

שבוע פרשת קורח

(10 – 16 June 18)

כ"ז סיון – ג' תמוז תשע"ח

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַוְרָה בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֶנְחֵנוּ וְצִאֲצֵאֵנוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֱלֹמֶשֶׁה לְאָמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרֹכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַדֶּךָ: יֵשֵׁא
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וַיִּשְׁמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵנִי אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שרירי הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַתְּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל
מָאדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטָטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִעֵנוּ אֵל מִצְוֹתֵי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אַתָּה הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לְבַבְכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בָּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפַּת דָּגָךְ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבִהְמֶתְךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסָרְתֶם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אַף יי בָּכֶם וַעֲצַר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תֵּתֵן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטָטְפַת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִיכֶם בְּנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לְאָמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנִתְּנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתְּנוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם
קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלִי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַד כְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיָּשׁוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי לשכלל יד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - תמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־תיבות "לה") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה תהיה כולו יתקן "לחדר ובית של צדקה".

קיו.

מוזמור משני פסוקים רמו על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הללו את־יהוה כל־גוים שִׁבְחוּהוּ כָּל־הָאֲמִים: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ חסְדוֹ וְאֵמַת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קיא.

בו יסופר גודל הבטחון שהיה לדוד והרבה תהלות להש"י שקיים לנו מה שהבטיח אותנו:

א הוֹדוּ לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ב וְאִמְרוּנָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ג וְאִמְרוּנָא בֵּית־אֱהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ד וְאִמְרוּנָא יִרְאֵי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ה מִן־הַמֶּצַר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְמִרְחַב יָהּ: ו יְהוָה לִי לֹא אִירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: ז יְהוָה לִי בַעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בִשְׁנָאִי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבְּטַח בָּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבְּטַח בְּגִידִים: י כָּל־גוֹיִם סִבְבּוֹנִי בְשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֶם: יא סִבּוֹנִי גַם־סִבְבּוֹנִי בְשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֶם: יב סִבּוֹנִי כְּדַבְרִים דַּעֲכוּ כְּאִשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֶם: יג דַּחַח דַּחִיתִנִי לִנְפֹל וַיהוָה עֲזָרְנִי: יד עָנִי וְזָמַרְתָּ יְהוָה וַיהוָה לִי לְיִשׁוּעָה: טו קוֹל א רָנָה וַיִּשְׁוַעַה בְּאֶהְלִי צִדִּיקִים יָמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: טז יָמִין יְהוָה רֹמְמָה יָמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: יז לֹא־אֲמֹת בִּי־אֲחִיָּה וְאִסְפָּר מַעֲשֵׂי יְהוָה: יח יִסַּר יִסְרֵנִי יְהוָה לְלִמּוֹת לֹא נִתְּנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא־בָם אוֹרָה יְהוָה: כ זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה צִדִּיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: כא אֲוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתִנִי וְתַחֲיֵלִי לְיִשׁוּעָה: כב אֶבֶן מַאֲסוֹ תְּבֹנִים חִיתָה לְרֹאשׁ פְּנֵה: כג מֵאֵת יְהוָה חִיתָה זֹאת הִיא נִפְלְאָת בְּעֵינֵינוּ: כד זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נִגִּילָה וְנִשְׂמַחַת בּוֹ: כה אֲנִי יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנִי יְהוָה תַּצִּילֵיחָה נָא: כו בְּרוּךְ הָבָא בְּשֵׁם יְהוָה בְּרִכְנוּכֶם מִבֵּית יְהוָה: כז אֵל א הוֹדוּ וַיָּאָר לָנוּ אִסְרוּחַג בַּעֲבָתִים עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלִי אַתָּה וְאֲוֹדֶךָ אֱלֹהֵי אֲרוֹמְמֶךָ: כט הוֹדוּ לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

נקודות משיחות קודש - מזמור קיז מתוך "תהילות מנחם"

א-ב - הללו את הוי' כל גוים שבחחו כל האומים.

כי גבר עלינו חסדו ואמת הוי' לעולם הללויה'

ב' אופנים מתי "גבר עלינו חסדו"

א. ב"הללו את הוי' כל גוים שבחחו כל האומים. כי גבר עלינו חסדו", יש ב' אופנים (וסדרים: א) לאחר ש"גבר עלינו חסדו" על ישראל, אזי "שבחוהו כל האומים". וענינו בעבודת ה' שלאחרי שישראל ביררו את עצמם, בכוחם לפעול גם בירור בעולם. ובחודשי השנה הוא שלאחרי העבודה דחודש התשובה וגילוי י"ג מדות הרחמים (ובשלימות ביוהכ"פ¹, יום סליחת העוונות), נפעל בחג הסוכות בירור גם בע' אומות העולם, ע"י הקרבת ע' פרים².

ב) לאחר בירור ע' אומות העולם, שהם מהללים ומשבחים את הוי', אזי נפעל גם על ישראל שיהי' "גבר עלינו חסדו". וענינו בעבודה ה', שלאחרי פעולת הבירור בעולם נפעל

המשך בעמוד נב

(1) ראה סידור עם דא"ח שער אלול רכה, ג ואילך.

(2) סוכה נה, ב. במדב"ר פכ"א, כד.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	בג) עין יעקב מסכת תענית.....ריב
ב) מזמורי תהלים קיז, קיח	ג	כד) מסכת זבחים עם ביאורים
ג) מאמר ד"ה ואתה תצוה		מדף נח עד דף סד.....ריד
ה) שבת פרשת תצוה, יו"ד אדר-ראשון, ה'תשמ"א	ה	
ד) מאמר ד"ה השם נפשנו בחיים		
ה) שבת פרשת קורח, ג' תמוז, ה'תשמ"י	כב	
ה) מאמר ד"ה ויקח קורח גוי		
ה) שבת פרשת קורח, ג' תמוז, ה'תשמ"ח	לד	
ו) ר"ד יום ה' פרשת קורח, בדר"ח תמוז, ה'תשמ"י...לט		
ז) שיחת שבת פרשת קורח, ג' תמוז, ה'תשמ"י	מ	
ח) שיחת יום ה' פרשת קורח, ב' דראש-חודש תמוז		
ה'תשמ"ח	מז	
ט) משיחות שבת פרשת קורח, ג' תמוז ה'תשמ"ח	נג	
י) לקוטי-שיחות פרשת קורח כרך יח	סז	
יא) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ק הרה"ח המקובל		
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	עה	
יב) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת קורח	עו	
יג) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת קורח	עז	
יד) שיעורי תהלים לשבוע פרשת קורח	צח	
טו) שיעורים בספר התניא (מוגה)		
לשבוע פרשת קורח	צט	
טז) לוח "היום יום" לשבוע פרשת קורח	קח	
יז) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	קיא	
שיעורי רמב"ם		
יח) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת קורח	קיד	
יט) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת קורח	קעו	
כ) – ספר המצוות לשבוע פרשת קורח	ר	
כא) נביאים וכתובים		
ישעיה פרק סה, שיר השירים פרק ב	רד	
כב) משניות – מסכת נדרים		
ביאור קהתי	רו	
כג) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים		
כד) שולחן ערוך הלכות לולב		
כז) לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן	רמב	
כז) לקוטי תורה ד"ה ויקח קורח		
אדמו"ר הזקן	רמה	
כח) שערי תשובה		
אדמו"ר האמצעי	רנח	
כט) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו		
אדמו"ר ה"צמח צדק"	רס	
ל) תורת שמואל תרל"ב		
אדמו"ר מוהר"ש	רס	
לא) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב		
אדמו"ר מוהר"ש	רסא	
לב) ספר המאמרים – אידיש (מתורגם)		
אדמו"ר מוהר"ש	רסב	
לג) ספר השיחות ה"שית-תש"א בלה"ק		
אדמו"ר מוהר"ש	רסה	
לד) אגרות קודש		
אדמו"ר מוהר"ש	רסו	
לה) ביאורים לפרקי אבות פרק ד	רסח	
לו) חומש לקריאה בציבור	רסט	
לז) קריאה התורה למנחת שבת-קודש	רעז	
לח) לוח זמנים לשבוע פרשת קורח	רעח	
לט) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש	רעט	

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

הַשְּׁלִיחַ לְמִסְרָא לְיִשְׂרָאֵל אֶת צְוִי הַקֶּבֶה"ה וְאֵינֶנּוּ הַמְצָנָה בַּעֲצֻמּוֹ, 36
וְלָמָּה נֶאֱמַר וְאַתָּה תַּצְנֶה. גַּם צָרִיף לְהִבִּין דְּיוֹק נֹסֵף בַּלְשׁוֹן 37
הַכְּתוּב מָה שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּקְחוּ אֵלָיִךְ', שְׁמִשְׁמַעוֹת מִלִּים אֵלֶּה הִיא 38
שֶׁיֵּבִיאוּ הַשְּׁמֶן לַמֶּשֶׁה³ ('אֵלָיִךְ'), דְּלִכְאוּרָה, פִּינּוֹן שֶׁהַעֲלָאת 39
(=הַדְּלָקָה) הַנִּירוֹת הֵיטָה עַל יָדֵי 40

אֶהְרֹן וְלֹא עַל יָדֵי מֹשֶׁה, לָמָּה 41
הַצָּרִף לְהִבִּיא אֶת הַשְּׁמֶן 42
לַמֶּשֶׁה. גַּם צָרִיף לְהִבִּין מָה 43
שֶׁנֶּאֱמַר 'שְׁמֶן גֹּו' כְּתִית 44
לְמֵאוֹר', מְדוּעַ הַתּוֹרָה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת 45
בְּמִלָּה "מֵאוֹר" וְלֹא בְּמִלָּה "לְהֵאִיר" 46
דְּלִכְאוּרָה הָיָה לִיָּה לְמִימֵר 47
(=הִיָּה לוֹ לֹמֵר) 'שְׁמֶן גֹּו' 48
לְהֵאִיר' שֶׁהִי תַּכְלִיתָהּ שֶׁל הַדְּלָקָה 49
הַשְּׁמֶן בַּמְנוֹרָה הִיא 'לְהֵאִיר'. גַּם 50
צָרִיף לְהִבִּין, דְּכַפְסוּק 51
שֶׁלְאַחֲרֵי-זֶה⁴ נֶאֱמַר אֲדוֹת מִשָּׁךְ 52
זֶמֶן דְּלִיקַת הַנִּירוֹת 'מִעֶרֶב עַד בֹּקֶר' 53
וְאִכֵּן מִשָּׁךְ זֶמֶן דְּלִיקַתָּם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ 54
בְּכָל יוֹם אֵינֶנּוּ בַּמִּשָּׁךְ הַיָּמָּה כּוֹלָה 55
אֲלֹא מִעֶרֶב עַד בּוֹקֶר וְאֵילוֹ כָּאֵן 56
נֶאֱמַר 'לְהַעֲלֹת גֵּר תְּמִיד'. 57
(ב) וּמִבְּאֵר כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרִי 58
וְחָמִי אֲדָמוֹר' (בְּמֵאֲמָרוֹ 59
הַיָּדוּעַ דְּבוֹר-הַמִּתְחִיל "וְקִבֵּל 60
הַיְּהוּדִים"⁵ שֶׁנֶּאֱמַר בְּפִרְוִים 61
קִטָּן 'תִּרְפִּי'⁶), דְּמִשְׁמַעוֹתָה 62
הַפְּנִימִית שֶׁל הַמִּלָּה 'צְוִי' 63
(תַּצְנֶה') הוּא יִצִּיר 'צִוְתָא' 64
וְחִבּוּר⁷ בֵּין הַמְצָנָה לְבֵין הַמְצָנָה, 65
כְּלוֹמֵר בֵּין יִשְׂרָאֵל לְקִדּוּשׁ בֵּרוּךְ הוּא. 66
וְזֶהוּ הַחֲסִיבֵר מְדוּעַ הַפְּסוּק מְדַגִּישׁ אֵת 67
חֲשִׁיבוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ בְּאוֹמְרוֹ 68
'אַתָּה תַּצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', 69
כִּיּוֹן שֶׁמֶשֶׁה הוּא זֶה שִׁירָצֵר אֵת 70

בְּמֵאֵמֶר זֶה מְדוּבָר אֲדוֹת מֵהוּת תַּפְקִידוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ כְּדוּרָו וְכִמּוֹ כֵּן שֶׁל 1
נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל דּוֹר וָדוֹר שֶׁהֵם ה'מֹשֶׁה רַבֵּינוּ' שֶׁכָּל דּוֹר וָדוֹר. מְדוּבָר 2
אֲדוֹת עֲבוּדָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִבָּהוּ מְכוּחָם שֶׁל הַנְּשִׂאִים בְּתַקּוּפּוֹת הַשּׁוֹנוֹת 3
וּבְעִיקָר בַּחֲשֶׁכַת הַגִּלּוֹת. בְּמֵאֵמֶר זֶה מְדוּבָר אֲדוֹת חִידוּשׁ נִפְלָא הַקְּשׁוֹר דּוּקָא 4
בְּעַבּוּדָה הַנִּדְרֶשֶׁת מֵאִתְּנָו בְּדוּרָו כַּעַת. 5

מֵאֵמֶר זֶה מִיּוֹסֵד עַל מֵאֵמֶר דִּיבּוּר- 6
הַמִּתְחִיל "וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים" שֶׁנֶּאֱמַר עַל 7
יָדֵי כ"ק אֲדָמוֹר⁸ הַרִי"צ בְּפִרְוִים קִטָּן 8
בְּשַׁנַּת ה'תרפ"ו, בּוֹמֵן הַמִּשְׁטֵר 9
הַקּוֹמוֹנִיסְטִי בְּבֵרִית הַמוֹעֲצוֹת, תַּקּוּפָה 10
קְצֵרָה לִפְנֵי מֵאִסְרוֹ הַיָּדוּעַ. 11
אֲדוֹת הַדְּלָקָה הַמְנוֹרָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ 12
אוֹמֵר הַקִּדּוּשׁ בֵּרוּךְ הוּא לַמֶּשֶׁה רַבֵּינוּ 13
וְאַתָּה תַּצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 14
וַיִּקְחוּ אֵלָיִךְ שְׁמֶן זֵית זָךְ 15
כְּתִית לְמֵאוֹר לְהַעֲלֹת גֵּר 16
תְּמִיד¹, וַיִּדְּוִעִים הַדִּיּוּקִים 17
בְּלִשׁוֹנוֹ שֶׁל פְּסוּק זֶה² הַדִּיּוּק הִרְאִישׁוֹן 18
הוּא דְּכָכָל הַצְּוִיִּים שֶׁבְּתוֹרָה 19
נֶאֱמַר 'צוּ' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 20
וְכִיּוֹצֵא כֵּן 'דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' 21
'אֲמֹר לָהֶם' כְּלוֹמֵר בְּדֶרֶךְ כָּלָּל בַּפְּנִיָּה 22
שֶׁל הַקִּדּוּשׁ בֵּרוּךְ הוּא אֵל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ 23
לֹא מוֹפִיעָה הַמִּלָּה 'אַתָּה', וְאֵילוֹ 24
כָּאֵן נֶאֱמַר 'אַתָּה תַּצְנֶה אֶת 25
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל'. וְלַהּוֹסִיף, 26
דְּהַדִּיק בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר 'אַתָּה 27
תַּצְנֶה' הוּא לֹא רַק בְּהַלְשׁוֹן 28
כְּלוֹמֵר הַשְּׁאֵלָה אֵינֶנּוּ רַק מִכָּךְ שֶׁהַתּוֹרָה 29
מֵאִרְכִּיכָה בַּלְשׁוֹנָה אֲלֹא גַם 30
בְּהַתְּכָן, הוֹסַפְתָּ הַמִּלָּה 'אַתָּה' 31
מְדַגִּישָׁה אֵת חֲשִׁיבוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ 32
דְּלִשׁוֹן 'אַתָּה תַּצְנֶה' מִשְׁמַע 33
שֶׁמֶשֶׁה הוּא הַמְצָנָה, וְצָרִיף 34
לְהִבִּין, הִרִי מֶשֶׁה הוּא רַק 35

בס"ד. שבת פרשת תצוה, יו"ד אדר-ראשון ה'תשמ"א*

וְאַתָּה תַּצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלָיִךְ שְׁמֶן 1
זֵית זָךְ כְּתִית לְמֵאוֹר לְהַעֲלֹת גֵּר תְּמִיד¹, 2
וַיִּדְּוִעִים הַדִּיּוּקִים כֵּן² דְּכָכָל הַצְּוִיִּים שֶׁבְּתוֹרָה 3
נֶאֱמַר צוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִיּוֹצֵא כֵּן, וְכָאֵן 4
נֶאֱמַר וְאַתָּה תַּצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְלַהּוֹסִיף, 5
דְּהַדִּיק בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה תַּצְנֶה הוּא לֹא רַק 6
בְּהַלְשׁוֹן אֲלֹא גַם בְּהַתְּכָן, דְּלִשׁוֹן וְאַתָּה תַּצְנֶה 7
מִשְׁמַע שֶׁמֶשֶׁה הוּא הַמְצָנָה, וְצָרִיף לְהִבִּין, הִרִי 8
מֶשֶׁה הוּא הַשְּׁלִיחַ לְמִסְרָא לְיִשְׂרָאֵל אֶת צְוִי 9
הַקֶּבֶה"ה, וְלָמָּה נֶאֱמַר וְאַתָּה תַּצְנֶה. גַּם צָרִיף 10
לְהִבִּין מָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְחוּ אֵלָיִךְ, שֶׁיֵּבִיאוּ הַשְּׁמֶן 11
לַמֶּשֶׁה³ ('אֵלָיִךְ'), דְּלִכְאוּרָה, פִּינּוֹן שֶׁהַעֲלָאת הַנִּירוֹת 12
הֵיטָה עַל יָדֵי אֶהְרֹן, לָמָּה הַצָּרִף לְהִבִּיא אֶת 13
הַשְּׁמֶן לַמֶּשֶׁה. גַּם צָרִיף לְהִבִּין מָה שֶׁנֶּאֱמַר שְׁמֶן 14
גֹּו' כְּתִית לְמֵאוֹר, דְּלִכְאוּרָה הָיָה לִיָּה לְמִימֵר 15
שְׁמֶן גֹּו' לְהֵאִיר. גַּם צָרִיף לְהִבִּין, דְּכַפְסוּק 16
שֶׁלְאַחֲרֵי-זֶה⁴ נֶאֱמַר מִעֶרֶב עַד בֹּקֶר וְכָאֵן נֶאֱמַר 17
לְהַעֲלֹת גֵּר תְּמִיד.

(ב) וּמִבְּאֵר כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרִי וְחָמִי אֲדָמוֹר' 19
(בְּמֵאֲמָרוֹ הַיָּדוּעַ דְּבוֹר-הַמִּתְחִיל 20
וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים⁵ שֶׁנֶּאֱמַר בְּפִרְוִים קִטָּן תִּרְפִּי'⁶), 21
דְּצוֹוִי (תַּצְנֶה) הוּא צִוְתָא וְחִבּוּר⁷. וְזֶהוּ וְאַתָּה 22
תַּצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁמֶשֶׁה הוּא מְקַשֵּׁר 23

(* יצא לאור בקונטרס* פורים-קטן – תשנ"ב**), "לקראת יום ג' שהוכפל בו כי טוב, פורים קטן . . יום א' פ' כי תשא ה'תשנ"ב".

(1) ריש פרשתנו (תצוה). (2) אוה"ת פרשתנו (תצוה) ע' א'תקמא. ד"ה וקבל היהודים תרפ"ז ס"ג (סה"מ תרפ"ז ע' קיג. ה'תשי"א ע' 182). (3) רמב"ן עה"פ. (4) פרשתנו כז, כא. (5) השייכות דהביאור בואתה תצוה ג' לוקבל היהודים ג' - ראה לקמן ס"ט ואילך. (6) נדפס ב"התמים" חוברת ז לה, ג [שלו, ג] ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' קי ואילך. ה'תשי"א ע' 180 ואילך. - ראה שם ס"ד. (7) כ"ה גם בתו"א פרשתנו פב, א (עה"פ ואתה תצוה). ובכ"מ. וראה בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ג ע' עב הערה 55.

(* קונטרס זה חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' לכאורה מאנשים נשים וטף.**) על הד"ח אודות הדפסת והפצת המאמר ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ויהי"ד שפעל הפעולה הרצויה והזמיג וברי מזלי" כו'. אזכיר עה"צ".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ה'צוותא', הוא זה שמקשר ומחבר את בני ישראל עם אור
 2 איין-סוף⁸. ועל ידי שמשה משפיע לישראל (כלומר שמקשר
 3 אותם עם אור איין-סוף), על ידי זה נעשה יתרון והוספה
 4 בדרגתו של משה. [הסיבה לכך שלמרות שדרגתו של משה רבינו היא
 5 למעלה מהעם, שלכן הוא זה שבכוחו
 6 להשפיע להם, אך דווקא על ידם נעשית
 7 בו רוממות יתירה, הרי זה נעוץ בקשר
 8 הנשמתי של משה רבינו עם בני ישראל.
 9 דמשה וישראל הם דגמת
 10 ראש ורגל, כמו שנגמר⁹ על
 11 ידי משה רבינו 'שש מאות אלף
 12 רגלי העם אשר אנכי בקרב',
 13 דכל ישראל הם בבחינת
 14 הרגלים דמשה, ומשה הוא
 15 הראש שלהם. וכמו שבגוף
 16 אדם עם היות שהראש הוא מעל
 17 הרגליים והוא זה שמנהיגם אך בידר עם
 18 זה הרגלים מוליכים את הראש
 19 למקום שהראש מצד עצמו
 20 אינו יכול להגיע לשם, כמו
 21 כן הוא במשה וישראל, שעל
 22 ידי ישראל (שהם הרגלים
 23 דמשה) דווקא על ידם מתווסף
 24 עליו במשה. מהותה של עליה זו
 25 של משה רבינו הנרגמת על ידי השפעתו
 26 על בני ישראל רמוזה בלשון הפסוק
 27 וזהו מה שנגמר 'שש מאות
 28 אלף רגלי העם אשר אנכי
 29 בקרב', שעל ידי רגלי העם
 30 כלומר בני ישראל שהינם הרגלים של
 31 משה נמשך ומתגלה הגלוי
 32 ד'אנכי' בקרב ש של משה
 33 המילה 'אנכי' רומזת להתגלות עצמותו
 34 של הקדוש ברוך הוא כנאמר 'אנכי ה'
 35 אלוקיך'¹⁰]. וזהו ואתה תצוה
 36 את בני ישראל ויקחו אליך
 37 שמן זית גו', דעל ידי שמשה יצוה
 38 ויקשר את בני ישראל עם אור איין-סוף, על ידי זה יביאו
 39 בני ישראל שמן זית למשה (ויקחו אליך), כלומר שייסיפו
 40 תוספות אור במשה.
 41 ג) ולבאר זה, מקדים בהמאמר¹¹ שמשה רבנו
 נקרא רציא מהימנא, דשני פרושים
 בזה. שהוא רועה נאמן של ישראל ושהוא זן
 ומפרנס את ישראל בענין האמונה. דהאמונה
 שישנה בישראל מצד עצמם, שישאל הם
 מאמינים בני מאמינים¹², אפשר שתהיה
 בבחינת מקיף, וזה שמשה רועה ומפרנס את
 ישראל בענין האמונה הוא שהאמונה תהיה
 לידי ביטוי בכך שמציאות האדם משתנה בהתאם לדבר עימו הוא נקשר
 ומתאחד. מה שאין-כן כאשר הקשר הוא באופן 'מקיף' מציאותו של האדם
 נשאר כמקודם. דוגמה לדבר: אדם השומע רעיון רוחני הקשור בסברא
 שכלית עמוקה, כאשר מדובר בסברא אשר ביכולת האדם להכילה בשכלו,
 להבינה ולהסבירה לעצמו היטב, אזי שכל האדם מתאחד עימה ועלידי-כך

(8) כ"ה בסד"ה ואתה תצוה עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' רנו). ובכ"מ. ובד"ה זה תרפ"ז ס"ד בתחלתו (ועד"ז רסט"ו) "תקשר את בני ישראל" ואינו מוסיף "עם אוא"ס". ויש לומר, דבהמאמר מפרש שמשה מקשר את בני ישראל עצמם, כדלקמן סי"א. (9) בהעלותך יא, כא. (10) ראה בכ"ז בד"ה הנ"ל תרפ"ז ס"ה. (11) סעיף ד. (12) שבת צז, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (=והתפשטות שלו שבכל דור) מְחַזְקִים אֶת הָאֱמוּנָה דִּישְׂרָאֵל, 46
מִבְּאֵר¹⁷ הַדִּיק בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב "שָׁמָּה גו' כְּתִית לְמָאוֹר" 47
(כאמור בסעיף א' הדיק הוא בכך שהתורה אומרת שהצורך בשמן הוא 48
'לְמָאוֹר' וְלֹא 'לְהָאִיר', המשמעות הפנימית של זה היא: המילה 49
'כְּתִית' רומזת על המצב בו נמצאים בני 50
ישראל בגלות, והמילה 'למאור' רומזת 51
על ההתגלות לה הם זוכים דווקא 52
בעקבות כך. שְׁבִיזְמֵן הַגְּלוּת, שָׂאוּ 53
כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוּא נִשְׁכָּר 54
וְנִדְכָּא, שוּ מִשְׁמַעוֹת הַמִּילָה 55
'כְּתִית' במובן של 'שְׂבִיחָה', הרי 56
דווקא עַל יְדֵי זֶה מְגִיעִים 57
לְהַתְגַּלוּת שֶׁל הַמְדִּירָגָה הַנִּקְרָאת בְּשֵׁם 58
'מָאוֹר' (שהוא הַעֲצָם) שְׁמַעְלָתָהּ 59
היא בכך שֶׁהיא לְמַעַל מִמְּהוּת שֶׁל 60
'אוֹר', היא הַמְקוֹר אֲשֶׁר מְמַנֵּה 61
נִמְצָא הָאוֹר. הַסִּכְרָת הַדְּבָרִים: 62
בְּמִילָה 'מָאוֹר' מְכֻנָּה הַמְקוֹר שֶׁל 63
'הָאוֹר'. לְדוּגְמָה, הַשֶּׁמֶשׁ עֲצָמָה לְעוֹמֶת 64
הָאוֹר הַיּוֹצֵא מִמֶּנָּה נִקְרָאת בְּשֵׁם 'מָאוֹר' 65
הַיּוֹת וְהיא הַמְקוֹר שֶׁל הָאוֹר. אֶחָד 66
הַהִבְדָּלִים בֵּין הַמָּאוֹר לָאוֹר הוּא בִּכְךָ 67
שֶׁהַמָּאוֹר הֵינּוּ הַדְּבָר עֲצָמוֹ לְעוֹמֶת 68
הָאוֹר שֶׁאֵינוֹ אֵלָא מִצִּיאוֹת שְׁחֻצָה 69
חִימָנוּ, בְּדוּגְמַת הַשֶּׁמֶשׁ עֲצָמָה לְעוֹמֶת 70
הָאוֹר שֶׁלֹּא שֶׁהוּא חֻצָה הַיִּמָּנָה. לִכְן 71
הַמּוֹשְׁגִים 'מָאוֹר' וְ'אוֹר' קְשׁוּרִים 72
בְּמּוֹשְׁגִים 'עֵצֶם' וְ'גִילּוּיִים', 'עֵצֶם' 73
פִּירוּשׁוֹ הַדְּבָר בְּעֲצָמוֹ, לְעוֹמֶת זֹאת 74
הַ'גִּילּוּיִים' הֵם בְּדוּגְמַת אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ 75
שֶׁאֵינוֹ אֵלָא מִה שֶׁמִּתְגַּלֶּה מִמֶּנָּה אֵךְ 76
אֵינוֹ הַשֶּׁמֶשׁ עֲצָמָה. דְּבָרִים אֵלֶּה הֵם 77
בְּכַחֲתִית מִשֶּׁל כִּלְפֵי הַתְּגַלּוּת שֶׁל 78
הַנִּשְׁמָה הָאֱלוּקִית. כֹּאשֶׁר מְדוּבָר אֹדוֹת 79
הַנִּשְׁמָה הָאֱלוּקִית, יִשְׁנָה מִצַּד אֶחָד 80
דְּרַגְתָּהּ הַגְּלוּיָה בְּגוֹף הָאָדָם, דְּרַגָּה זוֹ קְשׁוּרָה בְּכוּחוֹתֶיהָ הַגְּלוּיִים שֶׁל הָאָדָם, 81
שְׁכּוֹל וּמִדּוֹתָיו. דְּרַגָּה זוֹ היא בְּכַחֲתִית רֹבֵד הַ'גִּילּוּיִים' שֶׁלֹּא. לְעוֹמֶת זֹאת יִשְׁנָה 82
'עֵצֶם' הַנִּשְׁמָה', כְּלוֹמֵר הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהיא בְּעֲצָמָה, אֲשֶׁר לְהַיּוֹתָהּ חֵלֶק אֱלוּקָה 83
מִמַּעַל מִמֶּשׁ הִיא אֵינָנָה שִׁיכָתָה וְאֵינָנָה נִתְפַּסֶּת כִּלְל בְּגוֹף הַמּוֹגֵבֵל וּבְכוּחוֹתָיו 84
הַגְּלוּיִים שֶׁל הָאָדָם. כֹּאמּוֹר, דּוּקָא עַל יְדֵי הַמִּצָּב שֶׁל 'כְּתִית' זֻכִּים לְהַתְגַּלוּת 85
'הָמָאוֹר', 'עֵצֶם' הַנִּשְׁמָה'. וְצִירִיק לְהַבִּינֵי אֶת הַשִּׁכּוֹת בֵּין הָעֵנִיִּים 86
הַשּׁוֹנִים הַמְּבֹאֲרִים בְּמָאמֶר שֶׁל כ"ק אֲדֹמ"ר הַרִי"צ. הַשִּׁיכּוֹת דִּהְפָּרוּשׁ 87
'כְּתִית לְמָאוֹר' לְהַמְבָּאֵר (בְּהַמְאָמֶר) לְפִנֵּי־זֶה שְׁמִשָּׁה 88
[וְאֶתְפָּשׁוּתָא דִּילִיָּה שְׁבָכָל דָּרָא] זֶן וּמִפְּרָנֶס אֶת הָאֱמוּנָה 89
שֶׁתִּהְיֶה בְּפִנִּימִיּוֹת. 90

1 מתעורר ונעשה קרוב יותר לרוחניות. אך כאשר אין האדם מסוגל להכיל רעיון 1
2 זה בשכלו, הרי למרות שהוא חש שמדובר בדבר עמוק והוא בהתפעלות מכך, 2
3 מכל־מקום הרעיון נשאר מחוץ לשכלו כך שהאדם נשאר מגושם כמקודם. 3
4 כמו כן כאשר מדובר אודות האמונה של יהודי בקדוש ברוך הוא. למרות 4
5 שהאמונה קיימת באדם אך יתכן 5
6 שאיננה מתאחדת עם מציאותו הגלויה, 6
7 שכלו ורגשותיו. שכלו ורגשותיו אינם 7
8 משתנים בעקבות אמונתו בה' אחד, 8
9 אמונה זו לא מתקבלת אצלם. אופן זה 9
10 של אמונה הוא בבחינת 'מקיף'. 10
11 תפקידו של משה רבינו הוא לגרום 11
12 לכך שהאמונה תאיר בנשמות ישראל 12
13 באופן פנימי, שהאמונה תתאחד עם 13
14 מציאותו הגלויה של יהודי ותחדור 14
15 ותתקבל בשכלו וברגשותיו ובכל 15
16 פעולותיו עד כדי כך שהם יהיו 16
17 מתאימים לאמונתו בה' אחד. וזהו 17
18 מה שכתוב בזהר¹³ "היהא 18
19 אֱמוּנָה דְלִיעִילָא יִתְזֵן וְיִתְפָּרְנֶס 19
20 מִגִּיהָ עַל יְדֵךְ" (=אותה אמונה 20
21 עליונה תהיה ניוזת ומוכללת על ידך, 21
22 כלומר על ידי משה), וזה 22
23 שְׁמִשָּׁה זֶן וּמִפְּרָנֶס אֶת 23
24 הָאֱמוּנָה, מִשְׁמַעוֹת הַדְּבָר הוּא 24
25 שְׁמִשָּׁה וּמִגִּלָּה אוֹתָהּ 25
26 בְּפִנִּימִיּוֹת. וּמִשָּׁה דְּהַמְאָמֶר 26
27 שֶׁל כ"ק אֲדֹמ"ר הַרִי"צ, וְזֶה 27
28 שְׁמִשָּׁה הוּא רִעִיא מְהִימָנָא, 28
29 הַכְּנִיָּה בְּזֶה הִיא לֹא רַק כִּלְפֵי 29
30 מִשָּׁה רַבִּינוֹ בְּדוּרוֹ אֵלָא גַּם 30
31 לְאֶתְפָּשׁוּתָא דְּמִשָּׁה שְׁבָכָל 31
32 דּוֹר¹⁴ (=להתפשטות של משה 32
33 שבכל דור) אֲשֶׁר בְּכָל דּוֹר וְדוֹר יִשְׁנֶם 33
34 צְדִיקִים שֶׁבָּהֶם מִתְפַּשֶּׁט וּמְאִירָה 34
35 נִשְׁמָתוֹ שֶׁל מִשָּׁה רַבִּינוֹ וְהֵם גַּם כֵּן 35
36 בְּכַחֲתִית רִעִיא מְהִימָנָא, דְּרִאשֵׁי אֱלִפִי יִשְׂרָאֵל שְׁבָכָל דּוֹר הֵם 36
37 מְחַזְקִים אֶת הָאֱמוּנָה דִּישְׂרָאֵל (שְׁבָדוֹרִם), שֶׁהָאֱמוּנָה 37
38 שְׁלֵהֶם תִּהְיֶה בְּפִנִּימִיּוֹת. וְכִמּוֹ מְרַדְכִי¹⁵, שֶׁהִיא 38
39 הָאֶתְפָּשׁוּתָא דְּמִשָּׁה שְׁבָדוֹרִי, כְּמָאמֶר רַבּוּתֵינוּ ז"ל¹⁶ 39
40 שְׁמִרְדִּכִי בְּדוּרוֹ כְּמִשָּׁה בְּדוּרוֹ, עֲבוּדָתוֹ שֶׁל מְרַדְכִי הִיָּתָה בְּכָךְ שֶׁגַּם 40
41 בְּזִמְנֵי גִזְרֵת הָמָן, שְׁלֵמוֹד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת אֲזִי הִיא 41
42 קָשׁוּרָה עִם מְסִירוֹת נֶפֶשׁ, הַקְּהִיל קְהִלוֹת בְּרַבִּים לְחֻזַּק אֶת 42
43 אֱמוּנָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּהִי' וְלַעֲמֹד חֻזַּק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה 43
44 וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת. וְכַהֲמִשְׁךְ הַמָּאמֶר "קִבְּלֵהוּ דִּיהוּדִים", לְאַחֲרֵי שְׁמִבְאָר 44
45 בְּאַרְבָּעָה שְׁמִשָּׁה וְאֶתְפָּשׁוּתָא דִּילִיָּה שְׁבָכָל דָּרָא 45

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ד) וְהָיָה הַבְּאוֹר בַּפֶּסוּק "וְאַתָּה תִּצְוֶה" בָּא (בְּהַמְאָמֶר) 39
 2 בְּהַמְשָׁךְ לְהַמְבָּאֵר בְּתַחֲלַת הַמְאָמֶר, דְּפִירוּשׁ הַפֶּסוּק שְׁנֵאמֹר 40
 3 בְּמִגִּילַת אֶסְתֵּר "וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הִחְלוּ לַעֲשׂוֹת" 41
 4 מִשְׁמַעוֹת הַפְּשׁוּטָה שֶׁל הַפֶּסוּק הִיא שֶׁהַיְּהוּדִים קִבְּלוּ עַל עֲצָמָם אֶת מִצְוֹת חַג 42
 5 הַפּוּרִים לְדוֹרוֹת הַבָּאִים כְּשֶׁם שֶׁהַחֲלוּ 43
 6 לַעֲשׂוֹת בְּשָׁנָה הָרִאשׁוֹנָה. אֵךְ מִשְׁמַעוֹתוֹ 44
 7 הַפְּנִימִית שֶׁל הַפֶּסוּק הוּא שֶׁקִּבְּלוּ 45
 8 מֶה שֶׁהִחְלוּ בְּהִזְמֵן דְּמִתָּן 46
 9 תּוֹרָה 19 כְּלוּמֹר הֵם קִבְּלוּ עַל עֲצָמָם 47
 10 לֹא רָק אֶת מִצְוֹת הַפּוּרִים אֲלָא אֶת כָּל 48
 11 הַתּוֹרָה כּוֹלָה, וּבִאֲפֻן יוֹתֵר נִעְלָה 49
 12 מִהַצְּרָחָה בַּהֶם קִבְּלוּ זֹאת בְּמִתֵּן תּוֹרָה 50
 13 עַל הַר סִינִי. דְּבִמִּתָּן תּוֹרָה הָיְתָה 51
 14 רַק הַהִתְחַלָּה (הַחֲלוּ לַעֲשׂוֹת), 52
 15 וּבִימֵי אַחֲשָׁרוּשׁ (בְּזִמְן גְּזִירַת 53
 16 הַמֶּן) הָיְתָה הַקִּבְּלָה הַשְּׁלִימָה, 54
 17 וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים. [נְפִירוּשׁ פְּנִימִי 55
 18 זֶה הוּא עַל-דֶּרֶךְ מֶאֱמֵר רַבּוֹתֵינוּ 56
 19 ז"ל 20 עַל הַפֶּסוּק 21 שְׁנֵאמֹר גַּם 57
 20 כֵּן בְּמִגִּילַת אֶסְתֵּר "קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ 58
 21 הַיְּהוּדִים", דּוֹרְשִׁים עַל כֵּן חֲז"ל 59
 22 שֶׁהַיְּהוּדִים קִיְּמוּ בּוֹמֵן אַחֲשָׁרוּשׁ מֶה 60
 23 שֶׁקִּבְּלוּ בְּכָר בְּמִתֵּן תּוֹרָה, דְּזֶה 61
 24 שֶׁהַקִּדְּמִי אֶת אֲמִירַת 'נַעֲשֶׂה' 62
 25 לְנִשְׁמָע' בְּמִתֵּן תּוֹרָה הָיְתָה 63
 26 רַק הַקִּבְּלָה שֶׁל הַתּוֹרָה אֵךְ קִבְּלָה 64
 27 זוֹ יִכְלָה לְהַתְּעַרֵּר, וּבִימֵי 65
 28 אַחֲשָׁרוּשׁ 22 קִיְּמוּ מֶה 66
 29 שֶׁקִּבְּלוּ 23 מִשְׁמַעוֹת 'קִיּוּם' זֶה הִיא 67
 30 נִתְּנָת תּוֹקֵף לְקַבְּלָה שֶׁקִּבְּלוּ עַל עֲצָמָם 68
 31 [בְּתַחֲלִיל]. וּמִדִּיק בְּהַמְאָמֶר, 69
 32 שֶׁלְכָאוּרָה הוּא דְּבַר פְּלֵא 24, 70
 33 דְּבִמִּתָּן תּוֹרָה הָיָה יִשְׂרָאֵל 71
 34 בְּתַכְלִית הָעֲלוּי, וְהָיָה אִזּוֹ 72
 35 אֲצִלָּם גְּלוּי אֲלֵקוּת בְּדִרְגָּא 73
 36 הִכִּי נִעְלִית [דְּנוֹסָף לְזֶה שְׁגָם 74
 37 קוֹדֵם מִתֵּן תּוֹרָה הָיָה גְּלוּיִים 75
 38 רַחֲמִיִּים נִעְלִים בְּיוֹתֵר, הַגְּלוּי 76

הנ"ל תרפ"ז סט"ו. 18) אסתר ט, כג. 19) כ"ה גם ברד"ה וקבל היהודים בתו"א מג"א צו, ג. ובכ"מ - נסמנו ברד"ה וקבל היהודים ה'תשי"א (סה"מ מלוקט ח"ג ע' סז הערה 4). 20) שבת פח, א. 21) אסתר ט, כז. 22) מהמשך הענינים בהמאמר ובתו"א שבהערה הבאה (וראה גם תו"א שם צט, רע"א. ובכ"מ) משמע, דזה שקבלוה בימי אחשוורוש הוא בזמן הגזירה. ובפרש"י ד"ה בימי אחשוורוש "מאהבת הנס שנעשה להם". ואולי יש לומר דשני ענינים בזה - ראה לקמן ס"ט. 23) כ"ה גם בתו"א מג"א צח, א דוקבל היהודים את אשר החלו לעשות הוא ע"ד "קיימו מה שקבלו" - אף שלכאורה הם שני ענינים שונים, ראה סה"מ מלוקט שם הערה 4. 24) הביאור בדיוק לשון זה - ראה ד"ה וקבל היהודים דפורים קטן ה'תשל"ח ס"א (סה"מ מלוקט ח"א ע' שיז). 25) ראה ב"ר פט"ז, ה "כל המלכיות נקראו על שם מצרים על שם שהם מצירות לישראל". 26) וארא ו, ט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 חס־וְשָׁלוֹם [נִמְכָּר בְּתוֹרָה אֲוִר²⁷, שְׂבָאָם הָיוּ מְמִירִים
2 דָּתָם לֹא הָיוּ עוֹשִׂים לָהֶם כְּלוֹם, כִּי הַגִּזְרָה הָיְתָה רַק עַל
3 הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל אֱלֹהֵי שְׂאִינָם 'יהודים' אלא 'עֲבָרִים'. יהודים הם אלה
4 הכופרים בעבודת־זוֹרָה, וְאַף־עַל־פִּיכָן לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתָּם
5 מִחֲשֶׁבֶת חוּץ כְּלוּמֹר מַחֲשָׁבָה
6 אֹדוּת הַמֶּרֶת הִרַת חס־וְשָׁלוֹם]. 1 וְשָׁלוֹם [נִמְכָּר בְּתוֹרָה אֲוִר²⁷, שְׂבָאָם הָיוּ
7 וְיִתְרָה מִזֹּו מְסִירוֹת נִפְשָׁם הִיתָה לֹא רַק
8 עַל עַצֵּם אֲמוֹנָתָם בַּה' אֱלֹהֵי הָיָה לָהֶם
9 מְסִירוֹת נִפְשָׁם גַּם עַל קִיּוֹם
10 הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת²⁸, וְעַד כִּדִּי כִּךְ
11 שֶׁהִקְהִילוּ קִהְלוֹת בְּרַבִּים
12 לְלַמֵּד תּוֹרָה בְּמִסִּירוֹת
13 נִפְשָׁם²⁹]. 2 וְהַתְּעוּרֹת
14 הַמְּסִירוֹת נִפְשָׁם שֶׁלָּהֶם הָיְתָה
15 עַל יְדֵי מִרְדְּכִי הַיְּהוּדִי,
16 כַּאֲמֹר הוּא הִיָּה מִשָּׁה שְׂבָדֹרֹו.
17 וְעַל פִּי הָאֲמֹר אֹדוּת גֹּדֵל הַמַּעֲלָה
18 שֶׁהִיתָה קִיּוֹת דּוּקָא בַּעֲבוּרָה 'בִּזְמַן
19 גִּזְרֵת הַמֶּן כִּיּוֹן שְׁהִיא הִיתָה מִתּוֹךְ
20 מְסִירוֹת נִפְשָׁם זֶהוּ הַהִסְבֵּר לִכְךָ
21 שֶׁ'קִּבֵּל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר
22 הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת', דְּבִמְתַּן תּוֹרָה
23 הָיְתָה רַק הַהִתְחַלָּה, וּבִזְמַן
24 גִּזְרֵת הַמֶּן הָיְתָה הַקְּבָלָה, כִּי
25 עַל יְדֵי שֶׁהָיָה לָהֶם אֹז
26 מְסִירוֹת נִפְשָׁם כְּפֹעֵל עַל תּוֹרָה
27 וּמִצְוֹת נִתְעַלּוּ (בְּעֵנֶן זֶה)
28 לְמִדְּרָגָה נִעְלִית יוֹתֵר מִכְּמוֹ
29 שֶׁהָיוּ בִּזְמַן מִתַּן תּוֹרָה, וְלִכְךָ
30 אֹז דּוּקָא הָיְתָה הַקְּבָלָה
31 הַשְׁלִימָה שֶׁל הַתּוֹרָה, וְקִבֵּל
32 הַיְּהוּדִים.
33 בְּסֻפֵּי הַקֶּרֶם לְמַדְנוּ שְׂצִירָה לְהִבִּין אֵת
34 הַקֶּשֶׁר בֵּין הַעֲנִינִים הַשּׁוֹנִים הַמְּבוֹאֲרִים
35 בְּמֵאֲמֵר שֶׁל "כ"ק אֲדֹמֹרִי הַרִי"צ,
36 הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי בְּמִילִים 'כְּתִית לְמֵאֹר'
37 וְהַפִּקְדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ בְּתוֹר 'רַעֲיָא
38 מִהֵימָנָא'.
39 וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לֹמֵר, שֶׁהַפִּירוּשׁ
40 בְּ'כְתִית לְמֵאֹר', וְהוּא שְׂעַל־
- יְדֵי מִצֵּב שֶׁל 'כְּתִית' (בֹּו הָאֲדָם) נִשְׁבֵּר וְנִדְּכָא) דּוּקָא עַל יְדֵי כִּךְ
מְגִיעִים לְהַתְּגַלּוֹת הַ'מֵּאֹר', הִרִי הִיָּה נִתֵּן לֹמֵר שְׁעִינִי זֶה אֵינִי קֶשֶׁר
עַם הַסִּבְרַת תְּפִקִּדוֹ וְעִבּוּדוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ בְּתוֹר 'רַעֲיָא מִהֵימָנָא' אֱלֹהֵי הוּא
בְּאוּר עַל זֶה שְׂבָזְמַן הַגִּזְרָה דּוּקָא בְּאוּר לְמִסִּירוֹת נִפְשָׁם בְּאוּפֵן
נִעְלָה בְּיוֹתֵר³⁰. כִּי מְסִירוֹת
נִפְשָׁם הִיא דְּבִר הַנוֹכֵחַ מִצֵּד עֲצָם
הַנִּשְׁמָה שְׂכֵאמֹר בְּסֻפֵּי ג' הִיא
דְּרָגָה כֹּז בְּנִפְשָׁם שֶׁלְּמַעְלָה מְגִלּוֹי,
אֲשֶׁר הִיא נִקְרָאת בְּשֵׁם 'מֵאֹר'
(שְׂמִמְנוּ נִמְצָא הָאוּר), וְעַל
יְדֵי שֶׁהָיוּ אֹז בְּעֻקְבוֹת קוּשִׁי הַגִּזְרָה
בְּמִצֵּב דְּ'כְתִית' (נִשְׁבֵּר וְנִדְּכָא
'וְנִדְּכָא'), נִתְגַּלָּה עֲצָם הַנִּשְׁמָה,
'מֵאֹר'. אֲכָל מִהֵמָשָׁף וְסִדֵּר
הַעֲנִינִים בְּהַמְּאָמֵר "וְקִבֵּל
הַיְּהוּדִים" שֶׁהַפִּירוּשׁ בְּ'כְתִית
לְמֵאֹר' בָּא בְּמֵאֲמֵר דּוּקָא
לְאַחֲרֵי הַעֲנִין דְּ'רַעֲיָא
מִהֵימָנָא', מִכֵּן מִשְׁמַע, דְּעֵנֶן
'כְּתִית לְמֵאֹר' שִׁיף גַּם לְתַפְקִיד
הַרַעֲיָא מִהֵימָנָא, כְּלוּמֹר לָזֶה
שְׂמִשָּׁה זֶן וּמִפְרָגֵס אֵת
הָאֲמוּנָה שֶׁתְּהִיָּה בְּפִנִּימִיּוֹת.
(ה) בְּסֻפֵּי זֶה מְבוֹאֵר הַקֶּשֶׁר בֵּין
עִבּוּדוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ בַּהֲחֻדְרָת
הָאֲמוּנָה בְּפִנִּימִיּוֹת לְבִין גִּלּוֹי עַצֵּם
הַנִּשְׁמָה.
וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה עַל פִּי הַיְּדוּעֵי³¹
דְּזֶה שִׁישְׁרָאֵל מְאָמִינִים
בְּאֵלְקוֹת בְּאֲמוּנָה פְּשׁוּטָה
וְאֵין צְרִיכִים רְאִיּוֹת עַל זֶה
הוּא מִצֵּד שְׁנֵי טַעְמִים.
הַסִּבְרַת הַדְּבָרִים הָאֲמֹרִים לְקִמֵּן:
כַּאֲמֹר בְּסֻפֵּי ג', בְּנִשְׁמָה הָאֵלּוּקִית
יִשְׁנֵן דְּרֹגוֹת שׁוֹנוֹת, אֲשֶׁר עַצֵּם הַנִּשְׁמָה
לְמַעֲלָה מְכוּלֵן. יִשְׁנֵן חֶלֶק הַנִּשְׁמָה
הַקֶּשֶׁר בְּגוֹף הָאֲדָם וּבְכוּחוֹתָיו
הַגִּלּוּיִים. לְמַעֲלָה מִמֶּנּוּ יִשְׁנֵן חֶלֶק
הַנִּשְׁמָה שְׁאִינוּ נִתְּפֵס כֻּלּוֹ בְּגוֹף הַגִּשְׁמִי.
אֲךָ עַצֵּם הַנִּשְׁמָה הִיא לְמַעֲלָה מִכֹּל

(27) מג"א צא, ב. צז, א. צט, ב. וראה גם במקומות שנשמנו בסה"מ מלוקט ח"ג ע' סח הערה 12. 28) שזהו חידוש גדול יותר, כי בנוגע לאמונה, גם קל שבקלים מוסר נפשו (תניא פ"ח. ובכ"מ). 29) שזהו חידוש גדול עוד יותר, כמובן בפשטות. 30) ראה הערות הקודמות. 31) ראה המשך תער"ב ח"א פס"א (ע' קיד). וראה גם המשך הנ"ל ח"ב ע' א'קפב "האמונה כו' משום דמזלי' חזי, דהנשמה כמו שהיא למעלה היא רואה כו', וכן ענין האמונה שמצד עצם הנשמה".

שבת פרשת תצוה, יו"ד אדר-ראשון, ה'תשמ"א

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הדרגות האמורות. ביתר ביאור: אודות הנשמה האלוהית נאמר בספר התניא
2 שהיא חלק אלוהי ממעל ממש אך ביחד עם כך נאמר עליה שהיא בבחינת
3 "אלוקות כפי שנעשה בבחינת נברא" כלומר במהותה הפנימית היא חלק
4 אלוהי אך בחיצוניותה היא בעלת 'בתבנית' של נברא בעל מציאות לעצמו.
- 5 הדרגות השונות הקיימות בנשמה
6 האלוהית, זו שבגוף וזו העליונה יותר,
7 קשורות בחלק זה של הנשמה
8 האלוהית. הדרגה התחתונה ככולה
9 במסך החומר של הגוף ולכן איננה
10 רואה אלא את הגשמיות שסובבת
11 אותה. לעומתה הדרגה העליונה יותר
12 רואה את אור ה' אשר אין מקום פנוי
13 ממנו. אך עצם הנשמה זוהי פנימיותה
14 של הנשמה אשר היא ואלוקות הינם
15 דבר אחד ממש.
- 16 אמונתו של יהודי נובעת משני טעמים.
17 טעם אחד הוא לפי שמוזליותו
18 חז"ל³² (=לפי שזולת רואה). 'מזל'
19 הינו כינוי לחלק הנשמה שלמעלה
20 מהגוף, כלומר דהנשמה
21 שלמעלה רואה אלקות
22 (וכאמור לקמן בסעיף הבא שראיה
23 גורמת להתאמתות חזקה שלמעלה
24 מזו הנגרמת על ידי שכל), וזה
25 פועל בהנשמה שבגוף
26 האמונה באלקות. ועוד באור
27 דשרש האמונה הוא מעצם הנשמה (שלמעלה גם ממוזליות
28 חז"ל). וזה שפעם הנשמה מקשרת באלקות היא התקשרות
29 עצמית (שאין תלויה בסבה חיצונית, גם לא בענין הראיה
30 שלמעלה משכל. כלומר זו התקשרות הקיימת בה מצד עצמה להיותה
31 חלק אלוהי ממעל ממש, כך שאלוקות זה היא והיא זו אלוהית).
- 32 הסברת הדברים האמורים לקמן:
33 כאשר מדובר אודות הקשר בין הדרגות השונות של הנשמה, הרי זה בדומה
34 לקשר הקיים בין חלקי האדם אשר מהם מציאותו מורכבת, איברי גופו
35 ונשמתו. הדבר יובן בבהירות באמצעות הסיפור הבא: פעם, בהיות אדמו"ר
36 ה'צמח צדק' ילד, ישב בחיקו של סבו, אדמו"ר הזקן וקרא "סבא, סבא!".
37 ויאמר לו סבו "איפה הוא סבא?" הצביע הילד על ראש הסבא. אמר הסבא:
38 "זהו הראש של סבא, אך היכן סבא?" הצביע הילד על ידיו של הסבא: "הנה
39 סבא". אמר הסבא: "אלה הן ידיו של סבא, אך היכן סבא?" וכך חזר הדבר
40 על עצמו בצורות שונות. ירד הילד מברכיו של סבו והסתתר מאחורי הדלת.
41 לפתע צעק "סבא! סבא!" פנה אליו אדמו"ר הזקן "מה?" אמר הילד "הנה,
42 זהו סבא"
- 43 הסברת הדברים: מציאות האדם כוללת את איברי גופו ואת נשמתו. האיברים
44 שונים זה מזה מן הקצה אל הקצה. כל אחד מאיברי גוף האדם מוגדר

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 למעלה מכל דרגה שהיא, אך דווקא היא העצם (=העצמיות והפנימיות)
- 2 של הנשמה המלבשת בהגוף, ולכן, האמונה דהנשמה
- 3 המלבשת בהגוף שקיימת בה מצד עצם הנשמה היא
- 4 בפנימיותה.
- 5 בסוף סעיף ד' למדנו שמוכרח להיות
- 6 קשר בין פעולתו של משה רבינו בתור
- 7 'רועה אמונה' לבין מצב ה'שבירה'
- 8 הקיים בזמן הגלות, לכאורה מדובר
- 9 בדברים הקשורים ברבים שונים
- 10 לחלוטין של הנפש. תפקידו של 'רועה
- 11 אמונה', להחדיר את האמונה
- 12 בפנימיות, קשור ברובד הגלוי של
- 13 האדם. לעומת זאת ה'כתית' וה'שבירה'
- 14 שבזמן הגלות קשורים בעצם הנשמה.
- 15 אך על פי מה שלמדנו בסעיף זה אשר
- 16 דווקא האמונה הנובעת מ'עצם
- 17 הנשמה' קשורה בפנימיות האדם יובנו
- 18 הדברים.
- 19 ועל פי זה יש לבאר קשר
- 20 העניינים שבהמאמר "וקבל
- 21 היהודים", שביאור הענין
- 22 ד' (כתית) למאור שזו התגלותה
- 23 של עצם הנשמה בא בהמשך
- 24 לבאור הענין ד' רעיא
- 25 מהימנא' דבר המוכיח שיש קשר
- 26 ביניהם, כי זה שמשה זן
- 27 ומפרנס את האמונה שתהיה
- 28 בפנימיות הוא על ידי שהוא
- 29 מגלה את עצם הנשמה
- 30 (שלמעלה ממזליה חזי), אשר
- 31 כאמור בסעיף ד' 'עצם הנשמה' לעומת
- 32 הכוחות הגלויים נקראת בשם
- 33 'מאור' שלמעלה מאור'.
- 34 ומה שנאמר בפסוק "כתית
- 35 למאור", ומבאר הרי בהמאמר
- 36 שבכדי להגיע לה'מאור' הוא
- 37 על ידי הענין ד' כתית' שקיים
- 38 דווקא בזמן הגלות ולא בזמן של
- 39 משה רבינו במדבר אשר אז לא היה
- 40 מצב של 'כתית', הביאור בכך הוא,
- 41 כי למרות שעצם הנשמה מתבטאת
- 42 ביכולת להחדיר את האמונה בפנימיות
- 43 אך עקר הגלוי והביטוי דעצם הנשמה ('מאור') הוא מתגלה
- 44 בענין המסירות נפש (שעקרו הוא בזמן הגלות), בדלקמן.
- (1) והענין הוא, הסברת הקשר בין גילוי עצם הנשמה למסירות נפש,
- דהאמונה דישאל היא באופן שהוא מוסר נפשו על
- זה, הוא (בעקר) בהאמונה שמצד עצם הנשמה. דכאשר
- מדובר אודות האמונה התחתונה יותר, הנובעת מצד זה שהוא רואה
- (מזליה חזי), הגם שהיא
- בתקף גדול [כידוע
- דהתאמתות שנגרמת מצד
- הראיה, שהאדם לא רק הבין בשכלו
- שכן הדבר אלא הוא גם ראה זאת
- בעצמו היא התאמתות גדולה
- ביותר³³], מכל-מקום, בין
- שהאמונה שלו באופן הזה היא
- נובעת מצד סבה חיצונית (מצד
- זה שרואה) ואינה קשורה
- עם עצם מציאותו מציאותו של
- האדם והאלוקות הינם שני דברים
- נפרדים, והקשר ביניהם נגרם על ידי
- שהם רואים זה את זה, לכן אינו
- מכרח שימסור נפשו על זה
- כיוון שאינו חש שעצם קיומו תלוי
- בקשר שלו עם אלוקות, לאם כן זה
- שבסופו של דבר האמונה
- דישראל היא באופן שהוא
- מוסר נפשו על זה הוא מפני
- שהיא נובעת מעצם הנשמה, אשר
- ברובד זה האמונה באלקות
- היא העצם שלו מבחינת עצם
- הנשמה אין לה קיום בלי אלוקות,
- אלוקות זה היא והיא זה אלוקות,
- ולכן אמונה זו היא באופן כזה שאי
- אפשר כלל שיכפר חס-
- ושלום וממילא הוא מוסר את נפשו.
- על פי האמור שתפקידו של משה רבינו
- הוא לגלות את האמונה הנובעת מעצם
- הנשמה, יובן בעומק יותר הקשר
- הפנימי בין משה רבינו עצמו לבין
- הצדיקים בדורות שלאחריו שהם
- בבחינת 'התפשטות שלו', למרות
- שצורת עבודתם שונה.
- ועל פי זה יש לבאר מה
- שכתוב בהמאמר "וקבל
- היהודים" דזה שמשה הוא
- 'רעיא מהימנא' (כאמור בסעיף ג') שהוא זן ומפרנס את
- האמונה) הוא גם בנוגע לרועי ישראל שבכל דור (שהם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 נקראים בשם אתפשטותא דמשה שבכל דרא) שהם מחזקים
2 את האמונה דישאל שיעמדו במסירות נפש בקיום התורה
3 ומצוות. דלכאורה צורת עבודתו של משה רבינו וצורת עבודתם של
4 הצדיקים שלאחריו שונה, שהרי זה שמשה וזו ומפרנס את האמונה
5 הוא (במבאר בכמה מקומות³⁴ וגם במאמר זה
6 עצמו³⁵) על ידי שמשיע לישראל דעת באלקות תהיה
7 להם הבנה בשכל והרגשה בלב
8 באלקות, שעל-ידיה באה האמונה בפנימיות, זאת אומרת
9 שיעקר התעסקותו של משה רבינו עם
10 בני ישראל היא כרובד של הכוחות
11 הגלויים שלהם. ולעומת זאת זה
12 שרועי ישראל שבכל דור
13 מחזקים האמונה (המבאר
14 במאמר זה³⁶) אין זה בכך שהם
15 עוסקים בלהסביר את הדברים בשכל
16 וליישבם ברגש הלב, אלא תפקידם
17 הוא שהאמונה דישאל תהיה באופן דמסירות נפש,
18 אשר מסירות נפש קשורה עם
19 התעוררות עצם הנפש שלמעלה
20 מהכוחות הגלויים. ועל פי הנ"ל
21 בסעיף ה' אשר גם היכולת להחזיר את
22 האמונה בכוחותיו הגלויים של האדם
23 קשורה בגילוי האמונה הנובעת מעצם
24 הנשמה, יש לומר, שעקר
25 הענין דרעיא מהימנא הוא
26 זה שהוא וזו ומפרנס את
27 האמונה עצמה, כלומר
28 שהאמונה שאצל בני ישראל
29 תהיה לא רק דרגת האמונה כמו
30 שהיא מצד הגלויים (כלומר
31 מצד זה שהנשמה שלמעלה
32 רואה אלקות) אלא שתאיר בהם
33 האמונה שמצד עצם הנשמה.
34 וזה שבפועל משה ממשיך את
35 האמונה בפנימיות (כלומר
36 התעסקותו בלהחזיר וליישב את
37 הדברים בדעת והשגה) הוא
38 תוצאה מזה שהוא וזו
39 וזהה ידוע שהמסירות נפש בפועל על תורה
40 ומצוות של כל ישראלי היתה בפניו
- 43 ומפרנס את האמונה עצמה (זו תוצאה של המשכת וגלוי
44 האמונה כמו שהיא מצד עצם הנשמה). וכנ"ל (סעיף ה),
45 דהאפשרות שתוכל להיות המשכת האמונה בפנימיות (כלומר
46 בדעת ובהשגת השכל) הוא על ידי גלוי ההתקשרות עצמית
47 דעצם הנשמה.
48 על פי האמור מובן שאין זה רק שישנו
49 קשר בין עבודתו של משה רבינו לבין
50 עבודתם של רועי ישראל שלאחריו,
51 אלא שיעקר עבודתם היא אחת, גלוי
52 האמונה הנובעת מעצם הנשמה. אצל
53 משה רבינו בא הדבר לידי ביטוי
54 ביכולתו להחזיר את האמונה בכוחות
55 הנפש הגלויים, בדעת במוח ובלב.
56 אצל רועי ישראל שלאחריו התגלותה
57 של האמונה שבעצם הנשמה התבטאה
58 בעניין המסירות נפש.
59 ועל-פי-זה יש לומר, דבזה
60 שבהדורות שהצרכו למסירות
61 נפש בפועל, חזקו רועי
62 ישראל (שהם) האתפשטותא
63 דמשה) את האמונה דישאל
64 שתהיה במסירות נפש, הרי
65 בכך נתגלה הענין דרעיא
66 מהימנא (בענין זה³⁷) עוד
67 יותר מבמשה עצמו. כי
68 המשכת וגלוי האמונה כמו
69 שהיא מצד עצם הנשמה
70 [שעל ידי משה ואתפשטותא
71 דיליה שבכל דרא], הרי למרות
72 שהיא מתבטאת גם בעבודתו של משה
73 בלמדו דעת את העם, אך עקר
74 התגלותה הוא מסירות נפש
75 בפועל דבר שהיה קיים דווקא
76 בדורות שבזמן הגלות.
77 (ז) במאמר של כ"ק אדמו"ר הרי"צ,
78 בתור דוגמא לרועי ישראל שעוררו את
79 המסירות נפש בבני ישראל, מוזכר
80 דווקא מרדכי היהודי. דבר זה נוגע
81 לדורנו אנו. והנה ידוע
82 שהמסירות נפש בפועל על
83 תורה ומצוות של כל ישראל
84 ולא רק של חלק מהעם, היתה

(34) תו"א משפטים עה, ב. ובכ"מ. וראה גם תניא רפ"ב. (35) סעיף יא. (36) משא"כ בתו"א שם "יורדין ניצוצין מנשמת מרע"ה כו' ללמד דעת את העם". (37) ראה לקמן הערה 56.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בפפורים (בזמן גזירת המן). שְׁהָרִי לעומת זאת, המסירות נפֶשׁ
2 דַּחֲנָה (בזמן גזירת יוֹן) הִתָּה (בַּעֲקָר) בַּמִּתְתִּיהוּ וּבְנִיּוֹ,
3 וְהַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ בְּזִמְן גְּזֵרַת הַמֶּן הִתָּה כָּל יִשְׂרָאֵל.
4 וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לְבָאֵר מַה שְּׁמוּבָא בְּהַמְאָמֶר³⁸ מִמֶּדְרֶשׁ¹⁶
5 שְׁמֶרְדֵּכִי הָיָה שְׂקוּל בְּדוּרוֹ
6 כְּמִשָּׁה בְּדוּרוֹ חֲזִ"ל מְשׁוּיִם אֵת
7 מִרְדֵּכִי דוּקָא לְמִשָּׁה רַבִּינִי, דִּהְגָּם
8 שְׁהַעֲנִין שֶׁל "אַתְּפִשְׁטוּתָא
9 דְּמִשָּׁה" הוּא קִיִּם בְּכָל דּוֹר וְלֹא
10 רַק בְּדוּרוֹ שֶׁל מִרְדֵּכִי, מְכַל-מְקוֹם
11 אֵיתָא (= מוּבָא) בְּמֶדְרֶשׁ
12 שְׁמֶרְדֵּכִי (דְּקָא) הָיָה שְׂקוּל
13 בְּדוּרוֹ כְּמִשָּׁה בְּדוּרוֹ. וְיֵשׁ
14 לוֹמֵר, שְׁבִין הֶרְבִּיִם שֶׁבָּהֶם דוּקָא
15 מִרְדֵּכִי דוּמָה לְמִשָּׁה רַבִּינִי הוּא, שְׁאַחַת
16 מִהַמְעַלּוֹת דְּמֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי
17 הוּא שֶׁהוּא הָיָה ה'רַעֲיָא
18 מִהֵימְנָא' (בְּגִלּוֹי) שֶׁל כָּל
19 יִשְׂרָאֵל שְׁבִדּוּרוֹ בְּכֹךְ שֶׁהוּא עוֹרֵר
20 אֵת הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ בְּכָל אֲנָשִׁי הַדּוֹר.
21 בְּדִגְמַת מִשָּׁה רַעֲיָא מִהֵימְנָא'
22 שֶׁהִשְׁפִּיעַ וְהִמְשִׁיךְ דַּעַת לְכָל
23 יִשְׂרָאֵל שְׁבִדּוּרוֹ, כְּמוֹכֵן גַּם
24 מִזֶּה שְׁדוּרוֹ שֶׁל מִשָּׁה (כָּל
25 אֲנָשִׁי דוּרוֹ) נִקְרָא דוֹר
26 דַּעֲיָא³⁹. [אַלָּא כְּאִמּוֹר בְּסִעֲף ר'
27 שְׁבִמִּשָּׁה הָיָה גִלּוֹי עֲנִין זֶה
28 (שֶׁהוּא רַעֲיָא מִהֵימְנָא' דְּכָל
29 יִשְׂרָאֵל) עַל יְדֵי שְׁהִמְשִׁיךְ
30 דַּעַת לְכָל אֲנָשִׁי דוּרוֹ,
31 וּבְמֶרְדֵּכִי הָיָה גִלּוֹי עֲנִין זֶה
32 עַל יְדֵי שְׁגִלָּה כַּח הַמְסִירוֹת
33 נֶפֶשׁ שְׁבָכֵל אֲנָשִׁי דוּרוֹ]. וְיֵשׁ
34 לוֹמֵר, דַּעַל יְדֵי שְׁמִבְיָא כ"ק
35 אֲדַמּוּר הַרִי"צ בְּהַמְאָמֶר שֶׁל מַה
36 שְׁכָתוֹב בְּמֶדְרֶשׁ אֲדוּרֹת מַעֲלָתוֹ שֶׁל
37 מִרְדֵּכִי, שְׁמֶרְדֵּכִי בְּדוּרוֹ הָיָה
38 שְׂקוּל כְּמִשָּׁה בְּדוּרוֹ, עַל יְדֵי
39 זֶה פֶּסֶק בַּעַל הַמְאָמֶר כְּלוֹמֵר
40 כ"ק אֲדַמּוּר הַרִי"צ, אֵת אוֹתוֹ הַדִּין
- ביאור בדרך אפשר
על עצמו⁴⁰, כלומר שֶׁהוּא ה'רַעֲיָא מִהֵימְנָא' (בְּגִלּוֹי) שֶׁל כָּל
אֲנָשִׁי הַדּוֹר.
(ח) וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לְבָאֵר קֶשֶׁר (וְסִדֵּר) הָעֲנִינִים (בְּהַמְאָמֶר
וְקַבֵּל הַיְּהוּדִים) בְּבִאֹר הַפְּסוּק וְאַתָּה תִּצְוֶה גו', שְׁבִתְחַלָּה
מִבָּאֵר אֵת הַפְּרוּשׁ דְּיוֹאֲתָה
תִּצְוֶה אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
שְׁמִשְׁמַעוּתוֹ הִיא שְׁמִשָּׁה הוּא
מִקְשֶׁר וּמַחְבֵּר אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
(עַם אֹרֶךְ אֵין-סוֹף) עַל יְדֵי
שֶׁהוּא זֶן וּמִפְרָגִים אֵת
הָאֻמוֹנָה, וְלֹאֲחֲרֵי־זֶה מִבָּאֵר
שֶׁגַם רֹעִי יִשְׂרָאֵל שְׁבָכֵל דוֹר
(אַתְּפִשְׁטוּתָא דְּמִשָּׁה)
מִחֲזִיקִים אֵת הָאֻמוֹנָה
דִּישְׂרָאֵל, וְכִמּוֹ מֶרְדֵּכִי (מִשָּׁה
שְׁבִדּוּרוֹ) שְׁחָזַק אֵת אֻמוֹנָתָם
שֶׁל יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד חִזָּק
בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיִּים
הַמְצוּת, וְלֹאֲחֲרֵי־זֶה מִבָּאֵר
הַפְּרוּשׁ בְּכַתִּית לְמֵאֹרֶ' הַקְּשׁוֹר
בּוֹמֵן הַגְּלוּת (שְׁמִילִים אֵלּוֹ כְּתוּבוֹת
בְּפִסְקוֹ וְאַתָּה תִּצְוֶה לְמֹרֹת
שֶׁהַפְּסוּק מְדַבֵּר לְכַאֲוָרָה כְּמִשָּׁה
עֲצָמוֹ וְלֹא בְּצִדִּיקִים שְׁלֹאֲחִירֹ), כִּי
זֶה שְׁמִשָּׁה מְגִלָּה אֵת בְּחִינַת
ה'מֵאֹרֶ' דִּישְׂרָאֵל (עֲצָם
הַנִּשְׁמָה), הוּא לֹא כֹךְ בְּדוּרוֹ
אַלָּא בַּעֲקָר עַל יְדֵי אַתְּפִשְׁטוּתָא
דִּילִיָּה שְׁבִזְמֵן הַגְּלוּת (כְּתִית)
- (בְּגִלּוֹי) שֶׁל כָּל אֲנָשִׁי הַדּוֹר.
(ח) וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לְבָאֵר קֶשֶׁר (וְסִדֵּר) הָעֲנִינִים (בְּהַמְאָמֶר) בְּבִאֹר הַפְּסוּק
וְאַתָּה תִּצְוֶה גו', שְׁבִתְחַלָּה מִבָּאֵר אֵת הַפְּרוּשׁ דְּיוֹאֲתָה תִּצְוֶה
אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁמִשָּׁה הוּא מִקְשֶׁר וּמַחְבֵּר אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (עַם אֹרֶךְ אֵין-סוֹף)
עַל יְדֵי שֶׁהוּא זֶן וּמִפְרָגִים אֵת הָאֻמוֹנָה, וְלֹאֲחֲרֵי־זֶה מִבָּאֵר שֶׁגַם רֹעִי יִשְׂרָאֵל
שְׁבָכֵל דוֹר (אַתְּפִשְׁטוּתָא דְּמִשָּׁה) מִחֲזִיקִים אֵת הָאֻמוֹנָה דִּישְׂרָאֵל, וְכִמּוֹ מֶרְדֵּכִי
(מִשָּׁה שְׁבִדּוּרוֹ) שְׁחָזַק אֵת אֻמוֹנָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד חִזָּק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה
וְקִיִּים הַמְצוּת, וְלֹאֲחֲרֵי־זֶה מִבָּאֵר הַפְּרוּשׁ בְּכַתִּית לְמֵאֹרֶ' (שְׁבִפְסוֹק וְאַתָּה
תִּצְוֶה שְׁמִדְבֵּר לְכַאֲוָרָה כְּמִשָּׁה עֲצָמוֹ), כִּי זֶה שְׁמִשָּׁה מְגִלָּה בְּחִינַת ה'מֵאֹרֶ'

(38) סעיף ג. (39) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדבר"ר פי"ט, ג. וש"נ. (40) ע"ד הפירוש בלשון המשנה (אבות רפ"ג) "דין וחשבון" (דין ואח"כ חשבון) - ע"פ דברי המשנה (שם מט"ז) ש"נפרעין ממנו מדעתו ושלא מדעתו", שלאחרי שהאדם פוסק מדעתו דינו של חבירו, פוסק דין לעצמו שלא מדעתו, כיון שע"פ "דין" זה עושים "חשבון" בנוגע למצבו הוא (ראה לקו"ש ח"ו ע' 283. וש"נ).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁעוּרָיו בִּישְׂרָאֵל כַּח הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁלֵהֶם, שְׁעַל יְדֵי זֶה
2 הוּא עֶקֶר גְּלוּי עֵצִים הַנִּשְׁמָה, מָאוֹר.
3 בתחילת המאמר למדנו שבפסוק 'זאתה תצוה' ישנם שני חלקים. המילים
4 'זאתה תצוה את בני ישראל' מדברות אודות פעולתו של משה רבינו בבני
5 ישראל. ובמילים 'ויקחו אליך שמן זית
6 זך וגו' מדובר אודות היתרון והמעלה
7 שבני ישראל מוסיפים אצל משה רבינו.
8 וְצִרְיָה לְהִבִּין, דְּלִפִּי בָאוֹר
9 הַנִּל, הָעֵנִין דְּכִתִּית לְמָאוֹר,
10 שִׁיף לְחִלְקוֹ הָרָאשׁוֹן שֶׁל הַפְּסוּק,
11 לְמִילִים 'זאתה תצוה את בני
12 יִשְׂרָאֵל', כְּלוּמַר לְזֶה שְׁמֶשֶׁה
13 וְאֶתְפַּשְׁטוּתָא דִּילִיה שְׁבָכַל
14 דּוֹר מְקַשְׂרִים וּמְחַבְרִים אֶת
15 יִשְׂרָאֵל עִם אוֹר אֵין-סוֹף,
16 וְאוֹלָם כִּהֶפְתִּיב נֶאֱמַר 'כִּתִּית
17 לְמָאוֹר' בְּהֶמְשֵׁךְ לְחִלְקוֹ הַשְּׁנִי
18 שֶׁל הַפְּסוּק, לְמִילִים 'ויקחו אליך
19 שְׁמֶן זֵית זָךְ', בּוֹ בּוֹמֵן דְּעֵנִין
20 'ויקחו אליך גו' (שִׁישְׂרָאֵל)
21 מְבִיאִים שְׁמֶן לְמֶשֶׁה הוּא
22 שִׁישְׂרָאֵל מוֹסִיפִים תּוֹסֵפוֹת
23 אוֹר בְּמֶשֶׁה (כְּמוֹבָא לְעִיל
24 סְעִיף ב' מִהֶמְאָמֶר).
25 בסעיפים הבאים יבואר שיטתו עומק
26 נוסף ואופן נוסף במושג 'כִּתִּית לְמָאוֹר',
27 והגילוי שלו הוא דווקא על ידי
28 עבודתם של בני ישראל עצמם.
29 (ט) וְהִנֵּה הַכְּתוּב 'וְקִבַּל
30 הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הִחֲלוּ
31 לַעֲשׂוֹת' אשר כאמור מבטא את
32 המעלה הנפלאה אליה הגיעו דווקא
33 בזמן הגלות, הרי פסוק זה מְדַבֵּר
34 (כְּפִשְׁטוּת) בְּהִזְמֵן שְׁלֵאֲחֲרִי
35 הַגֵּס דְּפוּרִים שהרי פסוק זה נאמר
36 במגילת אסתר לאחר ביטולה של גזירת
37 הַמֶּן. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּמָה שְׁכֶתוֹב
38 בְּהֶמְאָמֶר שֶׁל כ"ק אַדְמוּר"ר הִרִי"צ
39 דְּפִירוּשׁ הַפְּסוּק 'וְקִבַּל הַיְּהוּדִים
40 אֶת אֲשֶׁר הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת' הוּא
41 שְׁבִימִי אַחְשָׁרוּשׁ קִבְלוּ מָה
42 שֶׁהִחֲלוּ בְּמִתֵּן תּוֹרָה כִּיוּן
43 שֶׁבְּתוֹקֶפֶת אַחְשָׁרוּשׁ הִתְעַלּוּ הַיְּהוּדִים
44 בַּמַּעֲלָה יִתְרָה לְגַבִּי מַעֲלָם שֶׁהִיִּתָּה
45 בּוֹמֵן מִתֵּן תּוֹרָה, הִרִי פִירוּשׁ זֶה הוּא
46 גַם לְפִי פִשְׁטוּת הַכְּתוּב
- שְׁכָאמֹר ה' וְקִבַּל גו' הִיָּה לְאַחֲרֵי הַגֵּס
שְׁגִרְמָה לְשִׁלְמוֹת קִבְּלָת הַתּוֹרָה, הִיִּתָּה לֹא רַק בּוֹמֵן שֶׁל צִוָּה וְגִזְרֵיהּ אֲלָא גַם
בּוֹמֵן שֶׁל רוּחָהּ. וְעַל פִּי זֶה, בְּזֶה שְׁבִימִי אַחְשָׁרוּשׁ קִבְּלוּ מָה
שֶׁהִחֲלוּ בְּמִתֵּן תּוֹרָה, שְׁנֵי עֲנִינִים. עֲנִיין אֶחָד הוּא הַקְּבִלָּה
הַשְּׁלִימָה שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהִיִּתָּה בְּזִמָּן
הַגְּזֵרָה אֲשֶׁר קִבְּלָה זֶה הִיִּתָּה עַל
יְדֵי הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁלֵהֶם
(כְּמִפְּרָשׁ בְּהֶמְאָמֶר וְכִמוֹ כֵּן
לְעִיל בְּסְעִיף ד'), וְעֲנִיין שְׁנִי הוּא
הַקְּבִלָּה הַשְּׁלִימָה שֶׁל הַתּוֹרָה
שֶׁהִיִּתָּה לְאַחֲרֵי הַגֵּס דְּפוּרִים,
שֶׁהִיא נִעְלִית יוֹתֵר גַּם
מִהַקְּבִלָּה שֶׁהִיִּתָּה בְּזִמָּן הַגְּזֵרָה
(כְּדִלְקָמֵן סְעִיף י'). לְמַדְּנוּ לְעִיל
בְּסְעִיף ד' שֶׁהִתְעַלּוֹת הִיתִּירָה בּוֹמֵן
אַחְשָׁרוּשׁ כְּרוּכָה בְּשִׁבְרִיהּ וּבִכְתִּית
אֲשֶׁר גִּרְמוּ לְהִתְגַּלּוֹתָהּ שֶׁל עֵצִים הַנִּשְׁמָה
כְּרָמוֹ בְּמִילִים 'כִּתִּית לְמָאוֹר'. מִכָּן
שָׁגַם בּוֹמֵן שֶׁל הַרוּחָה נִתֵּן לְהִגִּיעַ
לְהִתְעַלּוֹת דּוּמָה, אִם כֵּן מוֹכֵרֵת הַדְּבַר
שָׁגַם אִזְכָּר עֲנִיין שֶׁל 'כִּתִּית'. וְאִכֵּן
יֵשׁ לוֹמַר, שְׁעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא
בְּנוֹגֵעַ לְעֵנִין שֶׁל 'כִּתִּית
לְמָאוֹר', אֲשֶׁר מִשְׁמַעְתּוֹ הִיא שְׁעַל
יְדֵי הָעֵנִין דְּ'כִתִּית' שְׁבִימֵן
הַגְּלוּת מְגִיעִים לְהִמָּאוֹר,
דְּשְׁנֵי עֲנִינִים בְּזֶה הַקְּשׁוּרִים לְשֵׁנִי
סוֹגִי תְּקוּפוֹת. עֲנִיין אֶחָד הוּא
כְּשִׁישְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּמִצְבַּ שֶׁל
'כִּתִּית' מִצְד זֶה שִׁישְׁנָם גְּזוּרֹת
עַל קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת
(כְּמוֹ שֶׁהִיָּה בְּזִמָּן אֲמִית
הַמָּאֹמֶר עַל יְדֵי כ"ק אַדְמוּר"ר הִרִי"צ
בּוֹמֵן הַמִּשְׁטֵר הַקּוֹמוֹנִיסְטִי בְּבֵרִית
הַמוֹעֲצוֹת, מִסְפַּר חֲדָשִׁים לִפְנֵי מֵאָסֶר.
וְכַמְהַלֵּךְ הַהִתּוֹעֲדוֹת בִּה נֶאֱמַר הַמָּאֹמֶר
וְכִמוֹ כֵּן בַּמָּאֹמֶר עֲצוּמוֹ תִּבֶּע אַדְמוּר"ר
הִרִי"צ מְסִירוֹת נֶפֶשׁ), וְעַל יְדֵי זֶה
מְגִיעִים לְהִמָּאוֹר עַל יְדֵי
הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁלֵהֶם. וְעוֹד
עֵנִין הַקִּיּוֹם בְּ'כִתִּית לְמָאוֹר',
שָׁגַם כְּשִׁישְׂרָאֵל נִמְצָאִים
בְּמִצְבַּ שֶׁל הִרְחָבָה, הִרְחָבָה
בְּגִשְׁמִיּוֹת וְגַם הִרְחָבָה
בְּרוּחָנִיּוֹת, אֲלָא שֶׁהֵם עֲדִיין
נִמְצָאִים בְּגִלּוֹת⁴¹ וְעַל-דֶּרֶךְ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 המַצֵּב שֶׁאֵין הָיָה לְאַחֲרֵי הַנֶּסֶם דְּפוּרִים, שְׁלֵיהֶוּדִים הָיְתָה
 - 2 אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשּׁוֹן וְיִקְרָא⁴², בְּכָל הַמּוֹבָנִים בְּפִשְׁטוֹת בְּגִשְׁמִיּוֹת
 - 3 וְגַם בְּרוּחָנִיּוֹת⁴³ וְיִתְרָה מָזָה שָׁגַם בֵּית הָמָן נִתַּן
 - 4 לְאַסְתֵּר⁴⁴, כְּלוּמַר שֶׁהָיָה אִזְּ גַם הַמַּעֲלָה דְ"אַתְהֶפְכָּא חֲשׂוּכָא
 - 5 לְהוֹרָא" (=הַתְּהַפְּכוֹת הַחוּשׁוֹן לְאוֹר),
 - 6 אֲלֵא שֶׁמִּכְל־מְקוֹם עֲדִין נִמְצָאִים
 - 7 בְּגִלּוֹת, וְכִלְשׁוֹן הַגִּמְרָא "אַפְתִּי
 - 8 עֲבָדִי אֲחֻשְׁרוּשׁ אֲנִי"⁴⁵ רַ
 - 9 עֲדִין עֲבָדִי אֲחֻשְׁרוּשׁ אֲנִי], הֵם
 - 10 שְׂבוּרִים וְנִדְפָּאִים (פְּתִית)
 - 11 מִעֵצַם זֶה שֶׁהֵם בְּגִלּוֹת. וְגַם עַל
 - 12 יְדֵי ה' פְּתִית' וְהֵלֵב נִשְׁבֵּר
 - 13 דִּישְׁרָאֵל הַנִּגְרַם מִעֵצַם זֶה
 - 14 שֶׁנִּמְצָאִים בְּגִלּוֹת, מְגִיעִים
 - 15 לְהַתְּגַלּוֹת ה' מְאֹד.
 - 16 וְהַעֲנִין הוּא, הַסִּיכָה לִכְךָ שֶׁכֶּשֶׁם
 - 17 שֶׁמִּסְרִית נֶפֶשׁ בּוֹמֵן הַגִּזְרִית קִשּׁוּרָה
 - 18 בְּגִלּוֹי עֵצַם הַנִּשְׁמָה, כִּךְ גַּם הָיָה
 - 19 הַיְהוּדִי שְׂבוּר וְכִתִּית' מִהִמְצִאֻתוֹ
 - 20 בְּגִלּוֹת מִעוֹרֵר אֶת גִּלּוֹי עֵצַם הַנִּשְׁמָה,
 - 21 דְּזֶה שִׁישְׁרָאֵל הֵם שְׂבוּרִים
 - 22 מִעֵצַם זֶה שֶׁהֵם בְּגִלּוֹת (גַּם)
 - 23 כְּשִׁישׁ לָהֶם הִרְחִיבָה בְּגִשְׁמִיּוֹת
 - 24 וְיִתְרָה (וְיִתְרָה), הוּא, כִּי רָצוֹנוֹ
 - 25 הָאֲמִתִּי שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
 - 26 הוּא שִׁיחָה גִלּוֹי אֲלֵקוֹת, יִשְׁנֵם
 - 27 דְּבָרִים שֶׁלִּמְרֹת שֶׁהָאֵד חִפֵּץ בָּהֶם אֵךְ
 - 28 מִצִּיאָתוֹ אֵינָה תְּלוּיָה בָּהֶם, לְעוֹמָתָם
 - 29 יִשְׁנֵם דְּבָרִים אֲשֶׁר בְּלַעַם חַיִּי אֵינֶם
 - 30 חַיִּים. וְכִמּוֹ כֵּן רָצוֹנוֹ שֶׁל יְהוּדִי בְּגִלּוֹי
 - 31 אֲלֵקוֹת הוּא עַד כִּדִּי כִךְ שָׁזָה
 - 32 (גִּלּוֹי אֲלֵקוֹת) נִוְגַע לְעֵצָם
 - 33 מִצִּיאָתוֹ דְּבַר זֶה מִתְּבַטֵּא בְּכִךְ
 - 34 שֶׁכֶּשֶׁחֶסֶר בְּגִלּוֹי אֲלֵקוֹת אֵינֶנּוּ יִכּוֹל
 - 35 לְהִשְׁלִים עִם כֵּךְ, וְלִכְנֵן זֶה שְׂבוּרִים
 - 36 הַגִּלּוֹת אֵין מְאִיר גִּלּוֹי אֲלֵקוֹת
 - 37 כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּזִמְנָה הַפְּתִית בּוֹמֵן
 - 38 שְׂבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קִיָּים וְיִתְרָה
 - 39 כְּשֶׁמִּתְּבַטֵּן בְּזֶה שֶׁאֲמָרוֹ
 - 40 רְבוּתֵינוּ ז"ל⁴⁶ "כָּל מִי שֶׁלֹּא
 - 41 נִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו הָרִי
- זֶה כָּאֵלּוֹ נִחְרַב בְּיָמָיו" כִּיֹּן שֶׁהַחֲחִירִית לְחִיקוֹן הַחֲרוֹבָן וְהַגִּלּוֹת מוֹטֵלָה
- עַל כָּל אֶחָד, לִכְנֵן כָּל זִמְנָה הַגִּלּוֹת מִתְּמַשְׁכֶּת זֶה הוּא כָּאֵלּוֹ הִיא מִתְּחַשֵּׁת בְּרִגְעַ
- זֶה. וְאֵם כֵּן בְּנוֹסֶף לִכְךָ שֶׁקִּשְׁהָ לְהַכִּיל אֶת הַמַּצֵּב בּוֹ אֵין גִּלּוֹי אֲלֵקוֹת, הָרִי
- בְּלִיתִי נִסְכַּלֵּת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהִדְבֵּר תְּלוּיָה בִּי וְאֵינֶנּוּ נִעֲשֶׂה], הִנֵּה מָזָה עֲצָמוֹ
- אִזְּ עַר אֵינְגִּאנְצֵן צוּטְרִיִּסְלֵט
- (=הוּא מְזוּעָזָע לְגִמְרִי), 'פְּתִית'.
- וְגַם כְּאֲשֶׁר מְדוּבָר בִּיהוּדִי שֶׁהוּא
- בְּדִרְגָּא נְעִלִית בְּיוֹתֵר שְׁלֹכֵן
- מְאִיר אֲצִלּוֹ גִלּוֹי אֲלֵקוֹת
- בְּדִגְמַת הַגִּלּוֹי שֶׁהָיָה בְּזִמְנָה
- הַפְּתִית⁴⁷, מְכַל־מְקוֹם, מָזָה
- שֶׁבְּכָלִּלּוֹת הָעוֹלָם אֵין מְאִיר
- הַגִּלּוֹי, מוֹכַח, שֶׁגַּם הַגִּלּוֹי
- שֶׁמְאִיר אֲצִלּוֹ הוּא גִלּוֹי
- מְגַבֵּל. דְּכְשֶׁמְאִיר גִּלּוֹי אֹדֵר
- אֵין־סוֹף הַבְּלִי־גָבוּל הַבִּיטוּי לִכְךָ
- שֶׁהֵינּוּ בְּלִי גָבוּל הוּא בְּכִךְ שֶׁהַגִּלּוֹי
- הוּא בְּכָל מְקוֹם, וְכְשִׁישְׁנוֹ
- מְקוֹם אֶחָד (אֲפִלּוֹ פִּנָּה
- נִדְחָת) שְׁאֵין מְאִיר שֶׁם גִּלּוֹי
- אֲלֵקוֹת, הוּא מְפָנִי שֶׁהַגִּלּוֹי
- (גַּם בְּהַמְקוֹם שֶׁהוּא מְאִיר)
- הוּא גִלּוֹי מְגַבֵּל. וְזֶהוּ הוּא הַבִּיאֹר
- בְּמָה שֶׁמּוֹכָא בְּמִאֲמַר אֲדָמוֹר⁴⁸
- הַזֶּקֶן⁴⁸ דְּאִיתָא בְּתַקוּנִים⁴⁹
- (=שְׁמוּבָא בְּתִקּוּנֵי זוֹהַר) שֶׁאֲפִלּוֹ
- אִם הָיָה צָדִיק אֶחָד חוּזֵר
- בְּתִשְׁבּוּכָה שְׁלֵמָה בְּדוּרוֹ הָיָה
- כָּא מְשִׁיחַ, הַקִּשּׁוּר בֵּין בִּיאַת מִשִּׁיחַ
- לְתִשְׁבּוּכָה שְׁלִימָה הוּא כִּי עַל יְדֵי
- תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה מְמַשְׁכִּים
- וּמְגִלִּים גִּלּוֹי אֹדֵר אֵין־סוֹף
- הַבְּלִי־גָבוּל, וְגִלּוֹי זֶה הוּא
- בְּכָל מְקוֹם. הַגִּאּוּלָה שֶׁתְּהִיָּה בְּבִיאַת
- מִשִּׁיחַ קִשּׁוּרָה בְּגִלּוֹי אֹדֵר אֵין־סוֹף
- הַבְּלִי־גָבוּל כִּיֹּן שֶׁבְּגִאּוּלָה זֶה לֹא
- תִּישָׁאֵר פִּינָה עוֹלָם שְׁלֵא תִּיגָאֵל].
- וּמָזָה שְׁאֵין מְאִיר אֲצִלּוֹ גִלּוֹי

(41) להעיר, דבפנים המאמר (סט"ו) מובא (רק) "זמן הגלות", ובה"קיצור" - "זמן הגלות והגזירה". (42) אסתר ח, טז.
(43) ראה מגילה טז, ב. (44) אסתר ח, א. (45) מגילה יד, א. (46) ראה ירושלמי יומא פ"א ה"א (ד, ב). מדרש תהלים עה"פ קלו, ז. (47) להעיר מהידוע ש"לפני . . . רשב"י לא נחרב הבית כלל" (פלח הרמון שמות ע' ז בשם אדה"ז). (48) מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תג. (49) כ"ה במאמרי אדה"ז הקצרים שם. וראה זהר חדש ס"פ נח (כג, ד): דאי יחזרון בתשובה רישי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 של עצמות אור אין-סוף, הוא נשבר ונדכא, 'כתית'.
 2 ונעל-דרך הידוע שהמילה 'חולה' בגימטריא מ"ט, ומשמעות
 3 הרבר הוא שגם כשמשגיג בנפשו את הגילוי הרוחני של מ"ט ששערי
 4 בינה אלא שחסר לו הגילוי של שער הנו"ן, הרי שברון ליבו
 5 הנגזר מכך הוא עד כדי כך שהוא
 6 נעשה חולה⁵⁰. וידוע שמעלתו של
 7 שער הנו"ן איננה רק בכך שמדובר
 8 במדרגה אחת למעלה ממ"ט השערים,
 9 אלא הוא קשור בגילוי אור אין-סוף
 10 הבלתי-גבול. תשובה זו לגילוי אור
 11 אין-סוף הבלתי-גבול הקשור בגילוי של
 12 עצמותו ית' נמסרה לנו על ידי רבותינו
 13 נשיאנו וידוע מה שכתב
 14 ה'צמח צדק'⁵¹ שהיה נשמע
 15 ממורנו ורבנו נשמתו-עין
 16 (אדמו"ר הזקן) שהיה אומר
 17 בשעת דבקותו "איך וויל זע
 18 גאר ניסט איך וויל ניט
 19 דאין גן-עין איך וויל ניט
 20 דאין עולם הבא כו' איך
 21 וויל מער ניט אז דין אליין"
 22 (=אינני רוצה דבר, אינני רוצה את הגן
 23 עדן שלך, אינני רוצה את העולם-הבא
 24 שלך, אינני רוצה מלבד אותך בלבד).
 25 ולמרות שמי ישווה ומי ידמה לדרגתו
 26 של אדמו"ר הזקן, אך על ידי
 27 שהיה נשמע לשון זה
 28 מאדמו"ר הזקן [דפריש
 29 הביטוי 'היה נשמע' הוא, שזה
 30 היה לא רק בזמנים מיוחדים
 31 אלא שזה היה דבר הרגיל
 32 בפיו של אדמו"ר הזקן], ובפרט
 33 לאחר שנתפרסם זה על ידי
 34 ה'צמח צדק', נתן הכח לכל
 35 אחד ואחת מישראל שעקר
 36 רצונו יהיה שהיה גילוי
 37 העצמות של ה', ועד כדי כך
 38 יהיה נוגע לו הדבר, שששאיין
 39 מאיר גילוי זה, ומכל-שכן בזמן הגלות שאין מאיר לא
 40 רק דרגת ההתגלות שהיה בביאת המשיח שהיא ההתגלות של עצמות ה'
- ממש אלא לא מאיר אפילו דרגת הגילוי היותר תחתונה (אשר היא גילוי
 של אור והארה בלבד של הקדוש ברוך הוא, ולא של עצמותו ממש)
 שהיה בזמן הכית, הרי חושך זה גורם ליהודי שהוא במצב
 ד'כתית', ומתוך כך הוא מבקש ג' פעמים בכל יום
 (או יותר) אודות הגאולה
 "ותחזינה עינינו בשוכר
 לציון ברחמים", שאז יהיה
 גילוי אלקות ועד לגילוי
 העצמות. עד כאן הוסבר שהסיבה
 לכך שיהיה הינו שבור וכתית מעצם
 הימצאותו בגלות הרי זה מפני שכל
 רצונו הוא בגילוי אלקות. על פי זה
 יובן מדוע הכית' ושברון לב הזה
 קשור בגילוי עצם הנשמה, כיוון
 שעצם הנשמה היא הסיבה לכך שכל
 רצונו של היהודי הוא בגילוי אלקות.
 וזהו הפירוש הפנימי של 'כתית
 למאור', שעל ידי הענין
 ד'כתית' הקיים מעצם זה
 שנמצאים בגלות מגיעים
 להתגלות של ה'מאור', כי הסיבה
 לזה שהרצון דכל אחד
 מישראל הוא גילוי אלקות
 ורצונו בגילוי אלקות הוא עד כדי
 כך שזה נוגע לעצם מציאותו
 [שכלן הוא נשבר ונדכא
 (כתית) מזה שבזמן הגלות
 לא יש גילוי אלקות] הוא
 מצד עצם הנשמה, 'מאור'
 שבנשמה, שהתקשרותה
 באלקות היא התקשרות
 עצמית כאמור 'התקשרות עצמית'
 בין שני דברים פירושה קשר הקיים
 ביניהם מצד עצם מציאותם, כלומר
 שבעצם מציאותם הינם דבר אחד
 ממש. כך גם התקשרותה של עצם
 הנשמה באלקות הרי זה כיוון שהיא
 ואלקות הם דבר אחד ממש, היא זה
 אלקות ואלקות זה היא, דבר הבא לידי ביטוי בכך שאיננה יכולה לשאת
 מצב בו האלקות אינו בגילוי.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הנִשְׁמָה, שכאמור בסעיף ו' זו התקשרות עצמית שֶׁמִצֵּד עֲצָם
2 מְצִיאֹתָם. ובפִּרְטוּת יוֹתֵר יֵשׁ לוֹמֵר, שְׁגָם כאשר מדובר בַּגְּלוּי
3 עֲצָם הַנִּשְׁמָה, הרי יֵשׁנָם בּוֹה (דְּגָמָה) שְׁנֵי עֲנִינִים הַנִּל ער
4 כמה התגלותה של עצם הנשמה קשורה עם האדם עצמו.
5 הסברת הדברים האמורים לקמן:
6 כאמור בסעיף ה', הקשר בין נשמת
7 האדם לבין איברי גופו, משמש כמשל
8 לקשר בין עצם הנשמה לדרגות
9 השונות שלה.
10 למדנו שנשמת האדם איננה איבר נוסף
11 אלא היא המהות הפנימית של האדם
12 העומדת מאחורי האיברים כולם.
13 הנשמה איננה שייכת לאיבר זה יותר
14 מאיבר אחר, היא ה'נשמה' של הידיים
15 והיא ה'נשמה' של הרגליים.
16 כאשר מביטים באיברים השונים בגוף
17 האדם, ניתן להגדיר את חשיבותו של
18 כל איבר בשתי צורות. ניתן לראות את
19 חשיבותו של כל איבר מצד התפקיד
20 המיוחד השייך דווקא אליו. אך ניתן
21 גם לראות את חשיבותו מצד היותו
22 חלק בלתי נפרד מהאדם כולו.
23 החשיבות הראשונה, הנובעת מתפקידו
24 המיוחד לו, היא קשורה בצורתו
25 הגלויה של האיבר בה הוא שונה
26 משאר האיברים. אולם מבחינת הנשמה
27 חשיבותו העיקרית של האיבר היא
28 היותו חלק בלתי נפרד מהאדם כולו,
29 מבלי הבט אם מדובר ביד או ברגל.
30 כמו כן כאשר מדובר אודות הנשמה עצמה. ישנן כוחותיה הגלויים שהם שכלו
31 ורגשותיו של האדם, וישנה עצם הנשמה. מבחינת המהות הפנימית של כוחות
32 הנפש הרי מעלתו של כל כח היא בכך שהוא חלק בלתי נפרד מהנשמה כולה.
33 אך מבחינת מציאותם הגלויה של הכוחות, לכל כח יש את מהותו הפרטית
34 המיוחדת אותו. לכל כח ישנה ה'תבנית' הרוחנית המיוחדת אותו. מה שמיידח
35 את כח השכל היא ה'תבנית' הרוחנית של שכל, באותה מידה שמה שמיידח
36 את כח החדס שבנפש, זו ה'תבנית' הרוחנית של חסד. 'תבנית' זו המגדירה
37 את יחודיותו של כל כח נקראת בשם ה'ציור' בו הוא 'מצוייר'. כאמור, עצם
38 הנשמה הינה ה'נשמה' של כל חלקי הנפש ושל כל הכוחות כולם. היא
39 כשלעצמה איננה קשורה בתבנית זו או אחרת, מבחינתה חשיבותו של כל כח
40 היא מצד היותו חלק בלתי נפרד מהנשמה כולה. לגביה ה'ציור' הפרטי של
41 כל כח, איננו תופס מקום.
42 מציאותם הגלויה של כוחות הנפש הינה מוגבלת, לכן התגלותה של עצם
43 הנשמה כרוכה בהתבטלותם של הכוחות הגלויים וציאתם מגדרם.

1 יו"ד) בסעיף הקודם דובר אודות כך שכשם שעצם הנשמה מתגלית על ידי
2 מסירות הנפש בתקופה בה ישנן גזירות כך היא מתגלה גם בתקופת רוחה
3 על ידי ה'תבנית' ושיכרון הלב הנובע מעצם ההימצאות בגלות. בסעיף זה
4 יבואר יתירה מזו, דרגת עצם הנשמה המתגלה בכך היא נעלית עוד יותר מזו
5 המתגלה באמצעות מסירות הנפש
6 בזמן הגזירות. יֵשׁ לוֹמֵר, 1 יו"ד) יֵשׁ לוֹמֵר, שְׁבַחֲנִית ה'מֵאוֹר' דִּהְנִשְׁמָה
7 שְׁבַחֲנִית ודרגת ה'מֵאוֹר' 2 הַמִּתְגַּלִּית עַל יְדֵי הָעֲנִינִן ד'כְּתִית'
8 דִּהְנִשְׁמָה הַמִּתְגַּלִּית עַל יְדֵי 3 מִזֶּה שְׁנִמְצָאִים בְּגִלּוֹת, הִיא נִעְלִית יוֹתֵר מִבְּחִינַת
9 הָעֲנִינִן ד'כְּתִית' מֵעַצֵּם זֶה 4 הַמֵּאוֹר דִּהְנִשְׁמָה שְׁמִתְגַּלִּית עַל יְדֵי מְסִירוֹת
10 שְׁנִמְצָאִים בְּגִלּוֹת, הִיא נִעְלִית 5 נֶפֶשׁ. וְהָעֲנִינִן הוּא, דְּמִהֲטָעֲמִים עַל זֶה שְׁבַחֲמִתָּן
11 יוֹתֵר מִבְּחִינַת ודרגת ה'מֵאוֹר' 6 תוֹרָה הִיְתָה רַק הַהִתְחַלָּה (הַחֲלוּ לַעֲשׂוֹת) וּבִימֵי
12 דִּהְנִשְׁמָה שְׁמִתְגַּלִּית עַל יְדֵי 7 אַחֲשׁוֹרוֹשׁ הִיְתָה הַקְּבֵלָה (וְקָבַל הִיְהוּדִים) הוּא,
13 מְסִירוֹת נֶפֶשׁ. 8 כִּי זֶה שֶׁהִקְדִּימוּ נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמַע בְּמִתָּן תוֹרָה הִיְתָה
14 הַהִתְחַלָּה הוּא עַד כִּמָּה הַתְּגִלּוֹתָהּ שֶׁל 9 מִפְּנֵי שְׁכָפָה עָלֵיהֶם הָרַ כְּגִיגִית⁵², גְּלוּי
15 עַצֵּם הַנִּשְׁמָה קשורה באדם עצמו. עניין
16 זה קשור בכל העניינים שהוזכרו
17 בסעיפים הקודמים.
18 וְהָעֲנִינִן הוּא, דְּמִהֲטָעֲמִים עַל 19 שֶׁהַנִּשְׁמָה שְׁלִמְעָלָה רֹאָה אֱלֻקֹּת (אֶמּוֹנָה
20 זֶה שְׁבַחֲמִתָּן תוֹרָה הִיְתָה רַק 20 שְׁמִצֵּד סִבָּה) הוּא עַל-דֶּרֶךְ שֶׁהִקְדִּימוּ נַעֲשֶׂה
21 הַהִתְחַלָּה (הַחֲלוּ לַעֲשׂוֹת) 21 לְנִשְׁמַע (בְּמִתָּן תוֹרָה) מִצֵּד הַגְּלוּי דְּלִמְעָלָה⁵⁴,
22 וּבִימֵי אַחֲשׁוֹרוֹשׁ הִיְתָה 22 זֶה שְׁבִימֵי אַחֲשׁוֹרוֹשׁ הִיְתָה הַקְּבֵלָה מִצֵּד
23 הַקְּבֵלָה (וְקָבַל הִיְהוּדִים) 23 עֲצָמָם, הוּא, כִּי אֵז נִתְגַּלָּה הַהִתְקַשְּׁרוֹת בְּאֱלֻקֹּת
24 הוּא, כִּי קִבַּלְתָּ הַתּוֹרָה שְׁחִיתָה עַל 24 שְׁמִצֵּד עֲצָם הַנִּשְׁמָה, הַתְּקַשְּׁרוֹת עֲצָמִית שְׁמִצֵּד
25 יְדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִתָּן תּוֹרָה לֹא הִיְתָה 25 עֲצָם מְצִיאֹתָם. וּבִפְרָטוּת יוֹתֵר יֵשׁ לוֹמֵר, שְׁגָם
26 כֹּל כִּךְ מִצִּידִם אֵלָּא בְּגִלּוֹת הָאָרֶץ עֲלִינָה 26 בַּגְּלוּי עֲצָם הַנִּשְׁמָה, יֵשׁנָם (דְּגָמָה) שְׁנֵי עֲנִינִים
27 שֶׁהָאִירָה עֲלֵיהֶם מִלְּמַעְלָה, שְׁהִי זֶה 27 בַּגְּלוּי עֲצָם הַנִּשְׁמָה, יֵשׁנָם (דְּגָמָה) שְׁנֵי עֲנִינִים
28 שֶׁהִקְדִּימוּ אֶת אִמִּירַת 'נַעֲשֶׂה' 28 הַנִּל. דְּגְלוּי עֲצָם הַנִּשְׁמָה בְּעֲנִינִן הַמְּסִירוֹת נֶפֶשׁ,
29 לְנִשְׁמַע' בְּמִתָּן תוֹרָה הִיְתָה 29 מִפְּנֵי שֶׁהִקְדִּישׁ בְּרוּךְ הוּא קִפָּה עָלֵיהֶם הָרַ כְּגִיגִית⁵², וּמִשְׁמַעוֹת
30 כִּפְיָה זֶה הִיא שְׁהָאִיר עֲלֵיהֶם גְּלוּי אֹר שֶׁל אֲהָבָה גְּדוּלָּה מְלִמְעָלָה⁵³ אֲשֶׁר
31 לֹא יִכְלוּ לַעֲמֹד בְּפָנָיו, וְלַעֲזוּמָת זֹאת בִּימֵי אַחֲשׁוֹרוֹשׁ הִיְתָה הַקְּבֵלָה
32 שֶׁל הַתּוֹרָה מִצֵּד עֲצָמָם שְׁהִי הֵם מְסִרוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּרִצּוֹנָם. יֵשׁ לוֹמֵר,
33 שְׁגָם כֹּאשֶׁר מְדוּבָר אֹדוֹת הָאֶמּוֹנָה שְׁקִימָת אֲצֵל יְהוּדֵי מִצֵּד טִבְעוֹ, הִרִי
34 שֶׁהָאֶמּוֹנָה דִּישְׁרָאֵל שְׁנוּבַעַת 34 מִצֵּד זֶה שֶׁהַנִּשְׁמָה שְׁלִמְעָלָה
35 רֹאָה אֱלֻקֹּת (כֹּאמֹר בְּסַעֲיָף ו' אֶמּוֹנָה זֶה הִיא אֶמּוֹנָה שְׁכָאָה מִצֵּד
36 סִבָּה חִצְיוֹנִית, הַנִּשְׁמָה רֹאֶה דְּבַר שְׁחוּץ הֵימָנָה, אֶמּוֹנָה לֹא נֹבַעַת מִתּוֹךְ
37 הַנִּשְׁמָה עֲצָמָה) הוּא עַל-דֶּרֶךְ שֶׁהִקְדִּימוּ 'נַעֲשֶׂה' לְנִשְׁמַע' 37
38 (בְּמִתָּן תוֹרָה) שְׁהִי זֶה מִצֵּד הַגְּלוּי דְּלִמְעָלָה⁵⁴ וְלֹא מִצֵּד עֲצָמָם.
39 בְּמִתָּן תּוֹרָה הִיְתָה זֶה אֹר עֲלִיֹן שְׁהָאִיר עֲלֵיהֶם מִלְּמַעְלָה כְּעִמְדָם לְמַרְגְּלוֹת הָרַ
40 סִינִי, וּבִנְשֻׁמָּה לְמַעְלָה זֶה הַגְּלוּי שֶׁל אֹר ה' הַחֲפוּף עֲלֵיהָ כֹּל הַזֶּמֶן, וְלַעֲזוּמָת
41 זֹאת זֶה שְׁבִימֵי אַחֲשׁוֹרוֹשׁ הִיְתָה הַקְּבֵלָה מִצֵּד עֲצָמָם, הוּא,
42 כִּי אֵז נִתְגַּלָּה הַהִתְקַשְּׁרוֹת בְּאֱלֻקֹּת שְׁקִימָת בִּיהוּדֵי מִצֵּד עֲצָם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כיוון שהכוחות הגלויים הינם מציאותו הגלויה של האדם, אם כן כל זמן
2 שהתגלותה של עצם הנשמה כרוכה ביציאתם של הכוחות מגדרם, אין
3 התגלות זו קשורה כל כך עם האדם עצמו. על מנת שהתגלות זו תהיה קשורה
4 באמת עם האדם עצמו, יש צורך שהכוחות הגלויים יהיו שותפים בכך.
5 על פי זה, יובן ההבדל בין התגלותה
6 של עצם הנשמה בזמן הגזירה, לעומת
7 התגלותה באמצעות ה'כחית' הקיים
8 בזמן רוחה. דגלוי עצם הנשמה
9 הקשור בענין המסירות נפש
10 בתקופה של גזירה, יש לומר,
11 ש'כיוון' שהתגלות זו כרוכה
12 בהתבטלות של מציאותם הגלויה של
13 כוחות הנפש, לכן, למרות שמבחינת
14 פנימיותו של האדם עצם הנשמה
15 קשורה עימו, אך בנוגע לכחות
16 הגלויים הגילוי של עצם הנשמה
17 אינו קשור במציאותם המובחלת, ולכן
18 מבחינתם הוא נחשב כמו דבר
19 שנוסף עליהם מלמעלה. וכמו
20 ש'רואים בפעל בכמה אנשים,
21 שבהיותם במקום שהיו שם
22 גזרות על תורה ומצוות, היה
23 להם מסירות נפש בפעל
24 מ'שך כמה וכמה שנים,
25 וכש'באו אחר-כך למדינות
26 שאפשר לעסוק בתורה
27 ומצוות מתוך הרחבה, אין
28 נפר בהם (כל כך) המסירות
29 נפש שהיה להם מקדם. כי
30 זה ש'עמדו במסירות נפש
31 מ'שך כמה וכמה שנים הוא לפי שהאיר בהם גלוי עצם
32 הנשמה ש'למעלה מכחות הגלויים ובשעת מעשה הכוחות הגלויים
33 התבטלו בפני הגילוי של עצם הנשמה ואולם לא נעשה על-ידי זה
34 ש'נוי בפחות הגלויים עצמם⁵⁵. [דזה שלמדנו בסעיף ה' ש'עצם
35 הנשמה היא העצם והפנימיות (של כל דרגות הנפש גם) דכחות
36 הגלויים (פנ"ל סעיף ה) ולפי זה לכאורה התגלותו אינה זרה להם,
37 אך הענין הוא, ש'שייכותם של הכוחות הגלויים לעצם הנשמה היא
- בכך שהוא העצם ש'להם כלומר הוא הנקודה הפנימית שלהם מצד
היותם חלק בלתי נפרד מהנשמה כולה ואולם אין זה ש'יף לענינם
של כחות הגלויים עצמם, לה'ציור ש'להם]. ולעומת זאת
כאשר מדובר במצב של רוחה, רוחה גשמית הכרוכה בנינוחות של כל
כוחות הנפש, וכמו כן רוחה רוחנית
בעבודת ה', פתיחת המוח והלב,
הגורמת את התגלותם במלוא עוצמתם
של כל כוחות הנפש, וביחד עם זה
תשוקתה של עצם הנשמה לגאולה
ממלאה את כל כוחות הנפש עד כדי
כך שאינם יכולים לשאת את עצם
ההימצאות בגלות, הרי הגלוי
ד'עצם הנשמה המתבטא בזה
שהוא נשבר ונדכא מעצם זה
שהוא נמצא בגלות הרי גילוי זה
הוא ש'גם כחות הגלויים שלו
(לא רק מהותם הפנימית אלא גם
ה'ציור דכחות הגלויים) הם
כמו 'חד' (= אחד) עם
העצם⁵⁶.
הסברת הדברים האמורים לקמן:
ההבדל בין האופנים האמורים
בהתגלותה של עצם הנשמה קשור
בדרגות שונות הקיימות בה. כאמור,
הנשמה האלוקית היא "אלוקות כפי
שנעשה בבחינת נברא". בדוגמת בן
הנוצר מטופת הזרע של אביו, הרי
תחילה היא הייתה כלולה במוחו של
האבא והייתה חלק בלתי נפרד ממנו,
לאחר מכן היא ירדה ממוחו של האבא
ונעשתה בעלת ממשות לעצמה. כמו כן מציאותה הגלויה של עצם הנשמה
היא כזו שיש לה ממשות משל עצמה אלא שהיא דבוקה ומאוזנת לגמרי
בקדוש ברוך הוא. אך מציאותה האמיתית בשורשה העליון היא כזו שאינה
דבר בפני עצמו אלא היא כלולה בקדוש ברוך הוא ממש. ויש לומר,
ד'הסיבה לזה ש'עצם הנשמה כשלעצמה וה'ציור דהפחות
כשלעצמם הם (דגמת) ש'גי ענינים נפרדים אשר התגלותו של האחד
דורשת את התבטלותו של השני, הוא לפי ש'גם עצם הנשמה עם

(55) וראה ד"ה בלילה ההוא ה'תשכ"ה ס"ח, ובהערה 49 שם (סה"מ מ'לוקט ח"ד ע' קפח). (56) ועד"ז הוא בנוגע להמשכת האמונה בפנימיות (בדעת), דזה שהאמונה פועלת על הדעת הוא יתרון ועילוי לגבי ענין המס". ויש לומר, דהמשכת האמונה ברעת, זה שנמשך בגילוי היא האמונה שמצד מזלי' חזי (מקיף דח"י*). אלא שהחיבור דהאמונה שלמעלה מדעת עם הדעת הוא ע"י המשכת עצם הנשמה [היינו שהגילוי דעצם הנשמה הוא רק נתינת כח לבחי' האמונה שמצד המקיף דחי' שתתחבר עם הדעת, ולא שמתגלית עצם הנשמה עצמה]. משא"כ זה שגילוי אלקות נוגע לעצם מציאותו, שלכן הוא נשבר ונדכא מזה שבזמן הגלות לא יש גילוי אלקות (ראה לעיל ס"ט) - הרי הגילוי דהתקשרות העצמית שמצד עצם

(*) ראה סה"מ ע"ד ט"ע קנד. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 היותה למעלה מהתבנית המוגבלת של כוחות הנפש אך סוף סוף גם היא
2 **מְגִדֶּרֶת בְּגֶדֶר** ר'תבנית' מסוימת, ו**הַגִּדֵּר** ו'תבנית' שְׁלֵה הוא עצם
3 זה שהיא מוגדרת בכך שהיא **לְמַעַל מֵהַצִּיּוֹר דְּהַכּחוֹת**. אָבֵל
4 **מִצַּד עֵצִים הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁרֶּשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת** של ה',
5 הרי כשם שהקדוש ברוך הוא איננו
6 מוגדר ב'תבנית' כל שהיא, לא
7 ב'תבנית' מוגבלת ואף לא ב'תבנית'
8 של 'בלי גבול', שהרי כאשר דבר
9 מסויים הוא דווקא 'בלי גבול' ואיננו
10 שיין ל'גבול' הרי גם זו סוף סוף
11 'תבנית' והגדרה, ואדרבה הקדוש ברוך
12 הוא מאחד ו'נושא בתוכו' הכל, הן את
13 מציאות ה'גבול' והן את מציאות ה'בלי
14 גבול', כמו כן מבחינת דרגה זו של
15 עצם הנשמה הרי ה'פשיטות
16 דִּהְנִשְׁמָה' כלומר היותה 'מופשטת'
17 ובלתי בעלת גבול ו**הַצִּיּוֹר**
18 **דְּהַכּחוֹת שְׁלֵה הֵם כּוֹלֵא**
19 **חַד** ⁵⁷ (=כולם אחד). ו**עַל־פִּי־זֶה**
20 **יֵשׁ לֹמֵר, דְּבַחֲנִית ה'מְאֹר**
21 **דְּהַנִּשְׁמָה' שְׁמַתְגַּלִּית עַל יְדֵי**
22 **מְסִירוֹת נֶפֶשׁ הִיא דְּרַגַּת עֵצִים**
23 **הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְגִדֶּרֶת**
24 **בְּעִיָּין בְּעִיָּין ה'פְּשִׁיטוֹת'**
25 **שְׁלִמְעָלָה מְצִיּוֹר דְּכּחוֹת,**
26 **וְלַעֲוֹמַת זֹאת בְּחִינַת ה'מְאֹר**
27 **דְּהַנִּשְׁמָה' שְׁמַתְגַּלִּית עַל יְדֵי**
28 **הַעֲנִיָּן ד'כְּתִית' מַעֲצָם זֶה**
29 **שְׁנִמְצָאִים בְּגִלוֹת, הוּא גִלּוֹי**
30 **עֵצִים הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא**
31 **מְשַׁרֶּשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת.**
32 **(יא) וְיֵשׁ לְקַשֵּׁר זֶה עִם**
33 **הַמְבָאָר בְּהַמְאָמַר** ⁵⁸ "וקבל
34 היהודים" **כְּפִרוֹשׁ הַכְּתוּב 'וְאַתָּה**
35 **תְּצִיָּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ**
36 **אֵלֶיךָ שְׁמֶן זֵית גּוֹ', שֶׁהִפְיֹרֶשׁ**
37 **הַפְּנִימִי שֶׁל הַפֶּסוּק הוּא דְּלֹאֲחָרִי**
38 **שְׁמִשָּׁה 'צִיָּה' וְיִקְשֵׁר אֶת בְּנֵי**
39 **יִשְׂרָאֵל אֲזִי יִבְיֹאוּ יִשְׂרָאֵל**
- לְמִשָּׁה שְׁמֶן זֵית גּוֹ', כלומר שִׁישְׂרָאֵל עַל יְדֵי עֲבוּדָתָם יוֹסִיפוּ
גִלּוֹי אֹר בְּמִדְרַגַּת מִשָּׁה. לכאורה היה ניתן לחשוב שהוספה זו איננה
כרוכה בעבודה מיוחדת של בני ישראל אלא היא באה ממילא על ידי עצם
זה שהם מקבלים את השפעתו של משה רבינו וְאוֹלָם יֵשׁ לֹמֵר
מִהֵבִיאֹרִים בְּזֶה כיצד דבר זה
קשור בְּעִבּוּדַת הָאָדָם, דְּזֶה
שְׁמִשָּׁה 'מִצָּה' וּמְקַשֵּׁר אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הוּא, שֶׁהוּא זֶן
וּמְפָרְנֵס אֶת הָאִמּוּנָה,
שֶׁהָאִמּוּנָה תְּהִיָּה נֹסֶף עַל
כְּמוֹ שֶׁהִיא מִצַּד דְּרַגַּת הַגִּלּוּיִים
דְּהַנִּשְׁמָה (מִצַּד זֶה שֶׁהַנִּשְׁמָה
שְׁלִמְעָלָה רוֹאֶה אֱלֻקוֹת) הִיא
תְּהִיָּה גַם מִצַּד עֵצִים הַנִּשְׁמָה.
[פעולתו של משה רבינו איננה רק
לקשר את בני ישראל עם אור איך-סוף
של הקדוש ברוך הוא אלא גם לקשר
ולחבר אותם בינם לבין עצמם וְיֵשׁ
לֹמֵר, דְּזֶהוּ מֵה שְׁנִמְצָאִים
'וְאַתָּה תְּצִיָּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל',
דְּלִשׁוֹן הַפֶּסוּק 'וְאַתָּה תְּצִיָּה אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' ללא שמוכר בו עם
מי נעשית ה'צוואת' והחיבור שלהם,
הרי מכך מִשְׁמַע שְׁמִשָּׁה 'מִצָּה'
(מְקַשֵּׁר וּמְחַבֵּר) אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל עֲצָמָם כלומר מאחדם
בינם לבין עצמם, פעולה זו גם היא
קשורה בהתגלותה של עצם הנשמה
כִּי מִצַּד עֵצִים הַנִּשְׁמָה, כָּל
יִשְׂרָאֵל הֵם חַד ⁵⁹ (=אחד).
וְעַל יְדֵי הָעֲבוּדָה דִּישְׂרָאֵל
עצמם (המתאפשרת לְאֲחָרֵי
שְׁנִמְשׁוֹךְ בִּישְׂרָאֵל גִּלּוֹי עֵצִים
הַנִּשְׁמָה עַל יְדֵי מִשָּׁה), שְׁגָם
כּחוֹת הַגִּלּוּיִים שְׁלֵהם (הַצִּיּוֹר
דְּהַכּחוֹת) עֲבוּדָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

הנשמה שמתגלית בזה שגילויי אלקות נוגע לעצם מציאותו הוא [נוסף על אופן דנתינת כח, גם] שהתקשרות העצמית עצמה מאירה בגילוי (בדוגמת הגילוי שלה בעיני המס"ג), וגם גילוי זה (דעצם הנשמה עצמה) מתחבר עם הציוור דכחות הגלויים. (57) ראה גם סה"מ מלוקט ח"ד ע' שעה. (58) סעיף ד - הובא לעיל ס"ב. (59) וראה המשך תער"ב ח"א פס"א, שברא"י ישנם חילוקי דרגות, וזה שהאמונה היא בכל ישראל הוא לפי ששרשה הוא התקשרות העצמית שמצד עצם הנשמה (שלמעלה ממזלי' חזי').

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 היא להעמידם בצורה כזו שיהיו מתאימים לעצם הנשמה, על
2 יד-יזה נעשה יתרון והוספה בבחינת עצם הנשמה
3 שנמשכה ונתגלתה בהם תחילה על ידי משה (ויקחו אליך),
4 כי על-ידי-זה מתגלה בה שרשה האמתי כמו שהיא
5 משרשת בהעצמות.
6 וילהעיר, שעל-ידי-זה נתוסף 1
7 גם בהאחדות דישראל. כיוון
8 שהאחדות דישראל הנגמרת על
9 ידי עצם הנשמה שמתגלית
10 בהם אשר התגלות זו דורשת את
11 ההתבטלות של גופם וכוחותיהם
12 הגלויים, כיוון שמבחינתם יש הבל
13 בין יהודי אחד ליהודי אחר, לכן היא
14 אחדות זו נחשבת כמו דבר
15 שנוסף על מציאותם הגלויה של
16 בני ישראל כשלעצמה. ולכן, דבר
17 זה בא לידי ביטוי בכך שאחדות זו
18 היא על ידי שבני ישראל עושים
19 ומחשיבים את נפשם כעקר זאת
20 גופם כטפל⁶⁰ באופן זה קשה
21 לראות את שייכותו של יהודי אחד
22 ליהודי אחר גם בדברים השייכים
23 לגופו ומציאותו הפרטית. ואולם על
24 ידי גלוי עצם הנשמה כמו
25 שהיא משרשת בהעצמות,
26 שכאמור על-ידי-זה גם הציור
27 דכחות הגלויים הוא 'חד'
28 עם העצם, אזי גם האחדות
29 דישראל היא לא רק בעצם נפשם
30 אלא בכל הענינים שלהם, גם
31 בענינים השייכים להגוף].
32 בתחילת המאמר בסעיף א' הוזכר
33 הדיוק בפסוק 'זאתה תצוה' בכך
34 שנאמר בו שנרות המנורה צריכים
35 להיות 'נר תמיד' למרות שזמן הדלקתם
36 בבית המקדש איננו במשך כל היממה
37 אלא דווקא מערב עד בקר. על כך
38 מבואר במאמר "וקבל היהודים" של
39 כ"ק אדמו"ר הרי"צ שהדבר קשור
40 במשמעותם הרוחנית של הנרות, אשר
41 הנרות הינם הנשמות, ככתוב "נר ה'
42 נשמת אדם".
43 ועל-פי-זה יובן מה שכתוב בהמאמר⁶¹ "וקבל היהודים", דעל
44 ידי שישראל מוסיפים (על ידי עבודתם) במדרגת משה,
- על-ידי-זה דווקא יהיה נר תמיד, דלכאורה, זה שהנר
דהנשמה כלומר אור הנשמה (הנמשלת לנר ככתוב "נר הוי' נשמת
אדם"⁶³) הוא יצילת להאיר תמיד (כלומר למרות העלויות והירידות
בהם נתון האדם, אור הנשמה יאיר באופן שונה בכל המצבים המשתנים,
בלי שנוי), הוא לא בכוחו של
האדם עצמו אלא דווקא על ידי
גלוי עצם הנשמה שנמשך
ומתגלה על ידי משה (שזו
עבודתו כאמור 'זאתה תצוה'),
כיוון שלעומת מציאותו הגלויה של
האדם הנתונה תחת שינויים תמידיים
הרי דבעצם הנשמה אין שיעור
שנוי, ואולם בהמאמר אומר
שהענין ד'נר תמיד' הוא
דווקא קשור בפעולתם של בני ישראל
על ידי שישראל מוסיפים
במדרגת משה, ויקחו
אליך. ויש לומר, שבהגלוי
דעצם הנשמה הנעשה בדרך
ובצורה של 'מלמעלה למטה'
כלומר לא מצידו של האדם אלא על
ידי 'זאתה תצוה' כלומר על ידי
משה רבינו, אכן יש חלוק והבדל
בין תקופה רוחנית של 'ערב' ובין
כזו של 'בקר'. שעקר הגלוי
שלה של עצם הנשמה כשלעצמה
הוא דווקא כשישנם העלמות
והסתרים כלומר דברים המעלים
ומסתירים על מציאות ה' ומנסים
למנוע מיהודי למלא את רצון ה' (וזו
תקופה של חושך 'ערב') שעל-
ידי-זה מתעורר ומתגלה כח
המסירות נפש, אך כאשר מגיעה
תקופה של 'בקר' נעלמת התגלותה
של עצם הנשמה וכמו שנתבאר
לעיל (סעיף יו"ד), שגם
אלה שבזמן הגזירה (זמן של
'ערב') עמדו במסירות נפש,
כשבאו למקום שאפשר
לעסק בתורה ומצוות מתוך הרחבה (בקר), אין
נכר בהם המסירות נפש שהיה להם מקדם.
ואמתית הענין ד'נר תמיד' (שאין שיעור בו שנוי)
- שהיה להם מקדם. ואם כן, אמתית הענין (=הענין האמיתי) ד'נר
תמיד' (שאין שיעור בו שנוי וממשיך להאיר גם בתקופה של 'בקר')

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הוא על ידי עבודתם של ישראל שהעבודה המוטלת עליהם היא
 - 2 לגורם לכך שגם כחות הגלויים יהיו חד (= אחד) עם עצם
 - 3 הנשמה, שזו ההוספה הבאה על ידם 'ויקחו אליך'.
 - 4 על פי הדברים האמורים יובן המוזכר בסעיף ח' שלכאורה המילים 'כתית
 - 5 למאור' הקשורות בגילוי ה'מאור'
 - 6 שבנשמה היו צריכות להיכתב בחלקו
 - 7 הראשון של הפסוק 'ואתה תצוה'
 - 8 המדבר על עבודתו של משה רבינו,
 - 9 מדוע אם כן הן מופיעות בחלקו השני
 - 10 של הפסוק המדבר על עבודתם של בני
 - 11 ישראל.
 - 12 ועל-פי-זה יש לבאר את זה
 - 13 שהענין של 'כתית למאור'
 - 14 נאמר בכתוב בהמשך ל'ויקחו
 - 15 אליך גו', כי במשמעות של
 - 16 'כתית למאור' נכלל לא רק
 - 17 ה'כתית' הקיים בזמן של גזירה אלא גם
 - 18 זה ש'ישראל הם שבוים
 - 19 ונדבאים ('כתית') מעצם זה
 - 20 שהם בגלות, דענן זה הוא על
 - 21 ידי עבודתם של ישראל שהם
 - 22 פועלים שגם כחות הגלויים
 - 23 שלהם יהיו מתאימים לעצם
 - 24 הנשמה, ובחינת ה'מאור'
 - 25 דהנשמה שמתגלית על ידי זה
 - 26 היא עצם הנשמה כמו שהיא
 - 27 משרשת בהעצמות, וכיוון שזה
 - 28 קשור בעבודתם של בני ישראל לכן
 - 29 נאמר 'כתית למאור' בהמשך
 - 30 ל'ויקחו אליך גו'.
 - 31 (יב) בסעיף זה מבואר שגם העבודה
 - 32 הבאה מצידם של בני ישראל עצמם
 - 33 נעשית על ידי נתינת כח ממש רבינו,
 - 34 וכמו כן בדורינו אנו על ידי נתינת כח
 - 35 מנשיא דורינו.
 - 36 והנה המילים 'ויקחו אליך' הקשורות
 - 37 בתפקידם של בני ישראל עצמם גם הן
 - 38 שייכות למילים 'ואתה תצוה' הקשורות
 - 39 בעבודתו של משה רבינו שהרי
 - 40 הפרוש (בפשטות על פי פשוטו
 - 41 של מקרא) בפסוק 'ואתה תצוה
 - 42 את בני ישראל ויקחו אליך
- גו' הוא שמשנה יצוה את בני ישראל שהם יקחו אליך גו'.
ומזה מובן שכך גם בפנימיות הענינים, דזה שמשנה 'מצוה'
ומקשר את בני ישראל הוא לא רק באופן כזה שלאחר מכן הם
צריכים לעבוד את עבודתם לבד ללא כוחו של משה רבינו אלא זה באופן
שהוא ממשיך משפיע ונותן להם
נתינת כח גם על עבודתם הבאה
לאחר מכן הרמוזה במילים 'ויקחו
אליך גו'. וכמו כן הוא בנוגע
למשנה שבדורנו, כבוד קדשת
מורי ורמי אדמו"ר נשיא
דורנו, שעבודתו לעזר
ולגלות את האמונה שבכל
אחד מישראל שמצד עצם
הנשמה היא באופן שהוא נותן
להם כח שאחר-כך יעבדו
עבודתם בכח עצמם, והכח
שניתן על ידו הוא עד כדי כך שהם
יכליתו שיהיו 'גר תמיד' שאין
שיך בו שנוי גם מצד כחות
הגלויים.
ועל-ידי-זה זוכים בקרוב
ממש לגאולה האמתית
והשלמה, שאז כשם שהתגלותה
של אור הנשמה הוא גם מצד מציאותו
הגלויה של האדם כך גם בכל העולם
יהיה גלוי אלקות גם מצד
המטה. ויהיה אז הבאת
השמן והדלקת הנרות (ויקחו
אליך שמן גו' להעלות גר
תמיד) גם בגשמיות, כלומר
הדלקת המנורה בבית המקדש
השלישי, בגאולה האמתית
והשלמה על ידי משיח
צדקנו, בקרוב ממש.
- ועל-ידי-זה זוכים בקרוב ממש לגאולה האמתית והשלמה, שאז יהיה גלוי
אלקות גם מצד המטה. ויהיה אז הבאת השמן והדלקת הנרות
(ויקחו אליך שמן גו' להעלות גר תמיד) גם בגשמיות, בבית המקדש
השלישי, בגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, בקרוב ממש.

ביאור בדרך אפשר

1 נאמר בספר תהלים בשבחו של הקדוש-ברוך-הוא:

2 **הַשֵּׁם נִפְשָׁנוּ בַּחַיִּים** הוא, הקדוש-ברוך-הוא, זה שבכוחו ובזכותו אנחנו
3 חיים **וְלֹא נֵתַן לָמוֹט רִגְלֵנוּ**¹, והוא זה ששומר ומגן עלינו שרגלנו
4 לא יפול ולא ניכשל ו**מִבְּאֵר כַּ"ק מוֹ"ח אֲדָמוּר** רבי יוסף יצחק

5 (האדמו"ר השישי בשושלת אדמו"ר

6 חב"ד) **בְּמֵאֲמָרוֹ** מאמר חסידות שלו

7 **דְּבוּר הַמֵּתַחֵיל זֶה** הפותח בפסוק

8 זה ("השם נפשנו...") **דְּחַג הַגְּאוּלָּה**

9 **י"ב תַּמוּז**² שנאמר על ידו (בשנת

10 תרצ"ד) ביום חג הגאולה שלו י"ב

11 תמוז (בו יצא ממאסרו ממאסרו

12 ברוסיה הסובייטית בשנת תרפ"ז)

13 **שֶׁהִתְחַלַּת הַגְּאוּלָּה**, היום בו

14 יצא מבית הסוהר והוגלה עד שבי"ב

15 תמוז ניתן לו שחרור מלא, **הֵיטָה**

16 **בְּג' תַּמוּז**³, יום אמירת מאמר זה,

17 **דְּהַחַיִּים שְׂבָהֶם** הקדוש-ברוך-הוא

18 **שֵׁם נִפְשָׁנוּ**, עליהם מדובר בפסוק

19 זה **הֵם חַיִּים וְנֵעִים יוֹתֵר מֵחַיֵּי**

20 **הַנֶּפֶשׁ (מִצַּד עֲצָמָה)** וכונת

21 הפסוק היא שהקדוש-ברוך-הוא מעלה

22 ומרומם את חייו לרמה גבוהה. **דְּחַיֵּי**

23 **הַנֶּפֶשׁ** מצד עצמה כפי שהם מצד

24 טבעה ומהותה של הנפש **הֵם**

25 **מִגְבָּלִים**, דְּהֵגֶם שֶׁהִנֵּפֶשׁ הוא

26 **'חַי בְּעֵצָם'** מהות של חיים וחיות

27 **שֶׁלֹּמַעְלָה** מהתפשטות

28 החיות שְׂמַחֲיָה אֶת הַגּוּף,

29 כמבואר בחסידות שבכל מקור של

30 אור וחיות, כמו למשל השמש, יש את

31 העצם ואת המקור עצמו ויש את

32 ההתגלות וההתפשטות שלו להאיר

33 ולהחיות חרץ ממנו ונפש האדם

34 המשפיעה לו חיות היא "חי בעצם",

35 מהות של חיות מצד עצם מהותה,

36 והעצם הוא למעלה מההתפשטות

37 וההתגלות של הנפש כי עצם הנפש נעלה מכל הצורות שבהן חיות הנפש

38 באה לגוף כך שהנפש עצמה היא למעלה מהדרגה שנותנת חיות לגוף **וְלֹא**

39 **רַק מַּחִיּוֹת הַפֶּרֶטִי אֵלָּא גַם מַּחִיּוֹת הַכִּלְיִי** שכן הנפש משפיעה

40 בגוף גם חיות פרטית לכל אבר בהתאם למהותו ועניינו וגם חיות כללית,

41 והחיות הכללית שמכוחה האדם הוא חי נעלית יותר מהחיות הפרטית

ביאור בדרך אפשר

המסוימת שיש בכל אבר לפי עניינו)⁴, **מִפְּל־מְקוֹם**, **כִּיּוֹן דְּזֶה**

43 **שֶׁהִנֵּפֶשׁ הוא 'חַי בְּעֵצָם'** כאמור לעיל הוא **מִפְּנֵי שֶׁהִקְבִּ"ה**

44 **הַטְּבִיעַ בְּנֶפֶשׁ טְבַע זֶה (שִׁיחִיהָ חַי בְּעֵצָם)**, ואין זה דבר ששייך

45 לה עצמה והוא ה'טבע' הבית' עליו **לִכְן**, כיוון שגם את העובדה שהיא 'חי

46 בעצם' היא מקבלת מהקדוש ברוך הוא

47 שמעליה, הרי **גַם חַיּוֹת זֶה**

48 **(דְּבַחֲיִנַת חַי בְּעֵצָם)** עם כל

49 מעלתו הוא **בְּהִגְבָּלָהּ**, ולנפש יש

50 חיות במידה שהקדוש-ברוך-הוא

51 העניק לה ולא יותר **וְהַחַיִּים**

52 **שְׂבָהֶם שֵׁם נִפְשָׁנוּ**, ועליהם

53 הפסוק הזה משבח את הקדוש-ברוך-

54 הוא **הֵם חַיִּים** לא מוגבלים **לְמַעְלָה**

55 **מִהַטְּבַע**⁵ מעל ומעבר מהחיים

56 שיקיימים בנפש מעצם טבעה ומהותה.

57 וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי בַּפְּסוּק **הַשֵּׁם**

58 **נִפְשָׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא נֵתַן לָמוֹט**

59 **רִגְלֵנוּ**, שֶׁהִכַּח עַל זֶה שֶׁרִגְלֵנוּ

60 **לֹא יִהְיֶה לָמוֹט**, ולא ניפול ולא

61 ניכשל, לא נובע מחיי הנפש כפי שהיא

62 מצד טבעה ומהותה, שהם כאמור,

63 חיים במידה מוגבלת אלא **הוא**

64 **דְּוָקָא מֵהַחַיִּים שֶׁלֹּמַעְלָה**

65 **מִהַטְּבַע** שהקדוש-ברוך-הוא "שם"

66 בה כתוספת ועילוי על החיים הרגילים.

67 **(ב) וְלִהְבִּין הַטַּעַם עַל זֶה**

68 **שֶׁמִּצַּד חַיֵּי הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָה, גַם**

69 **מִצַּד בַּחֲיִנַת חַי בְּעֵצָם, אֶפְשָׁר**

70 **לְהִיּוֹת לָמוֹט רִגְלֵנוּ, וְהִכַּח עַל**

71 **זֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָמוֹט רִגְלֵנוּ**

72 **הוא דְּוָקָא מֵהַחַיִּים שֶׁלֹּמַעְלָה**

73 **מִהַטְּבַע**, כלומר, למה באמת כדי

74 לא ליפול ולא להיכשל ("למוט") יש

75 צורך לקבל מלמעלה חיים שמעל

76 ומעבר לחיים הרגילים, והרי מסתבר

77 שבכל רמה של חיים (במיוחד ב"חי

78 בעצם") החיות היא ערובה שלא תהיה נפילה ומכשול ולמה יש צורך בחיים

79 **שֶׁלֹּמַעְלָה מִהַטְּבַע?** **וְגַם לְהִבִּין הַשִּׁיכּוּת דְּעִנְיָן זֶה לְגֵאָלָה דִּי"ב**

80 **תַּמוּז**, שהרי בוודאי אין זה מקרה שהמאמר הנזכר של הרבי הרי"צ נאמר

81 ביום חג הגאולה שלו, הנה כדי לענות על שתי השאלות הללו **יֵשׁ לְהִקְדִּים**

82 **מֶה שֶׁכְּתוּב בְּרִישׁ בְּרִאשׁ וּתְחִילַת פְּרָשְׁתָּנוּ**⁶ פרשת קורח, היא פרשת

בס"ד. שבת פרשת קרח, ג' תמוז ה'תשח"ו*

1 **הַשֵּׁם נִפְשָׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא נֵתַן לָמוֹט רִגְלֵנוּ**¹,

2 **וּמִבְּאֵר כְּבוֹד־קְדוּשַׁת מוֹרֵי וְחַמֵּי אֲדָמוּר**

3 **בְּמֵאֲמָרוֹ דְּבוּר הַמֵּתַחֵיל זֶה דְּחַג הַגְּאוּלָּה י"ב**

4 **תַּמוּז**² [שֶׁהִתְחַלַּת הַגְּאוּלָּה הֵיטָה בְּג' תַּמוּז]³,

5 **דְּהַחַיִּים שְׂבָהֶם שֵׁם נִפְשָׁנוּ, הֵם חַיִּים וְנֵעִים יוֹתֵר**

6 **מֵחַיֵּי הַנֶּפֶשׁ (מִצַּד עֲצָמָה). דְּחַיֵּי הַנֶּפֶשׁ הֵם**

7 **מִגְבָּלִים, דְּהֵגֶם שֶׁהִנֵּפֶשׁ הוא 'חַי בְּעֵצָם'**

8 **(שֶׁלֹּמַעְלָה מֵהַתְּפַשְׁטוֹת הַחַיּוֹת שֶׂמַּחֲיָה אֶת**

9 **הַגּוּף, וְלֹא רַק מַחִיּוֹת הַפֶּרֶטִי אֵלָּא גַם מַחִיּוֹת**

10 **הַכִּלְיִי)**⁴, **כִּיּוֹן דְּזֶה שֶׁהִנֵּפֶשׁ הוא 'חַי**

11 **בְּעֵצָם' הוא מִפְּנֵי שֶׁהִקְבִּ"ה הַטְּבִיעַ בְּנֶפֶשׁ טְבַע**

12 **זֶה (שִׁיחִיהָ חַי בְּעֵצָם), לִכְן, גַם חַיּוֹת זֶה**

13 **(דְּבַחֲיִנַת חַי בְּעֵצָם) הוא בְּהִגְבָּלָהּ, וְהַחַיִּים**

14 **שְׂבָהֶם שֵׁם נִפְשָׁנוּ, הֵם לְמַעְלָה מִהַטְּבַע**⁵. וְזֶהוּ

15 **הַשֵּׁם נִפְשָׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא נֵתַן לָמוֹט רִגְלֵנוּ, שֶׁהִכַּח**

16 **עַל זֶה שֶׁרִגְלֵנוּ לֹא יִהְיֶה לָמוֹט, הוא דְּוָקָא**

17 **מֵהַחַיִּים שֶׁלֹּמַעְלָה מִהַטְּבַע.**

18 **(ב) וְלִהְבִּין הַטַּעַם עַל זֶה שֶׁמִּצַּד חַיֵּי הַנֶּפֶשׁ**

19 **עֲצָמָה, גַם מִצַּד בַּחֲיִנַת חַי בְּעֵצָם,**

20 **אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת לָמוֹט רִגְלֵנוּ, וְהִכַּח עַל זֶה שֶׁלֹּא**

21 **יִהְיֶה לָמוֹט רִגְלֵנוּ הוא דְּוָקָא מֵהַחַיִּים שֶׁלֹּמַעְלָה**

22 **מִהַטְּבַע, וְגַם לְהִבִּין הַשִּׁיכּוּת דְּעִנְיָן זֶה לְגֵאָלָה**

23 **דִּי"ב תַּמוּז, יֵשׁ לְהִקְדִּים מֶה שֶׁכְּתוּב בְּרִישׁ**

(*) המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ויצא לאור בקונטרס ג' תמוז – תשמ"ט. (1) תהלים סו, ט. (2) דשנת תרצ"ד, נדפס בסה"מ ה'תש"י ע' 255 ואילך. (3) ראה סה"מ קונטרסים ח"א קעה, א. לקו"ש ח"ד ס"ע 1314 ואילך. ובכ"מ. (4) ראה בארוכה סה"מ ה'ש"ת ע' 31 ואילך. ה'תש"ח ע' 6 ואילך. ובכ"מ. (5) להעיר גם מזה שמביא בהמאמר רפ"ב מהרע"ב ספורנו דפירוש השם נפשנו בחיים הוא שהחינו כו' בין אוה"ע נגד הטבע.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 השבת בה נאמר מאמר זה (בשנת תשי"ח) וַיִּקַּח קָרַח, וַתִּרְגַּם
- 2 אוֹנֶקְלוֹס וְאַתְפֶּלֶג הַתְּפֹלַג וַנְחֹלֶק קָרַח. דְּכָכֵל מְקוֹם שְׁנֶאֱמַר
- 3 וַיִּקַּח תִּרְגָּם אוֹנֶקְלוֹס וְנָסִיב, לִשׁוֹן לְקִיחָה וְכָאן תִּרְגָּם אוֹנֶקְלוֹס אֵת
- 4 הַמְּלָה "וִיקַח" וְאַתְפֶּלֶג לִשׁוֹן פִּילוג וּמַחְלֻקוֹת. וְאַיִתָּא מוֹכַח בְּסִפְרָא נֶעֱם
- 5 אֱלִימֶלֶךְ⁷ מֵאֵת רַבִּי אֲלִימֶלֶךְ
- 6 מִלִּידְנֶסֶק דְּוַאֲתְפֶּלֶג וַנְחֹלֶק (קָרַח)
- 7 הוּא עַל-דֶּרֶךְ רִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל
- 8 בֵּין מֵיִם לְמֵיִם יוֹשׁ קֶשֶׁר בֵּין
- 9 הַהֶתְפִּלְגוֹת וְהַמְּחֻלְקוֹת שֶׁל קוֹרַח
- 10 לְהַבְדִּילָה שֶׁהַבְדִּיל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
- 11 בְּיוֹם הַשְּׁנִי לַמַּעֲשֶׂה בְּרֹאשִׁית בֵּין הַמֵּיִם
- 12 הָעֲלִיוֹנִים לַמֵּיִם הַתַּחְתּוֹנִים בְּאֻמְצָנוֹת
- 13 הַרְקִיעַ, כְּמִסּוּפָר בְּתוֹרָה – "וַיֹּאמֶר
- 14 אֱלֹהִים יִהְיֶה רִקִּיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי
- 15 מִבְּדִיל בֵּין מֵיִם לַמַּיִם. וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים
- 16 אֵת הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת
- 17 לַרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לַרְקִיעַ
- 18 וַיְהִי כֵן". וּמִכָּאָר הַצִּמְחָה
- 19 צֶדֶק⁸, דְּפֶרֶשׁ זֶה שֶׁל הַנֶּעֱם
- 20 אֲלִימֶלֶךְ" (שְׁוֹאֲתְפֶּלֶג קָרַח הוּא
- 21 עַל-דֶּרֶךְ רִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל וַיֹּשׁ
- 22 קֶשֶׁר וְשִׁיכוֹת פְּנִימִית בֵּין שְׁנֵי הַדְּבָרִים)
- 23 הוּא עַל-פִּי מַה דְּאַיִתָּא, מוֹכַח
- 24 בְּזִהְרֵי דְרִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל הָיָה
- 25 הִיָּה מַחְלֶקֶת שְׁמָאֵלָא בִּימִינָא
- 26 שְׁמָאֵל בִּימִין כּו' כְּגִנְיָא דָּא בְּצוּרָה
- 27 זֶה מַחְלֶקֶת קָרַח בְּאַהֲרֹן. דְּמִזָּה
- 28 מוֹכֵן, שְׁהַשְׁיִיכוֹת דְּוַאֲתְפֶּלֶג
- 29 קָרַח לְרִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל הִיא לֹא
- 30 רַק מִפְּנֵי שְׁהַשְׁרָשׁ דְּמַחְלֶקֶת
- 31 (אִיזוֹ מַחְלֶקֶת שְׁתֵּיהֶן) הִיא
- 32 מִרְקִיעַ הַמִּבְדִּיל, כְּדֹאִיתָא יֵשׁ
- 33 מוֹכַח בְּמִדְרָשׁ¹⁰ לְמָה אֵין
- 34 כְּתִיב בְּשָׁנִי בְּיוֹם הַשְּׁנִי מִשְׁתַּיִם יְמֵי
- 35 בְּרֹאשִׁית כִּי טוֹב כּו' בְּשׁוֹנָה מִשְׁאֵר
- 36 יְמֵי הַבְּרִיאָה שֶׁבָּחָם כֵּן נֹאמַר "כִּי טוֹב"
- 37 מִשּׁוֹם שָׁבוּ בְּיוֹם הַשְּׁנִי נִבְרָאָה
- 38 מַחְלֶקֶת, שְׁנֶאֱמַר¹¹ וַיְהִי
- 39 מִבְּדִיל בֵּין מֵיִם לְמֵיִם, וְאֵם כֹּל
- 40 מַחְלֻקוֹת, מִכָּל סוּג שְׁהוּא, קֶשֶׁרָה
- 41 לְהַבְדִּילָה בֵּין מֵיִם לַמַּיִם, הָרִי גַם
- 42 מַחְלֻקוֹת קוֹרַח קֶשֶׁרָה בִּכְךָ, אֵלָּא יִתִּירָה מִזֶּה שְׁגָם מַחְלֶקֶת זֶה בְּפֶרֶט,
- 43 מַחְלֶקֶת קָרַח בְּאַהֲרֹן, יוֹתֵר מִכָּל מַחְלֻקוֹת הִיא דְּגִמְתָּהּ (וְשִׁרְשָׁהּ
- 44 הִיא) הַמַּחְלֶקֶת דְּרִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל וְהַקֶּשֶׁר שֶׁל מַחְלֻקוֹת זֶה לְחֻלּוּקָה
- 45 וְהַבְדִּילָה שֶׁבֵּין מֵיִם לַמַּיִם עַל יְדֵי הַרְקִיעַ הוּא בִּיתֵר שֶׁאֵת. דְּכִמּוֹ
- 46 שְׁהַמַּחְלֶקֶת דְּרִקִּיעַ הַמִּבְדִּיל
- 47 הִיא מַחְלֶקֶת שְׁמָאֵלָא
- 48 בִּימִינָא, שְׁמָאֵל בִּימִין, כְּפִי שִׁיתְבָּאָר
- 49 לְהֵלֶן עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הִיא מַחְלֶקֶת
- 50 קָרַח בְּאַהֲרֹן. שְׁגָם הִיא מַחְלֻקוֹת
- 51 שְׁמָאֵל בִּימִין, כִּיּוֹן דְּאַהֲרֹן הוּא
- 52 בְּקוֹ הַחֶסֶד - יְמִין, וְקָרַח
- 53 שְׁהָיָה לוֹי הָיָה מִבְּחִינַת
- 54 גְּבוּרוֹת, שְׁמָאֵל וְכִפִּי שְׁנֹאמַר
- 55 ב'פֶּתַח אֱלִיהֶר': "חֶסֶד דְּרוּעָא יְמִינָא
- 56 (זְרוּעַ יְמִין), גְּבוּרָה דְּרוּעָא שְׁמָאֵלָא
- 57 (זְרוּעַ שְׁמָאֵל)".
- 58 וַיֹּשׁ לְהוֹסִיף, דְּשָׁנִי עֲנִינִים
- 59 אֵלּוּ שְׁוֹאֲתְפֶּלֶג קָרַח (הַאֲחֵר -
- 60 מַחְלֶקֶת בְּאוֹפֶן כְּלָלִי שְׁבוּ מַחְלֻקוֹת
- 61 קוֹרַח דּוֹמֶה לְכָל מַחְלֻקוֹת אַחֲרָת, וְהַשְּׁנִי
- 62 - זֶה שְׁחֹלֶק עַל אַהֲרֹן שְׁהוּא
- 63 עֲנִיין יִיחֻדִּי לְמַחְלֻקוֹת קוֹרַח) שְׁנִיכִים
- 64 זֶה לְזֶה. דְּהִנֵּה זֶה שְׁבָרִיאָת
- 65 הַמַּחְלֶקֶת (עַל יְדֵי הַצִּבְתָּה דְרִקִּיעַ
- 66 הַמִּבְדִּיל בֵּין מֵיִם הָעֲלִיוֹנִים לַמֵּיִם
- 67 הַתַּחְתּוֹנִים) הִיָּתָה בְּיוֹם הַשְּׁנִי
- 68 מִשְׁתַּיִם יְמֵי בְּרֹאשִׁית דְּיוֹקָא הוּא,
- 69 כִּי יוֹם הָרֹאשׁוֹן הוּא מִדַּת
- 70 הַחֶסֶד (יְמִין), וְיוֹם הַשְּׁנִי
- 71 הוּא מִדַּת הַגְּבוּרָה (שְׁמָאֵל),
- 72 וּמִצֵּד הַגְּבוּרָה דּוּקָא יֵשׁ נִתְּנִית
- 73 מְקוֹם לְמַחְלֶקֶת¹². וְכְדֹאִיתָא
- 74 בְּזִהְרֵי שָׁם, יְמִינָא אִיהוּ
- 75 שְׁלִימָא דְּכוּלָּא כּו' בִּיהַ תְּלִיָּא
- 76 כָּל שְׁלִימוֹ, כִּד אֲתַעֲרַר
- 77 שְׁמָאֵלָא אֲתַעֲרַר מַחְלֶקֶת יְמִין
- 78 הוּא שְׁלִימוֹת הַכֹּל כּו' בּוּ תְּלוּיָה כֹּל
- 79 הַשְּׁלִימוֹת, כֹּאשֶׁר הַשְּׁמָאֵל מִתְעוֹרֵר,
- 80 מִתְעוֹרֵר מַחְלֻקוֹת.
- 81 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לוֹמַר, שְׁעָקָר
- 82 עֲנִינוֹת שֶׁל קָרַח הוּא מַחְלֶקֶת

(6) קָרַח טז, א. 7) עה"פ, הוֹבָא וְנִתְבָּאָר בְּאוֹה"ת פֶּרֶשְׁתָּנוּ ע' תִּרְצוֹ. שֵׁם ע' תִּשְׁכָּנָה. ד"ה כֹּל פֶּטֶר רַחֵם תִּרְכִּיז (סו"מ תִּרְכִּיז ע' שִׁיחַ וְאִילָךְ (בְּהוֹצָאָה תִּשְׁ"ס וְאִילָךְ – ע' שְׁמָא וְאִילָךְ)). וּבִכְ"מ. 8) אוֹה"ת שֵׁם ע' תִּרְצוֹ. 9) ח"א יז, א. 10) ב"ר פ"ד, ו. 11) בְּרֹאשִׁית א, ו. 12) רָאָה גַם שְׁעָהוּיָה"א ספ"י וְלִקוּתָּה ש"ה ש"ל, א, שְׁבָרִיאָת הַרְקִיעַ הַמִּבְדִּיל הִתֵּה בְּיוֹם הַשְּׁנִי כִּי בְּיוֹם הַשְּׁנִי הוּא מִדַּת הַגְּבוּרָה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 [פמוכן גם מזה שאמרו רבותינו ז"ל¹³ כל המחזיק
2 במחלקת עובר בלאו¹⁴ שנאמר¹⁵ ולא יהיה קרח
3 וכעדתו, דמזה שהמחזיק במחלקת (איזו מחלקת שתהיה)
4 הוא קרח ועדתו, מוכח, שעקר ענינו של קרח הוא
5 מחלקת ולכן מחלוקת מכל סוג
6 שהוא ובכל נושא שהוא, קשורה
7 בקורח. והאיסור "ולא יהיה קרח
8 וכעדתו" חל לגבי כל מחלוקת מכל
9 סוג, וזה שחלק על אהרן
10 (חסד) ורצה לעשות
11 הגבורות עקר¹⁶, כמבואר
12 ב'לקוטי תורה' שקורח רצה לעשות
13 מהגבורה עיקר בעור שהחסד הוא
14 העיקר והגבורה צריכה להיות טפלה
15 לחסד (בשונה ממה שיהיה לעתיד
16 לבוא, לאחר שהגבורות יכנסו כלפי
17 החסדים, והגבורה תהיה העיקר ולכן
18 בזמן הזה הלכה כבית הלל הנוטים
19 להלך כי שורש נשמתם הוא מהחסד
20 ולא כבית שמאי הנוטים להחמיר כי
21 שורש נשמתם הוא מהגבורה ואילו
22 לעתיד לבוא תהיה הלכה כבית
23 שמאי). והטעם לכך שקורח רצה
24 שכבר עכשיו הגבורה תהיה עיקר
25 הוא כדי ששלי יידיה יהיה
26 חזוק למחלקת שלו על אהרן
27 שמירתו היא מידת החסד.
28 וצריך להבין, הרי קרח פקח
29 היה¹⁷, ומסתבר לומר
30 שהמחלקת שלו על קהנת
31 אהרן היתה מפני שטעה
32 בדרכי העבודה¹⁸, כלומר שטעה
33 בהבנת הדרך הנכונה בעבודת השם
34 ואילו היה יודע את הדרך הנכונה
35 והאמתית לא היה יוצא במחלוקת על
36 אהרן ואינו מוכן, אם כן למה רצה במחלקת. וזה שחלק על
37 אהרן, אפשר לבאר, שקרח סבר שעבודת ה' צריכה להיות
- 1 מחלקת [פמוכן גם מזה שאמרו רבותינו ז"ל¹³
2 כל המחזיק במחלקת עובר בלאו¹⁴ שנאמר¹⁵
3 ולא יהיה קרח וכעדתו, דמזה שהמחזיק
4 במחלקת (איזו מחלקת שתהיה) הוא קרח
5 ועדתו, מוכח, שעקר ענינו של קרח הוא
6 מחלקת, וזה שחלק על אהרן
7 (חסד) ורצה לעשות
8 הגבורות עקר¹⁶, כמבואר
9 ב'לקוטי תורה' שקורח רצה לעשות
10 מהגבורה עיקר בעור שהחסד הוא
11 העיקר והגבורה צריכה להיות טפלה
12 לחסד (בשונה ממה שיהיה לעתיד
13 לבוא, לאחר שהגבורות יכנסו כלפי
14 החסדים, והגבורה תהיה העיקר ולכן
15 בזמן הזה הלכה כבית הלל הנוטים
16 להלך כי שורש נשמתם הוא מהחסד
17 ולא כבית שמאי הנוטים להחמיר כי
18 שורש נשמתם הוא מהגבורה ואילו
19 לעתיד לבוא תהיה הלכה כבית
20 שמאי). והטעם לכך שקורח רצה
21 שכבר עכשיו הגבורה תהיה עיקר
22 הוא כדי ששלי יידיה יהיה
23 חזוק למחלקת שלו על אהרן
24 שמירתו היא מידת החסד.
25 וצריך להבין, הרי קרח פקח
26 היה¹⁷, ומסתבר לומר
27 שהמחלקת שלו על קהנת
28 אהרן היתה מפני שטעה
29 בדרכי העבודה¹⁸, כלומר שטעה
30 בהבנת הדרך הנכונה בעבודת השם
31 ואילו היה יודע את הדרך הנכונה
32 והאמתית לא היה יוצא במחלוקת על
33 אהרן ואינו מוכן, אם כן למה רצה במחלקת. וזה שחלק על
34 אהרן, אפשר לבאר, שקרח סבר שעבודת ה' צריכה להיות

(13) סנהדרין קי, א. וכ"ה במדבר"ר פרשתנו פי"ח, כ. תנחומא פרשתנו י. וראה ג"כ פרש"י עה"פ טז, יב. (14) ובפרט להדיעה שאינה אסמכתא כ"א מן התורה ובמנין הלאוין (ראה סהמ"צ להרמב"ם שורש שמיני, רמב"ן שם. ועוד). (15) פרשתנו יז, ה. (16) לקו"ת פרשתנו נד, ג. ובכ"מ. (17) תנחומא שם ה. במדבר"ר שם, ח. פרש"י פרשתנו טז, ז. (18) וכמובן גם מהמבואר בהדרושים דפ' קרח (לקו"ת שם נד, א ואילך. אוה"ת וסה"מ תרכ"ז שבעה"ה 7. ועוד). ואין סתירה לזה מפרש"י (ריש פרשתנו, מתנחומא שם א) "נתקנא על נשיאותו של אליצפן כו" – דיש לומר, שתחלת המחלוקת שלו היתה מצד טעות בדרכי העבודה, ומזה נשתלשל אח"כ מחלוקת שמצד קנאה. (19) דנוסף לזה שקרח מלשון קרח רומז על מחלוקת בכלל (כדלקמן הערה 46), רומז גם על רקיע המבדיל. (20) יחזקאל א, כב. (21) ראה בכ"ז אוה"ת שם ע' תשכג, ואילך. סה"מ תרכ"ז שם. וראה גם לקו"ת ואתחנן יא, ב. אמ"ב שער הק"ש פ"ד. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מיני תענוג²² כמבואר בספר התניא שארבעת היסודות אשר רוח מים
- 2 ועפר כפי שהם בנפש הבהמית קשורים במידות לא רצויות, ויסוד המים
- 3 הוא המקור לתאוות התענוגים כי המים הם המצמיחים את התענוגים
- 4 הגשמיים וטעם הדבר הוא לפי שבהם במים יש ענין התענוג²³
- 5 כמבואר בספר 'אמרי בינה' לאדמו"ר
- 6 האמצעי שבמים הגשמיים יש עונג
- 7 ולכן כל התענוגים הגשמיים שבעולם
- 8 גדלים וצומחים על ידי המים וגם
- 9 העובדה שהפירות טעימים ומתוקים
- 10 ומענגים מקורה "מיסוד הלחלוות
- 11 מים שבאילן שיונק מהמים דוקא".
- 12 והרקיע המבדיל בין מים
- 13 עליונים למים תחתונים היא
- 14 הפרסא המסך המבדיל ששעל-
- 15 ידה נעשית ההבדלה והמחיצה
- 16 בין התענוגים בעוניים
- 17 הרוחניים (מים עליונים)
- 18 ותענוגי עולם הזה (מים
- 19 תחתונים). והפונה ברקיע
- 20 המבדיל בין מים עליונים
- 21 למים תחתונים היא לא כדי
- 22 להוריד את ה"מים תחתונים" למטה
- 23 יותר ולהרחיק אותם מה"מים
- 24 העליונים", היינו ליצור נתק וריחוק
- 25 בין הגשמיות והרוחניות ולגרום
- 26 לגשמיות לרדת יותר אלא אדרבה
- 27 בכדי ששעל-ידי-זה יתעלו
- 28 מים התחתונים למעלה יותר
- 29 מקמו שהיו קדם וירדתם
- 30 למטה כאשר עדיין לא היה רקיע
- 31 המבדיל ביניהם ובין המים העליונים.
- 32 דשעל-ידי וירדתם של המים
- 33 התחתונים למטה, נעשה בהם
- 34 התשוקה והצמאון לעלות
- 35 למעלה, דבר שלא היה קיים בהם
- 36 כאשר היו קרובים למים העליונים
- 37 ומחזירים להם ועל הרצון והתשוקה
- 38 הזו של המים התחתונים להתעלות
- 39 למעלה נאמר בוהר מים תחתונים בוכין אגן בעינין למהוי קמי
- 40 מלפא²⁴ אנו רוצים (להתעלות ו) להיות לפני המלך, ועל-ידי-זה הודות
- 41 לרצון ולתשוקה וה"בכי" להתעלות הם מתעלים למעלה יותר

- מקמו שהיו קדם וירדתם, ויתירה מזו - ולמעלה יותר גם
- ממים העליונים.
- וזהו מה שאמרו רבותינו ז"ל²⁵ דזה שפיום השלישי נאמר
- שני פעמים כי טוב הוא אחד למלאכת המים שהייתה ביום
- שני (שבו לא נאמר "כי טוב") ואחד
- למלאכתו של יום, דלכאורה, הרי מלאכת המים הוא ענין
- של מחלקת, ולכן לא נאמר עליה
- "כי טוב" ביום השני ואיך נאמר
- על זה כי טוב ביום השלישי?
- והבאור בזה, ששעל-ידי
- עבודת האדם נעשה הברור
- ההפודה בין הרע והטוב והעליה
- דמים התחתונים²⁶, ולכן, אף
- שההפודה בין מים העליונים למים
- התחתונים ביום השני אכן הייתה ירידה
- גדולה ולכן ביום השני לא נאמר "כי
- טוב", בכל זאת פיום השלישי
- בשהיה יקוו המים מתחת
- השמים אל מקום אחד
- ותראה היבשה²⁷, המים "היו
- שטחים על פני כל הארץ והקוים
- [הקרוש-ברוך-הוא אסף אותם]
- באוקיינוס הוא הים הגדול שבכל
- הימים" וכך נראתה היבשה שקודם לכן
- הייתה מכוסה כולה במים דיבשה
- היא מקומו של האדם, ועם
- גילוי היבשה נשלמה הפונה
- והמטרה דמלאכת המים, שעל-
- ידי הבדלת מים התחתונים
- ממים העליונים וירדתם
- למטה, הם מתעלים למעלה
- יותר מקמו שהיו קדם
- וירדתם, ואז (לאחרי
- שנעשית האפשריות דעליה
- זו על גילוי היבשה שהיא נתינת מקום
- לאדם לחיות ולפעול), גם מלאכת
- המים היא טוב וכעת, ביום

- השלישי, נאמר "כי טוב" גם על ההפודה בין המים העליונים והתחתונים ועל
- הירידה של המים התחתונים למטה שהיא למטרה טובה ורצויה שבסופו של
- דבר תביא להם התעלות גדולה ביותר.

(22) תניא פ"א (ה, סע"ב). (23) ראה אמ"ב שם (ז, א). (24) תקו"ז ת"ה (יט, ב). תוס' הרא"ש (הדר זקנים) בראשית בתחלתו. בחיי עה"פ ויקרא ב, יג. (25) ב"ר פ"ד, ו. פרש"י בראשית א, ז. (26) דזה שיש להם תשוקה לעלות למעלה הוא רק הכשרה להבירור והעלי' שלהם, והבירור והעלי' שלהם בפועל היא ע"י עבודת האדם, ע"י שהם קרבים ע"ג המזבח במלח וע"י ניסוך המים (ראה בחיי ויקרא שם. וראה גם פרש"י ויקרא שם) וכיו"ב. (27) בראשית שם, ט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ד) וְעַל-פִּי־זֶה יוֹכֵן מֶה שֶׁקֶרַח רָצָה בַּמַּחְלָקֶת לַמִּרְוֹת ש"פיקח
 2 היה", כִּי קֶרַח חָשַׁב כְּטוֹעַ, כְּמוֹכֵן שֶׁהַפְּנִיָּה הָאֱלֹקִית הָעֲלִינָה בָּזָה
 3 שְׁמִים הַתַּחְתּוֹנִים נִבְדְּלוּ מִמֵּי הָעֲלִינִים וַיִּרְדּוּ לְמִטָּה הוּא
 4 בְּשִׁבִּיל גִּלְגַּל הַמַּעְלָה שִׁשְׁנָה בַּתַּעֲנוּגִים הַגְּשָׁמִיִּים עֲצָמָם, וְלֹא
 5 גִּלְגַּל שֶׁהוּא חָשַׁב שֶׁהַתַּעֲנוּגִים הַגְּשָׁמִיִּים
 6 יוֹתֵר נִעְלִים מֵהַתַּעֲנוּגִים הָרוּחָנִיִּים
 7 הָעֲלִינִים אֲלֵא שֶׁהִיא סְבוּר שִׁבְתַּעֲנוּגִים
 8 הַגְּשָׁמִיִּים יֵשׁ מַעְלָה מִשּׁוּם דְּשָׁרָשׁ
 9 הַגְּשָׁמִיּוֹת הוּא לְמַעְלָה יוֹתֵר
 10 מִשְׁרָשׁ הָרוּחָנִיּוֹת. [וְעַל-דֶּרֶךְ
 11 הַמִּבְאָר בִּתְוֹרָה אִרְ' 28 עַל
 12 מַעְלָה אַחֶרֶת שֶׁל הַגְּשָׁמִיּוֹת לִגְבִּי
 13 הָרוּחָנִיּוֹת דְּבָעוֹלָמוֹת הָעֲלִינִים
 14 נֶאֱמַר 29 מֶה גָּדֹל מַעֲשֵׂיךָ, כִּי
 15 הַתַּחֲלֻקֹת הָרוּחוֹת הַשּׁוֹנוֹת וְהַרְבוֹת
 16 כִּנְבְּרָאִים הָרוּחוֹנִיִּים בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִינִים
 17 מַעֲדִירָה עַל הַתַּפְשֻׁטוֹת וְהַתְּגַלּוֹת גְּדוֹלְתָהּ
 18 שֶׁל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא וְעֵנִין מֶה
 19 רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךָ 30 הוּא בְּעוֹלָמוֹת
 20 הַתַּחְתּוֹנִים דְּוָקָא, שִׁבְחָהּ בּוֹלֵט
 21 בְּמִיּוֹחַד הָרִיבּוּי שֶׁל הַנְּבִרָאִים הַשּׁוֹנִים
 22 (כְּמִבְאָר בִּתְוֹרָה אִרְ' "וְכָל הַבְּרָאִים
 23 שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה הַתַּחֲלֻקִּים לְמִינֵיהֶם
 24 כַּכֵּה מִיָּנִי הַתַּחֲלֻקֹת רַבִּי רַבּוֹת
 25 מִדְּרֻגֹת כְּדוּמָם צוּמַח חֵי שְׁכֵמָה מִיָּנִי
 26 דּוּמָם וְכֵמָה מִיָּנִי צוּמַח כו'. וְכָל מִין וּמִין
 27 יֵשׁ לוֹ טַעַם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ כְּמוֹ תַּפּוּחִים
 28 וְאֵגוֹזִים וְשִׁקְדִּים. וְכִיּוֹצֵא בָהֶם צוּמַח
 29 שְׁכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ טַעַם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ שֶׁאֵין
 30 אַחֶרֶת דּוּמָה לְחִבְרֹו. וְכֵן כָּל מִיָּנִי
 31 עֲשִׂיבִים כָּל עֵשֶׂב יֵשׁ לוֹ טַעַם בְּפָנֵי
 32 עֲצָמוֹ... וְעַל זֶה נֶאֱמַר מֶה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךָ")
 33 וְעֵנִין הָרִיבּוּי הָעֲצוֹם שֶׁל הַנְּבִרָאִים
 34 לְסוּגִיָּהם הַשּׁוֹנִים מִזְּוֹרָה עַל
 35 הַשְּׁלָמוֹת דְּאֵין-סוּף, שְׁעָם הָיִיתוּ יַחֲדִיד, הוּא נוֹשָׂא גַם רִבּוּי
 36 פְּרָטִים 31 וְכִיּוֹן שִׁישׁ בּוֹ שִׁלּוּב שֶׁל שְׁנֵי דְּבָרִים סוֹתָרִים לְכַאוּרָה, גַּם רִיבּוּי
 37 וְגַם אַחֲדוּת, הִרֵּי זֶה הוֹכַחָה לְשִׁלּוּמוֹתָהּ שֶׁל הָאֵין-סוּף.]
- וְלָכֵן רָצָה קֶרַח שֶׁהַגְּבוּרָה יִהְיֶה הָעֵקֶר, כִּי זֶה שְׁמִים
 הַתַּחְתּוֹנִים בּוֹכִין אֲנִי בְּעֵינַי לְמַהְיֵי קָמִי מִלְּפָא אֲנִי רֹצִים
 (לְהַתְּעַלּוֹת וְלִהְיוֹת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הוּא מִפְּנֵי שֶׁנִּגְשָׁה בָּהֶם הַמִּים
 הַתַּחְתּוֹנִים מִרְגִּישִׁים הָעֲלִי הַמַּעְלָה דְּעֵנִין הַגְּלִיִּים הַתְּגַלּוֹת וְהַתַּפְשֻׁטוֹת
 הָאוֹר הָאֱלֹקִי (הַנּוֹכְעִים מִמִּידָת
 חֶסֶד, יָמִין), וְכִיּוֹן שֶׁהַגְּלִיִּים
 הֵם בְּעֵקֶר בְּעוֹלָמוֹת
 הָעֲלִינִים, אֲשֶׁר כָּל שֶׁהֵם נִעְלִים
 יוֹתֵר, הָאוֹר הָאֱלֹקִי נִרְשָׁה בָּהֶם יוֹתֵר
 לָכֵן מִיָּם הַתַּחְתּוֹנִים (שְׁאֵין
 בָּהֶם גְּלִיִּים שֶׁהֵרִי הָאוֹר הָאֱלֹקִי
 הַמְהוּוֹה וּמִקִּיָּם אֵת הָעוֹלָם הַזֶּה הַגְּשָׁמִי
 הוּא נִעְלָם וְנִסְתָּר) רוֹצִים לְצַאת
 מִמְּצִיאוֹתָם הַמְּגוֹדֶרֶת כ"תַּחְתּוֹנִים"
 שֶׁהָאוֹר הָאֱלֹקִי לֹא מִתְּגַלֶּה בָּהֶם
 וְלַעֲלּוֹת לְמַעְלָה. אָכֵל לְפִי
 טְעוּתוֹ שֶׁל קֶרַח שֶׁהַפְּנִיָּה
 וְהַמְטָרָה שֶׁל הַבְּרִיאָה הִיא
 בַּתַּעֲנוּגִים הַגְּשָׁמִיִּים עֲצָמָם,
 שִׁתְּגַלֶּה בָּהֶם שְׁרָשׁ
 הַגְּשָׁמִיּוֹת, הִרֵּי אֲדָרְבָּא, עָקֵר
 הַמַּעְלָה הִיא לֹא בַּחֲסִידִים
 וְהַשְּׁפָעוֹת שֶׁהֵם מִקּוֹר הַגְּלִיִּים אֲלֵא
 דְּוָקָא בְּצִמְצוּמִים וְגְבוּרָה,
 שְׁמָהֶם מְתֵהוִים הַדְּבָרִים
 הַגְּשָׁמִיִּים 32 כְּמִבְאָר בְּהַרְחֵבָה
 בַּקִּבְלָה וּבַחֲסִידוֹת שְׁכָדִי לְבִרְוֹא
 עוֹלָמוֹת וְנְבִרָאִים מוֹגְבִלִּים וְנַחֲוִיִּים,
 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא צִמְצָם וְהַגְּבִיל אֵת
 הַתְּגַלּוֹת הָאוֹר הָאֱלֹקִי וְלֹא הַצְמָצוֹם
 הַנְּבִרָאִים הַמּוֹגְבִלִּים לֹא הֵיוּ יְכוּלִּים
 לְהַתְּקִיָּם וְהֵיוּ בְּטִלִּים בְּמִצִּיאוֹת. אָכֵל
 קֶרַח טָעָה בָּזָה, כִּי גִלְיֵי הַשְּׁרָשׁ דְּמִים
 הַשְּׁרָשׁ דְּמִים הַתַּחְתּוֹנִים
 (גְּשָׁמִיִּים) עֲצָמָם שֶׁהוּא אֲכָן יוֹתֵר נִעְלָה מִהַשְּׁרָשׁ שֶׁל הַמִּים הָעֲלִינִים
 (כְּמַעֲלָת שׁוֹרֶשׁ הַגְּשָׁמִיּוֹת עַל שׁוֹרֶשׁ הָרוּחָנִיּוֹת, כְּמִבְאָר לְעִיל) יִהְיֶה
 לְעֵתִיד-לְבָא, וְאֵילוֹ עֲכָשִׁי הַדְּבָר לֹא יִתְּכֵן וּבְכָדִי שִׁתְּגַלֶּה גִלְיֵי

(28) וארא נז, א – הובא באוה"ת פרשתנו ס"ע תשכג. (29) תהלים צב, ו. (30) שם קד, כד. (31) ראה סה"מ תרנ"ט ע' ע. ושם, גילוי הריבוי שבא"ס הוא ע"י שם אלקים (גבורה). (32) להעיר מהמבואר בלקו"ש ח"ח (ס"ע 110 ואילך, 116 ואילך), טענת קרח "כל העדה כולם קדושים גוי' ומדוע תתנשאו גוי'" (פרשתנו טז, ג) היא, דעבודתו של אהרן היתה "בהעלותך את הנרות", לעורר בישראל התשוקה להתעלות למעלה, ועל זה היתה טענתו של קרח, דמכיון ש"כל העדה כולם (גם) אלו שעיקר עסקם הוא בבירור דברי הרשות (הם) קדושים", ואדרבא "ובתוכם ה'", שע"י עבודה זו היא המשכת שם הוי' שם העצם, ובמילא "מדוע תתנשאו" שאין צריך לעורר בהם התשוקה להתעלות למעלה ("תתנשאו"). וראה לקמן ס"ה שהמעלה שבבירור דברי הרשות היא דוגמת המעלה שבמים התחתונים.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הַשֵּׁשׁ דְּמִים הַתַּחְתּוֹנִים עֲצָמָם, לַעֲתִיד לְבֹא צָרִיף לְהִיּוֹת
2 בָּהֶם תַּחֲלָה עֲכָשִׁי, עַד לַעֲתִיד לְבֹא הַהֲרָגָשׁ הַתַּחֲשׂוּהָ וְהַהֲכָרָה
3 דְּמַעֲלַת הַגְּלוּיִים, שְׁעַל־יְדֵי הַרְגָּשׁ זֶה יֵשׁ בָּהֶם הַצִּמְאֻן
4 וְהַתְּשׁוּקָה לְעֻלּוֹת לְמַעְלָה, שְׁהִי יִמְצָד הַגִּילּוּיִים בְּוֹדָאֵי שְׁהִמִּים
5 הַעֲלִיּוֹנִים וְכָל הַנִּבְרָאִים הַעֲלִיּוֹנִים הֵם
6 נַעֲלִים לֹאִין שִׁיעוֹר לַעֲוֹנוֹת הַמִּים
7 הַתַּחְתּוֹנִים וְעַל־יְדֵי־זֶה שְׁהִמִּים
8 הַתַּחְתּוֹנִים יַעֲמְדוּ בִּרְצוֹן וּבַתְּשׁוּקָה
9 לְעֻלּוֹת לְמַעְלָה יִהְיֶה כִּסּוּפּוֹ שֶׁל דְּבַר,
10 לַעֲתִיד לְבֹא גְלוּי הַשֵּׁשׁ דְּמִים
11 הַתַּחְתּוֹנִים עֲצָמָם³³ שְׁבוּהָ,
12 בְּשׁוֹרֶשׁ, אֲכָן יֵשׁ מַעֲלָה בְּמִים
13 הַתַּחְתּוֹנִים (נִשְׁמִיּוֹת) לְגַבִּי הַמִּים
14 הַעֲלִיּוֹנִים (רוּחָנִיּוֹת). וְזֶה הַטַּעַם
15 הַפְּנִימִי לִכְךָ שְׁלֹא נֶאֱמַר כִּי טוֹב
16 בְּמַלְאֲכַת הַמִּים עַד לַיּוֹם
17 הַשְּׁלִישִׁי, אֲפֹ שְׁיִשְׁנָה בְּעַצְמָם,
18 בְּפִנִּימִיּוֹת הַדְּבָרִים מַעֲלָה גַם
19 בְּמַלְאֲכַת הַמִּים כְּמוֹ שְׁהִיָּה
20 בְּיוֹם הַשְּׁנִי, בְּזֶה שְׁנִבְדְּלוּ מִמֶּם
21 הַתַּחְתּוֹנִים מִמִּים הַעֲלִיּוֹנִים
22 וְיִרְדּוּ לְמַטָּה, וְהַעֲבֹדָה שִׁירְדוּ
23 וְנַעֲשׂוּ תַּחְתּוֹנִים קִשּׁוּרָה בְּכַךְ
24 שֶׁבְּשׁוֹרֶשׁ הֵם נַעֲלִים יוֹתֵר אֲבָל כָּל
25 זֹאת לֹא נֶאֱמַר עַל כֵּךְ "כִּי טוֹב" כִּי
26 הַגְּלוּי דְּמַעֲלָה זֶה יִהְיֶה רַק
27 לְעִתִּיד־לָבֹא. וְעַכְשָׁיו, הַפְּנוּיָה
28 וְהַמַּטָּה בִּירִידַת הַמִּים לְמַטָּה
29 הִיא לֹא בְּגַלּל מַעֲלַת בְּשׁוֹרֶשׁ אֵלָּא
30 בְּכַדִּי שְׁיַעֲלֶה לְמַעְלָה (כִּי־ל),
31 דְּעִנְיָן זֶה נַעֲשֶׂה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי דְּוָקָא וְלֹכֵן מִצַּד אֶחָד רָאוּי לִזְמֹר
32 גַם עַל הַהֲבֵדָלָה בֵּין מִים לַמִּים "כִּי טוֹב" שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּיוֹם שְׁנִי, כִּי הַדְּבַר מַעֲוֹר
33 בָּהֶם אֵת הַרְצוֹן לְעֻלּוֹת לְמַעְלָה, אֲבָל מִצַּד שְׁנֵי הַדְּבָרִים נַעֲשֶׂה רַק לְמַחֲרָת, בְּיוֹם
34 שְׁלִישִׁי, כִּי אִז נִרְאָתָה הִיבִשָּׁה וְנוֹצְרָה נִתְּנָת מְקוֹם לְעִבּוּדַת הָאָדָם, כְּמִבּוּאָר
35 לְעִיל (וְאִילוּ לִפִּי טַעְמוֹתָה שֶׁל קוֹרָה שֶׁהַהֲבֵדָלָה נִוְעָדָה לַתֵּת בִּיטוּי לְמַעֲלַת
36 הַגִּשְׁמִיּוֹת, אֲכָן הִיא מְקוֹם לִזְמֹר עַל כֵּךְ "כִּי טוֹב" כִּבְר בְּיוֹם הַשְּׁנִי).
37 וְעַל־דִּרְךָ־זֶה הוּא בְּכָל־לַחֲיוֹת הָעִנְיָן דְּגִלּוּי (שֶׁרֶשׁ הַחֲסֵד)
- וְצִמְצוּם (שֶׁרֶשׁ הַגְּבוּרָה), שְׁהֵם לְמַעֲשֶׂה שְׁתֵּי דְרָכִים בָּהֶם אֲוִיר שֶׁל
הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא בֹא לִידֵי בִיטוּי, כִּפִּי שְׁנוֹכַר לְעִיל שְׁבִיחוֹתוֹ אֵין סוּף מוֹשֵׁל
יֵשׁ לוֹ גַם אֵת מִלּוּא הַכּוֹחַ לְגַלּוֹת בְּלִי גְבוּל וְגַם אֵת מִלּוּא הַכּוֹחַ לְצִמְצוּם
וְלַהֲבִיל וּבְכָל אֶחָד מִשְׁנֵי הַקּוּיִים הַלָּלוּ, הַגִּלּוּי (שֶׁהוּא הַשּׁוֹרֶשׁ שֶׁל מִידַת
הַחֲסֵד) וְהַצִּמְצוּם (שֶׁהוּא הַשּׁוֹרֶשׁ שֶׁל
מִידַת הַגְּבוּרָה) יֵשׁ מַעֲלָה וְיִתְרוֹן לַעֲוֹנוֹת
הַשְּׁנִי. הַמַּעֲלָה שֶׁבְּגִילּוּי נִיכְרַת כַּעַת, כֵּךְ
שֶׁכָּל שֵׁשׁ יוֹתֵר גִּילּוּי זֶה דְּרָגָה יוֹתֵר
גְּבוּהָה וְעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי הוּא הַתַּחְתּוֹן
בְּיוֹתֵר כִּי בּוֹ הָאֵוִיר מוֹעֵט וּמְצוּמָצֵם עַד
כִּדִּי כֵךְ שֶׁהוּא נַעֲלֵם לְגַמְרִי, וְכַעַת לֹא
רְאוּיִם אֵת הִיתְרוֹן שֶׁבְּצִמְצוּם וְהַעֲלָם
דְּהַמַּעֲלָה שְׁבְּצִמְצוּם וְכּוֹחַ הַגְּבוּל
וְהַהֲעֲלָם עֲצָמוֹ יִתְגַּלֶּה רַק
לְעִתִּיד־לָבֹא, וְהַפְּנוּיָה
בְּצִמְצוּם כְּמוֹ שֶׁהוּא עַכְשָׁיו
הוּא בְּשִׁבְלִי הַגְּלוּי³⁴ וְלֹכֵן עַל
הַצִּמְצוּם וְהַהֲעֲלָם כִּפִּי שֶׁהוּא כַּעַת לֹא
נֶאֱמַר "כִּי טוֹב".
(ה) וְעַל־דִּרְךָ־זֶה מַעֲיֵן הָאֵוִיר
לְעִיל לְגַבִּי הַגִּילּוּי וְהַצִּמְצוּם שֶׁאֵמָנָם יֵשׁ
יִתְרוֹן בְּצִמְצוּם עֲצָמוֹ אֲבָל כַּעַת הוּא לֹא
נִרְאָה וְרַק מַעֲלַת הַגִּילּוּי נִיכְרַת, הוּא גַם
בְּעִבּוּדַת הָאָדָם, בְּקוּיִם וּבְאֻפְנִים
הַשּׁוֹנִים שֶׁל עֲבֹדַת ה' שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם
יֵשׁ יִתְרוֹן שְׁאֵין בְּאַחֵר שִׁיתְרוֹן מִסּוּרִים
תִּלּוּי דְּוֹקָא בִּיתְרוֹן אַחֵר, כִּפִּי שֶׁהוּלֵךְ
וּמִפְּרֵט שֶׁהֵגֵם שְׁיֵשׁ יִתְרוֹן
בְּעִבּוּדַת דְּבָכָל דְּרָכִיךְ דְּעָהוּ³⁵
עַל הַעֲבֹדָה דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת,
בְּנוֹסֵף לְעִבּוּדַת ה' עַל יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה וְקוּיִם הַמְּצוּת קִימַת עֲבֹדָה נִסְפַּת
בָּהּ לְכֹאֲרָה הָאָדָם עֶסֶק בְּעִנְיָנָיו הָאִישִׁים בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי (דְּרָכִיךְ) אֲבָל
מֵאַחֵר שֶׁהָכַל נַעֲשֶׂה מִתּוֹךְ אִמּוּנָה בָּהּ, הִכְרָה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִּית וְכִי הָכַל הוֹפֵךְ
לְמַעֲשֶׂה לְעִבּוּדַת ה' וְלֹא זֶה בְּלִבְדָּה אֵלָּא שֵׁשׁ בְּכַךְ יִתְרוֹן לַעֲוֹנוֹת הַעֲבֹדָה עַל
יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה וְקוּיִם הַמְּצוּת, כִּיֹּן שְׁעַל־יְדֵי הַעֲבֹדָה דְּבָכָל
דְּרָכִיךְ דְּעָהוּ, וְיִדְעַת אֱלֻקוֹת הִיא גַם בְּעִנְיָנֵי הָעוֹלָם (בְּכָל
דְּרָכִיךְ)³⁶ וְהַחֲדָרַת אֱלֻקוֹת בְּתוֹךְ עִנְיָנֵי הָעוֹלָם הִיא יוֹתֵר פִּלֵּא וְחִידוּשׁ

(33) וע"ד המבואר בלקו"ת שבהערה הבאה, דזה שלעתיד יתעלו הגבורות למעלה מהחסדים [שלכן תהי' אז הלכה כב"ש] הוא "דוקא אחר שנכנעו להחסדים". (34) ראה סד"ה ויקח קרח תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע' א"מג), דטעותו של קרח (שהגבורות הם העיקר) היתה מצד זה שהצמצום קדם לגילוי הקו. וטעה בזה, כי הצמצום הוא בשביל הגילוי, "ומעלת הצמצום מצד עצמו שיש לו קדימה בעצם יתגלה לעתיד". וראה גם לקו"ת פרשתנו נד, ג, דקרח רצה לעשות מגבורות עיקר, כמו שלע"ל תהי' הלכה כב"ש. "אך באמת שגה ברואה כי הנהגה זו א"א להיות כ"א אחר שלימות הברורים", משא"כ עכשיו מהגבורות יש יניקה לחיצונים, ולכן צ"ל הגבורות טפלים להחסדים. (35) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב. (36) ראה לקו"ש ח"ג ע' 907. שם ע' 932. ח"י ע' 104 ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מאשר התחברות והתקרבות לקדוש-ברוך-הוא על ידי עיסוק בענייני קדושה,
2 תורה ומצוות, **מִכָּל-מְקוֹם**, למרות היתרון והמעלה של "בכל דרכיך
3 דעה" על לימוד התורה וקיום המצוות למעשה היתרון הזה תלוי ומותנה
4 בעבודה בקו אחד ושונה כי **בְּכָדִי שְׁעָסְקוּ** של האדם **בְּדַבְרֵי הָרְשׁוֹת**
5 **(דְּרָכֶיךָ) יִהְיֶה בְּאִפְּן שְׁעִנְיָנִי**
6 **הָעוֹלָם** הזה הגשמי והחומרי **לֹא**
7 **יַפְעֵלוּ בּוֹ יִרְיָדָה חֹסֶי-וְשָׁלוֹם**
8 ולמרות המגע הקרוב והרצוף עם
9 גשמיות וחומריות הם לא יפגעו במצבו
10 הרוחני, **וְאֶדְרָבָא בְּהֶם** בדברים
11 הגשמיים **עֲצָמָם יִרְאָה** האדם
12 **הַשְׁגָּחָה פְּרִטִית (דְּעֵהוּ)**, כך
13 שלא זו בלבד שהדבר לא יגרום לו
14 ירידה אלא אפילו יתעלה כתוצאה מכך
15 **הוא עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה דָּקֵל**
16 **מַעֲשֵׂי יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמִים³⁷**,
17 שבנוסף לכך שכל עיסוקיו בענייני
18 העולם ("דרכיך") הם מתוך ידיעה
19 והכרה ב', הרי **שִׁפְנוֹתוֹ** ומטרתו
20 של האדם **בְּזֶה שְׁעוֹסֵק בְּעִנְיָנִי**
21 **הָרְשׁוֹת** מתוך כוונה להשיג פרנסה
22 **הִיא בְּכָדִי שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יוֹכֵל**
23 **לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת** ללא
24 ההפרעה. **וּנְמִינִין שְׁפֵל עֲסָקוּ**
25 **בְּעִנְיָנִי הָעוֹלָם הוא בְּשִׁבִּיל**
26 **קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת**, ואין לו
27 ענין בהם כשלעצמם **לְכֵן הוא**
28 **מַמְעֵט בְּהֶם כָּל הָאֲפָשִׁי,**
29 **וְעוֹסֵק בְּהֶם רַק עַד כְּמָה**
30 **שְׁמַכְרָח** לצורך פרנסתו כדי שיוכל
31 לעסוק בתורה ומצוות, ולא יותר].
32 **וְאֵז** כאשר כל הכוונה והמטרה של
33 העיסוק בענייני העולם הוא לא מטרה
34 כשלעצמה אלא אמצעי לצורך עבודת
35 ה' **גַּם כְּשֶׁעוֹסֵק בְּעִנְיָנִי**
36 **הָעוֹלָם, הוא רוֹאֶה בְּהֶם גְּלוּי**
37 **אֱלֻקוֹת, דְּעֵהוּ.**
38 **(ו) וְעַל-פִּי הַנִּל יוֹכֵן גַּם דִּיוֹק לְשׁוֹן רְבוּתִינוּ ו'ל¹³ שְׁאִין**
39 **מִחֲזִיקִין בְּמַחְלָקָת, ורבותינו אמרו מִחֲזִיקִין דִּיִּיקָא, דִּיִּיקו**
40 **להשתמש בביטוי "מחזיקין" ולא נקטו ביטוי שמשמעו שלילה מוחלטת של**
- המחלוקת **דְּמִצִּיאוֹת הַמַּחְלָקָת עֲצָמָה**, עצם העובדה שיש מחלוקת
בעולם הנובעת מהמחלוקת שנבראה בעולם בששת ימי בראשית על ידי זֶה
שְׁמִים הַתַּחְתּוֹנִים נִבְדְּלוּ מִמֵּימ הָעֲלִיוֹנִים, הִיא בְּרִאָה
שֶׁנִּבְרָאָה עַל-יְדֵי הַקָּב"ה ולכן לא יתכן לומר שהיא מושללת מצד
עצם מהותה אלא יש בה בוודאי צד
חיובי **וְחֵטְאוֹ שֶׁל קִרַח הָיָה**
שֶׁהִחֲזִיק בְּמַחְלָקָת ורצה לחזק
ולבסס אותה, היינו **שֶׁרָצָה**
שִׁתְּתֵקִים הַהִבְדָּלָה ועל ידי כך
להנציח את הפילוג **(שְׁמִים)**
הַתַּחְתּוֹנִים יִשְׁאָרוּ לְמִטָּה תמיד
וְלֹא יִהְיֶה בְּהֶם הַצִּמְאוֹן
לַעֲלוֹת לְמַעְלָה בניגוד לכוונת
הקדוש-ברוך-הוא **(בהבדלה זו)**.
וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, דְּכִמּוֹ שֶׁהִפְנוֹהָ
בְּבִרְיָאֵת הַמַּחְלָקָת (רָקִיעַ
הַמְּבְדִּיל) בְּיוֹם הַשְּׁנִי הִיא
בְּכָדִי שִׁיתְּבַר בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי,
על ידי הפרדה בין הטוב לרע והתעלות
של הטוב לדרגה יותר עליונה **שְׁאֵז**
גַּם הָרָקִיעַ הַמְּבְדִּיל נַעֲשֶׂה
טוֹב, כי הוא 'התבכר' והתעלה
ובמקום להיות גורם מפלג הפך להיות
גורם לעליה והתקרבות לאלוקות **עַל-**
דֶּרֶךְ-זֶה הוא גַּם בְּנוֹגֵעַ
לְמַחְלָקָת קִרַח, שֶׁהִפְנוֹהָ בְּזֶה
(כְּמּוֹ שֶׁהִיא מִצַּד לְמַעְלָה³⁸
כמבואר בחסידות שבעצם הכל מכוון
מלמעלה וגם כאשר האדם בוחר
לעשות דבר לא רצוי וזו בהחלט
בחירה שלו והאחריות מוטלת עליו,
בעצם הכל מכוון מלמעלה) וגם
מחלוקת קורח, כפי שהיתה מכוונת
מלמעלה הִיתָה בְּכָדִי שְׁעַל-יְדֵי-
זֶה יִהְיֶה לאחר מכן שְׁלוֹם
ואחדות בְּאִפְּן נַעֲלָה יוֹתֵר מִכְּמּוֹ
שֶׁהִיא קִדְּם הַמַּחְלָקָת כך
שהמחלוקת היתה מתוך כוונה של ירידה צורך עליה (אלא שלקורח מצידו
היו כוונות אחרות, לא רצויות.
וְכַמְבָּאָר בְּדְרוּשִׁים³⁹, מאמרי חסידות דְּזֶה שִׁבְתַּחְלָה דְּבַר מִשָּׁה

(37) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם וטושו"ע שם. וראה ד"ה והי' שארית יעקב שנה זו (תשח"י – לקמן ע' 176 ואילך) (נעתק גם בלקו"ש ח"ג ע' 932 הערה 17), שהעבודה ד"לשם שמים" באה מצד ההכרה שהצמצום הוא בשביל הגילוי, והעבודה ד"בכל דרכיך דעה" באה מצד ההכרה שבצמצום עצמו מתגלה שלימותו ית', שיש לו כח גם בגבול. (38) להעיר מהידוע בענין נורא עלילה על בני אדם (תהלים סו, ה). וראה תנחומא וישב ד. תו"ח תולדות יג, א ואילך. ובכ"מ. וראה לקו"ש ח"ה ס"ע 65 ואילך. (39) סה"מ תרכ"ז ע' שכב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אֶל קִרְחָ וְאֶל עֲדָתוֹ וְהָיָה מִחֲזֹר אַחֲרֵיהֶם בְּדִבְרֵי שְׁלוֹם⁴⁰, ורק
2 לאחר שקורח וצדו שירבו לשלום היו לכך תוצאות חמורות כמסופר בתורה
3 הוּא, כִּי מִשָּׁה חָשַׁב דְּכָמוֹ שִׁיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי (שהוא מידת תפארת
4 המשלבת בין מידת החסד שהיא מידתו של היום הראשון בו נברא האור ומידת
5 הגבורה שהיא מידתו של היום השני
6 בה נבראה המחלוקת ביום השני, 1 וְאֶל עֲדָתוֹ וְהָיָה מִחֲזֹר אַחֲרֵיהֶם בְּדִבְרֵי שְׁלוֹם⁴⁰,
7 כתפארת ויפיו המורכב מגוונים שונים) 2 הוּא, כִּי מִשָּׁה חָשַׁב דְּכָמוֹ שִׁיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
8 ומשה רבנו חשב כי כשם שהיום 3 (תפארת) בָּרַר אֶת הַמַּחֲצָה וְהַהֲבָדָה שֶׁנַּעֲשֶׂה
9 השלישי בָּרַר אֶת הַמַּחֲצָה 4 בְּיוֹם הַשְּׁנִי, עַל-דֶּרֶךְ-זֶה יִהְיֶה גַם בְּנוֹגַע לְקִרְחָ,
10 וְהַהֲבָדָה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּיוֹם הַשְּׁנִי 5 שְׁמִשָּׁה [שְׁהִיָּה שְׁלִישִׁי⁴¹, תפארת⁴²] יִכָּר אֹתוֹ.
11 ותיקן אותה והעלה אותה, עַל-דֶּרֶךְ- 6 [אֶלָּא שְׁלֵא הָיָה כֵּן, כִּי קִרְחָ לֹא רָצָה בָּזָה⁴³,
12 זֶה יִהְיֶה גַם בְּנוֹגַע לְקִרְחָ, 7 וְרָצוֹנוֹ הָיָה לְהַחֲזִיק בְּמַחְלָקָתָ].
13 שְׁמִשָּׁה [שְׁהִיָּה שְׁלִישִׁי⁴¹, 8 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאָר מֶה שְׁמוֹסִיף הַתַּרְגוּם
14 השלישי להוריו כיוון שנולד לאחר 9 שְׁוִיָּקָה קִרְחָ הוּא וְאֶתְפֹּלֵג קִרְחָ,
15 מרים ואהרן כמו מידת תפארת⁴² 10 עַל-דֶּרֶךְ רָקִיעַ הַמַּבְדִּיל, אִף שְׁשָׁמוֹ שֶׁל קִרְחָ עֲצָמוֹ
16 שהיא המידה השלישית אחרי מידות 11 רוֹמָזוּ (כַּנִּל) עַל רָקִיעַ הַמַּבְדִּיל (רָקִיעַ כַּעֲיִן
17 החסד והגבורה) יִכָּר אֹתוֹ ומתוך 12 הַקִּרְחָ, כִּי שְׁמוֹ שֶׁל קִרְחָ⁴⁴ (מִלְשׁוֹן קִרְחָה⁴⁵
18 רצון זה, משה דיבר אליו דברי שלום. 13 שְׁעֲנִינָה הוּא פְּלוּג⁴⁶) מוֹרָה עַל הַטָּבַע שֶׁלוֹ
19 [אֶלָּא שְׁלֵא הָיָה כֵּן, ובסופו של 14 (שְׁהִיָּה נוֹטָה לְמַחְלָקָתָ) שְׁנֹבָרָא עַל-יְדֵי הַקָּבָ"ה.
20 דבר רצונו של משה לעשות שלום עם 15 מֶה-שְּׁאִין-כֵּן וַיִּקַּח קִרְחָ, הוּא מַעֲשֶׂה הַמַּחְלָקָת
21 קורח וכך לברר ולהעלות אותו לא יצא 16 שְׁעֲשֶׂה בְּרָצוֹנוֹ וּבִכְחִירָתוֹ. וְזֶהוּ מֶה שְׁמַחֲדָשׁ
22 אל הפועל והמחלוקת לא נפסקה כִּי 17 הַתַּרְגוּם אוֹנְקִלוֹס' דְּוִיָּקָה קִרְחָ הוּא וְאֶתְפֹּלֵג קִרְחָ
23 קִרְחָ לֹא רָצָה בָּזָה⁴³, וְרָצוֹנוֹ 18 עַל-דֶּרֶךְ רָקִיעַ הַמַּבְדִּיל, שֶׁגַם הַמַּעֲשֶׂה דְּמַחְלָקָת
24 הָיָה לְהַחֲזִיק בְּמַחְלָקָתָ 19 קִרְחָ, אִף שְׁזֶה הָיָה בְּרָצוֹנוֹ וּבִכְחִירָתוֹ, הוּא עַל-
25 כשלעצמה, לא מתוך כוונה להגיע על 20 דֶּרֶךְ רָקִיעַ הַמַּבְדִּיל שְׁנֹבָרָא עַל-יְדֵי הַקָּבָ"ה. דְּכָמוֹ
26 ידי זה לעליה]. 21 שְׁהַכְּנָה בְּכִרְיָאָתָ הַרָקִיעַ הַמַּבְדִּיל הִיא בְּכִרְיָ
27 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאָר עוֹד 22 שְׁתִּתְּבָרַר בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא גַם
28 וליישב את השאלה שנשאלה בתחילת 23 וְאֶתְפֹּלֵג קִרְחָ, שְׁהַכְּנָה בָּזָה (מַצֵּד לְמַעְלָה) הִיא
29 המאמר מֶה שְׁמוֹסִיף הַתַּרְגוּם 24 בְּכִרְיָ שְׁתִּתְּבָרַר בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא גַם
30 שְׁוִיָּקָה קִרְחָ הוּא וְאֶתְפֹּלֵג 25 לְקִרְחָ, וּמוֹבָא עַל כֵּךְ מִסְפָּר 'נוֹעַם
31 קִרְחָ, וּמוֹבָא עַל כֵּךְ מִסְפָּר 'נוֹעַם 26 אֲלִימִלְךָ' שִׁיאֶתְפֹּלֵג קִרְחָ" הוּא עַל-
32 דֶּרֶךְ רָקִיעַ הַמַּבְדִּיל, אִף 27 בְּכִרְיָ שְׁתִּתְּבָרַר עַל-יְדֵי מִשָּׁה⁴⁷, כַּנִּל. 28

(40) פרש"י שבהערה 13. (41) שבת פח, א. וראה ר"נ גאון שם. תנחומא יתרו יו"ד. ועוד. וראה מדרש משלי פכ"ב. (42) ראה אוה"ת שם ס"ע תשיז. (43) כ"ה בסה"מ תרכ"ז שם. ולהעיר מהמבואר בתו"א וישלח כד, ג בענין מה שרצה יעקב לברר את עשו "שהמניעה היא מצד עשו כו' שהוא עדיין למטה בבחי' שביירה". ויש לומר, דמזה שאומר שקרח לא רצה משמע שגם מצד דרגתו של קרח לא הי' מניעה שיתברר ע"י משה, אלא שלא רצה. (44) ראה יומא פג, ב: ר' מאיר הוה מדייק בשמא, עיי"ש. וראה בארוכה תשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד) ס' א (ע' 4 נדפס באגרות-קודש ח"א ס"ע רפח ואילך)). (45) סנהדרין קט, ב. (46) ולהעיר מהסמיכות ד"ולא תשימו קרחה" ל"לא תתגודדו" (ראה יד, א) שדרשו ע"ז רז"ל (יבמות יג, ב) לא תעשו אגודות אגודות. וראה סהמ"צ להרמב"ם מל"ת מה. וביל"ש עה"פ: "לא תתגודדו לא תשימו אגודות אגודות. . שלא תשימו קרחה בכס שעשה קרח לישראל ועשאן אגודות אגודות". (47) בלקו"ש ח"ח ע' 118 ואילך, שהדמיון ד"ואתפולג קרח" לרקיע המבדיל שהכוונה בההבדלה היא בשביל העילוי שנעשה עיי"ש, הוא זה שע"י מחלוקת קרח נתוסף תוקף בכהונת אהרן (ראה רש"י פרשתנו יח, ח). ויש להוסיף, דכמו שהכוונה ברקיע המבדיל היתה שאח"כ יהי' בירור המחיצה וההבדלה גופא [שלכן ביום השלישי נאמר "כי טוב" גם על מלאכת המים], עד"ז הוא ב"ואתפולג קרח", שהכוונה בזה היתה שקרח עצמו יתברר (אלא שכוונה זו לא נשלמה אז, מפני שקרח לא רצה בזה).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ז) וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁהִסְפֵּה לָזֶה שֶׁקָּרַח טַעָה וַחֲשָׁב שֶׁהַפְּנוֹה
2 בְּרָקִיעַ הַמִּבְדִּיל הִיא הַהִבְדָּלָה עֲצָמָה וּבַעֲקֹבֶת הַטְּעוֹת הַזֶּה רָצָה
3 לַהֲחִזִּיק בַּמַּחְלֹקֶת וְלִהְיוֹת אֶת הַפְּלִיגָה, הִיא, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ עֲנָן
4 הַבְּטוּל וְהַמְּנִיעַ שֶׁלּוֹ הָיָה גֹּאוּה וַיִּישׁוּת עֲצָמִית, וְהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר מְדוּעַ הַבִּיטוּל
5 הוּא הַתְּכֻנָּה הַמוֹנֵעַת מַחְלֹקֶת.
- 6 וְהַעֲנָן הוּא, דָּוָה שֶׁנִּתְבָּאֵר
7 לַעֲלִיל (סְעִיף ג) שֶׁהַפְּנוֹה בָּזָה
8 שְׁמִים הַתַּחְתּוֹנִים נִבְדְּלוּ
9 מִמֵּימַם הָעֲלִיּוֹנִים וַיִּרְדּוּ לַמָּטָה
10 הִיא לְטוֹבָתָם שֶׁל הַמֵּימַם הַתַּחְתּוֹנִים
11 בְּכָדִי שִׁיְהִיָּה בָּהֶם הַתְּשׁוּקָה
12 וְהַצְמָאוֹן לַעֲלוֹת לַמַּעְלָה,
13 וּבִסּוּפּוֹ שֶׁל דָּבָר יִתְעַלּוּ לְדִרְגָּה גְבוּהָה
14 יוֹתֵר מִכִּפִּי שֶׁהָיוּ לִפְנֵי הַהִבְדָּלָה
15 וְהַהֲפָרָדָה, וְעָנִין זֶה שֶׁל רִצּוֹן הַמֵּימַם
16 הַתַּחְתּוֹנִים לַעֲלוֹת לַמַּעְלָה הוּא
17 חֲבֹר וְהַתְּכַלְלֹת שִׁלּוּב וְאִיחּוּד
18 דְּשִׁתִּי מִדּוֹת הַפְּכִיּוֹת. כִּי מִצַּד
19 הַחֲסָדִים (מַעְלַת הַגְּלוּיִים), הַמַּעְלָה הִיא בְּמִים
20 הָעֲלִיּוֹנִים, וְלֹא הָיָה צָרִיף שְׁמִים הַתַּחְתּוֹנִים
21 יִבְדְּלוּ מִמֵּימַם הָעֲלִיּוֹנִים וַיִּרְדּוּ לַמָּטָה. וּמִצַּד
22 הַגְּבוּרוֹת, הַמַּעְלָה הִיא בְּגִלּוּי הַשֶּׁרֶשׁ דְּמִים
23 הַתַּחְתּוֹנִים עֲצָמָם, וְאֵין צָרִיף שְׁבִימִים הַתַּחְתּוֹנִים
24 תִּהְיֶה תְּשׁוּקָה וְצִמְאֻן לַצֵּאת מִמִּצִּיאֻתָם וְלַעֲלוֹת
25 לַמַּעְלָה. וְזֶה שֶׁהַפְּנוֹה בִּירִידָה דְּמִים הַתַּחְתּוֹנִים
26 לַמָּטָה הִיא שִׁיְהִיָּה בָּהֶם הַצְמָאוֹן לַעֲלוֹת לַמַּעְלָה,
27 הוּא מִצַּד הַתַּפְּאָרֶת, קוֹ הָאֲמִצְעִי, שֶׁמִּחְבֵּר
28 הַהֶפְכִּים דְּחֶסֶד וּגְבוּרָה, שִׁיְהִיָּה לֹא־כָלָא
29 שְׁמָאֵלָא בִּימִינָא⁴⁸. וְלִהְיוֹת דְּעָנִין הַהִתְכַּלְלֹת
30 הוּא מִצַּד הַבְּטוּל⁴⁹, לְכֵן קָרַח שֶׁלֹּא הָיָה בְּבִטּוּל,
31 לֹא הוֹנֵחַ אֲצֻלוֹ עֲנָן זֶה.
- 32 וַיֵּשׁ לֹמֶר, שֶׁעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ לַהֲעִבּוּדָה
33 דְּכָל מַעֲשִׂיף לְשֵׁם שְׁמִים, דָּוָה שֶׁהִגֵּם
34 שְׂיֹדֵעַ גְּדָל הָעֲלִיּוֹת דְּכָכָל דְּרָכִיף דְּעָהוּ, יִדְעִית
35 אֱלֻקוֹת בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם עֲצָמָם, וּמִכָּל-מְקוֹם יִהְיֶה
36 כָּל עֶסְקוֹ בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם רַק אֲמִצְעִי בְּשִׁבִּיל קִיּוֹם
37 הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת, הוּא עַל-יְדֵי הַבְּטוּל לְקִים רִצּוֹן
38 הָעֲלִיּוֹן. דְּמִכִּיּוֹן שֶׁעֲבֹדָתוֹ הִיא לֹא לְרוֹת אֶת
39 צִמְאֻנוֹ שִׁיְהִיָּה גְלוּי אֱלֻקוֹת בְּנִפְשׁוֹ, אֲלֵא שֶׁהוּא
40 מְסוּר וְנִתּוֹן לְקִים רִצּוֹן הַקָּבָ"ה, לְכֵן אֵין נוֹגֵעַ לוֹ
41 (שְׁמִדְגִישָׁה אֶת מַעֲלַת הַהַעֲלָם) הַמַּצֵּב
42 בּוֹ הַמֵּימַם הַתַּחְתּוֹנִים נִמְצָאִים לְמַטָּה וְשׂוֹאֲפִים לַעֲלוֹת לַמַּעְלָה הוּא לֹא הַמַּצֵּב
43 הַכִּי רְצוּי. וְזֶה שֶׁהַפְּנוֹה בִּירִידָה דְּמִים הַתַּחְתּוֹנִים לַמָּטָה הִיא
44 שִׁיְהִיָּה בָּהֶם הַצְמָאוֹן לַעֲלוֹת לַמַּעְלָה, הוּא מִצַּד הַתַּפְּאָרֶת,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 נוגע לו הגלוי שידע אלקות (גם) בעניני העולם, והוא מוכן
- 2 לוותר על הגילוי הנעלה הזה וכל רצונו הוא בקיום התורה
- 3 ומצות, קיום רצון הקב"ה. [אלא שבסופו של דבר אכן לא יהיה
- 4 כל הפסד גם בענין הגילויים כי קיום התורה והמצוות יגרום וימשיך תוספת
- 5 בענין הגילויים ועל-ידי-זה יהיה
- 6 לו גם הגלוי אלקות שבעניני
- 7 העולם, וכנ"ל (סעיף ה), שעל-
- 8 ידי העבודה דכל מעשיך
- 9 לשם שמים, מגיעים לבכל
- 10 דרכיך דעהו שהיא עבודה בעניני
- 11 העולם הזה הנשמי מתוך ידיעה והכרה
- 12 באלקות, ויש בה את העילוי
- 13 וההפלא והחידוש שלא קיימים
- 14 בלימוד התורה וקיום המצוות].
- 15 (ח) וזהו הפירוש הפנימי בפסוק
- 16 השם נפשנו בחיים ולא נתן
- 17 למוט רגלנו, דקשהאדם
- 18 עוסק בתורה ומצות הוא נמצא
- 19 בדרגה גבוהה ונעלית
- 20 ראש, וכשהוא עוסק בעניני
- 21 העולם הוא נמצא בדרגה נמוכה
- 22 ונחותה בבחינת רגל, והפח על
- 23 זה שהרגלים שלו (העסק בעניני העולם) לא יהיו
- 24 בעניני העולם) לא יהיו
- 25 למוט, שלא יפול ולא ייכשל, היינו
- 26 שעניני העולם לא יפגעו במצבו
- 27 הרוחני אלא אדרבה כיוון שעוסק בהם
- 28 לשם שמים יגרמו לו בסופו של דבר
- 29 עליה גדולה הוא מהחיים
- 30 שבהם הקדוש-ברוך-הוא שם
- 31 נפשנו, החיים שלמעלה
- 32 מהטבע, שלמעלה מחיי
- 33 הנפש עצמה, גם מבחינת חי
- 34 בעצם היינו חיים מצד עצם המהות
- 35 אלא חיים נעלים לאין שיעור. כי
- 36 מצד הדרגא דחיי הנפש
- 37 עצמה (כולל גם בחינת חי
- 38 בעצם), אפשר יתכן שירצה
- 39 האדם בגלוי אלקות שבעניני
- 40 העולם, שהיא אמנם שאיפה נעלית
- 41 אבל עדיין יש חשש שהעיסוק בעניני
- 42 העולם יפגע במעמדו הרוחני וכאשר
- 43 עסקו בעניני העולם יהיה
- 44 בשביל (הגלוי שבעניני
- העולם עצמם, ולא לשם עצמם, ולא לשם שמים בשביל קיום התורה
- ומצות, והוא מצב שבו האדם מעוניין בעיקר למלא את השאיפה והרצון
- האישיים שלו ועיקר הדגש אינו על מסירות והתבטלות לרצון ה' אִז
- הרגלים שבו (התעסקותו בעניני הרשות) יהיו למוט והוא
- עלול ליפול, ובכדי שהרגלים
- שלו לא יהיו למוט, על-ידי
- שעסקו בדברי הרשות הוא
- לשם שמים ואדרבה המגע עם
- הנשמיות יביא אותו בסופו של דבר
- להתעלות נוספת כנ"ל, הוא על-
- ידי החיים שלמעלה מהטבע
- של העולם (דיש לומר שהכלי
- לזה הוא הבטול), שלהיותם
- למעלה מהגבלה, הם
- מחברים שני ההפכים דחסד
- וגבורה, כי רק בגדרי הגבול
- והצמצום יש הבדלים בין חסד וגבורה,
- ואילו כשמתגלה אור שלמעלה
- משניהם הם משתלבים ומתכללים זה
- בזה, דהגם שידע העלוי
- שברור דברי הרשות, מכל-
- מקום פונתו בעשיית דברי
- הרשות היא לא כדי להשיג לעצמו
- יותר 'גילויים' אלא בשביל קיום
- התורה ומצות כדי לעשות את
- רצון ה'.
- (ט) ויש לומר שזהו ביאור
- הקשר דהשם נפשנו בחיים
- גו' עם הגאולה דיי"ב תמוז, דהנה
- קדוץ⁵⁰ בתורת החסידות
- שעל-ידי הנהגת הטבע,
- שהיא תמיד באפן אחד ללא
- שינויים, מתגלה הענין דלא
- שנית⁵¹ כדברי הנביא "אני ה' לא
- שנית" היינו שהקדוש-ברוך-הוא לא
- רק קיים לנצח אלא ששום דבר לא
- גורם בו שינוי כלשהו חס ושלום
- (אלא שהענין דלא שנית
- כמו שמתגלה בהנהגה
- הטבעית ובא לידי ביטוי בכך
- שהטבע מתנהל בצורה קבועה ללא
- שינויים הוא מלבש בהגבלת
- שהענין דלא שנית כמו שמתגלה בהנהגה הטבעית הוא מלבש בהגבלת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

במידת הדין (גבורה) וכשראה שכן אין העולם יכול להתקיים **שְׁתַּף בּוֹ** 45
מִדַּת רַחֲמִים⁵³ **הוּא** העובדה שבעולם הטבעי והמוגבל עצמו יש 46
הַתְּגַלּוּת אֱלֹקוֹת מעל לטבע וגדרי העולם **עַל-יְדֵי צְדִיקִים וְאוֹתוֹת** 47
וּמוֹפְתִים, **הַפְּנֵה בָּזָה הִיא** (בַּעֲקָר) **לְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים** 48
[שְׁעַל-יְדֵי הַצְדִּיקִים] 49
הַמְּלַכְשִׁים בְּטָבַע (שְׁתַּף בּוֹ) 50
 היינו ניסים שבאים במשותף עם מידת 51
 הדין והצמצום שהיא מקור גרדי 52
 והגבלות (הטבע), **שֶׁהָאוֹתוֹת** 53
וְהַמוֹפְתִים שְׁלֹמַעֲלָה מִהֵטָבַע 54
הֵם מִהֶחֱסָדִים, **וְהֵטָבַע (שָׁבוּ מְלַכְשִׁים הַמוֹפְתִים)** **הוּא** 55
מִהֶגְבוּרוֹת, **וְלִכְן אוֹתוֹת** 56
וּמוֹפְתִים אֵלּוּ המלוכשים בטבע 57
הֵם מִמִּדַּת הַרַחֲמִים, **תַּפְאָרַת**, 58
שֶׁמַּחְבֵּרֶת שְׁנֵי הַהֶפְכִּים דִּחְסָד 59
וְהֶגְבוּרָה ויש בה מעלה ויתרון לגבי 60
 מידת החסד (כפי שאכן מבורר 61
 במקומות נוספים שבעצם ניסים 62
 המלוכשים בטבע הם נעלים מניסים 63
 שלמעלה מהטבע ולמרות שהם 64
 מלוכשים בטבע, במובן מסוים הם 65
 מביאים לגילוי אלקות יותר מאשר 66
 הניסים שלמעלה מהטבע. 67
וְזוֹהִי הַשִּׁיכּוֹת של הפסוק **דִּהֲשֹׁם** 68
נִפְשָׁנוּ בַּחַיִּים גּוֹ' לְהִגָּאֵלָה של 69
 הרבי הרי"צ **דִּי"ב תַּמּוּז**, **כִּי** 70
הִגָּאֻלָּה דִּי"ב תַּמּוּז היום בו 71
 הרבי הרי"צ יצא לחופשי (**כּוֹלֵל גַּם** 72
הַתְּחַלַּת הִגָּאֻלָּה שֶׁהִיָּתָה בְּג' 73
תַּמּוּז היום בו הרבי הרי"צ יצא מבית 74
 הסוהר ונשלח לגלות) **הִיָּתָה** מצד 75
 אחד **גַּם גְּלוֹי שְׁלֹמַעֲלָה** 76
מִהֵטָבַע, כי לפי מצב הדברים 77
 ברוסיה הסובייטית באותם ימים (בשנת 78
 תרפ"ז) לא היה סיכוי לשחרורו של 79
 הרבי בדרך הטבע **וְאֶף-כֵּן** 80
 מצד שני **לֹא הָיָה זֶה בְּאֶפֶן** 81
דִּשְׁדּוּד וּבִטּוֹל הֵטָבַע, **אֲלֹא** 82
שֶׁהֵטָבַע נִשְׁאָר בְּמַצִּיאוֹתוֹ, 83
וְיִתִּירָה מִזֶּה שְׁגֵם הַמִּנְגִּדִּים אלה שהתנגדו לפעולותיו בחיזוק והפצת 84
 היהדות וגרמו למאסרו **נִשְׁאָרוּ אֲזִי בְּתַקְפָּם**, וגם לאחר שנאלצו לשחרר 85
 את הרבי ממאסר וגלות המשיכו במעשיהם ורדפו את היהודים והיהדות 86
וּמִקְדָּל-מְקוֹם למרות שלא שינו את עמדתם ונשארו בתוקפם **הַכִּרְחוּ** 87
 88

1 **הֵטָבַע** וכאשר הקדוש-ברוך-הוא מגלה אלקות על-ידי ניסים שלמעלה
 2 מהטבע, יש התגלות של בחינות האלקות שלא מלוכשות (בטבע), **וְעַל-יְדֵי**
 3 **הַנְּסִים** שלמעלה מהטבע **נִמְשָׁךְ גְּלוֹי אֶזְרָא-אֵין-סוֹף** האלוקי
 4 **הַבְּלִי-גָבוֹל שְׁלֹמַעֲלָה מִהֶחֱלָפְשׁוֹת בְּעוֹלָמוֹת** ומאחר שאינו
 5 מתלבש בעולמות באופן פנימי ולא
 6 נתפס בהם נקרא אור "מקיף" ואור
 7 "סובב". **וְהַשֶּׁרֶשׁ דְּב' עֲנִינִים**
 8 **אֵלּוּ** התגלות אלקות בעולם על ידי
 9 התלכשות בתוך גרדי העולם והתגלות
 10 אלקות בעולם על ידי ניסים שלמעלה
 11 מהתלכשות בטבע העולם **הוּא**
 12 **חֶסֶדִים וּגְבוּרוֹת**. **דִּהֲנִהֲגַת**
 13 **הֵטָבַע** (שאפשרית רק על-ידי
 14 **צִמְצוּם וְהִגָּבָלָה** והתלכשות של
 15 האור האלוקי) **הִיא מִהֶגְבוּרוֹת**
 16 **וְיִישׁ לֹמֵר דָּזָה שֶׁבִּהְנִהֲגָה**
 17 **הַטְּבָעִית דְּקָא מִתְּגַלָּה הָעֵנִין**
 18 **דְּלֹא שְׁנִיתִי** שלא בא לידי ביטוי
 19 בהנהגה שלמעלה מהטבע אלא דווקא
 20 בעובדה שהטבע מתנהל תמיד באותה
 21 צורה ללא שינוי **הוּא מִפְּנֵי**
 22 **שֶׁשֶּׁרֶשׁ הֶגְבוּרוֹת הוּא לְמַעֲלָה**
 23 **מִשֶּׁרֶשׁ הַחֶסֶדִים** ולכן במובן
 24 מסוים יש יתרון בצמצום לעומת
 25 הגילוי, **וְהַנְּסִים (גְּלוֹי אֱלֹקוֹת**
 26 **שְׁלֹמַעֲלָה מִהֶגְבֵּלַת הֵטָבַע)**
 27 **הֵם מִהֶחֱסָדִים**. **וְעֵנִין**
 28 **לֹא-כִּלְאָ שְׁמָאֵלָ בִּימִינָא**
 29 התחללות השמאל (גבורות) בימין
 30 (חסד) כך שישנו שילוב וחיבור של
 31 החסדים והגבורות גם יחד **הוּא**,
 32 **שֶׁהִגְלוֹי דְּאֶזְרָא-אֵין-סוֹף**
 33 **הַבְּלִי-גָבוֹל שְׁעַל-יְדֵי הַנְּסִים**
 34 **הוּא לֹא בְּאֶפֶן דִּשְׁדּוּד וּבִטּוֹל**
 35 **הֵטָבַע** מכל וכל עד שידחל להתקיים,
 36 **אֲלֹא דִּהְגֵּם שֶׁהֵטָבַע נִשְׁאָר**
 37 **בְּמַצִּיאוֹתוֹ**, עם כל ההגבלות
 38 המתחייבות מכך שנובעות ממידת
 39 הגבורה בכל זאת גם בתוך גרדי טבע
 40 העולם **רֹאִים בְּגְלוֹי שֶׁהוּא גַּם**
 41 **שְׁלֹמַעֲלָה מִהֵטָבַע** וזאת בעקבות ההתגלות הבלתי מוגבלת שמצד
 42 החסד, ונמצא שיש כאן שילוב של שתי הבחינות גם יחד.
 43 **וְיִישׁ לֹמֵר**, דְּמָה **שֶׁכְּתוּב בַּתַּנְיָא**⁵² **דְּעֵנִין** מאמר חכמינו
 44 ז"ל שבתחילה עלה במחשבתו של הקדוש-ברוך-הוא לברוא את העולם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לְסִיעַ (וְעַל-יְדֵי הַתִּקְוָה שֶׁלָּהֶם) עֲצֻמוֹ וְהַשְׁתַּמְשׁוֹ בְּכֹחָם (וּבְתַקְפָּם)
- 2 בְּשִׁחְרוּרֵם וּבִגְאֻלָּהֶם⁵⁴. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטְּלָה הַמִּתְחַצֶּה בֵּין
- 3 הַתַּחְתּוֹנִים לְעֵלְיוֹנִים, לְאִפְלָא שְׁמָאֵלָּא בִּימִינָא כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר
- 4 שְׁכָאשׁר יֵשׁ הַתְּגֻלָּתוֹ נִסִּיתָ שֶׁל הַשְׁחָה פְּרִטִית אֱלֹקִית בְּתוֹךְ גְּדֵרֵי הַטְּבַע הַדְּבָר
- 5 מִרְוֵה עַל שִׁלּוּב שֶׁל 'תַּחְתּוֹנִים'
- 6 רְעִלְיוֹנִים' וְהַתְּכַלּוֹת שֶׁמֶל (גְּבוּרוֹת)
- 7 בִּימִין (חֹסֶד). וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתָּן
- 8 לְאַחֲרֵי-זֶה לְאַחַר גְּאוּלְתּוֹ שֶׁל הָרָבִי
- 9 מִהַמְּאִסֵּר וְהַגְּלוֹת הַפֶּחַ לְכָל אֶחָד
- 10 וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁגַּם אֲצִלוֹ יִהְיֶה
- 11 מֵעֵין זֶה כִּי יִהְיֶה בְּכֹחוֹ לְבַטֵּל
- 12 הַמִּתְחַצֶּה בֵּין עֶסֶק בְּדַבְּרֵי
- 13 הָרִשּׁוּת (תַּחְתּוֹנִים) לְקִיּוֹם
- 14 הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת ('עֲלִיוֹנִים'), שֶׁגַּם
- 15 בְּעֲנִיגֵי הָרִשּׁוּת יֵאִיר אֹר
- 16 הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, וְזֶה נַעֲשֶׂה
- 17 הַכֵּנָה קְרוּבָה לְקִיּוֹם הַיַּעֲדֹד⁵⁵
- 18 הַנּוֹבֵא שְׁנֵאמַר עַל יְמוֹת הַמִּשְׁחָה
- 19 וְנִגְלָה כְּבוֹד הוֹי' שִׁתְּבַטֵּלוּ¹²
- הַהֶעֱלֵמוֹת וְהַהֶסְתָּרִים וְהַצְמָצוּמִים עַל הָאֹר הָאֱלֹקִי וְרָאוּ כָּל בֶּשֶׂר יַחְדָּיו
- כִּי פִי הוֹי' דְּבָר, שֶׁהַחַיִּית שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת וְהַנִּבְרָאִים הִיא חַיִּית אֱלֹקִית
- שֶׁגַּם הַבֶּשֶׂר הַגָּשְׁמִי הַתַּחְתּוֹן בִּיְרֵאָה אֱלֹקוֹת⁵⁶ בְּאֹפֶן הַנַּעֲלָה
- בִּיּוֹתֵר וְהִרִי זֶה חִיבוֹר וְשִׁלּוּב מֵלָא בֵּין 'מַעֲלָה' וְ'מַטָּה'.
- וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה
- עַל-יְדֵי הָאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים
- שֶׁעַל-יְדֵי הַצְּדִיקִים, לְעֵיל מִסְפָּר הַתְּנִיָּא שֶׁהַצְּדִיקִים מְגַלִּים
- אֱלֹקוֹת בְּעוֹלָם הַיַּינוּ שְׁמִמְשִׁיכִים
- בְּטָבַע עִם כָּל הַגְּדִירִים שֶׁבּוֹ גְּלוֹי
- אֱלֹקוֹת שֶׁלְּמַעַל מִהַטָּבַע
- וּלְמַעַל מִכָּל הַהַגְּבָלוֹת, כְּמוֹ שֶׁהִיא
- בְּיָמִים הָהֵם בְּחַג הַגְּאוּלָּה י"ב תַּמּוּז
- בְּשַׁנַּת תַּרְפ"ז, כִּי יִהְיֶה בְּזִמְנָה הַזֶּה.
- מְקוֹם הַכְּרָחוֹ לְסִיעַ (וְעַל-יְדֵי הַתִּקְוָה שֶׁלָּהֶם)
- בְּשִׁחְרוּרֵם וּבִגְאֻלָּהֶם⁵⁴. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטְּלָה
- הַמִּתְחַצֶּה בֵּין הַתַּחְתּוֹנִים לְעֵלְיוֹנִים, לְאִפְלָא
- שְׁמָאֵלָּא בִּימִינָא. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתָּן לְאַחֲרֵי-זֶה
- הַפֶּחַ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, לְבַטֵּל הַמִּתְחַצֶּה
- בֵּין עֶסֶק בְּדַבְּרֵי הָרִשּׁוּת לְקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת,
- שֶׁגַּם בְּעֲנִיגֵי הָרִשּׁוּת יֵאִיר אֹר הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת,
- וְזֶה נַעֲשֶׂה הַכֵּנָה קְרוּבָה לְקִיּוֹם הַיַּעֲדֹד⁵⁵ וְנִגְלָה
- כְּבוֹד הוֹי' וְרָאוּ כָּל בֶּשֶׂר יַחְדָּיו כִּי פִי הוֹי' דְּבָר, שֶׁגַּם הַבֶּשֶׂר הַגָּשְׁמִי יִרְאֶה
- אֱלֹקוֹת⁵⁶. וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הָאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים שֶׁעַל-יְדֵי הַצְּדִיקִים,
- שְׁמִמְשִׁיכִים בְּטָבַע גְּלוֹי אֱלֹקוֹת שֶׁלְּמַעַל מִהַטָּבַע, כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּיָמִים הָהֵם
- בְּזִמְנָה הַזֶּה.

(54) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1065 ואילך. ח"ה ע' 121. 55) ישע' מ, ה. 56) ראה תו"ח תצוה תפב, א ואילך [בהוצאה החדשה – שטכט, ב]. שער האמונה פכ"ה. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 37 (הערה 72).

המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' ב

- 1 שהדיקש בא לומר שיש דין זריקה אחר, שעומד הכהן על הכבש
- 2 וזורק ממנו אל המערכה, ויש ללמוד מכאן שהיה אור בין הכבש
- 3 למזבח.
- 4 רַב פְּסָא אָמַר, אֵין לַפֶּרֶשׁ כְּמוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹסִי בֶּן לְקוּנְיָא
- 5 שהדיקש בא לומר שעומד בצד המערכה וזורק, שמהדיקש הכתוב
- 6 למדים שזריקת הבשר למערכה היא בִּי – [כפין] זריקת הָדָם, מִה
- 7 בזריקת הָדָם, אֲוִיר קֶרְקַע הָעוֹרָה מְפַסֵּיקוֹ (מַפְסִיק בֵּינוּ לְמִזְבֵּחַ), אָף
- 8 בזריקת הַבֶּשֶׂר לְמַעַרְכָּה צִרִיךְ שִׁיחִיָּה אֲוִיר קֶרְקַע הָעוֹרָה מְפַסֵּיקוֹ,
- 9 והדבר מתקיים רק כשהוא שהוא עומד על הכבש וזורק למזבח,
- 10 ויש אור ביניהם.
- 11 הגמרא מביאה שהיה אור גם בין המזבח לכבשים הקטנים: אָמַר
- 12 רַב הוּדְיָה, שְׁנֵי כְּבָשִׂים קְטִינִים הָיוּ יוֹצְאִין מִן הַכֶּבֶשׁ הַגָּדוֹל וְשֶׁבּו
- 13 עוֹלִים לִגְגַּם הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁבֶּחֶן הָיוּ פּוֹנִים לְיִסוּד וְלִפְסוּכָּה, אֶחָד מֵהֶם
- 14 יצא ממערב הכבש ופנה באלכסון לכיוון היסוד, ושימש כדי
- 15 לרדת אליו מהמזבח לתת עליו את שירי דם החטאת, והשני
- 16 יצא ממזרח הכבש ופנה באלכסון לכיוון הסובב ושימש את
- 17 הכבשים שעבדו על הסובב שדרך כבש זה עלו עליו, וכבשים
- 18 אלו היו מוֹבְדִּילִין מִן הַמִּזְבֵּחַ, כְּלוּמַר מִן הַיִּסוּד וְהַסּוּבָב, כְּשִׁיעוֹר
- 19 מֵלָא נִימָא – [כחוש השערה], ולא היו מחוברים אליהם, והוצרכו
- 20 להבדילה זו, מִשּׁוֹם שְׁנֵאמַר (ויקרא א ה) 'וְזָרְקוּ אֶת הָדָם עַל הַמִּזְבֵּחַ
- 21 כְּבִיב', ויש לדרוש מכך שצריך שיהיה למזבח היקף מסביבו ללא
- 22 דבר נוסף, ואם היו הכבשים מחוברים למזבח ביסוד ובסובב, לא
- 23 היה לו היקף סביב, ועל כן הבדילום כחוש השערה, ועל ידי כך
- 24 היה למזבח היקף סביב.
- 25 וְרַבִּי אֶבְרָהָם אָמַר, יֵשׁ לְלִמּוּד שְׁהָיוּ מוֹבְדִּילִים מִמָּה שְׁנֵאמַר בְּמִזְבֵּחַ
- (שמות כו א) 'וְעָשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֵשׁ אַמּוֹת אָרְךָ וְחָמֵשׁ
- אַמּוֹת רָחֵב רִבּוּעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ', ואם היו הכבשים מחוברים ליסוד
- ולסובב לא היה המזבח רבוע.
- הגמרא מבארת מדוע נצרכים שני הפסוקים: וְאֵי צִרְיָךְ – הוצרכה
- התורה לְמַכְתֵּב אֲוֹדוֹת הַמִּזְבֵּחַ 'כְּבִיב' וְאֵי צִרְיָךְ לְמַכְתֵּב גַּם 'רִבּוּעַ',
- ואף ששני הפסוקים באים ללמד שלא יהיה דבר מחובר למזבח,
- דָּאִי כְּתִיב רִחְמָנָא – שאם היתה אומרת התורה רק 'כְּבִיב', הָיָה
- אֲמִינָא דְּעִנִּיל מַעֲגָל – הייתי אומר שיוכל המזבח להיות עגול ללא
- זווית, לכן כְּתִיב רִחְמָנָא 'רִבּוּעַ', ולמדנו שעליו להיות מרובע בעל
- זווית. וְאֵי כְּתִיב רִחְמָנָא – ואם היתה אומרת התורה רק 'רִבּוּעַ', הָיָה
- אֲמִינָא דְּרָרִיךְ 'קָפְטִין' – הייתי אומר שאפשר לעשות את המזבח
- ארוך וצר כצורת מלבן, על כן כְּתִיב רִחְמָנָא גַּם 'כְּבִיב', ללמד שיהיה
- כל סביביו שווים זה לזה.
- הגמרא דנה אודות מידת הכבש הגדול והכבשים הקטנים: תָּנִן
- הָתָם – שנינו במשנה (מדות פ"ה מ"א) 'הַכֶּבֶשׁ וְהַמִּזְבֵּחַ יִחַד אֹרְכָם הוּא
- שִׁשִּׁים וּשְׁתֵּים אַמּוֹת'. שואלת הגמרא: והלא הָיָה אֶלּוּ, הכבש
- והמזבח, שִׁיתִּין וְאֵי רִבּוּעָה הָיוּ – שישם וארבע אמות היו, שכן כל
- אחד מהם אורכו הוא שלושים ושתיים אמה.
- משיבה הגמרא: נִמְצָא הַכֶּבֶשׁ פּוֹרֵחַ – [עולה באור] אָמַר עַל הַיִּסוּד
- וְאָמַר עַל הַסּוּבָב, שֶׁהַסּוּבָב וְהַיִּסוּד הָיוּ בּוֹלְטִים מִן הַמִּזְבֵּחַ כָּל אֶחָד
- מֵהֶם בְּשִׁיעוֹר אַמָּה, והכבש עמד על הארץ, סמוך ליסוד, אך
- המשיך באויר, עד גג המזבח, וכיסה על היסוד והסובב. ונמצא
- ששתי אמות מן המזבח נכללו בשתי אמות מן הכבש, ועל כן היה
- ארוך שניהם יחד רק ששים ושתיים אמה.

ביאור בדרך אפשר

נאמר בתחילת פרשת השבוע:

וַיִּקַּח קָרַח גֹּ', והתורה מפרטת את מחלוקת קורח עם משה רבינו ואהרן הכהן וַיְדַוְעִים הַדִּיּוּקִים השאלות המבוססות על דיוק לשון הפסוקים בַּזֶּה בְּלִקְוֵי תוֹרָה' ספר מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה

בחומשים ויקרא, במדבר ודברים (ושיר

השירים) רִישׁ ראש, תחילת

פְּרָשְׁתָּנוּ¹ (הַחֲסִידִי'שֶׁע

פְּרָשָׁה, הפרשה החסידית, כך

נקראים מאמרי החסידות על פרשיות

התורה שנרפסו בספרים 'תורה אור'

(על פרשיות התורה בחומשים

בראשית, שמות ויקרא ומגילת אסתר)

רִלְקוּטֵי תוֹרָה', שְׁצָרִיף לְהַבִּין

כְּלָלוֹת עֲנִין התוכן הכללי של

מַחְלָקַת קָרַח וְעֵדְתוֹ עַל מִשָּׁה

וְאַהֲרֹן, וְגַם הַשִּׁיבוֹת אֶל

הַמַּחְלָקַת שְׁחָלַק קוֹרַח, מלבד על

הסמכות של משה רבינו כמנהיג וכן

על מעמדו של אהרן הכהן גַּם-כֵּן

עַל כְּהֻנַּת אַהֲרֹן, על עצם העובדה

שאהרן נבחר לכהן, כְּמוֹ שְׁפָרַשׁ

רִישׁ² שְׁקָרַח שָׂאֵל וְטָעַן:

אִם טְלִית שְׂכָלָה תִּכְלַת חִיבָת

בְּצִיצִית וְכוּ' וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף

בַּזֶּה, שְׂכַמְדְּרִשׁ הוּבָא גַם-כֵּן

שֶׁשָּׂאֵל אִם בֵּית מֶלֶא סְפָרִים

ספרי תורה חִיב בְּמִזְוָה וְכוּ'

וענה לו משה שחייב, וְכַשְּׁעֵנָה לוֹ

שְׁחִיבָת בְּצִיצִית (וְכֵן שְׁהַבִּית

חִיב בְּמִזְוָה) הַתְּחִילוֹ לִשְׁחַק

וְכוּ' וזה לשון רש"י: "... והלבישן

(את מאתיים וחמישים ראשי

סנהדרות) טליתות שכולן תכלת, באו

ועמדו לפני משה. אמרו לו, טלית

שכולה תכלת חייבת בציצית או

פטורה, אמר להן חייבת, התחילו

לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר

חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה

תכלת לא תפטור את עצמה". כלומר,

טענת קורח הייתה כי מאחר שכל בני

ישראל קדושים, אין צורך בכהונה

בכלל.

בס"ד. שבת פרשת קרח, ג' תמוז ה'תשמ"ח.

הנחה בלתי מוגה

וַיִּקַּח קָרַח גֹּ', וַיְדַוְעִים הַדִּיּוּקִים בַּזֶּה בְּלִקְוֵי תוֹרָה' רִישׁ פְּרָשְׁתָּנוּ (הַחֲסִידִי'שֶׁע פְּרָשָׁה), שְׁצָרִיף לְהַבִּין כְּלָלוֹת עֲנִין מַחְלָקַת קָרַח וְעֵדְתוֹ עַל מִשָּׁה וְאַהֲרֹן, וְגַם הַשִּׁיבוֹת אֶל הַמַּחְלָקַת שְׁחָלַק גַּם-כֵּן עַל כְּהֻנַּת אַהֲרֹן, כְּמוֹ שְׁפָרַשׁ רִישׁ² שְׁקָרַח שָׂאֵל וְטָעַן: אִם טְלִית שְׂכָלָה תִּכְלַת חִיבָת בְּצִיצִית וְכוּ' וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בַּזֶּה, שְׂכַמְדְּרִשׁ³ הוּבָא גַם-כֵּן שֶׁשָּׂאֵל אִם בֵּית מֶלֶא סְפָרִים חִיב בְּמִזְוָה וְכוּ', וְכַשְּׁעֵנָה לוֹ שְׁחִיבָת בְּצִיצִית (וְכֵן שְׁהַבִּית חִיב בְּמִזְוָה) הַתְּחִילוֹ לִשְׁחַק וְכוּ'.

וּמִבְּאֵר בַּזֶּה בְּדִרּוּשִׁים, שְׁקָרַח "פִּקְחַ הָיָה", וְרָאָה אֲזַי אֵיךְ שְׁלֻעֲתִיד-לְבֹא יִהְיֶה הַלּוּיִם כְּהֻנִּים, כִּי לְעֵתִיד-לְבֹא תִתְגַּלֶּה מַעְלַת הַגְּבוּרָה. כִּי עֲנִינָם שֶׁל כְּהֻנִּים הוּא לְשֵׁרֶת אֶת ה' וְכֵן הָיָה שְׂבָגְלוּי הִיא מַעְלַת הַחֲסִידִים, לְכֵן הַשִּׁירוֹת הוּא עַל-יְדֵי הַכְּהֻנִּים שֶׁהֵם מִבְּחִינַת הַחֲסִידִים⁵, מִה-שְׂאִינ-כֵן לְעֵתִיד-לְבֹא שְׂאֲזוֹ תִתְגַּלֶּה מַעְלַת הַגְּבוּרָה, יִהְיֶה אֲזַי הַלּוּיִם כְּהֻנִּים וּמִשְׁתָּרִים. וּמִפִּינֵן שֶׁכֵּן יִהְיֶה לְעֵתִיד-לְבֹא, טָעַן קָרַח שֶׁכָּבֶר אֲזַי בְּזִמָּן הַמְּדַבֵּר הִיוּ הַלּוּיִם צָרִיכִים לְהִיּוֹת הַכְּהֻנִּים. וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּאוֹר בַּזֶּה, עַל-פִּי מִה שֶׁכָּתֵב הַרְמַב"ם⁶ שֶׁעוֹלָם-הַבָּא נִקְרָא בְּשֵׁם זֶה (עוֹלָם-הַבָּא) אֵינוֹ מִשּׁוֹם שֶׁזֶּה יִהְיֶה בְּעֵתִיד, בְּזִמָּן אַחֵר, אֲלֵא מִשּׁוֹם שֶׁהוּא בָּא כְּתוּצָאָה וְעַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה. וּמִזֶּה מוֹכֵן, שֶׁעֲנִין הַגְּלוּיִים דְּלֻעֲתִיד יִשְׁנֵם כְּבֶר עֲתָה בְּזִמָּן

וּמִבְּאֵר בַּזֶּה בְּדִרּוּשִׁים מאמרי חסידות, שְׁקָרַח "פִּקְחַ הָיָה", וכאן
הכוונה לשבח ולמעלות וְרָאָה כבר אֲזַי בזמנו אֵיךְ שְׁלֻעֲתִיד-לְבֹא
בימות המשיח יִהְיֶה אֵלֶּה שכיום הם הַלּוּיִם לעתיד-לבוא יִהְיֶה כְּהֻנִּים,
כִּי לְעֵתִיד-לְבֹא תִתְגַּלֶּה מַעְלַת הִיתְרוֹן של מידת הַגְּבוּרָה לגבי
מידת הַחֲסִד. כִּי עֲנִינָם שֶׁל
כְּהֻנִּים הוּא לְשֵׁרֶת אֶת ה',
וּבְזִמָּן הָיָה שְׂבָגְלוּי הִיא
מַעְלַת הַחֲסִידִים, וכפי שהדברים
נראים כעת יש יתרון למידת הַחֲסִד על
מידת הַגְּבוּרָה, לְכֵן הַשִּׁירוֹת של ה'
עבור בני ישראל הוּא עַל-יְדֵי
הַכְּהֻנִּים שֶׁהֵם הַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁלֵּהֶם הוּא
מִבְּחִינַת הַחֲסִידִים⁵, מִה-
שְׂאִינ-כֵן לְעֵתִיד-לְבֹא בימות
הַמְּשִׁיחַ שְׂאֲזוֹ תִתְגַּלֶּה מַעְלַת
הַגְּבוּרָה, הִיתְרוֹן של מידת הַגְּבוּרָה
על מידת הַחֲסִד יִהְיֶה אֲזַי הַלּוּיִם
שֶׁהוּרֵשׁ שֶׁלֵּהֶם הוּא מִמִּידַת הַגְּבוּרָה
כְּהֻנִּים וּמִשְׁתָּרִים. וּמִפִּינֵן שֶׁכֵּן
יִהְיֶה לְעֵתִיד-לְבֹא, שֶׁהַלּוּיִים יִהְיֶה
כְּהֻנִּים טָעַן קָרַח שֶׁכָּבֶר אֲזַי
בִּימֵיו בְּזִמָּן הַמְּדַבֵּר כאשר בני
ישראל הִיוּ בַּמְּדַבֵּר הִיוּ הַלּוּיִם
צָרִיכִים לְהִיּוֹת הַכְּהֻנִּים וזה היה
שורש המַחְלֻקַּת של קורח על כהונת
אהרן והטענה של קורח היא, שהוא,
בהיותו מִשְׁבַּט לוי, צָרִיךְ לְהִיּוֹת כוהן.
וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּאוֹר בַּזֶּה,
בַּמְּבֹאֵר בַּחֲסִידוֹת שְׁקוֹרַח רָצָה לְהִיּוֹת
כוהן כִּי הוּא רָאָה שֶׁלְעֵתִיד-לְבֹא
הַלּוּיִים יִהְיֶה כְּהֻנִּים עַל-פִּי מִה
שֶׁכָּתֵב הַרְמַב"ם⁶ שֶׁעוֹלָם-
הַבָּא נִקְרָא בְּשֵׁם זֶה (עוֹלָם-
הַבָּא) אֵינוֹ מִשּׁוֹם שֶׁזֶּה יִהְיֶה
בְּעֵתִיד, בְּזִמָּן אַחֵר שְׁעֵתִיד לְהִיּוֹת
ועדיין לא היה, אֲלֵא מִשּׁוֹם
שֶׁהוּא הַעוֹלָם הַבָּא בָּא כְּתוּצָאָה
וְעַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה שֶׁבְּעוֹלָם
הַזֶּה. וּמִזֶּה מוֹכֵן, שֶׁעֲנִין
הַגְּלוּיִים הַאֲוִפְנִים הַשּׁוֹנִים בְּגִלּוּי
הַאוֹר הַאֲלוּקִי דְּלֻעֲתִיד שִׁיְהִי לְעֵתִיד
לְבֹא יִשְׁנֵם כְּבֶר עֲתָה בְּזִמָּן

(1) פרשתנו (קרח) טז, א. 2) נב, א ואילך. 3) ראה במדבר"ר פ"ח, ג. תנחומא פרשתנו ב. ולקו"ש ריש פרשתנו. ירושלמי סנהדרין פ"י ה"א. 4) שופטים יז, יב. 5) זח"ג קמה, ב. תניא רפ"ג. ועוד. 6) ה' תשובה ספ"ח.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

בעולמות ובנבראים באופן פנימי אלא 'מקיפים' מלמעלה **וּכְפָשְׁטוּת** ⁴³
הַעֲנִינָן וכפי שהדבר בא לידי ביטוי באופן לבישת הטלית **שֶׁהַטְּלִית** ⁴⁴
מְקִיף אֶת כָּל הָאָדָם ולא רק חלק קטן או אבר מסויים בלבד, **דִּהְיִינוּ** ⁴⁵
רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בהתאם לתכונת אור 'מקיף' שאינו מתלבש בפרט מסויים אלא ⁴⁶
מאיר בכל הדרגות בשווה. **וְאֶפִּילוּ** ⁴⁷
מַעוּטוֹ שֶׁל הָאָדָם שְׁאִינוּ ⁴⁸
מְבַסֶּה עַל-יְדֵי הַטְּלִית בפועל, ⁴⁹
הָרִי מְפִינָן שְׁעַל-פִּי תוֹרָה ⁵⁰
וְהִלְכָה ⁹ **נִקְרָא** האדם הלוכש טלית ⁵¹
מְקַף בְּטִלִית, הָרִי הַתּוֹרָה הִיא ⁵²
הַקּוֹבֵעַת אֶת מִצִּיאוֹת הָעוֹלָם, ⁵³
וְלִכֵּן עַל-פִּי תוֹרָה, וְכֵן הוּא ⁵⁴
בְּאֻמָּת, שהרי התורה היא תורת אמת ⁵⁵
והמציאות האמתית היא זו שנקבעת ⁵⁶
על פי התורה, **הָרִי כָּל הָאָדָם** גם ⁵⁷
אותו חלק מועט שלמעשה לא מכוסה ⁵⁸
על ידי הטלית, **הוּא מְקַף עַל-יְדֵי** ⁵⁹
הַטְּלִית. ⁶⁰

וּבִפְרָט כְּפִי שֶׁהוּא בְּרוּחָנִיּוֹת ⁶¹
הַעֲנִינָן, שֶׁטְלִית עֲנִינֵנו הוּא ⁶²
פְּרִיסוֹ דְּמִלְכָּא ¹⁰, בגד המלך, ⁶³
ולכן הטלית מסמלת את עניין קְבֻלָּת ⁶⁴
על מלכות שמים, **שֶׁקְבֻלָּת-** ⁶⁵
על זו היא כָּבֵל גּוֹפּוֹ שֶׁל ⁶⁶
הָאָדָם ולא רק בפרט מסויים. ⁶⁷
וְעֲנִין הַתְּכֵלֶת שבטלית, **הָרִי** ⁶⁸
אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל ¹¹ בגמרא ⁶⁹
שֶׁהַתְּכֵלֶת דּוֹמָה בצבעו לים, ⁷⁰
וְיָם דּוֹמָה בצבעו לרקיע, ⁷¹
וְרָקִיעַ דּוֹמָה לְכֶסֶּא הַכְּבוֹד ⁷²
שלמעלה, **שֶׁהוּא כֶּסֶּא וּמוֹשֵׁב** ⁷³
מקום ראוי לְעֶצְמוֹתוֹ וּמַהוּתוֹ ⁷⁴
עצם המהות של הקדוש-ברוך-הוא ⁷⁵
בעצמו יתְבַרֵךְ כְּבִיכּוֹל. **וְנִמְצָא,** ⁷⁶
שֶׁ"טְלִית שְׂפָלָה תְּכֵלֶת" שיש ⁷⁷
בה גם 'טלית' שעניינה קבלת עול ⁷⁸
מלכות שמים וגם 'תכלת' שעניינו ⁷⁹
'כסא' לעצמות האלוהות **עֲנִינָהּ** ⁸⁰
הוּא הַמְּקִיף הָכִי עֲלֵינוּ. וְלִכֵּן ⁸¹
בגלל גודל מעלתה של 'טלית שכולה ⁸²
תכלת' טָעַן קִרְחָ, **שֶׁ"טְלִית** ⁸³
שְׂפָלָה תְּכֵלֶת תֵּהָא פְּטוּרָה מִצִּיצִית," **כִּי פִינָן שֶׁיִּשְׁנֵנו גְּלוּי** ⁸⁴

הַעֲבוּדָה, כי כשם שעולם הבא אין פירושו עולם שעתידי להיות אלא עולם ¹
שקיים כעת ובא כתוצאה מהעבודה בעולם הזה, כך 'לעתידי לבוא' אין פירושו ²
עניין שלא קיים עכשיו ויהיה רק מאוחר יותר אלא שהעניין קיים כבר עכשיו ³
אלא שהוא בא ונפעל כתוצאה מעבודתנו בעולם הזה **וְלִכֵּן** כיוון שמה ⁴
שיהיה לעתידי לבוא למעשה כבר קיים, ⁵
חָשַׁב קִרְחָ שֶׁכָּבֵר אֲזִי בְּהִיּוֹתָם ⁶
בְּמִדְבָּר, הִיְתָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת ⁷
בְּגִלּוּי מַעֲלַת הַלְוִיִּם. ⁸
וּבִפְרָט עַל-פִּי הַפִּתְגָּם הַיְדוּעַ ⁹
שֶׁל כְּבוֹד-קִרְשֶׁת אֲדָמוֹ"ר ¹⁰
מִהָר"ש" (פַּעַל הַפִּתְגָּם ¹¹
ד' לְכַתְּחִלָּה אֲרִיבְעֵר") על מאמר המְשֻׁנָּה ⁸ שֶׁכָּר ¹²
מְצוּה מְצוּה, שֶׁמִּיד בַּעֲת קִיּוֹם הַמְצוּה, כָּכָר ¹³
יִשְׁנֵם אֲצֵל הָאָדָם כָּל עֲנִינֵי הַשָּׂכָר שֶׁיִּתְגַּלּוּ ¹⁴
לְעִתִּיד עַל-יְדֵהּ, וְהַשָּׂכָר הוּא כְּמִנְחָ בְּקַפְסָא, וְגַם ¹⁵
נִתֵּן לְאָדָם הַמִּפְתָּח לְקַפְסָא זֶה וְכֹי', וְזֶהוּ מַה ¹⁶
שֶׁרָצָה קִרְחָ לְגַלּוֹת מַעֲלַת הַגְּבוּרוֹת דְּלַעֲתִיד, ¹⁷
שֶׁהַלְוִיִּם יִהְיוּ כְּהִנִּים. ¹⁸
וּבִזְזָה יוֹכֵן מַה שֶּׁטָּעַן קִרְחָ, שֶׁטְלִית שְׂפָלָה ¹²
תְּכֵלֶת תֵּהָא פְּטוּרָה מִצִּיצִית. כי עֲנִינָן ¹³
הַטְּלִית הוּא עֲנִינָן הַמְּקִיפִים, וּכְפָשְׁטוֹת הַעֲנִינָן ¹⁴
שֶׁהַטְּלִית מְקִיף אֶת כָּל הָאָדָם, דִּהְיִינוּ רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ. ¹⁵
וְאֶפִּילוּ מַעוּטוֹ שֶׁל הָאָדָם שְׁאִינוּ מְבַסֶּה עַל-יְדֵי ¹⁶
הַטְּלִית, הָרִי מְפִינָן שְׁעַל-פִּי תוֹרָה וְהִלְכָה ⁹ **נִקְרָא** ¹⁷
מְקַף בְּטִלִית, הָרִי הַתּוֹרָה הִיא הַקּוֹבֵעַת אֶת ¹⁸
מִצִּיאוֹת הָעוֹלָם, וְלִכֵּן עַל-פִּי תוֹרָה, וְכֵן הוּא ¹⁹
בְּאֻמָּת, הָרִי כָּל הָאָדָם הוּא מְקַף עַל-יְדֵי הַטְּלִית. ²⁰
וּבִפְרָט כְּפִי שֶׁהוּא בְּרוּחָנִיּוֹת הַעֲנִינָן, שֶׁטְלִית ²¹
עֲנִינֵנו הוּא פְּרִיסוֹ דְּמִלְכָּא ¹⁰, קְבֻלָּת על מלכות ²²
שָׁמַיִם, שֶׁקְבֻלָּת-עַל זֶה הִיא כָּבֵל גּוֹפּוֹ שֶׁל הָאָדָם. ²³
וְעֲנִין הַתְּכֵלֶת, הָרִי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל ¹¹
שֶׁהַתְּכֵלֶת דּוֹמָה לִים, וְיָם דּוֹמָה לְרָקִיעַ, וְרָקִיעַ ²⁴
דּוֹמָה לְכֶסֶּא הַכְּבוֹד, שֶׁהוּא כֶּסֶּא וּמוֹשֵׁב ²⁵
לְעֶצְמוֹתוֹ וּמַהוּתוֹ יתְבַרֵךְ כְּבִיכּוֹל. וְנִמְצָא, ²⁶
שֶׁ"טְלִית שְׂפָלָה תְּכֵלֶת" עֲנִינָהּ הוּא הַמְּקִיף הָכִי ²⁷
עֲלֵינוּ. וְלִכֵּן טָעַן קִרְחָ, שֶׁ"טְלִית שְׂפָלָה תְּכֵלֶת ²⁸
תֵּהָא פְּטוּרָה מִצִּיצִית," כי פִּינָן שֶׁיִּשְׁנֵנו גְּלוּי ²⁹
אורות עליונים שמפני גודל מעלתם אינם יורדים למטה להיות מתלבשים ³⁰

(7) סה"מ תרכ"ז ס"ע תלג ואילך. תרכ"ט ריש ע' רט. ועוד. (8) אבות פ"ד מ"ב. (9) ראה שו"ע אדה"ז ס"ח ס"ח. (10) ראה זח"ב צז, ב. תקו"ז ת"ו (כב, סע"א). תכ"א (נה, ב). תו"א שמות נג, ד. הנסמן במאמרי אדה"ז פרשיות ע' תרמא. (11) חולין פט, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 האורות האלוקיים הנעלים המקיפים עצמם, הרי אין צורך
 - 2 בציצית שהם בחינת חוטים דקים ושעירות דקות, הרומזים
 - 3 על המשכת הקר־וחוט הנמשך על־ידי הצמצום, כמבואר
 - 4 בקבלה וחסידות, בתחילה, לפני בריאת העולמות המוגבלים, היה אור האין
 - 5 סוף הבלי גבול מאיר ללא כל הגבלה
 - 6 וכדי לברוא עולמות ונבראים מוגבלים,
 - 7 צמצם הקדוש־ברוך־הוא את האור
 - 8 הבלי גבול שלא יאיר ולאחר הצמצום
 - 9 חזר והאיר אור מועט הנמשל לקו
 - 10 וחוט דק וגם 'שערות' מסמלות גילוי
 - 11 אור מועט ומצומצם ביותר (כמו
 - 12 שערות הראש שהחיות שבהן מועטת
 - 13 כל כך עד שהאדם לא חש כאב
 - 14 כשגוזרים את שערותיו) וזו הייתה
 - 15 טענת קורח, שאין צורך בחוטי הציצית
 - 16 המסמלים אור מועט ומצומצם שהרי
 - 17 ישנה המשכת אור־אין־סוף
 - 18 שלפני הצמצום. וכיון שקרח
 - 19 רצה להמשיך הגלוי דלעתיד
 - 20 שאז הלזים יהיו כהנים
 - 21 ותתגלה מעלת הגבורות, הרי
 - 22 אז לעתיד לבוא נעשה גלוי
 - 23 האורות המקיפים הרי נעלים
 - 24 ואין צורך בצמצומים וכו'.
 - 25 אָמַנָם אף שלכאורה הכוונה של
 - 26 קורח הייתה להוסיף בגילוי אור אלוך,
 - 27 הרי באמת טעה קרח, כי אז
 - 28 באותה שעה עדין לא הגיע
 - 29 הזמן לגלוי זה, כמבאר
 - 30 בדרושים מאמרי החסידות בענין
 - 31 זה.
 - 32 והנה ב'לקוטי תורה' שם
 - 33 מביא מ'מדרש רבה' 12 עוד
 - 34 טעם על מחלקת קרח על
 - 35 הכהונה של אהרן, שנתקנא
 - 36 באהרן. לפי שכלולים נאמר 13
 - 37 והעבירו תער גו' לגלח את כל
 - 38 השערות שלהם, ואהרן אחיו
 - 39 קשטו משה רבנו כו' והושיב אותו
 - 40 באוהל מועד להיות כהן והקישוט של
 - 41 אהרן דהינו מה שכתוב 14
 - 42 בשמן הטוב גו' יורד על
 - 43 הזקן זקן אהרן. ומשמעות
 - 44 הענין, שקרח נתקנא בזה
- שאהרן יש לו זקן, ואלו לו (לקרח) שנצטנה "והעבירו תער" לא היה זקן, הינו שקרח רצה שגם לו יהיה זקן, ולכאורה על־פי הבאור הנ"ל שקרח חשב שאין צורך בציצית ושעירות וצמצומים, צריך באור מדוע נתקנא בזקן אהרן והרי לשיטתו עדיף שלא יהיו 'שערות' ולא יהיה צמצום. 15 [דב'לקוטי תורה' שם] מכאן הפרוש בזה שנתקנא בזה על זקן אהרן, שנתקנא בזה שדוקא אצל אהרן ישנה המשכת הקדשה בישראל על־ידי השערות, פי לדעתו אינו צריך לזה שערות, כמו שטלית שכלה תכלת אינה צריכה ציצית, ולכן חשב שגם הוא יכול להמשיך שגם הוא יכול להמשיך הקדשה גם בלי שערות. אָמַנָם לכאורה הפירוש הפשוט במדרש הוא, שנתקנא קורח על זקן אהרן, הינו שרצה שגם לו יהיה זקן, ולפי־זה אינו מובן, איך מתאים זה עם שיטתו שאינו צריך לשערות - קטע זה אינו ברור], ולהעיר, שחייב זה ד'והעבירו תער על כל בשרם" לגלח את שערות הלויים היה רק פעם אחת במדבר, ואינו נוהג לדורות, ובדורות הבאים לא היה חייב לגלח את שערות הלויים. ונמצא, שלאחר־זה בדורות הבאים שלאחר דור המדבר ישנו ענין הזקן וכו' גם בלזים, ואדרבה, הרי אסורים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כל ישראל ובכלל זה הלויים לגלח את חמש פאות הזקן וכו' 2
 2 נחין מאופנים מסומים (כגון מצרע) שחכים לגלח גם 3
 3 את הזקן וכו'.
- 4 והנה התורה היא נצחית, הינו שהיא הוראה נצחית 5
 5 בעבודת כל אחד ואחד בכל 6
 6 זמן ובכל מקום. ומזה מוכן, 7
 7 שגם בענין זה שבו טעה קורח 8
 8 יש הוראה נצחית בעבודת 9
 9 כל אחד ואחד, שצריך 10
 10 להיות "טלית" עם ציצית 11
 11 דוקא, ו"בית מלא ספרים" 12
 12 עם מזוזה דוקא, הינו שאין 13
 13 מספיק ענין המקיפים על אף 14
 14 שהם אורות נעלים ביותר, אלא 15
 15 צריך להיות העבודה גם 16
 16 בפנימיות באופן שחודר בתוך 17
 17 המציאות. ובפרט בזמן הזה 18
 18 שאין תכלת בזמן הזה ולא 19
 19 יכולה להיות "טלית שכולה תכלת" 20
 20 וגם לא תכלת בחוטי הציצית 21
 21 ונכמבאר במכתב הידוע של 22
 22 כבוד-קדשת אדמו"ר 23
 23 (מוהרש"ב) נשמתו-עדן¹⁶, 24
 24 אודות הנסיגות לחדש את ענין 25
 25 התכלת בציצית בזמן הזה שזה 26
 26 שאין תכלת בזמן הזה, 27
 27 מבאר בכתבי האריז"ל על- 28
 28 פי הקבלה, ואם-כן בסופו 29
 29 של דבר גם קרח מודה שפזמן 30
 30 הזה בפועל לא יתכן ענין 31
 31 הטלית בלא ציצית שהרי 32
 32 למעשה אין תכלת בזמן הזה. 33
 33 ויהי-רצון שנוזה בקרוב 34
 34 ממש לגלוי התכלת, ולקיום 35
 35 מצות ציצית בשלמותה, כפי 36
 36 שניתנה בתורה היינו שיהיה גם פתיל 37
 37 תכלת שנה קיום מצות ציצית 38
 38 בשלימות מביא גם לקיום כל 39
 39 המצות בשלמותה, שהרי 40
 40 ציצית שקולה כנגד כל 41
 41 המצות¹⁷, וכמובן גם למי 42
 42 ש"לא ידע מאי קאמר", גם
- מי שלא מסוגל ללמוד ולהבין דברי תורה כי אינו יודע מה הוא אומר, 43
 שגם הוא יכול לחשב את הגימטריא של ציצית בצורה 44
 הקשרים והחוסים, שהוא בגימטריא תרי"ג¹⁸ כפירוש רש"י 45
 על הכתוב האמור בפרשת ציצית וראיתם אותו, "וזכרתם את כל מצוות 46
 ה' – שמניין גימטריא של ציצית שש 47
 מאות ושמנה חוטין וחמשה קשרים 48
 הרי תרי"ג", מצות דאורייתא 49
 מצוות התורה הפוללות את 50
 שבע מצות דרבנן שנמשכו 51
 מהן (כמבאר ב'אגרת 52
 הקדש' סימן כ"ט וזה לשון 53
 אדמו"ר הזקן שם: "והנה ד' מצות 54
 דרבנן אינן נחשבות מצוות בפני עצמן 55
 שהרי כבר נאמר לא תוסף אלא הן 56
 יוצאות ונמשכות ממצוות התורה 57
 וכלולות בהן במספר תרי"ג"). שכל 58
 זה יהיה לעתיד-לבא 59
 כשנוכל לקיים את כל 60
 המצות כפי שאומרים בנוסח 61
 התפילה "במצות רצונך"¹⁹, 62
 היינו קיום המצוות בשלמות. 63
 ואז בימות המשיח יקוים גם מה 64
 שכתוב בסיום הפרשה²⁰ 65
 פרשת קורח, לענין זה שהלויים לא 66
 קיבלו נחלה בארץ אגני חלקך 67
 ונחלתך גו', שהקדוש-ברוך- 68
 הוא יהיה חלקם ונחלתם של 69
 שבט לוי, וזה האמור על שבט לוי 70
 בפרט כולל כמובן רחב יותר, 71
 במשמעות הרוחנית של הדברים את 72
 כל בני-ישראל, כמו שכתב 73
 הרמב"ם²¹ שכל איש ואיש 74
 אשר נדבה רוחו אותו כו' 75
 "והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' 76
 לשרתו ולעבודו לדעה את ה' והלך 77
 ישר כמו שעשהו האלוקים ופרק מעל 78
 צוארו עול החשבונות הרבים אשר 79
 בקשו בני האדם, זה הו' נתקדש קדש 80
 קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו...", 81
 הרי הוא שייך לשבט לוי 82
 בענין זה. 83
 ועוד זאת, שלעתיד-לבא 84

(16) אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' שנא ואילך. (17) מנחות מג, ב. פירש"י שלח טו, מא. (18) פירש"י שם טו, לט.

(19) ראה תו"ח ר"פ ויחי (צה, א, צו, ג-ד). אוה"ת ויחי (כרך ו) תתשכח, ב ואילך. ועוד. (20) יח, כ. (21) ה'ל' שמיטה ויובל פי"ג הי"ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 יהיה לשבט לוי גם חלק ונחלה בארץ ישראל, וכמו
 2 שכתוב בפרוש בנבואת יחזקאל²² על ארץ ישראל וירושלים לעתיד
 3 לבוא שער לוי אחד. ועל-פי הדיוע²³ ש"טועמיה חיים
 4 זכו", כשם שבערב שבת טועמים ממאכלי השבת שגם לפני הגאולה
 5 דלעתיד צריכה להיות
 6 טעימה מעין זה, יש לומר, 1 לבא יהיה לשבט לוי גם חלק ונחלה בארץ
 7 שמעין זה בדומה לחלוקת הארץ 2 ישראל, וכמו שכתוב בפרוש בנבואת יחזקאל²²
 8 לעתיד לבוא ישנו גם-כן בזמן 3 שער לוי אחד. ועל-פי הדיוע²³ ש"טועמיה
 9 הזה, אף שלא היה ללוי חלק 4 חיים זכו", שגם לפני הגאולה דלעתיד צריכה
 10 ונחלה בארץ, מפל-מקום 5 להיות טעימה מעין זה, יש לומר, שמעין זה
 11 הרי פתב הרמב"ם²⁴ יראה לי 6 ישנו גם-כן בזמן הזה, אף שלא היה ללוי חלק
 12 [הינו שזהו בחינת תורה 7 ונחלה בארץ, מפל-מקום הרי פתב הרמב"ם²⁴
 13 שבעל-פה, ללא מקור בתורה 8 יראה לי [הינו שזהו בחינת תורה שבעל-פה,
 14 שכתב אפלו לגבי ספר 9 אפלו לגבי ספר הרמב"ם גופא] שאין הדברים
 15 הרמב"ם גופא עצמו שכולו תורה 10 אמורים אלא בארץ שנקרטה עליה ברית לאברהם, וירשוה
 16 שבעל-פה] שאין הדברים שללוי 11 בניהם ונתחלקה להם, אבל שאר כל הארצות שכוּבש מלך ממלכי ישראל,
 17 אין חלק ונחלה בארץ אמורים 12 הרי הפהנים והלויים באותן הארצות ובכיתותן ככל ישראל. וכבר שקלא-וטרניא
 18 אלא בארץ שנקרטה עליה 13 במקום אחר²⁵ מה דינה של ארץ קניי קנייזי וקדמוני לענין זה. אמנם
 19 ברית לאברהם ליצחק 14 לעתיד-לבא הרי מפרש בכתוב שיהיה "שער לוי אחד", וכן שער כל שבט
 20 וליצחק, וירשוה בניהם 15 אחד, ויהי-רצון שיהיה זה בקרוב ממש, ויקיים מה שכתוב²⁶ והיתה לה'
 21 ונתחלקה להם וארץ זו לא 16 המלוכה, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד²⁷, וכל זה יהיה תכף ומיד
 22 נתחלקה ללויים, אבל שאר כל 17 הרי הפהנים והלויים באותן
 23 הארצות שכוּבש מלך ממלכי 18
 24 ישראל ואינם חלק מארץ ישראל,
 25 הרי הפהנים והלויים באותן

(22) מח, לא. (23) של"ה מס' שבת קלב, ב. שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס רנ. וראה לקו"ש ח"כ ע' 173. וש"נ. (24) הל' שמיטה ויובל פי"ג ה"י"א. (25) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 211 הערה 58. (26) עובדי"א, א, כא. (27) זכרי' יד, ט.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה סיון, תשי"ג
 ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על הודעתו יום הולדת שלו ביום א' תמוז הבע"ל, הנה בטח ינהג בסדר יום הולדת, בעלי' לתורה, התבודדות לשעה עפ"י הכתוב בלוח היום יום י"א ניסן תשי"ג, לימוד מאמר דא"ח ביום זה ואם אפשר בע"פ וחזרתו אח"כ בחבורה ביום זה עצמו או בש"ק הבא אחריו, וכן בנתינת צדקה קודם תפלת שחרית ומנחה. והשי"ת יצליחו שיהי' יר"ש חסיד ולמדן ויסתדר בקרוב באופן המתאים לפניו בגשמיית וברוחניות גם יחד.

לפלא שאין מזכיר דבר ע"ד לימודיו בנגלה ובחסידות וכן ע"ד פעולותיו בזה על אחרים והרי סו"ס הרי זהו כל האדם. איז אף ווען לייגסט עס אפ?

בברכה.

בס"ד. ר"ד יום ה' פ' קורח, בדר"ח תמוז, ה'תשח"י.

- לתלמידי הכתה המסיימת בישיבת "אהל משה", בחדרו הק' -

בלתי מוגה

א. בפרשת השבוע, פרשת קורח, מסופר אודות המחלוקת של קורח על אהרן הכהן.

כידוע, התבררה צדקתו של אהרן. ולאות על כך ניתנו לו מתנות הכהונה, כפי שכתוב בהמשך הפרשה¹.

במתנות כהונה אלה יש שתי כוונות:

א) כיון שהכהן עובד את ה' (לא רק בשביל עצמו, אלא גם) כשליח של כל עם ישראל - שזהו שהוא מקריב את קרבנות הציבור, שבעצם הרי זו חובה שחלה על כל ישראל - ניתנות לו מתנות הכהונה כאילו בתור משכורת, כדי שיהי' פנוי מטרדות פרנסה, ויוכל לעשות עבודתו בשלימות.

ב) מתנות הכהונה משמשות כהכרת תודה מצד העם לעבודת הכהן.

ב. כל פרשה בתורה היא נצחית², ומלמדת אותנו הוראה רוחנית ומוסר-השכל, בכל זמן ובכל מקום, לכל אחד ואחד.

ואף-על-פי שבימינו חרב בית המקדש, ואין לנו עבודת הקרבנות - הרי יש לנו חובת לימוד התורה ושמירת מצוותיה.

חובה זו חלה על כל אחד, בכל גיל ובכל מצב. אבל, בגלל טרדות הפרנסה, נאלצים רבים להסתפק בקביעת עתים לתורה.

והנה, הכהנים שבימינו, אשר כל יומם קודש לתורה - הם: הרבנים, ראשי הישיבות, וגם הצעירים, שמקבלים את משכורתם וכל צרכיהם מאחרים, כדי שיהיו פנויים לעבודת ה' - ללמוד וללמד תורה.

המשכורת שמקבלים הרבנים וראשי הישיבות, או כל מה שמקבלים הצעירים במאכל, משתה, הלבשה, דירה וכדומה - הרי זה מעין מתנות כהונה שקבלו הכהנים בזמן שבית המקדש היה קיים.

וכיון שאין להם טרדות פרנסה - הרי הם חייבים לשקוד ולהתמיד בלימוד התורה ועבודת ה', לא רק בשביל עצמם, אלא גם בשביל הוריהם, בשביל חבריהם שאינם יודעים את חובתם בתורה ומצוות, ובשביל כל עם ישראל.

ג. חובת הלימוד חלה כמובן גם בימי החופש.

לכן ילמד כל אחד ואחד מכם לפחות שעה אחת ביום, בעיקר פרשת השבוע, ודינים בקיצור שלחן ערוך.

ובזכות זה יצליחכם השם יתברך, ויתן לכם חשק ללמוד תורה במשך כל השנה כולה.

ובעזרת השם, אם נתראה בשנה הבאה שוב כאן - אשמח לשמוע שלמדתם ושקדתם על התורה במשך כל השנה.

אחל לכם ברכת הצלחה בכל עניינכם, גם בענייניכם הפרטיים.

חודש טוב וקיץ בריא.

בס"ד. שיחת שבת פרשת קורח, ג' תמוז, ה'תשח"י*.

בלתי מוגה

- 1 א. ג' תמוז הוא היום אשר בו יצא כ"ק מו"ח אדמו"ר ממאסרו (בשנת תרפ"ז), בתנאי אשר בו ביום
- 2 יסע לעיר מקלטו קאסטרנא על משך שלש שנים. ובהיותו שם, הנה ביום י"ב תמוז, הודיעו לו מבית
- 3 הפקידות כי חופשה ניתנה לו, ותעודת החופש תנתן לו למחר ביום י"ג תמוז².
- 4 ובהקדמה:
- 5 בשעתו, היו כאלו שהסתפקו בנוגע ליציאה מהמאסר בג' תמוז, אם זה ענין של שמחה אם לאו, כיון
- 6 שהיציאה מהמאסר היתה בתנאי שיסע לגלות כו'. אבל, אלו שהיו על אתר, וידעו פרטי המצב – ידעו
- 7 בפשיטות, ללא ספק כלל, שהיציאה ממאסר לגלות היא מעבר מן הקצה אל הקצה.
- 8 ועד כדי כך, שמצד זה הנה ג' תמוז יש בו – מכמה צדדים – שמחה יתירה מאשר בימי י"ב וי"ג
- 9 תמוז, כי: גאולת י"ב וי"ג תמוז היא – גאולה מגלות, והשינוי שמגלות לגאולה אינו דומה לשינוי
- 10 שממאסר לחופש (גם לחופש שבגלות).
- 11 ב. ובפרטיות יותר:
- 12 הנמצא במאסר – אינו ברשות עצמו, ואינו בעל-הבית על עצמו, וכל עניניו הם תחת ממשלת שר
- 13 בית הסוהר, כפי שמספר כ"ק מו"ח אדמו"ר ברשימת המאסר².
- 14 מה-שאיין-כן הנמצא בגלות – הנה למרות גודל הצער שבענין הגלות, כמבואר ב'ספר החינוך'³ בנוגע
- 15 ל"ערי מקלט" גודל הצער בכך שמפרידים את האדם ממכריו ורעיו ומכל הענינים שהורגל בהם, הרי זה
- 16 רק שחסרים לו כמה וכמה ענינים, אבל עדיין יש לו בעלות על עצמו.
- 17 וככל הענינים שישנם גם בתורה – מצינו גם החילוק בין מאסר וגלות בנוגע לקיום התורה ומצוות:
- 18 בזמן הגלות, כאשר "מפני חטאינו גלינו מארצנו" – חסרות אמנם המצוות התלויות בארץ כו', וכן
- 19 חסר ה'גילוי אור' מכללות קיום התורה ומצוות, אבל אף-על-פי-כן, ישנו כללות הענין דבחירה חפשית,
- 20 "ובחירת בחיים"⁴, בנוגע לכל שאר עניני התורה ומצוות.
- 21 מה-שאיין-כן מי שנמצא במאסר – כיון שאינו ברשות עצמו, הרי אין לו בחירה חפשית לקיים
- 22 המצוות, כמו ספר תורה ואתרוג וכיוצא בזה (וכפי שמצינו שקלאוטריא בכמה 'שאלות-ותשובות' בנוגע
- 23 לקיום המצוות במאסר).
- 24 והגע עצמך:
- 25 בחירה פירושה בחירה חפשית, שהאדם הוא חפשי לבחור כרצונו, שלכן שייכת הבחירה באדם דוקא,
- 26 כמו שכתוב⁵ "הן האדם היה כאחד ממנו", ובמין האדם גופא – אצל בני ישראל דוקא, כיון ששרשם
- 27 הוא מעצמותו יתברך, שהוא בעל בחירה האמיתית, שאין מונע ומעכב בידו.
- 28 וענין בחירה חפשית ישנו אצל בני ישראל גם כאשר נמצאים בגלות, מה-שאיין-כן אצל מי שנמצא
- 29 במאסר.

(2) פרשת המאסר והגאולה – ראה לקו"ד ח"ד ליקוט לד-לו (תרי, א ואילך. ולאח"ז בסה"ש תרפ"ז ע' 179 ואילך).

(3) מצוה תי.

(4) נצבים ל, יט.

(5) בראשית ג, כב. וראה רמב"ם הל' תשובה רפ"ה. הובא בלקו"ת אמור לח, ב.

(*) לאחר התפילה ביקשו מכ"ק אדמו"ר שליט"א להתוועד לרגל האויפרופעניש של החתנים (ראה לקמן הערה 44), ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי זה ג' תמוז!

(1) תוכן וקיצור ב' שיחות הראשונות – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ד ס"ע 1314 ואילך. במהדורא זו שולבה גם השיחה בשלימותה – מהנחה בלתי מוגה.

ועל-דרך-זה מצינו החילוק שבין גלות למאסר בעבודה הרוחנית:

בנוגע לענין הגלות – הרי גם בזמן הגלות אין משהו שיש לו בעלות על בני ישראל בכל הקשור לקיום התורה ומצוות, וכדברי בעל השמחה בג' תמוז⁶: רק גופותינו ניתנו בגלות, אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות, ובכל מה שנוגע לתורה ומצוות, אין משהו שיכפה דעתו עלינו כו'.
מה-שאינ-כן ענין המאסר – מצינו בתניא⁷ הלשון "קשור ואסור בידי החיצונים", ועד שיכול להיות שאפילו עניני תורה ומצוות יהיו במאסר תחת ממשלת ושלטת ה'קליפות' לפי שעה, כמבואר בהלכות תלמוד תורה⁸ שכל זמן שלא עשה תשובה נמצאים התורה ומצוות שלו בתוך הקליפות, ויתירה מזה, שמוסיף כח ב'קליפות' כו'.

ג. ועל-פי-זה מובן גודל השמחה דג' תמוז, להיותו היום שבו יצא כ"ק מו"ח אדמו"ר מהמאסר: נוסף לכך שכללות הנהגת המדינה ההיא היתה בבחינת גלות בתוך גלות, הרי בהיותו במאסר ניתוסף בזה חומר הענין שלא היה ברשות עצמו, אלא תחת ממשלת שר בית הסוהר.

ויתירה מזה: בהיותו במאסר היה נידון תחילה למיתה, וגם לאחר שנשתנתה הגזירה לטוב, הנה כל זמן שהיה במאסר, היה אפשר שפסק-דין זה יהיה חוזר וניעור, שהפה שהתיר יחזור להיות הפה שאסר. ובג' תמוז יצא מרשות שר בית הסוהר לרשות עצמו, ונשאר רק במעמד ומצב של גלות, אבל, במצב זה היו עוד כמה וכמה עשירות מאות ואלפים כו'.

ד. הטעם שכ"ק מו"ח אדמו"ר לא קבע את יום ג' בתמוז ל'יום טוב', אלא רק את הימים י"ב וי"ג תמוז – יש לומר:

כל ענינו של נשיא ורועה ישראל, נשמה כללית, הוא – להשפיע לאנשי דורו, שהם הנשמות הפרטיות שנמשכות מהנשמה הכללית. וכידוע שנשיא ורועה ישראל מניח את עצמו בשביל כל איש פרטי מישראל, ואפילו בשביל פחות שבפחותים (וענינו "הפרטים" אין נחשבים אצלו – בערך זה).

ולכן, גם כאשר בג' תמוז היתה הגאולה ממאסרו הפרטי, אבל עדיין לא היתה גאולה בפועל לכל אלו השייכים אליו, שהרי בהיותו בגלות, יכלתו בהשפעה היתה מוגבלת ביותר⁹ – לא קבע את יום הג' בתמוז ל'יום טוב'¹⁰, כיון שחסר עדיין ענין הגאולה אצל כל הנשמות הפרטיות, שכל אחת מהן היא נקודה עיקרית אצל הנשמה הכללית.

ה. אמנם, כל זה הוא רק בנוגע לענינו של הרבי כפי ששייך לחסידים. אבל כאשר מדובר אודות הרבי עצמו בתור פרט, הרי גם ג' תמוז הוא יום גאולה ושמחה.

ולכן, כאשר מדובר אודות התקשרות של חסידים לרבי ונשיא, שהתקשרות זו צריכה להיות לכל מה שהוא, גם בתור פרט, שהרי הענין ד"ואהבת לרעך כמוך"¹¹ ראוי להיות גם מצד החסידים אל הרבי – הנה אצל חסידים צריכה להיות שמחה גדולה גם בג' תמוז, מצד הגאולה של הרבי בתור פרט.

ובפרט שכיון שמדובר אודות נשמה כללית, הרי גם עניניה "הפרטיים" שייכים לכלל ישראל¹². וכמודגש בנוגע לג' תמוז, שאף שהיתה אז גאולה פרטית, הרי בהעלם היתה בזה גם הגאולה הכללית, שנתגלתה בפועל ב"ב תמוז.

ועל-פי-זה נמצא, שבג' תמוז צריכה להיות השמחה אצל חסידים יותר מאשר אצל הרבי – כי: הרבי – עיקר ענינו הוא בשביל הנשמות הפרטיות, ובנוגע אליהם הרי בג' תמוז היתה הגאולה בהעלם; ואילו חסידים שצריכים לחשוב על הרבי גם בתור פרט – צריכים להיות בג' תמוז בשמחה גדולה, כיון שאז

(6) לקו"ד שם תרצב, א. סה"ש שם ע' 169.

(7) פ"ז (יב, רע"א).

(8) פ"ד סה"ג.

(9) אף שבמשך הימים שהי' שם, פעל הרבה להחזקת היהדות, ועוד טרם בואו לשם, שלח (את אחד מחסידיו) "להורות לפניו גושנה", וסידר שם "חדר" שלמדו בו תשב"ר ותיקן מקוה לרבים

וכו' (ראה תר"מ ח"ו ס"ע 12. וש"נ).

(10) גם י"ל עפמש"כ אדה"ז בסדר ברה"נ פי"ג, ס"ה: "אין לברך עד שיצא מהסכנה לגמרי", אף שאינו דומה לגמרי, שהרי

אין לברך פעמיים, משא"כ בנדר"ד. ואכ"מ.

(11) קדושים יט, יח.

(12) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1051 הערה 18.

- 1 היתה הגאולה של הרבי בתור פרט באופן גלוי. מה־שאינ־כן ב"ב תמוז – השמחה של הרבי ושל
- 2 החסידים היא בהשוואה.
- 3 ולכן, בוודאי יתוועדו עתה בשמחה עד לאחרי הבדלה, וכן בימים שלאחרי־זה, עד לחג הגאולה י"ב
- 4 וי"ג תמוז, שאז יצטרכו להוסיף עוד יותר בשמחה.

* * *

- 5 ו. איתא ב'סדר עולם' 13 שבג' תמוז מנע יהושע ("ראש 14 לכובשים" 15) את מהלך השמש באָמרו
- 6 "שמש בגבעון דום" 16 (ובפרקי דרבי אליעזר 17 איתא שגם הכוכבים והמזלות עמדו מלכת).
- 7 – מצינו חילוקי דעות 18 בנוגע למשך זמן עמידתם, ל"ו שעות או יום תמים כו', אבל, לכל הדעות
- 8 אירע זה בג' תמוז.
- 9 ובהיות אשר הכל הוא בהשגחה פרטית 19, ובכל שנה ושנה נשנים הענינים מעין שהיו בפעם
- 10 הראשונה 20 – צריך לומר, אשר גאולתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שייכת היא להענין ד"שמש בגבעון
- 11 דום" 21.
- 12 ז. ויש לומר:
- 13 הכח שהיה ביהושע להפסיק את אמירת השירה של נפש השמש – דום מלומר שירה (שעל־ידי־ה
- 14 נפסק ממילא 22 השתחוואת גופו, סיבוב השמש 23), שירת המלאכים, הוא – על־ידי שגילה את מעלת
- 15 שירת הנשמות על שירת המלאכים 24.
- 16 והענין בזה:
- 17 מבואר בחסידות 25 שנוסף על שירת המלאכים שנתפרשה במקרא, יש גם שירת הנשמות – שהרי
- 18 הנשמות יש להם עליות, וידוע שכל הילוך ועליה הוא על־ידי שיר דוקא, שזהו שאמרו 26 "כל בעלי השיר
- 19 יוצאין בשיר ונמשכין בשיר".
- 20 והחילוק ביניהם – שהמלאכים יש להם גופים 27, אלא שהגוף שלהם הוא מב' היסודות הדקים, רוח
- 21 ואש, כמו שכתוב 28 "עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט", וכיון שיש להם גופים, לכן, השירה
- 22 שלהם – שענינה הוא לבטל את חומר גופם – נשמעת באזני הנביא; מה־שאינ־כן הנשמות שאינן
- 23 מלוכשות בגוף כלל – השירה שלהן אינה נשמעת באזני הנביא.
- 24 וכללות ענין שירת הנשמות שהיא למעלה משירת המלאכים – הוא ענין העליה ברצוא ושוב, באהבה
- 25 ויראה (כדאיתא בזהר 29 שאהבה ויראה הם תרין גדפין שעל־ידם פרחא לעילא), שהם באים על־ידי
- 26 ההתבוננות בגדולתו יתברך 30; הלימוד דפנימיות התורה.

(21) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 114 ואילך (משיחה זו, בשילוב עם שיחת ש"פ קרח, ג' תמוז תשכ"ד). חכ"ח ע' 260 ואילך (משיחת ש"פ קרח, ג' תמוז תשמ"ה). וש"נ.

(22) ראה דרמ"צ ה, א.

(23) ראה ב"ב כה, א.

(24) ראה יל"ש יהושע רמז כב: א"ל השמש, אתה אומר שאדום, ומי אומר קילוסו של הקב"ה, אמר לו, שתוק ואני אומר כו'.

(25) לקו"ת ברכה צח, א.

(26) שבת רפ"ה.

(27) ראה גם מכתב ט' סיון שנה זו (אג"ק ח"י"ז ס"ע קנו ואילך). וש"נ.

(28) תהלים קד, ד.

(29) ראה תניא פ"מ. וש"נ.

(30) הל' יסוה"ת להרמב"ם פ"ב ה"ב.

(13) רבה – פ"א.

(14) פתיחתא דאסת"ר יו"ד.

(15) כלומר: הראשון שכבש גשמיות וחומריות לעשותם כלי לתומ"צ, שלכן, גם בגשמיות ה' הוא הראשון שכבש את "ארץ כנען" לעשותה "ארץ ישראל".

(16) יהושע יו"ד, יב.

(17) פנ"ב.

(18) ע"ז כה, א.

(19) סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר: במאמרי ר"ה שלפני המאסר – שנת תרפ"ז – נדבר בתוך המאמר ענין שיטת הבעש"ט אודות השגחה פרטית שהוא גם בדצ"ח ובכל פרט ופרט וכו', אף שלא ה' שייך להמאמר. ולולא זאת – איני יודע אם הייתי יכול דורכטראַגן (לסבול יסוריו ולצאת מן) המאסר. – (ביאור בזה, ראה לקו"ש חכ"ג ע' 157 ואילך. תו"מ ח"ג ע' 207 ואילך. וש"נ).

(20) נסמן בלקו"ש ח"ג ע' 852 הערה 5. תו"מ ח"ח ע' 330 הערה 16.

ועל-ידי-זה שיהושע גילה את מעלת שירת הנשמות, אזי נתבטלו המלאכים ופסקו מלומר שירה, וממילא נעשה "שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון".

וענין זה מהווה הוראה לכל אחד ואחד מישראל בכל דור ודור – ככל סיפור בתורה שהוא הוראה נצחית – שכאשר פועלים גילוי הנשמה על-ידי לימוד פנימיות התורה, אזי פועלים הענין ד"שמש בגבעון דום גו", שכל עניני ההשפעה שנמשכים מהשמש והירח, כמו שכתוב³¹ "וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים", לא זו בלבד שאינם מפריעים לבני ישראל, אלא אדרבה, שמסייעים להם בעבודתם, כיון שבני ישראל נעשים 'בעלי הבית' עליהם, ועושים מהם מרכבה לאלקות.

ח. וזה היה גם כן ענין גאולתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר:
על-ידי התעסקותו בהחזקת והפצת היהדות, ובנקודת הפנימית – הפצת מעיינות פנימיות התורה – כל עניני העולם והכוכבים ומזלות, לא רק שלא מנעו, אלא אדרבה, סייעו לעבודתו, כפי ש"ראו כל אפסי ארץ" שאירע נס גלוי.

ועל-ידי פעולתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ראש לכובשים, שסלל את הדרך – המשיך את הכח לכל מחבבי תורתנו הקדושה, שומרי מצוה, ולכל אשר בשם ישראל יכונה³², שעל-ידי לימוד תורת החסידות נעשים 'בעלי הבית' על השמש והירח כו', כך, שלא זו בלבד שהגשמיים אינה מפריעה לתורה ועבודה, אלא אדרבה, שישנו הכח לעשות מהם גופא מרכבה לאלקות, ולהשלים את הכוונה דדירה בתחתונים³³.

* * *

ט. מאמר (כעין שיחה) 'דיבור המתחיל' השם נפשנו בחיים גו' – הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א.

* * *

י. בסיום פרשת השבוע – לאחר המדובר אודות מחלוקת קורח – מדובר אודות מתנות כהונה, שזוהי ההוספה שנעשית בקדושה על-ידי מחלוקת קורח³⁴.

והענין בזה:

כיון שהכהנים אין להם חלק ונחלה כו', היינו, שאין להם עסק עם עניני העולם, ומתמסרים לגמרי לשרת את ה', לכן, "ה' הוא נחלתם"³⁵, ומשום זה זוכים במתנות כהונה – ש"משולחן גבוה קא זכו"³⁶, כיון ש"שלוחי דרחמנא נינהו"³⁷.

אמנם, כיון שהכהנים הובדלו מתוך בני ישראל, "נתונים" . . מאת בני ישראל"³⁸, לעבוד העבודה עבור כל בני ישראל – מוטל החיוב על כל בני ישראל לספק לכהנים את כל צרכיהם, על-ידי-זה שנותנים מתנות כהונה³⁹.

ונמצא, שיש במתנות כהונה ב' ענינים: (א) החיוב של בני ישראל לספק לכהנים את כל צרכיהם, על-ידי נתינת מתנות כהונה; (ב) "ה' הוא נחלתם" – כיון שבני ישראל נותנים מתנות כהונה לה', והכהנים זוכים בהם "משולחן גבוה".

ועל-דרך-זה גם בזמן הזה בנוגע לכהנים ברוחניות – כמו שכתב הרמב"ם⁴⁰ שכל מי ש"נדבה רוחו אותו" . . להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו . . הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו

(34) ראה גם שיחת ש"פ שלח בסופה (לעיל ע' 90 ואילך).

(35) ראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ג הי"ב.

(36) ביצה כא, א. וש"נ.

(37) יומא יט, סע"א. וש"נ.

(38) במדבר ג, ט. וראה גם פרשתנו יח, ו.

(39) ראה גם לעיל ע' 92.

(40) שם הי"ג.

(31) ברכה לג, יד.

(32) מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר לחגיגת י"ב תמוז הראשונה –

בשנת תרפ"ח (נדפס בסה"מ תש"ח ע' 263. ולאח"ז באג"ק שלו

ח"ב ע' פ). וראה הקדמה לקונטרס יב תמוז תיש"א (בסה"מ

תשי"א ע' 287. תר"מ ח"ג ע' 176).

(33) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדבר

פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

- 1 וכו' – ישנם ב' ענינים אלו: (א) כל בני ישראל חייבים לפרוק מהם "עול דרך ארץ"⁴¹ וליתן להם כל
2 צרכיהם, (ב) הקב"ה בעצמו נותן להם כל צרכיהם, כיון ש"ה' הוא נחלתם".
- 3 יא. ב' ענינים אלו – "להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו", ו"יהיה ה' חלקו ונחלתו" – תלויים זה בזה.
4 וכשם שכאשר "נרבה רוחו אותו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו", אומר הקב"ה "אני חלקך ונחלתך"
5 – כמו כן לאידך גיסא, שכאשר ההשגחה העליונה מראה לו ש"ה' חלקו ונחלתו", היינו, שאינו צריך
6 להתעסק בטרדות הפרנסה, כיון שנותנים לו צרכיו מלמעלה מן המוכן, הרי זו הוראה שעליו להעשות
7 "כהן", "להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו".
- 8 כלומר: ישנו אופן שהסדר הוא מלמטה למעלה – שהאדם פועל בעצמו "להבדל לעמוד לפני ה'
9 לשרתו", ולכן נותנים לו מלמעלה כל הדרוש לו; וישנו אופן שהסדר הוא מלמעלה למטה – שמזמינים
10 לו את כל פרנסתו מלמעלה, ולכן דורשים ממנו להתמסר לתורה ועבודה.
- 11 וכה'פסק-דין' בהלכות תלמוד תורה⁴², שיש מי שמצד רוב טרדותיו יוצא ידי-חובתו בפרק אחד
12 שחרית ופרק אחד ערבית, ועד שיש מי שיוצא ידי-חובתו בקריאת שמע בלבד; אבל מי שמזמינים לו
13 מלמעלה שפרנסתו תהיה בנקל ולא יצטרך להיות טרוד כל כך, אזי מחוייב בלימוד התורה יותר, לפי
14 ערך הפנאי שיש לו, ועד שכאשר ישנו מי שמזמינים לו מלמעלה שתהיה פרנסתו ללא עסק כלל, אזי
15 מוטל עליו החיוב דלימוד התורה באופן ד"לא ימוש גו' יומם ולילה"⁴³.
- 16 יב. והנה, חתן⁴⁴ דומה למלך⁴⁵, ואסור לו לעסוק במלאכה⁴⁶, ונמצא, שנותנים לו פרנסתו מלמעלה
17 ללא מלאכה, ואם כן, הרי זו הוראה שמוטל עליו החוב לעסוק בתורה ועבודה במשך כל היום.
- 18 כלומר: גם מי שהוא בעל-עסק שבדרך כלל אינו פנוי ללימוד התורה מרוב טרדתו – הנה במשך
19 הזמן שקודם הנישואין, וגם אחר הנישואין, בשבעת ימי המשתה, כיון שאינו צריך לעסוק במלאכה,
20 מוטל עליו החוב לעסוק בתורה ועבודה⁴⁷.
- 21 ולא כמו שנוהגים שאפילו מי שעסק עד-עתה בלימוד התורה כל היום, הנה בבוא זמן הנישואין
22 מתעסקים בדברים של מה-בכך, בהכנות כאלו שאין תופסים מקום כלל – שכן, נוסף לכך שכיון שבימים
23 אלו אינו צריך לדאוג לפרנסתו מוטל עליו החיוב דתלמוד תורה, הנה עוד זאת, כיון שהזמן שקודם
24 הנישואין ולאחרי הנישואין הוא היסוד על כל משך החיים, הרי דבר הפשוט הוא, שככל שמשקיעים
25 יותר ביסוד, תגדל יותר התועלת בבנין. ולכן, ככל שיתמסר יותר לתורה ועבודה בימים אלו, יתוסף יותר
26 אחר-כך בבנין הנישואין, לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות.
- 27 והטענה שהוא עסוק בענינים של הידור בכבודו של כל אחד ואחד – הנה אמת הדבר שיש להזהר
28 שלא לפגוע בכבודו של מי שהוא עד הקצה היותר דק, אבל אף-על-פי-כן, כיון שהוא "דומה למלך",
29 יש לו טענה, שכל ענינים אלו יכולים להיעשות על-ידי "שרי המלוכה"... ולא על-ידי המלך עצמו, ואילו
30 הוא בעצמו יתמסר לעסוק בתורה ועבודה.
- 31 יג. ואם הדברים אמורים בנוגע לימים שלפני ושלאחרי הנישואין, הרי דבר הפשוט שכן הוא בוודאי
32 ביום הנישואין עצמו⁴⁸:
- 33 חתן ביום חופתו מוחלין לו על כל עונותיו⁴⁹, וזהו אחד הטעמים שהחתן והכלה מתעניין ביום
34 חופתם⁵⁰, כיון שאצלם הרי זה כמו יום הכיפורים⁵¹. ופשיטא שביום כזה אין להתעסק בענינים חיצוניים.

שלב). וש"נ.

(47) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 152 ואילך.

(48) בהבא לקמן – ראה לקו"ש ח"ל ע' 164. וש"נ.

(49) ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג. מדרש שמואל רפ"ז. הובא

בפרש"י עה"ת וישלח לו, ג.

(50) רמ"א אה"ע ס"א ס"א.

(51) שו"ת מהר"ם מינץ סק"ט.

(41) ראה אבות פ"ג מ"ה.

(42) לאדה"ו – פ"ג ה"ד. וש"נ.

(43) יהושע א, ח.

(44) בשבת זו ה' אויפופעניש של החתנים התמימים שמואל פינחס עבער; גרשון מענדל גרליק; ושמואל דוד גורקאוו.

(45) פרד"א ספט"ז.

(46) ראה אנציק' תלמודית ערך חתן וכלה ס"ו (כרך יח ע')

— כ"ק מו"ח אדמו"ר נהג להתענות ביום נישואי בנותיו⁵².

והנה, בנוגע לתענית של החתן ביום חופתו מצינו ב' טעמים: (א) מצד כפרה, כנ"ל. (ב) כדי שיהיו הקידושין בדעה מיושבת וצלולה⁵¹. וב' טעמים אלו אינם שייכים אצל ההורים, שהרי ענין הכפרה הוא בנוגע לחתן וכלה דוקא, ולא בנוגע להורים, וכמו כן לא שייך אצל ההורים הטעם דקידושין בדעה צלולה.

ואין לומר שכ"ק מו"ח אדמו"ר התענה בגלל שהוא היה ה'מסדר קידושין', וגם סידור הקידושין צריך להיות בדעה צלולה — שהרי טעם זה שייך לא רק בנישואי בנותיו דוקא, ועל-פי-זה היה צריך להיות שכל 'מסדר קידושין' יצטרך להתענות.

וכמו כן אין לומר שהתענית דכ"ק מו"ח אדמו"ר היה בשביל סיוע לחתן וכלה כו' — שהרי הסיוע יכול להיות גם על-ידי ענינים אחרים, כמו תורה תפילה וצדקה וכיוצא בזה שנעשה לזכותם של החתן והכלה, ואין צורך בענין של תענית דוקא.

אמנם, יש טעם נוסף על ענין התענית:

אמרו חכמינו ז"ל⁵³ "ליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא". והענין בזה, כידוע שעל-ידי הנישואין נעשה גילוי והמשכת כח האין-סוף בנבראים⁵⁴, ולכן נעמד השטן כנגד זה ומעורר "תיגרא". וענין התענית הוא — כדי לבטל את ה"תיגרא"⁵⁵. ומובן, שטעם זה שייך גם אצל ההורים.

— מסתמא יהיו כאלו שיפרשו את הדברים, שברצוני להנהיג, שגם הורי החתן והכלה יתענו ביום החופה. ולכן ברצוני להבהיר שאין כוונתי לכך, כי אם, לבאר טעם להנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהיה נשמה כללית, והידר בכל מיני הידורים כו'. ואין זה ענין שצריך לחקות את ההנהגה שלו. אם רוצים לחקות את הנהגתו של הרבי — יעשו זאת תחילה בנוגע לשאר עניני עבודתו והידוריו בכל עניני תורה ומצוות, ולא להתחיל בענין של תענית. ובכל אופן — יכולים ליתן צדקה במקום התענית.

ומכל הנ"ל מובן שיום הנישואין נוגע ביותר, וצריכים להקדיש את הזמן לתורה ועבודה.

וכאמור, שענין הנישואין הוא ענין כללי, ולא רק ענין כללי בחיים הפרטיים של החתן והכלה, אלא גם בכללות העולם — דכיון שענין הנישואין הוא המשכת כח האין-סוף בנבראים, הרי מובן, שכל נישואין פרטיים הוא ענין כללי בכללות העולם.

ובפרט על-פי מאמר הבעל-שם-טוב⁵⁶ אודות אהבת הקב"ה לכל אחד ואחד מישראל שהיא כמו אהבת האב לבנו יחידו שנולד לו לעת זקנותו, ומזה מובן שהשמחה למעלה בכל נישואין של איש פרטי היא בדוגמת שמחת נישואי בנו יחידו, שזוהי שמחה גדולה ביותר — כלשון הרגיל בתורת החסידות⁵⁷ שכאשר מדובר אודות ענין של שמחה גדולה, מביאים דוגמא משמחת נישואי בנו יחידו.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

יתן השם-יתברך שהשמחה תהיה פורצת גדר⁵⁸ — להסיר את כל המיצרים וההגבלות בחייו הפרטיים, וגם בנוגע לכלל, ועד לקיום היעוד⁵⁹ "עלה הפורץ לפניהם", דקאי על משיח שהוא מבני פרץ⁶⁰, שיגאלנו במהרה בימינו.

* * *

(52) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 252. וש"נ.

(53) שבת קל, א.

(54) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. ובכ"מ.

(55) שו"ת מהר"י ברונו סצ"ג.

(56) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקס"ז.

(57) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(58) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(59) מיכה ב, יג.

(60) ראה אגדת בראשית ספס"ג. ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י שם.

יד. מפרשת קורח – באים לפרשת חוקת:

בפרשת חוקת מדובר אודות מצות פרה אדומה, ועל־זה נאמר⁶¹ "זאת חוקת התורה", לפי שהיא כללות התורה, כמבואר ב'לקוטי תורה'⁶¹ שכללות המצוות הוא ענין של רצוא ושוב, העלאה והמשכה – שהרי ענין המצוות הוא "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"⁶², שיש בזה ב' ענינים: נחת רוח, ונעשה רצוני. וב' ענינים אלו ישנם גם בפרה אדומה: שריפת הפרה – ענין הרצוא, העלאה, ומים חיים – ענין השוב, המשכה.

וכיון שפרה אדומה היא כללות התורה, לכן מקשרים ענין זה⁶³ עם פרשת "ואברהם זקן"⁶⁴, הפרשה של אליעזר, שעליה אמרו⁶⁵ "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים" – כיון שבה מדובר אודות נישואי יצחק ורבקה, החתונה הראשונה שבתורה, שזהו ענין יחוד מ"ה וב"ן, והרי זהו כללות ענין התורה.

ולהעיר שיש מנהג בקהילות הספרדים (והובא בתשובות⁶⁶) שהחתן עולה לתורה בפרשת "ואברהם זקן". וטעם הדבר⁶⁷ – לפי שכל ההשפעות נמשכות על־ידי התורה, כמאמר⁶⁸ "קודשא־ברוך־הוא אסתכל באורייתא וברא עלמא", וכמו בכללות הבריאה, כך גם בנוגע לכל פרט, ולכן קורין לחתן בפרשת "ואברהם זקן", כדי להמשיך את כל הענינים המבוארים בפרשה זו – "וה' ברך את אברהם בכל".

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):

יתן השם־יתברך לכל אלו שעומדים להינשא, וכן לכל אלו שכבר נישאו, שימושכו כל ההשפעות בכלל, ובפרט הענינים ד"ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל".

(66) ראה אנציק' תלמודית ערך חתן וכלה ס"ז (כרך יח ס"ע שלט ואילך). וש"נ.
(67) ראה גם תו"מ ח"ז ע' 182.
(68) זח"ב קסא, רע"ב.

(61) ר"פ חוקת.
(62) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ועוד.
(63) ראה לקו"ת שם נו, סע"ב ואילך.
(64) חיי שרה כד, א ואילך.
(65) ב"ר פ"ס, ח. הובא בפרש"י עה"ת שם, מב.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שני עמ' א

שרבי יהודה סובר ששלמה המלך קידש את כל העזרה בקדושת מוזהב (שתהיה ראויה להקריב בה קרבנות), מכל מקום מודה שזריקת הדם צריכה להיעשות דווקא על גבי המוזהב עצמו, הָבֵא נָמִי – וכך גם יש לומר בשיטת רב, שמוֹדֶה רַב בְּדָמִים, שאת זריקת הדם אי אפשר לעשות אלא על מוזהב כשר, וכיון שאין אפשרות לזרוק את דם הקרבן, הרי הקדשים שנשחטו, נדחו ונפסלו.
כהמשך לסוגיא הקודמת, הגמרא מביאה לגבי מה אמר רבא 'מודה היה רבי יהודה בדמים'. ותחילה מביאה ומבארת את מחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי. מבררת הגמרא: מֵאֵי רַבִּי יְהוּדָה – מה סובר רבי יהודה, שעל כך הוצרך רבא לומר ש'מודה הוא בדמים'. משיבה הגמרא: דְּתַנְיָא, לענין הפסוק האמור על היום שחנך שלמה המלך את בית המקדש (מלכים א' ח סד), 'בַּיּוֹם הַהוּא קִדֵּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת תוֹךְ הַחֹצֵר אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵּית ה' וְגו' כִּי מוֹבַח הַנִּחֲשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' (שְׁעֵשֶׂה מִשָּׁה), קָטַן מִהַכִּיל אֶת הָעֵלָה וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֶת חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים. דְּרַבִּים כִּכְתָּבָן דְּרַבִּי יְהוּדָה, כלומר הפסוק מתפרש כפשוטו, שכיון שלא היה מקום על המוזהב לכל הקרבנות שהקריב שלמה לחנוכת המוזהב, על כן קידש שלמה את רצפת העזרה בקדושת מוזהב שיוכלו להעמיד עליה מערכה ולהקריב בה קרבנות. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי לרבי יהודה,

בבית המקדש השני. מסיקה הגמרא: אֵלָא צִרִיךְ לגרוס בברייתא, כל הקדשים שהוקדשו עַד שֶׁלֹּא נִפְגַּם הַמִּזְבֵּחַ, וְאַחֲרַיָּה נִפְגַּם הַמִּזְבֵּחַ פְּסוּלִין. וקשה על רב שאמר שלא שייך דיחוי, בעודם חיים. מתרצת הגמרא: וְלֹא תְרוּצִי קָא מְתַרְצֵת – וכי אין אתה מתקן את הגירסא בברייתא כדי ליישבה, וכיון שהוצרכת לתקן הגירסא, אֵימָא – אמור גם, שיש לגרוס 'כל הקדשים שֶׁנִּשְׁחָטוּ', כלומר שלא מדובר בברייתא על קדשים בעודם חיים, אלא על קדשים שנשחטו קודם שנפגם המוזהב, שעתה נדחים משום שאי אפשר לזרוק דמם, ובשחוטים יש דין דיחוי.
הגמרא מקשה על רב קושיא נוספת, מדברי עצמו: וְהָאֵמַר רַב יְדִיל אָמַר רַב, מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי שֶׁנִּצְעַק מִמְקוֹמוֹ, אין זה מונע להקטיר את הקטורת, אלא מְקַטְרִין קְטֹרֶת בְּמִקְוָמוֹ של המוזהב, אף שהמוזהב לא שם. ובפשטות מבינה הגמרא שהוא הדין למוזהב החיצון, שאף שאין מוזהב (או שנפסל) מכל מקום מתיר רב לעשות את כל העבודות על מקומו של המוזהב, כאילו הוא קיים, אם כן כיצד אומר רב שכאשר המוזהב פגום, כל הקדשים שנשחטו בעזרה נפסלו, והרי אפילו העבודות הצריכות להיעשות על גבי המוזהב כשירות.
מתרצת הגמרא: בְּדָמֵי רַבָּא – כמו שאמר רבא לגבי ענין אחר, כמובא בגמרא להלן שמוֹדֶה הָיָה רַבִּי יְהוּדָה בְּדָמִים, כלומר אף

בס"ד. שיחת יום ה' פרשת קרח, ב' דראש-חודש תמוז ה'תשמ"ח

- לתלמידות המסיימות ב"בית רבקה" ולמדריכות במחנות-קיץ תחיינה -

בלתי מוגה

א. פותחין בברכה¹, כהוראת התורה שהיא עצמה פותחת בברכה, באות ב', והיא מקור כל הברכות. ואם כן הוא בכל פעם שיהודים נפגשים, על-אחת-כמה-וכמה שכן צריך להיות, בתוספת תוקף ובתוספת הדגשה, כשמדובר באלו שמתכוננות למלא את התפקיד להיות מדריכות ומורות (ובפרט בעת הסיום של הלימודים, לאחר שהקדישו שנה שלימה, או יותר, כדי להיות ראיות לזה) - ללמד תורה, מלשון הוראה², במשך זמן רב מימי חיהם, ואם-כן מובן ששייכותם לתורה היא באופן חזק ופנימי יותר. והנה, בתורה גופא, ידוע פתגם אדמו"ר הזקן, שנמסר על-ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו³, ש"צריך לחיות עם הזמן", דהיינו שאת ההוראה לכל זמן, צריך למצוא בחלק התורה, מלשון הוראה, השייך לאותו הזמן, דהיינו פרשת השבוע, והדיוק בזה - "לחיות עם הזמן". ומזה מובן גם בנוגע לפגישה זו, שאת ההוראה המיוחדת שלה, יש למצוא בפרשה בתורה השייכת לשבוע זה - פרשת קורח (כדלקמן).

ובהקדמה:

הנקודה העיקרית בכל דבר, ואפילו בדבר חול שאינו קשור בעניני יהדות - מתבטאת בסוף הדבר, ב"סך-הכל" שלו, כמובן מעצם הביטוי 'סך-הכל', היינו שהכוונה לסיכום הדבר הכולל את כל הפרטים שלפני-זה.

ועל-דרך-זה בניתון-דין, שאת ההוראה שיש ללמוד מפרשת קורח, יש לקחת מסוף הפרשה. ונוסף על זה - מכיון שהתורה היא "תורה אור"⁴, היינו שכל הוראות התורה הן באופן ברור ומאיר - מובן שהלימוד שלוקחים מסיום פרשת קורח, הוא הוראה ברורה ומאירה באופן גלוי לכל אחד ואחת מישראל, ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לאלו שזכו בזכות הגדולה ("די גרויסע זכות, און די נשמה-דיקע זכות") להיות מדריכות במחנה-קיץ ולהיות מורות (כולל גם - להדריך את עצמן ולהתכונן לשנים הבאות על-ידי-זה שיתחילו מעתה להוסיף בזה באופן ד'הלוך ומוסיף' שישפיע גם על השנים הבאות).

ואף אם נדמה להן שהן עצמן בחרו בשליחות זו, בבחירה חפשית - הרי גם ענינים אלו שלגביהם ישנו הציווי "ובחרת בחיים"⁵, הם סוף-סוף בהשגחה פרטית, כמובן בפשטות, ובפרט על-פי ביאור ענין השגחה פרטית בתורת החסידות, מיוסד על תורת הבעל-שם-טוב (שנמסרה על-ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר) שכל דבר נוגע למעלה, עד לרצון הכי עליון, במחשבה העליונה⁶.

ב. תוכן סיום פרשת קורח הוא - חיובו של הלוי במעשר: "ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם, כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר.. והרימותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר.. כן תרימו גם אתם תרומת ה' מכל מעשרותיכם.. מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ה', מכל חלבו את מקדשו ממנו . . בהרימכם את חלבו ממנו גו"⁷.

כלומר:

בכחו של שבט לוי (בפרט, וכל בני-ישראל בכלל) לפעול בדבר גשמי בעולם, הרמה ועילוי - "בהרימכם", ובזה גופא - "את חלבו", דהיינו הטוב והמשובח שבתבואה ופירות וכיוצא בזה, ועל-דרך-זה בבשר (שה"חלב" שבבעל-חי, הוא החלק הטוב ביותר וה"חי" ביותר שבו). ושני פרטים אלו ("בהרימכם" ו"חלבו") הם שני כללים בכללות עבודת שבט לוי - בתור שלושים ("נתונים") של כל

(5) נצבים ל, יט.

(6) ראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 277 ואילך.

(7) יח, כו ואילך.

(1) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 641 בהערה.

(2) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית. זח"ג נג, ב.

(3) "היום יום" ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 92 ואילך.

(4) משלי ו, כג.

- 1 בני-ישראל - שגם בדבר שהוא כבר טוב ומשובח כו' ("חלב") ומעמדו ומצבו הרוחני הוא נעלה ביותר
- 2 - גם בו יפעלו הרמה ועילוי - "בהרימכם".
- 3 ובוודאי ניתן הכח לזה, על-פי הכלל ש"איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן"⁸, היינו שכל עניני התורה
- 4 והיהדות שהקב"ה מבקש, ומצפה שיקיימו אותם, הם "לפי כוחם" של בני-ישראל, כח שניתן מאת
- 5 הקב"ה, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, ולאידך גיסא - כחות אלו נמסרו לגמרי לבני-ישראל,
- 6 ועד שעל-פי "תורת אמת" הרי אלו כחות שלהם, וכאשר הם מנצלים את הכחות כדבעי, הרי זו זכות
- 7 שלהם, שהם קיימו את שליחותו של הקב"ה, שניתנה לכל אחד מהם לכל משך ימי חייו.
- 8 ואמרו חכמינו ז"ל⁹ "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים" - היינו שהקב"ה קבע, בטבע העולם, שלאחר
- 9 כל הישג - אפילו הישג גשמי של ממון, ובמכל-שכן וקל-וחומר בנוגע לעניני הנשמה, עניני תורה ויהדות
- 10 - מתעורר רצון תקיף ביותר להשיג, לכל-הפחות כפליים, ומתוך ידיעה שמאמר חז"ל זה עצמו, ממשיך
- 11 ואומר שלאחר שישג "מאתיים", וכבר יהיה בידו כפליים - "מי שיש לו מאתיים" - לא ינוח, אלא תיכף
- 12 ומיד יתעורר בו רצון חדש להשיג כפליים ממעמדו ומצבו הנעלה ("בהרימכם") - "רוצה ארבע מאות"...
- 13 ג. ולכאורה, מתעוררת שאלה:
- 14 זה-עתה דובר, שהכינוס הוא כנס של מדריכות ומסיימות, שהן קבוצה מיוחדת בעם ישראל, ואם-כן
- 15 מהי שייכותן להוראה זו שלומדים מפרשת השבוע, שבה מדובר אודות ענין שקשור, לכאורה, בשבט
- 16 לוי בלבד, ובשבט לוי עצמו - באלו שקיבלו את המתנות והמעשרות שאודותם מדובר בפסוק זה (על-מנת
- 17 להשתמש בהם, כל אחד ואחד לפי ענינו)?
- 18 והביאור בזה:
- 19 ידוע מה שכתב הרמב"ם¹⁰ ש"תורה בפירושה ניתנה", היינו שבזמן נתינת התורה שבכתב, ניתן גם
- 20 הפירוש לזה - תורה שבעל-פה שניתנה למשה, והוא מסרה ליהושע, שמסרה לזקנים, והם מסרוה
- 21 לתלמידיהם, והתלמידים לתלמידים הבאים אחריהם וכו'.
- 22 ואף-על-פי שבדורות הקודמים לא כתבו את התורה שבעל-פה, הנה דוקא מפני קושי הגלות וירידת
- 23 הדורות, נעשה התיקון הגדול של כתיבת התורה שבעל-פה, ועל-ידי-זה נדפסו והופצו הספרים של תורה
- 24 שבעל-פה המפרשים את התורה שבכתב, ובכלל זה - "פירושים" של פסוקים אלו בסיום פרשת קורח.
- 25 והענין בזה -
- 26 [ובחקדים, שפירוש זה, ככל דברי התורה, שהיא "תורה אור", הוא באופן ברור ומואר המובן לכל
- 27 אחד ואחת מישראל, ובמיוחד - למסיימות שלב אחד בלימוד התורה, שהוא הכנה לשלב נעלה יותר,
- 28 וכן - אלו שמתכוננות לנצל את תקופת הקיץ, כאשר פנויים מענינים שונים, למלא "נשמה-שליחות"
- 29 באופן מאיר, ומתוך מנוחה על-ידי נסיעה מחוץ לעיר, ויציאה מהרעש והבלבולים שישנם בעיר גדולה,
- 30 כדי להתמסר לגמרי, מתוך בריאות הנכונה, ללא כל דאגות ובלבולים, למילוי שליחות הנשמה בכללות,
- 31 ובמיוחד - ההוראה המיוחדת שלומדים מסיום פרשת קורח, כדלקמן].
- 32 בנוגע לענינים המיוחדים לשבט לוי, כתב הרמב"ם (שהוא "מורה הנבוכים") בספרו¹¹ (שהוא עצמו
- 33 קובע בהקדמתו, שהספר כתוב "בלשון צחה וברורה", ובאופן המובן לכל אחד ואחד "כקטן כגדול",
- 34 ועל-אחת-כמה-וכמה לאלו שהקדישו שנה שלימה, ויותר מזה, וערכו הכנות, במשך כמה חדשים, כדי
- 35 להיות משפיעים על הזולת, כי בנוסף לכל הענינים האמורים, זכות הרבים מסייעתם):
- 36 "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש - כל אחד ואחת - מכל באי העולם, אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו
- 37 - היינו שלבו ומוחו התעוררו - להבדל - היינו כמו שכתב הרמב"ם לעיל¹² ששבט לוי "הובדלו מדרכי

(10) בהקדמתו לספר הי"ד.

(11) הל' שמיטה ויובל בסופן,

(12) הלכה יב.

(8) תנחומא נשא יא. במדבר פ"ב, ג.

(9) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי"ש.

ועוד.

העולם", שאינם שייכים כלל לדברים בטלים והבלי העולם שאין להם שייכות ליהדות, דהיינו, ביחס לכל יהודי - כל הדברים שאין להם קשר לנשמתו, - "לעמוד לפני ה' לשרתו..." - כלומר, שאף-על-פי שהפסוקים נאמרו בשבט לוי, מכל-מקום הם שייכים לכל אחד ואחד מישראל - "ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים".

ד. ויש להוסיף שההבדלה מעניני העולם, קשורה בכללות ענין שבט לוי: הטעם לקריאת השם לוי, הוא על שם "לוי אשתי אלי"13, דהיינו מלשון ליווי וחיבור14, וזהו גם התוכן הכללי של עבודת שבט לוי (כנ"ל) - להבדל לגמרי מהבלי העולם הזה, ולהתחבר עם הענינים האמיתיים שעומדים צריך להיות מחובר - עניני יהדות, תורה ומצוותיה ש"הם חיינו ואורך ימינו" של כל אחד ואחת מישראל, ובהדגשה לגבי אלו שבהן תלויה ההנהגה של הילדים והילדות שעליהם הן ממונות להדריכם ולהורות להם איך להתנהג בחיי היום-יום, שחיייהם יהיו חיים אמיתיים חדורים ביהדות. ועל-ידי-זה שמתנהגים באופן המתאים לשבט לוי, זוכים לברכה המיוחדת שניתנה לשבט לוי - ההבטחה ד"אני חלקך ונחלתך"15, דהיינו (כפירוש רש"י) שהקב"ה מבטיח, שלא יהיו להם שום דאגות ולא יצטרכו ללחום מלחמות כדי לקבל ביזה כו', אלא יקבלו הכל מידו המלאה הפתוחה והקדושה של הקב"ה ובדרכי נועם ודרכי שלום - על-ידי ההורים, עסקני המוסדות וכיוצא בזה - ומתוך שמחה, כך שיוכלו לקבל את ההשפעה בתכלית השלימות ובשמחה, ולנצל אותה בשמחה וטוב לבב כדבעי.

וכל זה באופן ד"נחלה", שניתנת על-פי הגורל (וכמו שכתוב16 "אתה תומיך גורלי").

כלומר:

השפעה שבאה על-ידי "גורל" כוללת גם ענינים כאלו שעל-פי שכל לא מובן כלל איך ניתן להשיג אותם, ואף-על-פי-כן על-פי הגורל, שהוא למעלה מן השכל, זוכים לזה. דהנה יש דברים שמשיגים על-ידי יגיעה, יגיעה ומצאת"17, וישנם ענינים שהם ירושה ("מה יפה ירושתנו"), וחלק ("מה טוב חלקנו") על-פי הגורל ("מה נעים גורלנו") - ללא כל השתדלות ויגיעה, בדוגמת כללות ענין בני אברהם יצחק ויעקב, בנות שרה רבקה רחל ולאה, שאין זה תלוי בבחירה על-פי שכל כו', אלא כך נקבע במקור עליון, בחינת הגורל.

ועל-דרך-זה בנוגע למשתתפות בכנס זה:

העובדה שנפל בגורלן להיות יהודים ולהיוולד אצל הורים שיתנו להן חינוך כזה, או לבוא לסביבה כזו, שאחר-כך יגיעו להיות מדריכות (החל מהדרכת עצמן שחיייהן יהיו באופן של "לוי", התחברות על-ידי עניני יהדות עם מקור החיים, הקב"ה בעצמו) - היא על-פי הגורל, למעלה מן השכל, ובוודאי יזכו לקבל את כל הברכות, עד לברכה והבטחה ד"אני חלקך ונחלתך".

ומכיון שבוודאי ימלאו את תפקידם בתכלית השלימות - כפי שלומדים מהכהנים, שהם משבט לוי, שצריך להיות "תמים" בלי שום חסרון - בוודאי יהיו כל הברכות בתכלית השלימות ברוחניות, וממילא גם בתכלית השלימות בגשמיות, בבריאות הגוף, שלא תהיה שום הפרעה למלא את השליחות מתוך שמחה וטוב לבב.

ועל-ידי הנהגה זו, נעשה כל אחד ואחד "קודש קדשים" - כלשון הרמב"ם בהלכה הנ"ל - היינו שמגיע לדרגה כזו, שגם בשבט לוי עצמו ניתנה רק לכהן-גדול, ועל-פי פסק-דין הרמב"ם הרי זה שייך לכל אחד ואחד, אם רק יתמסר לעבוד את עבודתו של שבט לוי "לעמוד לשרת לפני ה'" - להפיץ אמונת ה', אהבת ה' ויראת ה', הן בעצמם, הן במשפחתם, ועל-אחת-כמה-וכמה בתלמידים ובתלמידות, על-ידי חינוך לתורה ומצוות בכלל, ובפרט אמונה יראה ואהבה, "דע את אלקי אביך"18 שזהו על-ידי חסידות

(16) תהלים טז, ה.

(17) מגילה ו, רע"ב.

(18) דה"א כח, ט. וראה תניא (ק"א) קנו, ב.

(13) ויצא כט, לד.

(14) ראה תנ"א ר"פ ויחי. לקו"ת ר"פ שמיני, ובכ"מ.

(15) פרשתנו יח, כ.

1 חב"ד במיוחד, ובאופן ד"יתפרנסון מיניה"¹⁹, כפי שנשיא דורנו הסביר כמה וכמה פעמים שעל-ידי-זה
2 נעשים ענינים אלו חלק משכל האדם (יהיה מי שיהיה, קטן או גדול, איש או אשה), שמתמסר לעסוק
3 בזה וממלא את רצון הנשמה שלו ששליחותה היא לפעול על הגוף.

4 וכאמור – על-ידי עצם ההחלטה "לעמוד לשרת" כו', מקבלים את כל הכחות הדרושים לזה, ובאופן
5 ד"ה' הוא נחלתו" באופן ד"נחלה וירושה" (כנ"ל), וביחד עם זה גם באופן ד"מתנה", ו"כל הנותן, בעין
6 יפה הוא נותן"²⁰.

7 ה. וזוהי נקודת ההוראה הברורה שלומדים מסיום פרשת קורח (על-פי תורה שבעל-פה):

8 פרשה זו מגלה לכל אחת ואחת מכן, ועד שאפשר למסור את זה לכל מי שפוגשים – שלכל אחד
9 ואחת מישראל, ואפילו לילד קטן, ניתנו כל הכחות הדרושים כדי להחליט החלטות טובות בנוגע לתורה
10 ומצוות, ושההחלטות יבואו במעשה בפועל, ועל-ידי-זה לפעול עילוי והרמה ("בהרימכם"), הן בעצמו
11 והן בכל בני משפחתו, האחים והאחיות, הסבים והסבתות – עד שיגיעו למעמד ומצב נעלה יותר מ"חלקו"
12 שלפני-זה שהיה טוב ומשובח כו'.

13 [ואין הדבר תלוי אלא בהחלטה שלו לנצל כדבעי כל רגע, ועל-אחת-כמה-וכמה כל יום, ובפרט בימי
14 הקיץ כשאין מניעות מצד הקור, הרוח והשלג וכיוצא בזה, ובמיוחד כשנמצאים מחוץ לעיר, וגם אם
15 נשארים בעיר – הרי עומדים מחוץ לבלבולים של עניני החול שבהם עסוקים במשך השנה, כפי שרואים
16 בטבע העולם אפילו בנוגע ללא-יהודים.

17 ועל-ידי-זה זוכים שיהיה ה' הוא נחלתו", ומקבל בקלות ללא מלחמות וללא דאגות כו' את כל
18 המצטרך, כנ"ל],

19 ו. כאשר לומדים פסוקים אלו בפרשת השבוע, ובאופן שעל-פי הוראת אדמו"ר הזקן, שנתן כח
20 לקיימה – הלומד "חיי" עם זה בחיי היום-יום, הרי זה נעשה "דם ובשר כבשרו"²¹, בדוגמת המזון שממנו
21 הוא מקבל חיות ו"יתפרנסון מיניה", ואזי ביכלתו לעשות בכל ענינים אלו באופן ד'הולך ומוסיף ואור',
22 להוסיף ולהתעלות בעילוי אחר עילוי – "בהרימכם" – עד לשמי השמים. ובאופן כזה שלמרות היותו
23 נשמה בגוף, הרי מעמדו ב"ארץ הזו התחתונה" הוא נעלה כל-כך שביכלתו להמשיך את השמים ושמי
24 השמים (דרגה הכי עליונה בשמים) על-ידי התורה (ועבודתו בעניני יהדות בכלל) שניתנה מהשמים, כמו
25 שכתוב²² "מן השמים דיברתי עמכם", ובזה גופא – בחינה הכי עליונה של שמים, "שמי השמים".

26 והרי אזלינן מהחודש השלישי, החודש של מתן-תורה, ונכנסים לחודש (שבדורנו במיוחד נעשה
27 חודש) הגאולה, גאולת נשיא הדור על-ידי נסים ונסים, אשר 'בעל הגאולה' כותב עליה במכתבו
28 הידוע²³ – "לא אותי בלבד גאל הקב"ה כ"אם . . את כל אשר בשם ישראל יכונה", כלומר שגאולה זו
29 היא גאולת כל אחד ואחת מישראל, ואפילו מי שמפני סיבות משונות "בשם ישראל יכונה" – שלדעתו
30 שמו היהודי הוא כינוי בלבד, והוא קשור, בעיקר, לשמו הלא-יהודי ולאנשים הלא-יהודים שבסביבה,
31 כי הם הרוב ו"אתם המעט"²⁴ – הנה חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז תרפ"ז גואל גם אותו.

32 ובפרט שעומדים עתה בשבוע שיום השבת שלו חל בג' תמוז – יום תחילת הגאולה, ובוודאי יתחילו
33 לעשות את ההכנות המתאימות כדי לנצל את חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז בהיקף רחב ("מיט'ן גאנצן
34 פארנעם") בכלל, ובפרט – לנצלו כדבעי כדי להשפיע על המודרכים והמודרכות כו', החל מהגוף של כל
35 אחד ואחד, וחלקו בעולם, ובזה גופא – החל מהשכל, שגם השכל של הנפש הבהמית יהיה חדור כולו
36 בשכל של הנפש האלקית, ועד כדי כך שיפעל גם על השכל הנמשך במדות שבלב, שהאהבה ויראה שלו,
37 או שלה, יהיו שייכים לעניני התורה, "תורת חיים", ובפרט – חלק התורה שאתו צריך "לחיות" עכשיו
38 – למלא את השליחות ד"בהרימכם" – להגביה ולהעלות את כל עניני העולם.

(19) תקו"ז ת"ו (בסופו). וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35.
וש"נ.

(22) יתור כ, יט.
(23) אג"ק שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.

(24) ואתחנן ז, ז.

(20) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.
(21) ראה תניא פ"ה.

- ז. ויש להוסיף, שבפרשה זו גופא ישנו לימוד אודות ההוספה בעילוי אחר עילוי:
 כנזכר לעיל, הלויים חייבים להפריש מן המעשר שקיבלו - "מעשר מן המעשר" - לכהנים, ומזה התפרנסו הכהנים (וכהן-גדול בכלל כו'), ומזה ישנה הוראה בנוגע לכל עניני העולם - שלאחר שפועלים עילוי בדבר מסויים, "בהרימכם", יש להוסיף ולהעלותו עילוי נוסף, בדוגמת המעשר שנעשה תרומה.
 ואם כן הוא בנוגע לפעולת האדם בחלקו בעולם, על-אחת-כמה-וכמה שהוא עצמו הולך ומוסיף בנוגע למילוי תפקידו בתור "לוי" מלשון ליווי וחיבור ("לילה אישי אלי", "כנ"ל) - לפעול בעצמו, ובחלקו בעולם, להתחבר עם כל עניני יהדות ולפעול חיבור עם אלקות.
 וחיבור וליווי זה הם "כלי" ראוי לקבל כל טוב גשמי ורוחני, ועל-ידי-זה יסורו כל הבלבולים, ויוכלו להתמסר למילוי ה"נשמה-שליחות" - מתוך בריאות הנכונה, ללא שום דאגות, התמסרות "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" - להפיץ יהדות בכלל, ולהפיץ תורה ומצוות בין המודרכים והמודרכות, וכן בעצמך - דמכיון שסיימתן שנה של לימודים, בוודאי שזוהי הכנה לשלב נעלה יותר, כי "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים", שבשנה שלקראתה מתכוננים, ישיג לפחות כפליים, ומתוך ידיעה שאחר-כך ישיג כפליים ממה שיהיה בידו אז (כנ"ל).
 ולכן, בנוסף לברכה וההצלחה שהקב"ה מבטיח לכל יהודי (כאמור לעיל), ישנה הדגשה מיוחדת בזה בנוגע למדריכים ומדריכות שסיימו שנה שלימה של לימוד, וכל מה שלמדו חקוק בזכרונם באופן ד"שלחן ערוך", שצריך רק לגשת ולקחת מן המוכן ולהשתמש בו בחיי היום-יום, ועד שגם את ימי החול עליו לעשות לימי "קודש לה", ואף-על-פי שענין הקדושה בנוגע ליום עצמו, נזכר בתורה רק לגבי שבת-קודש ויום הקדוש, שהוא "שבת שבתון", בדוגמת "קודש קדשים" - אף-על-פי-כן, בכחו של יהודי להחדיר קדושה גם ביום חול, על-ידי-זה שהיום נהיה יום שקשור ביהדות ובתורה ומצוות - שהוא עצמו, וכל סביבתו מקיימים.
 ועל-ידי-זה מביאים לגילוי "קודש הקדשים" שבעולם כולו - בית-המקדש, ו"קודש הקדשים" בשנה - יום הכיפורים, ו"קודש הקדשים" שבנפש - יחידה שבנפש.
 ועד למעשה בפועל - שעבודתו של יהודי ביום חול רגיל, פועלת כאילו עומד בקודש הקדשים, ביום הכיפורים, וה'יחידה שבנפש' היא בגלוי.
 ועל-ידי הפעולות בכל האמור לעיל, זוכים כל בני-ישראל שה"חלק" וה"נחלה" שלהם יהיה ה' - ענין האלקות שיורד ומשפיע ברכות והצלחות לכל אחד ואחת, למקטנם ועד גדולם, לאנשים נשים וטף, וכולם יחד נעשים "שבת לוי", מלשון ליווי וחיבור, וכולם יחד מתחברים ומתאחדים, כמודגש בתוכנה של שנה זו - "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף"²⁵, לעשות מהם קהל אחד ויחיד מאוחד באמונה, יראה ואהבה לאחדות האמיתית - אלקות, על-פי "תורה אחת" ומצוותיה (כמדובר כמה וכמה פעמים במשך השנה).

*

- ח. כנהוג בהזדמנויות מעין אלו, מסיימים בענין הצדקה ש"שקולה כנגד כל המצוות"²⁶, ועל-ידי-זה זוכים להבטחה הנתונה בתורה שבעל-פה, אשר כשיהודי נותן צדקה (מאיזו סיבה שתהיה, אפילו אם הנתנה היא כתוצאה מהכרח גשמי וכיוצא בזה) - הקב"ה נותן לו כמה פעמים ככה, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, והרי "לי הכסף ולי הזהב"²⁷ (כמדובר כמה וכמה פעמים), היינו שהקב"ה נותן משלו, באופן של צדקה - באופן שאין דורשים כלום מהמקבל, אלא לפי ערך הנותן, והעשיר נותן לפי עשירותו בלי שום תנאי ודרישה מהעני, ובלי הכרח שהעני יחזיר לו וכו'.

- 1 ובפרט שבנידון-דין, אכן אין צריך לתבוע כלל, כי כל אחד ואחד מישראל, למקטנם ועד גדולם,
2 "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²⁸, רוצה בפנימיות נפשו לקיים את רצון הקב"ה (כפסק-דין
3 הידוע²⁹, שבנוגע לבני-ישראל הוא – שכל אחד ואחד ימלא את שליחותו בעולם לעשות לו יתברך דירה
4 בתחתונים, בחלקו בעולם, החל מהשכונה, הרחוב והבית שבו הוא נמצא – לעשות שם "מקדש (מעט)"³⁰
5 שעליו מבטיח הקב"ה "ושכנתי בתוכם"³¹, שהקב"ה ("שמי השמים") יורדים אל תוך ה'ארבע אמות'
6 שלו, לתוך ביתו ושכונתו (ועל-ידי-זה לכל בני-ישראל שבסביבתו, וגם לאינם-יהודים, על-ידי שבע
7 מצוות בני נח) ובסבר פנים יפות, עד שיהיה "אני חלקך ונחלתך" (ככל הפרטים האמורים לעיל).
- 8 ויהי-רצון, שפעולת הצדקה תצטרף לכל ההחלטות הטובות שבוודאי קיבל כל אחד ואחד – "וה'
9 יראה ללבב"³² ורואה את המחשבה הטובה וההחלטה הטובה, ותיכף ומיד "מצרפה למעשה"³³. ויש
10 לומר – מצרף לזה את כל הענינים שעל-ידם אפשר להביא את המחשבות וההחלטות הטובות במעשה
11 בפועל³⁴.
- 12 וכל זה ממהר יותר את קיום התפילה והבקשה הפנימית של כל אחד ואחד מישראל וכל כלל ישראל
13 – "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח" "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים", שכך יהיה בפועל ממש,
14 במעשה בפועל למטה מעשרה טפחים, ותיכף ומיד "לא עיכבן אפילו כהרף עין"³⁵, יהיה קיום היעוד,
15 ללא שום בלבולים, נשמות בגופים – בגאולה האמיתית והשלימה.
- 16 ו"בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו" (כאמור), ובאופן ד"קהל גדול"³⁶, "האנשים והנשים והטף",
17 ומתוך שמחה אמיתית, באופן ד"תְּשֻׁמַּח" – להיות בעצמו בשמחה של מצוה, ו"תְּשֻׁמַּח" – לשמח גם את
18 כל הסביבה, ועד לשמחה האמיתית, הפנימית והעיקרית – שמחת הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי
19 משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ותיכף ומיד ממש,
20 **אמן כן יהי רצון.**
- 21 [לאחרי חלוקת הדולרים, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]
- 22 קיץ בריא ושמח, קיץ יהודי וחסיד, וכל אחת מכן, בתוך כלל ישראל, תתכונן לקבל פני משיח צדקנו
23 בשמחה ובטוב לבב, ותיכף ומיד ממש.

(33) קידושין מ, א. ועוד.
(34) ראה סה"מ תש"ב ע' 87.
(35) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.
(36) ירמ' לא, ז.

(28) בא יו"ד, ט.
(29) רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.
(30) ראה מגילה כט, א.
(31) תרומה כה, ח.
(32) ש"א טז, ז.

המשך מעמוד ג

עלי' בישראל. היינו, שלאחרי הקרבת ע' פרים בחג הסוכות, נפעל בישראל התגברות חסדו
ית', ולכן מקריבים לאחר ז' בשמע"צ פר אחד איל אחד³, כנגד אומה יחידה⁴, גילוי הענין
ד"ישראל ומלכא⁵ בלחודוהי⁶.

(3) פינחס כט, לו.

(4) סוכה שם.

(5) ראה זח"א רח, ב. הובא ונתבאר באוה"ת שמע"צ ח"ה ע' ב'קמט. ע' ב'קנג. סה"מ תרפ"ז ע' לו. ע' נא.

(6) ד"ה הללו את ה' כל גוים הב' ה'תשכ"ו.

בס"ד. משיחות שבת פרשת קורח, ג' תמוז ה'תשמ"ח

29 ב. והנה, נוסף על הענין הכללי של ימי הגאולה
30 (שהתחלתם בג' תמוז), מסתבר לומר, שיש ענין
31 ולימוד מיוחד גם מהענין הפרטי של ג' תמוז -
32 שהרי כל ענין שבעולם הוא בהשגחה פרטית, ויש
33 בו לימוד והוראה בעבודת האדם לקונו⁷, ועאכו"כ
34 בנוגע לגאולה של נשיא הדור, שיש לימוד והוראה
35 גם מפרטי הגאולה, ולכל לראש, מהתחלת הגאולה
36 בג' תמוז.

37 ויתירה מזה: מכיון שבג' תמוז היתה התחלת⁸
38 הגאולה גם של י"ב-י"ג תמוז, מסתבר לומר, שיש
39 בה עילוי בענין מסויים גם לגבי הגאולה ב"ב-י"ג
40 תמוז⁹.

41 יובן בהקדים הביאור בתוכן פרשת השבוע -
42 כפתגם הידוע¹⁰ ש"צריכים לחיות ("והחי יתן אל
43 לבו"¹¹) עם הזמן, וכדברי השל"ה¹²
44 ש"המועדים¹³ של כל השנה . . (גם) מועדי דרבנן
45 . . בכולם יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן
46 - ובנדו"ד, שבכמה שנים קורין פרשת קורח
47 בשבוע שבו חל ג' תמוז, ועאכו"כ בקביעות שנה
48 זו, שג' תמוז חל ביום הש"ק פרשת קורח,
49 כדלקמן.

50 ג. בפרשת קורח (כבכל פרשיות התורה) יש
51 ריבוי ענינים, עד אין-סוף, אבל כולם נרמזים
52 בשמה של הפרשה¹⁴ - "קורח".
53 ומתעוררת שאלה פשוטה (גם אצל "בן חמש
54 למקרא"):

עלה" (פירש"י מגילה יז, ב), ועאכו"כ בגאולת י"ב תמוז, שאינה
גאולה פרטית אלא גאולה כללית, עד לגאולה דכל בני" ממש,
כנ"ל בפנים.

- (7) ראה בארוכה כש"ט הוספות סק"ט ואילך. וש"נ.
- (8) להעיר ש"כל ההתחלות קשות" (מכילתא ופירש"י יתרו יט,
ה), מכיון שעיי"ז נעשה פתיחת הענין כולו.
- (9) כמודגש גם בפרשת הגאולה כפשוטה - שהגאולה ממאסר
בג' תמוז היא (בכמה פרטים) הצלה גדולה יותר מהגאולה מגלות
בעיר המקלט ב"ב-י"ג תמוז.
- (10) "היום יום" ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.
- (11) קהלת ז, ב.
- (12) חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצו, א).
- (13) להעיר מלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו (אגרות-קודש
הנ"ל ע' תכ. וש"נ): "במועד ימי הגאולה . . הנקבע . . כמועד
המועדים" - ע"ד מ"ש בנוגע לחג הגאולה י"ט כסלו: "חג
החגים" (מכתב הנעתק ב"היום יום" בהקדמה. ובכ"מ).
- (14) ראה שעהיה"א בתחילתו: "זוה שמו אשר יקראו לו
בלשון הקודש כו", היינו, שהשם מורה ומבטא תוכן הענין.

1 א. ג' תמוז¹ הוא היום שבו התחילה גאולת כ"ק
2 מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (בשנת תרפ"ז) - כי בו
3 ביום יצא מבית האסורים (על-מנת ללכת לעיר
4 מקלט), ובהמשך ובסמיכות לזה באה גם שלימות
5 הגאולה - ב"ב-י"ג תמוז².

6 והנה, כללות ענין הגאולה של י"ב-י"ג תמוז,
7 כולל גם התחלת הגאולה בג' תמוז - שייך לכאו"א
8 מישראל:

9 נוסף לכך שכל עניניו (ועאכו"כ ענין עיקרי
10 כהגאולה) של נשיא הדור, שייכים לכל הדור,
11 מכיון ש"הנשיא הוא הכל"³ - הרי, כל ענין המאסר
12 והגאולה ה' על עבודתו בהרבעת התורה לכלל
13 ישראל, היינו, לא בתור איש פרטי, יחיד ומיוחד,
14 כ"א בתור מנהיג כלל ישראל.

15 וכפי שכותב בעל המאסר והגאולה במכתבו
16 הידוע (לחגיגת י"ב תמוז הראשונה)⁴ - "לא אותי
17 בלבד גאל הקב"ה ב"ב תמוז, כ"א גם את כל
18 מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר
19 בשם ישראל יכונה", היינו, שזוהי גאולת כלל
20 ישראל, כל הסוגים של בני", לא רק רוב בני", אלא
21 כל בני" ממש.

22 ו"הימים האלה נזכרים ונעשים"⁵ - שבבוא ימי
23 הגאולה (החל מג' תמוז) בכל שנה ושנה, יש
24 להתבונן בפרשת ימים אלה, ולקבל החלטות
25 טובות להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהרבעת
26 התורה והמצוות, הפצת התורה והיהדות והפצת
27 המעיינות חוצה, שעיי"ז ממהרים ומזרזים את
28 הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו⁶.

- (1) להעיר ממאור"ל (תענית כט, א. וש"נ) מגלגלין זכות ליום
זכאי - שבג' תמוז אירע הנס ד"שמש בגבעון דום גו" (סדר עולם
רבה פי"א), שיש לו שייכות לתוכן הנס דהתחלה גאולה, כמשנ"ת
בארוכה במק"א (לקו"ש ח"ד ע' 1315-6. ח"ח ע' 114 ואילך.
שיחת ש"פ קרח ג' תמוז תשמ"ה - התוועדות תשמ"ה, ח"ה ע'
3077 ואילך).
- (2) פרשת המאסר והגאולה - ראה לקו"ד ח"ד תרי, א ואילך.
ספר התולדות אדמדר מהור"י צ"ח ע' 105 ואילך.
- (3) פירש"י חוקת כא, כא. וראה רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו
לבו (של המלך) לב כל קהל ישראל".
- (4) אגרות-קודש שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.
- (5) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת'
בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.
- (6) להעיר, שכל עניני גאולה שייכים זל"ז - "כיון דשם גאולה

רוצה בכך"²⁴, שגם הוא רצה להיות בדרגא של כהן גדול (אלא שבנוגע לפועל - "אין לנו אלא . . כהן גדול אחד"²⁴).

ויומתק יותר מעלת קורח - ע"פ המבואר בלקו"ת בפרשתנו²⁶ (הפרשה החסידית) "שורש הענין במחלוקת קורח . . (ש)לעתיד יהיו הלויים כהנים . . ולכן רצה קורח לעשות (כן) גם עכשיו . . אך באמת שגה ברואה, כי הנהגה זו אי-אפשר להיות כי-אם אחר שלימות הביורורים . . משא"כ עכשיו היום לעשותם כו".

ומזה תובן מעלת קורח, שרצה לפעול בזמן הזה העילוי דלעתיד-לבוא²⁷.

ועפ"ז י"ל הטעם בקריאת הפרשה בשם "קורח" - להדגיש את הענין הטוב של "קורח", הרצון להיות כהן גדול כו', שרצון זה הו"ע טוב, וי"ל שצריך להיות כן אצל כאו"א מישראל (אלא שצ"ל זהירות וכו' באופן המשכת רצון זה בנוגע למעשה, כדלקמן ס"ו).

ה. ויש לומר, שענין זה מרומז גם ב"ינה של תורה"²⁸ שבפירוש רש"י²⁹ בהתחלת הפרשה - שיש לפרש ע"ד הרמז (גם) למעלותא.

(א) "ויקח קורח" - "פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא": עוד לפני שרש"י מתחיל לפרש פשוטו של מקרא, מקדים שישנו פירוש ב"מדרש (רבי תנחומא³⁰)" - דרוש שמגלה את התוכן של "פרשה זו" באופן של טוב (אע"פ שע"ד הפשט, בגלוי ובחיצוניות, הרי זה דבר בלתי-רצוי וכו'), ולא עוד אלא ש"יפה נדרשת" - לא רק טוב סתם, אלא גם באופן של יופי, "יפה נדרשת".

(26) נד, ב ואילך.

(27) ועפ"ז מובן החילוק בין טעותו של קורח לטעותם של המרגלים: אף שהיתה אצלם כוונה טובה, להשאר במדבר, במעלת הרוחניות כו', ולא להכנס לארץ שבו יצטרכו לעסוק בענינים גשמיים, הרי "טעו בזה טעות גדולה", כיון ש"העיקר הוא לעשותם בארץ דוקא", דירה בתחתונים דוקא (ראה לקו"ת שלח לו, ב ואילך), כלומר, טעות המרגלים היא בשיטתם; משא"כ קורח - שיטתו כשלעצמה אינה טעות, ואדרבה, זוהי השלימות דלעתיד-לבוא, והטעות אינה אלא שעדיין לא הגיע הזמן לשלימות זו.

(28) "היום יום" כ"ט שבט.

(29) הביאור ע"ד הפשט - נתבאר בארוכה בשיחת ש"פ קורח תשכ"ה.

(30) מלשון נחמה, שתוכנה - שאפילו בדבר בלתי-רצוי מוצאים הענין הטוב שבו.

1 היתכן שפרשה שלימה בתורה תִּקְרָא "קורח",
2 שמו של רשע, שלא עשה תשובה¹⁵, היפך מ"ש¹⁶
3 "ושם רשעים ירקב", "דלא¹⁷ מסקינן בשמייהו"?

4 [ולהעיר, שאף שמצינו דוגמתו בפרשת בלק¹⁸
5 - הרי (נוסף לכך שאין זה מתרץ הקושיא בנוגע
6 ל"קורח"), הקושיא בנוגע ל"קורח" גדולה יותר
7 מהקושיא בנוגע ל"בלק", כמובן בפשטות (גם
8 ל"בן חמש למקרא") שיהודי שנפל לדרגת רשע,
9 רחמנא-ליצלן, גרוע יותר (מבחינה מסויימת) מגוי
10 רשע].

11 לכאורה, יש מקום לתרץ, שמחלוקת קורח על
12 הכהונה, הו"ע של ירידה צורך עלי', כמובן מענין
13 מתנות כהונה שבהמשך הפרשה - "לפי שבא קורח
14 וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו
15 (לאהרן) כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם",
16 שע"ז ניתוסף תוקף בענין הכהונה, "הריני כותב
17 וחותרם לך, ומעלה בערכאין"¹⁹:

18 אבל זהו דוקא ע"י ביטול גמרי של קורח
19 "ויאבדו מתוך הקהל"²⁰ (שלא כבני קורח שעשו
20 תשובה²¹), ולכן מסתבר לומר, שיש עילוי גם
21 ב"קורח", שלכן נקראת הפרשה על שמו.

22 ד. והביאור בזה²²:

23 מחלוקת קורח (ועדתו) היתה בגלל רצונו
24 להיות כהן גדול - "ובקשתם גם כהונה"²³,
25 "מבקשים כהונה גדולה"²⁴, היינו, שרצה להיות
26 בדרגא נעלית יותר, עד לאופן של הבדלה, משאר
27 בני, כדרגתו של כהן גדול, שנאמר בו²⁵ "ויבדל
28 גו' להקדישו קודש קדשים".

29 וענין זה - הרצון להיות בדרגא של כהן גדול -
30 הוא בוודאי דבר טוב, וכדברי משה רבינו "אף אני

(15) שרק בני קורח עשו תשובה (ראה סנהדרין ק', סע"א.
תנחומא פרשתנו יא. זח"ג נו, ב. פירש"י פרשתנו טז, ז. פינחס
כו, יא).

(16) משלי יו"ד, ז.

(17) יומא לח, ב.

(18) הביאור בנוגע לפ' בלק - ראה לקו"ש חכ"ג ע' 166
ואילך.

(19) פירש"י יח, ח.

(20) טז, לג.

(21) נסמן לעיל בהערה 15.

(22) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"י"ח ע' 186 ואילך.

(23) טז, יו"ד.

(24) פירש"י שם, ו.

(25) דה"א כג, יג.

גדולה, מכיון שבמתן-תורה נעשו כל ישראל²⁹
"ממלכת כהנים"⁴⁰, "כהנים גדולים"⁴¹.

ו. ויש להוסיף, שבקריאת הפרשה בשם "קורח"³¹
מרומו (לא רק הענין הטוב שב"קורח"⁴², הרצון
להיות בדרגת כה"ג, אלא) גם השלילה והזהירות
באופן גילוי והמשכת הרצון בנוגע למעשה (שבזה)
נכשל קורח) - ענין המרומו בג' האותיות ק' ר'
ח'⁴³:

הענין המשותף בצורת האותיות⁴⁴ (שצורתן
נשתלשלה משרשן ותוכנן הפנימי⁴⁵) ק' ר' ח' -
ששלתן דומות לצורת אות ה"א, אלא שיש בהן
שינוי בנוגע לרגל השמאלית: באות קו"ף - רגל
השמאלית יורדת למטה מן השורה, באות רי"ש -
חסרה רגל השמאלית⁴⁶, ובאות חז"ת - רגל
השמאלית מחוברת למעלה.

וי"ל ביאור הענין:
אות ה"א שייכת ובה נברא עוה"ז - כמארוז⁴⁷
"בה"א נברא העולם הזה".

ותמונתה בג' קוין - קו למעלה וקו מימין
המורים על מחשבה ודיבור, וקו משמאל שנפסק

(40) יתרו יט, ו.

(41) בעה"ט עה"פ.

(42) וי"ל שגם בשם "קרח" - מלשון "קרח" - מרומו ענין
טוב: (א) "קרח" רומז על פילוג למעלותא (כנ"ל בפי'
ואתפלג"), (ב) "קרח" שלילת שערות וצמצומים, היינו, שרצה
שלא תהי' השפעה מצומצמת ע"י שערות, אלא שיומשך מבחי'
המקיף שלמעלה כו' (לקו"ת פרשתנו נד, ב. ובכ"מ. וראה ד"ה
ויקח קרח, שנאמר בהתוודות).

(43) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"ח ס"ע 107 ואילך.
(44) להעיר מהידוע אודות דרך הלימוד דאל"ף-בי"ת, להסביר
לילדים התוכן הפנימי של צורת האותיות (ראה "היום יום" ח'
אדר א'. לקו"ד ח"ד תרמ"א, א), ולדוגמא: אות ב"ת - התחלת
התורה - "שהעולם דומה לב' שהוא מסובב משלש רוחותיו, ורוח
צפונית אינה מסובבת" (מדרש הנעלם לשה"ש בווהר חדש
בתחילתו. רבותינו בעה"ת ר"פ בראשית. ועוד), כדי לרמוז
שעבודתו של יהודי היא לסבב רוח הצפונית, שעי"ז נעשה שותף
להקב"ה במעשה בראשית: אות יו"ד - כלשון הרגיל שקורין
ליהודי" א"י יוד", שצורתה נקודה בלבד, די פינטעלע איד",
ומספרה רומז לעשרת הדברות. וכיו"ב בשאר האותיות.

(45) ראה שעהיוה"א פ"ב (בהגהה) ש"כל אות ואת מכ"ב
אותיות התורה, היא המשכת חיות וכת מיוחד פרטי . . . לכן גם
תמונתו בכתב כל אות היא בתמונה מיוחדת פרטית המורה על
ציור ההמשכה כו". וראה ספר הערכים חב"ד ב"מבוא" לערך
אותיות (צורתן).

(46) שינוי עיקרי הבולט, משא"כ השינוי לגבי אות דל"ת, שיש
לה "הוספה" למעלה בצד ימין - אינו אלא תג (שו"ע אדה"ז
חאו"ח סל"ו) והיא למעלה ובקוין זוית.

(47) מנחות כט, ב.

1 (ב) "ויקח קורח" - "לקח את עצמו", עצם
2 מציאותו, היינו, שלקח (גילה בפועל) את עצם
3 מציאותו, נשמתו, "לצד אחד"³¹, כדי "להיות נחלק
4 מתוך העדה . . . ואתפלג . . . להפליג משאר בני
5 אדם", היינו, חלוקה והפלגה למעלה משאר בני
6 האדם, דוגמת העילוי דכהן-גדול שהוא מובדל מכל
7 העם, "ויבדל גו' קודש קדשים".

8 (ג) בפירוש השני, "ד"א ויקח קורח . . . כמו
9 שנאמר קח³² את אהרן, קחו³³ עמכם דברים" -
10 קיחה בשביל עניני קדושה, ענין הכהונה ("קח את
11 אהרן") וענין התשובה ("קחו עמכם דברים ושובו
12 אל ה'").

13 (ד) נוסף על המפורש בקרא, מעלת יחוסו,
14 "קורח בן יצהר בן קהת בן לוי"³⁴ - מוסיף רש"י
15 גם יחוסו ליעקב³⁵, "והיכן נזכר שמו (של יעקב)
16 על קורח, בהתייחסם על הדוכן בדברי הימים,
17 שנאמר³⁶ אביאסף בן קורח בן יצהר בן קהת בן לוי
18 בן ישראל" (ולא רק "בן יעקב", אלא "בן ישראל",
19 שם המעלה).

20 (ה) "הלבישן טליתות שכולן תכלת", היינו,
21 שהיו במעמד ומצב ד"טליתות שכולן תכלת" -
22 "תכלת (ש)דומה לרקיע (וכסא הכבוד)"³⁷, המורה
23 על גודל מעלתם הרוחנית.

24 (ו) "כולם קדושים"³⁸, "כולם שמעו דברים
25 בסיני מפי הגבורה . . . לא הי' לך לברר לאחר
26 כהונה, לא אתם לבדכם שמעתם בסיני "אנכי ה'
27 אלקיך", כל העדה שמעו"³⁹ - היינו, שמצד הענין
28 דמתן-תורה (בסיני) ראויים כל ישראל לכהונה

(31) כן הוא - "לצד אחד" (ולא "לצד אחד") - בדפוס שני,
ברוב הדפוסים ובכמה כת"י שלפנינו.

(32) חוקת כ, כה.

(33) הושע יד, ג.

(34) שמצד זה ראוי הוא לענינים נעלים כו', ובפרט מצד ענינו
של "לוי" - "ליוה אישי אלי" (ויצא כט, לד), המורה על ענין
ההתחברות עם הקב"ה (ראה תו"א ר"פ ויחי. לקו"ת ר"פ שמיני.
ובכ"מ).

(35) דאף שהכתוב "לא הזכיר בן יעקב, שביקש רחמים על
עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם כו", אין זה מבטל, ח"ו,
יחוסו ליעקב, והכתוב עצמו מייחסו ליעקב בענין עיקרי,
בהתייחסם על הדוכן. ויתירה מזה - שרש"י מזכיר היחוס ליעקב
גם כאן!

(36) דברי הימים-א ו, כב-כג.

(37) פירש"י ס"פ שלח. ומקורו במנחות מג, ב. וש"נ.

(38) טז, ג.

(39) פירש"י עה"פ.

בג' תמוז), "גאולת ישראל העוסקים בהרבצת תורה"⁴⁷:
 כאשר פוגשים יהודי שבגלוי ובחיצוניות נראה במעמד ומצב בלתי-רצוי, דוגמת מצבו של קורח בפשטות הכתובים, יכול משהו לחשוב: מה לו וליהודי שמקומו ב"שאוּל", רחמנא-ליצלן? ...!
 על זה בא המענה בפרשת השבוע - פרשה בתורה ששמה "קורח", שבה מודגשת מעלתו של קורח:
 "פרשה זו יפה נדרשת", כלומר, יהודי זה שפגש, אומר לו "דרשני" - לדרוש ולמצוא את הנקודה הטובה והיפה שבו ("יפה נדרשת").
 יש לדעת ולזכור יפה, שכל יהודי, באיזה מעמד ומצב שיהי, אפילו מעמד ומצב של "קורח" לגריעותא - ה"ה מתייחס ליעקב, ועד - שהוא "בן ישראל" ("אע"פ שחטא ישראל הוא"⁵³, "ישראל" דייקא, שם המעלה), ובלשון בעל המאמר והגאולה⁴: "כל איש ישראל (כולל גם את אשר בשם ישראל יכונה", היינו, את אשר נדמה לו שהשם ישראל (בנוגע לעצמו) אינו אלא כינוי⁵⁴), מבלי התחשב עם מצבו הפרטי בשמירת וקיום המצוות, לבו תמים עם ה' ותורתו". ולכן, בכחו וביכולתו "ליקח את עצמו", היינו, לגלות את עצמותו ומהותו, ו"להיות נחלק מתוך העדה".
 ואתפלג נחלק משאר העדה", למעליותא, היינו להתעלות לדרגת הקדושה של כהן-גדול, "כמו שנאמר קח את אהרן, קחו עמכם דברים".
 ח. ליתר ביאור: פעולת הרבצת התורה בנוגע ליהודי אשר "בשם ישראל יכונה" - יכולה להיות ע"י הידיעה שסופו לעשות תשובה, כי לא ידח ממנו נדח⁵⁵:
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64

ואינו מחובר למעלה, מורה על המעשה, כמו שיש הפסק בין המחשבה ודיבור ובין המעשה⁴⁸. כלומר, העבודה בעוה"ז - שבשביל זה נבראו גם העולמות העליונים⁴⁹ (עוה"ב שנברא ביו"ד⁴⁷) - צריכה להיות באופן של ציור אות ה"א, היינו, שלא מספיקה עבודה רוחנית במחשבה, וגם לא די בעבודה בדיבור, אלא צ"ל הירידה במעשה (שלילת אות רי"ש), ובזה גופא - שאינו יורד למטה מקו הימין (שלילת אות קו"ף), כיון שהמעשה צ"ל חדור ומונהג ע"פ המחשבה והדיבור. ולאידיך, שאינו מחובר לקו העליון והימין, אלא יש הפסק ביניהם (שלילת אות ח"ת), כיון שמרגיש שע"י הירידה לעולם המעשה, עוה"ז שמעשיו קשים⁵⁰, ה"ה בהפסק מקו העליון והימין, וזה מעוררו ויש לו תשוקה כו' - עבודת התשובה.
 ובזה היתה טעותו של קרח - שרצה לעשות שינוי ברגל השמאלית של אות ה"א, ענין המעשה, כאמור, שהרצון שלו (להיות כהן גדול) הי' כדבעי, אלא שהמעשה בפועל הי' באופן בלתי-רצוי, לא בציור של אות ה"א, כ"אם בשינוי, אות ק', אות ר' ואות ח' - "קרח"⁵¹.
 וההוראה מזה בעבודת האדם - שצריך ללמוד ממעלת קורח, בנוגע לרצון, שירצה ויחפוץ להיות בדרגת הקדושה דכהן-גדול, אבל העבודה צ"ל בציור של אות ה"א דוקא (ולא בציור האותיות ק' ר' ח'), היינו, שביחד עם הרצון והתשוקה לעלות למעלה, עליו לדעת שצ"ל הירידה בעולם המעשה של תורה ומצוות (ואדרבה - "המעשה הוא העיקר"⁵²), ובאופן שאינו יורד למטה מן השורה, השורה של דין תורה. ולאידיך, באופן של הפסק מהקו העליון, כנ"ל.
 ז. ומכאן למדים הוראה נפלאה בנוגע לעבודה בהרבצת התורה - תוכן ימי הגאולה (שהתחלתם

(53) סנהדרין מד, רע"א.
 (54) להעיר, ש"כנוי" בגימטריא "אלקים" (תקנ"ז בהקדמה טו), סע"א). ועוד. וראה גם לקוטי לוי"צ לזח"ב ע' קנת. ועוד), כלומר, מחד גיסא - שייכותו אפילו לשם אלקים (שלמטה משם הוי') אינה אלא באופן של גימטריא, מצד "מיעוט האור והחיות מיעוט אחר מיעוט, עד שלא נשאר ממנו אלא בחי" אחרונה שהוא בחי" החשבון ומספר כו" (שעוה"א ספ"ז), אבל לאידיך גיסא - ה"ה שייך לשם אלקים, משבעה השמות שאינם נמחקים, ולא עוד, אלא שע"י יש לו שייכות גם לשם הוי' - "שמש ומגן הוי' אלקים". ועד"ז בנרוד"ד - שגם יהודי אשר בשם ישראל יכונה, יש בו העצם כו'.
 (55) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא ספ"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.

(48) תו"א מג"א צה, סע"ב. לקו"ת ר"פ בלק. ובכ"מ.
 (49) שהרי, "תכלית השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרגה, אינו בשביל עולמות העליונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון", מכיון ש"נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" (תניא פל"ו).
 (50) תניא ספ"ו.
 (51) ובפרטיות - אות קו"ף - המחלוקת על חיוב ציצית בטלית שכולה תכלת, אות רי"ש - המחלוקת על חיוב מזוזה בבית מלא ספרים, ואות ח"ת - המחלוקת על כהונת אהרן (נבאר בלקו"ש ח"ח ע' 110 ואילך).
 (52) אבות פ"א מ"ז.

והחסידות – אורות ד'תוהו' בכלים ד'תיקון'; ובוזה
גופא - שהמעשה (רגל השמאלית) יהי' בציור אות
ה"א⁶², ולא בציור אות קו"ף או ח"י"ת, כנ"ל.
ט. עפ"ז יש לבאר גם הקשר והשייכות לג' תמוז - שבו מודגש (לא רק שהירידה היא צורך עלי', אלא יתירה מזה) שהירידה עצמה היא התחלת העלי':

בעת היציאה מבית האסורים בג' תמוז בשנה
ההיא, לא ידעו עדיין שזוהי התחלת הגאולה,
מכיון שהיציאה מבית האסורים היתה (לא לחפשי,
אלא) לגלות, ובלשונו של בעל המאסר והגאולה⁶⁴:
בו ביום (ג' תמוז) הוכרחתי לצאת בגולה⁶³ אל עיר
מקלטי כו'.

וכמודגש גם בשיחתו הידועה לפני נסיעתו
לעיר מקלטו⁶⁴: נושאים אנו תפילה להשי"ת, יהי⁶⁵
ה' אלקינו עמנו . . לא מרצונו גלינו וכו', היינו,
שיש צורך בתפילה ובקשה נוספת מצד חומרת
המצב כו'.

אמנם, לאחר הגאולה ב"ב"י"ג תמוז, איגלאי
מילתא למפרע, שהיציאה מבית האסורים בג' תמוז
היא התחלת הגאולה.

ומזה מובן העילוי המיוחד של ג' תמוז בזה,
גם לגבי י"ב"י"ג תמוז – שרואים בגלוי שענין של
גלות ("הוכרחתי לצאת בגולה") הוא באמת התחלה
של גאולה.

כלומר: בימי הגאולה י"ב"י"ג תמוז נתגלה
שהמאסר (והגלות) הוא באופן של ירידה צורך עלי'
(ככל המועדים הקשורים עם הצלה וגאולה), היינו,
שנתברר שכוונת ירידת המאסר, היא שע"ז יתוסף
(לאח"ז) עליו גדול יותר (כבנדוד, שכתוצאה
מהמאסר והגאולה ניתוסף בהרבצת התורה

1 אבל, החידוש של פרשת קורח - ש"קרח" הוא
2 פרשה בתורה - הוא, שהפעולה עם יהודי אשר
3 "בשם ישראל יכונה", צריכה להיות (לא רק בגלל
4 שיעשה תשובה בעתיד, אלא) בגלל מצבו בהווה,
5 היינו, שגם במצב ההווה רואים את הטוב והיפה שבו
6 ("יפה נדרשת"), להיותו "בן ישראל", ש"לבו תמים
7 עם ד' ותורתו".

8 ובעומק יותר: יש להסתכל על יהודי ש"בשם
9 ישראל יכונה", לא רק בזה שירידתו למצב זה היא
10 צורך עלי', כדי שיוכל לבוא אח"כ למעלת התשובה
11 (ע"ז ש"קח את עצמו"), אלא יתירה מזה –
12 שמצב "בשם ישראל יכונה" גופא הוא התחלת
13 העלי', ש"לקח את עצמו להיות נחלק מתוך העדה
14 . . . ואתפלג . . להפליג משאר בני אדם", היינו,
15 התחלת העלי' לדרגת בעלי-תשובה המובדלת
16 משאר בני אדם - "מקום שבעלי-תשובה עומדין,
17 צדיקים גמורים אינם עומדין"⁵⁶, ועד ש"אין . . יכולין
18 לעמוד בו"⁵⁷.

19 אלא, שצריך להשפיע – ועד לפעול עליו -
20 שענין זה יומשך בעבודת התשובה בפועל, היינו,
21 שלא ישאר ברצונו הפנימי בלבד, אלא יתגלה גם
22 במעשה (רגל השמאלית); או בקצה השני, שלא
23 יפליג לגמרי משאר בני אדם להשאר במעלת
24 הרוחניות בלבד, "והרוח תשוב אל האלקים אשר
25 נתנה"⁵⁸, דוגמת התשובה דר"א בן דורדיא⁵⁹
26 ש"געה בבכי עד שיצתה נשמתו"⁶⁰, כ"אם
27 שעבודתו תהי' גם (ואדרבה - בעיקר) באופן של
28 ירידה והמשכה למטה במעשה (רגל השמאלית),
29 נשמה בגוף בעוה"ז הגשמי⁶¹ (ובלשון הקבלה

(56) ברכות לד, ב.

(57) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה'ד.

(58) קהלת ז, יב.

(59) וי"ל, שראב"ד פתח הצינור לכא"מ מישראל (ובפרט בזמן הגלות שעיקר העבודה היא בענין התשובה) שיוכל להיות אצלו דרגת התשובה דראב"ד, ויתירה מזה (שהרי לאחר שראב"ד הגיע לדרגה זו, אין זה דבר חידוש, אלא צ"ל באופן נעלה יותר) - נשמה בגוף דוקא, אורות בכלים, בכפנים.

(60) ע"ז יז, סע"א.

(61) וי"ל, שענין זה מרמז בפסוק "קחו עמכם דברים" - כמבואר בדרושי חסידות (לקו"ת דברים דרושי ש"ש סה, א) ש"דברים הם התורה והמצוות כו", היינו, שהתשובה ("שובה ישראל גוי" קחו עמכם דברים ושובו אל ה'") צ"ל באופן שנמשכת בעניני התומ"צ שנתלכשו בדברים גשמיים דוקא.

ועפ"ז יומתק שרש"י אינו מסתפק בפסוק "קח את אהרן", אלא מוסיף גם הפסוק "קחו עמכם דברים" (אף שמביא ראי' על

קחה בדברים, ולא על קחת הדברים עצמם) - כ', ב"קחו עמכם דברים" מודגשת הן תנועת ההעלאה שבתשובה בעילוי יותר מתנועת ההעלאה ד"קח את אהרן", והן לאורך גיסא, שאין להשאר בתנועת ההעלאה, אלא צ"ל ההמשכה למטה בעניני התומ"צ.

(62) להעיר מהשייכות דאות ה"א לענין התשובה - "תליא כרעי" (השמאלי) דאי הדר בתשובה מעיילי לי" (מנחות כט, ב).

(63) להעיר דגלות - "שקול כמעט כצער מיתה" (חינוך מצוה תי).

(64) לקו"ד ח"ד תרצא, ב ואילך. ועוד.

(65) מלכים א ח, נז.

וביחד עם זה, העילוי של "המענג את השבת"⁶⁸
 (למעלה מקדושת השבת ש"מקדשא וקיימא"⁶⁹
 מצ"ע⁶⁹) נעשה ע"י "עונג אכילה ושתייה", בשר
 ויין, "תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם"⁷⁰,
 תענוג מדברים גשמיים (וחומריים, לכאורה), שגם
 לאינם-יהודים יש חוש ותענוג בהם -

להדגיש, שתכלית הכוונה היא (לא להשאר
 בתנועה של הפלגה למעלה, אלא) לברר ולזכך את
 החומריות⁷¹ של הגוף ונה"ב וחלקו בעולם, עד
 שלא ישאר כ־אם התוקף שניתוסף בקדושה, ע"ד
 המבואר בענין "משכני אחרין נרוצה"⁷² (ל' רבים),
 שע"י בירור נה"ב ניתוסף התוקף והמרוצה בעניני
 קדושה.

יא. ויש להוסיף, שג' תמוז - שבו מודגש
 שירידת הגלות היא התחלת העלי' - פועל גם
 בנוגע לכללות ענין הגלות⁷³:

נתבאר במק"א⁷⁴ שיש לבאר הטעם הפנימי של
 קביעת חג הגאולה בחודש הרביעי, ולפני "צום
 הרביעי" - כיון שבדורנו זה, דור האחרון של
 הגלות ודור הראשון של הגאולה, מתחילה כבר
 ה"טעימה" וה"התנוצצות" מעין הגאולה העתידה,
 כולל גם שיוכלו להרגיש ולטעום את הפנימיות של
 ה"צום הרביעי" (התחלת "בין המצרים", כללות
 ענין החורבן והגלות) - "ששון ושמחה" (כפי
 שהיה בגילוי לעתיד-לבוא), היינו, לא זו בלבד
 שהצום (חורבן וגלות) הוא בשביל ששון ושמחה
 (הגאולה), אלא יתירה מזה, שהצום גופא,
 בפנימיותו, הו"ע של ששון ושמחה (התגלות
 פנימיות האהבה, "כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ
 בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו מרוב אהבתו"⁷⁵),
 ולכן נתגלה בדורנו זה שבחודש הרביעי ישנו חג

והיהדות בכל קצוי תבל וביתר שאת וביתר עוז⁶⁶,
 אבל ירידת הגלות כשלעצמה היא בוודאי מצב
 בלתי-רצוי; משא"כ בג' תמוז - הרי ההליכה לגלות
 היא (לא רק לצורך גאולה, אלא היא עצמה)
 התחלה של גאולה.

וזהו הקשר לפרשת קורח - ש"קורח" עצמו
 הוא (לא רק לצורך עלי', אלא הוא עצמו) ענין
 נעלה (מצד הרצון כו'), פרשה בתורה, ופרשה
 ש"יפה נדרשת".

ודוגמתו בעבודת הרבצת התורה ("חג גאולת
 ישראל העוסקים בהרבצת תורה") - שהגישה
 להשפיע ולפעול על הזולת (גם על אשר "בשם
 ישראל יכונה") היא לא (רק) מפני שיודעים
 שירידתו היא צורך עלי' (לאחרי עבודת התשובה),
 אלא שמוצאים ומגלים את הטוב והיפה שבמצבו
 ההווה, ועד להכרה שירידתו היא התחלת העלי'
 "להפליגך משאר בני אדם", כנ"ל.

י. וענין זה מודגש ביותר בג' תמוז שחל
 ב(שבת) פרשת קורח:

ג' תמוז שחל ב(שבת) פרשת קרח, מלמד ונותן
 כח לעבודת הרבצת התורה תוך כדי הכרת מעלתו
 של הזולת, למצוא ולגלות את הטוב והיפה שבו,
 שע"ז נקל יותר לפעול בו ש"יקח את עצמו . .
 להפליג משאר בני אדם", כמו קח את אהרן, קחו
 עמכם דברים, היינו, העלי' לדרגת הקדושה דכהן-
 גדול, וביחד עם זה, שאינו נשאר במעלת הרוחניות
 בלבד, אלא יורד ונמשך גם במעשה ("קחו עמכם
 דברים"), ובאופן הרצוי, כציור אות ה"א דוקא,
 כנ"ל.

ולהעיר, שחיבור ב' הקצוות הנ"ל - תנועת
 התשובה באופן של הפלגה משאר בני אדם, ביחד
 עם הירידה בעניני מעשה - מודגשת גם ביום
 השבת (שבת פרשת קורח, וג' תמוז שחל בשבת),
 כי:

"שבת" ענינו "תשובה" - "שבת אותיות תשב",
 תשובה עילאה⁶⁷, "והרוח תשוב אל האלקים אשר
 נתנה", היינו, תנועה של הפלגה למעלה כו'.

(66) ומרמז גם בזמן התחלת המאסר - ט"ו סיון - שבו קיימא
 סיהרא באשלמותא, ובמיוחד השלימות ד"ירחא תלתא", החודש
 דמתן-תורה.

(67) אגה"ת ספ"י.

(68) שבת קיח, סע"א.

(69) ביצה יז, א.

(70) רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"ז. טוש"ע ואדה"ז אר"ח ר"ס

רמב.

(71) להעיר גם מתורת הבעש"ט על הפסוק "כי תראה חמור
 שונאך גוי עזוב תעזוב עמו" ("היום יום" כ"ח שבט. כש"ט
 הוספות סט"ז. וש"נ).

(72) שה"ש א, ד. וראה לקו"ת ויקרא ב, ד. ראה יט, ג. ובכ"מ.

(73) נוסף על הפעולה בנוגע לגלות הפרטי - שהירידה לגלות
 של "בשם ישראל יכונה" (נוסף על הגלות של כללות ירידת
 הנשמה בגוף) היא (לאמיתתו של דבר) התחלת העלי'.

(74) לקו"ש ח"ח ע' 308 ואילך.

(75) אגה"ק סכ"ב (קלד, סע"ב).

בתעניות, "שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו
הקרבתי לפניך" ⁸⁰ וכו'; אבל מה לו - טוען הוא
(ולפעמים ברוגז גדולה) - וליהודים שנמצאים
בדרגא תחתונה, "בשם ישראל יכונה", יהודי
שנראה במצב של "קורח"?! ⁸¹

והמענה לזה - מפרשת "קורח" גופא: השלילה
בתוקף של "קורח", באה ללמדנו שהעבודה צריכה
להיות בציור אות ה"א, היינו, לא להשאר בעולם
המחשבה והדיבור, אלא לירד למטה (רגל
השמאלית) לעולם המעשה. ואדרבה, המעשה הוא
העיקר; ולאידך, הטוב של "קורח" בא ללמדנו שיש
למצוא את הטוב והיפה שבכאן"א מישראל, ולכן
צריך לירד ממעלתו הרוחנית עד למקום ה"חוצה",
כדי לעסוק עם יהודי אשר "בשם ישראל יכונה" ⁸¹.
ולאמיתתו של דבר, אין זו ירידה בשבילו, אלא
אדרבה, זוהי העלי' שלו, מכיון שע"ז הוא ממלא
את תכלית הכוונה בירידת הנשמה למטה. שכן,
כדי להיות בתנועה של עלי' והפלגה בענינים
רוחניים, לא הוצרך לירד לעוה"ז, כי מצב זה הי'
גם (ואדרבה - בשלימות נעלית יותר) בהיות
הנשמה למעלה, אלא כוונת הירידה למטה היא כדי
לפעול בירור המטה. ⁸²

וכדאיתא בגמרא ⁸² "בשעה שמכניסין אדם
לדין, אומרים לו נשאת ונתת באמונה (ואח"כ)
קבעת עתים לתורה" ⁸³, כלומר, השאלה הראשונה
ששואלים לאחר מזה ועשרים שנה, היא (לא
בנוגע ללימוד התורה, אלא) "נשאת ונתת באמונה";
האם המשא-ומתן שלך, שבשבילם ירדה נשמתך
למטה - בירור המטה, ע"י הפצת התורה והיהדות
בכל מקום - הי' באופן ד"נשאת ונתת באמונה", ⁸⁴

1 הגאולה, ועוד לפני ה"צום הרביעי" - נתנית כח
2 לגלות את הפנימיות של ה"צום הרביעי", ש"יהי'
3 לששון ולשמחה ולמועדים טובים" ⁷⁶.

4 וענין זה מודגש ביותר בג' ⁷⁷ תמוז - שבו רואים
5 בגלוי שההליכה לגלות, היא עצמה (ה"ה לא רק
6 צורך עלי', אלא) התחלה של גאולה, כנ"ל.

7 יב. המורם מכל האמור לעיל בנוגע למעשה
8 בפועל - המעשה הוא העיקר:

9 בעמדנו ביום הש"ק ג' תמוז, יש לעורר -
10 "מפקחין על צרכי ציבור בשבת" ⁷⁸ - ע"ד ההכנות
11 המתאימות לימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז, בימים
12 שלפנ"ז החל מג' תמוז, והימים שלאחריו, ובפרט
13 ימי הקריאה (וימי הכניסה ⁷⁹), ועאכו"כ ביום
14 השבת, ובלשונו של בעל המאסר והגאולה ⁸⁰:
15 "לקובעו ליום התועדות והתעוררות לחיזוק התורה
16 והיהדות בכל אתר ואתר לפי ענינו".

17 ולהדגיש גם הלימוד וההוראה הנ"ל -
18 שהפעולה בחיזוק התורה והיהדות, תהי' מתוך
19 הכרת מעלתו של הזולת, גם של זה אשר "בשם
20 ישראל יכונה", במצבו ההווה, עד כדי כך,
21 שירידתו היא התחלת העלי', כנ"ל בארוכה.

22 יג. ועוד ענין עיקרי בזה - הדגשת חובתו
23 (וזכותו) של כאו"א לעסוק בחיזוק התורה
24 והיהדות:

25 יכול משהו לטעון שחפצו ורצונו "להפליג
26 משאר בני אדם" ולעסוק אך ורק בענינים רוחניים
27 בלבד, לימוד התורה, נגלה דתורה ונסתר דתורה,
28 להיות "טלית שכולה תכלת", לסגף את גופו

(76) זכר' ח, יט. וראה רמב"ם הל' תעניות בסופן.

(77) יום השלישי בחודש, וי"ל דשייך להעילוי ד"שלישי" *
ש"הוכפל בו כי טוב", הדגשת הענין ד(יום) טוב. ולהעיר, שגם י"ז
תמוז (שקביעותו בימי השבוע באותו יום שבו חל ג' תמוז**) *
בגימטריא טוב, היינו, שה"טוב" דג' תמוז מגלה את ה"טוב" די"ז
תמוז. וענין זה מודגש ביותר בקביעות שנה זו - ביום השבת,
שהתענית נדחה, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר (סה"ש ה'ש"ת ע'
157): הלואי שידקה באמת, ויהפך לששון ולשמחה.

(78) ראה שבת קנ, א. רמב"ם הל' שבת פכ"ד ה"ה. טושו"ע
(ואדה"ז) אר"ח שש"ו (סי"ב).

(79) מגילה בתחילתה.

(*) נוסף על הרמז ל"אוריאל תליתאי" .. בירחא תליתאי, ע"ד האמור
לעיל (הערה 66) בנוגע למאסר בט"ו טיון.
(**) וביום זה חל גם תשעה באב, וכן יום א' דפסח - ראה בארוכה
לקו"ש ח"ח ע' 313 ואילך ובהערה 55.

(80) ברכות יז, א.

(81) ויתירה מזה - שיש ללמוד ממנו, כהוראת המשנה ברפ"ד
דאבות (שלומדים בשבת זו) "איהו חכם הלומד מכל אדם".
ולהעיר, שמאמר זה נאמר ע"י "בן זומא" - שכניסתו לפרס היתה
באופן של עלי' וכניסה בלבד (דלא כר"ע שנכנס בשלום ויצא
בשלום), ולכן מדגיש כאן שצ"ל גם הירידה והיציאה למטה,
לראות מעלתו של "כל אדם", "אדם אתם", היהודי שנמצא
למטה, וללמוד ממנו.

(82) שבת לא, א.

(83) ומה שאמרו "אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי
תורה" (קידושין מ, ב. סנהדרין ז, א) - הרי זה בנוגע להתחלת
הענוש והדין, אבל (בנוגע הדין"ח שכאו"א עתיד ליתן ה)שאלה,
שואלים תחילה על משא ומתן באמונה, ואח"כ שואלים על
קביעת עתים לתורה (תום' שם).

הדבר הוא בניגוד לרצונו שבגלוי, ובלשון המשנה
בסיום וחותם פרק רביעי במסכת 'אבות' שלומדים
בשבת זו - "על-כרחך אתה חי", היינו, שגם אם
הדבר הוא "על-כרחך", מ"מ "אתה חי", צריך אתה
לחיות בזה (באופן ד"החי יתן אל לבו").

וכאשר עוסק בענינים אחרים, אפילו ענינים הכי
נעלים - שואלים אצלו "נשאת ונתת באמונה":

עסקת אמנם בענינים הכי נעלים, ובשכר זה
תקבל ש"י עולמות וכו' וכו', אבל השאלה (ויתירה
מזה - השאלה הראשונה) היא, מה עם המשא-
ומתן בענין העיקרי, שבשביל זה "הניח הקב"ה את
העליונים ואת התחתונים"⁹⁴ והתעסק ומתעסק בכל
יום ליתן בך את הנשמה, ומשמרה בקרבך בעולם
הזה; היכן הם "הילדים" שלמדת עמהם אל"ף ב"ת (של
יהדות). היכן הם היהודים שקרבת ליהדות?!

ובפרט בהתחשב עם המצב המבהיל בימינו
אלו, שהוא בדומה לפיקוח-נפשות ממש,
שמסתובבים מאות אלפי "ילדי" ישראל ללא ידיעה
באל"ף ב"ת של יהדות (כולל - בארץ הקודש,
שאף שישנם מפלגות דתיות וכו', עיקר ה"נשאת
ונתת" שלהם, "באמונה" - אינם בחינוך הנוער
ליהדות), כמדובר כמ"פ בהתוועדויות האחרונות,⁹⁵
ופשוט שאין די במחשבה ודיבור, עריכת אסיפות
וקבלת החלטות טובות, ואפילו לא במצב
ד"מתניכם חגורים"⁹⁶, אלא צריך ומוכרח וחיוני
הוא כנ"ל, ללכת בפועל ולפעול במעשה בפועל,
ובלשון הידוע⁹⁷ "טאפארו דא פלאחו" (להפעיל
הגרזן בבול-עץ, לעשותו כלי).

טו. ובכל זה ניתוסף הציווי וההוראה, ביחד עם
נתינת-כח, מימי הגאולה, החל מהתחלת הגאולה
בג' תמוז - "להוסיף אומץ בהרבצת תורה והחזקת
היהדות"⁹⁸.

והדגשה יתירה בנתינת-כח - בדברי בעל
המאסר והגאולה בג' תמוז (הנ"ל ס"ט) "נושאים
אנו תפילה להשי"ת - יהי ה' אלקינו עמנו כאשר
הי' עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו, שיש בזה
גם בקשה וגם הבטחה, אשר השי"ת יהי' עמנו

1 בכל התוקף והשלימות, כולל גם מלשון
2 'אומנות'⁸⁴!

3 יד. ובפרטיות יותר - בנוגע לדורנו זה:
4 כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו - בעל המאסר
5 והגאולה - הטיל על כאו"א את התפקיד והשליחות
6 לעסוק בהפצת התורה והיהדות.

7 נשיא דורנו אומר, שעבודתו של כאו"א צריכה
8 להיות בדוגמת עבודת שבט לוי, כלשון הכתוב
9 בפרשתנו "ואני הנה לקחתי את אחיכם הלויים . .
10 נתונים לה"⁸⁵, "אני חלקך ונחלתך"⁸⁶, ובלשון
11 הרמב"ם⁸⁷ ש"הובדל לעבוד את ה' לשרתו ולהורות
12 דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים, שנאמר⁸⁸
13 יורו משפטך ליעקב ותורתך לישראל", ומסיים⁸⁹:
14 "לא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש כו' הרי
15 זה נתקדש קודש קדשים, ויהי' ה' חלקך ונחלתו
16 לעולם ולעולמי עולמים . . הו"⁹⁰ מנת חלקי וכוסי
17 אתה תומיך גורלי"⁹¹.

18 והוסיף לפרש ולבאר בנוגע לפרטי העבודה -
19 החל מלימוד אל"ף ב"ת עם תינוקות, הן כפשוטו,
20 חינוך הקטנים⁹², והן אל"ף ב"ת של יהדות
21 לקטנים בידעיות, בתוככי כל שאר פעולות חינוך
22 התורה והיהדות בכל מקום ומקום לפי ענינו.

23 ולכן, אף אחד אינו יכול להשתמט ח"ו
24 משליחות זו, ולומר האמתלא ששליחותו בענין
25 אחר, ואפילו לא להתנהג כמו "בן יחיד מפונק"
26 באמרו שאינו יודע מה וכיצד עליו לפעול וכו'⁹³ -
27 מכיון שנשיא דורנו אמר בפירוש, ששליחותו של
28 כאו"א היא לעסוק בהפצת התורה והיהדות, ופירש
29 גם דרכי ואופני הפעולה כו', ובמילא, אין הדבר
30 תלוי ברצונו לבחור לו איזו שליחות שרוצה, אלא
31 צריך לקיים השליחות שהוטלה עליו, אפילו אם

(84) תניא ספמ"ב.

(85) יח, ו.

(86) שם, נ.

(87) ה'ל' שמיטה ויובל פ"ג ה"ב.

(88) ברכה לג, יו"ד.

(89) הלכה יג.

(90) תהלים טז, ה.

(91) "הנחת ידי על גורל הטוב, לומר את זה קח לך" (פירש"י

ס"פ נצבים).

(92) כידוע בפרשת המאסר והגאולה, שעיקר המס"נ היתה על
העבודה בחינוך הקטנים והנוער כו'.

(93) ראה גם קונטרס משיחות ש"פ שלח שנה"ז ס"ח.

(94) ל' אדה"ז בתניא פמ"ו (סה, ב). וראה גם שם רפמ"א.

(95) שיחות: חגה"ש, ש"פ נשא, בהעלותך. ועוד.

(96) ל' הכתוב - בא יב, מא.

(97) סה"ש ה"ש"ת ע' 105. תש"ב ע' 84. תש"ז ע' 104. ועוד.

וכבר נסתיימה כל העבודה, גם "צחצוח
הכפתורים"⁹⁹, הרי בוודאי שהגאולה צריכה לבוא
תיכף ומיד ממש, ולכן ובמילא, כל האמור לעיל
אודות תפקידו ושליחותו של כאו"א לעסוק בהפצת
התורה והיהדות, אינו מחליש כלל וכלל ואפילו
משהו, ח"ו, מהבקשה והדרישה של הגאולה בכל
התוקף - "עד מתי"!

יז. ויה"ר שמהדיבור אודות הגאולה, ובפרט
בימי הגאולה שמתחילים בג' תמוז - נזכה וניכנס
ממש בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח
צדקנו, תיכף ומיד ממש, "לא עיכבן כהרף עין"¹⁰⁰.
ובהמשך לזה ובמילא, נחגוג את ימי הגאולה
י"ב-י"ג תמוז ביחד עם בעל הגאולה, נשמה בגוף,
"הקיצו ורננו שוכני עפר"¹⁰¹, והוא בראשם,
ובבוא שבעה עשר בתמוז - יִדְחָה "צום
הרביעי", ובפרט בקביעות שנה זו, ששבעה עשר
בתמוז חל בשבת, שבעבר נדחה התענית בקביעות
כזו, וכדברי נשיא דורנו אז¹⁰²: הלוואי שיִדְחָה
באמת, ויתירה מזה, שיהפך לששון ולשמחה
ולמועדים טובים.

1 כאשר הי' עם אבותינו, הגם שאין אנו יכולים
2 להידמות לאבותינו כו".

3 כלומר, כשמתעוררת שאלה או ספק כו', האם
4 יש לו הכחות הדרושים למילוי השליחות בהפצת
5 התורה והיהדות - אומרים לו, שג' תמוז פועל
6 גאולה מכל השאלות והספקות כו', מכיון שנשיא
7 דורנו הכריז "יהי ה' אלקינו עמנו כאשר הי' עם
8 אבותינו", ש"הגם שאין אנו יכולים להידמות
9 לאבותינו", מ"מ ישנה הבטחה ברורה ש"יהי ה'
10 אלקינו עמנו", ולא עוד, אלא "כאשר הי' עם
11 אבותינו", ולכן בוודאי שניתנו הכחות הדרושים
12 למילוי השליחות בהצלחה ובשלימות, ואין הדבר
13 תלוי אלא ברצונו של כל אחד ואחד.

14 טז. ועוד ענין בזה - בהמשך דברי בעל המאמר
15 והגאולה בג' תמוז, "לא מרצוננו גלינו כו' ולא
16 בכחותינו אנו נשוב כו', אבינו מלכנו ית' הגלנו כו'
17 והוא ית' יגאלנו כו'", שבוזה מרומז ענין נפלא:

18 כיון שהגאולה היא "לא בכחותינו כו'" אלא
19 ע"י "אבינו מלכנו ית'", הרי מובן וגם פשוט, שגם
20 כאשר חסר משהו ב"מעשינו ועבודתנו", אין זו
21 סיבה לעכב, ח"ו וח"ו, אפילו לרגע אחד בלבד,
22 את פעולתו של הקב"ה, ש"יגאלנו ויקבץ נדחינו
23 כו' ויוליכנו קוממיות ע"י משיח גואל צדק, לארצנו
24 הקדושה במהרה בימינו אמן".

25 ועאכו"כ לאחר שכתב "כלו כל הקיצין"⁹⁸,

99 ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.
100 מכילתא ופירש"י בא יב, מא.
101 ישעי' כו, יט.
102 נסמן לעיל בהערה 77.

98 סנהדרין צז, ב.

אגרות קודש

ב"ה, ח' תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

...ומי"ש שמפני הטרדות לא יכול להשתתף בענין הנ"ל וכו', הנה פליאני עליו, כי הרי איפכא
מסתברא, ומשל למה הדבר דומה לאדם שנחלש בגשמיות ואומרים לו להוסיף באכילה ושתי וענה
ע"ז שכיון שחלוש הוא אין לו כח לאכו"ש ולכשיבירא אז, יוסיף באכו"ש, וה"ה בהנ"ל שכשרואה
שטרוד בענינים המבלבלים ומקלקלים ואין בהם נחת, הנה אחת העצות להפטר מזה הוא להיות טרוד
בענינים דחיוק התורה והיהדות והבלא מפיק הבלא ובפרט בענין דתורה הרי ידוע מרז"ל כל המקיים
את התורה מעוני סופה לקיימה מעושר, ועוני ועושר הרי הם לא רק בכסף וממון אלא גם בזמן וכו'...

בברכה ובפ"ש כל אנ"ש שיחיו.

השלמות לשיחות דלעיל

בסעיף ח, במעלת בעלי־תשובה:

ולהעיר, שאף שענין התשובה הוא "בשעתא חדא וברגעא חדא"¹, מכל־מקום ישנם כמה וכמה חילוקי דרגות בענין התשובה, מן הקצה אל הקצה, החל מדרגת התשובה שאומר "רוצה אני" (לאחרי ש"כופין אותו עד שיאמר רוצה אני")², עד לדרגת התשובה דרבי אלעזר בן דורדייא, שעל זה "בכה רבי ואמר, יש קונה עולמו בשעה אחת"³, היינו, שאפילו רבי השתוקק לדרגה זו ד"לאתבא צדיקיא בתיובתא"⁴, עד כדי בכיה, מפני שהדבר הוא למעלה מכלי המוחין.

ואין לך ראייה לדבר (שיש חילוקי דרגות בענין התשובה) יותר מהפלאת מעלת התשובה דרבי אלעזר בן דורדייא - שאף שבוודאי היו ריבוי בעלי־תשובה במשך הדורות שלפני־זה, מכל־מקום מדגישים במיוחד את מעלת תשובתו של רבי אלעזר בן דורדייא, להיותה דרגה נעלית ביותר שלא בדרך הרגיל כלל.

ולאידך גיסא - לאחר התשובה דרבי אלעזר בן דורדייא, הרי זה נעשה שייך לכל אחד ואחד מישראל כו' (ראה שיחות דלעיל, הערה 59).

בסעיף י, במעלת השבת:

ועוד ענין בזה - ש"כל מלאכתך עשויה"⁵, עבודה מתוך מנוחה, ויתירה מזה - מתוך תענוג, הכולל (ולמעלה מ)ענין השמחה.

ועל־ידי־זה נוספת הרחבה בכל עניני העבודה - במכל־שכן וקל־וחומר מהענין ד"שמועה טובה תדשן עצם"⁶, כסיפור הגמרא⁷ שענין התענוג פעל הרחבה אפילו בעצם של אדם מבוגר (לאחרי גיל הצמיחה והגידול), אינדיהודי, שהחריב את בית־המקדש (עליו נאמר⁸ "והלכנו באדיר יפול") - שמזה מובן שפעולת ההרחבה שעל־ידי התענוג הוא ענין טבעי, מצד גדרי העולם.

וההרחבה בכל עניני העבודה, ממחרת את קיום היעוד⁹ "ירחיב ה' אלקיך את גבולך".

בסעיף יג, בענין סיגוף הגוף בתעניות:

תענית הוא ענין נעלה ביותר, דוגמת הקרבת קרבן בבית־המקדש, אשר "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, אף כי הבית הזה"¹⁰ (בניחותא¹¹), אבל, לכל־לראש, עליו למלא את התפקיד שהוטל עליו - ללמוד אל"ף בי"ת עם ילדי ישראל, או להשגיח על המלמדים, או לעורר את זה שיכול לחזור מאמר חסידות כו' שיעסוק בהפצת המעיינות חוצה (אפילו אם הוא - המעורר - אינו מגיע למדרגתו), וכיוצא בזה.

וכדי למלא תפקיד זה באמונה - אינו יכול לעסוק בתעניות, כי מרוב החלישות והעייפות ישכב לישון... ולכל היותר, כשיבוא המלמד ויעוררו משנתו, "יעשה לו טובה" וישמע מה בפיו, ואם יהיה לו כח, אולי יתן לו גם עצה... - אינך עושה "טובות" לאף אחד, זוהי טובתך, מכיון שעל־ידי־זה הנך ממלא את תכלית ירידת נשמתך לעולם!

(6) משלי טו, ל.

(7) גיטין נו, ב.

(8) ישעי' יו"ד, לד. גיטין שם.

(9) שופטים יט, ח.

(10) מ"א ח, כז.

(11) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"א ריש ע' 148.

(1) זח"א קט, סע"א.

(2) ר"ה ו, א. וש"נ. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות ספ"ד.

פירש"י ויקרא א, ג.

(3) ע"ז יז, סע"א. וש"נ.

(4) ראה זח"ג קנ"ג, ב.

(5) מכילתא ופירש"י יתרו כ, ט. טושו"ע (ואדה"ז או"ח שש"ו

ס"ח (סכ"א).

1 וכל זה - נוסף לכך ש"כל היושב בתענית נקרא חוטא.. מה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא
2 חוטא, המצער עצמו מכל דבר ודבר על-אחת-כמה-וכמה"¹², כי "אין לאדם רשות על גופו ("קנין
3 הקב"ה"¹³).. לצערו בשום צער, אפילו במניעת איזה מאכל או משתה"¹⁴.
4 ומה שהנך צריך תיקון תשובה כו' - מניין לך שהתשובה צריכה להיות על-ידי תעניות וסיגופים? !
5 אדרבה - התשובה צריכה להיות על-ידי מילוי תכלית ירידת נשמתך, ודבר זה אינו תלוי בבחירתך, מכיון
6 שאין ביכולתך לשנות מה שנקבע ע"י הקב"ה - החל מכללות העבודה שצריכה להיות בציוור אות ה"א,
7 שמודגש בה ענין המעשה, שאפילו "סופר" (שתפקידו לכתוב האותיות) אינו יכול לשנות את צורת
8 האותיות!

* * *

9 יח. מאמר דיבור-המתחיל "ויקח קורח" גו'.

* * *

10 יט. הביאור בפירוש רש"י - נכלל בשיחות דלעיל, סעיף ה.
11 כ. בשיעור היומי ברמב"ם, יש סיום הלכה והתחלת הלכה - סיום הלכות ביאת מקדש, והתחלת
12 הלכות איסורי המזבח - ובהתאם לכך יש להתעכב על ענין המשותף בשניהם.
13 ובנידון-דידן אין צורך לחפש, מכיון שבשניהם נזכר ענין השחיטה:
14 בסוף הלכות ביאת המקדש¹⁵ - "שחיטת הקדשים כשרה בזרים, אפילו קדשי קדשים.. שנאמר¹⁶ ושחט
15 את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן, מקבלה ואילך מצות כהונה",
16 ובהתחלת הלכות איסורי המזבח¹⁷ - "השוחט בעל מום לשם קרבן לוקה, שהרי נאמר בבעלי מומין
17 לא תקריבו אלה לה'¹⁸, ומפי השמועה למדנו שזה אזהרה לשוחט".
18 אלא שצריך ביאור והסבר בתיווך הדברים:
19 מחד גיסא - אין השחיטה בכלל הקרבה ("ושחט גו'" ואח"כ "והקריבו"), שלכן, אפילו שחיטת קדשי
20 קדשים כשרה בזר, כולל גם "פר כהן-גדול של יום הכיפורים.. אם שחטו זר כשר"¹⁹ (ומה שמצינו שכל
21 עבודות יום הכיפורים, גם השחיטה, נעשים בכהן-גדול²⁰ - הרי זה דין ביום הכיפורים, ב'גברא' של
22 כהן-גדול כו', ולא דין בעבודת השחיטה).
23 ולאידך גיסא - ממה שכתוב "לא תקריבו אלה לה'" למדים "אזהרה לשוחט", שמזה משמע
24 שהשחיטה היא בכלל הקרבה.
25 כא. ויש להוסיף ולבאר בנוגע לכללות ענין השחיטה - בפנימיות הענינים:
26 לאדם הראשון - הותר רק ירק עשב, ורק לבני נח הותר לאכול בשר - "כל רמש אשר הוא חי, לכם
27 יהיה לאכלה"²¹, אלא שהוזהרו על אבר מן החי, "אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו"²², "כל זמן שנפשו
28 בו, לא תאכלו"²³, משום צער בעלי-חיים כו'.
29 אבל עדיין אינו מובן: הרי עצם פעולת השחיטה, יש בה משום צער בעלי-חיים? ! ובפרט על-פי מה
30 שכתב הרמב"ם ב'מורה נבוכים'²⁴ שצער בעלי-חיים הוא איסור מן התורה!

(19) הל' פסולי המוקדשין פ"א ה"ב.

(20) יומא לב, סע"ב. וש"נ.

(21) נח ט, ג.

(22) שם, ד.

(23) פירש"י עה"פ.

(24) ח"ג פמ"ח. וראה שם ספי"ז. וראה גם בהנסמן בלקו"ש

ח"ט ע' 206.

(12) תענית יא, סע"א. רמב"ם הל' דעות רפ"ב.

(13) רדב"ז הל' סנהדרין ספ"ח.

(14) שו"ע אדה"ז חו"מ הל' נזקי גו"נ ס"ד.

(15) פ"ט ה"ו.

(16) ויקרא א, ה.

(17) פ"א ה"ד.

(18) אמור כב, כב.

1 וההסברה בזה – על-פי דברי הגמרא במסכת חולין²⁵ "אין ושחט אלא ומשך". היינו, שהשחיטה היא
 2 פעולה של הנעלה (משיכה למעלה), להעלות את הבהמה (מין החי) לדרגת האדם, שנעשית דם ובשר
 3 כבשרו של האדם (מין המדבר).
 4 ונמצא, שהשחיטה (אינה דבר בלתי-רצוי, צער כו', אלא אדרבה) פועלת עליו בבהמה, ולכן מברכים
 5 על מעשה השחיטה – אף שאין מברכים על דבר שיש בו נזק ופורענות לאחרים²⁶ (ואפילו לא על דבר
 6 שעשייתו היא בשביל מניעת סכנה²⁷) – מכיון שזהו דבר טוב, כאמור "אין ושחט אלא ומשך".
 7 והלימוד מזה בעבודת האדם, "לתקן הדעות"²⁸ – שכללות העבודה היא להעלות את הדברים
 8 התחתונים שבעולם, שיתעלו לדרגת "אדם", על שם אדמה לעליון²⁹.
 9 כב. כאן המקום להזכיר אודות מסיבות והתוועדויות של שמחה, בקשר לפעולות בעניני הרבצת תורה
 10 וחיוזוק היהדות.
 11 ולכן, אלו שהכינו קנקני משקה, משקה המשמח – יעלו למעלה, עליה בגשמיות, וגם – ובעיקר –
 12 עליה ברוחניות, כי בשביל לדבר ולהכריז לרבים צריכים להתעלות כו', ויכריזו על פרטי המאורע, המקום
 13 והזמן, ויזמינו את כל המסובים, כנהוג בכגון-דא.
 14 ויהי-רצון שמעשינו ועבודתנו בכל הענינים האמורים, ימהרו ויזרזו עוד יותר את הזמן שבו יתעלה
 15 העולם כולו, כולל גם עליית הלוויים, עליהם נאמר "אני חלקך ונחלתך", שיתעלו לדרגת כהנים – בגאולה
 16 האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.
 17 [לאחרי חלוקת המשקה, התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "והריקותי לכם ברכה"].

* * *

18 כג. בהערות אאמו"ר³⁰ מובא מאמר הזהיר³¹ "קורח בעי למעבד חילופא דימינא לשמאלא כו', ולא
 19 עוד אלא דאשתכח ביה לישנא בישא כו'".
 20 ומבאר אאמו"ר³², "מה שאמרו על קורח שני חטאים.. מה שרצה לעשות חילופא דימינא לשמאלא,
 21 הוא הפגם ב'זעיר-אנפין', ש'זעיר-אנפין' הוא בחינת ימין וראשיתו חסד (ויתירה מזה – שחסד הוא 'יומא
 22 דאזיל עם כולהו יומין'³³).. וקורח שרצה לעשות חילופא דימינא לשמאלא הרי פגם.. ב'זעיר-אנפין'..
 23 אחר-כך אמר עוד, ולא עוד אלא דאשתכח ביה לישנא בישא, הוא שפגם גם במלכות, שמלכות היא
 24 בחינת פה, דיבור".
 25 והלימוד מזה בעבודת האדם – שהזהירות ושלילת ענינו של קורח, צריכה להיות לא רק בנוגע למעשה
 26 (כמבואר לעיל (סעיף ו) ש"קרח" מורה על השינוי ברגל השמאלית של אות ה"א, ענין המעשה), אלא
 27 גם בנוגע למדות (ובספירות – לא רק 'מלכות', אלא גם 'זעיר-אנפין').
 28 ונקודת הענין – על-פי המבואר בארוכה בדיבור-המתחיל "אל תצר את מואב" לאדמו"ר האמצעי³⁴
 29 (ומרומז גם בספר התניא) שהעבודה בזמן הזה היא בענין המדות, כלומר, שאין להסתפק במעשה בלבד,
 30 אלא צריכה להיות גם עבודת המדות.
 31 כד. בהתחלת פרק רביעי של מסכת אבות שלומדים בשבת זו, שנינו: "בן זומא אומר, איזהו חכם
 32 הלומד מכל אדם כו'".
 33 והנה, בטעם שלא נזכר שמו, כ-אם שם אביו, "בן זומא" – ועל-דרך-זה במשנה שלאחר-יזה, "בן

(30) לקוטי לוי"צ ריש פרשתנו (ע' שעח).

(31) ריש פרשתנו (קעו, א).

(32) ע' שפא.

(33) ראה זח"ג קג, איב. קצא, ב. הנסמן בלקו"ש ח"ה ע' 174

בשוה"ג.

(34) מאמרי אדמו"ר האמצעי ע"ס דברים בתחילתו.

(25) ל, ב. וראה לקו"ש שם.

(26) ראה אנציק' תלמודית ערך ברכות המצוות ע' תקכ"ג.

וש"נ.

(27) רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ד.

(28) ראה רמב"ם הל' תמורה בסופן.

(29) ראה של"ה ג, רע"א. ובכ"מ.

- 1 עזאי אומר" - כתב רבי עובדיה מברטנורא: "לפי שלא האריך ימים ולא נסמך שיקרא רבי, היו קורין אותו על שם אביו, וכן בן עזאי".
- 2
- 3 [ולהעיר, שמצינו בספרי³⁵ שבן עזאי חי קל"ג שנים! ועל-כרחך צריך לומר, שמאמר זה נאמר בצעירותו, ולפני שנסמך, שלכן נקרא אז על שם אביו³⁶].
- 4
- 5 ויש לבאר את קשר שם בעל המאמר לתוכן המאמר "איזהו חכם הלומד מכל אדם":
- 6 השם "בן זומא" - שלא נקרא בשמו אלא על שם אביו - מורה ומדגיש את תנועת ה"מקבל" שבו.
- 7 וענין זה מרומז גם בשמו "שמעון" (ש"שניהם (בן זומא ובן עזאי) שמם שמעון³⁷) - מלשון שמיעה³⁸,
- 8 ששומע ומקבל מאחרים. וזהו גם תוכן המאמר - "איזהו חכם הלומד מכל אדם", הדגשת תנועת הקבלה מכל אדם.
- 9
- 10 ויש להוסיף בזה:
- 11 "בן זומא" (וכן "בן עזאי") נמנה בין ה"ארבעה שנכנסו לפרדס"³⁹, שמזה מובן גודל מעלתו כו' -
- 12 על-דרך ובדוגמת רבי עקיבא (אף-על-פי שלא היה בדרגת השלימות של רבי עקיבא ש"נכנס בשלום
- 13 ויצא בשלום")⁴⁰,
- 14 ואף-על-פי-כן, מדגיש "בן זומא" הצורך ללמוד מכל אדם, ללמדנו, שגם מי שהגיע לדרגה הכי נעלית (דוגמת הכניסה ל"פרדס") יכול וצריך ללמוד מכל אדם.
- 15
- 16 אלא, שבשביל זה צריך לעורר בנפשו את תנועת הביטול, ועד לתכלית הביטול, שאינו נקרא בשמו,
- 17 אלא על שם אביו, "בן זומא", היינו, שמרגיש את עצמו כמו שהיה בצעירותו, קודם שנסמך כו',
- 18 שעל-ידי-זה קל לו ללמוד ולקבל מכל אדם.
- 19 כה. וממשיך במשנה "שנאמר כו'", ובוה יש שינויי גירסאות:
- 20 לגירסת רבי עובדיה מברטנורא - "שנאמר⁴¹ מכל מלמדי השכלתי", שבמשנה הובא רק חלקו הראשון
- 21 של הפסוק, והוא מוסיף בפירושו: "וסיפא דקרא, כי עדותיך שיחה לי, כלומר כו'".
- 22 אבל הגירסא שמביא רבינו הזקן בסידורו היא - "שנאמר מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי",
- 23 שהפסוק כולו מובא במשנה.
- 24 [וזהו אחד הטעמים להעתקת פרקי אבות בסידורו של רבינו הזקן - אף שהיה יכול לכתוב רק "נוהגין
- 25 לומר פרקי אבות כו', תמצא במשניות", מבלי להעתיקן בסידורו, במכל-שכן וקל-וחומר שאפילו בנוגע
- 26 לנוסח התפילה, כותב רבינו הזקן "רצה ומודים וכו' תמצא בשחרית"⁴², ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע
- 27 לאמירת פרקי אבות, שאין זה שייך לנוסח התפילה, כ-אם בתור מנהג לאחר התפילה כו' - מכיון שרצה
- 28 לקבוע את הגירסא המדויקת, כולל גם בנוגע לניקוד וכו'⁴³].

(42) ולהעיר ממ"ש כ"ק אדנ"ע בהגהותיו לסידור (שכ, ד) שאדמו"ר הצ"צ הגי' והוסיף התיבות "רצה ומודים כו' תמצא בשחרית" ב"סידור" שנרפס כל הנוסח רצה ומודים כו' עד גמירא - "שדקדק שלא יהי' שום שינוי מהסידור של רבינו הגדול ז"ל אף בדבר כזה שאינו נוגע לשום דבר בעצם הנוסחא . . וגם שאפשר שיש בזה איזה כוונה כי גבהו דרכיו כו'". ומזה רואים גודל הדיוק שב"סידור" גם בדבר שיש בו סיבה פשוטה (לכאורה), כבנדר"ד, שמפני ריבוי הוצאות ההדפסה בתקופה ההיא, לא הדפיסו כל הנוסח עזה"פ, אלא כתבו "רצה ומודים כו' תמצא בשחרית".

ואעפ"כ, בשנים שלאח"ז נרפסו הסידורים באופן ש"כל תפילה ותפילה באה על מקומה בשלימות, מבלי שיצטרך המתפלל לחפש הדפים בשעת תפילתו" (נוסח דף-השער) - מפני שניתוסף הצורך ב"סידור השוה לכל נפש", גם לאלו שעדיין לא הגיעו לדרגה כזו שיוכלו "לחפש הדפים" בשעת התפילה.

(43) ראה שער הכולל פ"ל ס"ג.

(35) כ"ה בדעת זקנים מבעלי התוס', ר"פ תולדות.

(36) ע"ד סנהדרין מא, רע"ב.

(37) פ' הרע"ב שם.

(38) להעיר, שדרגת השמיעה היא למטה מדרגת הראי', וכמבואר בכ"מ (לקו"ת ואתחנן ב, ד ואילך) שמשם רבינו רצה שכל בני' יהיו בדרגת הראי' באלקות, אבל אעפ"כ לא זכו כל ישראל לדרגת הראי' (אלא יחידי סגולה בלבד), כ-אם לדרגת השמיעה, כמ"ש "ועתה ישראל שמעו גו'".

(39) חגיגה יד, סע"ב.

(40) וגדולה מזו מצינו - שאפילו "אחר", להיותו בין ה"ארבעה שנכנסו לפרדס", הרי לא זו בלבד ש"ר"מ רימון מצא, תוכו אכל קליפתו זרק", אלא עוד זאת, שלא שקט ונח עד שהעלהו כו', וראה חגיגה טו, ב), היינו, שפעל אצלו הענין ד"בן אחר", ש"אחר" נעשה "בן" (ראה אוה"ת ויצא רכ, א ואילך. ועוד).

(41) תהלים קיט, צט.

ויש להוסיף בזה:

- 1 בהוספה "שנאמר כו'", מודגש (א) שבענין זה יש גם התוקף של תורה שבכתב, שגם הצדוקים מודים
 2 בה (ונפקא-מינה גם להלכה - בנוגע לדין זקן ממרא⁴⁴), (ב) ומכיון שהובא במשנה, יש בזה גם העילוי
 3 וההוספה של תורה שבעל-פה. ועל-פי-זה, יש חילוק בהבאת סיפא דקרא ("כי עדותיך שיחה לי") כדברי
 4 המשנה - ביחס לחיבור תורה שבכתב ותורה שבעל-פה.
 5 ויש לומר, שרבינו הזקן קבע את הגירסא שמבארים גם סיפא דקרא - בהתאם לכך שעניינו "שני
 6 אור", על שם שני האורות שבתורה (נגלה תורה ונסתר תורה)⁴⁵, כולל גם תורה שבכתב ותורה
 7 שבעל-פה, שלכן צריך להיות חיבור תורה שבכתב ותורה שבעל-פה גם בנוגע להוראה (מ) סיפא דקרא,
 8 "כי עדותיך שיחה לי".
 9 כו. ויש לבאר גם ההוספה על-ידי הראיה מהפסוק, בנוגע לתוכן המאמר (נוסף על כללות עילוי תורה
 10 שבכתב) - "מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי":
 11 "מכל מלמדי השכלתי", "השכלתי" דייקא. היינו, שהלימוד "מכל אדם" מוסיף לא רק בחכמתו ("איזהו
 12 חכם הלומד מכל אדם"), אלא גם בכח המשכיל ("השכלתי"), שורש ומקור השכל.
 13 "כי עדותיך" - הדגשת ענין ה"עדות". כי ב"עדות" לא נוגע מעמדו ומצבו של האדם המעיד, כי-אם
 14 תוכן עדותו. ועל-דרך-זה בנידון-דידן, ש"לומד מכל אדם", יהיה מי שיהיה, מצד הענין הטוב שיש ללמוד
 15 ממנו.
 16 "שיחה לי" - שהלימוד יכול וצריך להיות גם מענין של שיחה בעלמא, על-דרך מאמר רבותינו ז"ל⁴⁶
 17 "שיחת חולין של תלמידי-חכמים צריכה לימוד", ודוגמתו בכל אחד ואחד מישראל - "וכל בניך לימודי
 18 ה'",⁴⁷ שהם "תלמידי חכמים", ולכן יש ללמוד גם מ"שיחת חולין" שלהם.
 19 כז. ומכאן למדים - במכל-שכן וקל-וחומר - עד כמה צריך להיות גודל הדיוק בדברי כ"ק מו"ח
 20 אדמו"ר נשיא דורנו, בכל פרט ופרט, לא מיבעי בתורתו ממש, מאמריו ושיחותיו, אלא אפילו בדיבורים
 21 שהם בבחינת "שיחת חולין" - לפי ערכו, כמובן - גם בהם צריך לדייק בכל פרט, כולל גם בדבר שנאמר
 22 כאילו בדרך אגב, בעת הטיול, וכיוצא בזה. בכל תיבה ותיבה יש לדייק וללמוד, ובאופן של לימוד המביא
 23 לידי מעשה, שהוא העיקר.
 24 ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לענין שתבע ללא הרף במאמריו ושיחותיו, הן אצל אלו שזכו לשמוע
 25 את דבריו פנים אל פנים, והן אלו שלמדו ולומדים תורתו - שכל אחד ואחד צריך לעסוק בהפצת התורה
 26 והיהדות כנ"ל בארוכה.
 27 ובפרט בעמדנו בימי הגאולה, החל מג' תמוז, הרי בוודאי ובוודאי שיש לנצל ימים אלו להתעוררות
 28 וחזיון בכל פעולות הפצת התורה והיהדות, כולל גם - התוועדות כמה וכמה מישראל, אנשים ונשים
 29 וטף [אנשים בפני-עצמם והנשים בפני-עצמן, באופן של צניעות, על-ידי מחיצה, מחיצה שאינה מפסקת
 30 חס-ושלום, אלא אדרבה, פועלת אחדות אמיתית], ובהדגשה יתירה בשנה זו, 'שנת הקהל', ושנת תש"מח
 31 ותש"מח.
 32 ויהי-רצון שהפעולות בכל ענינים אלו יהיו בהצלחה, ובאופן דמוסיף והולך ואור, עדי קיום היעוד
 33 "ולילה כיום יאיר"⁴⁸, על-ידי-זה שמגלים את הפנימיות של ה"חושך", "ישת חושך סתרו"⁴⁹, ועד ש"והיה
 34 לך ה' לאור עולם"⁵⁰, ביחד עם "שמחת עולם" - "שמחת עולם על ראשם"⁵¹.
 35 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לשליח-ציבור שי' לנגן "יהי רצון כו' שיכנה בית המקדש", ואחר-כך
 36 הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה].

(48) תהלים קלט, יב.

(49) שם יח, יב.

(50) ישע' ס, יט.

(51) שם לה, יו"ד. נא, יא.

(44) ראה אנציק' תלמודית, ערך זקן ממרא ס"ג (ע' שס). וש"נ.

(45) נממן בלקו"ש ח"ו ע' 37.

(46) סוכה כא, ב. וש"נ.

(47) ישע' נד, יג.

לקוטי-שיחות פרשת קורח כרך יח

מתורגם ללשון הקודש

כהונה⁸ – ולא על לוי, שהרי קורח עצמו היה לוי, 18
ומבין החשובים שבהם – בן יצהר בן קהת?⁹ 19

לכאורה, ניתן היה לתרץ שאכן זו עצמה היא 20
הסיבה: כיון שקורח היה משבט לוי, והמחלוקת נגרמה 21
על-ידו ועל ידי עוד אנשים משבט לוי – הרי עצם 22
היותם בני לוי¹⁰ היה הגורם לטענתם ומחלוקתם, כפי 23
שאמר להם משה¹¹: "שמעו נא בני לוי המעט מכם כי 24
הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל... לעבוד... 25
ויקרב אותך ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם 26
כהונה" – ניתן היה לטעות ולחשוב שעקב זאת נפגעה 27
ח"ו חשיבותו של שבט לוי ותפקידו. לכן צויה 28
הקדוש-ברוך-הוא, ביחד עם הציווי על מתנות כהונה, 29
גם על נתינת מעשר לבני לוי... ללמדנו שבני לוי 30
נשארו בחשיבותם¹². 31

אך קשה לומר כך, כי מזה שהתורה מזכירה את 32
ענין המעשרות בהמשך למתנות כהונה, ובתוספת וא"ו 33
החיבור¹³, מובן, שגם הקשר שבין ענין המעשר ללויים 34
לבין מחלוקת קורח הוא באותו אופן כמו הקשר שבין 35
מתנות כהונה לבין מחלוקת קורח, כלומר, כדי להדגיש 36
מלכתחילה באופן חיובי את מעלת הלוייה¹⁴, ולא רק 37
כדי למנוע את שלילת המעלה¹⁵. 38

א.

מהו הקשר שבין המעשר ללוי לבין מחלוקת 1
קורח? 2

אודות סמיכות הפרשיות והקשר שבין "ואני הנה 1
נתתי לך את משמרת תרומותי לכל קדשי בני 2
ישראל..."¹ – ענין מתנות כהונה – לבין מחלוקת קורח 3
האמורה לפני כן בפרשה, נאמר ב"ספרי", ורש"י מציין 4
זאת בפירושו², שלאחר ש"בא קורח וערער על 5
הכהונה"³ אמר הקדוש-ברוך-הוא, שאת כהונת אהרן 6
הוא כותב וחותרם ומעלה בערכאין, וזאת באמצעות 7
מתנות כהונה⁴. 8

וצריך להבין: זהו הסבר לקשר שבין מתנות כהונה 9
לבין מחלוקת קורח, אך מה הקשר בין ענין המעשר⁵ 10
הניתן ללוי ("ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר..."⁶, המוזכר 11
מיד אחרי ובאותה אמירה של "אני חלקך, מתנן 12
דייהבית לך איננו חולקך"⁷ – מתנות כהונה⁸) – לבין 13
מחלוקת קורח? 14

יותר מזה: לכאורה, לא זו בלבד שאין לכך שום 15
קשר למחלוקת קורח, אלא זהו ענין הנוגד לזה: 16
מחלוקת קורח היתה רק על הכהונה – "ובקשתם גם 17

שם ד"ה ודתן).

(10) (או ראשי סנהדראות) ע"ד טלית שכולה תכלת – שלדעתם א"צ 11
לציצית – (ראה פרש"י ר"פ קרח ד"ה ודתן).

(11) טז, ח ואילך.

(12) להעיר מש"ך עה"ת פרשתנו יח, כו.

(13) ולבני לוי גוי' (יח, כא).

(14) להעיר שגם שם נאמר "ולבני לוי הנה נתתי" ובספרי שם "אין 11
הנה אלא שמחה" כבספרי ופרש"י שם, ח במתנות כהונה. וראה לקו"ש 12
חכ"ג הנ"ל.

(15) בפשטות י"ל שסמיכות מתנות כהונה וכן מעשר ללוי מובנת 11
מעצמה, כי בא בהמשך לפרשה שלפני"ז (יח, א ואילך) "אתה ובניך ובית 12
אביך אתך תשא את עון המקדש גוי'" (שהוא מענה לבני"ז, יז, כדכח) 13
ה"ן גוענו גוי' כל הקרב הקרב אל משכן ה'" ("וגם את אחיך מטה לוי 14
גוי' הקרב אתך גוי' ושמרו גוי' לעבוד גוי'". וכמפורש בהפסוק (יח, כא"ב), 15
"ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל גוי' חלף עבודתם גוי' ולא יקרבו 16
עוד בני"ז אל אוהל מועד גוי'" ועד"ז הוא במתנות כהונה (כמ"ש במפרשי 17
התורה – ספורנו יח, ח. אוה"ח שם. ועוד. ולהעיר מספרי שם, כא דעת 18
ר' יאשי'). אלא שבספרי (ופרש"י) מתרצים האריכות הגדולה בפרטי 19
מתנות כהונה ולא כללות הענין שניתנו לו מת"כ – שהביאור הוא משל 20
למלך כד', לבטל ערעור קרח "ולכך נסמכה פרשה זו לכאן".

(1) פרשתנו יח, ח ואילך.

(2) עה"פ. ובספרי נשנה גם לקמן פסוק כ.

(3) כ"ה בספרי ועד"ז בפרש"י (בא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה 11
בא הכתוב ונתן לו). אבל במדרש לקח טוב: לפי שערער קרח על מתנות 12
כהונה בא הכתוב ללמד לקיים לאהרן ולבניו את המתנות ללמדך כד'. 13
וראה תנחומא פרשתנו ג. במדבר"ר פ"ח ד: התחילו כד' להתגרות כד' 14
כ"ד מת"כ כד'.

(4) בספרי "לכך נאמרה פרשה זו סמוך לקרח". אבל בפרש"י מסיים 11
"ולכך נסמכה פרשה זו לכאן" (ועד"ז במדרש לקח טוב שם), ונתבאר 12
בארוכה בלקו"ש חכ"ג ע' 124 ואילך. ואכ"מ.

(5) המדובר בהמשך הפרשה שם כא ואילך.

(6) ת"א שם (שהוא קרוב לפשט"מ יותר מתיב"ע – שתרגם "אנא 11
חלקך").

(7) בפשטות ה"י אפ"ל (בהמשך להנ"ל) דמכיון דתרומת מעשר מן 11
המעשר היא א' מכ"ד מתנות כהונה, הוצרך להקדים תחלה מצות נתינת 12
מעשר ללוי. אבל לפי"ז קשה דמצות מעשר נאמרה בהמשך ובתוך 13
הדיבור (לאהרן) * ע"ד מתנות כהונה (ובוא"ו המוסיף), ותרומת מעשר 14
נאמרה בדיבור (ובפרשה) בפ"ע – ולמשה (יח, כה). וראה לקמן הערה 15

(8) טז, יוד.

(9) ריש פרשתנו. ואדרבא זה גרס שבא "לחלוק עם משה" (פרש"י

(*) ולהעיר שבפסוק כ נאמר ענה"פ (נוסף על תחלת הפרשה בפסוק ח) ויאמר ה' אל אהרן.

באופן של "ושם דרך... ששוקל דרכיו"³⁰.
 דוגמא נוספת: רבי שמעון בר יוחאי וחבריו – אשר
 "הרבה עשו כרבי שמעון בר יוחאי ולא עלתה
 בידם"³¹, ורבי אלעזר בנו ("חבריו") אפילו לאחר
 השנה השלוש-עשרה במערה "הוי מחי"³² (=היה)
 מכה).

בכך מובן מדוע הציווי על מתנות כהונה נכתב
 לאחר מחלוקת קורח: מתנות כהונה מבטאות את
 הקשר שבין ישראל לכהנים – שישראל נותנים
 מרכושם לכהנים, המופרשים מעניי העולם. כלומר,
 הם מרוממים את העניינים הגשמיים שלהם, ההופכים
 למתנות כהונה, ואשר עליהם נאמר "אני חלקך",
 כדלעיל, שהם ניתנים לקדוש-ברוך-הוא.

אך, לכאורה, אין די בכך: אמנם, בפועל חלק קורח
 על הכהונה ובמיוחד על כהונת אהרן, אך כוונתו,
 ותפיסתו את ענין הכהונה, היתה שתהיה רק הפרדה,³³
 ולא יהיה חיבור בין "תחתונים", העולם, לבין
 "עליונים" – קדושה ואלקות. ובהתאם לכך היה צריך
 התיקון, לכאורה, להיות, באופן שהעניינים הגשמיים
 יימסרו לגמרי לקדוש-ברוך-הוא, כך שיווצר חיבור
 נצחי בין עליון לתחתון, כאשר דבר גשמי יעשה קדוש
 לגמרי, כשם שקרבנות המוקרבים לה' על המזבח הם
 קדושים לחלוטין, אך לא מן כל מתנות כהונה, אשר
 נאכלים (להנאת) הכהנים, וחלק מהם הם חולין.

ג.

יש קשר בין מחלוקת קורח לבין שחרור הרבי
 הריי"צ בג' תמוז

פרשת קורח נקראת לפעמים בשבוע שחל בו ג'
 תמוז, או ביום ג' תמוז עצמו – היום שבו שוחרר כ"ק
 מו"ח אדמו"ר, ממאסר בשנת תרפ"ז³⁴.

כמו כן: כיון שכל עניני התורה מדויקים לחלוטין,
 יש לומר, שהקשר שבין מתנות כהונה ולויה לבין
 מחלוקת קורח אינו רק באופן כללי, שמתנות כהונה
 הם סימן בלבד לחיזוק כהונת אהרן לאחר הערעור¹⁶,
 אלא שמהותן של מתנות כהונה ולויה קשורה למחלוקת
 קורח¹⁷ ומהווה מענה לטענת קורח.

ב.

טענת קורח: הכהן צריך להיות מובדל מן העם

כבר דובר בהרחבה¹⁸ על הנאמר ב"נועם
 אלימלך"¹⁹ שהענין של קורח, אשר בתרגום²⁰ נאמר
 9 "ואתפלג קורח", הוא בדומה לרקיע המבדיל בין מים
 10 למים²¹, לחלק ולהבדיל בין עליונים לתחתונים. ועל
 11 כך התבססה מחלוקתו על כהונת אהרן:

כיון שהכהן מנותק לחלוטין מעניי העולם, הוא
 עסוק רק בעניי קדושה²² – ובלשון הפסוק²³ "ויבדל
 14 אהרן להקדישו קדש קדשים הוא ובניו",

ובמיוחד אהרן, כהן גדול, שעליו נאמר²⁴ "ומן
 16 המקדש לא יצא" – אם כך "מדוע תתנשאו על קהל
 17 ה'"²⁵ – כיצד ומדוע צריכה להיות ההשפעה של
 18 התנשאות וקדושת אהרן על ישראל ("על קהל ה'")
 19 שגם הם יתעלו ויבדלו מעניי העולם, בעוד אשר
 20 עבודתם היא להתעסק עם דברים גשמיים ולעשות מהם
 21 כלים לאלקות.

ולפיכך טענתם "מדוע תתנשאו על קהל ה'" אינה
 23 סותרת לרצונם שהם עצמם יהיו כהנים – כי קורח חפץ
 24 בסוג אחר של כהונה, שאין לה קשר להשפעה על "כל
 25 העדה".

בדומה לענין שאנו מוצאים בקדושה, ששמאי²⁶ –
 27 מצד קפדנותו²⁷ – "דחפו באמת הבנין"²⁸, ו"בית
 28 שמאי במקום בית הלל אינה משנה"²⁹, כי דרכם היא

(26) ששרשו מקו הגבורה (זח"ג רמח, א. וראה הקדמת התיא). וראה
 זח"א שם. לקו"ת פרשתנו נד, סע"ב ואילך. ובהנסמן בהערה 77.

(27) וראה ב"ב (קס, ב) ע"ד כהנים קפדני. ומבואר במ"א (וראה
 ביאורו"ז להצ"ע ע' תצא. לקלו"צ חקת ע' שפט) אין שיכול להיות זה
 אף שמברכין את בני" באהבה, ותלמידיו (וכש"כ בניו) של אהרן: אוהב
 את חבריו כמאמר הלל והנהגתו (בשבת לא, א).

(28) שבת שם.

(29) ברכות לו, רע"ב. וש"נ.

(30) לקו"ת שה"ש מח, ג.

(31) ברכות לה, ב.

(32) שבת לג, ב.

(33) ע"ד השייכות דשליה. וראה זבחים (ג, א) דמינה מחריב בה,
 דלאו מינה לא מחריב בה.

(34) פרשת המאסר והגאולה – ראה לקו"ד ליקוט לד"ו.

(16) ובפרט שע"ז כבר היתה ההוכחה מזה ש"פרח מטה אהרן" (יז,
 כג) וניתן "למשמרת לאות" – "לזכרון שבחתי באהרן הכהן" (רש"י
 שם, כה).

(17) להעיר ממדרש לקח טוב שבהערה 3.

(18) ראה לקו"ש ח"ח ע' 116 ואילך, וש"נ.

(19) הובא ונתבאר באוה"ת פרשתנו ע' תרצו, תשכג. ד"ה כל פטר
 רחם תרכ"ו. ועוד. ע"פ זח"א יז, א ואילך – הובא גם בצרור המור כאן.

(20) הובא בפרש"י.

(21) בראשית א, ז. וראה אוה"ת שם ח"ג תצו, ב ואילך.

(22) ל' הפרשה והבדלה (ראה תו"כ ופרש"י ר"פ קדושים. תניא פמ"ו.
 אגה"ת פ"י. ועוד).

(23) דה"א כג, ג.

(24) אמור כא, יב.

(25) טז, ג.

אהרן, קשור לחלק של השחרור והגאולה כפי שהוא
היה (בחיצוניות לפחות) מוגבל עדיין בהגבלות הגלות
אצל אלו שאסרו את הרבי.

ד.

מדוע נקבע שיעור למתנות כהונה ומעשר?

כדי להבין זאת, יש להקדים ולהזכיר שאלה
פשוטה, לכאורה, לגבי ענין מתנות כהונה בכלל, וכן
לגבי מעשר:

מתנות כהונה³⁸, שיהודי נותן לכהן, הן רק חלק
קטן ומסויים מנכסיו. אפילו תרומה, חלה וכדומה –
הדברים שצריך לתת את ראשיתן לכהן – יש להן
שיעור, צריך לתת רק את ה"ראשית", ואפילו מדרבנן
נקבע שיעור לתרומה – עין יפה אחד מארבעים³⁹. וכך
גם בחלה⁴⁰. אבל אין היהודי צריך לתת לחלוטין את
כל תבואתו כתרומה וכדומה, אלא צריך להיות "שיריה
ניכרין"⁴¹, וכך גם לגבי מעשר, שהוא הרי עשירית
בלבד מן הפירות והתבואה.

ולכאורה, מובן מדוע יש שיעור "למטה"⁴², שאסור
לתת פחות ממנו. אך מדוע יש שיעור "למעלה" –
שאסור לתת ולהקדיש את כל נכסיו לה', ובחלק מהם
אסור לתת יותר מן השיעור שנקבע⁴³, ואף פוסק
הרמב"ם⁴⁴ "לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל
נכסיו, והעושה כן עובר על דעת הכתוב... אלא כל
המפזר ממנו במצוות אל יפזר יותר מחומש...".

ה.

לשיטת קורח נדרשת עבודה של "רצוא"

ההסבר לכל זה הוא: בתורת החסידות⁴⁵ מבואר
ההבדל שבין כהנים לבין לויים, שמהותו של כהן היא
היותו איש החסד⁴⁶, ומהותם של הלויים היא גבורה.
וקורח שהיה לוי, חפץ במחלוקתו על כהונת אהרן

וכידוע, שהכל בהשגחה פרטית, ובמיוחד לפי דברי
ה"של"ה³⁵ שכל המועדים נרמזים בפרשיות התורה
הנקראות בסמוך להם, מובן, שמשמעות יום זה קשורה
למשמעותה של פרשת קורח.

לפי ההסבר דלעיל על מחלוקת קורח, ניתן לכאורה
להסביר בפשטות את הקשר ביניהם:

כשם שקורח לא התנגד לעצם ענין הכהונה,
להבדלתם של הכהנים מן העם, אלא מחלוקתו היתה,
כאמור, על כך שהם משפיעים ומעבירים קדושה זו אל
"כל העדה",

כך גם היה אצל אלו שהרבי סבל מהם כל כך
הרבה התנגדויות ורדיפות: הדבר שהפריע להם, ואשר
בגללו הם אסרו אותו, לא היה עצם עבודתו בתורה
ובמצוות לעצמו ובמצומו, אלא עבודתו למען
ה"הרבצת"³⁶ התורה בכל מרחבי מדינתנו, בין כל
היהודים אשר חיו אז במדינה ההיא (=רוסיה).

ובדומה לכך היתה משמעות שחרורו בג' תמוז,
שהקדוש-ברוך-הוא הוכיח בגלוי לעין כל, שהרבי יכול
להמשיך בפעילות הרבצת התורה, כשם שהקדוש-
ברוך-הוא הסיר וביטל את ערעורו של קורח בזה שהוא
"כותב וחותר לך ומעלה בערכאין" את כהונת אהרן.

אך, לכאורה, אין זה בדומה לאמור לעיל: הרי ג'
תמוז לא היה עדיין שחרורו המלא של הרבי, אלא
שחרור ממאסר בלבד, שהרי הוא נשלח אז לגלות
ל"קאסטראמא", שבה הוא לא יכול היה להמשיך
בפעילות הרבצת התורה כראוי, והשחרור המלא
התרחש רק מאוחר יותר, ב"ב"י"ג תמוז, אם כי גם אז
היו עדיין קשיים, עד ליציאתו מן המדינה ההיא³⁷.

הכרחי לומר, שהדמיון שבין שחרור הרבי לבין
הענין של "כותב וחותר לך ומעלה בערכאין" כהונת

(42) מדרבנן עכ"פ, משא"כ מדאורייתא (ראה רמב"ם רפ"ה מהל'

תרומות. הל' בכורים שם. רפ"ה שם. רפ"י). ולהעיר מהמבואר לעיל ע'
179 ואילך שלכמה דיעות יש שיעור בניתנת תרומה, חלה כ"י גם
מדאורייתא. וש"נ.

(43) ואמחז"ל שלא לעשר אומדות (אבות א, טז. מנחות נד, ב).

(44) סוף הל' ערכין וחרמין.

(45) בהבא לקמן – ראה אוה"ת פרשתנו ע' תרפו. תרצב. אחרי ע'
תקמא. יהל אור ע' קצ. ד"ה כל פטר רחם שם. המשך תער"ב ח"ב ע'
א"מג. ועוד. וראה לק"ת פרשתנו נד, ב ואילך. ספר הליקוטים בערכו
(קרח).

(46) זח"ג קמה, ב. (וראה שם קעו, א, רמב, א. ח"א רמד, א). תניא

רפ"ג.

(35) חלק תושב"כ ר"פ וישב.

(36) במכתב בעל הגאולה לחגיגת ימים אלה – טו סיון תרפ"ח
(בסה"מ תרפ"ח ע' קמו – ועתה (תשל"ח) עזה"פ בקונטרס בפ"ע).

(37) ראה ספר התולדות אדמו"ר מהוריי"ן (כפר חב"ד, תשל"ג) ח"ג.

(38) כולן מניויות בגמרא וכו' (ב"ק קי, ב. חולין קלג, ב. תוספתא חלה

פ"ב. ספרי פרשתנו יח, ב) וברמב"ם ריש הל' בכורים.

(39) תרומות פ"ד מ"ג.

(40) חלה פ"ב מ"ז. ספרי שלח טו, כא הובא בפרש"י שם, ב.

(41) ראה תרומות פ"ד מ"ה. חולין קלו, ב. רמב"ם הל' תרומות פ"ג
ה"ה (בתרומה). רפ"ה מהל' בכורים (חלה). אבל בנוגע לראשית הגז פסק
(שם פ"י ה"ח) כמ"ד (חולין שם) שדבריו שאמר כל גזי ראשית קיימין,
גם בבכורים נאמר שיעור מדרבנן אבל הרוצה לעשות כל שדה בכורים
עושהו (בכורים פ"ב מ"ד. רמב"ם שם פ"ב ה"י"ז).

התחתונים הגשמיים נעשים כלי לאלקות, כי הקרבנות
 הרי יוצאים מגדר החולין, משייכותם לאדם למטה,
 ונעשים ענין של קדושה – מקריבים אותם על המזבח.
 אך לא כן במתנות כהונה שאדם נותן מנכסיו
 לכהן⁵⁰, והכהן אוכל זאת, ונעשה אצלו "למשחה –
 לגדולה"⁵¹, "כדרך שהמלכים – אף לא-יהודים –
 אוכלים"⁵², עד כדי כך שחלק ממתנות הכהונה,
 הנהוגים גם בחוץ לארץ, נשארים חולין – ודוקא בכך
 ניכר ומודגש שגם במצבם של הדברים שלמטה,
 בהיותם חולין, הם שייכים לאלקות⁵³.

ו.

המעשר מדגיש את העלאת הגשמיות לקדושה יותר ממתנות כהונה

אך גם במתנות כהונה עדיין לא מודגש באופן
 מושלם, שגם דברים תחתונים יכולים להתקשר
 לאלקות, במצב שבו הם שרויים, ב"מטה", כי:
 (א) רוב מתנות כהונה⁵⁴, עשר במקדש וארבע
 בירושלים, נעשות תחילה קודש ורק לאחר מכן חלה
 החובה לתת לכהן, והכהנים "משולחן גבוה קא
 זכו"⁵⁵. כך גם תרומה, בכורים וחלה, יש בהם תחילה
 הרמה ונתניה לה', ורק לאחר מכן הם ניתנים לכהן,
 כפי שמדגישה התורה בפרשתנו⁵⁶ "ראשיתם אשר יחנו
 לה' לך נתתים", "בכורי כל אשר בארצכם אשר יביאו
 לה' לך יהיו"⁵⁷, "ותנו לה' תרומה"⁵⁸, ואפילו אצל גזל
 הגר מתקיים תחילה "קנאו ה'", ורק לאחר מכן הוא
 ניתן לכהן⁵⁹.
 (ב) גם יתר המתנות, עשר⁶⁰ בגבולין, הרי אלה הם
 דברים שעוד בהיותם ברשות ישראל הם כבר שייכים
 לכהן⁶¹, "מתנות" זרוע לחיים וקיבה, שדה אחוזה,
 שדה חרמים⁶²,

1 להגביר את הגבורות על החסדים, שהלויים יהיו
 2 במקום הכהנים.
 3 בעבודה הרוחנית של האדם, ההבדל בין חסד לבין
 4 גבורה הוא: חסד הוא השפעה מלמעלה למטה –
 5 "שוב" אל תוך העולם, וגבורה היא העלאה ממטה
 6 למעלה – "רצוא", יציאה מן העולם.
 7 שרשה של טענת קורח היה, שהעיקר הוא ענין
 8 הגבורה, העבודה הרוחנית של "רצוא" ועליה.
 9 קורח סבר שהתחתונים, כפי שהם במציאותם, אינם
 10 כלים לאלקות, ולכן צריכה להיות אצלם פעולה של
 11 רצוא – יציאה מהמצב של מטה ועליה לאלקות.
 12 דברים אלה אינם סתירה לנאמר לפני כן, ולמבואר
 13 במקום אחר⁴⁷, שמחלוקת קורח היתה על כך
 14 שהכהנים, ובמיוחד הכהן הגדול, מעוררים בכל ישראל
 15 הלך רוח של התרוממות על ידי עבודתם הרוחנית
 16 למטה בעולם⁴⁸ – שהרי כיון שהענין נובע מפעולתם
 17 של אהרן הכהן איש החסד המשפיע ו"ממשיך" אלקות
 18 מלמעלה למטה אל התחתון כפי שהוא במציאותו, הרי
 19 הוא מביא לידי כך, שההתעלות אצל ישראל אינה
 20 באופן של יציאה מן המטה, אלא שה"מטה" במצבו
 21 נעשה כלי לאלקות, בדומה ל"כל מעשיך", המעשים
 22 שלך, "לשם שמים", "בכל דרכיך", הדרכים שלך,
 23 "דעהו"⁴⁹.
 24 ומסיבה זו, התשובה והתיקון למחלוקת קורח אינה
 25 באמצעות קרבנות וקדשים, הניתנים לגמרי לה', וצריך
 26 להקריבם על המזבח, אלא דוקא באמצעות מתנות
 27 כהונה:
 28 בהקרבן הקרבנות, ובקדשים בכלל, כאשר היהודי
 29 מקדיש את נכסיו לה', אינו ניכר שכל הדברים

[המתורגם] ע' 33 ואילך.

(55) ב"ק יג, א. ושי"נ.

(56) יח, יב (בתרומה).

(57) שם, יג (בכורים).

(58) שלח טו, כא (בחלה). ושם לפני"ז יט "תרימו תרומה לה'".

(59) ב"ק קט, ב. פרש"י נשא ה, ח. משא"כ בפ' שופטים (יח, ג"ד)

מפורש "וזה יהי" משפט הכהנים מאת העם, גר' ראשית דגנך גר' וראשית

גז צאנך תתן לו".

(60) לחלוקה זו בגמ' ורמב"ם – גם תרומה וחלה שזכרו לפני"ז הם

מהעשר בגבולין.

(61) ראה שו"ת הרשב"א (ח"א סי' יח. אבודרהם שער ג' ועוד) דאין

מברכין על מתנות כהונה משום דמשולחן גבוה קא זכו ולא משל
 הבעלים. וראה אנצקלופדי' תלמודית ערך ברכת המצות.

(62) להעיר מבכורות (לב, סע"א. רמב"ם הל' ערכין וחרמין פ"ו ה"ה)

חרמים כל זמן שהן בבית בעלים ה"ה כהקדש לכל דבריהם כו'.

(47) לקו"ש ח"ח ע' 106 ואילך. ע' 116 ואילך. ושי"נ.

(48) וי"ל שהמבואר לעיל בפנים בהטענה של קרח שתחתונים כפי
 שהם במציאותם אינם כלים לאלקות ולכן צ"ל התנועה דרצוא, הוא
 הסתעפות והשתל' (במדר' נמוכה יותר), מטענתו שיש מעלה בכל העדה
 שעושים מעניני העולם כלים לאלקות, היינו ההבדלה בין עבודת הכהנים
 לכל העדה – המבואר בלקו"ש שם (הובא לעיל ס"ב).

(49) אבות פ"ב מ"ב. משלי ג, ו.

(50) הם נכסי כהן – ראה בכורים רפ"ב. מנחות עג, א. ובפרש"י שם.

ועוד.

(51) פרש"י בפרשתנו יח, ח.

(52) זבחים צא, א. ושי"נ.

(53) להעיר מסהמ"צ להצ"צ מצות אכילת ק"ק לכהנים, ד"ה והוא
 עומד עליהם תרס"ג – שאכילת מזבח הו"ע הברירה והעלאה מלמטלמ"ע
 ואכילת כהנים המשכה מלמעלמ"ט. ראה לקמן בפנים.

(54) בהבא לקמן – ראה לקו"ש ח"ה [המתורגם] ע' 72, ושי"נ ח"ח

למטה, והם מדגישים ומבטאים ביחס ליתר הנכסים, 30
שנשארים אצל היהודי. 31

כיוון שאת מתנות הכהונה, וכן את המעשר, מקיים 32
היהודי מפני שאלה הן מצוות ה', לכן באמצעותם 33
בלבד לא מובע בשלמות, שגם דברים גשמיים, במצב 34
שבו הם נמצאים לגמרי בהגבלותיהם שלהם למטה 35
נעשים כלים לאלקות, וכפי שמובן גם מדברי חז"ל, 36
אפילו לגבי צדקה, שלאחר הציווי על מעשרות הרי 37
חלק זה מממונו ומנכסיו אינו שייך לאדם מלכתחילה, 38
אלא הוא כפקדון אצלו.⁷³ 39

אך כאשר ההפרשה והנתינה של מתנות כהונה 40
ומעשר מדגישה, שלמרות שנשאר שייך לאדם, 41
לצרכיו, להשתמש בהם, הרי זה משום שהקדוש-ברוך- 42
הוא נתן אותם לו – ודוקא משום כך הם מנוצלים 43
על-ידו למטה באופן שהקדוש-ברוך-הוא רוצה – 44

דוקא על-ידי-זה הוא מגלה שהדברים הגשמיים 45
ממש כפי שהם נשארים רכושו של האדם לחלוטין, 46
בבחינת "תחתונים", נעשים בפנימיותם קשורים 47
לאלקות, באופן של "בכל דרכיך דעהו".⁷⁴ 48

ועל-ידי-זה מושגת השלימות של "דירה לו יתברך 49
בתחתונים".⁷⁵ 50

ואפשר לומר, שזוהי הסיבה לכך שהן במתנות 51
כהונה והן במעשר נקבע שיעור מסויים, ואסור לאדם 52
לתת את כל נכסיו, כי ההתקשרות לאלקות בנכסים אלו 53
היא באופן שונה מאשר בחלק שהוא חייב לתת. ולכן 54
חובה התורה על ממונם של ישראל⁷⁶, כדי שממון זה 55
"יתברר" ויזדכך באופן המתאים לו. 56

ח.

שלוש הדרגות באחדות ה' - בהתאם לשלושת הענינים דלעיל

מעין שלושת הענינים והדרגות הללו – קדשים 57

1 [בנוסף לכך, ש"מתנות" ו"שדה אחוזה"⁶³ אינם
2 נזכרים במפורש בפרשתנו⁶⁴. וכדברי חז"ל⁶⁵, קשור
3 ענין ה"מתנות" למעשה פינחס, שהיה מאוחר יותר⁶⁶].

4 לפיכך מוזכר בהמשך לכך בפרשה גם המעשר
5 ללוויים, אשר: א) גם לאחר הבדלת המעשר ונתינתו
6 ללווי⁶⁷ הוא נשאר חולין גמורים⁶⁸, ש"אין בו קדושה
7 כלל" והוא מותר לזרים⁶⁹. ב) אין זה חלק מסויים
8 השייך ללוי גם לפני הפרשת היהודי.

9 וכך מודגש יותר שגם דבר שהוא חול לחלוטין,
10 "תחתונים" ממש, קשור עם הקדוש-ברוך-הוא בכך
11 שהוא ניתן ללוי, אשר "ה' הוא נחלתו".⁷⁰

ז.

עבודת היהודי שמקורה מלמעלה אינה מספקת

12 אחת הטענות שבה פתח קורח את מחלוקתו על
13 כהונת אהרן היתה: "טלית שכולה תכלת מהו שתהא
14 פטורה מן הציצית"⁷¹. בתורת החסידות⁷² מבוארת
15 טענתו: הטלית, לבוש, שכולה תכלת, מצביעה על
16 בחינת "מקיף", והענין של מקיף אינו זקוק לציצית,
17 חוטים הנמשכים ממנו – המשכה בפנימיות. בכך רצה
18 קורח להביע את מחלוקתו על כהונת אהרן, כפי
19 שמבואר בהרחבה בתורת החסידות.

20 בעבודת ה', בדקות, משמעות הדברים היא (גם):
21 כאשר העבודה של זיכרון מציאותו הגשמית של היהודי
22 נובעת מהמשכת האור מלמעלה, ולא מצד האדם
23 העובד ממטה למעלה, הרי למרות שהוא מתאחד עם
24 אלקות, הרי כיוון שהענין בא מלמעלה, הרי זה ביחס
25 למציאותו ענין של "מקיף" – חסרה ההמשכה
26 בפנימיות, הנעשית מצד מציאותו של היהודי העובד.

27 ולפי זה יש לומר, שבדקות גם הענין של מעשר
28 עדיין אינו תיקון מספיק למחלוקתו של קורח, אלא יש
29 צורך גם בענין שמתנות כהונה ומעשר משפיעים

(63) שחולין הם – רמב"ם הל' בכורים פ"א ה"ד. וראה בהנסמן
בהערה שלפני⁷³.

(64) ראה רמב"ן שופטים יח, ג. ושם כי (בפרשתנו) הזכיר כל אשר
נתן לו בקדוש, אבל הזרוע כ"ה חולין גמורים כ"ה.

(65) ראה חולין קלד, ב. ספרי ופרש"י שופטים יח, ג.
(66) וראה רמב"ן שופטים שם. מלבי"ם שם. ועוד.

(67) ומש"כ ע"ז (יח, כד) "אשר ירימו לה' תרומה" – ראה פרש"י
שם (מספרי) "הכתוב קראו תרומה עד שיפריש ממנו תרומת מעשר".
ולהעיר מספרי יח, כא: אף זו קנאה השם כ"ה.

(68) פרש"י פרשתנו יח, ל.

(69) רמב"ם הל' מעשר פ"א ה"ב.

(70) שופטים יח, ב.

(71) במדבר"ר פ"ח, ג. תנחומא פרשתנו ב. ועוד.

(72) ראה לקו"ת שלח מו, ג ריש פרשתנו. אוה"ת שלח ע' תקעה
בפרשתנו. ראה ספר הליקוטים להאריז"ל שם. המשך תרס"ו ע' רפ"ג.
המשך תער"ב שם (א"מ). ובכ"מ.

(73) ראה ד"ה א"ר שמואל בר נחמני תר"ץ פ"ג (נדפס בסה"מ
קונטרסים ח"א ק"ט, א).

(74) עיין תניא ספ"ג.

(75) ראה גם לקו"ש ח"ה [המתורגם] ע' 76 ואילך. ח"כ ע' 335.

(76) ראה רמב"ם סוף הל' ערכין וחרמין (ר"ה כז, א. וש"נ). ולהעיר
מכש"ט סי' רי"ח. צוואת הריב"ש סי' ק"ט. או"ת להח"מ קא, ד. וראה

לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 245.

והיהדות השפיעה גם על ה"תחתונים" שאסרו אותו, 31
שגם הם יסכימו לכך, שהרי אז יצא הרבי בגלוי מד' 32
אמותיהם (גם אם במדינה ההיא בכלל הם פעלו נגד 33
יהודים ויהדות). 34

דוקא בג' תמוז, כאשר הם שלחו אותו לגלות 35
בקאסטראמא, ובנסעו לשם, אף לפני הגיעו לשם ארגן 36
שם יאספו ילדים ויפתחו "חדר", תיקן מקוה" 37
טהרה⁸¹, ואמר שם דברי חסידות⁸², וכדומה – 38
דוקא בזה הודגש שגם ה"תחתונים" ממש, בדרגתם 39
הנחותה ביותר, בעוד הם מחזיקים את הרבי בגלות, 40
"מסכימים" עם הפצת התורה והיהדות של הרבי – 41
בדומה לתיקון המושלם שהסיר וביטל את מחלוקת 42
קורח, שגם דברים גשמיים, במצב שבו הם שרויים, של 43
"תחתונים" ממש, הם בפנימיותם – אלקות. 44

י.

השאלות על דברי הרבי הרי"צ לפני יציאתו לקאסטראמא

לפי כל האמור לעיל, יש לומר, ששלושת הענינים 45
הללו, אשר ביטלו ותיקנו את מחלוקת קורח, רומזים 46
באופן כללי לדברי התורה שאמר הרבי בהשתחררו מן 47
המאסר, לפני נסיעתו לקאסטראמא⁸³, ואלה דבריו 48
(בתרגום חפשי): 49

"אנו מבקשים מה' יתברך, 'יהי ה' אלקינו עמנו 50
כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו"⁸⁴, שה' 51
יתברך יהיה עמנו כאשר היה עם אבותינו, אף שאין 52
אנו כאבותינו, אשר היו בעלי מסירות נפש בפועל 53
ממש למען תורה ומצוות וכו'". 54

ולכאורה, צריך להבין: א) מדוע לשון הבקשה היא 55
"יהי ה' אלקינו עמנו..."? מובנת הזכרת שם הוי', 56
שמשמעותו שהקדוש-ברוך-הוא הוא ה' הווה ויהיה 57
ברגע אחד⁸⁵, שם זה מורה על דרגת אלקות הנעלית 58
מן העולם, ולכן יש צורך להוסיף ולציין שהוא "עמנו". 59
אך לא כן שם אלקים שמשמעותו היא שהקדוש-ברוך- 60
הוא הוא "תקיף ואמיץ אשר לו היכולת בעליונים 61

1 ממש, רוב ועיקר מתנות כהונה ומעשר, והנכסים
2 שנשארים אצל האדם – ניתן למצוא בדרגות
3 שבאחדות ה': הענין של יחוד הוי' אחד ממטה
4 למעלה, הוי' אחד ממעלה למטה⁷⁷, איחוד בין "יחודא
5 עילאה" ל"יחודא תתאה"⁷⁸.

6 הענין של הוי' אחד באופן של עליה ממטה למעלה
7 הוא, שגם לאחר התהוות העולמות בטלים העולמות
8 לגמרי בדיוק כלפני התהוותם. כלומר, לאמיתו של
9 דבר, הנבראים אינם מציאות כלל, ומציאותם האמיתית
10 היא כפי שהם למעלה, בעולם האצילות.

11 מזה נוצרת עבודה רוחנית של פרישה מעניני
12 העולם – חיי הצדיקים ועבודתם⁷⁹, אשר הם מובדלים
13 מענינים גשמיים.

14 האופן השני של "הוי"ה אחד (בדרך המשכה)
15 מלמעלה למטה"⁸⁰ הוא שהאלקות "מתלבשת" בתוך
16 כל דבר. כלומר, העולם הוא מציאות קיימת, אך
17 מציאות זו עצמה היא אלקות. מדרגה זו של יחוד
18 נוצרת עבודה רוחנית של התעסקות בדברים גשמיים,
19 ולא של היתקנות מהם – האדם נהנה מהדבר הגשמי,
20 אך הנאתו היא הנאה אלקית.

21 אך גם יחוד זה, למרות שהוא עם הדבר הגשמי,
22 ניכר שאלה הם שני דברים שונים שהתאחדו – אלקות
23 והגשמיות,

24 ואילו מצד האיחוד של "יחודא עילאה" ו"יחודא
25 תתאה" ניכר שהמציאות הגשמית והעשיה הגשמית,
26 ההנאה, נעשים אלקות.

ט.

דוקא בג' תמוז מתבטאת השפעת האלקות על הגשמיות ממש

27 לפי כל האמור לעיל ניתן להסביר את הקשר של
28 ג' בתמוז במיוחד, לפרשת קורח:

29 ב"ב וי"ג תמוז, כאשר שחררו את הרבי לגמרי, גם
30 מן הגלות בקאסטראמא, לא ניכר בגלוי שהפצת התורה

(80) ואופן זה הוא במדרש נעלית יותר מאופן הא' (המשך שם ע' רמב).
(81) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1063.

(82) ד"ה גפן ממצרים – נדפס בסה"מ קונטרסים ח"א ע' 352.

(83) נדפס שם ע' 350.

(84) מ"א ח, נז.

(85) טושו"ע (ראדה"ז) או"ח סי' נ' (ס"ג) – שער היתוה"א פ"ז.

(77) להעיר מאוה"ת פרשתנו ע' תרצו "אבל קרח רצה שישאר ההבדלה וזהו מחלוקת והבדל שאינה לש"ש שלא יתייחדו זו"כ כ"א אבל שמאי והלל מחלוקת לש"ש יחוד זו"כ רק ביחוד זה יש מלמעלה"ט ומלמטה"ע כו". וראה שם ד"ה להבין בסופו (ע' תשד ואילך).

(78) בהבא לקמן – ראה המשך תרס"ו ס"ע קנ"ג ואילך. ע' רכח. רמב. תורת שלום ע' 51 ואילך. 184 ואילך (וראה שם ע' 196 ואילך ב' אופנים אלו בעצמות). וראה ד"ה סמוכים לעד פרי"ת פ"ב בהגה"ה.

(79) ראה אגה"ק סכ"ז בהביאר.

וכן הוא אומר "יהי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עם 34
אבותינו". כלומר, הוא חפץ להביא את ענין הגאולה 35
גם ל"פועלים רעים". 36

יב.

שלוש הדרגות ב"יהי ה' אלקינו עמנו..."

לפי זה ניתן להסביר, שבענין של "יהי ה' אלקינו 37
עמנו..." יש שלוש דרגות, ויש לומר שהן במקביל 38
לשלוש הדרגות שהוזכרו לעיל: 39

(א) "הוי" (נהיה) אלקינו – שהקדוש-ברוך-הוא 40
הוא כוחנו וחיותנו, כלומר, שכל מציאותו של האדם 41
וכחו וחיותו בגלוי הם אלקות. 42

(ב) "ה' אלקינו עמנו" – האדם הוא כמציאות 43
בפני-עצמו, אלא שהקדוש-ברוך-הוא "עמו". אך עצם 44
העובדה ש"אלקינו" הוא "עמנו" מהווה הוכחה לכך 45
שהוא קשור לאלקות. 46

(ג) "אל יעזבנו ואל יטשנו": כדי לגרום לכך שגם 47
אצל יהודים שהם בבחינת "תחתונים" ממש – בשם 48
ישראל יכונה – שאין נראה אצלם כלל הקשר 49
לאלקות⁸⁶, יהיה ענין הגאולה, מוסיף הרבי "כאשר 50
היה עם אבותינו, אף שאין אנו כאבותינו..." – וכוונתו 51
היתה לרמוז לפירוש המדרש כדלעיל⁸⁹, ובהוה הוא גרם 52
שגם אצל ה"פועלים רעים" תהיה לפחות תחושה של 53
"אל יעזבנו ואל יטשנו" – שגם במצב זה שבו הם 54
נמצאים ניכר שאין הם מנותקים ועזובים ח"ו על-ידי 55
הקדוש-ברוך-הוא. 56

ודוקא בזה מודגש שגם ה"תחתונים" במציאותם 57
הגלויה קשורים לאלקות. שכל דרגה שיהודי שרוי 58
בה, מהותו האמיתית והפנימית היא אלקות. ובלשונו 59
של הרבי⁷⁹: כל איש ישראל "מבלי התחשב עם מצבו 60
הפרטי בשמירת וקיום המצוות לכו תמים עם ה' 61
ותורתו". 62

וזה השפיע גם על ה"תחתונים" שבעולם, ואף על 63
אלה אשר אסרו אותו, שגם במצבם שלהם הם יסכימו 64
להפצת התורה על-ידי הרבי, ועד כדי סיועם לשחרורו 65
וגאולתו כפשוטה. 66

ובתחתונים⁷⁸, ומשמעות הביטוי "אלקינו" הוא 1
שהקדוש-ברוך-הוא עמנו – ולכאורה לא הכרחי 2
להוסיף את המילה "עמנו", או שצריך היה לומר "יהי 3
ה' עמנו"? 4

(ב) הבקשה "יהי ה' אלקינו עמנו" נעלית לאין ערוך 5
מן הבקשה "אל יעזבנו ואל יטשנו". 6

(ג) הרבי אמר "אף שאין אנו כאבותינו, אשר היו 7
בעלי מסירות נפש בפועל ממש למען תורה ומצוות". 8
ולכאורה: אצל הרבי היתה באותה תקופה מסירות נפש 9
בפועל, ואף בהיותו במאסר ולאחר מכן. וגם אם נאמר 10
שעקב ענותנותו של הרבי הוא סבר שמסירות הנפש 11
שלו אינה כמסירות הנפש של "אבותינו", בכל זאת 12
הוא לא היה צריך להתבטא בסגנון זה "אף שאין אנו 13
כאבותינו, אשר היו בעלי מסירות נפש בפועל ממש", 14
שמשמעותו שוללת לגמרי את מסירות הנפש שלו 15
בפועל ממש. 16

יא.

הרבי הרי"צ רצה להביא את ענין הגאולה לכל 1
יהודי

ההסבר לכך הוא: הרבי רצה להביא את ענין 17
הגאולה אל כל ישראל, ואף אל אלה אשר "בשם 18
ישראל יכונה"⁸⁶, ולכן הוא ציטט דוקא את לשון 19
הפסוק "יהי ה' אלקינו עמנו" עם ההוספה "אף שאין 20
אנו כאבותינו..." כלומר, שגם לגבי יהודים אשר אינם 21
דומים לאבותינו, ואשר אצלם אין מסירות נפש בפועל 22
עבור תורה ומצוות, יהיה "הוי" אלקינו עמנו כאשר 23
היה עם אבותינו". 24

ולפי האמור לעיל, שהרי רצה להביא את ענין 25
הגאולה גם אל אלה אשר רק "בשם ישראל יכונה", בלי 26
להתחשב במצבם בשמירת תורה ומצוות, ניתן לומר, 27
שבהוסיפו "על אף שאין אנו כאבותינו" התכוון הרבי 28
לרמוז לפירוש על המדרש⁸⁷ "וכן שלמה אומר לפני 29
הקדוש-ברוך-הוא, מלך שהוא שוכר פועלים והן עושין 30
מלאכתן יפה ונותן להם שכרן, מה שבח יש למלך, 31
ואימתי הוא משובח, כשישכור פועלים רעים שאין 32
עושין מלאכתן ונותן להן שכרן וזו היא טובה גדולה 33

רפ"ג. וראה ד"ה יהי ה' א"תש"י בסופו) – כי ענין המסנ"פ הרי"ז דבר 1
השוה בכאור"א מישאל (ראה תניא פ"ח. ואדרבה מעלה יתירה ברור 2
דעקבתא דמשיחא שמקיימים התומ"צ במסנ"פ – ראה סה"מ קונטרסים 3
ח"א ע' 106 ואילך. סה"מ תש"י ע' 237. תש"ט ע' 122. ועוד) – וגם 4
זה לא נראה בהם.

(86) מכתב הנ"ל דט"ו סיון. וראה לקו"ש ח"ח ע' 329 ואילך, וש"נ.

(87) מדרש תהלים כו.

(88) ראה לקו"ש שם.

(89) וי"ל שלכן אמר מעלת אבותינו שהם היו "בעלי מסירת נפש 1
בפועל ממש" – אף שאבותינו בכלל מורה על עבודת המוחין (ראה תניא

כמשמעות השניה של "יהי" אל יעזבנו ואל יטשנו" – שיקויים "יהי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו ולכל בני ישראל יהיה אור ברוחניות ובגשמיות"⁹¹.

(משיחות ש"פ קורח, ג' תמוז תשכ"ד).

י"ט כסלו, תשכ"ה. יוס' ג' פ' קורח תשל"ז).

פכ"ט.

(91) סיום לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחתו ג' תמוז ה"ל.

1 כיוון שהימים האלו נזכרים (עד כדי) ונעשים⁹⁰, יש
2 לכל אחד ולכולם – עמנו – הוראה ונתינת כח מיום ג'
3 בתמוז, שלא להירתע עקב ההפרעות והעיוכים
4 המונעים הפצת תורה ויהדות, ואף ניתנה ההבטחה –

(90) כידוע פ"י האריז"ל אשר כשהם "נזכרים" כדבעי הם "נעשים"

(ראה רמ"ז בספר תיקון שובבים. הובא ונתבאר בספר לב דוד (להחיד"א)

המשך ביאור למס' זבחים ליום שבת קודש עמ' ב

משנה

לשמה/ כדלעיל בחטאת, בשיירה, שאין מחשבת שלא לשמה
פוסלת בעולה, ובלבד ו-אלא] שלא עלתה העולה לפעלים לשם
חובה, שלא יצאו ידי חובתם בהבאתה, ועליהם להביא עוף אחר
לעולה.
אחר ו-בין] חטאת העוף ואחר ו-בין] עולת העוף, שפלקו ושמיעה
את דמן במחשבה לאכול דבר שדרבו לאכול, והיינו בחטאת העוף
שחשב על אכילתה, ולהקטיר דבר שדרבו להקטיר, והיינו בעולת
העוף שחשב על הקטרתה, וחשב לעשות את האכילה או
ההקטרה חוץ למקומו, כגון שחשב בעת המליקה או המיצי
לאכול מבשר החטאת שלא במקום אכילה או להקטיר מבשר
העולה שלא במקום הקטרה, פסול הקרבן, העולה או החטאת
שבחן חשב כן, ואולם אין בו קרת למי שאכלו. אך אם מלקן או
מיצה דמן במחשבה לאכול או להקטיר חוץ לזמנו, כגון להקטיר
למחר, שהוא אחר הזמן הראוי להקטרה, או לאכול למחר, שהוא
אחר הזמן הראוי לאכילה, הקרבן פגול, ותיביין עליו ו-על
אכילתו] קרת, ובלבד שיקריב המתיר במצותו, שאין הקרבן מתפלג
ושנעשה בשרו אסור באכילה באיסור כרת] אלא אם כל עבודותיו
המתירות אותו נעשו במצוות, ולא הצטרף להן פסול אחר, וכפי
שיבאר.
המשנה מפרשת את האופנים בו הקרבן מתפלג, ואת האופנים
בהם נתערבו בו מחשבות פוסלות אחרות ולפיכך לא נתפלג אלא
נפסל בלבד: ביצר קרב המתיר במצותו – נעשו עבודות הקרבן
במצוותו, ולפיכך הוא מתפלג, כגון שפלק בשתיקה ו-בלא
מחשבה] ומיצה את הדם במחשבה להקטיר או לאכול ממנו חוץ
לזמנו, או שפלק במחשבה לאכול או להקטיר מהקרבן חוץ לזמנו
ומיצה את הדם בשתיקה, או שפלק ומיצה את הדם במחשבה
לאכול או להקטיר ממנו חוץ לזמנו, והו האופן שיקריב המתיר
במצותו – שנעשו כל עבודותיו כתיקון ומלבד המחשבה חוץ
לזמנו] ועל כן הוא מתפלג, שמלבד שנפסל, גם האוכל מבשרו
חייב כרת. ביצר לא קרב המתיר במצותו – שלא נעשו העבודות
במצוותו ועל כן לא נתפלג הקרבן אלא נפסל בלבד, כגון שפלק
במחשבה לאכול או להקטיר מהקרבן חוץ למקומו ומיצה את הדם
במחשבה לאכול או להקטיר ממנו חוץ לזמנו, או שפלק במחשבה
חוץ לזמנו ומיצה את הדם במחשבת חוץ למקומו, או שפלק ומיצה
את הדם במחשבת חוץ למקומו,

1 משנתנו עוסקת בסדר הקרבת עולת העוף: עולת העוף ביצר היתה
2 נעשית, עלה הכהן לכבש והעוף בידו, ופנה מהכבש לסוגב בכבש
3 הקטן שחיבר בין הכבש הגדול ובין הסוגב, כא לו לקרן דרומית
4 מזרחית של המזבח, והיה מולק שם את ראשה ממול ערפה, ומכדיל
5 את שני הסימנים, את הקנה ואת הושט. ומיצה – סחט שם את דמה
6 על קיר המזבח. לאחר מכן נטל את הראש, אחר שהפרידו מן הגוף,
7 והקיר – קירב בית מליקתו ו-מקום המליקה והחיתוך] למזבח וסחט
8 את דמו. ולאחר שעשה כן, ספגו ו-מקנחו בפלח, וזרקו להקטרה
9 על גבי האשנים – למערכה שבגג המזבח שבה הקריבו בשר
10 הקרבנות. כא לו לגוף של העוף, והסיר את המזיאה ו-הזפק] ואת
11 הנוצה ו-הנצות] עם העור שמעל הזפק, ואת בני הפעיים היוצאים
12 עמם, והשליכן לבית הדשן שהיה במרחק של כעשרים אמה
13 לדרום, במזרחו של הכבש. לפני הקרבת הגוף, שפיע אותו ו-ביתר
14 אותו לשנים] בין כנפיו, ולא הכדיל לשסע אותו לגמרי, אלא
15 שהשאירו מחובר מעט. ואם הכדיל ושיסעו לגמרי, כשר, שכיון
16 שמיצה דמה לא תפסל עוד. ספגו לגוף בפלח, כפי שעשה לראש,
17 וזרקו להקטרה על גבי האשנים, ואין ממנה לכהנים כלום.
18 המשנה מפרטת את דיניהם של קרבנות העוף כאשר שינה
19 במעשיהם: לא הסיר בעולת העוף את המזיאה ולא את הנוצה ואת
20 בני מעיים היוצאים עמם, וכן אם לא ספגו לראש או לגוף בפלח,
21 כל ששינה בה מאחר ו-אחריו] שמיצה את דמה, בשיירה. אם הכדיל
22 בחטאת, שחתך את שני סימניו, הקנה והושט, וכן אם לא הכדיל
23 בעולה וחתך בה רק סימן אחד, פסול הקרבן. מיצה את דם הראש
24 בעולת העוף ולא מיצה את דם הגוף, פסולה. מיצה את דם הגוף
25 ולא מיצה את דם הראש, בשיירה, שאף שמצוה למצות את דם
26 הראש, אם לא מיצהו לא פסל.
27 המשנה מפרטת את דיניהם של קרבנות העוף שחשב בהם
28 מחשבת פסול: חטאת העוף שפלקה שלא לשמה, שחשב בעת
29 עשייתה שהוא עושה זאת לשם קרבן אחר, או שמיצה דמה שלא
30 לשמה, או שעשאה לשמה ושלא לשמה, שחשב שהוא עושה
31 אותה לשם חטאת ולשם קרבן אחר, או שחשב שלא לשמה
32 ולשמה, שהקדים את מחשבת הקרבן האחר למחשבת החטאת,
33 פסולה, שכל קרבן חטאת שנעשה שלא לשמו, פסול. עולת העוף
34 שחשב בעשייתה שהוא עושה זאת לשם קרבן אחר, בין במליקה
35 ובין במיצי, בין אם חשב 'שלא לשמה ולשמה' או 'לשמה ושלא

דתהו שנשבר ונפל בקליפה — שהוא לעומת הבעל דקדושה המחונן לנוק' דילי, שלכן נק' בעל חנן. הנה העכברים מונעים כל זה בסטרא קדושה.

זהו:

שאר — שהם אוכלים המאכלים, שלא יהי' שארה בסטרא קדושה.

כסות — ואפילו גלימי גייצי, שלא יהי' כסותה בסטרא קדושה.

עונתה — ואפילו שופתא דמרא גייצי, שלא יהי' בחי' עונתה בסטרא קדושה. דהחור שבחמרא הוא רחם הנוקבא, והשופתא בית יד הנכנס בו הוא היסוד דדכורא, הנה עכברי גייצי השופתא שאינם רוצים בהיחוד⁴ דקדושה, וע"ד⁵ כי הוא בין אחים יפריא⁶ בגיטין דף לא סוף ע"ב ודף לב ריש ע"א ע"ש.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שעא

בראשית לו, לח: וַיָּמָת שָׂאוֹל וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו בְּעַל חֲנָן בֶּן־עֶכְבָּר:

קמה

רמז בהמלך "בעל חנן בן עכבור" למארו"ל (הוריות יג, א) "מפני מה הכל מושלים בעכברים"

שאלו' תלמידיו את ר"א מפני מה הכל מושלים בעכברים, מפני שסורן רע, מאי היא, רבא אמר אפילו גלימי גייצי, רב פפא אמר אפילו שופתא מרא גייצי.

הוריות יג, א

מאי היא, היכן הוי סורן רע.

אמר רב אפילו גלימי, דלאו מאכל ולית להו הנאה אפי' הכי גייצי להו.

גייצי, נושכין.

שופתא, בית יד של מרא דעץ הוא גייץ.

רש"י

קוטב הדברים מה שעכברים סורן רע, הוא, כי יש ג' דברים² שאר כסות ועונה שהבעל מחוייב לתת לאשתו, והוא הבעל הדכורא דקדושה.

הנה העכברים שהם מבחי'³ בעל חנן בן עכבור

(1 [תרגום ללה"ק] האוכל ממה שעכבר אוכל משכח (האוכל ממה שהעכבר אוכל שוכח לימודו) ...

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר, מפני מה הכל מושלים בעכברים (כלומר, הכל ורודפים אותם תמיד? השיב להם רבם) מפני שסורן רע (שיצר לבם רע ביותר [רש"י]: "שיצר לבם רע הוא יותר מדאי. סורו ששר שלהם כדאמר (ב"מ נט:)) בגר שסורו רע דהיינו יצר הרע ששר שלו רע הוא" עכ"ל. שאות סמ"ך מתחלפת בשין], והגמרא מבררת את הדבר:

מאי היא? (במה מתבטאת יצרם הרע כל כך של העכברים? עונה הגמ' רבא אמר אפילו גלימי גייצי (הם נושכים וכוססים אפילו בגדים, אעפ"י שאין להם הנאה מכך, שהרי אין זה מאכל).

רב פפא אמר: אפילו שופתא מרא גייצי (אפילו יתד של מעדר, שהיא עשו' עץ ואין בה שום טעם, גם אותה כוססים, הרי לנו שכל כך רע יצרם עד שמשחיתים בחינם כלים ובגדים בלא שנהנים מכך). (הוריות יג.)

(2 שמות כא, י.

(3 פירוש: מבאר, דיש "בעל חנן" בקדושה, ויש לעומת זה "בעל

חנן" בקליפה.

"בעל חנן" דקדושה הוא המחונן לאשתו מה שצריך שהו"ע שלום בית, ונותן "שאר כסות ועונה" וכו'.

"בעל חנן בן עכבור" הוא בקליפה, שה"עכברים" מונעים הג' דברים "שאר כסות ועונה".

ומתורצת בזה שאלה [ראה לעיל בהקדמה], למה נזכר גם שם אביו. וד"ל.

(4 ראה גם תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד שח, שתיבת "עכבר" מרמז על "היחוד" ע"ש.

(5 אמר רב חנן בר רבא אמר רב ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולן שאלמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומית קשה מכולן. . אמר רבא הכי אמר רב אשה מפלת בו, ושמואל אמר אפי' מרגלית שבים מרקבת בו, ר' יוחנן אמר אפי' שכבת זרע שבמע' אשה מסרחת בו, אמר רב נחמן [בר יצחק] ושלשתן מקרא אחד דרשו (הושע יג, טו) כי הוא בין אחים יפריא יבוא קדים רוח ה' ממדבר עולה ויבוש מקורו וגו' יבוש מקורו זו מקורה של אשה, ויחרב מעיינו זה שכבת זרע שבמע' אשה, הוא ישסה אוצר כל כלי חמדה זו מרגלית שבים, אמר רבא עדי סוראה הוא דדייקי קראי, מאי כי הוא בין אחים יפריא, אמר רבא אפילו שופתא בקופינא דמרא רפיא.

פרש"י: רוח צפונית, נוחה היא, לא חמה לא צוננת וממתקת את שאר הרוחות. שכבת זרע, תוך שלשה ימים. מקורה של אשה, עובר שבמע'. עדי סוראה הוא, הדבר הזה מבני סורא הוא דדייקי קראי. שופתא, בית יד. קופינא, חור שבראש המרא שקורין פשוטי"ר ועל שם שדחוק בין שני צדי החור קרי ל' בין אחים שמדובקין.

(6 הרי חזינן קשר בין יפריא — פרו ורבו, ל"שופתא דמרא" וד"ל.

עלידי קיום המצוות נעשה הדבר הגשמי כלי לאלוקות.

הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות

א. ...נראה לפי עניות דעתי דשונה למעליותא מעמד הכהנים בקשר לבית המקדש השלישי מאשר במשכן וב' המקדשות –

שאז ההתחלה ושא-אפשר בלאו-הכי "לבנות בית המקדש" ו"הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם" (רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א הלכה יב),

משא"כ בבית המקדש הג' ש(לדעת כמה וכמה) בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים¹

– פרש"י סוכה מא, סוף עמוד א'. ועוד – ראה אנציקלופדיא תלמודית ערך בית המקדש הערה 60. וגם הרמב"ם (הלכות מלכים ריש פרק יא ובסופו) – "ל דכותב אופן הודאי, אפילו בלא זכו, שאז משיח יבנה בית המקדש. ולא פליג (כ"כ, וכידוע הכלל שלא לאפשי במחלוקת) – שאז בבית המקדש הכהנים מתחילים (בחנוכת בית המקדש והמזבח, כמבואר בנבואת יחזקאל הכהן) והלוים – ילוו עליך וגו'.

לקוטי שיחות חלק לח עמוד 200

ב. שמירת המקדש היא המצוה הראשונה שיתחייבו בה תיכף ומיד ברגע הראשון שבו ירד ויתגלה בית המקדש למטה², כי:

בנוגע לכל שאר המצוות התלויות בבית המקדש – כיון שכל מצוה יש לה זמן מיוחד, שקיומה בזמן מסויים ביום או בלילה³, הרי זה תלוי בהזמן שבו יתגלה בית המקדש שאז יתחילו לקיים המצוה השייכת לזמן זה; משא"כ בנוגע לשמירת המקדש – להדעות שזמנה במשך כל היום וכל הלילה – הרי בכל זמן במשך היום שבו ירד ויתגלה בית המקדש יתחייבו תיכף ומיד בקיום מצוה זו.

תורת מנחם התוועדות ה'תשנ"ג, ח"ג עמוד 93

יח, ד – ונלוו עליך ושמרו את משמרת אהל מועד וזר לא יקרב אליכם

ג. ונלוו. ד' במסורה. ונלוו עליך, ואידך ונלוו עליהם

(1) בבית המקדש הג' ש(לדעת כמה וכמה) בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים: עיין בזה ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בשלח סימן רסח. רסט. פרשת תרומה סימן עח סעיף ו. פרשת שמיני סימן נג. פרשת בחוקותי סימן נה סעיף יז.

(2) פרש"י סוכה מא, סוף עמוד א: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת אמור ובהנסמן שם.

(3) שבו ירד ויתגלה בית המקדש למטה: עיין רש"י סוכה מא. (עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת תרומה סימן עח סעיף ו. פרשת בשלח סימן רסח. רסט. פרשת שמיני סימן נג. פרשת בחוקותי סימן נה סעיף יג.

(4) ובלשון הידוע – "כל יומא ויומא עביד עבידת" (זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, רע"ב). ועד"ז במשך היום גופא – שבכל שעה ובכל רגע ישנה ה"עבידת" המיוחדת לזמן זה.

רבים בחלקלקות (דניאל יא, לד). ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא והיו לי לעם (זכרי' ב, טו). ציון ישאלו דרך הנה פניהם באו ונלוו וגו' (ירמ' נ, ה). פירוש ונלוו עליהם רבים בחלקלקות להצר לישראל כדכתיב (דניאל שם, לה) ומן המשכילים יכשלו וגו' עד עת קץ. אבל כשיבא הקץ ונלוו גוים אל ה' וגו' והיינו ונלוו עליך וישרתוך כדכתיב (ישעי' סא, ה) ובני נכר אכריכם וכרמיכם.

בעל הסודים

יח, י – בקודש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו קודש יהיה לך

ד. בקודש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו קודש יהי לך. איכא למידק תיבת קודש יהי לך יתר. גם קדש קדשים יהי לך מיבעי ל' כאשר אמר מקדש הקדשים קדש קדשים לך הוא. גם תיבת יהי לך מורה שאינו קודש ולך יהי קדש. גם הוה ל' למימר לשון רבים לך הם תאכלם אותם יהיו לשון רבים, ואמר תאכלנו אותו יהי לשון יחיד.

ויראה, כתב הרמב"ם (פרק ו דבית הבחירה הלכה טו)⁵ אוכלין קדשי קדשים בעזרה אף על פי שהיא חריבה שקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבא. והשיגו הראב"ד דגם למאן דאמר קדושה שני קדשה לעתיד לבא היינו דוקא בשאר ארץ ישראל ולא במקדש וירושלים, שידע עזרא שעתיד להתקדש לעתיד בביאת הגואל ולא קדשה לעתיד והנכנס עתה אין בו כרת, כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו.

זהו אומרו בקדש הקדשים תאכלנו, ואף בזמן החורבן קודש יהי לך לעתיד, ונתן טעם כמו שכתב הרמב"ם (שם הלכה טז) שהשכינה לא זה משם, קדש שהיא השכינה יהי לעולם שם שנאמר והשימותי את מקדשיכם קדושים אף שהם שוממין ולא בשאר ארץ ישראל.

ולסברת הראב"ד הכי קאמר בקדש הקדשים תאכלנו ובתנאי שקודש יהי לך למעט בחורבנו, ונתן טעם קודש יהי לך לעתיד לבא בזמן הגואל ומהאי טעמא בטלה קדושתה בחורבנה.

ויתכן דהכי קאמר מקום זה עזרת ישראל שהיא היום קדש הקדשים, יבא זמן שקדש יהי לך כשאר קדושת ארץ ישראל ולא יקרא קדש קדשים שבטלה קדושתה בחורבנה והנכנס בטומאה לא יתחייב כרת.

עין החיים

(5) ויראה, כתב הרמב"ם (פרק ו דבית הבחירה הלכה טז): עיין גם לקמן סימן קלו. (ועי' גם עד"ז ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת צו סימן צ).

♦ יום ראשון כ"ז סיון ♦

טז (א) וַיִּקַּח קָרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהַת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאוֹן בֶּן־פִּלֶּת בְּנֵי רְאוּבֵן:

א וַאֲתַפְּלֵג קָרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קֹהַת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאוֹן בֶּן פִּלֶּת בְּנֵי רְאוּבֵן:

נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עזיאל, שמנהו משה נשיא על בני קהת על-פי הדבור. אמר קרח: אחי אבא ארבעה היו, שנאמר (שמות ו): "ובני קהת וגו'". עמרם הבכור נטלו שני בניו גדלה: אחד מלך ואחד כהן גדול; מי ראוי לטל את השנייה? לא אני, שאני בן יצחק, שהוא שני לעמרם? והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכלם! הריני חולק עליו ומבטל את דבריו! מה עשה? עמד וכנס ר"נ ראשי סנהדראות, רבן משבט ראובן שכוניו, והם אליצור בן שדאור ורחביו וכיוצא בו, שנאמר: "נשיאי עדה קריאי מועד", ולהלן הוא אומר (במדבר א): "אלה קרואי העדה". והלבישן טליתות שכלן תכלת, באו ועמדו לפני משה, אמרו לו: טלית שכלה של תכלת, חייבת בציצית או פטורה? אמר להם: חייבת! התחילו לשחק עליו. אפשר? טלית של מין אחר, חוט אחד של תכלת פוטרה. זו שכלה תכלת, לא תפטור את עצמה? בני ראובן דתן ואבירם ואון בן פלית.

כ"ז וַיִּקַּח קָרַח • פֶּרֶשֶׁה זֹה יָפֵה נִדְרָשֶׁת בַּמִּדְרָשׁ רַבִּי תַנְחומֵא. וַיִּקַּח קָרַח • לָקַח אֶת עֲצָמוֹ לְצַד אֶחָד לְהִיּוֹת נִחְלָק מִתּוֹךְ הָעֵדָה לְעוֹרֵר עַל הַכֹּהֲנִים, וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגַּם אוֹנֶקְלוֹס "וַאֲתַפְּלֵג", נִחְלָק מִשְׁאֵר הָעֵדָה לְהַחֲזִיק בַּמַּחְלָקֶת. וְכֵן (אֵיב טו): "מִה־יִּקְחֶךָ לְבָד", לֹקַח אוֹתָךְ לְהַפְלִיגָךְ מִשְׁאֵר בְּנֵי־אָדָם. דָּבָר אַחֵר: "וַיִּקַּח קָרַח" מִשְׁךְ רֹאשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת שֶׁבָּהֶם בְּדָבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כ): "קַח אֶת־אֶהֱרֹן", (חושע יד): "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים". בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהַת בֶּן־לֵוִי • וְלֹא הִזְכִּיר "בֶּן־יִצְחָר", שֶׁבָּקַשׁ רַחֲמִים עַל עֲצָמוֹ, שֶׁלֹּא יִזְכֹּר שְׁמוֹ עַל מַחְלָקָתָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט): "בְּקֹהֶלֶם אֶל־תַּחַד כְּבֹדִי". וְהִכֵּן נִזְכָּר שְׁמוֹ עַל קָרַח? בְּהִתְיַחֵס עַל הַדִּיכָן בְּדָבָרֵי הַיָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (ד"א ו): "בֶּן־אַבְדִּסָּף בֶּן־קָרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהַת בֶּן־לֵוִי בֶּן־יִשְׂרָאֵל". וְדָתָן וַאֲבִירָם • (תַּנְחוּמֵא) בִּשְׂבִיל שֶׁהָיָה שָׂבֵט רְאוּבֵן שְׂרֹי בְּחִנֵּיתָם תִּמְנָה, שָׂכָן לְקָהַת וּבְנֵי הַחוּזִים תִּמְנָה, נִשְׁתַּתְּפוּ עִם קָרַח בַּמַּחְלָקָתוֹ: אוֹי לְרֹשַׁע, אוֹי לְשָׂכְנוֹ. וְמָה רָאָה קָרַח לְחַלֵּק עִם מֹשֶׁה?

~ נקודות משיחות קודש ~ (מאמר ד"ה ויקח קרח וגו' שבת פרשת קרח. מברכים החודש תמוז, ה'תשכ"ז)

וכמו שהוא גם עכשו בבחינת עתיק, שהגבורות בשרשן הן למעלה מהחסדים.

קרח שהיה לוי, בחינת גבורה, חלק על אהרן שהוא בחינת החסד, לפי שרצה להגביר הגבורות על החסדים שהיו הגבורות עיקר, כמו שהיה לעתיד לבא שיתעלו הגבורות,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 105)

מהסמיכות של "לא תתגודדו" (לא תעשו אגדות אגדות) ל"ולא תשימו קרחה". ובפנים פות: קר"ח ר"ע - גימטריא מחלק"ת (578).

ויקח קרח (טז, א) אוֹנֶקְלוֹס תִּרְגַּם "וַיִּקַּח" "וַאֲתַפְּלֵג". וְכֵן כָּתַב רִשִּׁי "נִחְלָק מִשְׁאֵר הָעֵדָה לְהַחֲזִיק בַּמַּחְלָקֶת". וְקָרַח הוּא מִלְשׁוֹן "קָרַחָה", שֶׁמִּשְׁמָעוּתָהּ פְּלוּג – נִתּוּק וְהִתְחַלְקוֹת (כְּגוֹן תְּלִישֶׁת הַשַּׁעַר מִהֶרָאשׁ). וְלִהְיוֹת

~ נקודות משיחות קודש ~ (יערי' לקו"ש ח"ח עמ' 102 – מתוך 'לקראת שבת)

הַרְמֵז לְמַחְלָקָתוֹ שֶׁל קָרַח בְּשֵׁמוֹ

ומחלקת, שרצה לגרם מחלקת בין עליונים לתחתונים. וכמ"ש ה'נועם אלימלך' שהוא על-דרך 'רקיע המבדיל', הפך התורה "שנתנה לעשות שלום בעולם".

ויקח קרח (טז, א) מהות מחלקתו של קרח ע"פ החסידות ובדרך הרמז: חטאו של קרח נרמז בכללות שמו: "קרח" – מלשון קרחה

ספורנו

טז (א-ב) וַיִּקַּח קָרַח. שְׁעוֹר הַכְּתוּב וַאֲבִירָם וְאוֹן בֶּן פִּלֶּת, חֲמִשִּׁים וּמֵאִתִּים נְשִׂיאֵי עֵדָה, וְקָמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה, וְאֲנָשִׁים וְסֹדְרֵי, כְּאֵלוֹ אָמַר: "וַיִּקַּח קָרַח וְדָתָן

מבני ישראל". ואחר כך, תורה ג

ובפרטיות יותר, רמזות שטות באותיות שמו - ק' ר' ח':
שלשת הקוים שבאותיות הללו רומזים לשלשת לבושי
הנפש: מחשבה דבור ומעשה. הקו העליון והקו הימני
רומזים למחשבה ודבור, והקו השמאלי רומז למעשה.
באות ה' – מקום קו המעשה בדייק במקומו הראוי; אינו
עובר מתחת לגבולות המחשבה והדבור, וכן רוח מפסיק
בינו אליהם. בשונה מהאותיות ק' ר' ח' – בהם הקו
השמאלי, קו המעשה, אינו במקומו הראוי:
באות ק' – הוא יורד למטה יותר מהקו הימני, רמז להוספה
בלתי רצויה בקו המעשה מעבר לגבולות השו"ע. באות ר' –
הוא לא קיים, דבר הרומז לחסרון בקו המעשה, בנגוד לכללות
קיום המצוות המעשיות. באות ח' – הוא מוקרר לשני הקוים
האחרים, הרומז על עמידתם של אנשי המעשה מבלי רצון
לצאת ממעבדם ולהתעלות פבעלי התורה.

אמנם, מקומו של הקו השמאלי באות ה', מציג את מקומו
האמתי והדרך הנכונה בה ילך האדם במעשיו בעולם הזה,
אשר דוקא בזה ימשיך את העליונים למטה. האות ה'
מראה כי צריך להיות קו המעשה וכפי הוראות התורה, אך
יחד עם זה ישנו הפסק בין המעשה לדבור ומחשבה – כי
תמיד הוא מרגיש רחוקו מהתורה ומצד זה שואף להגיע
למדרגתם של בעלי התורה. (וע"כ אמרו"ל "העולם הזה
נברא ב[אות] ה'" (מנחות כט, ב)).

אך קרח בטענותיו רצה לחלק על דרך זו, ולשנות את
מקומו האמתי של קו המעשה (ק' ח') או לשלל אותו
לגמרי (ר'), ובכך לגרם 'קרחה' ומחלקת בין "עליונים"
ל"תחתונים".

[במקורו מקשר זה לשלשת פרטי המחלקת: א) טלית
שפלה תכלת. ב) בית מלא ספרים. ג) פהנת אהרן.]

~ נקודות משיחות קודש ~ (מאמר ד"ה ויקח קרח וגו', שבת פרשת קרח, מברכים החודש תמוז, ה'תשכ"ז)

קראם אנשי שם, על שם שאמרו בעת דור הפלגה "ונעשה לנו שם", ואמרו רבותינו ז"ל אין "שם" אלא עבודה זרה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ב עמ' 329 – מתוך 'לקראת שבת)

השמיכה לתורה – אהבת ה' ויראתו

ענינם אהבה ויראה, בפרשת "שמע" נאמר "ואהבת",
ופרשת "והיה אם שמוע" – ענינה יראה.
ועל זה ענה משה רבנו, "חייב במזוזה" שאהבה ויראה
מקריחים ללמוד התורה, דכמו שהמזוזה שומרת על כל מה
שבבית, כן "בית מלא ספרים" אדם המלא בתורה צריך
לאהבה ויראה שישמרו על תורתו וכמאמר"ל (אבות ג, ט) "כל
שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקנת".

ויקח קרח (טז, א)

ויקח קרח . . קפץ קרח ואמר למשה . . בית מלא ספרים
מהו שיהא פטור מן המזוזה (במדבר פ"ח)
ויש לבאר הענין בדרך הדרוש: טענת קרח היתה, "בית
מלא ספרים", היינו אדם שמלא וגדוש בתורה, יכול
להסתפק בהיותו בעל תורה ו"פטור ממזוזה" מאהבת ה'
ויראתו, דפרשיות "שמע" "והיה אם שמוע" שבמזוזה

~ נקודות משיחות קודש ~ (מאמר ד"ה ויקח קרח וגו', שבת פרשת קרח, מברכים החודש תמוז, ה'תשכ"ז)

נקראו אנשי שם. ועל זה אמרו רבותינו ז"ל אין "שם" אלא
עבודה זרה.

קרח ועדתו לא רצו בחיבור של "שם" (מצאות היש) עם
'שמים' (אלקות), אלא רצו שישאר היש דבר נפרד, שלכן

~ נקודות משיחות קודש ~ (מאמר ד"ה ויקח קרח וגו', שבת פרשת קרח, מברכים החודש תמוז, ה'תשכ"ז)

ויהי מבדיל בין מים למים. והענין בזה, שההתחלקות בין
מים למים הוא השרש (חטא עין הדעת) דור הפלגה, ועד
למחלוקת קרח ועדתו.

מה שכתוב ואתפלג, הוא על-דרך קיע המבדיל בין מים
למים, שזוהי המחלוקת הראשונה שמצינו בתורה, והיא
השרש לכל ענין של מחלוקת, וכדאיתא במדרש למה אין
כתיב בשני "כי טוב" כו', שבו נבראת מחלוקת, שנאמר

בוקמו לאפי משה וגבריא מבני ישראל
מאתן ושמשיין רבבני כנשתא מערעי זמן
אנשיין דשמא:

(ב) ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים
ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי-שם:

ג. ואתכנשו על משה ועל אהרן ואמרו להון
סגי לכוון ארי כל כנשתא פלהון קדישין
וביניהון שררא שכנתא דיין וקא דיין אתון
מתברבין על קהלא דיין:

(ג) ויקהלו על-משה ועל-אהרן ויאמרו אליהם
רב-לכם כי כל-העדה כלם קדשים ובתוכם יהוה
ומדוע תתנשאו על-קהל יהוה:

אֲתָה מְלָכוֹת, לֹא הִיָּה לָךְ לְבָרֹךְ לְאַחֶיךָ כִּהְנֶה, לֹא אֲתָם לְבַדְכֶם שְׁמַעְתֶּם בְּסִינִי "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ", כָּל הַעֲדָה שָׁמְעוּ.

(ליקוטר שיחות כרך ד, עמ' 1048)

וְהָיָה רַב־לָכֶם • הִרְבֵּה יוֹתֵר מִדְּאִי לְקַחְתֶּם לַעֲצֻמְכֶם גְּדֻלָּה. כָּלֶם קִדְּשִׁים • (תנחומא) כָּלֶם שָׁמְעוּ דְּבָרִים בְּסִינִי מִפִּי הַגְּבוּרָה. וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ • אִם לְקַחְתָּ

~ נקודות משיחות קודש ~

אחר ביאת מרגלים היתה גליעת קרח (סדר עולם רבא פ"ח)

פְּרַשְׁת קֶרַח אֲרָעָה לְאַחַר שׁוּבָם שֶׁל הַמְּרַגְלִים, מִשׁוּם שֶׁכָּל עֵינֵן הַמִּחְלֶקֶת שֶׁל קֶרַח הִתְעוֹרֵר וְעָלָה בְּהִמְשָׁךְ לִסְפּוֹר הַמְּרַגְלִים:

הַמְּרַגְלִים רָצוּ לְהַשְׁאֵר בַּמִּדְבָּר וּלְהִתְמַסֵּר לַלְמוּד הַתּוֹרָה בְּמִנוּחָה וּבִשְׁלוּה, הִרְחַק מִטְּרָדוֹת הָעוֹלָם, וְלֹא רָצוּ לַעֲסֹק בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת, כִּפִּי הַמִּתְחַיֵּב בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל. כְּאֲשֶׁר הִוכַח לִפְלִי שְׁטֵעוּ, וְשִׁצְרִיכִים בְּכָל זֹאת לְהַכֵּס לְאַרְץ וּלְקָנִים שֶׁם אֵת הַמִּצְוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת, שֶׁכֵּן "הַמַּעֲשֶׂה הוּא

~ נקודות משיחות קודש ~

ומדוע תתנשאו על קהל ה' (טז, ג)
כִּי טָעַן קֶרַח: מִיֵּלֵא בְּדוֹרוֹת רְגִילִים, יֵשׁ צָרָה בְּמִנְהִיגוֹתָיו שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהִיָּה נִשְׁמָה דַּאֲצִילוֹת. אֵף בְּדוֹר הַמִּדְבָּר,

(ה) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו:

כִּי־וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו • (תנחומא. מ"ד) מִפְּנֵי הַמִּחְלָקָת, שֶׁכָּבֹד זֶה בִּיָּדָם סִרְחוֹן רַב־עֵי: חֲטָאוּ בַּעֲגָל (שמות לב): "וַיַּחֲל מֹשֶׁה", בְּמִתְאַוְנִים (במדבר יא): "וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה", בְּמִרְגָּלִים (שם יד): "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־ה' וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם",

(ה) וַיְדַבֵּר אֶל־קָרַח וְאֶל־כָּל־עֲדָתוֹ לֵאמֹר בָּקֹר וַיֵּדַע יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ וְאֶת־הַקְּדוֹשׁ וְהַקָּרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחָר־בּוֹ וַיִּקְרִיב אֵלָיו:

כִּי־בָקֹר וַיֵּדַע וְגו' • עֲתָה (במדבר רבה) עַת שְׁכָרוֹת הֵיא לָנוּ וְלֹא נִכּוֹן לְהִרְאוֹת לְפָנָיו, וְהוּא הִיָּה מִתְפַּנֵּן לְדַחוֹתָם שֶׁמָּא יַחְזִירוּ בָּהֶם. בָּקֹר וַיֵּדַע ה' אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ • לַעֲבוֹדַת לִוְיָהּ. וְאֶת־הַקְּדוֹשׁ • לְכַהֲנָה. וְהַקָּרִיב • אוֹתָם אֵלָיו (תנחומא). וְהִתְרַגּוּם מוֹכִיחַ כֵּן:

הַיְמָלִיל עִם קֶרַח וְעִם כָּל כְּנֻשָּׁתָה לְמִימַר בְּצִפְרָא וַיְהוּדַע יִי יֵת דְּכֻשָּׁר לֵה וְיֵת דְּקִדִּישׁ וַיִּקְרַב לְקַדְמוּהִי וְיֵת דִּי יִתְרַעֵי בֵּה וַיִּקְרַב לְשִׁמּוּשָׁה:

וַיִּקְרַב לְקַדְמוּהִי, וַיִּקְרַב לְשִׁמּוּשָׁה. וּמִדְּרָשׁוֹ: בָּקֹר – אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: גְּבוּלוֹת חֵלֶק הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּעוֹלָמוֹ, יִכּוֹלִים אֲתָם לְהַפִּךְ בָּקֹר לְעָרֵב? כֵּן תִּוְכְּלוּ לְבַטֵּל אֶת זֶה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א): "וַיְהִי־עָרֵב וַיְהִי־בָקֹר... וַיִּבְדֵּל". כֵּן (דה"א כב): "וַיִּבְדֵּל אֶתֶּרֶן לְהַקְדִּישׁוֹ וְגו'".

ספורנו

כִּמוֹ שֶׁאָמַר "וַיְהִיֶּינָם קִדְּשִׁים לְאַלֹהֵיכֶם" (לעיל טו, מא).
ומדוע תתנשאו. בְּעֵינֵי הַקְּדוּשָׁה, שֶׁאֲסֻרָתָם הָעֲבוּרָה לְבָכוֹרוֹת, וּמֹשֶׁה כָּבֹר בָּהֶן כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּלוּאִים, וְאֶתֶּרֶן וּבְנָיו כְּהִנִּים לְעוֹלָם. תוֹרָה ד
(ה) וַיְדַבֵּר אֶל קָרַח וְאֶל כָּל עֲדָתוֹ. הוֹדִיעָם שֶׁהָרִגִּישׁ בַּתְּחַבּוּלוֹתָם וּבְקִשְׁרֵי עֲדָתָם.

(ג) וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶתֶּרֶן. קֶרַח דָּתָן וְאֶבִירָם נִקְהָלוּ לְהִתְרַעֵם עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶתֶּרֶן, בְּמַעֲמַד חֲמִשִּׁים וּמֵאִתִּים נִשְׂאִי הַעֲדָה שֶׁהִלְכוּ שָׁם בַּעֲצַת אֵלֶּה הַמִּתְרַעְמִים, בַּעֲת שֶׁהָיוּ לְפָנָיו מֹשֶׁה "אֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל" הַבָּאִים לְדִין. וְאוֹתָם הִחְמִשִּׁים וּמֵאִתִּים נוֹעְדוּ שֶׁם כִּמוֹ הוֹלְכִים לְתֵמָּה אֶל מֹשֶׁה לְהִתְנַצֵּב שָׁם עִמּוֹ, כִּדִּי שֶׁכְּשִׁיקְהֵלוּ קֶרַח דָּתָן

וְאֶבִירָם אַחֵר כֵּן עַל מֹשֶׁה וְאֶתֶּרֶן, וַיְהִי הֵם כָּלֶם בְּאַחַד מִסְבִּימִים לְדַבְּרֵי הַנִּקְהָלִים, לְפָנָיו אוֹתָם אֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְצְאוּ שָׁם. וּבְחֶרֶוֹ שָׁעָה שִׁיחָה שֶׁם הָמוֹן עִם, כִּדִּי לְפָרֶסֶם וּלְהַעֲבִיר קוֹל בְּמִקְנָה לְמַעַן יִרְבוּ מִתְקוּמָמִים עִמָּהֶם.
כִּי כָל הָעֲדָה. כָּל אֶחָד מֵהֶם.
כָּלֶם קִדְּשִׁים. מִכָּה רָגֵל וְעַד לְרֹאשׁ,

(ו) זאת עשו קחולכם מחלות קרח וכל עדתו: ודא עבדו סבו לכון מחתנ קרח וכל בנשתה:

מכל הקרבנות, וסם המנות נתון בתוכו, שבו נשפרו נדב ואביהוא, לפיכך התרה בהם: "והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש", כפר הוא בקדשתו. וכי אין אנו יודעים, שמי שיבחר הוא הקדוש? אלא אמר להם משה: הריני אומר לכם שלא תתחילו: מי שיבחר בו יצא חי, וכלכם אוכדים (במדבר רבה). מחתות • כלים שחתין בהם גחלים ויש להם בית יד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (נ"פ לקו"ש ח"י"ח עמ' 187 ואילך – מתוך 'לקראת שבת)

רצון קרח ועדתו לשמש בכהונה גדולה

וטענתם "ובקשתם גם כהונה" – "אתם ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה" נבעה מרצונם להגיע למעלת הכהונה. והינו, שפאשר הבינו את גדל המעלה בכהונה גדולה, ש"עומד לפני ה' לשרתו", "ויבדל גו' להקדישו קדש קדשים" (דה"א כג, יג) הנה גם הם נשתוקקו לזה. וחשבו דכמו שתפלה יכולה לפעל אצל הקב"ה לבטל גזר דין וכיו"ב, כמו"כ יכולים הם לפעל שיזכו לכהונה גדולה. וזהו שאמר להם משה "אף אני רוצה בכך". דתשוקתם ורצונם לשמש בכהונה גדולה, רצון טוב הוא. ורק שבפעל אי אפשר להם להיות כהנים גדולים, דכמו ש"אין לנו אלא ה' אחד ארון אחד ותורה אחת" כמו"כ אי אפשר להיות יותר מ"כהן גדול אחד".

והבנו בהון אשתא ושינו עליהון קטורת
בוסמין קדם יי מחר ויהי גברא דיתרעי יי
הוא קדיש סגי לכון בני לוי:

(ז) ותנובתו איש ושימו עליהן קטרת לפני יהוה
מחר והיה האיש אשר יבחר יהוה הוא הקדוש
רב לכם בני לוי:

שנאמר (ד"ה א כח): "כל אלה בנים להימן". אמר: אפשר כל הגדלה הזאת עתידה לעמד ממני, ואני אדם? לכך נשתתף לבא לאותה תזקה ששמע מפי משה שכלם אוכדים ואחד נמלט: "אשר יבחר ה' הוא הקדוש" – טעה ותלה בעצמו. ולא ראה יפה, לפי שבנינו עשו תשובה, ומשה היה רואה יפה. (תנחומא) • רב לכם • דבר גדול נטלתם בעצמכם לחלק על הקדוש ברוך הוא.

כ"י זאת עשו קחולכם מחלות • מה ראה לומר להם כך? אמר להם: בדרך התרה בהם יש נימוסים הרבה וימרים הרבה, וכלם (ס"א: ואין כלם) מתקבצים בבית אחד; אנו אין לנו אלא ה' אחד, ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד – ואתם ר"נ איש מבקשים כהנה גדולה? אף אני רוצה בכך, הא לכם תשמיש חביב מכל, היא הקטרת החביבה

זאת עשו קחולכם מחלות
אנו אין לנו אלא ה' אחד כו' וכהן גדול אחד, ואתם
ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה, אף אני רוצה בכך
(טז, ו. ובפרש"י)

לכאורה תמויה, הרי קרח ועדתו נחלקו על כהנתו של אהרן, ואיך מתאים שפלל משה את עצמו עמהם אפי' בדבור, באמר "אף אני רוצה בכך"? ויש לבאר זה בהקדים תמימה בעקר מחלקתו של קרח, הרי הקב"ה הבטיח למשה ש"גם כך יאמינו לעולם" (יתרו יט, ט), ואיך חלקו עליו "ר"ן ראשי סנהדראות" (רש"י טז, א ד"ה ודתן)? ועל פן צריך לומר שגם קרח ועדתו האמינו במשה,

כ"י רב לכם בני לוי • דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפשים היו, שכן התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, אלא הם חטאו על נפשותם, שנאמר: "את מחלות החטאים האלה בנפשתם". וקרח שפסק היה, מה ראה לשטות זה? עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו: שמואל ששקול כנגד משה ואהרן. אמר: בשבילו אני נמלט! וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו, כלם מתנבאים ברוח הקדש,

ספורנו

לא יחפץ במות המות.
רב לכם בני לוי. אתם "האדם אשר לקרח", דבר גדול אתם משילים עליכם, כי יותר יקצף ה' עליכם בהיותכם כפר נבחרים לעבודתו. תורה ח

לבדו יקריב ה' לו מתוך ההפכה שתהיה בשאר, כענין "הבדלנו מתוך העדה" (להלן פסוק כא). תורה ו
(ז) הוא הקדוש. הוא לבדו, שלא יזכה לזה אלא אחד בלבד. וזה אמר למען יראו וישובו בתשובה ולא יאבדו, כי

את אשר לו. מי הוא המדבר לכבודו יתברך.
ואת הקדוש ויקריב אליו. ויודיע מי הוא הקדוש שראוי שיקריב לפניו קרבנות.
ואת אשר יבחר בו יקריב אליו. אותו

(ח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קִרַח שְׁמַעֲנָא בְּנִי לֵוִי:

ח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְקִרַח שְׁמַעֲנָא בְּנִי לֵוִי:

עמו, אָדָּבָר גַּם אֵל כָּלָם. הִתְחִיל לִזְרוּ בָהֶם: "שְׁמַעֲנָא בְּנִי לֵוִי".

כ"ז וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קִרַח שְׁמַעֲנָא בְּנִי לֵוִי. הִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ דְּבָרִים רַפִּים. פִּיזוֹן שְׂרָאָהוּ קֶשֶׁה עֵרָף, אָמַר: עַד שְׁלֹא יִשְׁתַּתְּפוּ שָׂאָר הַשִּׁבְטִים וַיֹּאבְדּוּ

(ט) הַמַּעֲט מִפֶּם פִּי־הַבְּדִיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מַעֲדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת־עֲבַדַּת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם: כ"ז וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה. לְשִׁיר עַל הַדּוֹכָן.

ט הַזֵּזֶר לְכוֹן אָרִי אֶפְרַשׁ אֱלֹהֵא דִּישְׂרָאֵל יִתְכוֹן מִכְּנִשְׁתָּא דִּישְׂרָאֵל לְקַרְבָּא יִתְכוֹן קְדָמוּהֵי לְמַפְלַח יִתְ פִּלְחוֹן מִשְׁכָּנָא דִּי וְלִמְקָם קָדָם כְּנִשְׁתָּא לְשִׁמְשׁוּתָהוֹן:

י וַיִּקְרַב יִתְדָּ וַיִּתְ כָּל אַחֲרֵי בְנֵי לֵוִי עִמּוֹ וַיִּכְעַן אֲתוֹן בְּעֵן אָף כְּהִנָּתָא רַבָּתָא:

(י) וַיִּקְרַב אֶתְדָּ וְאֶת־כָּל־אַחֲרֵי בְנֵי־לֵוִי אֲתָדָּ וַיִּכְעַשְׁתֶּם גַּם־כְּהִנָּה:

כ"ז וַיִּקְרַב אֲתָדָּ. לְאוֹתוֹ שְׁרוּת שֶׁהִרְחִיק מִמֶּנּוּ שָׂאָר עַדַּת יִשְׂרָאֵל.

יא בְּכֵן אֲתָּ וְכָל כְּנִשְׁתָּא דְּאִזְדִּמְנָתוֹן עַל יְיָ וְאַחֲרֵי מָה הוּא אָרִי אֲתִרְעַמְתוֹן עֲלוּהֵי:

(יא) לָכֵן אֲתָהּ וְכָל־עֲדַתְךָ הַנִּעֲדִים עַל־יְהוָה וְאַחֲרֵי מַה־הוּא כִּי תִלְיֵנוּ עָלָיו:

כ"ז וַיִּכְעַן בְּכָל־כֶּף, אֲתָהּ וְכָל־עֲדַתְךָ הַנִּעֲדִים אֲתָדָּ עַל־ה', כִּי בִשְׁלִיחוֹתָיו עָשִׂיתִי לְתַת כְּהִנָּה לְאַחֲרֹן, וְלֹא לָנוּ הוּא הַמַּחְלֶקֶת הַזֶּה.

יב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְמַקְרֵי לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה:

(יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקַרְא לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה:

לְהַשְׁלִימָם בְּדִבְרֵי שְׁלוֹם. לֹא נַעֲלֶה. פִּיהֶם הַכְּשִׁילָם, שָׂאִין לָהֶם אֵלָא יִרְדֶּה.

כ"ז וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה וְגו'. (סנהדרין ק) מִכָּאן, שָׂאִין מִחֲזִיקִין בְּמַחְלָקָת, שֶׁהִיָּה מֹשֶׁה מַחֲזִיר אֲחֵרֵיהֶם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יג פרשת קרח)

כְּשֶׁהִנָּהֲגַת חֲבִירוֹ הִיא בְּאֹפֶן הַשּׁוֹלֵל לְכַאוֹרָה כָּל לִימוּד זְכוּת, בְּכָל זֹאת עָלָיו לְהַפֵּךְ בְּזָכוּתוֹ, וְכַתּוּבָא מִזֶּה – הָרִי גַם יַעֲשֶׂה כָּל הַתְּלוּי בּוֹ לְהַחֲזִירוֹ וּלְהַעֲמִידוֹ בְּדֶרֶךְ הַיִּשְׁרָה.

הַהוֹרָאָה עַד כְּמֹה צָרִיף כָּל אֶחָד וְאֶחָד (שְׁבַכְל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ בּוֹ מִבְּחִינַת מֹשֶׁה רַבִּינוּ עַל־יְהוָה שְׁלוֹם) לַפְּעוּל וּלְהַשְׁרִישׁ בְּנִפְשׁוֹ מִדָּה זוֹ – לְדוֹן אֶת חֲבִירוֹ לְכָף זְכוּת, וְעַד שֶׁאֲפִילוֹ

יג הַזֵּזֶר אָרִי אֶסְקַתְנָא מֵאַרְעָא עֲבָדָא חֲלָב וַיְדַבֵּשׁ לְקִשְׁלוּתְנָא בְּמִדְבָּרָא אָרִי אֲתִרְבְּרָתָא עֲלֵנָא אָף אֲתִרְבְּרָתָא:

(יג) הַמַּעֲט כִּי הֵעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זִבְתַּ חֲלָב וְדָבֶשׁ לְהַמִּיתָנוּ בְּמִדְבָּר כִּי־תִשְׁתַּרְרַר עָלֵינוּ גַם־הַשְׁתַּרְרָה:

הַנִּעֲדִים. אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם. עַל ה'. דְּעוּ שֶׁאֲנִי מִשְׁלִיף עַל ה' יְהוָה, שִׁיבְתֵּב הוּא עֲלִבּוּנִי, וְלֹא אֶתְקוּמָם אֲנִי עֲלֵיכֶם כָּלָל. תּוֹרָה יב

זֶה הַשְׁרוּת "לִפְנֵי הָעֵדָה", לְהוֹדִיעֵם חֲסְרוֹנָם שֶׁנִּפְסְלוּ הֵם מִן הָעֲבוּדָה וְאֲתָם נִבְחָרְתָם תִּתְחַתֵּם. תּוֹרָה י (יא) לָכֵן אֲתָהּ וְכָל עֲדַתְךָ

(ט) וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם. לְשִׁרְתָּ אֶת הָאֵל יִתְעַלֶּה בְּשִׁיר, וְאֶת מִשְׁכָּנוֹ בְּעֲבוּדַת מִשְׁא וְדוּלְתוֹ (סוף פֶּרֶשׁת בְּמִדְבָּר). וְרַצָּה שֶׁתַּעֲשׂוּ

♦ יום שני כ"ח סיון ♦

יִדְבֹשׁ לֹא לְאַרְעָא עֲבָדָא חֵלֶב וּדְבִשׁ
אֶעֱלֶתְנָא וַיִּהְיֶה אֶתְּנָא אֶחָסְנָת חֲקִלִין
וּבְרָמִין הַעֲיִי גְבִרְיָא הָאֲנֹן תִּשְׁלַח לַעֲנֹרָא
לֹא נֶסֶק:

(יד) אִף לֹא אֶל־אֶרֶץ זֶבֶת חֵלֶב וּדְבִשׁ הִבִּיאֹתָנוּ
וַתִּתֵּן־לָנוּ נַחֲלֹת שָׂדֶה וְכָרֶם הַעֲיִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם
תִּנְקֹר לֹא נַעֲלָה:

לְהַמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר, שְׁאִמְרַתְּ לָנוּ (במדבר יד): "בַּמִּדְבָּר הַזֶּה
יִפְּלוּ פְּגָרֵיכֶם". הַעֲיִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקֹר וְגו' •
אֶפְּלוּ אֶתְּהָ שׁוֹלַח לִנְקֹר אֶת עֵינֵינוּ אִם לֹא נַעֲלָה
אֵלָיךְ, לֹא נַעֲלָה. הָאֲנָשִׁים הָהֵם • כְּאֵדָם הַתּוֹלָה
קָלְלָתוֹ בַּחֲבֵרוֹ.

כ"י • וַתִּתֵּן־לָנוּ • הַדָּבָר מוֹסֵב עַל "לֹא" הָאֲמֹר
לְמַעַלְהָ, כְּלוּמָר לֹא הִבִּיאֹתָנוּ וְלֹא נָתַתְּ לָנוּ נַחֲלֹת
שָׂדֶה וְכָרֶם, אֲמַרְתָּ לָנוּ (שמות א): "אֶעֱלָה אֶתְכֶם מִעֵנִי
מִצִּירִים אֶל־אֶרֶץ טוֹבָה וְגו'" — מִשֵּׁם הוֹצֵאתָנוּ וְלֹא
אֶל אֶרֶץ זֶבֶת חֵלֶב וּדְבִשׁ הִבִּיאֹתָנוּ, אֲלֵא גְזַרְתָּ עָלֵינוּ

טו וַתִּתֵּן לְמֹשֶׁה לַחֲדָא וְאָמַר קָדֵם יִי לֹא
תִקְבַּל בְּרִיעוֹא קְרִיבָהוֹן לֹא חֲמִירָא דְחַד
מִנְהוֹן שְׁחִירִית וְלֹא אֲבִישִׁית יֵת חַד מִנְהוֹן:

(טו) וַיַּחֲרַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה אֶל־תִּפֶּן
אֶל־מִנְחָתָם לֹא חֲמֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאֵתִי וְלֹא
הִרְעֵתִי אֶת־אֶחָד מֵהֶם:

נִטְלֵתִי, (תנחומא) אֶפְּלוּ כְּשֶׁהֲלַכְתִּי מִמִּדְּיָן לְמִצְרַיִם
וְהִרְבַּכְתִּי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי עַל הַחֲמֹר וְהִזְיָה לִי
לְטַל אוֹתוֹ הַחֲמֹר מִשְׁלֵהֶם, לֹא נִטְלֵתִי אֲלֵא מִשְׁלִי.
וַתִּרְגֹּם אוֹנְקֵלוֹס: "שְׁחִירִית", לְשׁוֹן אֲרָמִי כִּף נִקְרָאת
אֲנָרְיָא שֶׁל מֶלֶךְ שְׁחֹר (כ"ב מ"ו).

כ"י • וַיַּחֲרַר לְמֹשֶׁה מְאֹד • נִצְטָעַר עַד לְמָאֵד. אֶל־תִּפֶּן
אֶל־מִנְחָתָם • לִפִּי פְּשׁוּטוֹ: הַקְטָרֶת שֶׁהֵם מְקַרְבִּים
לְפָנֶיךָ מִחֹר, אֵל תִּפֶּן אֲלֵיהֶם. וּמִדְּרָשׁוֹ: אָמַר: יוֹדַעַ
אֲנִי שִׁישׁ לָהֶם חֵלֶק בְּתַמִּידִי צָבוּר, אִף חֵלֶק לֹא
קָבַל לְפָנֶיךָ לְרִצּוֹן, תִּנִּיחֵנוּ הָאֵשׁ וְלֹא תִאֲכַלְנוּ. לֹא
חֲמֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאֵתִי • לֹא חֲמֹר שֶׁל אֶחָד מֵהֶם

טז וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִּקְרַח אֶת וְכָל כְּנֻשֶׁתְּךָ הָיוּ
זְמִינִין לְקָדֵם יִי אֶת וְאֲנִין וְאֶהְרֹן מִחֹר:

(טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קִרַח אֶתְּהָ וְכָל־עֲדֻתְךָ הָיוּ
לִפְנֵי יְהוָה אֶתְּהָ וְהֵם וְאֶהְרֹן מִחֹר:

כ"י • וְהֵם • עֲדֻתְךָ.

ספורנו

מֵהֶם, שֶׁלֹּא קִבַּלְתִּי מֵהֶם אֶפְּלוּ חֲמֹר
בְּהִשָּׁאֲלָהּ. וְאִם כֵּן, הִזְיָה שְׁרָרְתִּי
עָלֵיהֶם כְּלָה לְתוֹעֲלֹתָם וְלִתְשָׁן
עֲנִיָּהֶם, לֹא לְתוֹעֲלֹתִי וְהִנָּחֵתִי כָּלִל
כְּמִנְהַג כָּל מִשְׁתַּרְר. וְאִינָם מִתְרַעְמִים
עַל שְׁרָרְתִּי, אֲלֵא מִצַּד מִזֶּה שֶׁהֵם כְּפוּיִ
טוֹבָה.

וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת אֶחָד מֵהֶם. אֶפְּלוּ
אֵיבַת הַיּוֹצֵא מִבֵּית דִּין חֵיב אֵין לָהֶם
עָלֵי, שֶׁלֹּא קָרָה לָהֶם שְׁבִיבָאוּ לִפְנֵי לָדִין
בְּאִפֻּן שְׁאֲחִיבָם. תורה טז

(טז) אֶתְּהָ וְכָל עֲדֻתְךָ הָיוּ לִפְנֵי
ה'. הָיוּ מְזֻמְנִים לָדִין לִפְנֵי. תורה יז

(טז) אֵל תִּפֶּן אֶל מִנְחָתָם. אֵל תִּפֶּן אֵל
שׁוּם מִין קָרָבִן שִׁקְרִיבֹו לְכַפֵּר עָלֵיהֶם,
עַל הַפֶּךָ "וַיִּרַח מִנְחָה" (שמואל א ב, יט), וְזֶה
כִּי אֵינִי מוֹחֵל עַל עֲלֻבוֹנִי, וְאֵין לְמוֹחֵל
לָהֶם בְּלַעֲדֵי זֶה, כְּאֶמְרָם: 'עֲוֹנוֹת שִׁבִּין
אֲדָם לְחִבְרוֹ, אֵין יוֹם הַכַּפּוּרִים מְכַפֵּר
עַד שִׁירְצָה חֲבֵרוֹ' (יומא פה, ב במשנה). וְכֵן
יִרְמִיָּהוּ (יה, כ"ג) אָמַר: "כִּי כְרוּ שׁוֹחָה
לְנַפְשִׁי, וְכָר עֲמָדִי לְפָנֶיךָ לְדַבֵּר עָלֵיהֶם
טוֹבָה.. אֵל תְּכַפֵּר עַל עֲוֹנָם, וְחִטְאָתָם
מִלִּפְנֵיךָ אֵל תִּמְחֹל."

לֹא חֲמֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאֵתִי. אֶפְּלוּ
בְּמִזֶּה שִׁיָּהֲנָה הַדִּיּוּט מִחֲבֵרוֹ לֹא נִהְיִיתִי

(יד) אִף לֹא אֶל אֶרֶץ.. וַתִּתֵּן לָנוּ. לֹא
דִּי שְׁהִרְעוֹתָ לָנוּ לְהוֹצִיאָנוּ מִ"אֶרֶץ זֶבֶת
חֵלֶב וּדְבִשׁ" (פסוק יג) אֵל הַמִּדְבָּר, כִּי גַם
אֶתְהָ מִצְחָק בָּנוּ שֶׁלֹּא הִבִּיאֹתָנוּ אֵל
הָאֶרֶץ שְׁאִמְרַתְּ כָּלִל, וּדְבָרֵי הֵם בְּאֵלֹו
נָתַתְּ לָנוּ בְּהָ נַחֲלֹת שָׂדֶה וְכָרֶם, בְּצוּוֹתֶיךָ
מִצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאֶרֶץ וְאֲמַרְתָּ "לֹא
תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֶךָ.. וּפְרִט כְּרֶמְךָ" (ויקרא
יט, ט"ז), בְּאֵלֹו כִּבֵּר הִיתָה שְׁלָנוּ וְהָיוּ לָנוּ
בְּהָ שְׂדֶה וְכָרֶם.

הַעֲיִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקֹר. הַתַּחֲשׁוּב
לְנִקְרָ עֵינֵינוּ בְּאִפֻּן שֶׁלֹּא נִכְפִּיר
תַּחֲבֻלוֹתֶיךָ. תורה טז

י ויסבו גבר מחתיתה ותשוון עליהון קטרת
בוסמין ותקרבון קדם יי גבר מחתיתה
מאתן ומשין מחתין זאת ואהרן גבר
מחתיתה:

(י) ויקחו איש מחתתו ונתתם עליהם קטרת
והקרבתם לפני יהוה איש מחתתו חמשים ומאתים
מחתת ואתה ואהרן איש מחתתו:

כ"י וְהִקְרַבְתֶּם וְגו' איש מחתתו • החמשים ומאתים איש שִׁבְכֶם.

יח וינסיבו גבר מחתיתה ויהבו עליהון
אשתא ושויאו עליהון קטרת בוסמין וקמו
בתרע משפן זמנא ומשה ואהרן:

(יח) ויקחו איש מחתתו ויתנו עליהם אש וישמו
עליהם קטרת ויעמדו פתח אהל מועד ומשה
ואהרן:

יט ואכנש עליהון קרח ית כל כנשתא לתרע
משפן זמנא ואתגלי יקרא דיי לכל כנשתא:

(יט) ויקהל עליהם קרח את-כל-העדה אל-פתח
אהל מועד וירא כבוד-יהוה אל-כל-העדה: ם

א לא בשביל כלכם! אלו באין ונוטלין כל הגדלות:
לו המלכות ולאחיו הכהנה! עד שנתפתו כלם.
וירא-כבוד ה' • בא בעמוד ענן.

כ"י ויקהל עליהם קרח • (תחומא) בדברי לצנות; כל
הלילה שהוא הלך אצל השבטים ופתה אותם:
"כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד? איני מקפיד

♦ יום שלישי כ"ט סיון ♦

כ ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(כ) וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר:

כא אתפרשו מגו כנשתא דא ואשעי תהון
כשעה:

(כא) הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לא עמ' 146)

משכינתא דשריא עליה, עד שהיה מתבטל מציאותו
לגמרי". במעמד עשר נפשות אלקיות יש השקאת השכינה
באפן נעלה. ומלאך, שאין לו גוף המעלים, רואה זאת
ומתבטל לגמרי.

הבדלו מתוך העדה הזאת (טז, כא) דבר שבקדשה לא
יהא פחות מעשרה, כתיב . . ונקדשתי בתוך בני
ישׂראל, וכתוב . . הבדלו מתוך העדה הזאת (ברכות כא,
ב) כתב רבנו הזקן: "אלו נמצא מלאך אחד עומד במעמד
עשרה מישראל ביחד . . תפל עליו אימתה ופחד . .

כב ונפלו על אפיהון ואמרו אל אלה
רוחא לכל בשרא גברא חד יחוב ועל כל
כנשתא יהי רגזא:

(כב) ויפלו על-פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות
לכל-בשר האיש אחד יחטא ועל כל-העדה
תקצף: ם

המחשבות, יודע אתה מי החוטא. האיש אחד.
הוא החוטא, ואתה על כל העדה תקצף? אמר
הקדוש-ברוך-הוא: יפה אמרת, אני יודע ומודיע
מי חטא ומי לא חטא.

כ"י אל אלהי הרוחות • יודע מחשבות. אין מדתך
כמדת בשר-ודם: מלך בשר-ודם שסרתה עליו
מקצת מדינה, אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא
כועס נפרע מכלם, אבל אתה לפניך גלויות כל

ספורנו

עליהם קרח את כל העדה" (לעיל פסוק
יט). תורה כג

(כב) האיש אחד יחטא. שהוא עשה
שנקלה עלינו העדה, כאמרו "ויקהל

(כא) הבדלו. שלא תגן וכותכם עליהם,
כענין "מלט אי נקי" (איוב כב, ג). תורה כב

(כג) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כג וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

כד מִלֵּל עִם כְּנָשָׁתָא לְמִימָר אֶסְתְּלִקוּ מִסְחֹר
סְחֹר לְמִשְׁכָּנָא דְקִרְחָא דְתָן וְאַבִּירָם:

(כד) דִּבֶּר אֶל־הָעֶדָה לֵאמֹר הִעָלוּ מִסְכִּיב לְמִשְׁפַּחַת
קִרְחָא דְתָן וְאַבִּירָם:

כ"ד וַיִּעָלוּ וְגו' • כְּתִיבִיבֹת מִשְׁכָּן קִרְחָא.

כה וְקָם מֹשֶׁה וְאַזְל לֹת דְתָן וְאַבִּירָם וְאַזְלו
בְּתִירוּהִי סְבִי יִשְׂרָאֵל:

(כה) וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל־דְתָן וְאַבִּירָם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו
זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"ה וַיָּקָם מֹשֶׁה • (מדרש רבה) כְּסָבוֹר שְׂשִׁיאוּ לוֹ פָּנִים, וְלֹא עָשׂוּ.

כו וּמִלִּיל עִם כְּנָשָׁתָא לְמִימָר זִירוּ כְעַן
מַעֲלִי מִשְׁכָּנִי גְבִירָא חִיבָא הָאֵלִין וְלֹא
תִקְרְבוּן בְּכָל דֵּי לְהוֹן דְלִמָּא תִלְקוּן בְּכָל
חֻבִּיָּהוֹן:

(כו) וַיִּדְבֹּר אֶל־הָעֶדָה לֵאמֹר סִירוּ נָא מֵעַל אֹהֲלִי
הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאַל־תִּגְעוּ בְּכָל־אִשָּׁר
לָהֶם פֶּן־תִּסָּפּוּ בְּכָל־חַטָּאתָם:

כז וְאַסְתְּלִקוּ מַעֲלִי מִשְׁכָּנָא דְקִרְחָא דְתָן
וְאַבִּירָם מִסְחֹר סְחֹר וְדְתָן וְאַבִּירָם נִפְקוּ
קִימִין בְּתִרְעָא מִשְׁכָּנֵיהוֹן וְנִשְׁיָהוֹן וּבְנֵיהוֹן
וְסִפְלָהוֹן:

(כז) וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁכָּן־קִרְחָא דְתָן וְאַבִּירָם מִסְכִּיב
וְדְתָן וְאַבִּירָם יֵצְאוּ נֹצְצִים פֶּתַח אֹהֲלֵיהֶם וְנִשְׁתִּיָּהוּ
וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם:

המחלקת: שְׁהִירֵי בֵית־דִּין שֶׁל מִטָּה אֵין עוֹנְשִׁין אֶלָּא
עַד שְׂיָבִיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת, וּבֵית־דִּין שֶׁל מַעֲלָה עַד
עֲשָׂרִים שָׁנָה, וְכֵאֵן אֶבְדּוּ אֶף יוֹנְקֵי שְׂדֵי־ם.

כ"ז וַיֵּצְאוּ נֹצְצִים • (תנחומא) בְּקוֹמָה זְקוּפָה לְחֹרֶף
וּלְגִדָּף, כְּמוֹ (שמואל א י'): "וַיִּתְּצֵב אַרְבָּעִים יוֹם" דְּגִלְתִּי.
וְנִשְׁתִּיָּהוּ וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם • בֹּא וּרְאֵה כְּמָה קִשָּׁה

כח וַאֲמַר מֹשֶׁה בְּדָא תִדְעוּן אֲרִי יְיָ שְׁלַחְנִי
לְמַעַבְדֵּי יְתָ כָּל עוֹבְדֵי־הָאֵלִין אֲרִי לֹא
מִרְעוּתִי:

(כח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי־יְהוָה שְׁלַחְנִי
לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא מִלְּבִי:

כ"ח וַאֲמַר מֹשֶׁה בְּדָא תִדְעוּן אֲרִי יְיָ שְׁלַחְנִי
לְמַעַבְדֵּי יְתָ כָּל עוֹבְדֵי־הָאֵלִין אֲרִי לֹא מִרְעוּתִי •
כ"ח וַאֲמַר מֹשֶׁה בְּדָא תִדְעוּן אֲרִי יְיָ שְׁלַחְנִי
לְמַעַבְדֵּי יְתָ כָּל עוֹבְדֵי־הָאֵלִין אֲרִי לֹא מִרְעוּתִי •
כ"ח וַאֲמַר מֹשֶׁה בְּדָא תִדְעוּן אֲרִי יְיָ שְׁלַחְנִי
לְמַעַבְדֵּי יְתָ כָּל עוֹבְדֵי־הָאֵלִין אֲרִי לֹא מִרְעוּתִי •

כט אִם כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם יִמְתּוֹן אֱלֹהִים וּפְקֻדַּת כָּל־
הָאָדָם יִפְקֹד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה שְׁלַחְנִי:

(כט) אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם יִמְתּוֹן אֱלֹהִים וּפְקֻדַּת כָּל־
הָאָדָם יִפְקֹד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה שְׁלַחְנִי:

כ"ט לֹא ה' שְׁלַחְנִי • אֶלָּא אֲנִי עֲשִׂיתִי הַכֹּל מִדַּעֲתִי, וּבְדִין הוּא חוֹלֵק עָלַי.

(ל) וְאִם-בְּרִיאָה יִכְרָא יְהוָה וּפָצְתָה הָאָדָמָה אֶת-פִּיהָ וּבִלְעָה אֶת־כָּל-אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעֻתָם כִּי נֶאֱצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת-יְהוָה:

ל וְאִם בְּרִיאָה יִכְרָא יְהוָה וּפָצְתָה הָאָדָמָה אֶת פִּיהָ וּבִלְעָה אֶת־כָּל אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעֻתָם כִּי נֶאֱצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת-יְהוָה:

כ"ט" – וְאִם בְּרִיאָה • חֲדָשָׁה. יִכְרָא ה' • לְהַמִּית אוֹתָם בְּמִיתָה שְׁלֵא מֵת בָּה אָדָם עַד הֵנָּה, וְכֵּן הִיא הַבְּרִיאָה? "וּפָצְתָה הָאָדָמָה אֶת-פִּיהָ" וּתְבַלְעֶם, אֹז "וַיִּדְעֻתָם כִּי נֶאֱצוּ" הֵם אֵת ה', וְאֵין מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲמַרְתִּי. וְרַבּוֹתֵינוּ

פִּירְשׁוּ (סנהדרין ק): "אִם בְּרִיאָה" פֶּה לְאָרֶץ מְשֻׁשֶׁת יָמִי בְּרִאשִׁית – מוֹטָב, וְאִם לֹא "יִכְרָא ה'". (ר"ל יִכְרָא ה' הִפָּה לְכָאן).

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסי יוסף י"ד בסיון)

וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה (טז, ל) גַּם מִי שְׁמֻצוֹי ב'שְׂאֹל' חוֹשֵׁב שֶׁהוּא חֵי. אֲף גַם בְּרַכָּה יֵשׁ בַּדָּבָר, וְהִיא, שְׁגִם ב'שְׂאֹל' יִהְיוּ חַיִּים, וַיִּיכְלוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה (שְׁהִרִי תְשׁוּבָה מוֹעִילָה רַק כָּל עוֹד

הָאָדָם חֵי). זֶהוּ שְׁנֶאֱמַר (פִּינַחס כו, יא) "וּבְנֵי קִרַח לֹא מָתוּ", "נִתְבַצֵּר לָהֶם מְקוֹם גְּבוּרָה בְּגִי הַנּוֹס וְיִשְׁבוּ שָׁם" (רש"י), וְעִשׂוּ תְשׁוּבָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ב עמ' 329)

וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה (טז, ל) כַּאֲשֶׁר אָדָם לומד תוֹרָה שְׁלֵא לְשִׁמְיָה, כְּגוֹן כְּדֵי לְהִיטֵל תַּלְמִיד חֶכֶם, הַתּוֹרָה שְׁלומֵד יוֹרֶדֶת לְגִלּוֹת בְּתוֹךְ הַקְּלָפוֹת (עַד שֶׁעוֹשֶׂה תְשׁוּבָה, שְׁאֹז

גַּם תּוֹרַת שְׁבָה עִמּוֹ). הַדָּבָר נִרְמַז בְּפִסְקֵנוּ – הַתּוֹרָה, תּוֹרַת חַיִּים, יוֹרֶדֶת לְשִׂאֹל תַּחֲתֵיתָ.

(לא) וַיְהִי כִּכְלֹתוֹ לְדַבֵּר אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע הָאָדָמָה אֲשֶׁר תַּחֲתֵיהֶם:

לֹא וַיְהִי כִּי שָׂעִי לְמַלְלָא יֵת כָּל פִּתְגָמֵי הָאֵלִין וְאִתְבְּצַת אֲרַעָא דִּי תַחֲתֵיהוֹן:

(לב) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וַתִּבְלַע אֶת־כָּל-בְּתֵיהֶם וְאֶת-כָּל-הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרַח וְאֶת כָּל-הָרִכּוּשׁ:

לִב וּפִתְחַת אֲרַעָא יֵת פּוּמָה וּבִלְעַת יְתַהוֹן וַיֵּת אָנֶשׁ בְּתֵיהוֹן וַיֵּת כָּל אֲנָשָׁא דִּי לְקִרַח וַיֵּת כָּל קִנְיָנָא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חז"ל עמ' 170 – מתוך 'לקראת שבת)

טעם בליעת בני קרח באָדָמָה

וְהַבְּאוּר בְּזֶה:

אֲכָן וְדֹאִי שְׁבִנִי קִרַח חֲזָרוּ בָּהֶם מִמְּחֻלָּקָתָם וְעִשְׂוּ תְשׁוּבָה, דְּבִלְעֵדִי זֶה אֵין לָהֶם שׁוּם זְכוּת, אֶלָּא שְׁלֵא הָרָאוּ זֹאת בְּגִלּוֹי וּבְחִיצוֹנוֹת אֶלָּא שְׁבוּ רַק בְּסִתָּר לְבָם, וּכְדִיּוֹק לְשׁוֹן רִש"י (שם) "הִרְהָרוּ תְשׁוּבָה בְּלָבָם". אֲשֶׁר עַל כֵּן, נִתְקַנְּם בָּהֶם מִזֶּה כְּנֶגֶד מִדָּה: כִּיּוֹן שְׁלֵעִינִי הָרָאוּם עֲדִין הַחֲזִיקוּ בְּמֻחֻלָּקָתָם, ע"כ כְּשֶׁנֶּעֱשׂוּ לְעִינֵי כָל יִשְׂרָאֵל נִבְלְעוּ יַחַד עִם בְּעָלֵי הַמְּחֻלָּקָה בְּאֲדָמָה. אֲף בְּפַעַל כִּיּוֹן שֶׁהִרְהָרוּ תְשׁוּבָה בְּלָבָם, לֹא הָיָה עֲלֵיהֶם דִּין מִיתָה וְלָכֵן נִבְלְעוּ, וּבָאֵם לֹא – בְּמָה זָכוּ שֶׁנֶּשְׂאָרוֹ בְּחַיִּים.

וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וַתִּבְלַע אֶת־כָּל-בְּתֵיהֶם וְאֶת כָּל-הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרַח וְאֶת כָּל-הָרִכּוּשׁ: . . וַיִּאֲבָדוּ מִתּוֹךְ הַקְּהֵל: (טז, לב-לג)

ספורנו

(ל) וַיִּדְעֻתָם כִּי נֶאֱצוּ. שְׂאִינָם רָאוּם לִיקְרָא דִּשְׁכְּבִי וְלַהֲקָבֵר עִם שְׂאֵר הָעָם. תוֹרָה לֹא (לב) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ. הִרְחִיבָה אֶת הַבִּקְיעָה עַד מְקוֹם בְּתֵיהֶם. וְכָל הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרַח. וְאֵת כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרַח הַנִּמְשָׁכִים אַחֲרָיו בְּמֻחֻלָּקָתוֹ. וְלָכֵן לֹא מָתוּ בְּנֵי, שְׁלֵא נִגְרְרוּ אַחֲרָיו בְּזֶה. וְאֵת כָּל הָרִכּוּשׁ. שְׁלֵא יִזְכּוּ שִׁיחֵנוּ צְדִיקִים בְּעַמְלָם, כְּעִנְיֵן נִפְלָה סֵלַע מַחֲקִיו וּמִצְאָהָ עֵנִי וְנִתְפָּרַס בָּהָּ. תוֹרָה לֹא

"נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם".

ומעיתה ידבק לשון הפסוק "ויאבדו מתוך הקהל", דלכאוו' מה חסר בהלשון "ויאבדו" סתם. ולפי הנ"ל שפיר, דבגני קרח לא מתו ונאבדו מן העולם. רק פיון ש"הקהל" חשב שהם במחלקת ומגיע להם ענש כצביהם, ע"כ (רק) "מתוך

הקהל" הם נאבדו. ומטעם זה חקתה התורה לספר ש"בגני קרח לא מתו" רק בפרשת פנחס, בה אוזנים כשפכר' פלו מתי מדבר' (רש"י חוקת פרק כ, כב), וכל הדור שהיה חי בשעת מעשה כבר אבד מן העולם, שאז שוב אין עוד צורך להחזיקם בגיהנם.

(לג) וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וְתַכָּם עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל:

לג ונחתו אנני וכל די להון בד חיינ לשאול ונחת עליהון ארעא ואבדו מגו קהלא:

(לד) וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיהֶם נָסוּ לְקִלְמָם בִּי אֲמָרוּ פֶּן־תִּבְלַעְנוּ הָאָרֶץ:

לד וכל ישראל די בסביבתיהון ערקו לקלהון ארי אמרו דלמא תבלענא ארעא:

נש"י נסו לקלם • בשביל הקול היוצא על בליעתו.

(לה) וְאִישׁ יֵצֵאָה מֵאֵת יְהוָה וְתֹאכַל אֶת הַחֲמִשִּׁים וּמֵאֲתֵים אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקִּטְרֹת: ׀

לה ואשתא נפקת מן קדם יי ואכלת ית מאתן וחסמישין גברא מקרבי קטרת בוסמיא:

יז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) אָמַר אֶל־אַלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְיִרְם אֶת־הַמִּחֹתֹת מִבֵּין הַשֹּׂרְפָה וְאֶת־הָאֵשׁ זָרַה־הַלֵּאָה בִּי קִדְּשׁוּ:

ב אמר אלעזר בר אהרן כהנא וירם ית מחתותא מבין וקידשא ונת אשתא ורחיק להלא ארי אתקדשו:

נש"י ואתה האש • שבתוך המחתות. זרה הלאה • לארץ מעל המחתות. פי קדשו • המחתות. ואסורין בהנאה, שהרי עשאוים כלי שרת.

(ג) אֵת מִחֹתֹת הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם וְעָשׂוּ אֹתָם רִקְעֵי פָחִים צִפּוּי לְמִזְבֵּחַ כִּי־הִקְרִיבֶם לִפְנֵי־יְהוָה וַיִּקְדָּשׁוּ וַיְהִיוּ לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

ג ית מחתות חטאים האלין דאתחבו בנפשתייהון ונעבדון יתהן טסין רדידין חופאה למדבחה ארי קרבנן קדם יי ואתקדשו ויהיו לזאת לבני ישראל:

בלעז. צפוי למזבח • למזבח הנחשת. ויהיו לאות • לזכרון, שיאמרו: אלו היו מאותן שנחלקו על הכהנה ונשרפו.

נש"י החטאים האלה בנפשתם • (יזמא לו) שנעשו פושעים בנפשותם, שנחלקו על הקדוש-ברוך-הוא. רקעי • רדידין. פחים • טסין מרדדין טינבי"ש

ספורנו

(ג) כי הקריבים לפני ה' ויקדשו. שהקדישום להיות כלי שרת גם בשאר עבודות מלבד עבודתם הפסולה, ובהם הם ראיות לעשות צפוי בקדש. תורה ד

הבליעה. תורה ד
יז (ב) ואת האש זרה הלאה. לא אל שפך הדשן, מפני שהיתה קטרת זרה. פי קדשו. ואין ראוי להניחם בביתן. תורה ג

(לג) ותכס עליהם הארץ. הגיד שלא קרה באותה הפתיחה כמו שיקרה בפתיחת הרעש שהיא לא תסגר תכף. אמנם זאת נסגרה תכף, כפותח פיו לבלוע דבר ויסגרנו אחר

ד וַיָּסִיב אֶלְעָזָר בֶּהֱנֹא יֵת מַחֲתִיתָא דְנִחְשָׁא
דְקָרִיבו יוֹקִידִינָא וַרְדִּידִנּוֹן חוֹפָאָה
לְמַדְבָּחָא:

(ד) וַיִּקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת מַחֲתֹת הַנִּחֲשֶׁת אֲשֶׁר
הִקְרִיבו הַשָּׂרָפִים וַיִּרְקְעוּם צָפוּי לְמִזְבֵּחַ:

נח"י • וַיִּרְקְעוּם • אינטסידר"ש בַּלְעֻז.

ה דְקָרְנָא לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִיל דִּי לֹא יִקְרַב
גְּבֵר חִלּוּנֵי דִי לֹא מְזַרְעָא דְאַהֲרֹן הוּא
לְאַסְקָא קִטְרֶת בּוֹסְמִין קָדָם יְיָ וְלֹא יִהְיֶה
קִקְרַח וְכִנְשָׁתָהּ כָּמָא דִּי מַלִּיל יְיָ בִּידָא
דְמֹשֶׁה לֵּה:

(ה) זָכְרוֹן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ
זֶר אֲשֶׁר לֹא מְזַרַע אֹהֶרֶן הוּא לְהַקְטִיר קִטְרֶת לִפְנֵי
יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה כְּקִרַח וְכַעֲדָתוֹ כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
בְּיַד־מֹשֶׁה לֵּוִי: פ

פְּתֻרָנָם כְּמוֹ "עַל". וּמְדַרְשׁוֹ: עַל קִרַח. וּמַהוּ "בְּיַד
מֹשֶׁה", וְלֹא כְּתֹב אֵל מֹשֶׁה? רָמַז לַחֲוָלָקִים עַל הַפְּהִנָּה,
שְׁלֹקִין בְּצִרְעָתָהּ, כְּמוֹ שְׁלֹקָה מֹשֶׁה בְּיָדוֹ, שְׁנֶאֱמַר (שְׁמוֹת
ד): "וַיִּזְצִיאוּהָ וְהִנֵּה יָדוֹ מִצְרֶעֶת כְּשֶׁלֶג". וְעַל כֵּן לָקָה
עֲזִיָּה בְּצִרְעָתָהּ.

נח"י • וְלֹא־יִהְיֶה כְּקִרַח • בְּיַד שְׁלֹא יִהְיֶה כְּקִרַח.
כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בְּיַד־מֹשֶׁה לֵּוִי. כְּמוֹ "עָלִיו", עַל
אַהֲרֹן דִּבֶּר אֵל מֹשֶׁה, שֶׁיִּהְיֶה הוּא וּבָנָיו כְּהֹנִים, לְפִיכָךְ
"לֹא־יִקְרַב אִישׁ זֶר אֲשֶׁר לֹא מְזַרַע אֹהֶרֶן וְגו'". וְכֵן
כָּל "לִי" וְ"לֹו" וְ"לָהֶם" הַסְּמוּכִים אֶצֶל "דְּבִיר" –

~ נקודות משיחות קודש ~ (נ"פ לקו"ש ח"י עמ' 204 – מתוך 'לקראת שבת)

בטול המחצות מפלג

לְמַדְךָ, שֶׁבְטוּל הַמַּחְצוֹת שֶׁקִּבְּעָה הַתּוֹרָה בֵּין הַסּוּגִים
הַשּׁוֹנִים שְׁבַע־יִשְׂרָאֵל (כְּהֹנִים, לְוִיִּים, יִשְׂרָאֵלִים,
"רְאִישִׁיכֶם", "שׂוֹאֵב מִמִּיכֶם") לֹא זָז בְּלִבְד שְׁאִינוֹ גּוֹרֵם
לְאַחֲדוּת, אֲלָא גּוֹרֵם לְפִלּוּג וּפְרוּד בִּינֵיהֶם.
דִּנְקָא כְּשֶׁכָּל אֶחָד מְבַצֵּעַ אֶת תְּפִקִּידוֹ הָרְאוּי לּוֹ, כְּזֶה הוּא
מִמְלֵא אֶת שְׁלֵמוֹת פִּנְתַּת הַבְּרִיאָה, שְׁלֵשָׁמָּה בְּרָאוֹ הַקֶּבֶ"ה.
וְלֹא – גּוֹרֵם הוּא לְבִלְבּוּל סִדְרֵי בְּרֵאשִׁית.

וְלֹא־יִהְיֶה כְּקִרַח וְכַעֲדָתוֹ (ז, ה)
טַעֲנָנוּ שֶׁל קִרַח הִיָּתָה: אַחֲדוּת. הוּא דָרַשׁ שֶׁכָּל הָעָם יִהְיוּ
שְׁוִים בְּמַעֲלָה וּמִדְרָגָה, כְּאִמְרוֹ "כָּל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים
וּבְתוֹכָם ה' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֹהֶל ה'".
אַף־עַל־פִּיכֵן, הוּא עֲצָמוֹ נַעֲשֶׂה סָמָל לְמַחֲלַקַּת וּלְפְרוּד.
וְכִפִּי שְׁמִיתָרְגָּם אוֹנְקִלוֹס: "וַיִּקַּח קִרַח" – "וְאַתְּפִלֵּג". וְעַד
שְׁאִמְרוּ חֲז"ל "כָּל הַמַּחְזִיק בְּמַחֲלַקַּת עוֹבֵר בָּלְאוֹ, שְׁנֶאֱמַר
וְלֹא יִהְיֶה קִרַח וְכַעֲדָתוֹ" (סְנֵהֲדִין קי).

וּבְאַתְרֵעָמוֹ כָּל כְּנִשְׁתָּא דְבָנֵי יִשְׂרָאֵל מִיּוֹמָא
דְּבִתְרוּהִי עַל מֹשֶׁה וְעַל אֹהֶרֶן לְמִימְרָא אֲתוּן
גְּרַמְתוּן דְּמִית עָמָא דִּי:

(ו) וַיִּלְלֵנוּ כָּל־עֵדָת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמַּחֲרֹת עַל־מֹשֶׁה
וְעַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הֵמָּתֶם אֶת־עַם יְהוָה:

ז וְהָיָה בְּאַתְרֵכְנִשְׁוִית כְּנִשְׁתָּא עַל מֹשֶׁה וְעַל
אַהֲרֹן וְאַתְפְּנִיאוּ לְמַשְׁכַּן זְמָנָא וְהָא חֲפָהִי
עֲנָנָא וְאַתְגְּלִי יִקְרָא דִּי:

(ז) וַיְהִי בַּחֲקֵהָל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְּנוּ
אֶל־אַהֲל מוֹעֵד וְהִנֵּה כִסְּהוּ הָעֲנָן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה:

ח וְעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לִקְדָם מַשְׁכַּן זְמָנָא:

(ח) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: ם

♦ יום רביעי ל' סיון ♦

ט וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרָא:

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ספורנו

(ו) אַתֶּם הֵמָּתֶם. שְׁאִמְרָתֶם לָהֶם שְׁיִנְסוּ בְקִטְרֶת, שְׁאִין רְאוּי שְׁיִקְטִירְנָה אֲלֵא הַמְקַרִּיב עֲלֵת הַתָּמִיד, וְהִנֵּה לָכֶם לְנִסּוֹת
בְּזִבְחִים, הָרְאוּיִם לְכַהֲנִים רַבִּים יַחַד. תּוֹרָה ו

יִתְּנוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֹכְלָה אַתֶּם בְּרֹגֶעַ
וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם:

(י) הִרְמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֹכְלָה אַתֶּם בְּרֹגֶעַ
וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם:

יֵאמֹר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן כִּי יֵת מִחֲתִיתָא וְהִב
עֲלֶה אֲשֶׁתָּא מַעֲלֵי מִדְּבָחָא וְשׁוּ קִטְרֵת
בּוֹסְמֵיָא וְאֹכִיל בְּפִרְיֵעַ לְכַנְשֶׁתָּא וְכִפֵּר
עֲלֵיהוֹן אֲרִי נִפְק רִגְזָא מִן קִדְם יי שְׂרִי
מוֹתָנָא:

(יא) וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־הַמִּחְתָּה וְתֵן
עָלֶיהָ אִשׁ מֵעֹל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קִטְרֵת וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה
אֶל־הָעֵדָה וְכִפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי־יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה
הַחֹל הַנֶּגֶף:

תְּבוּנָה. וּבִזְזָה מִתּוֹרֵץ מַה שֶּׁכָּתֹב אַחֲרֵי־כֵן שֶׁלֹּא הֵנִיחַ
הַמֶּלֶאךָ אֶת אֲהֲרֹן לַעֲצֹר בְּקִטְרֵת, וְהֵלֵא הוּא מִסֵּר לוֹ
רַז זֶה? אֵלֶּה שֶׁהִיא גִּזְרֵת הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ
שֶׁאָמַר אֲנִי שְׁלוּחוֹ שֶׁל מְקוֹם, וְדו"ק) כְּדֵאִיתָא בְּמִסְכַּת
שִׁבְת (שִׁבְת פט).

כ"י. וְכִפֵּר עֲלֵיהֶם. רַז זֶה מִסֵּר לוֹ מֶלֶאךָ הַמָּוֶת
כְּשֶׁעָלָה לְרָקִיעַ, שֶׁהִקְטִיר עוֹצֵר הַמַּגֵּפָה (ר"ל כְּשֶׁנִּתְּנָה
רְשׁוּת לַמִּשְׁחִית, אֲזַי אֵין מִבְּחִין בֵּין טוֹב לְרַע. וְעַל
מַה שֶּׁמוֹסִיף מִדִּילִיָּה יֵשׁ תִּקּוּן בְּקִטְרֵת, אֲבָל מַה
שֶׁגִּזְרֵת הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בִּהְיָא אֵין חֲכָמָה וְאֵין

יב וְנִסִּיב אֲהֲרֹן כִּמְאֵי דִי מַלִּיל מֹשֶׁה וְיִרְהֵט
לְגוֹ קִהְלָא וְהָא שְׂרִי מוֹתָנָא בְּעָמָא וְיִהִב יֵת
קִטְרֵת בּוֹסְמֵיָא וְכִפֵּר עַל עָמָא:

(יב) וַיִּקַּח אֲהֲרֹן בֹּאֶשֶׁר וְדִבֶּר מֹשֶׁה וַיִּרְץ אֶל־תּוֹךְ
הַקֶּהֱל וְהִנֵּה הַחֹל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקִּטְרֵת
וַיִּכְפֹּר עַל־הָעָם:

יג וְקָם בֵּין מִתְּנֵי וּבֵין חֲזִיָּא וְאֶתְפְּלִי מוֹתָנָא:

(יג) וַיַּעֲמֹד בֵּין־הַמֵּתִים וּבֵין־הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה:

שְׁנֵאמַר: "וַיֵּשֶׁב אֲהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה" (מְכִילֵתָא). דִּבֶּר אַחֲרֵי:
לְמַה בְּקִטְרֵת? לְפִי שֶׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל מְלִיזִין וּמְרַנְּנִים
אַחֲרֵי הַקִּטְרֵת, לֹאמֹר: סֵם הַמָּוֶת הוּא, עַל־יְדוֹ מֵתוֹ
נָדָב וְאַבִּיהוּא, עַל־יְדוֹ נִשְׁרָפוּ חֲמִשִּׁים וּמֵאֵתִים אִישׁ.
אָמַר הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: תִּרְאוּ שְׁעוֹצֵר מַגֵּפָה הוּא,
וְהַחֲטָא הוּא הַמָּמִית!

כ"י. וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים. אָחִז אֶת הַמֶּלֶאךָ
וְהַעֲמִידוֹ עַל כְּרָחוֹ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶאךָ: הִנֵּחַ לִי לַעֲשׂוֹת
שְׁלִיחוּתִי! אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה צְוִי לַעֲבֹב עַל יָדְךָ! אָמַר
לוֹ: אֲנִי שְׁלוּחוֹ שֶׁל מְקוֹם, וְאַתָּה שְׁלוּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה!
אָמַר לוֹ: אֵין מֹשֶׁה אוֹמֵר כְּלוּם מַלְבוֹ, אֵלֶּה מִפִּי
הַגְּבוּרָה. אִם אֵין אַתָּה מֵאֲמִין, הֲרִי הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא
וּמֹשֶׁה אֵל פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד, בֹּא עִמִּי וְשָׂאֵל. וְזֶהוּ

יד וְהָיוּ דְּמִיתוּ בְּמוֹתָנָא אַרְבַּעַת עָשָׂר אֲלִפִּין
וּשְׁבַע מֵאָה בֶּר מִדְּמִיתוֹ עַל פְּלִגְתָּא דְּקִרְחָ:

(יד) וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבַּעַת עָשָׂר אֲלֶף וּשְׁבַע
מֵאוֹת מְלֻכְדֵּי הַמֵּתִים עַל־דְּבִר־קִרְחָ:

טו וְהָיָה אֲהֲרֹן לְמֹשֶׁה לְתַרְעֵ מִשְׁכָּן זִמְנָא
וּמוֹתָנָא אֶתְפְּלִי:

(טו) וַיֵּשֶׁב אֲהֲרֹן אֶל־מֹשֶׁה אֶל־פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד
וְהַמַּגֵּפָה נִעְצְרָה: פ

(טו) וְהַמַּגֵּפָה נִעְצְרָה. שְׁנֵי פָאָר
הַחֲוִלִּים בַּמַּגֵּפָה. תוֹרָה טו

עַל הַפֶּה "הַבְּדִלֵּי מִתּוֹךְ הָעֵדָה" (פִּסְקָא).
וְהַעֲצֹר הַמַּגֵּפָה. שֶׁלֹּא הָלָה עוֹד שׁוּם
אַחֲד מֵהֶם בְּחִלִּי מַגֵּפָה. תוֹרָה יד

(יג) וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין
הַחַיִּים. אַחֲרֵי שֶׁכָּבַד הַתִּיָּצֵב שָׁם,
הִתְעַבֵּב לְהִגֵּן עַל הַחֲוִלִּים שֶׁלֹּא יָמוּתוּ,

♦ יום חמישי א' תמוז ♦

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

טז ומליל יז עם משה למימר:

(יז) דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֹתָם מִטָּה מִטָּה לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל־נְשֵׁיהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שָׁנִים עֶשֶׂר מִטּוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מִטָּהוּ:

יז מלל עם בני ישראל וסב מנהון חטרא חטרא לבית אבא מן כל רברבניהון לבית אבהתהון תרי עשר חטרין גבר ית שמה תכתוב על חטרה:

(יח) וְאֵת שֵׁם אֹהֶרֶן תִּכְתֹּב עַל־מִטָּה לְוִי כִּי מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם:

יח וית שמה דאהרן תכתוב על חטרא דלוי ארי חטרא חד לריש בית אבהתהון:

כ"י • כִּי מִטָּה אֶחָד • אף־על־פי שחלקתים לשתי משפחות — משפחת כהנה לבד ולויה לבד, מכל־מקום שבט אחד הוא.

(יט) וְהִנַּחְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֶנְעֵד לָכֶם שָׁמָּה:

יט ומנענעון במשכן ומנא קדם סהדותא די אומן מימרי לבון תמן:

(כ) וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבַחֲרֶבּוּ מִטָּהוּ יִפְרֹחַ וְהִשְׁכַּתִּי מֵעָלַי אֶת־תְּלָלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מְלִינִם עֲלֵיכֶם:

כ ויהי גברא דאתרעי בה חטרה ינעי ואניח מן קדמי ית תורעמת בני ישראל די אנון מתרעמין עליכון:

כ"י • וְהִשְׁכַּתִּי • כמו (בראשית ח) "וַיִּשְׁכַּח הַמַּיִם", (אסתר ט) "וַיַּחַמַּת הַמֶּלֶךְ שְׂכָכָה".

(כא) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו כָּל־נְשֵׁיהֶם מִטָּה לְנָשִׂיא אֶחָד מִטָּה לְנָשִׂיא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שָׁנִים עֶשֶׂר מִטּוֹת וּמִטָּה אֹהֶרֶן בְּתוֹךְ מִטּוֹתָם:

כא ומליל משה עם בני ישראל ויהבו לה כל רברבניהון חטרא לרבא חד חטרא לרבא חד לבית אבהתהון תרי עשר חטרין וחטרא דאהרן בגו חטריהון:

כ"י • בְּתוֹךְ מִטּוֹתָם • הניחו באמצע, שלא יאמרו: מפני שהניחו בצד שכינה, פרח.

(כב) וַיָּנַח מֹשֶׁה אֶת־הַמִּטּוֹת לִפְנֵי יְהוָה בְּאֹהֶל הָעֵדוּת:

כב ואנע משה ית חטריא קדם יי במשכנא דסהדותא:

(כג) וַיְהִי מִמַּחֲרֹת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח מִטֹּהֲאֹהֶרֶן לְבֵית לְוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיֵּצֵן צִיץ וַיַּגְמַל שְׂקָדִים:

כג והיה ביומא דבתרוהי ועל משה למשכנא דסהדותא והא נעא חטרא דאהרן לבית לוי ואפק לבליזין ואנץ גץ וכפת שגדין:

כ"י • וַיֵּצֵא פָּרַח • במשמעו. ציץ • הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל. וַיַּגְמַל שְׂקָדִים • כשהפרח הפרי, הפר שחן שקדים, לשון (בראשית כא) "וַיַּגְדֵּל הַיָּלֶד וַיַּגְמַל", ולשון זה מצוי בפרי האילן, כמו (ישעיה יח) "וּבִסֵּר

”והצרעת זרחה במצחו“. ותרגומו: ”וכפית שגדין“, כמין אשכול שקדים יחד כפותים זה על זה.

גמל יהיה נצה“. ולמה שקדים? הוא הפרי הממחר להפריח מכל הפרות, אף המעורר על הפהנה פרענותו ממחרת לבא, כמו שמצינו בעזיה (ד"ה ב כו):

~ נקודות משיחות קודש ~ (מאמר ש"פ קרח, א' דר"ח תמוז התשל"ג)

העם, נמשך השפעה למטה במהירות גדולה בלי עכובים הגם שבפרת כהנים היתה לפני שפרח מטה אהרן ויגמל שקדים, כמו שכתוב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, ופירש רש"י ויברכם בפרת כהנים [וגם אז היתה ההמשכה דברכת כהנים במהירות], מכל-מקום לאחר שפרח מטה אהרן נתוסף עליו בזה. כי כיון שהענין דפרח מטה אהרן ג' ויגמל שקדים בא על-ידי הערעור על הפהנה, הרי זה דוגמת שטר שיצא עליו ערעור והותזק בבית-דין, שיש לו תוקף יותר משטר שלא היה עליו ערעור. וקיתרון האור מן החושך.

והטעם שגמל שקדים דוקא הוא פי שקדים הם ממחרים להגמור יותר מכל הפרות [ומוסיף ב'לקוטי תורה' שם, שלכן נקראים בשם שקדים מלשון שקידה ומהירות, כמו שכתוב מקל שקד גו' פי שוקד אני על דברי לעשותו. ויש לומר, שהפנה בהוספה זו היא לרמז דמהירות שבשקדים הוא ענינם, וכידוע ששמו של דבר מורה על ענינו], ולכן רומזים על הפהנה, פי ההשפעות הנמשכות על-ידי אהרן הכהן [אהרן אותיות נראה] הן במהירות. ועל-דרך-זה הוא בנוגע לכל הכהנים בני אהרן, דכשהכהנים מברכים את

כו ואפק משה ית כל חטריא מן קדם יי לות כל בני ישראל ואשתמודעו ונסיכו גבר חטרה:

(כד) ויצא משה את-כל-המטות מלפני יהוה אל- כל-בני ישראל ויראו ויקחו איש מטהו: פ

♦ יום שישי ב' תמוז ♦

כה ואמר יי למשה אתב ית חטרא דאהרן לקדם סהדיתא למטרא לאת לעמא סרבנא ויסופן תרעמתהון מן קדמי ולא ימותון:

(כה) ויאמר יהוה אל-משה השב את-מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני-מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו:

נקבה, כמו תלונתם מרמורי"ש בלעז. ויש חלוק בין תלונותם לתלנתם; תלנתם – תלונה אחת, תלונותם – שם דבר בלשון יחיד, ואפלו הם תלונות הרבה.

י"י למשמרת לאות. לזכרון שבחתי באהרן לכהן, ולא ילוננו עוד על הפהנה. ותכל תלונתם. כמו ותכלה תלונתם. לשון זה שם מפעל יחיד לשון

כו ועבד משה קמא די פקיד יי יתה כן עבד:

(כו) ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו כן עשה:

כו ואמרו בני ישראל למשה למימר הא מננא קטלת חרבא הא מננא בלעת ארעא והא מננא דמיתו כמותנא:

(כו) ויאמרו בני ישראל אל-משה לאמר הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו:

כח כל דקרב מקרב למשכנא דיי מאית הא אנחנא סיפין לממת:

(כח) כל הקרב הקרב אל-משכן יהוה ימות האם תמנו לגוע: ס

מועד, ימות. האם תמנו לגוע. שמא הפקרנו למיתה.

י"י כל הקרב הקרב וגו'. אין אנו יכולין להיות זהירין בקד, כלנו רשאים להפגס לחצר אהל מועד, ואחד שיקריב עצמו יותר מתבריו ויפגס לתוך אהל

יח (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן אַתָּה וּבְנֶיךָ וּבִיתֶךָ
אֲבִיר אֶתְּךָ תִּשְׂאוּ אֶת־עֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבְנֶיךָ
אֶתְּךָ תִּשְׂאוּ אֶת־עֹן כְּהֹנֵתְכֶם:

יְהוָה וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַהֲרֹן • (ספרי) לְמֹשֶׁה אָמַר, שְׂיֹאמַר
לְאַהֲרֹן, לְהַזְהִירוֹ עַל תַּקְנַת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִכְנָסוּ
לְמִקְדָּשׁ. אַתָּה וּבְנֶיךָ וּבֵית-אַבִּיךָ. הֵם בְּנֵי קֹהֵל
אָבִי עֲמָרָם. תִּשָּׂאוּ אֶת-עֹזֶן הַמִּקְדָּשׁ. עֲלֵיכֶם אֲנִי
מִטִּיל עֲנֹש הַזֵּרִים שֶׁיִּחַטְּאוּ בְּעֶסְקֵי הַדְּבָרִים הַמִּקְדָּשִׁים

(ב) וְגַם אֶת-אַחֲיוֹ מִשָּׁה לְאִי שָׁבַט אָבִיו הַקָּרֵב אֶתֶּל וְיִלּוּי עָלִיד וְיִשְׂרָתוּד וְאַתָּה וּבִנְיָד אֶתֶּל לִפְנֵי אֶתֶּל הָעֵדָת:

כִּי־וְגַם אֶת־אַחֶיךָ • בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי. וַיִּלְווּ •
וַיִּתְחַבְּרוּ אֲלֵיכֶם לְהַזְהִיר גַּם אֶת הַזָּרִים מִלְּהִתְקַרֵּב

אלא היא הנותנת: מפיון שהלויים רק עזרו לכהנים, שהם יוכלו להיות משרתי עליון - לא הרגישו את עצמם 'מציאות' כלל, אפילו לא מציאות דקדושה (משרתים בקדש); דוקא התבטלות מחלטת זו מביאה לדבקות אמיתית בקב"ה.

וְגַם אֶת אַחִיר מִטָּה לֹא... הִקְרַב אֶתָּךְ וְיָלֹז עָלֶיךָ וַיִּשְׁתַּרְוֶךָ (יח, ב)

'לֹא' מוֹרָה עַל הַתְּקַשְׁרוּת וְדִבְקוּת בַּהֲקִיבָה (כְּמוֹ "הַפַּעַם יָלֹז אִישִׁי אֵלַי"). מִצַּד שֵׁנִי, עֲבוּדַת הַלְוִיִּים הִיא רַק לְסִיעֵ לַכֹּהֲנִים, וְאֵילּוּ הֵם עֲצָמָם אֵינָם מְשֻׁרְתִּים בַּקֹּדֶשׁ; אִיר מִתִּישְׁבִּים שֵׁנִי הַדְּבָרִים?

(ג) וַיִּשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתְךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֱהָל אֲךָ אֶל־
כָּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יִמָּתוּ גַם־הֵם
גַּם־אֵתָם:

(ד) וְנִלְווּ עִלְיָךְ וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזֶר לֹא־יִקְרַב אֲלֵיכֶם:

רַשָּׁׁיׁ וְזָר לֹא־יִקְרָב אֲלֵיכֶם • אֶתְכֶם אֲנִי מְזַהֵר עַל כָּךְ •

ומשמרת בניך בלבד.
וְאַתָּה וּבְנֶיךָ אַתָּה לְפָנֵי אֱהֱלֵהֶרֶת. והסדר יהיה כך: ש"א אתה ובניך
 תשמרו לפני קדש הקדשים, שהוא אהל
 לארון אשר בו לוחות ה"עדות". תורה
 (ג) **וּשְׁמֹרוּ מִשְׁמֶרֶתְךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל הָאֱהֱלָה.** והלויים ישמרו משמרתך שהוא
 בית קדש הקדשים, ומשמרת כל יתר
 המשכן. וזה חוץ לקרשי המשכן.

יח (א) אֶתְּהָ וּבְנֵיךָ וּבֵית אָבִיךָ אֶתְּהָ
תִּשָּׂאוּ אֶת עֹזן הַמִּקְדָּשׁ שְׁלֹא יִקָּרֵב
טָמֵא וְלֹא יֵרָ לִפְנֵים מִמִּחְצֵיתוֹ, שָׁזָה
מִשָּׁל עַל כָּלְכֶם, וְאִם יִקָּרֵב מִחֲסָרוֹן
הַשְּׁתֵּדָלוֹתֵכֶם תִּשָּׂאוּ אֶת עֹזְנוֹ.
וְאֶתְהָ וּבְנֵיךָ אֶתְהָ תִּשָּׂאוּ אֶת עֹזן
כְּהִנְתְּכֶם. יַעֲלִיכֶם בְּלֶכֶד לִשְׁמֹר שְׁלֹא
יִקָּרֵב יָר לַעֲבוֹדֶת כְּהֻנָּה. תוֹרָה ב
(ב) וּשְׁתִּירְתֶּךָ. בְּמָה שְׁהוּא מִשְׁמֵרְתֶּךָ

(ה) וּשְׁמֹרְתֶם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י"א וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף • (ספרי) כְּמוֹ שֶׁהָיָה כְּכֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יז): "כִּי־קָצָא הַקֶּצֶף".

(ו) וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מִתְּנָה נְתָנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת־עַבְדָּתָהּ אֹהֶל מוֹעֵד:

כ"י"א לָכֶם מִתְּנָה נְתָנִים • יכול לַעֲבֹדְתְּכֶם שֶׁל הַדְּיוּט? תִּלְמוּד לומר: "לה", כְּמוֹ שֶׁמִּפְּרָשׁ לְמַעַלָּה, לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת גִּזְרֵינָה וְאַמְרָפְלִין.

(ז) וְאִתָּהּ וּבְנֶיךָ אֶתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת וְעַבְדְּתֶם עַבְדָּתָהּ מִתְּנָה אֶתְּכֶם אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם וְהָיָה הַקָּרֵב יוֹמֵת: פ

כ"י"א עַבְדָּתָהּ מִתְּנָה • בְּמִתְּנָה נְתִיתָהּ לָכֶם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לו עמ' 233)

עַבְדָּתָהּ מִתְּנָה אֶתְּכֶם אֶת כְּהֻנַּתְכֶם (יח, ז) גַּם דָּבָר שֶׁבָּא מִלְּמַעְלָה בְּתוֹרַת מִתְּנָה - אֵין זֶה בְּאִפְסוֹ שֶׁהָאֵדָם הוּא רַק

(ח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וְאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי לְכָל־קֹדֶשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לָךְ נְתָתִים לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָךְ לַחֲקֵעוֹלָם:

כ"י"א וְאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ • (ספרי) בְּשִׁמְחָה. לְשׁוֹן שִׁמְחָה הוּא זֶה, כְּמוֹ (שמות ד'): "הִנֵּה הוּא יוֹצֵא לְקִרְיָתְךָ וְרֹאֶךָ וְשִׂמְחַ בְּלִבּוֹ". מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁנָּתַן שָׂדֶה לְאוֹהֲבּוֹ, וְלֹא כָּתַב וְלֹא חָתַם וְלֹא הִעֲלָה בְּעֶרְכָּאִין. בָּא אַחַד וְעִרְעַר (עליו) עַל הַשָּׂדֶה, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: כָּל מִי שִׁירָצָה יָבֹא וְעִרְעַר לְגִגְדָּךְ? הִרְיִנִי כּוֹתֵב וְחוֹתֵם לָךְ וּמַעֲלָה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 219)

וְאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי (יח, ח) טַעֲנֹתוֹ שֶׁל קֶרֶחַ הָיְתָה: הַכֹּהֲנִים מְנַתְּקִים מִהָעוֹלָם וְעֹסוּקִים רַק

ספורנו

(ה) וּשְׁמֹרְתֶם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ. וְאִתָּהּ הַכֹּהֲנִים תִּשְׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ הַמִּשְׁכָּן לְפָנִים מִן הַקֶּרֶשִׁים. תורה ו
(ו) לָכֶם מִתְּנָה נְתָנִים לה'. שִׁיתְחַיְבוּ לַעֲבֹד בְּמִצְוֹתֵיכֶם בְּכָל הַצִּירִיךְ בְּאֹהֶל מוֹעֵד. תורה ו
(ז) תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם. שֶׁלֹּא יִקְרַב וְלַעֲבֹדָתָהּ כְּהֵנָּה, כְּמוֹ שֶׁקָּרָה בְּעִזְיָהּ. וְעַבְדְּתֶם. וְכְמוֹ כֵּן תִּשְׁמְרוּ שֶׁלֹּא יִקְרַב וְלַעֲבֹדָתָהּ שֶׁתַּעֲבֹדוּ. וְזֶה יִצְטָרֵךְ, כִּי אִמְנָם עַבְדֵּי מִתְּנָה אֶתְּכֶם כְּהֻנַּתְכֶם. עַבְדֵּי הַכְּהֵנָּה הַמְּשַׁלֵּת עֲלֵיכֶם בְּלִבָּךְ, "אֶתְּךָ" וְאֲשִׁים אוֹתָהּ
(ח) וְאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ. אִתָּהּ תִּשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ כְּאִשֶּׁר צִוִּיתִיךָ, וְאֲנִי נוֹתֵן לָךְ מִתְּנָתָה כְּהֵנָּה הַכֹּהֲנִים בְּזֹאת הַפָּרָשָׁה. תורה ו

שיעור יומי ליום שישי ב' תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום - יח - פרשת קרח

השפעת הכהנים על ישראל? שגם הם יתעלו מהעולם. לפיכך נתנו מתנות כהנה לאחר מחלקת קרח, כי הן מרכושו הגשמי לכהן, ובזה מרומם רכוש זה.

ט דיין יהי לך מקודש קודש קודש מותר מן אשתא פל קרבניהון לכל מנתהון ולכל חטותהון ולכל אשמהון די יתיבון קדמי קודש קודשין די לך הוא ולבניך:

(ט) וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש פל קרבנם לכל מנתתם ולכל חטאתם ולכל אשמתם אשר ישיבו לי קדש קדשים לך הוא ולבניך:

כ"י מן האש • לאחר הקטרת האשים. פל קרבנם • גגון זבחי שלמי צבור. מנתתם חטאתם ואשמתם • כמשמעו. אשר ישיבו לי • זה גזל הגר.

י בקדש הקדשים תאכלנו פל זכר יאכל אתו קדש יהיה לך:

י בקדש קודשין תכלנה כל דכורא ייכול יתה קודשא יהי לך:

כ"י בקדש הקדשים תאכלנו וגו' • למד על קדשי קדשים, שאין נאכלין אלא בעזרה ולזכרי כהנה.

יא וזה לך תרומת מתנם לכל תנופת בני ישראל לך נתתם ולבניך ולבנותיך אתה לחקעולם פל טהור בביתך יאכל אתו:

יא ודין לך אפרשות מתנתהון לכל ארמנות בני ישראל לך יתבטוין ולבניך ולבנותיך עמך לקנים עלם כל דדכי בביתך ייכול יתה:

כ"י תרומת מתנם • המורם מן התודה ומחשלים ואיל נזיר. לכל תנופת • שהרי אלו טעונין תנופה.

פל טהור • ולא טמאים. דבר אחר: פל טהור, לרבות אשתו.

יב כל טוב משה וכל טוב חמר ועבור ראשיתהון די יתנון קדם יי לך יתבטוין:

(יב) כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו ליהוה לך נתתם:

כ"י ראשיתם • היא תרומה גדולה.

נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ב עמ' 326)

כל חלב יצהר... אשר יתנו לה' (יח, יב) והוא הדין בכל דבר שהוא לשם האל הטוב, שיהיה מן הנאה והטוב... וכן הוא אומר כל חלב לה' (רמב"ם סוף הלכות אסורי ביאה).

הדתיים בארצות הברית, עמד אדמו"ר הרני"צ על כך שלמודי הקדש יתקמו בבקר, שאז הראש צלול, ואלו למודי החל יתקמו אחר הצהרים. וטעמו ונמוקו עמו: את הזמן המבוקר והמשבח, שהוא בחינת 'חלב', יש להקדיש לגבוה.

יג בכורי פל אשר בארצם אשר יביאו ליהוה לך יהיה פל טהור בביתך יאכלנו:

יג בכורי פל די בארעהון די ייתון קדם יי די לך יהי פל דדכי בביתך ייכלנה:

יד כל חרמא בישראל די לך יהי:

(יד) פל חרם בישראל לך יהיה:

ספורנו

(ט) מן האש. שכלו נתן לגבוה, ואין לכהנים חלק בו אלא אחר הקטרת האשים, דמשלחן גבוה קא זכו.

(י) בקדש הקדשים תאכלנו. לפנים מן הקלעים. תורה י

(יא) תרומת מתנם. מזה שהבעלים נותנין לכהנים מן הקדשים הקלים שיש לבעלים חלק בהם. תורה יב

טו כל פתח ולרא לכל בשא די יקרבון
קדם יי באנשא ובכעירא יהי לה ברם
מפרק תפרוק ית בוכרא דאנשא וית בוכרא
דכעירא מסאבא תפרוק:

טז ופרקנה מבר נרחא תפרוק בפרסנה כסף
חמש סלעין בסלעי קודשא עשרין מעין
הוא:

יז ברם בוכרא דתורא או בוכרא דאמרא או
בוכרא דעזא לא תפרוק קודשא אנון ית
דמהון תורוק על מדבחה וית תרביהון מסק
קרפן לאתקבלא ברעוא קדם יי:

(טו) כָּל־פֶּטֶר רָחֵם לְכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה
בְּאֹדָם וּבִבְהֶמָה וַיְהִי־לָהּ אֹף פָּרָה תִּפְדֶּה אֶת
בְּכוֹר הָאֲדָם וְאֶת בְּכוֹר־הַבְּהֶמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה:

(טז) וּפְדוּיוֹ מִבֶּן־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְפָּךָ כֶּסֶף חֲמִשָּׁה
שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא:

(יז) אֹף בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ־בְכוֹר פֶּשֶׁב אוֹ־בְכוֹר עֵז לֹא
תִּפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ
וְאֶת־חֵלְבָם תִּקְטִיר אֵשֶׁה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות כרך כג עמ' 139)

לחטאת ואשם, שכן אפילו הנפש הבהמית (מצד עצמה)
אינה שייכת כלל לחטא ועון, והיא איננה מתאונה אלא
לדברים המותרים בלבד.

אף רש"י שולל אפילו את ההשואה בין בכוור לתודה.
המשמעות הפנימית של קרבן זה היא שהאדם היה בסכנה
רוחנית, עמד בפני נסיון גדול ונצל ממנו בעבודה 'ניסית',
עבודה של מסירות־נפש. רש"י מלמדנו אפוא, כי אין כאן
שום דמיון לתודה, שכן אצל יהודי משללת לחלוטין
האפשרות של פרוד מהקב"ה, ואין צורך ב'נס' כדי לעמוד
בנסיון. יהודי אינו זקוק ל'נס' זה אלא־אם־כן נקלט בתוכו
מבחינת 'אינו יהודי'.

אף בכוור שור או בכוור פֶּשֶׁב או בכוור עֵז לֹא תִפְדֶּה
קֹדֶשׁ הֵם... פְּחֻזָּה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הֵימִין לָךְ יִהְיֶה (יח),
(י"ח)

שלא תאמר פְּחֻזָּה ושוק של תודה (רש"י)
ב'ספרי' יש קא־סלקא־דעתך להשוות בכוור לחטאת ואשם
(מה חטאת ואשם ליום ולילה, אף בכוור ליום ולילה),
ואלו רש"י אינו מזכיר אלא תודה בלבד.
הטעם הפנימי לך, על דרך הרמז ברש"י:
'בכוור' רומז לעם־ישראל, פנאמור (שמות ד) "בני בכוור
ישראל". בכוור אדם - הינו הנפש האלקית; ובכוור בהמה -
הנפש הבהמית. לכן אין אפילו סלקא־דעתך להשוות בכוור

(יח) וּבָשָׂרָם יִהְיֶה־לָּךְ פְּחֻזָּה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הֵימִין
לָךְ יִהְיֶה:

עקיבא ולמד: הוסיף לך הפתוב "הויה" אחרת, שלא
תאמר: פְּחֻזָּה ושוק של תודה, שאינו נאכל אלא
ליום ולילה.

רש"י פְּחֻזָּה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הֵימִין • (זבחים נו) שֶׁל
שְׁלָמִים שְׁנֵאֲכָלִים לַפְּהִנִּים לַנְּשִׁיָּהם וּלְבָנֵיהֶם
וּלְעַבְדֵיהֶם לְשָׁנֵי זָמִים וְלִלְלָה אֶחָד, אף הַבְּכוֹר נֶאֱכָל
לְשָׁנֵי זָמִים וְלִלְלָה אֶחָד. לָךְ יִהְיֶה • (ספרי) בָּא רַבִּי

יט כל אפרשות קודשא די יפרשון בני
ישראל קדם יי יחבית לך ולבניך ולבנותיך
עמך לקים עלם קנים מלח עלם הוא קדם
יי לך ולבניך עמך:

(יט) כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לַיהוָה נִתְּתִי לָךְ וּלְבָנֶיךָ וּלְבָנוֹתֶיךָ אִתְּךָ לַחֲקֵעוֹלָם
בְּרִית מְלַח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְהוָה לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אִתְּךָ:

ומתקנים ומבריא את אחרים. ברית מלח • בברית
הפרוטה למלח, שאינו מסריח לעולם.

רש"י כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים • מחבתה של פרשה זו,
פְּלִלָּה בַּתְּחִלָּה וּכְלָלָה בְּסוּף וּפִרְט בְּאַמְצָע. בְּרִית
מְלַח עוֹלָם • בְּרִית בְּרִית עִם אֶהְרֹן בְּדָבָר הַבְּרִיא

כַּוְאָמֵר יִי לְאַהֲרֹן בְּאַרְעֵהוּן כֹּל מַעֲשֵׂאֵי
וְחֶלֶק לֹא יִהְיֶה לָּךְ בִּינְיָהוּן מִתְּנֵן דִּי יְהִי
לָךְ אֲנִין חֶלֶק וְאַחֲסָנְתָּ בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(כ) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן בְּאַרְצֶם לֹא תִנָּחַל וְחֶלֶק
לֹא־יִהְיֶה לָּךְ בְּתוֹכָם אֲנִי חֶלֶק וְנִחְלַתְךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

כ"י • וְחֶלֶק לֹא־יִהְיֶה לָּךְ בְּתוֹכָם • (ספרי) אף בַּבְּנֵה.

• שבת קודש ג' תמוז •

כא וְלִבְנֵי לֹוִי הָאֵל יְהִי כָּל מַעֲשֵׂאֵי
בְּיִשְׂרָאֵל לְאַחֲסָנָא חֶלֶף פְּלִחְנָהוּן דִּי אֲנִין
פְּלִחִין יְת פְּלִחֵן מִשְׁבֵּן זְמָנָא:

(כא) וְלִבְנֵי לֹוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל־מַעֲשֵׂי בְּיִשְׂרָאֵל לְנִחְלָה
חֶלֶף עֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר־הֵם עֲבָדִים אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל
מוֹעֵד:

כב וְלֹא יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד
זְמָנָא לְקַבְּלָא חוּבָא לְמָמַת:

(כב) וְלֹא־יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד
לְשֹׂאת חֲטָא לְמוֹת:

כג וַיִּפְלְחוּן לֹוִאי אֲנִין יְת פְּלִחֵן מִשְׁבֵּן זְמָנָא
וְאֲנִין יִקְבְּלוּן חוּבִיָּהוּן קִנְס עֲלֵם לְדִרְיִכּוֹן
וּבְגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחְסְנוּן אַחֲסָנָא:

(כג) וְעַבְדֵּי הַלֹּוִי הוּא אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם
יִשְׂאוּ עֹנֶם חֶקֶת עוֹלָם לְדִרְתִּיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לֹא יִנְחִלוּ נִחְלָה:

כ"י • הָלוֹוִים יִשְׂאוּ עֹנֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁעֲלִיָּהֶם לְהַזְהִיר הַזֵּרִים מִגִּשְׁת אֲלֵיהֶם.

כד אַרְי יְת מַעֲשֵׂאֵי דְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי יִפְרְשׁוּן
קָדָם יִי אֲפֻרְשׁוּתָא יְהִיבִית לְלֹוִאי לְאַחֲסָנָא
עַל כֵּן אֲמַרִית לְהוֹן בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא
יִחְסְנוּן אַחֲסָנָא:

(כד) כִּי אֶת־מַעֲשֵׂי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַיהוָה
תְּרוּמָה נָתַתִּי לְלוֹוִים לְנִחְלָה עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי לָהֶם
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נִחְלָה: פ

כ"י • אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַה' תְּרוּמָה • (ספרי) הַפְּתוּב קָרָא "תְּרוּמָה" עַד שִׁפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר.

כה וּמִלֵּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

(כה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כו וְלֹוִאי תִמְלִל וְתִימַר לְהוֹן אַרְי תְּסִבּוֹן מִן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְת מַעֲשֵׂאֵי דִי יְהִיבִית לְכוֹן
מִנְהוֹן בְּאַחֲסָנְתְּכוֹן וְתִפְרְשׁוּן מִנָּה
אֲפֻרְשׁוּתָא קָדָם יִי מַעֲשֵׂאֵי מִן מַעֲשֵׂאֵי:

(כו) וְאֶל־הַלֹּוִים תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֲתָם
בְּנִחְלַתְכֶם וְהִרְמַתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר
מִן־הַמַּעֲשֵׂר:

כז וְתִתְחַשֵּׁב לְכוֹן אֲפֻרְשׁוּתְכוֹן כְּעִבּוּרָא מִן
אֲדָרָא וּבְמִלְאָתָא מִן מַעֲצָרְתָא:

(כז) וְנִחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּדִגְלָן מִן־הַגֶּזֶן וּבְמִלְאָה
מִן־הַיָּקָב:

תבואה שנתמלאת. יקב. הוא הבור שלפני הגת, שהיין יורד לתוכו. וכל לשון יקב חפירת קרקע הוא, וכן (זכריה יד): "יקבי המלך הוא ים" - אוקיינוס חפירה שחפר מלכו של עולם.

וְנַחֲשָׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּדָגָן מִן־הַגֶּרֶן • תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁלָכֶם אֲסוּרָה לְזָרִים וְלִטְמְאִין, וְחִיבִין עָלֶיהָ מִיתָה וְחֻמֶּשׁ בְּתְרוּמָה גְדוּלָּה שֶׁנִּקְרָאת "רֵאשִׁית דָּגָן" מִן הַגֶּרֶן. וּבְמִלָּאָה מִן־הַיָּקֵב • בְּתְרוּמַת תִּירוֹשׁ וַיִּצְהָר הַנִּשְׁלָת מִן הַיָּקֵבִים. מִלָּאָה • לְשׁוֹן בְּשׁוּל,

~ נקודות משיחות קודש ~ (זקוטי שיחות לח עמ' 63)

מ"וּנַחֲשָׁב". ומכאן הוראה עד כמה יש לזהר ממחשבה רעה, כי נוסף על חמור הדבר מצד עצמו, יש בו נזק לעולם שמסביב. וכן - גדל הנחיצות של מחשבה טובה, לחשב טוב על הזולת, כי גם מחשבה טובה מועילה הרבה.

וְנַחֲשָׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם (יח, כז) מכאן למדו חז"ל ש"במחשבה בלבד תהיה תרומה". וגם לדעות שאין תרומה במחשבה, מועילה המחשבה להתיר את הטבל, דנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה (וגם זה נלמד

כח בן תפרשון אף אתון אפרשיתא קדם יי מכל מעשרתיכון די תסבין מן בגי ישראל ותתנון מנה ית אפרשיתא קדם יי לאהרן פהנא:

(כח) בֶּן תִּרְיָמוֹ גַּם־אַתָּה תְּרוּמַת יְהוָה מִכֹּל מַעֲשֵׂרְתֶּיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִתְּנָהּ מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

וְנַחֲשָׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם • כמו שישאל מרימים מגרנס ומיקביהם, תרימו גם אתם ממעשר שלכם, כי הוא נחלתכם.

כט מכל מתנתכון תפרשון ית כל אפרשיתא די מכל שופרה ית מקדשה מנה:

(כט) מִכֹּל מִתְּנִיתֶיכֶם תִּרְיָמוּ אֶת כָּל־תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־חִלְבּוֹ אֶת־מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ:

גדולה מן הפרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה, ויחזור ויפריש תרומת מעשר.

וְנַחֲשָׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם (יח, כז) מכאן למדו חז"ל ש"במחשבה בלבד תהיה תרומה". וגם לדעות שאין תרומה במחשבה, מועילה המחשבה להתיר את הטבל, דנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה (וגם זה נלמד

ל ותימר להון באפרשיתכון ית שופרה מנה ויתחשב ללואי פעללת אדרא ובעללת מעצרתא:

(ל) וְאָמַרְתָּ אֱלֹהִים בְּהִרְיָמְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְנַחֲשָׁב לְלוּיִם כְּתִבּוּאָת גֶּרֶן וְכְתִבּוּאָת יָקֵב:

בגיי-ישראל אשר ירימו לה' תרומה". יכול זהא כלו אסור? תלמוד לומר "ונחשב ללויים כתבואת גרן". מה של ישראל חלין, אף של לוי חלין.

וְנַחֲשָׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם (יח, כז) מכאן למדו חז"ל ש"במחשבה בלבד תהיה תרומה". וגם לדעות שאין תרומה במחשבה, מועילה המחשבה להתיר את הטבל, דנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה (וגם זה נלמד

לא ותיכלון זהא בכל אתר אתון ואנש פתיכון ארי אגרא הוא לכו חלף פלחנכון במשפן ומנא:

(לא) וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם כִּי־שָׂכַר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבֹדְתְכֶם בְּאֶהָל מוֹעֵד:

וְנַחֲשָׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם • אכלו בבית הקברות.

שיעור יומי לשבת קודש ג' תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום - יח - פרשת קרח צז

(לב) וְלֹא־תִשְׁאוּ עָלָיו חֲטָא בְּהִרְיָמְכֶם אֶת־חֻלּוֹ
מִמֶּנּוּ וְאֶת־קִדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִלּוּ וְלֹא
תָמוּתוּ:

קס"א וְלֹא־תִשְׁאוּ עָלָיו חֲטָא וְגו' • (יבמות פט) הָא אִם לֹא תִרְיָמוּ, תִּשְׁאוּ חֲטָא. וְלֹא תָמוּתוּ • (בכורות נו) הָא אִם
תַּחֲלִילוּ, תָמוּתוּ:

צ"ה פסוקים, דניאל ל סימן. חסלת פרשת קרח

הפטורות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רעג - רעו

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה סיון, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מוה"ר אברהם שי'

שלום וברכה!

...ב) נהניתי ממה שעומד בקישור עם הוו"ח כו' ענף עץ אבות מר שזר שי'. ותקותי חזקה שיהי'
לתועלת לשניהם גם יחד.

ג) במ"ש אודות המשבר בפרנסה באה"ק ת"ו, הנה כשאהי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אקרא את הפ"ע שלו אודות זה. אבל לאידך גיסא הנה תמי' אחר
תמי' על אנ"ש, שהרי רואים בעיני בשר איך שכ"ק מו"ח אדמו"ר הקדים הרפואה והזמין שם כמה
ענינים שכמה מאנ"ש יוכלו למצוא פרנסתם מהם... וכוונתי בפשטות להענין דביה"ס למלאכה, ובי"ס
לחקלאות וכן המשקים בהכפר, והגדלת עניני הרשת והצלה מן המיסיון והענין החדש ביותר משלוח
הספרים מכאן דהוצאת קה"ת לאה"ק ת"ו, שאם היו מביטים בעינא פקיאח ע"ז הנה נוסף על הפרנסה
שבאין ערוך ברוחניות הרי הי' ע"י כל הנ"ל פרנסה בגשמיות כפשוטו ממש, ואם שהי' נכנס באיזה
תפקיד ומשרה בהנ"ל הרי היו לו עי"ז כמה היכירות בהמשרדים בארץ ובמילא הי' סו"ס מקום פרנסה
לאחד ועוד אחד כו'. ואף שמבואר בחסידות שבעולמות בי"ע הנה העולם הוא בפשטות ואלקות הוא
בהתחדשות, היינו שצריכים לכמה ראיות והסברים ע"ז, הנה כל ענינים הנ"ל הרי נתלבשו בלבושים
פשוטים ביותר שלא לתת מקום להיצה"ר המעורר עיני פקחים, ובמילא אין מקום לסלף דברי צדיקים,
שועמד כולם צדיקים...

ה) לפלא גדול שכיון שבטח ביאר הרבא"ג שי' אודות הזריזות הנחוצה ביותר בענין הבאת
משלוח ספרי קה"ת מכאן בהקדם, ובכ"ז לא יצא הדבר לפועל עד עתה.

ברכה לבריאות הנכונה ולהצלחה בענינים הכללים ובענינים הפרטים שלו ושל כב"ב שי'.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת קורח

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ז סיון מפרק קכ עד סוף פרק קלד	יום רביעי - ל' סיון פרק כ מפרק קמה עד סוף פרק קנ
יום שני - כ"ח סיון מפרק קלה עד סוף פרק קלט	יום חמישי - א' תמוז פרק כ מפרק א עד סוף פרק ט
יום שלישי - כ"ט סיון מפרק קמ עד סוף פרק קמד	יום שישי - ב' תמוז מפרק י עד סוף פרק יז
שבת קודש - ג' תמוז פרק כ מפרק יח עד סוף פרק כב	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהלים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהלים וכן היו אומרים גם את התהלים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ז סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 170, כי המעלה ומדרגה... עד עמ' פו, ומקור החיות.

45 אותיות הדבור שהאדם דובר. וְהַדְּבֹר מְבִיא לִידֵי מַעֲשֵׂה
46 הַצִּדְקָה וְחֹסֶד, כְּגוֹן הַמֶּלֶךְ שֶׁמַּצִּיחַ לְעַבְדּוֹ לִיתֵן. – דבר של
47 טוב וחסד, הרי זה, שציווי המלך "פועל" שמחשבת המלך תבוא
48 על-ידי דיבורו במעשה בפועל, וְגַם כִּשְׁהָאֲדָם עוֹשֶׂה בְּעַצְמוֹ
49 אֵיזֶה דָּבָר – את מה שהוא

חושב לעשות – שבמקרה
50 זה אין זה צריך לכאורה
51 לעבור דרך הדיבור, אלא
52 ממחשבה מיד למעשה;
53 הוא חושב לעשות מעשה
54 והוא עושה אותו, מוסבר
55 מיד להלן, שגם במקרה
56 כזה, כדי שהכוח והחיות
57 יבואו ממחשבה למעשה,
58 מן ההכרח שהם יעברו
59 השתלשלות וירידה כזו
60 בדוגמת הירידה שישנה
61 בדיבור, כשהוא מדבר
62 ומצווה לזולת לתת, הֲרִי
63 בַּח הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוּתָהּ
64 הַמְתַּלְבֵּשׁ בְּעִשְׂיָהּ זו, –
65 בעשיית הדבר, הוא פֶּאֶן
66 מִפֶּשׁ לְגַבִּי בַח הַנֶּפֶשׁ
67 וְחַיּוּתָהּ הַמְתַּלְבֵּשׁ בְּדִבּוּר
68 הָאָדָם, וּבְעֶרְךָ וּמִשָּׁל
69 הַגּוֹף לְנִשְׁמָה, – כשם
70 שאין שום השתוות בין
71 הגוף לנשמה, כך לא שייך
72 להשוות את הכוח והחיות
73 של הנפש המתלבשים
74 במעשה, לגבי הכוח
75 והחיות המתבטאים
76 בדיבור, וכשהכוח וחיות

77 הנפש ירדו עד לעשיית הדבר במעשה, עבר כבר הכוח צמצום
78 גדול בהרבה מאשר הכוח שבדיבור; וְכֵן עֶרְךָ אוֹתוֹת הַדְּבֹר
79 לְאוֹתוֹת הַמַּחְשָׁבָה, – אותיות הדיבור לגבי אותיות המחשבה,
80 אין להן ערך כלל, כשם שאין שום ערך לאותיות הדיבור לגבי
81 אותיות המחשבה, וְכֵן עֶרְךָ אוֹתוֹת הַמַּחְשָׁבָה לְמַהוּת הַמַּדָּה
82 הַמְלַבֶּשֶׁת בָּהּ וּמַחֲיָה אוֹתָהּ, – כאמור לעיל, שהמדה היא
83 החיות של המחשבה שהוא חושב, כך שאין למחשבה שום ערך
84 כלל לגבי המדה, וְכֵן עֶרְךָ מַהוּת וְחַיּוּת הַמַּדָּה לְגַבִּי הַחֲכָמָה
85 וּבִינָה וְדַעַת, שְׂכָלְלוּתָהּ הוּא הַשִּׁכְל שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכָה מַדָּה זו
86 – הרי, שבכל סדר ירידת המדרגות מלמעלה למטה, אין
87 למדרגה התחתונה שום ערך כלל לגבי המדרגה שמעליה:
88

1 כִּי הַמַּעֲלָה וּמְדִרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה אֲצֵל הַנִּבְרָאִים הִיא הַחֲכָמָה,
2 שְׂלֹכֵן נִקְרָאת – החכמה, "ראשית", – "ראשית חכמה", ועל
3 "בראשית (ברא אלקים)" אומר תרגום יונתן: "בחכמתא" –
4 משמעות המלה "ראשית" היא לא רק ראשונה, אלא – הנעלית
5 ביותר והמקור של כל
6 השאר, ובגלל כך נקראת

7 חכמה "ראשית", כִּי
8 בְּאֵמַת הִיא – חכמה,
9 רִאשִׁית וּמִקּוֹר כָּל
10 הַחַיּוּת בְּנִבְרָאִים, כִּי
11 מִהַחֲכָמָה נִמְשָׁכוֹת בִּינָה
12 וְדַעַת, וּמִהֵן – (מחכמה)
13 בִּינָה וְדַעַת, נִמְשָׁכוֹת כָּל
14 הַמַּדּוֹת שֶׁבְּנֶפֶשׁ
15 הַמַּשְׁכֵּלָה, כִּמוֹ אֲהֵכָה
16 וְחֹסֶד וְרַחֲמִים וּכְיוּצָא
17 בָּהֶן, – כל המדות באות
18 מהשכל – חכמה, בִּינָה
19 וְדַעַת. וְכִנְרָאָה – כפי
20 שרואים, בְּחוּשׁ שֶׁהַקָּטָן
21 שָׁאִין בּוֹ דַּעַת הוּא
22 כְּכַעֲס תְּמִיד וְאִכְזוּרִי, וְגַם
23 אֲהֵכָה הִיא לְדָבָרִים
24 קָטָנִים שָׁאִין רָאוּי
25 לְאֲהֵכָם, וְכֵן כֵּן לְמַדָּה?
26 מִפְּנֵי שָׁאִין בּוֹ דַּעַת
27 לְאֲהֵכֵי דָבָרִים הָרִאשׁוֹנִים
28 לְאֲהֵכָם, שֶׁהָאֲהֵכָה בְּפִי
29 הַדַּעַת. – כשיש לאדם
30 יותר דעת, מתבטאת גם
31 אהבתו לדברים יקרי ערך
32 יותר; ואם דעתו פחותה,
33 גם אהבתו היא לדברים

34 פחותי ערך. כלומר, המדות תלויות בשכל, בדעת – מפני שזן
35 נמשכות משכל ודעת. וּמִהַמַּדּוֹת שֶׁבְּנֶפֶשׁ נִמְשָׁכוֹת בָּהֶן תְּבוֹת
36 וְאוֹתוֹת הַמַּחְשָׁבָה, – מן המדות נוצרות בנפש האותיות
37 והמלים של המחשבה, שֶׁהַנֶּפֶשׁ מַחְשָׁבָה בְּדָבָר שֶׁאֲהֵכָה, או
38 אֵיךְ לַפְעֹל הַחֹסֶד וְרַחֲמִים, וְכֵן בְּשָׂאֵר מַדּוֹת. – שמהן באות
39 האותיות שבמחשבה, ומחשבתו של אדם קשורה במדות. וְכָל
40 מַחְשָׁבָה שֶׁבְּעוֹלָם – מְלַבֶּשֶׁת בָּהּ אֵיזוֹ מַדָּה הַמְּבִיאָה לְחֵשֶׁב
41 מַחְשָׁבָה זו, וּמַדָּה זו הִיא חַיּוּתָהּ שֶׁל מַחְשָׁבָה זו. – המדה
42 שהביאה את המחשבה הזו היא המחיה אותה, וּמֵאוֹתוֹת
43 הַמַּחְשָׁבָה – שהאדם חושב, נִמְשָׁכוֹת אוֹתוֹת הַדְּבֹר, –
44 שהאדם מדבר, וְהֵן – האותיות שבמחשבה, חַיּוּתָהּ מִפֶּשׁ. – של

- 1 למדות אין שום ערך לגבי שכל, למחשבה אין שום ערך לגבי
2 המדה, וכך לדיבור לגבי
3 המחשבה, ולמעשה לגבי
4 דיבור. וְכָל זֶה – הוא,
5 בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם וְנֶפֶשׁ כָּל
6 הַבְּרִיאִים שֶׁבָּכָל
- הָעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים וְתַתְּיוֹנִים, שֶׁבְּכָל הַחֲכָמָה הִיא רִאשִׁית
וּמְקוֹר הַחַיּוֹת: – ואילו
הַקִּבְ"ה – יסביר רבנו הזקן
בפרק הבא – הוא כל כך
נעלה מחכמה, שהיא
לגבי כעשיה ממש.

שער היחוד והאמונה

הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים שכולם
החכמה היא ראשית ומקור החיות:

יום שני כ"ח סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פו, פרק ט אבל לגבי... עד עמ' פו, אין קץ.

- 13 פֶּרֶק ט. אָבֵל לְגַבִּי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְדַרְגֵּת הַחֲכָמָה,
14 שֶׁהִיא תַּחֲלֵת מַחֲשָׁבָה וְרִאשִׁיתָהּ, – ומקורה, הִיא סוֹף
15 מַעֲשֵׂה אֲצִילוֹ, דְּהִינּוּ שֶׁנַּחֲשָׁבֶת כָּאֵלֹהִים הִיא בְּחִינַת וּמְדַרְגֵּת
16 עֲשִׂיָּה לְגַבִּי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּדִכְתִּיב: – כמו שכתוב:
17 "כָּל־הַחֲכָמָה עֲשִׂיתָ". –

שער היחוד והאמונה

פרק ט אבל לגבי הקדוש ברוך הוא מדרגת
החכמה שהיא תחלת מחשבה

וראשיתה היא סוף מעשה אצלו דהיינו שנחשבת
כאילו היא בחי' ומדרגת עשייה לגבי הקדוש ב"ה
כדכתיב כולם בחכמה עשית והיינו לומר שכערך
החיות שבעשיה גופנית וגשמית לערך חיות החכמה
שהיא ראשית ומקור החיות באדם וכל הברואים
גשמיים שהוא כאן לגבי חיות שבאותיות הדבור
שהוא כאן לגבי החיות שבאותיות המחשבה שהוא
כאן לגבי חיות ומעלת המדות שמהן נמשכה
מחשבה זו שהוא כאן לגבי חיות ומעלת ומדרגת
החכמה בינה ודעת מקור המדות כן ממש ערך
מדרגת ומעלת החכמה שהיא ראשית ומקור החיות
שבכל העולמות לגבי הקדוש ב"ה בכבודו ובעצמו
המרום והמתנשא ריבוא רבבות מדרגות רוממות
יותר מרוממות מדרגת החכמה על בחי' חיות שבעשייה
שהיא רוממות חמש מדרגות לבד שהן מדרגות בחי'
עשייה ודבור ומחשבה ומדות ושכל אבל הקדוש ב"ה
רם ומתנשא ממדרגת החכמה רבבות מדרגות כאלו
עד אין קץ

- אותיות המחשבה, היא כאפס לגבי החיות של המדות, שממנה
באות אותיות מחשבה אלו, שֶׁהִיא – החיות של המדות, היא
כֵּאֵין לְגַבִּי חַיּוֹת וּמַעֲלָת וּמְדַרְגֵּת הַחֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת
מְקוֹר הַמִּדּוֹת – הרי, שמעשיה עד לעליונות החכמה, ישנן
חמש מדרגות, שכל אחת
מהן היא כאן לגבי
המדרגה שלמעלה ממנה
– הרי על-אחת-כמה
וכמה שמהתחתון ביותר
(עשיה) לגבי העליון
ביותר (חכמה), וכערך
שבין עשיה לגבי חכמה –
כֵּן מִמַּשׁ עֵרֶךְ מְדַרְגֵּת
וּמַעֲלָת הַחֲכָמָה, שֶׁהִיא
רִאשִׁית וּמְקוֹר הַחַיּוֹת
שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת, – שכן,
כאן מדובר אודות ספירת
החכמה של עולם
האצילות, שהיא המקור
לעולם האצילות, שהוא
העולם העליון ביותר,
וממילא מקור שאר
העולמות שלמטה מעולם
האצילות – לחכמה זו אין
כל ערך, לְגַבִּי הַקְדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא כְּכַבּוֹדוֹ
וּבְעֲצוֹמוֹ, הַמְרוֹמָם
וְהַמִּתְנַשֵּׂא רַבּוּא רַבּוּת
מְדַרְגֵּת רִמּוּמָהּ, יוֹתֵר מְרוֹמָמוֹת מְדַרְגֵּת הַחֲכָמָה עַל
בְּחִינַת חַיּוֹת שֶׁבְּעֲשִׂיָּה, שֶׁהִיא – רוממות החכמה לגבי עשיה,
היא רוממות – של, חֲמֵשׁ מְדַרְגֵּת לְבַד, שֶׁהֵן מְדַרְגֵּת
בְּחִינַת עֲשִׂיָּה וְדִבּוּר וּמַחֲשָׁבָה וּמִדּוֹת וְשִׁכּוֹל. אָבֵל הַקְדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא רֵם וּמִתְנַשֵּׂא מִמְּדַרְגֵּת הַחֲכָמָה רַבּוּת מְדַרְגֵּת
כָּאֵלֹהִים עַד אֵין קֵץ.

- 18 שלבאורה, היה מתאים
19 להשתמש לגבי חכמה,
20 במלה "השכלת" (כולם)
21 בחכמה השכלת) או
22 בלשון אחרת של שכל –
23 מדוע אומר הפסוק
24 "עשית" כשמדובר אודות
25 חכמה? – אלא הכוונה
26 היא, שחכמה היא כעשיה
27 לגבי הקב"ה, וְהִינּוּ לֹמֵר,
28 שֶׁבְּעֵרֶךְ הַחַיּוֹת שֶׁבְּעֲשִׂיָּה
29 גּוֹפְנִית וְנִשְׁמִית לְעֵרֶךְ
30 חַיּוֹת הַחֲכָמָה, שֶׁהִיא –
31 החכמה, רִאשִׁית וּמְקוֹר
32 הַחַיּוֹת בְּאָדָם וְכָל
33 הַבְּרִיאִים גְּשָׁמִיִּים, –
34 שלגבי חכמה, מקור
35 החיות ותחילתה, אין שום
36 ערך כלל לחיות של
37 עשיה, שהיא החיות
38 הנמוכה ביותר, שֶׁהִיא –
39 החיות של עשיה, היא
40 כֵּאֵין לְגַבִּי חַיּוֹת

- 41 שֶׁבְּאִתּוֹת הַדִּבּוּר, שֶׁהִיא – החיות של אותיות הדיבור, היא
42 כֵּאֵין לְגַבִּי חַיּוֹת שֶׁבְּאִתּוֹת הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁהִיא – החיות
43 שמאותיות המחשבה, היא כֵּאֵין לְגַבִּי חַיּוֹת וּמַעֲלָת הַמִּדּוֹת
44 שֶׁמֵּהֵן נִמְשָׁכָה מַחֲשָׁבָה זֶה – כפי שהוסבר לעיל, שכל
45 האותיות שבמחשבה באות מאיזו מדה שהיא הגורמת שהנפש
46 תהרהר באותיות מחשבה אלו. הרי ברור הדבר, שהחיות של

יום שלישי כ"ט סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פו, רק מפני שאין... עד עמ' פז, ידוע למשכילים.

שער היחוד והאמונה

רק מפני שאין בנבראים כח להשיג רק ההשתלשלות ממדרגת חכמה שהיא ראשיתם למדרגת עשיה השפלה לכך אנו אומרים שלגבי הקדוש ב"ה נחשבת מדרגת החכמה כמדרגת עשיה ממש דהיינו לומר שהוא רם וגשא ונעלה עליו רב מאד מאד ממדרגת החכמה ולא שייך כלל לייחס אצלו שום ענין המתייחס לחכמה אפילו בדרך מעלה ועילוי רב כגון לומר עליו שא"א לשום נברא עליונים ותחתונים להשיג חכמתו או מהותו כי ענין ההשגה מתייחס ונופל על דבר חכמה ושכל לומר שאפשר להשיגו או אי אפשר להשיגו מפני עומק המושג אבל הקדוש ברוך הוא שהוא למעלה מן השכל והחכמה לא שייך כלל לומר בו שאי אפשר להשיגו מפני עומק המושג כי אינו בבחי' השגה כלל והאומר עליו שאי אפשר להשיגו הוא כאומר על איזו חכמה רמה ועמוקה שאי אפשר למששה בידים מפני עומק המושג שכל השומע יצחק לו לפי שחוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשייה גשמית הנתפסת בידים וככה ממש נחשבת לגבי הקב"ה מדרגת השכל וההשגה כעשייה גשמית ממש ואפילו השגת שכלים שבעולמות עליונים ואפילו מדרגת חכמה עילאה המחיה את כולם כדכתיב כולם בחכמה עשית. ומה שהקדוש ברוך הוא נקרא חכם בכתוב וגם חז"ל כינו לו מדרגת ומעלת החכמה היינו משום שהוא מקור החכמה שממנו ית' נמשך ונאצל מהות מדרגת חכמה עילאה שבעולם האצילות וכן רחום וחסיד על שם שהוא מקור הרחמים והחסדים וכן שאר המדות שכולן נמשכו ונאצלו ממנו יתברך

1 רק - אם כך הדבר, מדוע אנו אומרים רק שחכמה לגבי הקב"ה
2 היא כמו עשיה לגבי חכמה, הרי ה"עצם" הוא למעלה מעלה
3 בהרבה מאשר עשיה לגבי חכמה? - הרי זה מפני שאין
4 בנבראים כח להשיג רק ההשתלשלות ממדרגת חכמה,
5 שהיא ראשיתם, - איך
6 שהיא יורדת למדרגת
7 עשיה השפלה, לכך אנו
8 אומרים שלגבי הקדוש-
9 ברוך-הוא נחשבת
10 מדרגת החכמה
11 כמדרגת עשיה ממש, -
12 שמחכמה עד עשיה
13 בנבראים היא הירידה
14 הגדולה ביותר של
15 מדרגות שבאפשרותם
16 להשיג, דהיינו לומר -
17 כלומר, שהוא - יתברך,
18 רם ונשא ונעלה עליו
19 רב מאד מאד ממדרגת
20 החכמה. ולא שייך כלל
21 לייחס אצלו שום ענין
22 המתייחס לחכמה, אפילו
23 - לא בדרך מעלה ועליו
24 רב, - אפילו התייחסות
25 לחכמה כדי לציין איך
26 הוא ברוך-הוא למעלה
27 מחכמה - גם זה אינו
28 מתאים, כגון לומר עליו
29 - על הקב"ה, שאי אפשר
30 לשום נברא עליונים
31 לתחתונים להשיג
32 חכמתו או מהותו, -
33 כאן הרי משתמשים בענין
34 ההבנה באופן של שלילה
35 ועליונות, שאי-אפשר
36 להבין את הקב"ה - ובכל

37 זאת לא שייך לומר כך אודות הקב"ה, כי ענין ההשגה מתייחס
38 ונופל - רק על דבר חכמה ושכל, לומר שאפשר להשיגו,
39 או אי אפשר להשיגו מפני עומק המושג; אבל הקדוש-
40 ברוך-הוא שהוא למעלה מן השכל והחכמה - לא שייך
41 כלל לומר בו שאי אפשר להשיגו מפני עומק המושג, -
42 וזאת מפני כי - הקב"ה, אינו בכחינת השגה כלל, והאומר
43 עליו - על הקב"ה, שאי אפשר להשיגו - הוא כאומר על
44 איזו חכמה רמה ועמוקה, שאי אפשר למששה בידים מפני
45 עומק המושג, שכל השומע - דברים אלה, יצחק לו, לפי
46 שחוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשייה גשמית

47 הנתפסת בידים, - דבר גשמי, הנעשה ונלקח בידים, מתאים
48 לומר עליו, שיכולים למשוש בידים, ואילו ענין של שכל,
49 ה"מתקבל" בשכל בלבד, לא מתאים כלל לומר שהחכמה היא
50 כל-כך עמוקה, שאי אפשר למשוש אותה בידים. וככה ממש
51 נחשבת לגבי הקדוש-
52 ברוך-הוא מדרגת
53 השכל וההשגה כעשיה
54 גשמית ממש, ואפילו
55 השגת שכלים - נמצאים
56 בעלי הבנה גדולה,
57 שבעולמות עליונים,
58 ואפילו מדרגת חכמה
59 עילאה - החכמה
60 העליונה, שבעולם
61 האצילות, המחיה את
62 כלם, - כל הנבראים וכל
63 עניני שכל, כדכתיב: -
64 כמו שכתוב: "כלם
65 בחכמה עשית". -
66 שהתהוות כל הנבראים
67 וחיותם היא מ"חכמה",
68 היינו חכמה דאצילות, אף-
69 על-פי-כן נחשבת גם
70 חכמה עילאה (עליונה)
71 שבאצילות כעשיה לגבי
72 הקב"ה, כי הקב"ה הוא בלי
73 ערך למעלה מחכמה
74 שבאצילות - ממילא לא
75 מתאים כלל לומר, שאי-
76 אפשר להבינו בחכמה
77 ושכל, כיוון שענין החכמה
78 והשכל אינו ה"חוש" כלל
79 שעל-ידו אפשר להשיג,
80 כי הוא למעלה לגמרי
81 מכך. ומה שהקדוש-
82 ברוך-הוא נקרא "חכם"

83 כפתיב, - הרי שכן מייחסים לו ענין החכמה, וגם חכמינו
84 וברונם-לכרעה בנו לו מדרגת ומעלת החכמה, - שהוא
85 יתברך חכם, הינו משום שהוא מקור החכמה, שממנו יתברך
86 נמשך ונאצל - לגבי נבראים נאמר הלשון "נברא", דבר שנוצר,
87 ולגבי מדרגה שמעולם האצילות, הלשון הוא "נאצל", שנאצל
88 ונפרש ממנו יתברך מדרגה זו ונאצל זה, מהות מדרגת חכמה
89 עילאה - עליונה, שבעולם האצילות. וכן - מה שקוראים
90 לקב"ה בשם: "רחום" ו"חסיד", - למרות שהוא למעלה לגמרי
91 ממדות רחמים וחסד, הרי זה מפני על שם שהוא מקור הרחמים
92 והחסדים. וכן שאר המדות, - שמה שמציינים את הקב"ה

- 1 במדות האחרות, הרי זה מפני שהוא מקור למדות אלו, שכלל –
 2 כל המדות, נמשכו
 3 ונאצלו מן יתברך.
 4 ודרך וענין ההמשכה והאצילות איך ומה ידוע
 5 והאצילות, – כיצד
 6 נמשכו ונאצלו חכמה
 7 ומדות מהקב"ה, שהוא
 8 למעלה לגמרי מחכמה ומדות, ואף גם אחרי שנמשך ענין
- 9 החכמה והמדות, הן דבר אחד אתו יתברך, איך – נמשך ונאצל
 10 ענין החכמה והמדות
 11 מ"אינסוף" שלמעלה
 12 לגמרי מחכמה ומדות,
 13 ומה – איזו מהות נאצלה
 14 כאן, שבהיותה ענין של
 15 חכמה או מדות, היא דבר
 16 אחד אתו יתברך, הנה דבר זה ידוע למשכילים.

יום רביעי ל' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פז, הגה"ה (סוד הצמצום... עד עמ' פז, מן השכל.

- 17 (הגהה: – ב"הגהה" זו מוסבר בקיצור ענין הצמצומים שהיו
 18 נדרשים כדי שמאור אינסוף, יאצל ענין של חכמה ומדות: סוד
 19 הצמצום פאור אינסוף ברוך הוא, – שלפני הצמצום האיר
 20 האור הבלתיגבול, והצמצום פעל שיתגלה כוח הגבול שבאור
 21 אינסוף, וצמצום א"ה
 22 קדמון, – היינו המחשבה
 23 הראשונה הכוללת כל
 24 סדר ההשתלשלות –
 25 נעשה כבר כאן ענין של
 26 מחשבה, אבל מחשבה כזו
 27 הכוללת כל סדר
 28 ההשתלשלות, וסוד –
 29 הצמצום של הדיקנא, –
 30 זקן ושערות, שהם ענין של
 31 צמצומים: כשם שבשערה
 32 החיות מצומצמת ביותר,
 33 עד שגם כשחותכים את
 34 השערה אין האדם חש
 35 בכאב, כך מהווה "סוד
 36 הדיקנא" אופן נוסף
 37 בצמצומים, שסוד כל
 38 הצמצומים – הוא,
 39 לצמצום האור – כדי
 40 שיוכל, שיתלבש בבחינות כלים דעשר ספירות. – שבעולם
 41 האצילות. כלים" הם ענין של חכמה וחסד, ואילו "אור" הוא
 42 פשוט, בלי ציור של חכמה וחסד; הנה בשעה שהוא מצמצם את
 43 עצמו ונעשה ענין של כלים, של חכמה וחסד, בהם מתלבש
 44 ומתייחס האור, אז מתהווה ענין החכמה והחסד ובאופן שהם
 45 דבר אחד אתו יתברך. והנה, אחר שנתלבש אור אינסוף
 46 בבחינת כלים דחכמה-ינה דעת, או שייך לומר מה שכתב
 47 הרמב"ם: – שהדעת והידיעה שלמעלה הן באופן ש"הוא
 48 תודע, והוא המדע, והוא הידוע, – הכל זה "הוא", הוא
 49 יתברך, ובידיעת עצמו וכו', – ידוע כל הנבראים. לפי
- שפחית כלים דאצילות נעשים נשמה וחיות ל' – עולמות
 בריאה יצירה עשיה ולכל אשר בהם. – לכל הנבראים
 שבעולמות. וב"דיעת עצמו" שבכלים דאצילות, הוא ידוע כל
 הנבראים של בריאה – יצירה – עשיה המקבלים חיותם מהם.
 אך, כל זה שייך אחרי
 שהאור מצטמצם על-ידי
 צמצומים שונים, עד
 שיוכל האור להתלבש
 בכלים שבאצילות. אבל
 בלי צמצום והתלבשה
 הנוכח לעיל – כאמור
 לעיל, של האור בכלים,
 לא שייך כלל לומר "הוא
 תודע, והוא המדע
 וכו'", – כלומר, לא שייך
 כלל לומר בו ענין של
 ידיעה, גם לא באופן של
 "הוא הידוע הוא המדע
 וכו", כי – הקב"ה, אינו
 בבחינת ונדר דעת ומדע
 כלל חסד ושלום, אלא –
 הוא, למעלה מעלה עליו
 רב עד אין קץ אפילו
 בבחינת ונדר חכמה, – שגם האופן של "הוא הידוע והוא
 המדע כו" הוא גדר פרטי של חכמה, כלומר, זהו חכמה ולא ענין
 של חסד – הנה הוא יתברך למעלה מעלה לגמרי מכך, עד
 שפחית חכמה נחשבת אצלו יתברך בבחינת עשיה
 (נשמת): על-כל-פנים הרי אמר, שהדרך והאופן כיצד נמשך
 ונאצל מאור אינסוף ענין של חכמה ומדות, ובכל זאת תהייה
 דבר אחד עם אור אינסוף, עד ש"הוא המדע וכו' – דבר זה ידוע
 למשכילים, ורבנו הזקן ממשיך ואומר: והנה, אין לנו עסק
 בנסתרות, – כיצד נאצלו הספירות מאור אינסוף, ובאופן זה
 שהן דבר אחד עם אור אינסוף. אך "הנגלות לנו", – הוא,

2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בבי" יותר בכ"מ בדא"ח – לדוגמא מצות האמנת אלקות וכו'". מראי-מקומות בענין זה אפשר למצוא גם ב"ספר הערכים – חב"ד", כך ד', ערך "אורות דספירות – פשיטות או ציורים". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בבי" יותר בכ"מ בדא"ח לדוגמא ש' היחוד וכו' – "שער היחוד" לאדמו"ר האמצעי (בספר "נר מצוה ותורה אור").

שער היחוד והאמונה

17 שְׁהָאֵצִיל מֵאֲתוֹ יִתְבַּרְךָ,
18 גַּם כֵּן אֵינוֹ בְּבַחֲנִית
19 הַשְּׁגָה - שׁוֹיכְלוֹ לְהַשִּׁיג
20 אִיךְ מִתְיַחַד בְּהֵן - אֵלֶּא
21 זֶה עֲנִין שִׁישׁ "לִקְחָתוֹ"
22 בְּאֻמוֹנָה, וְלִכֵּן נִקְרָא
23 מְדוּתָיו שֶׁל הַקְדוּשָׁה
24 בְּרוּךְ־הוּא - שֶׁהֵן
25 הַסְפִּירוֹת - בְּזֹהֵר
26 הַקְדוּשָׁה: "רְדָא
27 דְּמַהֲמִינוּתָא", - סוּד
28 הָאֻמוֹנָה, שֶׁהִיא הָאֻמוֹנָה
29 שְׁלִמְעֵלָה מִן הַשְּׁכָל: -
30 שְׁכֵן, אֵין הַשְּׁכָל יִכּוֹל
31 לְהַשִּׁיג זֹאת, וְאִפְשֵׁר
32 "לִקְבֹּל" רַק בְּאֻמוֹנָה.

לצמצם האור שיתלכש בבחי' כלים דיי"ם
והנה אחר שנתלכש אור א"ס בבחי'
כלים דהב"ד או שייך לומר מ"ש הרמב"ם
הוא היודע והוא המדע והוא הידוע
ובידיעת עצמו וכו' לפי שבחי' כלים
דאצילות נעשים נשמה וחיות לבי"ע
ולכל אשר בהם אבל בלי צמצום
והלכשה הנ"ל לא שייך כלל לומר הוא
היודע והוא המדע וכו' כי אינו בבחי'
וגדר דעת ומדע כלל ח"ו אלא למעלה
מעלה עליו רב עד אין קץ אפי' מבחי'
וגדר חכמה עד שבחי' חכמה נחשבת
אצלו ית' בבחי' עשיה גשמית):

הקדוש ב"ה שהן הספירות בזה"ק רוא דמהימנותא
שהיא האמונה שלמעלה מן השכל:

1 לְהֵאֱמִין אֻמוֹנָה שְׁלֵמָה
2 דְּאִיהוּ וְגִרְמוּהִי חֵד, -
3 הוּא יִתְבַּרְךָ וְ"גִרְמוּהִי"
4 הַכִּלִּים וְהַסְפִּירוֹת שְׁלוֹ הֵם
5 דְּבַר אֶחָד, דְּהִינוּ מְדוּתָיו
6 שֶׁל הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא
7 וְרִצּוֹנוֹ וְחֻכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ
8 וְדַעְתּוֹ - הֵם דְּבַר אֶחָד
9 עִם מְהוּתוֹ וְעִצְמוֹתוֹ,
10 הַמְרוֹמֵם לְבָדוֹ רוֹמְמוֹת
11 אֵין קִין מִבְּחִינַת הַחֻמָּה
12 וְשֶׁכֶל וְהַשְּׁגָה, וְלִכֵּן, -
13 מִפְּנֵי שְׁהוּא לְמַעְלָה
14 לְגַמְרֵי מַעֲנִין שֶׁל שְׁכָל
15 וְהַשְּׁגָה, גַּם יְחֻדּוֹ
16 שְׁמִתְיַחַד עִם מְדוּתָיו

יום חמישי א' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פז, פרק י אך מכל מקום... עד עמ' 174, אתכסיאת כו'.

59 והשמש שמקיל ההבנה בהיחוד דהספירות במקורם כו').
60 וְנִקְרָא - הַמְקוּבָּלִים, אֲוִתֵּן - אֵת הַסְפִּירוֹת, בְּשֵׁם "אֲוִרוֹת", -
61 מִשֵּׁל מַעֲנִין אֲוֵר וְגִילּוֹ, כִּדִּי שְׁעַל־יְדֵי הַמְשָׁל הָיָה - מֵאֲוֵר, וְיִכֵּן
62 לָנוּ קֶצֶת עֲנִין - וְאֹפֶן, הַיְחָדוּת שֶׁל הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא
63 וּמְדוּתָיו, - בַּסְפִּירוֹת, -
64 שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ מְשָׁל כְּעִין
65 יְחֻד אֲוֵר הַשְּׁמֶשׁ
66 שְׁבִתוֹךְ גּוֹף בְּדוּר
67 הַשְּׁמֶשׁ - כְּמוֹ שְׁאוֹר
68 הַשֶּׁמֶשׁ הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ גּוֹף
69 כְּדוּר הַשֶּׁמֶשׁ מִתְאַחַד עִם
70 גּוֹף הַשְּׁמֶשׁ שְׁנִקְרָא
71 'מֵאֲוֵר', - לֹא רַק "שֶׁמֶשׁ",
72 אֲלֵא גַם "מֵאֲוֵר" - הִיא
73 מִקְרִינָה מִתּוֹכָה אֲוֵר. כְּמוֹ
74 שְׁבִתוֹכִי: "אֵת הַמֵּאֲוֵר
75 הַגָּדֹל וְגוֹ", - כְּלֹמֶר:
76 הַקֶּבֶה בְּרָא אֵת הַשֶּׁמֶשׁ,

77 הַנִּקְרָאת "מֵאֲוֵר", שֶׁהִיא הַמְקוֹר וְהַשִּׁיבוֹת לְאוֹר הַבָּא מִמֶּנּוּ,
78 וְהַיּוֹ וְהַנִּיצוּץ הַמִּתְפַּשֵּׁט וְהַמֵּאִיר מִמֶּנּוּ - מִזֶּה "שֶׁמֶשׁ", נִקְרָא
79 "אֲוֵר", כְּמוֹ שְׁבִתוֹכִי: "וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם", וְכִשְׁהָאוֹר
80 הוּא בְּמִקְוֵוֹ בְּגוֹף הַשְּׁמֶשׁ - הוּא מִיְחָד עִמּוֹ - עִם הַשֶּׁמֶשׁ,
81 בְּתַכְלִית הַיְחָדוּת, כִּי אֵין שָׁם - בְּגוֹף הַשֶּׁמֶשׁ, רַק עֶצֶם אֶחָד
82 שֶׁהוּא גּוֹף הַמֵּאֲוֵר הַמֵּאִיר, - אֵין מְקוֹם לֹמֵר, שִׁישְׁנָם שֵׁם שְׁנֵי
83 דְּבָרִים - הַ"מֵּאֲוֵר" עֲצָמוֹ, וְהַ"אֲוֵר" הַבָּא מִן הַמֵּאֲוֵר, אֲלֵא שֵׁם
84 קִיָּם דְּבַר אֶחָד בְּלִבָּד - וְהוּא הַ"מֵּאֲוֵר", כִּי הָיָו וְהָאוֹר - הֵם,

33 פֶּרֶק י. בְּסוֹף הַפֶּרֶק הַקּוֹדֵם, פֶּרֶק ט', הַסְבִּיר רַבֵּנוּ הַזֶּקֶן, שְׁכִיּוֹן שֶׁהִקְבִּה
34 לְמַעְלָה אֵין קִין מִחֻכְמָה, שְׁכָל וְהַשְּׁגָה, לִכֵּן גַּם הַיְחָדוּת - שְׁהוּא בְּרוּךְ־הוּא
35 מֵאֻחָד עִם הַסְפִּירוֹת וְהַמְדוּת שֶׁבְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת (שְׁלֵמוֹת שֶׁהֵם עֲנִין שֶׁל
36 מִדַּת הַחֻכְמָה וּמִדַּת הַחֵסֶד - הֵן בְּכָל זֹאת מֵאֻחָדוּת עִם אֲוֵר אֵין־סוֹף
37 בְּרוּךְ־הוּא בְּאֹפֶן שֶׁל "חֵד" -
38 הוּא לְמַעְלָה מִזֶּה שֶׁנֶּגֶת אֲנֹשׁ.

39 וְלִכֵּן נִקְרָאוֹת בְּזֹהֵר הַקְדוּשָׁה,
40 מְדוּתָיו שֶׁל הַקֶּבֶה, שֶׁהֵן
41 הַסְפִּירוֹת, בְּשֵׁם "רְדָא"
42 דְּמַהֲמִינוּתָא, סוּד הָאֻמוֹנָה,
43 שֶׁהֵי עֲנִין הַסְפִּירוֹת קְשׁוֹר
44 בְּאֻמוֹנָה, שֶׁהִיא לְמַעְלָה
45 מִשְׁכָּל וְהַשְּׁגָה.
46 אֵךְ מִכָּל־מְקוֹם, -
47 לְמִרְוֹת שֶׁ"הַסְפִּירוֹת" הֵן
48 לְמַעְלָה מִשְׁכָּל וְהַשְּׁגָה,
49 הוּאֵל וְדִבְרָה תוֹרָה
50 בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, לְשִׁבְךְ

51 אֵת הָאֵין מִה שֶׁהִיא יִכּוֹלָה לְשַׁמֵּעַ, לִכְךָ - לִכֵּן, נִתֵּן רִשׁוֹת
52 לְחֻכְמֵי הָאֵמֶת - חֻכְמֵי תוֹרַת הַקְּבִלָה, לְדַבֵּר בְּסְפִירוֹת בְּדֶרֶךְ
53 מְשָׁל, - בִּיאוּר כ"ק אֲדַמּוּר שְׁלִיט"א: "כְּשֶׁאֲנֻמְרִים מִשֵּׁל" הִרִי
54 זֶה מִדְּגִישׁ שְׁאִינָם אוֹתוֹ הַעֲנִין (הַנִּמְשָׁל), כִּי־אֵם שִׁישׁ דּוֹגְמָא
55 בְּשִׁיבוֹת דְּפִרְטֵי הַמְשָׁל בִּינִינָם - לְהַשִּׁיבוֹת בֵּין פִּרְטֵי הַנִּמְשָׁל,
56 אֶף דְּפִרְטֵי הַמְשָׁל וְהַנִּמְשָׁל אֵין כָּל עֶרֶךְ וְשִׁיבוֹת בִּינִינָם (עַל־
57 דְּרִיזָה בְּנִידוֹן דִּידִן אֵין עֶרֶךְ כָּלֵל לְאוֹר וְשֶׁמֶשׁ עִם הַסְפִּירוֹת
58 וּמְקוֹרָם - כִּי־אֵם הַמְשָׁל הוּא עַל יְחֻדָּם (שִׁיבוֹתָם) דִּהָאוֹר

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְרָצוֹנוֹ וְחֻכְמָתוֹ, אֵינֶן עוֹלוֹת וְנִקְרְאוֹת – 43
לגבי הקב"ה, בְּשִׁמוֹת אֱלֹ – של מדות, רצון וחכמה, כָּלֵל אֵלָא – 44
לְנֶבִי הַנִּבְרָאִים – בלבד, הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שהם – 45
למטה מאצי" – בבריאה יצירה ועשי' – והיינו, עֲלִיּוֹנִים – 46
וְתַחְתּוֹנִים, – והנבראים – 47
העליונים והנבראים – 48

התחתונים, שְׁחִינֹתָם – 49
וְחִיּוֹתָם וְהַנְּהֻגָתָם, – 50
שְׁתֵּי הַדְּוָדִים הַבְּרוּךְ הוּא – 51
מִחֵה וּמְחִיָּה אוֹתָם – 52
וּמְנַהִיגָם, הוּא – על-ידי, – 53
בְּרָצוֹנוֹ וְחֻכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ – 54
וְדַעְתּוֹ – של הקב"ה, – 55
הַמְתַּלְבְּשׁוֹת – רצונו, – 56
חכמתו, בינתו ודעתו של – 57
הקב"ה, מתלבשות – 58
בְּמִדּוֹתָיו הַקְדוּשׁוֹת, – 59
חסד, גבורה, תפארת וכו', – 60
הרי לגבי הנבראים, – 61
המתהווים, מקבלים – 62
חיותם ומונהגים מהקב"ה – 63
על-ידי התלבשות רצונו, – 64
חכמתו, בינתו ודעתו – 65
במדותיו, נקראות – 66
הספירות והמדות בשמות – 67
חכמה, בינה, דעת ומדות. – 68
בְּדִאֲתָא – כמו שמצינו – 69
בְּמִדְרָשׁ: "בְּעֶשְׂרָה – 70
דְּבָרִים נִבְרָא הָעוֹלָם: בְּחֻכְמָה, בְּתִבְנוּיָה וּבְדַעְתָּהּ וְכוּ', – 71
דְּבָרֵיכֶם: – בכתוב: ה' בְּחֻכְמָה יָסַד אֶרֶץ, בִּזְנוֹן שָׁמַיִם – 72
בְּתִבְנוּיָה, בְּדַעְתּוֹ תִּהְיוּמוֹת נִבְקְעוּ וְכוּ' – בכתוב הרי במדרש, – 73
שהתהוות העולם היא ב"עשרה דברים", שהם עשר ה"ספירות", – 74
וּכְמֵאמֶר אֱלֹהֵינוּ: – ב"פתח אליהו" שבהקדמת תיקוני זוהר: – 75
"דִּאֲפִיקַת עֶשֶׂר תְּקוּנֵי, וְקָרִינֵן לְהוֹן עֶשֶׂר סְפִירָה, – אתה – 76
(ריבוננו של עולם) הוצאת עשרה "תיקוני" והם נקראים "עשר – 77
ספירות", לְאַנְהֵנָא בְּהוֹן עֲלָמִין סְתִימִין דְּלֹא אֲתַגְלִין וְעֲלָמִין – 78
דְּאֲתַגְלִין, – כדי להנהיג בהן (בעשר הספירות) את ה"עולמות – 79
הסתומים" (העולמות שלמעלה מהשגה), ואת ה"עולמות – 80
הגלויים" (שהם גלויים להשגת האדם). וּבְהוֹן אֲתַבְּסִיאת כּוּ'. – 81
– ובהם (ועל ידם) אתה מתכסה ומסתתר מהנבראים, שלא יראו – 82
בגלוי את החיות האלקית המהווה ומחיה אותם. רבנו הזקן – 83
מביא להלן דוגמא כיצד נתהוו הנבראים מהמדות והספירות: – 84

שָׁם – בגוף השמש, עֵצֶם אֶחָד מִמֶּשׁ עִם גּוֹף הַמָּאוֹר הַמָּאִיר, – 1
וְאֵין לוֹ – לזיו, שוֹם מְצִיאוֹת כָּלֵל בְּפָנֵי עֲצָמוֹ. – כלומר: – 2
לכאורה, למרות שדבר ברור הוא, שבגוף השמש ישנו בודאי – 3
אור השמש – שהרי כיוון שאור השמש מתפשט למרחק רב כזה – 4

עד שהוא מאיר את – 5
האדמה, ודאי הדבר – 6
שהוא נמצא גם בשמש – 7
עצמה – אלא, יחודו שם – 8
הוא באופן שהוא כולו – 9
מאוחד עם ה"מאור" – 10
עצמו, ואי אפשר לציין – 11
אותו שם בשם "אור" – 12
ו"זיו", כי שם אין הוא – 13
מציאות לעצמו כלל – שם – 14
קיים במציאות רק – 15
ה"מאור" והמקור של – 16
האור. וּבְדְבָרֵים הָאֵלֶּה – 17
מִמֶּשׁ, – אודות יחודו של – 18
אור השמש כשהוא נמצא – 19
במאור עצמו, וְיִוְתֵר מִזֶּה, – 20
– כלומר: יותר מאשר – 21
הוסבר בקשר ליחוד – 22
ואיחוד אור השמש עם – 23
ה"מאור", הֵן מִדּוֹתָיו שֶׁל – 24
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא – 25
וְרָצוֹנוֹ וְחֻכְמָתוֹ בְּעוֹלָם – 26
הַמְצִיאוֹת – "ספירות" – 27
עולם האצילות ביחודם, – 28

עִם מְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ – של הקב"ה, בְּכִיכּוֹל, הַמְתַּלְבֵּשׁ – 29
בְּתוֹכָם – מהותו ועצמותו כביכול המתלבש בתוך ה"ספירות", – 30
וּמְתִיחֵה עִמָּהֶם בְּתַכְלִית הַיְחוּד, – שכך ויותר מכך – הוא – 31
למשל יחודו של אור השמש עם השמש, בשעה שהאור נמצא – 32
בגוף השמש, מֵאַחֵר שֶׁנִּמְשְׁכוּ וְנִקְצְלוּ – ה"ספירות", מֵאֲתוֹ – 33
וְתִבְרָה, עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁלַל בְּדֶרֶךְ הַתַּפְשׁוּת הָאוֹר מִהַשְׁמֵשׁ. – 34
אֵךְ – ביחס ל"ספירות" ולמאציל ברוך-הוא, הרי זה לֹא מִמֶּשׁ – 35
בְּדֶרֶךְ זֶה, – כפי שהדבר הוא באור המתפשט מהשמש, כֵּן – 36
בְּדֶרֶךְ רְחוּקָה וְנִפְלְאוֹה מִהַשְׁתַּנְּנוּ, כִּי נִבְחָה דְרָכָיו – של – 37
הקב"ה, מְדַרְבֵּינֵי. וּמְכַל-מְקוֹם, – למרות שזה באופן נעלה – 38
ביותר מאשר אצל האדם, בכל זאת, כִּדִּי לְשִׁכַּךְ הָאֵזֶן, נִשְׁמָע – 39
וְנִתְבַּנֵּן מִמֶּשֶׁל אוֹר הַשְׁמֵשׁ, הַמֵּיחָד וּבְטָל בְּמִקּוּרָו, וְאֵינוֹ – 40
עוֹלָה – האור בהיותו בשמש עצמה, בְּשֵׁם כָּלֵל בְּפָנֵי-עֲצָמוֹ – 41
דֵּךְ שֵׁם הַמִּקּוֹר לְבִדּוֹ – כֵּךְ – גם, כֵּךְ מִדּוֹתָיו שֶׁל – 42

3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אאפ"ל "אין ואפס" מצד המאור – שהרי מציאות ענין מאור – מחשיב הענין דאור (שעש"ז נקרא מאור)". 4. ראה ישעיה נה, ט. 5. חגיגה יב, א. – כידוע, גם ה"אגדות" שבגמרא נקראות "מדרש". 6. משלי ג, יט – כ. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הול"ל משנה המפורשת בעשרה מאמרות נב"ע – אלא שכמשנה מדבר מצד המל' והגילוי (מאמר – כנ"ל) שבכל ספירה וכאן הראי' צ"ל על חכ' בינה כו'".

יום שישי ב' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 174, עד"מ ביום ראשון... עד עמ' פח, מדות כלל.

לְהַעֲלִים מִים הָעֲלִיּוֹנִים הָרוֹחַנִיִּים מִמֵּים הַתַּחְתּוֹנִים, וְעַל־יְדֵי
זֶה נִתְגַּשְּׁמוּ – הַמִּים הַתַּחְתּוֹנִים בְּהַכְדָּלָם מִ– הַמִּים הָעֲלִיּוֹנִים;
– נַעֲשֶׂתָה אִם כֵּן הִהְגַּשְׁמָה עַל־יְדֵי צִמְצוּם וְהַעֲלָם, הַבְּאִים מִמֶּדֶת
הַגְּבוּרָה שֶׁנִּתְגַּלְתָּה וּפְעֵלָה בְּיוֹם שְׁנֵי מִשְׁתַּת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וּמִדַּת
חֶסֶד בְּלִילָה בָּהּ, – בְּמִדַּת
הַגְּבוּרָה, כִּי "עוֹלָם חֶסֶד
יִבְנֶה"⁹, – הֵעֵרַת כִּ"ק
אֲדָמוֹר שְׁלִישִׁי¹⁰: "א: עֵנִן
שֶׁל חֶסֶד". כְּלוּמָר: עֵצֶם
הַ"בְּנָה" שֶׁל הָעוֹלָם הוּא
בִּיטּוֹי שֶׁל חֶסֶד וְגִילּוֹי. הֲרִי,
שֶׁגַם בִּמְקוֹם שְׁפּוּעֵלַת מִדַּת
הַגְּבוּרָה, פּוֹעֵלַת שֵׁם גַּם
מִדַּת הַחֶסֶד, שֶׁהִכָּל – כֹּל
הָאֲמוּרָה הוּא כְּדִי שֶׁתִּרְאֶה
הַיִּבְשָׁה וְאֲדָם עָלֶיהָ
לְעֵבֶד ה'. – הֲרִי זֶה עֵנִן
שֶׁל חֶסֶד, וְכֵן בְּלִי. – כֹּל
שָׂר הַמִּדּוֹת, שְׁעַל־יֶדֶן
נִבְרָאוּ הַנִּבְרָאִים, כֹּל אַחַת
בְּיוֹם שֶׁלָּהּ. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר
אֱלֹהֵינוּ בְּתִקּוּנֵינוּ –
בִּ"תִּקּוּנֵי זֶהר", שֵׁם:
"לְאַחֲזָא אֵיךְ אֲתַנְהִיג
עֲלֵמָא בְּצִדְקָה וּמִשְׁפָּט
כו', – לְהִרְאוֹת כִּיצַד
מוֹנַהֵג הָעוֹלָם בְּצִדְקָה
וּמִשְׁפָּט וְכו' – שֶׁ"סְפִירוֹת"

נֶאֱצַלּוּ בְּשִׁבְלֵי עֵנִן הַנְּהַגַּת הָעוֹלָם בְּצִדְקָה וּמִשְׁפָּט וְכו', צִדְקָה אִיהוּ
דִּין, – "צִדְקָה" הוּא מִדַּת הַדִּין וְהַגְּבוּרָה, מִשְׁפָּט אִיהוּ רַחֲמֵי כו',
– "מִשְׁפָּט" הוּא רַחֲמִים כו', בְּלֹא לְאַחֲזָא אֵיךְ אֲתַנְהִיג עֲלֵמָא,
– כֹּל זֹאת, כֹּל הַמִּדּוֹת וְהַסְפִּירוֹת, הֵן כְּדִי לְהִרְאוֹת כִּיצַד מוֹנַהֵג
הָעוֹלָם, אֲבָל לֹא דָאִית לָךְ צִדְקָה וְדִיעָא דָאִיהוּ דִּין, – אֲבָל
לֹא שֶׁאֲתָה, הַקֵּב"ה, יֵשׁ לָךְ "צִדְקָה" הִידוּעַ, לִנְבְּרָאִים, שׁוֹזֵר דִּין,
וְלֹא מִשְׁפָּט וְדִיעָא דָאִיהוּ רַחֲמֵי, – וְלֹא, שֵׁשׁ לָךְ, עֵנִן
הַ"מִּשְׁפָּט" הִידוּעַ, לִנְבְּרָאִים, שֶׁהוּא רַחֲמִים, וְלֹא מִכָּל מִדּוֹת אֱלוֹ כֹּלָל. כְּלוּמָר, "צִדְקָה"
וּ"מִשְׁפָּט" מְצִיּוּנִים כְּמִדּוֹת אֱלוֹ רַק לִגְבִּי הָעוֹלָמוֹת וְהַנִּבְרָאִים,
וְאִילוֹ לִגְבִּי הַקֵּב"ה, הֲרִי "לֹא דָאִית לָךְ" – אֲצַלּוּ יִתְבָּרַךְ לֹא שִׁיךְ
צִדְקָה וּמִשְׁפָּט זֶה, כִּי לִגְבִּי אֵין מִדּוֹת אֱלוֹ דְּבַר לְעִצְמָם כֹּלָל, הֵן
מֵאוּחָדוֹת כֹּלָל בַּהֲקֵב"ה עֲצֻמּוֹ, כְּמוֹ אֹר שֶׁמֶשׁ בְּהִיּוֹתוֹ בְּמֵאוֹר
הַשֶּׁמֶשׁ עֲצֻמָּה, שֵׁם אֵין הוּא "מְצִיאוֹת" כֹּלָל, אֲלֵא הוּא בְּטֵל
לִגְמָרִי וּמֵאוּחָד בְּשֵׁם עֲצֻמָּה.

עַל־דֶּרֶךְ־מִשְׁל: בְּיוֹם רֵאשׁוֹן מִשְׁתַּת יְמֵי בְּרֵאשִׁית – נִגְלִית
מִדַּת הַחֶסֶד, – כְּפִי שֶׁהִיא, בְּלִילָה מִכָּל מִדּוֹתֵי הַקְּדוּשׁוֹת,
וְרִצּוֹנוֹ וְחִכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעַתוֹ – שֶׁל הַקֵּב"ה, מְלַבֵּשִׁין בָּהּ, –
בְּמִדַּת הַחֶסֶד, וּבְרֵא בָּהּ – בְּמִדַּת הַחֶסֶד, אֵת הָאֹר כְּמֵאֲמָר
יְיָ אֹר, – כִּי עֵנִן
הָאֹר הוּא הַתְּהוּוֹת הַבָּאָה
מִהַתְּגַלּוֹת מִדַּת הַחֶסֶד, 1
וְהַשִּׁיכוֹת שְׁבִין "אֹר" 2
לִ"חֶסֶד", הִיא בְּכַךְ שֶׁהִיא 3
בְּחִינַת הַתְּפַשְׁטוֹת 4
וְהַמִּשְׁכַּת הָאֹר לְעוֹלָם 5
מְלַמְעֵלָה, וְהַתְּפַשְׁטוֹתוֹ 6
– שֶׁל הָאֹר, בְּעוֹלָם מְסוּפֶה 7
הָעוֹלָם עַד סוּפוֹ, שֶׁהִיא 8
בְּחִינַת מִדַּת חֶסֶד; – 9
שֶׁהִיא עֵינִינָה שֶׁל חֶסֶד הוּא: 10
הַתְּפַשְׁטוֹת וְגִילּוֹי. רַק 11
מִפְּנֵי שֶׁבְּלִילָה – מִדַּת 12
הַחֶסֶד, גַּם מִמִּדַּת גְּבוּרָה, 13
– שֶׁהִיא מִדּוֹת וּסְפִירוֹת 20
21 (שְׁבַע־עוֹלָם הָאֲצִילוֹת) הֵן
22 בְּהַתְּכַלּוֹת אַחַת בְּשִׁנִּיהָ,
23 וּמִדַּת חֶסֶד כּוֹלֵלַת בָּהּ גַּם
24 מִדַּת הַגְּבוּרָה, לְכֵן לֹא
25 הָיָה – הָאֹר שְׁנוֹצֵר מִמֶּדֶת
26 הַחֶסֶד, רוֹחֲנִי בְּאֹר שֶׁל
27 מְעַלָּה מִמֶּשׁ, וְגַם נִתְלַבֵּשׁ
28 – אֹר זֶה, בְּעוֹלָם הָיָה

שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּל וְתַכְלִית, שֶׁהוּא מְחַלֵּף ת"ק – חֲמֵשׁ
מֵאוֹת, שֶׁנֶּה מְהַאֲרִין לְרִקְיעַ וּמְמַוְּרִין לְמַעְרָב⁸. – כֹּל הַהִגְבָּלוֹת
31 הִלּוּ לֹא הִיוּ קִיּוּמוֹת אִילוֹ הַתְּהוּוֹת הָעוֹלָם הִיתָה מִמֶּדֶת הַחֶסֶד
32 עֲצֻמָּה, שֶׁהִיא חֶסֶד הוּא הַתְּפַשְׁטוֹת בְּלִי הַגְּבֵלָה; אֲלֵא, מִפְּנֵי
33 שֶׁהַתְּהוּוֹת הִיא מִחֶסֶד כְּפִי שֶׁהִיא כֹּלּוּלָה גַּם מִגְּבוּרָה – וּמִצַּד
34 הַצִּמְצוּם שֶׁל מִדַּת הַגְּבוּרָה, בָּאוֹת הַהִגְבָּלוֹת הָאֲמוּרוֹת. – אַךְ,
35 כִּיוֹן שְׁבִיּוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית נִתְגַּלְתָּה וּפְעֵלָה מִדַּת
36 הַחֶסֶד, נִתְהוּוּ אִזוֹ הַנִּבְרָאִים שֵׁשׁ לָהֶם שִׁיכוֹת לְמִדַּת הַחֶסֶד,
37 הַמְצִיאוֹת שֶׁל אֹר וְכו', וְכֵן בְּיוֹם שְׁנֵי – שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית,
38 נִגְלִית מִדַּת גְּבוּרָה – כְּפִי שֶׁהִיא בְּלִילָה מִשְׁאֵר מִדּוֹת, וְרִצּוֹנוֹ
39 כו', – וְכֵן רִצּוֹן, חִכְמָה, בִּינָה, דַּעַת, מְלּוּבָשִׁים בָּהּ, וּבְרֵא בָּהּ –
40 וְהַקֵּב"ה בְּרֵא בְּמִדַּת הַגְּבוּרָה אֵת הַרְקִיעַ כְּמֵאֲמָר "יְיָ הֲרִקִיעַ
41 בְּתוֹךְ הַמָּיִם, וְיִהְיֶה מְבַדִּיל בֵּין מַיִם לַמָּיִם", – כִּךְ, שֶׁהָאֲמוּרָה
42 וְהַנִּבְרָא שֶׁנִּתְהוּוּ מִמֶּנּוּ – הֲרִקִיעַ – יֵשׁ לָהֶם שִׁיכוֹת לְמִדַּת
43 הַגְּבוּרָה, שֶׁהִיא – הַהִבְדָּלָה שֶׁבְּרִקְיעַ, בְּחִינַת צִמְצוּם וְגְבוּרוֹת

יום שבת קודש ג' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פח, פרק יא והנה גם... עד עמ' 176, וסתום בלבן.

שער היחוד והאמונה

פרק יא והנה גם עשרה מאמרות ג"כ נקראו בשם מאמרו' לגבי הנברא' בלבד כי כמו

שהמדות שבנשמת האדם כשבאות להתגלות' במעשה הן באות מלובשות באותיות המחשבה כגון מדת חסד ורחמים שבנשמה א"א לבא לידי התגלות בפועל ממש כ"א ע"י שמחשב בדעתו ומהרהר מעשה הצדקה וחסד לעשותה בפ"מ כי א"א לעשות בלי מחשבה ואם מצוה לאחרים לעשות כמו המלך אזי מתלבשת מדת החסד וגם אותיות המחשבה באותיות הדבור [וכן כשמדבר דברי חסד ורחמים לרעהו] כך עד"מ מדותיו של הקב"ה כשבאות לבחי' התגלות פעולתו בתחתוני' נקרא גילוי זה והמשכת פעולה זו בשם מאמר וצירוף אותו' שהרי א"א שתהיה שום פעולה נמשכת ממדותיו הקדושות בלי צירופים הנקרא' בשם אותיות כגון לבריאת האור ממדת החסד נמשך ממנה המשכת פעולה וכו' לפעול ולברוא בו את האור והמשכת כח זה וחיות זו נקראת בשם מאמר ואותיות יהי אור כי אף שאינן באותיות מחשבה שלנו ח"ו מ"מ הם ענין המורה על התהוו' האור מאין ליש שלכן נברא האור מהמשכת כח זה ולא נבראו ממנו דברים אחרים שנבראו ג"כ ממדת חסד כמו מים וכיוצא בהם מפני שנתלבשו בהם כחות בבחי' צירופים אחרים המורים על התהוות המים וכיוצא ונמצא כי כל חיות וכחות הנמשכות ממדותיו הקדושות לתחתונים

1 **פרק יא.** בפרק הקודם, פרק י"ד, הסביר רבנו הזקן, שהספירות, (מדותיו של הקב"ה וחכמתו ורצונו) נקראות בשמותיהן, לגבי הנבראים
2 בלבד, המתהווים, מקבלים חיותם ומונהגים על ידן. ואילו לגבי הקדוש
3 ברוך הוא, אין הן נקראות בשמות "מדות", "חכמה" ו"רצון", מפני היותן
4 מיוחדות בתכלית אתו יתברך.
5 אשר לכן לא שייך לקרוא
6 אותן בשם לעצמן - כמו
7 שהדבר באור וזיו השמש
8 בהיותם במקורם - מאור
9 השמש - שאינם עולים בשם
10 להקרא "אור", מפני שהם
11 מאוחדים שם עם המאור.
12 בפרק זה, פרק יא, יסביר רבנו
13 הזקן, שלא רק המדות
14 והספירות נקראות בשמותיהן
15 לגבי הנבראים בלבד, אלא גם
16 "עשרה מאמרות", שעל ידם
17 מתגלות המדות והספירות
18 לחיות, להחיות ולהנהיג את
19 הנבראים - גם הם נקראים
20 "מאמרות" לגבי הנבראים
21 בלבד, אבל לא לגבי למעלה,
22 כיוון שהם מאוחדים עם
23 המדות והספירות המאוחדות
24 בתכלית עם הקדוש-ברוך
25 הוא.
26 **והנה, גם עשרה**
27 **מאמרות, גם כן נקראו**
28 **בשם "מאמרות" לגבי**
29 **הנבראים בלבד.** -

31 "מאמר" הוא ענין של התגלות, כפי שרבנו הזקן מפרש מיד
32 להלן, כי כמו שהמדות שבנשמת האדם, כשבאות
33 להתגלות במעשה, - בפעולה הנצרת מאותה מדה, הן באות
34 מלובשות באותיות המחשבה, - לפני שהמדה באה במעשה,
35 היא באה בהתלבשות באותיות המחשבה. כגון מדת חסד
36 ורחמים שבנשמה, אי אפשר לבא לידי התגלות בפועל
37 ממש, - לעשות פעולה של חסד ורחמים, ב"אם עליידי
38 שמחשב - בתחילה, בדעתו ומהרהר מעשה הצדקה וחסד
39 לעשותה בפועל ממש, כי אי אפשר לעשות - שום פעולה,
40 בלי מחשבה, - וישנו אופן, שלפני התגלות המדה במעשה,
41 עליה להתלבש לא רק במחשבה, אלא גם בדבור - כפי שיוסבר
42 להלן. ואם מצוה לאחרים לעשות, כמו המלך, - המצווה
43 לאחרים לעשות, אי מתלבשת מדת החסד וגם אותיות
44 המחשבה באותיות הדבור [וכן כשמדבר דברי חסד
45 ורחמים לרעהו] - שגם אז מתלבשות מדות חסד ורחמים יחד
46 עם אותיות המחשבה, באותיות הדיבור. הרי שהתגלות הכחות
47 והמדות של הנפש, היא דוקא עליידי אותיות - אותיות

48 המחשבה או אותיות הדיבור. כך על-דרך-משל, מדותיו של
49 הקדוש-ברוך-הוא, כשבאות לבחינת התגלות פעולתו
50 בתחתונים, נקרא גילוי זה והמשכת פעולה זו בשם "מאמר"
51 ו"צירוף אותיות", שהרי אי אפשר שתהיה שום פעולה
52 נמשכת ממדותיו
53 הקדושות בלי צירופים
54 הנקראים
55 "אותיות". - כדי שתהיה
56 התגלות של "פעולה"
57 הבאה ממדותיו הקדושות,
58 הרי זה דוקא באופן של
59 התגלות כחות פרטיים,
60 שהרכבם הוא ההתגלות
61 שממנה באה ה"פעולה".
62 כגון לבריאת האור
63 ממדת החסד - נמשך
64 ממנה - ממדת החסד,
65 המשכת פעולה וכו'
66 לפעול ולברא בו - באותו
67 כוח, את האור, - שכן,
68 כפי שיסביר להלן, יכולות
69 להיות ממדת החסד
70 פעולות שונות וסוגי
71 התהוות שונות, הרי כדי
72 שיתהווה ממנה אור ולא
73 דבר אחר, היה צריך
74 להימשך ממדת החסד
75 התגלות וכוח פרטי
76 המורכב באופן כזה
77 שממנו ייברא אור,
78 והמשכת כח זה וחיות זו נקראת בשם מאמר ואותיות "יהי
79 אור". כי אף שאינן - ענין של אותיות ממש, באותיות
80 מחשבה שלנו חסד-ושלום, - בהביאו המשל האמור, שכשם
81 שהתגלות הנפש באדם היא דוקא עליידי אותיות המחשבה, כך
82 גם למעלה, שהתגלות מדותיו הקדושות היא עליידי ענין של
83 אותיות - מודגש כאן: שלמרות שבנפש הן אותיות ממש, עם כל
84 ההגבלות שיש לאותיות, הרי למעלה אין הדבר כך חסד-ושלום,
85 מכלי-מקום הם - בדומה לאותיות שכן, ענין המורה על
86 התהוות האור מאין ליש, - שזה הכוח הפרטי לבריאת האור,
87 שלכן נברא האור מהמשכת כח זה, ולא נבראו ממנו
88 דברים אחרים שנבראו גם כן ממדת חסד, כמו מים וכיוצא
89 בהם, - הרי, שהרכב אותו כוח הוא באופן שהוא בורא את
90 האור דוקא, ולכן מכונה כוח זה כ"מאמר יהי אור". העובדה
91 שמאותה מדת חסד מתהווים מים וכיוצא בהם - ולא אור, הרי
92 זה, מפני שנתלבשו בהם כחות בבחינות צירופים אחרים,
93 המורים על התהוות המים וכיוצא. ונמצא, כי כל חיות
94 וכחות הנמשכות ממדותיו הקדושות לתחתונים לבראם

1	מֵאֵין לִישׁ וּלְהַחְיוֹתָם וּלְקַיֵּמָם - נִקְרְאוּת - הַהַמְשָׁכוֹת שֶׁל	וְעֵלְמִין דְּאַתְגְּלִיין, - עוֹלָמוֹת גְּלוּיִים, נִבְרָאוּ וְחַיִּים מְהַתְנַלּוֹת
2	חַיּוֹת וּכְחוֹת בְּשֵׁם "אוֹתִיּוֹת הַקְדוּשׁוֹת", שֶׁהֵן בְּחִינַת	שֶׁנִּתְגַּלּוּ כְּחוֹת וְהַמְשָׁכוֹת הַנְּעֻלְמוֹת, הַנִּקְרְאוּת בְּשֵׁם
3	הַמְשָׁכַת הַחַיּוֹת מְרַצְנוֹ	"אוֹתִיּוֹת הַמְחַשְׁבָּה",
4	וְהַכְמָתוֹ וּמִדּוּתוֹ	וּבְשֶׁהֵן - הַכּוֹחוֹת הַגְּנוּזִים,
5	עוֹלָמוֹת	אוֹתִיּוֹת הַמְחַשְׁבָּה,
6	וְהַחְיוּתָם. וְהֵם -	בְּבְחִינַת הַתְנַלּוֹת
7	הַעוֹלָמוֹת הַנוֹצְרִים	לְהַחְיוֹת עֵלְמִין דְּאַתְגְּלִיין
8	מִהָאוֹתִיּוֹת, שְׁנֵי מִינֵי	- הַעוֹלָמוֹת הַגְּלוּיִים,
9	עוֹלָמוֹת: עֵלְמִין סְתִימִין	נִקְרְאוּת בְּשֵׁם
10	דֶּלָא אֲתַגְלִיין, - עוֹלָמוֹת	"מֵאֲמָרוֹת" ו"דְּכַר ה'"
11	סְתוּמִים שְׁאִינִם מִתְגַּלִּים,	ו"רוּחַ פִּיּו", כִּמוֹ -
12	הֵם הַמְתַּתִּיּוֹם וְחַיִּים	לְמַשֵּׁל, אוֹתִיּוֹת הַדְּבִדּוֹר
13	וְנִקְרְאוּ מִכְחוֹת	בְּאֶדָם עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁל,
14	וְהַמְשָׁכוֹת הַנְּעֻלְמוֹת, כִּמוֹ	שֶׁהֵן מְגַלּוֹת לְשׁוּמְעִים
15	אוֹתִיּוֹת הַמְחַשְׁבָּה	מִה שֶׁהִיא צָפוֹן וְסְתוּם
16	שֶׁנִּשְׁמַת הָאָדָם עַל-	בְּלִבּוֹ. - כִּךְ הָאוֹתִיּוֹת
17	דֶּרֶךְ-מִשְׁל, - שֶׁכֶּשֶׁם שְׁאוֹתִיּוֹת הַמְחַשְׁבָּה סְמוּיּוֹת מִהַזוּלָּת, כִּךְ	וְהַהַמְשָׁכוֹת הֵן הַתְגַּלּוֹת לְנִבְרָאִים, לְהַשְׁפִּיעַ חַיּוֹת לְנִבְרָאִים
18	הַכּוֹחוֹת סְמוּיִים מִהִנְבְּרָאִים, וּמֵהֵם מִתְהוּוִים הַעוֹלָמוֹת הַסְתוּמִים,	שֶׁבְּבְחִינַת "עֵלְמִין דְּאַתְגְּלִיין".

המשך ביאור למס' זבחים ליום ראשון עמ' ב

1	נִמְצָאנוּ לְמַדִּים, שְׂרָבִי יְהוּדָה סוֹבֵר שֶׁהַמְּזוּבָּה הִיא חֲצִי בְּדִרוֹם	יֹסִי וּבְמִוְצָע, כְּלוּמֹר, מִדּוּעַ כֹּאשֶׁר רַב אֲדָא דּוּחָה אֶת הַהוֹכָחָה
2	וְחֲצִי בְּצָפוֹן, וְאֵם כֵּן אִפְשָׁר לֹמַר שֶׁהַמְּשִׁנָּה שְׁשִׁנּוּ בַּה שְׁהִרְחִיקוּ	הוֹצֵרֶךְ לֹמַר 'הָא מְנִי רַבִּי יְהוּדָה' וְלִהְיוֹתִי אֶת הַמְּשִׁנָּה בְּמִסְכַּת
3	אֶת הַמְּעַרְכָּה אַרְבַּע אֲמוֹת, הִיא כְּשִׁיטָתוֹ, וְטַעַם הַהִרְחָקָה מִשּׁוּם	תְּמִיד כְּרַבִּי יְהוּדָה, הִרִי הִיא יָכוֹל לְהַשְׁאֵר בְּכֶךְ שֶׁהַמְּשִׁנָּה שֶׁם הִיא
4	שֶׁצִּירֵךְ שֶׁהַמְּעַרְכָּה תִּהְיֶה מוֹל פֶּתַח הַהִיכָל, שְׁאֵם יִרְחִיק כְּחוֹת	רַבִּי יוֹסִי, וְלִדְחוֹת בְּאוֹתוֹ אֹפֶן, שִׁיתֵּכֶן שְׂרָבִי יוֹסִי לֹא סָבַר שֶׁכֵּל
5	מֵאֲרַבַּע אֲמוֹת לֹא תִהְיֶה הַמְּעַרְכָּה כְּנֶגֶד הַפֶּתַח (וְכַפִּי יִשְׁבּוּאֵר	הַמְּזוּבָּה הִיא בְּצָפוֹן אֲלָא סָבַר שֶׁהַמְּזוּבָּה הִיא בְּאַמְצַע, וְאַרְבַּע
6	לְהֵלֶךְ).	הָאֲמוֹת שֶׁנִּקְטָה הַמְּשִׁנָּה בְּתִמִּיד, טַעַמָּם מִשּׁוּם שְׁאֵנִי מוֹרְדִים אוֹתָם
7	מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהֵלָא סוֹף סוֹף גַּם לְרַבִּי יְהוּדָה, כְּדִי שִׁיחֶיה מְקוֹם	בְּרֹאשׁ הַמְּזוּבָּה, מִקְרָן הַמְּזוּבָּה וְלֹא מִקְרָן הַיִּסוּד. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא:
8	הַמְּעַרְכָּה מוֹל פֶּתַח הַהִיכָל, הִךְ כְּרִי בְּעֵי לְמִיתִי - צִרִיךְ לְהִרְחִיקָה	מִשּׁוּם דְּרַבִּי יְהוּדָה שֶׁמִּעֲנֵא לִיהָ מְמוּצָע בְּהִיָּא - מְכִיחַן שֶׁשְּׁמַעְנֵנוּ
9	מִן הַקֶּרֶן אֶחָד עֶשְׂרֵה אֲמוֹת, וְלֹא דִי בְּאַרְבַּע אֲמוֹת. וְאִפְּלוּ אִי	שְׂרָבִי יְהוּדָה אִמֵּר כֵּן בְּמַפְרֹשׁ, לִכֵּן רַב אֲדָא הָעֵמִיד כְּמוֹתוֹ, וְאִכֵּן
10	קֶסֶר קְדוּשָׁת הִיכָל וְאוֹלָם חָדָא מִלְּהָא הִיא, מְכַל מְקוֹם שִׁית בְּעֵי	יָכוֹל הִיא לְדַחוֹת אֶת דְּבָרֵי רַבִּי זִירָא בְּאוֹתוֹ אֹפֶן גַּם אִם נִעְמִיד אֶת
11	לְמִיתִי - שֶׁשׁ אֲמוֹת הִיא צִרִיךְ לְהִרְחִיקָה.	הַמְּשִׁנָּה שֶׁם כְּרַבִּי יוֹסִי.
12	מִתַּרְצַת הַגְּמָרָא: מִי סְכֶרֶת הֵנִי אֲרַבְּעָ אֲמוֹת בְּהִיָּא יִסוּד וְאַמָּה	רַב שְׂרָבִיא דּוּחָה אֶת הוֹכָחַת רַבִּי זִירָא בְּאוֹפֶן אַחֵר: וְרַב שְׂרָבִיא
13	סוֹבֵב - הָאֵם אִתָּה סוֹבֵר שֶׁהָאֲרַבְּעָ אֲמוֹת הַשְּׁנוּיּוֹת בְּמִשְׁנָה בְּתִמִּיד,	אִמֵּר, בְּאַמְתָּ הַכּוֹוֹנָה לְקֶרֶן הַיִּסוּד, וְאִפְשָׁר לְהוֹכִיחַ מִמְּשִׁנָּה זֹו
14	כּוֹלִלִים בְּתוֹכָם אֶת הָאֲמָה שֶׁל הַיִּסוּד וְהָאֲמָה שֶׁל הַסּוֹבֵב, לֹא כִּךְ	שֶׁהַמְּזוּבָּה הִיא בְּצָפוֹן, וּמְכַל מְקוֹם אֵין מִמֶּנָּה רַמּוּ לְדַבְּרֵי רַבִּי יוֹחָנָן
15	הוּא, אֲלָא אֲרַבְּעָ אֲמוֹת שְׁשִׁנּוּ, הֵם כִּי ו-חֲרוֹן מִלְּהָא הִיא, מְכַל מְקוֹם שִׁית בְּעֵי	שְׂרָבִי שְׂרָבִי יוֹסִי סוֹבֵר שֶׁהַמְּזוּבָּה הִיא בְּצָפוֹן, מִשּׁוּם שְׂרָבִי יוֹחָנָן
16	סוֹבֵב, דִּהְיִינוּ שְׁמַרְחִיק בְּרֹאשׁ הַמְּזוּבָּה אַרְבַּע אֲמוֹת מִקְצָהוּ	אִמֵּר אֶת דְּבָרָיו עַל רַבִּי יוֹסִי שֶׁל מִשְׁתַּנִּינֵנוּ, וְסְתָם רַבִּי יוֹסִי
17	הַדְּרוּמִי, שְׁהוּא שֶׁשׁ אֲמוֹת מִקְרָן יִסוּד הַמְּזוּבָּה, וְכִיּוֹן שֶׁלִּשְׁטִיט רַבִּי	שֶׁבְּמִשְׁנֵיּוֹת הוּא רַבִּי יוֹסִי כֵּן חִלְפָתָא, וְאִילוּ הָא מְנִי רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי
18	יְהוּדָה הַמְּזוּבָּה הִיא חֲצִי בְּצָפוֹן וְחֲצִי בְּדִרוֹם, דִּי הִיא בְּהִרְחָקָת	הִיא - מִשְׁנָה זֹו אִפְשָׁר לֹמַר שֶׁבְּשִׁטַּת רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי הִיא נִאֲמָרָה,
19	אַרְבַּע אֲמוֹת כְּדִי שֶׁהַמְּעַרְכָּה הַשְּׁנִיָּה תִּהְיֶה מוֹל פֶּתַח הָאוֹלָם.	שֶׁמִּצָּאנוּ שֶׁהוּא אִכֵּן סוֹבֵר שֶׁכֵּל הַמְּזוּבָּה הִיא בְּצָפוֹן. מְבִיא רַב
20	וְסוֹבֵרֶת מִשְׁנָה זֹו, שֶׁקְדוּשַׁת הִיכָל וְאוֹלָם שׁוֹה. וְכִיּוֹן שֶׁאִפְשָׁר	שְׂרָבִיא הִיכֵן מִצִּינוּ שֶׁכֵּךְ סוֹבֵר רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי דְּתַנִּיא - שְׁשִׁנּוּ
21	לְהַעֲמִיד אֶת הַמְּשִׁנָּה בְּתִמִּיד בְּשִׁטַּת רַבִּי יְהוּדָה, שׁוּב אֵין לָנוּ	בְּבִרְיִיתָא, רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, מִתּוֹךְ שְׁנַאֲמָר (שְׁמוֹת מ' י) וְנִתְתִּי אֶת
22	מְקוֹר בְּמִשְׁנָה לְמֵאֲמָרוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן שְׁדַעַת רַבִּי יוֹסִי הִיא שֶׁכֵּל	הַכִּדּוּר בֵּין אֶחָל מוֹעֵד וְגוֹמֵר וּבֵין הַמְּזוּבָּה, דִּהְיִינוּ שֶׁהַכִּדּוּר צִרִיךְ
23	הַמְּזוּבָּה הִיא בְּצָפוֹן. וְנִדְחָתָה הוֹכָחָתוֹ שֶׁל רַבִּי זִירָא.	לְהוֹיֹת בְּשִׁטַּת הָעוֹרָה, בְּרוּחַ שְׁבִין הַמְּזוּבָּה לְהִיכָל, וְעוֹד נִאֲמָר (שְׁמוֹת
24	מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל רַב אֲדָא בְּרַ אֶהָבָה: וְנִזְקָמָה [-וְנַעֲמִידָנָה] כְּרַבִּי	מ' כט) וְיָאֵת

יום ראשון

יום רביעי

כז סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קכ"קלד.
תנאי: וממלא . . . "פד" ותכלית.

כְּתִיב "וּבִרְכָּהּ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה". הָאָדָם, עָלָיו רַק לַעֲשׂוֹת כָּלִי לְפָרְנֶסְתּוֹ, וְלִהְשֹׁתָדֵל בְּכָל כָּחוֹ אֲשֶׁר הִכְלִי יִהְיֶה טְהוֹר מְכָל סִיג וּפְסֻלַּת דְּאוֹנָאָה כו', הִינּוּ שְׂיֵהִיָּה הַכֹּל עַל פִּי דִינֵי הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר אָז הוּא כָּלִי רְאוּי לְבִרְכָּהּ הָעֲלִיוֹנָה בְּשָׁנִים: פְּרִנָּסָה בְּרוּחַ, וְאֲשֶׁר הַפְּרִנָּסָה תִלָּךְ לְמָקוֹם הָרְאוּי.

יום שני

יום חמישי

כח סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קלה"קלט.
תנאי: כי מקור . . . "168" מדותיו.

הַצ"צ בִּסְפְרוּ לִבְנוֹ אַאזְמו"ר מֵאוֹרֵעַ מַחֲיִיו, סִיּוּם: מִיט דַּעַם וּוְאֵס מַעַן הָעֲלֵפֶט אַ אִידֵעֵן אִין פֶּרְנֶסָה, אִפִּילוּ פֶּאָרְדִּינֵעֵן זִיבֶעצִיג קֶאָפִיקֶעס (מִטְבַּע קֶטְנָה בְּרוּסִיָּא) אִין אַ קֶעֱלֵבֶעל, אִיז אַלֶּע שַׁעֲרֵי הַיִּכְלוֹת הָעֲלִיוֹנִים זִינֵעֵן פֶּאָר אִיהֶם אָפֶען.

כַּעֲבוּר כַּמָּה שָׁנִים סִפֵּר אַאזְמו"ר כָּל הַנ"ל לַאֲמו"ר וְהוֹסִיף: מ'בֹּאדֶאָרָף אִפִּילוּ וּוִיסֵעֵן דִּי וועג צו דִּי הַיִּכְלוֹת הָעֲלִיוֹנִים, נֶאָר דָּאָס מֵאָכֶט נִיט אוֹיס, עַס דֶּאָרָף זִיין דַּעַר עִיקָר, הָעֲלֵפֶען בִּלְבָב שְׁלֵם מִיט אַ גַּעֲפִיל, הָאָבֶען אַ גַּעֲשִׁמָאָק אִין אַ אִידֵעֵן טָאָן אַ טוֹבָה.

הַצִּמְח צִדִּיק בִּסְפְרוּ לִבְנוֹ אֲדִנִּי אָבִי זִקְנִי מוֹרִי וְרַבִּי [מִהָר"ש] מֵאֲרַע מַחֲיִיו, סִיּוּם: בְּזָה שְׁמִיטֵיִם לִיהוּדֵי בְּפִרְנֶסְתּוֹ, אִפִּילוּ לְהַרְוִיחַ שְׁבָעִים "קֶאָפִיקֶעס" (מִטְבַּע קֶטְנָה בְּרוּסִיָּא) בִּסְחָר עֲגָלִים, כָּל שַׁעֲרֵי הַיִּכְלוֹת הָעֲלִיוֹנִים פִּתּוּחִים עֲבוּרוֹ.

כַּעֲבוּר כַּמָּה שָׁנִים סִפֵּר אֲדִנִּי אָבִי זִקְנִי מוֹרִי וְרַבִּי [מִהָר"ש] כָּל הַנֶּזֶכֶר לַעֲלִיל לְאֲדִנִּי אָבִי מוֹרִי וְרַבִּי [הַרְש"ב], וְהוֹסִיף: צִרִיךְ גַּם לְדַעַת אֶת הַדֶּרֶךְ לְהַיִּכְלוֹת הָעֲלִיוֹנִים, אִךְ אִין זֶה מִשְׁנָה, צִרִיךְ שְׂיֵהִיָּה הָעֶקֶר לְסִיעַ בִּלְבָב שְׁלֵם בְּרָגֶשׁ, שְׂיֵהִיָּה תַעֲנוּג בַּעֲשִׂית טוֹבָה לִיהוּדִי.

יום שלישי

יום שישי

כט סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, ששי עם פירש"י.
תהלים: קמ"קמד.
תנאי: והחשבון . . . האותיות עצמן.

עֲבוּדַת הָאָדָם עַל פִּי תוֹרַת הַחֲסִידוֹת, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְרֹאוֹת עֲנִין הַשְּׁגָחָה פְּרִטִּית, אִיךְ כִּי בְּטוֹבוֹ יִתְבָּרֵךְ מַחֲדֵשׁ אֶת הָעוֹלָם וְהַנִּבְרָאִים בְּכָל רִגְעַ בְּהַשְּׁגָחָתוֹ הַפְּרִטִּית, אֲשֶׁר זֶה אִךְ זֶה הוּא מַצִּיאוֹת הַנִּבְרָאִים חַיּוּתָם וְקִיּוּמָם.

יום
רביעי

שבת

ל סיון, שר"ח

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קמה־קנ.

תניא: פרק ח. והנה . . . ומקור החיות.

העברת הפרשה שמו"ת – פסוק פסוק. וקורין גם ההפטרָה, או שתי ההפטרות אם הוא שבת ר"ח, או פרשיות מחוברות וכיוצא בזה.

מענה רבינו הזקן לאברך עילוי מצוין ובעל כשרון מפורסם כשנכנס ליחידות שלו הראשונה – בשנת תקנ"ה בליאזנא: רוחניות וגשמיות זיינען הפכים בעצם מהותם. דאָס וואָס עס איז א מעלה אין גשמיות, איז א חסרון אין רוחניות.

אין גשמיות איז א שמח בחלקו דער גרעסטער בעל מעלה. און דורך עבודה וועט אזא איינער צוקומען צו די העכסטע מדריגות. אין רוחניות אָבער איז א שמח בחלקו דער גרעסטער חסרון, און ער ווערט, ר"ל, א יורד ונופל.

העברת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום – פסוק פסוק. וקורין גם ההפטרָה, או שתי ההפטרות אם הוא שבת ראש חדש, או פרשיות מחברות וכיוצא בזה.

מענה רבינו הזקן לאברך עלוי מצוין ובעל כשרון מפורסם, כשנכנס ליחידות שלו הראשונה – בשנת תקנ"ה בליאזנא: רוחניות וגשמיות הם הפכים בעצם מהותם. מה שהוא מעלה בגשמיות, הוא חסרון ברוחניות.

בגשמיות – השמח בחלקו הוא בעל מעלה הגדולה ביותר, ועל ידי 'עבודה' יגיע אחד כזה למדרגות הגבוהות ביותר. אָבֿל ברוחניות – השמח בחלקו הוא החסרון הגדול ביותר, והוא נהיה, רחמנא לצלן, יורד ונופל.

יום
חמישי

יום ראשון

א תמוז, ב דר"ח

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תניא: פרק ט. אבל . . . אין קץ.

מסירות נפש הראויה לבני תורה הוא כדרשת רז"ל "אדם כי ימות באהל", להמית את כל התענוגים בעניני עולם. כי אפלו דברים קלי הערך בתענוגי עולם, מונעים המה מלהיות מסור ונתון באהלה של תורה.

יום
שישי

יום שני

ב תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, שני עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: רק מפני . . . למשכילים.

רבינו הזקן כותב בסדורו: נכון לומר קדם התפלה "הריני מקבל עלי מצות־עשה של ואהבת לרעך כמוך".

זאת אומרת, אשר מצות אהבת ישראל היא שער הכניסה, אשר דרך בו יכול האדם לבוא לעמד לפני ה' אלקים להתפלל, בזכותה תקבל תפלת המתפלל.

שבת קודש

יום שלישי

ג תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, שלישי עם פירש"י.
תהלים: יח"ב.
תנאי: הגהה. סוד . . . מן השכל.

אאזמו"ר אמר: א אידישער קרעכץ וואָס קומט ח"ו בסבה פון א ניט גוט גשמי איז אויך א תשובה גדולה, בפרט א קרעכץ בסבה פון א ניט גוט רוחני איז אודאי און אודאי א תשובה מעליתא. דער קרעכץ שלעפט ארויס פון עומק רע, און שטעלט אנדער אין א מעמד טוב.

אַדְנִי אֲבִי זַקְנֵי מִזְרֵי יִרְבִּי [מִהֶרָ"ש] אָמַר: אֲנִיחָה יְהוּדִית הַבָּאָה חֲסִי-וְשָׁלוֹם בְּסֶבֶת לֹא טוֹב גְּשָׁמִי – גַּם הִיא תְּשׁוּבָה גְדוּלָּה, בְּמִיחָד אֲנִיחָה בְּעֶקְבוֹת לֹא טוֹב רוּחָנִי – הִיא וְדַאי וְדַאי תְּשׁוּבָה מְעֻלָּה. הָאֲנִיחָה מְחַלֶּצֶת מֵעֶמְק רַע, וּמְצִיכָה בְּמַעְמָד טוֹב.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שישי עמ' א

נתבאר גם אלו עבודות נעשות בקרן הדרומית מערבית של המזבח בחציה העליון ובחציה התחתון, וכן נתבאר אופן העלייה אל המזבח והירידה ממנו.
מקום עשיית חטאת העוף: חטאת העוף היתה נעשית על קרן הדרומית מערבית של המזבח, ובכל מקום היתה בשירה אלא זה היתה מקומה.
אגב הזכרת קרן הדרומית מערבית, מפרטת המשנה את כל העבודות שהיו נעשות בה: ושלשה דברים היתה אותה קרן, דהיינו קרן הדרומית מערבית, משמשת מלמטה, בחציה התחתון, ושלשה דברים היתה משמשת מלמעלה, בחציה העליון.
מלמטה היתה הקרן משמשת לשלושת אלו: א. הזאת חטאת העוף, כאמור בתחילת המשנה. ב. וכן להנשיות המנחות קודם קמיצתן. ג. וכן שימשה אותה קרן למקום נתינת שרי הדם של קרבן חטאת שנעשה בחוץ. שלוש אלו נעשו על ידי הכהן בהיותו עומד על רצפת העזרה בסמוך לקרן זו.
ומלמעלה היתה הקרן משמשת לשלושת אלו: א. ניפוח היין. ב. וכן ניסוך המים בחג הסוכות. ג. וכן להקרבת עולת העוף, כשהיא רכה – כשיש קרבנות רבים כיוצא בה בצד מוֹרֶת. שיעקר מקומה הוא בקרן מזרחית הדרומית, על הסוכב, אולם כאשר עומדים באותו מקום כהנים רבים העוסקים בעשיית עולות עוף אחרות שהובאו באותה עת, נעשית העולה בקרן זו. שלושת אלו נעשו על ידי הכהן בעלותו על המזבח ובעומדו שם סמוך לקרן.
המשנה מבארת את אופן העלייה למזבח והירידה ממנו, והשינוי שהיה בשלושת אלו הנעשים בחציה העליון של הקרן: כל העולין למזבח עולין דרך ימין, שכשהם עולים לראש המזבח פונים לצד ימין אל קרן הדרומית מזרחית, וכמבואר לעיל (סב) שלעולם יש לפנות במזבח לצד ימין.

בעזרה, תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב (במדבר יח ט) 'כָּל קִרְבָּנִים לְכָל מִנְחָתָם וְלִכְל חֲטָאתָם וְלִכְל אֲשָׁמָם וְגו' בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ תֹּאכְלֵנּוּ, ומשמע שהכוונה להיכל. ולפי סברת רבי יוחנן קשה, אֲמַאי – מדוע הוצרכנו לפסוק זה, נִימָא – נלמד זאת ממה שנאמר (ויקרא ט) לגבי מנחה 'וְהַנּוֹתַרְתָּ מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אֹהֶל וּבִנְיָו וְגו' בְּחֶצֶר אֹהֶל מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ, וְלֹא יִהְיֶה חֶצֶר אֹהֶל מוֹעֵד שֶׁהוּא טָפֵל הַמּוֹר מִן אֹהֶל מוֹעֵד עֲצָמוּ שֶׁהוּא הָעֵיִקֶר, שאם אפשר לאכול בעזרה ובחצר כל שכן שאפשר לאכול באהל מועד ובהיכל, אלא בהכרח שאין ללמוד דינים מהעזרה להיכל מחמת סברא זו שלא יהיה טפל חמור מן העיקר, ובדומה לכך אין להוכיח ששחיטת שלמים כשרה בהיכל משום סברא זו, וקשה על רבי יוחנן שהוכיח כן.
מתרצת הגמרא: הָכִי הַשְׁתָּא – וכי כך סברת לומר, הלא יש לחלק בין הדברים, שהם – שם לגבי שחיטת שלמים, עֲבוּדָה הִיא, כיון דמכובד הדבר שאדם עוֹבֵד בְּמָקוֹם רָבוּ על כן אֲמַרְיִין ו-אומרים אנו סברא זו שלא יִהְיֶה טָפֵל הַמּוֹר מִן הָעֵיִקֶר, ואם הוא שוחט בעזרה כל שכן שהוא יכול לשחוט בהיכל, שנחשב יותר מקומו של הקדוש ברוך הוא, אולם לגבי אֲכִילָה של קדשי קדשים, כיון דאין זה ממידת דרך ארץ שיחיה אדם אוֹכֵל בְּמָקוֹם רָבוּ, על כן לענין זה, את הסברא שלא יִהְיֶה טָפֵל הַמּוֹר מִן הָעֵיִקֶר לֹא אֲמַרְיִין ו-אין אומרים, שאדרבה אכילה במקום מקודש נחשבת 'קולא', ובוה הסברא נותנת שבטפל נקל ולא בעיקר, ואין ללמוד מכך שאוכלים בעזרה, שיחיה מותר לאכול גם בהיכל החמור ממנה, ולכן הוצרך רבי יוחנן בן בתירה לדרוש את היתר האכילה בהיכל מפסוק מיוחד, ואין מדבריו סתירה לרבי יוחנן שאמר סברא זו לגבי שחיטה.

משנה

משנתינו עוסקת במקום עשייתת של חטאת העוף, ואגב כך

ממון ומלקות - מה חמור יותר? יום ראשון כ"ז סיון ה'תשע"ח

ר'נפקא מינה: אם חיוב ממון הוא 'חומרא', החובל ביום הכפורים חייב לשלם ואינו לוקה (גם אם מתחייב מלקות מדין מלאכה ביום טוב), אך אם חיוב ממון הוא 'קולא' והקילו בחובל כי איסור הלאו קלוש שהרי 'הותר מכללו', הרי כאשר יש לאו נוסף שלא 'הותר מכללו', ילקה ולא ישלם.

ואם כך צריך עיון: מדוע פסק הרמב"ם כאן שהחובל ביום הכפורים משלם ואינו לוקה, הרי יתכן שחיוב ממון בחובל הוא משום שהקילו בו שישלם ולא ילקה כי הוא לאו קלוש, אבל הלאו של מלאכה ביום הכפורים אינו קלוש ויש להחמיר בו שילקה ולא ישלם?

וביאר ה'אחיעזר' (ח"א סי' כ סק"ב):

אכן, בחובל ביום הכפורים יש להסתפק האם לחייבו ממון או מלקות, ולכן אין להלקותו מספק שהרי אפילו חייבי מלקות שוגגים אינם לוקים. ואילו ממון, אף שמספק אין מוציאים ממון מהחובל שהוא המוחזק, הרי הוא 'בר' תשלומין', ואם הנחבל יתפוס מכספי החובל תפיסתו כדין ועכשיו הוא המוחזק. ולכן כתב הרמב"ם שהחובל ביום הכפורים משלם ואינו לוקה כי ספק חיוב ממון פוטר מספק את חיוב המלקות.

הלכות חובל ומזיק פרק ד, הלכה ט: החובל בחברו ביום הכפורים, אפילו במוזד - חייב בתשלומין, אף על פי שעבר עברה שהוא חייב עליה מלקות. והלא כל המחייב מלקות ותשלומין - לוקה ואינו משלם, שאין אדם לוקה ומשלם? כך הן הדברים בכל - חוץ מחובל בחברו, שהוא משלם; שהרי בפרוש ר'תתיה תורה חובל בחברו לתשלומין.

החובל בחברו, בנוסף לחיוב תשלום, יש עליו חיוב מלקות (לא יוסיף), וכיון שהתורה ריבתה שחייב לשלם, אינו לוקה כי "משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות" (כתובות לב, א). ופסק הרמב"ם כי גם אם נוסף לאו של מלאכת חובל ביום טוב (מלבד הלאו של 'לא יוסיף'), משלם ואינו לוקה.

והקשה ה'הפלאה' (שם ד"ה ואי ממונא):

בהלכה זו שהחובל בחברו משלם ואינו לוקה, מסתפקת הגמרא (שם) האם זהו משום שתשלום ממון חמור ממלקות ובחובל בחברו החמירה התורה כיון שחייב בחמשה דברים (נזק צער ריפוי שבת ובושה) או שתשלום ממון קל ממלקות והתורה הקילה על החובל שישלם ולא ילקה "שכן הותר מכללו", כי האיסור לחבול בחברו הותר בבית-דין ורשאים להלקות את מי שהתחייב מלקות.

כהן שחשב מחשבת 'שלא לשמה' - צריך לשלם לבעלים? יום שני כ"ח סיון ה'תשע"ח

הפסד ממון לבעלים הצריכים להביא קרבן אחר, אלא אף בקרבן נדבה ('הרי זו קרבן') שפיגולו אינו מחייב את הבעלים להביא קרבן אחר, כי גם כאן יש לבעלים הפסד כי "קשה בעיניו שלא הקריב קרבנו שהרי להביא דורון היה מבקש" (רש"י גיטין נג, א ד"ה חייבין).

וכיון שמדובר גם בקרבן נדבה, לכן נאמרה ההלכה שהכהנים חייבים לשלם כאשר "פיגלו את הזבח" ויש הפסד לבעלים בכך שקרבנו לא הוקרב (אף שאינו חייב להביא אחר), כי במחשבת 'שלא לשמה' שהקרבן כשר, אין הפסד לבעלים שהרי מקריב את קרבנו ומביא את ה'דורון' שביקש להביא.

אך ה'שפת אמת' (זבחים ד, א ד"ה בתור"ה וישנן) ביאר שלשון הרמב"ם 'שפיגלו את הזבח' הוא לאו דוקא, והכוונה לכל פסול בקרבן, ובכלל זה מחשבת 'שלא לשמה' והכהן שעשה זאת במוזד חייב לשלם.

הלכות חובל ומזיק פרק ז, הלכה ד: הכהנים שפיגלו את הזבח - במוזד, חייבין לשלם; בשוגג, פטורין.

אם בעת שעשה הכהן אחת מעבודות הקרבן חשב לאכול את בשר הקרבן או לזרוק את דמו לאחר זמנו - הרי זה פיגול הפוסל את הקרבן.

והקשה ה'משנה למלך':

מדוע בהלכה זו - האומרת שהכהן שפיגל צריך לשלם את הנזק שהזיק - כותב הרמב"ם שהכהנים "פגלו את הזבח", היינו מחשבת 'חוץ לזמנו' הפוסלת את הקרבן, והרי גם אם הכהן חשב מחשבת 'שלא לשמה' (כגון לשם עולה במקום לשם שלמים) הוזהר לבעלים, כי אף שהקרבן אינו פיגול וכשר להקריבה, הבעלים לא יצאו ידי חובתם וצריכים להביא קרבן אחר?

ומבאר:

הלכה זו שהכהנים שפיגלו חייבים לשלם, לא אמורה רק בקרבן חובה או נדר (שאמר 'הרי עלי קרבן') שיש בהם

'כוח שני' - ברציחה ובנטילת ידיים יום שלישי כ"ט סיון ה'תשע"ח

פטור ממיתה בדיני אדם. ולפי זה מבואר בהלכה זו שהמציף זרם מים על חברו והביא לטביעתו - אם הטביעה נעשתה על ידי המים שבאו מ'כוח ראשון' של העושה, חייב מיתה, אך אם נעשתה מהמים שבאו מ'כוח שני', הרי זה 'גרמא' ופטור.

הלכות רוצח ושמירת נפש פרק ג, הלכה יג: הַבּוֹת אֶת חֲבֵרוֹ, וְהִנִּיחוֹ בְּמָקוֹם שְׁאִינוֹ יָכוֹל לִבְרֹחַ, וְהִצִּיף עָלָיו מַיִם, וּמָת - הָרִי זֶה נִהְרָג עָלָיו; וְהוּא שְׂמִיטוֹת מִכַּח רִאשׁוֹן הַבָּא מִמַּעֲשֵׂיו.

בהלכות הקודמות מבואר שההורג אדם בדרך 'גרמא'

קרב הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

והפחות ברו יכול ליטול את ידיו בקילוח המים הראשון היוצא מהברז ומתייחס ישירות למעשה האדם, אך הזרם השני כבר אינו מתייחס לפעולת האדם ואי אפשר ליטול בו. אך אם הטטה את החבית ונשפכו ממנה מים, יכול ליטול את ידיו אפילו מהמים הנשפכים לאחר זמן רב (שם, ע), כי החילוק בין כוח ראשון לכוח שני נאמר רק כאשר פעולת האדם נעשית באמצעות הסרת דבר המונע, כמו בפתיחת ברו שאינו עושה פעולה במים עצמם אלא רק מסיר את המחסום המונע אותם מלצאת, וכן בהלכה זו, לגבי רציחה, מדובר באופן שהסיר את הסכר העוצר בעד המים ועל ידי כך גרם לזרימתם, אך כאשר עושה פעולת שפיכה במים עצמם, גם המשך השפיכה מתייחס לפעולתו (מגן אברהם שם ס"ק כא).

ובביאור החילוק בין 'כוח ראשון' ל'כוח שני' מצינו שתי שיטות:

לדעת רש"י (פנהדרין עז, ב), אם המים הטביעו את הנרצח מיד לאחר פעולת ההורג, הרי זה נחשב ככוח ראשון, אך אם זרמו למקום אחר ושם גרמו לטביעתו, הרי זה גרמא.

והרמ"ה (שם) חולק וסובר שהמים הראשונים שיצאו עם פתיחת הסכר, נחשבים ככוח ראשון וחייב עליהם גם אם יזרמו למקום רחוק, ואילו 'כוח שני' הוא זרם המים השני שיצא לאחר פתיחת הסכר שאינו מתייחס ישירות למעשה האדם ולכן פטור עליו.

ובהתאם לכך נפסק ב'שולחן ערוך' (אור"ח קנט, ט) שנטילת ידיים צריכה להיות במים הנשפכים על ידי כוח אדם דווקא

המזבח כמקלט למורד במלכות

יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ח

לדברי הרמב"ם:

הגמרא אינה אומרת שאין המזבח קולט אלא את ההורג בשגגה, ויואב סבר שהמזבח קולט גם את מי שנתחייב מיתה כמורד במלכות, ומכאן שהמזבח אכן היה קולט גם את יואב "שפחד מן המלך שלא יהרגנו בדין המלכות".

וה'כסף משנה' תמה על דברי הרמב"ם שהמזבח מציל את המורד במלכות 'אפילו היה זר', שלא כהורג בשגגה שאינו ניצל אלא 'כהן ועבודה בידו' (לעיל הל' י"א):

לדברי אב"י, יואב טעה גם בזה כי אין המזבח קולט אלא כהן בשעת עבודתו, והוא סבר שהמזבח יקלוט גם אותו שהוא זר, והרי לפי דברי הרמב"ם אין זו טעות והמזבח קולט את המורד במלכות אפילו היה זר!

מיישב ה'כנסת הגדולה' (שם):

רב שאמר "שתי טעויות טעה יואב" לא מנה את ה'טעות' השלישית, כי לדעתו יואב צדק בסברתו שהמזבח קולט את המורד במלכות גם אם אינו כהן, ורק בהורג בשגגה המזבח קולט דווקא 'כהן ועבודה בידו'. והרמב"ם פסק כרב "משום דרבן של בני הגולה הוא".

הלכות רוצח ושמירת נפש פרק ה, הלכה יד: מי שפחד מן המלך שלא יהרגנו בדין המלכות... וברח למזבח ונסמך לו, ואפילו היה זר - הרי זה נציל; ואין לזקחין אותו מעל המזבח למות לעולם.

הלכה זו מבוססת על המסופר (פנהדרין מט, א): יואב בן צרויה ברח משלמה המלך שרצה להרגו כי מרד במלכות (כשתמך באדוניו נגד רצונו של דוד המלך) ונמלט אל "אוהל ה' ויחזק בקרנות המזבח" (מלכים א, ב, כח) כדי להנצל ממיתה כי המזבח קולט כעיר מקלט.

ומוסיפה הגמרא (מכות יב, א): "אמר רב יהודה אמר רב, שתי טעויות טעה יואב באותה שעה, דכתיב 'וינס יואב אל אוהל ה' ויחזק בקרנות המזבח'. טעה, שאינו קולט אלא גגו [של מזבח] והוא תפס בקרנותיו. טעה שאינו קולט אלא מזבח בית עולמים והוא תפס מזבח של שילה" (ומה שכתב הרמב"ם כאן "וברח למזבח ונסמך לו...", מבאר ה'כנסת הגדולה' דהיינו שנסמך על 'גגו של מזבח'). ואמר אב"י שטעה בדבר נוסף, "טעה, שאינו קולט אלא כהן ועבודה בידו (בעת עבודת המזבח) והוא זר היה".

ומבאר ה'כנסת הגדולה' (בהגהותיו על הרמב"ם) שזה המקור

הבאת עגלה ערופה - אחר ה'רוב' או אחר ה'קרוב'? יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ח

(רש"י), ולכן הולכים אחר העיר הקרובה.

והקשה ה'כסף משנה':

מלשון הרמב"ם משמע שהעיר הקרובה מביאה עגלה גם במקום שאנשים יכולים להגיע ממקומות רחוקים, שלא כמסקנת הגמרא שמביאה רק במקום שאין יכולים להגיע מרחוק (כי העיר "יושבת בין ההרים")!

ומבארים האחרונים (קדן אורה סוטה מה, ב. שערי יושר ש"ד פ"ט): לדעת הרמב"ם אין כוונת הגמרא (בבא בתרא שם) להקשות שנלך אחר רוב העולם ונחייב את העיר הגדולה ביותר אף שנמצאת בסוף העולם שהרי התורה אמרה "ומדדו אל הערים אשר טביבות החזל" (דברים כא, ב), כלומר, רק ערים סמוכות שאין עיר אחרת מפסקת ביניהם לחלל נכללות בחיוב המצוה!

הלכות רוצח ושמירת נפש פרק ט, הלכה ו: אין העיר הקרובה מביאה, אלא בזמן שמננו העם שבה כמו מננו העיר הרחוקה ממנה; אבל אם היו אלו שברחוה מרבין על אנשי הקרובה ממנה - הולכין אחר הרב, והמרבין מביאין העגלה; אף על פי שהולכין אחר הרב מן התורה, והולכין אחר הקרוב - הרב עדיף.

העיר הקרובה לחלל מביאה עגלה ערופה כאשר הערים סביבות החלל שוות בגודלן, כי יש להניח שהרוצח בא ממנה. ושואלת הגמרא (בבא בתרא כג, ב): "ולילול בתר רובא", כלומר, נלך אחר רוב העולם כי אולי הרגוהו העוברים ושבים שהגיעו ממרחק (רבינו גרשום?) ומתרת: מדובר בעיר היושבת ביו ההרים שאין דרך הרוצחים להגיע ממקומות אחרים לכאן

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קיג

מצוות הבאת עגלה בעיר הקרובה (עיר שאין בה בית דין פטורה כי צריך שדייני העיר יביאו את העגלה) לא מתבטל קיום המצוה, אלא מטילים אותה על העיר הקרובה מבין הערים שיש בהם בית דין.

וגם כאן סתם הרמב"ם וכתב שהעיר הקרובה מביאה את העגלה (גם אם אינה 'יושבת בין ההרים'), כי אכן יש אנשים הבאים מ'רוב העולם', אך אם נתחשב בהם לא נדע על מי להטיל את חובת הבאת העגלה ותבטל המצוה!

אלא הקושיא היא: כיון שיש עוברים ושבים הבאים מכל העולם ויתכן שמהם בא הרוצח, כל הערים פטורות מחיוב הבאת העגלה ומתבטלת האפשרות לקיים מצוה זו!

אך מסוגיית הגמרא בסוטה (שם) משמע שגם אם אי אפשר לחייב את העיר הקרובה - מצות עגלה ערופה אינה מתבטלת, והרמב"ם הביא זאת להלכה (בהלכה הקודמת): "נמצא קרוב ... לעיר שאין בה בית דין מניחין אותה ומורדין אל שאר העיירות הסמוכות לו". כלומר, כאשר אי אפשר לקיים את

יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ח

'לפני עיור' באיסורים דרבנן

שלא נטל ידיו נאמרה באופן שתוחב הפרוסה לפיו, ולכן אסור לכל הדעות, ואילו הסוברים שאין 'לפני עיור' דרבנן מדברים במכין לפני חבירו אוכל האסור מדרבנן וחברו אוכלו בעצמו.

אך מדברי ה'בית יוסף' (או"ח סי' קס"ט) משמע שהאיסור נאמר גם אם נותנו ליד חברו ולא לתוך פיו. וכך כתב ב'שולחן ערוך' (שם ס"א): "אסור ליתן לו פרוסת פת אלא אם כן ידע בו שנטל ידיו". אך עדיין אפשר לומר שגם הנותן בידו נחשב כמאכילו, אבל אם רק מניח לפניו, הרי לדעת הרמב"ן והריטב"א אין בו משום 'לפני עיור'.

לאידך יש לומר כי גם לדעת התוספות – שגם באיסור דרבנן עובר על 'לפני עיור' אפילו אם רק מניח לפניו – הרי זה רק אם הדבר עצמו אסור ('חפצא'), אבל אם הדבר עצמו מותר וחכמים אסרוהו על האדם ('גברא') כמו אכילת פת בלי נטילת ידיים, המניח לפני חבירו את הפת אכן אינו עובר על 'לפני עיור'.

(תורת חסד א"ח סי' ה')

הלכות רוצח ושמירת נפש פרק יב, הלכה יד: כָּל הַמְכַשִּׁיל עוֹר בְּדֶבֶר, וְהַשִּׂיאוֹ עֵצָה שְׂאִינָה הוֹנֵגת, אִי שֶׁחֹק יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה... הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא־תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר: "וְלִפְנֵי עוֹר, לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל".

נחלקו ראשונים האם המכשיל את חברו באיסור דרבנן עובר על 'לפני עיור'. לדעת התוספות (ע"ז כב, א ד"ה תיפוק), גם אם מכשילו באיסור דרבנן עובר על 'לפני עיור' מדאורייתא, כי אף שהאיסור הוא מדרבנן לא גרע ממשאו עצה שאינה הוגנת. אך לדעת הרמב"ן (ע"ז שם) אינו עובר. וכן כתב הריטב"א (מ"ק ב, א).

והנה, כתב הרמ"א (או"ח סי' קס"ג) שאסור להאכיל לחם למי שלא נטל ידיו, משום 'לפני עיור'. ומקורו מגמרא (חולין קז, ב): "לא יתן אדם פרוסה לשמש אלא אם כן יודע בו שנטל ידיו", והרי איסור אכילה ללא נטילת ידיים הוא מדרבנן, ואם כן לכאורה הרמ"א פוסק כדעת התוס' שגם בדרבנן יש 'לפני עיור'.

אמנם יש לומר שדינו של הרמ"א יתאים גם לדעת הרמב"ן והריטב"א, שהרי ההלכה שאין לתת פרוסה לשמש

שבת קודש ג' תמוז ה'תשע"ח

האם קבלה על תשלום נחשבת שטר?

כראיה על ביצוע המכירה אלא השטר יוצר את הקנין ועליו להיכתב ככל דיני שטר קנין.

ב. הקנין אמנם חל על ידי הכסף, אך זאת רק בתנאי שהמוכר יתן ללוקח שטר שימש כראיה על הקנין, ולפי זה די בנוסח של שטר ראייה ואין צורך בנוסח שטר קנין.

ומדברי הר"ן (על הרי"ף, קידושין י, א) נראה שגם זה תלוי ברגילות אנשי המקום: במקום שנהגו לכתוב שטר קנין, הקנין חל רק על ידי השטר ולא על ידי הכסף, אך במקום שנהגו לכתוב שטר רק לראיה, הקנין חל על ידי הכסף, בכפוף לנתינת השטר.

ולפי זה, מאחר וגם חוזה המכר הנהוגים כיום נחשבים להלכה כשטרי ראייה ולא כשטרי קנין, הרי הקנין חל על ידי הכסף בצירוף שטר ראייה, ולשם כך די בקבלה שמצוין בה שהתשלום ניתן עבור הדירה, המהווה גם ראייה על עצם הרכישה, ועם נתינתה, אין המוכר יכול לחזור בו מהמכירה.

(מחשבות ליעקב ג. סי' ב')

הלכות מכירה פרק א, הלכה ד: בִּיצֵד בְּכֶסֶף? מִכָּר לוֹ בֵּית אִי שְׂדֵה, וְנָתַן לוֹ הַדָּמִים - קָנָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹתֵבִין אֶת הַשֹּׁטֶר; אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁדִּבְרָם לְכַתֵּב שֹׁטֶר מִכָּר, לֹא קָנָה עַד שִׁיכָתֵב אֶת הַשֹּׁטֶר.

ראובן ושמעון סיכמו על מכירת ביתו של ראובן לשמעון. שמעון נתן דמי קדימה וראובן נתן לו קבלה על כך בה מצוין שהסכום שהתקבל הוא דמי קדימה על דירה זו. האם בשלב זה ראובן יכול לחזור בו מהמכירה?

הנה, בהלכה זו נאמר שאע"פ שקרקעות נקנות בכסף, במקום שנהגו לכתוב שטר אין הקנין חל ללא שטר. ולפי זה בימינו שבכל מכירת מקרקעין נהוג לערוך חוזה, אין הקנין חל ללא שטר. ויש לדון: האם נדרש דווקא חוזה גמור בנוסח של שטר או די בכל אישור בכתב שמשמע ממנו על מכירת הנכס.

והדבר תלוי בביאור הלכה זו שיש לפרשה בשני אופנים: א. במקום שנהגו לכתוב שטר, אין הכסף מהווה קנין כלל והקנין חל רק ע"י השטר. ולפי זה השטר אינו משמש רק

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"ז סיון-ג' תמוז תשע"ח

בבא קמא מג. שמסתם הגמרא משמע, שבמקום שאין הבעל זוכה בדמי הוולדות, הריהם שייכים לאשה.

- ג. היתה נשואה לגר, וחבל בה בחיי הגר - נותן דמי ולדות לבעל¹³. מת הגר - פטור¹⁴. ואם חבל בה אחר מיתת הגר - זכתה היא¹⁵ בדמי ולדות.

13 שדין גר כדין ישראל לכל דבריו. 14 המזיק, שאין לגר יורשים, אלא אם כן הניח בן שהורתו ולידתו בקדושה ומכיוון שהגר זכה בדמי וולדות לפני שמת, אין לאשה כל זכות בהם וזכה המזיק עצמו בתשלומי הוולדות. 15 כדעת רבה שם וכמו שאמרנו באשה ישראלית שנפגעה אחר מיתת הבעל, שדמי הוולדות שלה.

- ד. היתה שפחה או עובדת פוככים בשעת הרייו, ובשעת נגיפה נשתחררה או נתגירה - הרי דמי הולדות שלה¹⁶.

16 מכיוון שאין קידושין תופסים בשפחה ובגויה, אין הוא נקרא "בעל האשה", ואין לו זכויות בוולדות האשה שנתעברה ממנו, אפילו כשהוא חי בשעת הנגיפה, ועל כן דמי הוולדות שלה, כמו בהלכות ב.ג. [ואף על פי שהבועל זוכה בדמי וולדות אפילו בביתא זנות, זה רק בראוי להיות בעלה, אבל כאן אין קידושין תופסים בשפחה ואינו יכול להיות בעלה. ומטעם זה גם בא על חייבי כריתות, שאין קידושין תופסים בהן, אינו זוכה בוולדות (רב עוקבא בירושלמי בבא קמא פרק ה הלכה ח)].

- ה. הנוגף את האשה ויצאו ילדיה ומתה, אף על פי שהיה שוגג - הרי זה פטור מן התשלומין¹⁷ ואינו משלם פלוס¹⁸; שנאמר: ולא יהיה אסון¹⁹ ענוש וענוש²⁰. לא חלק הכתוב בין שוגג למזיד בדבר שיש בו מיתת בית דין לפטור מן התשלומין.

17 אף על פי שאינו חייב מיתה, פטור מלשלם, משום שיש בעוון זה דין מיתה, כגון שעשה במזיד, ואז הוא פטור מלשלם (כי כלל בידינו שאין אדם מת ומשלם, כלומר, מסתפקים בעונש החמור של מיתה - "קם ליה בדרכה מיניה"), וכל שיש בו דין מיתת בית דין לא חילק הכתוב בין שוגג למזיד ובשניהם פטור מן התשלומים (בבא קמא לה. וכתובות לר:). וראה למעלה הלכות גניבה פרק ג הלכה א. 18 לא דמי וולדות ולא כופר לאשה שהמית. 19 ולא מתה האשה. 20 ישלם ממון. מכאן שאם יש אסון, אינו משלם, בבא קמא מב.

- ו. במה דברים אמורים? כשנתפגן לאשה²²; אבל אם נתפגן לחברו ונגף את האשה²³, אף על פי שמתה - הואיל והמיתה בלא פגנה, הרי זה פדכר שאין בו מיתת בית דין²⁴, ומשלם²⁵ דמי ולדות.

21 שבשוגג פטור מן התשלומים. 22 (22) אמנם לא רצה

יום ראשון כ"ז סיון ה'תשע"ח

הלכות חובל ומזיק

פרק רביעי

1 נתבארו בו פרטי הנחבלים והחובלים, מי הם, לפי שדיניהם משתנים, כמבואר שם.

- א. הנוגף את האשה ויצאו ילדיה, אף על פי שלא נתפגן³ - חייב לשלם דמי ולדות לבעל⁴, ונזק⁵ וצער⁶ לאשה⁷.

2 המכה. 3 כי כתוב בתורה (שמות כא, כב) "וכי יצאו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה", משמע שלא נתכוון לאשה. 4 כתוב בתורה, שהמכה ישלם "כאשר ישית עליו בעל האשה". "יכול אם אמר מנה (מאה זוז) הוא נותן מנה, ואם אמר מאה מנה, יתן מאה מנה, תלמוד לומר, ונתן בפלילים, בדיינים (כלומר, כמה שיאמרו הדיינים), אם כן למה נאמר כאשר ישית עליו בעל האשה, לימד שדמי וולדות לבעל" (מכילתא דרשב"י כא, כב). וראה בבא קמא מב: 5 שנפחת גופה מחמת המכה. 6 שיש לה בהפלה, יותר מאשר בלידה טבעית. 7 בבא קמא מב: [ראה לקמן הלכה טו שלבעלה חלק בנזק זה וכן גם דעת רש"י בגמרא שם. והמגיד משנה מפרש דברי רבינו כפשוטו וקשה למצוא הבדל בין הדין שבהלכה זו ובין הלכה טו]. ואינו מזכיר ריפוי ושבת, מכיוון שבדרך כלל אינה צריכה ריפוי ואינה מתבטלת ממלאכה בהפלה יותר מבלידה טבעית (תוספות שם דיבור המתחיל נותן). [ולא הזכיר דין בושת, כי נמשך אחר לשון הברייתא שגם כן לא הזכירה בושת, וסמך על דבריו לקמן בהלכה טו. בתוספות שם מנמקים, מפני שהברייתא סוברת כרבי שמעון, שמתכוון לבייש את זה ובייש את זה פטור, אבל רבינו פסק לקמן בהלכה טו שחייב, ולפיכך אנו צריכים לביאורינו שלמעלה], ובתוספתא בבא קמא פרק ט נאמר: הכה את האשה ויצאו ילדיה, משלם נזק צער ריפוי שבת ובושת לאשה, ודמי וולדות לבעל.

- ב. וכיצד משערינ דמי ולדות? שמין האשה כמה היתה יפה⁸ עד שלא ילדה⁹ וכמה היא יפה משילדה¹⁰, ונותנין לבעל. אם מת הבעל - נותנין ליורשים. ואם נגפה אחר מיתת הבעל¹¹ - נותנין אף דמי ולדות לאשה¹².

8 להימכר בשוק כשפחה. 9 שמחירה גדול, שאם תלד יהיה הוולד לקונה. 10 מאליה בלא מכה, כי פחת הלידה בהפלה מחמת המכה באה בחישוב הנזק, השייך לאשה. משנה בבא קמא מח: 11 יוצא שבשעת הנגיפה לא זכה הבעל בדמי וולדות, ודבר שהוא עצמו לא זכה בו, אינו יכול להורישו ליורשיו. 12 שהרי הכתוב מייחס אותם אליה, שנאמר (שמות כא, כב) "ויצאו ילדיה" (כסף משנה). וראה

עֲבָרֵי שָׁלוֹ - חֵיב⁴¹ כְּכֹל חוּץ מִן הַשָּׁבֶת⁴². הַחֹבֵל
בְּעֶבֶד פְּנֵעֵי שָׁל חֵבֵר - רָבוּ שֶׁל עֶבֶד נוֹטֵל חֲמִשָּׁה²¹
דְּבָרִים. וְאֶפְלוּ צִירוֹ⁴³ בְּסֵם וְנִתְרַפָּא בְּמַהֲרָה⁴⁴ - הָרִי
כָּל רַפּוּאָתוֹ לְרָבוּ.²³

40) שהרי אפילו חבלו בו אחרים, נוטל רבו של העבד הכל, כי קניינו הוא. 41) כי עבד עברי אדון לגופו. 42) שהרי מלאכתו לרבו. 43) רבו. 44) כגון שאמדהו שיימשך הריפוי חמישה ימים, ורבו השתמש בסם חריף, שגרם לעבד צער רב, אבל מיהר להתרפא, ומותר דמי הריפוי שייך לרבו (ראה למעלה פרק ב הלכה טו). והטעם הוא, שכל מה שקנה עבד, קנה רבו (גיטין יב:).

יֵא. כָּל עֶבֶד שֶׁיֵּצֵא לְחֵירוֹת וְעֵדִין לֹא הִגִּיעַ גֹּט²⁴
שְׁחֹרֹר⁴⁵ לִידוֹ - אֵין לוֹ קֶנֶס⁴⁶. וְאֲחֵרִים שֶׁחָבְלוּ בּוֹ²⁵
- אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא מֵהֶן⁴⁷ לְעַצְמוֹ, שֶׁעֵדִין לֹא נִגְמַר
שְׁחֹרֹר; וְלֹא הָאֲדוֹן יָכוֹל לְהוֹצִיא מֵהֶן, שֶׁהָרִי לֹא
נִשְׁאָר [לוֹ] בּוֹ קֶנֶן. לְפִיכָּה, הַמַּפִּיל שֵׁן עֶבְדִּי⁴⁸ וְאַחֵר
כָּף סָמָא עֵינָיו - יוֹצֵא בְּשָׁנוֹ, וְאֵינוֹ נּוֹתֵן לוֹ דָּמִי²⁹
עֵינָיו⁴⁹; וְאֵם תִּפְשֶׁוּ⁵⁰ - אֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדוֹ⁵¹.³⁰

45) שטר שחרור. 46) שלושים שקל, אם נגחו שור והמיתו. התורה אומרת: "כסף שלושים שקלים יתן לאדוניו" (שמות כא, לב), והתלמוד שואל, אם רבו של מעוכב גט שחרור עדיין נקרא "אדוניו", או לא, בעייה זו לא נפתרה ומשום כך מספק אין מחייבים בתשלום קנס (שם מב:). 47) בדיינים, תשלומי חמישה דברים. 48) ויצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו. 49) כי עדיין לא הגיע שטר שחרור לידו. 50) מאלו שחבלו בו, או דמי עינו מרבו. 51) בהתאם לדעתו של רבינו בכל בעייה שלא נפתרה. [ומה שכתב רבינו בפרק ד מהלכות עבדים הלכה יד שהפיל שינו וסימא עינו משלם לו דמי עינו, הכוונה - אם תפס, וסמך על דבריו כאן. וכן יש לפרש גם דברי רבינו בפרק יא מנזקי ממון הלכה א, בשור שהמית חציו עבד וחציו בן חורין משלם חצי קנס (חמישה עשר שקל) ואף על פי שהוא מעוכב גט שחרור, שהרי לפי משנה אחרונה, כופים את רבו לשחררו (לחם משנה). ואפשר גם לומר בדעת רבינו, שאף על פי שבית דין כופים לשחררו, כל זמן שלא שחררו הוא חצי עבד גמור, והמדובר, כשקיבל שטר שחרור על חציו אחרי שנשתחרר על ידי כסף או שותף (ראה פרק ז מהלכות עבדים הלכה ד)].

יב. מִי שֶׁחָצִיו עֶבֶד⁵² וְחָצִיו בֶּן חוּרִין שֶׁבִּישׁוֹ אָדָם³¹
אוּ צִירוֹ אוּ שֶׁנִּגְחָה שׁוֹר⁵³ וְכִיּוֹצֵא בָּאֵלוֹ: אִם אֶרְעוּ³²
זֶה בְּיוֹם שֶׁל רָבוּ - לְרָבוֹ⁵⁴, בְּיוֹם שֶׁל עַצְמוֹ -
לְעַצְמוֹ.³⁴

52) כגון עבד של שני שותפים ושיחרר האחד את חלקו, גיטין מא. 53) והזיקו. 54) משלם לרבו, שם מב. [רבינו פוסק כאן כבית הלל במשנה ראשונה שם מא: שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד. אבל לאחר שחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי, שכופין את רבו לשחררו לא שייך דין זה כלל, כך הוא דעת

להמיתה, והמיתה בשוגג הייתה, אבל כשנגפה התכוון אליה. 23) ולא התכוון אליה כלל, אף לא לנגפה. 24) שאין בו דין מיתת בית דין. [רבינו פוסק כרבי שמעון (סנהדרין יט:)] שהמתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה (מגיד משנה)]. 25) כדעת רב אדא בר אבהו בבא קמא מב. וראה בית הבחירה לבבא קמא עמוד 129. [בפרק ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה א פסק רבינו, שהמתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור גם מתשלומים, כחזקיה, ואף על פי כן פסק כאן שחייב בדמי וולדות, מפני שרוב אדא למד דינו מן המקרא והרי זו גזירת הכתוב בדמי וולדות (מגדל עוז) וראה לחם משנה כאן].

ז. הַמִּכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ וְלֹא עָשָׂה בֵּהֶן חֲבוּרָה²⁶ - חֵיב
בְּחֲמִשָּׁה דְּבָרִים²⁷. אֲבָל אִם עָשָׂה בָּהֶם חֲבוּרָה, או
שֶׁחָבַל בְּחֵבְרוֹ בְּשָׁבֶת, אֶפְלוּ הִיָּה שׁוֹגֵג²⁸ - פְּטוּר מִן
הַתְּשֻׁלוּמִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֹוֹן מִיתַת בֵּית דִּין²⁹. וְכָבֵד
בְּאֵרְנוֹ, שֶׁלֹּא חָלַק הַכְּתוּב בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִיתַת בֵּית
דִּין בֵּין שׁוֹגֵג לְמַזִּיד לְפִטְרוֹ מִן הַתְּשֻׁלוּמִין.⁶

26) ולא הוציא דם. ואין בזה מיתת בית דין. 27) נזק, צער, ריפוי, שבת ובושת, שם. 28) ופטור ממיתה. 29) עוון זה של החובל בשבת או של המכה אביו ואמו ועשה בהם חבורה, יש בו דין מיתת בית דין, כגון שעשה במזיד.

ח. וְהָלוֹא הַחֹבֵל מְקַלְקֵל הוּא, וְכָל הַמְקַלְקֵל³⁰
בְּשָׁבֶת פְּטוּרִין מִן הַמִּיתָה, וְלָמָּה נִחְשָׁב זֶה הַחֹבֵל
עֹוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִיתַת בֵּית דִּין? הוּאִיל וְעָשָׂה נִחַת
רוּחַ³¹ לִצִּירוֹ הָרַע בָּעֵת שֶׁחָבַל בְּחֵבְרוֹ³² - הָרִי הוּא
כְּמַתְקוֹ, וְנִמְצָא עֹוֹן מִיתָה, לְפִיכָּה פְּטוּר מִתְּשֻׁלוּמִין.¹¹

30) כגון הקורע בגד או שורפו. 31) ועל ידי כך שכן כעסו ונתקרה דעתו (ראה שבת שם). 32) שרב איתו. וכן פסק בהלכות שבת פרק ח הלכה ח.

ט. הַחֹבֵל בְּחֵבְרוֹ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים³³, אֶפְלוּ בְּמַזִּיד³⁴
- חֵיב בְּתְשֻׁלוּמִין, אִף עַל פִּי שֶׁעֶבֶר עֲבָרָה שֶׁהוּא
חֵיב עֲלֶיהָ מַלְקוּת³⁵. וְהָלוֹא כָּל הַמַּחְזִיב מַלְקוּת
וְתְשֻׁלוּמִין - לוֹקָה וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם, שֶׁאֵין אָדָם לוֹקָה
וּמְשַׁלֵּם³⁶? כָּף הֵם הַדְּבָרִים כָּפֵל³⁷, חוּץ מִחֹבֵל
בְּחֵבְרוֹ שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם³⁸; שֶׁהָרִי בְּפִרוּשׁ רִבְתָּה תוֹרָה³⁹
חֹבֵל בְּחֵבְרוֹ לְתְשֻׁלוּמִין, שֶׁנֶּאֱמַר: רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן.¹⁸

33) שאין בו מיתת בית דין, אלא עונש כרת. 34) שחייב מלקות אם התרו בו. 35) שכל חייבי כריתות לוקים אם התרו בהם למלקות (ראה כתובות לב:). 36) ספרי תצא רפו. ובגמרא (שם ומכות יג:): נאמר: "כדי רשעתו (דברים כה, ב) משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות". 37) עוון שיש בו מלקות ותשלומים. 38) ואינו לוקה. 39) מימרא של רבי אילעא שנתקבלה על ידי רבי יוחנן, שם. וראה ירושלמי כתובות פרק ג הלכה א.

י. הַחֹבֵל בְּעֶבֶד פְּנֵעֵי שָׁלוֹ - פְּטוּר⁴⁰. חָבַל בְּעֶבֶד

22 הנזק וכל הפשת והצער, והפל שלה⁷¹, ואין לפעל
23 בהן פרות⁷². ואם רצתה לתן הדמים לאחר - נותנת.
24 וכן הורו הגאונים. והפעל מרפא אותה, בדרך
25 שמרפא כל חליה.

(71) שמן הדין הבושת והנזק שלה, אלא שהבעל מקבל חלק מזה, לדעת רבי יהודה בן בתירא, משום שגם הוא מבוויש כשמביישים את אשתו, וכמו כן הוא סובל עימה כשחובלים באשתו והיא מתכערת. אבל אם הוא עצמו חבל בה אינו מקבל כלום, שהרי הוא בייש את עצמו והוא ציער את עצמו (מגיד משנה). (72) קנסו אותו, שלא יהא חוטא נשכר (ראב"ד).

26 יז. והמזיק אשתו בתשמיש המטה - חיב⁷³
27 בנזקה⁷⁴.

(73) אף על פי שיש לו רשות לשמש עימה, בכל זאת צריך היה להיזהר שלא יזיק. (74) בארבעה דברים, היינו: נזק, צער, שבת וריפוי, אבל בושת אין כאן (טור).

28 יח. האשה שחבלה בבועלה: אם היה תוספת
29 בכתבתה⁷⁵ - מחיבין אותה למכור התוספת לבעלה⁷⁶
30 בטובת הנאה⁷⁷, וגובה ממנה, אם רצה הפעל; ואם
31 רצה לגרשה ולגבות מן הפל⁷⁸ - גובה. ואם לא היה
32 לה תוספת - אינה יכולה למכור לו עקר כתבתה⁷⁹,
33 שצאסור לו לאדם לשהות את אשתו⁸⁰ שעה אחת
34 בלא כתבה, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה;
35 אלא אם רצה הפעל פותב עליה שטר⁸¹ בדמי
36 חבלו⁸², או מגרשה ונוטל מכתבתה הראוי לו⁸³.

(75) לפי הדין כותבים לבתולה מאתיים דינר, ולא למנה - מאה דינר, ואם כתב לה יותר, היא תוספת כתובה. (76) כי אם נחייב אותה למכור לאחרים, יכולה היא לאחר המכירה למחול לבעלה את התוספת ויפסידו הלקוחות (שם). (77) שאם תתגרש, התוספת שלו. ואינו משלם אלא סכום פעוט, שהרי אם תמות בחייו, בין כה וכה התוספת שלו. (78) גם מעיקר הכתובה וכגון שהנזק עולה על תוספת כתובה. (79) היינו מאתיים לבתולה ומאה לאלמנה. (80) עם אשתו. (81) ואם יגרשנה יגבה מדמי כתובתה שחייב לשלם לה. (82) חמישה דברים. (83) המגיע לו.

37 יט. החובל בבניו הגדולים, אם אין סומכין על
38 שלחננו⁸⁴ - נותן להם מיד. והקטנים⁸⁵ - ילקח בהן
39 קרקע⁸⁶ בנזקן, והן אוכלין פרותיו⁸⁷. וכן הדין
40 באחרים שחבלו בהן. ואם היו סמוכין על שלחננו
41 וחבל בהן - פטור⁸⁸, בין שהיו גדולים בין שהיו
42 קטנים. ואם חבלו בהן אחרים: בגדולים - יתן להם
43 מיד⁸⁹, ובקטנים - ילקח בהן קרקע, והן אוכלין
44 פרותיה עד שיגדילו⁹⁰.

(84) אין פרנסתם עליו. (85) שאף בהם אין לאביהם שום זכות, מכיוון שאינו מפרנסם ודמי הנזק שלהם. (86) כדעת רבה בר רב הונא שם, ואין נותנים את הכסף בידם, שהרי

הראב"ד והרמב"ם והרשב"א. ולפיכך מפרש הרמב"ם הדין הזה בשפחה, שאין כופים את הרב לשחררה, מפני שאשה אינה מצווה על פרייה ורבייה. ואפשר שרבינו סובר, שכל שלא שיחררו נשאר הדין של משנה ראשונה].

1 יג. החובל בעבד עברי של חברו - חיב בחמשה
2 דברים. וילקח בהן⁵⁵ קרקע, ורבו אוכל פרותיה⁵⁶,
3 ולכשיצא העבד לחרות יצא השדה⁵⁷ מתחת רבו.
4 הדיקו הדיק שאינו מעבב מלאכה כלל⁵⁸, כגון שקטע
5 ראש אָזנו או ראש חטמו - הפל לעבד, ואין לרבו
6 בהן פרות.

(55) חוץ מהוצאות הריפוי. (56) כרובא שם, שהרי אף הוא מפסיד במלאכתו של העבד שניזק, שם פו. (57) כי חמשת הדברים שייכים לעבד עברי, שאין גופו קנוי לרבו. (58) ולא הפסיד רבו כלל, שם.

7 יד. החובל בבת קטנה של אחרים: אם נזק פוחת
8 אותה מכספה⁵⁹ הוא - הרי הוא של אב; וכן שבתה
9 - של אב, שהרי מעשה ידיה⁶⁰ וכסף מכירתה⁶¹ של
10 אביה הוא; אבל צער ובשת ורפוי - הרי הוא שלה;
11 וכן נזק שאינו פוחתה מכספה⁶² - הרי הוא שלה.
12 וכן החובל בבתו - משלם צער ורפוי ובשת⁶³.

(59) כשבא למכרה לאמה, או להשיאה לאיש, וכגון שפצעה בפניה, או קטע ידה. (60) עד שעת בגרותה, וזהו הטעם ששבתה הוא של אב, שם פז: (61) ככתוב "וכי ימכור איש את בתו לאמה" (שמות כא, ז), וזהו הטעם שהנזק הוא של אב. (62) לא נתברר איזהו נזק שאינה פוחתת מכספה. ראה למעלה פרק א הלכה ב, ואפשר שהכוונה לפציעה שאינה פוחתת דמיה עכשיו, אבל כשתגדל יהיה כושר עבודתה ירוד על ידי אותה פציעה וזו אין לאב כל זכות בו. (63) ופטור מנזק ושבת, שהרי שלו הם.

13 טו. החובל באשת איש - השבת⁶⁴ והרפוי לבעלה⁶⁵,
14 והצער שלה. והבשת והנזק: אם בגלוי הוא⁶⁶, כגון
15 שחבל בפניה ובצוארה או בידיה וזרועותיה -
16 השליש שלה⁶⁷ ושני שלישים לבעל; ואם בסתר
17 הוא הנזק⁶⁸ - השליש לבעל ושני שלישים לאשה.
18 של בעל - נותנין לו מיד, ושל אשה - ילקח בהן
19 קרקע⁶⁹ והפעל אוכל פרות⁷⁰.

(64) שהרי מעשי ידיה שלו. (65) כי הוא חייב לרפאותה. (66) יש בושת גם לבעלה, ועוד שנמאסת עליו והוא סובלה. (67) כדעת רבי יהודה בן בתירה שם. ואף על פי שהוא יחיד, פסק כמותו מפני שבגמרא דנו אמוראים בדבריו נראה שכן ההלכה (רי"ף בשם רב האי גאון). (68) אין לבעלה בושת. ונראה שרבינו מפרש שביישה בסתר ואין אדם רואה, כפירוש התוספות שם וראה למעלה פרק ב הלכה ב. (69) שהרי זה כשאר הנכסים שנופלים לה. (70) והקרין שלה, אם יגרשנה או ימות.

20 טז. פמה דברים אמורים? פשחבלו בה אחרים;
21 אבל הפעל שחבל באשתו - חיב לשלם לה מיד כל

פרק חמישי

(1) נתבאר בו איסור החובל בחבירו, ומשפט כל תביעה שתהיה מן החובל והנחבל והנמשך לזה.

- א. אסור לאדם לחבל בין בעצמו² בין בחבירו³. ולא¹⁹
החובל⁴ בלבו, אלא כל המכה⁵ אדם פשר⁶
מישראל, בין קטן בין גדול, בין איש בין אשה,
דרך נציון⁷ - הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר: לא²²
יסיף⁸ להכותו. אם הזהירה תורה מלהוסיף⁹ בהפאת²³
החוטא¹⁰, קל וחומר למכה את הצדיק¹¹.²⁴

(2) בבא-קמא ז': (3) ראה סנהדרין פה. (4) פצע את חברו או החסירו אבר. ראה למעלה פרק ב, הלכות א"ז. (5) אפילו לא גרם לו שום נזק. (6) להוציא את הרשע, שעבר עבירה שחייבים עליה מלקות, שנאמר בו "והיה אם בן הכות הרשע, והפילו השופט והכהו" (דברים כה, ב). (7) מריבה שבאה לידי הכאה, והמלה "נציון" היא על-פי הכתוב "כי ינצו אנשים". (8) "לא יוסיף", אם היה מוסיף, עובר על לא-תעשה" (ספרי כ"תצא רפו), וראה פירוש רש"י לפסוק הזה, וגמרא כתובות לג. ורש"י שם. (9) על "ארבעים יכנו". (10) שהרי התורה מדברת על רשע, ומצוה להכותו. (11) שמכהו באיסור, שבוודאי עובר על לא-תעשה. "ומה במקום מצוה, שמצוה להכותו, מצווה שלא להכותו (יותר מארבעים); שלא במקום מצוה, שאינו מצווה להכותו, אינו דין (קל-וחומר) שמצווה שלא להכותו" (סנהדרין פה).

- ב. אפילו להגביה ידו על חברו - אסור. וכל²⁵
המגביה ידו על חברו, אף על פי שלא הפכו - הרי²⁶
זה רשע¹².²⁷

~ נקודות משיחות קודש ~

"אפילו להגביה ידו על חברו אסור".

ובש"ס (סנהדרין נח, ב) נאמר "המגביה ידו על חברו נקרא רשע", והרמב"ם שינה וכתב: "הרי זה רשע", וכן כתב שהוא איסור, מה שאינו בש"ס.

ויש לומר שלשיטתו האיסור על הרמת יד אינו מצד ההיזק שגורם לאדם המוכה, כ"א מצד המרים יד עצמו והוא הנהגה מגונה שאסרוה חכמים עד כדי כך שנעשה רשע ופסול לעדות ולשבועה (כמו שציין ההגהות מיימוניות כאן בשם הראב"ן). אבל הטור השמיט דברי הרמב"ם הנ"ל וכתב "נקרא רשע", וכן לא כתב שיש בזה איסור כי לשיטתו מתחשבים בצד הניזק. ואם לא הכהו, למעשה, לא גרם לו היזק וצער ולכן אינו איסור, ומה שנקרא רשע הוא בדברי אגדה ואין בזה נפקא-מינה להלכה כי אינו פסול לעדות ולשבועה.

ויש לבאר בשיטת הרמב"ם שהחמיר במרים יד על חברו שיש לו דין רשע ממש, כי עניינה של יד היא נתינה וחסד כמו שאמרו חז"ל "יד המחולקת צדקה" והמרים יד על

קטנים הם ואינם יודעים לשמור אותם. (87) כי דמי הנזק שלהם. (88) מכיוון שהוא מפרנסם, הוא מקפיד שלא להפסיד מכספו. וכן הדין בחובל בבתו שסמוכה על שולחנו, שהוא פטור, גמרא שם. ומה שכתב למעלה בהלכה יד, שהחובל בבתו משלם צער ריפוי ובושת, המדובר כשאנה סמוכה על שולחנו ואף על פי כן פטור מנזק מפני שהרשות בידו למוכרה ומחוייב לזון אותה כל זמן שמתבטלת ממלאכתה, אבל פטור מדיני שבת העולים על מוזנותיה (בסוגיית שם). (89) אף על פי שהוא מפרנסם, אינו מקפיד שהכסף יינתן להם, מכיוון שהם סבלו מן הנזק, והוא אינו חסר כלום. ואין זה דומה למציאה שהיא של האב שממילא באה להם ולא סבלו כלום. (90) כשיגדילו עובר השדה לרשותם בלי כל הגבלה.

- כ. חרש שוטף וקטן פגיעתו רעה: החובל בהן -
חייב⁹¹, והן שחבלו באחרים - פטורין. אף על פי
שנתפתח החרש ונשתפפה⁹² השוטף והגדיל הקטן -
אינם חייבין לשלם, שבשעה שחבלו בהן לא היו בגי
דעת⁹³.

(91) בחמישה דברים או בקצתם, לחרש משלמים את כולם; לשוטה - נזק, צער, ריפוי ושבת, אבל בושת לא, שאינו בר בושת, והקטן אין לו שבת. אבל בושת פעמים יש לו ופעמים אין לו. וראה למעלה פרק ג הלכה ד. (92) נעשה שפוי בדעתו. (93) ואינם אחראים למעשיהם.

- כא. העבד⁹⁴ והאשה פגיעתו רעה: החובל בהן -
חייב⁹⁵, והן שחבלו באחרים - פטורין⁹⁶. אבל
משלמין לאחר זמן, אם נתגרשה⁹⁷ האשה או מת
בעלה או נשתחרר העבד; שהרי בגי דעה הן⁹⁸, והרי
הן כבעל חוב שאין לו מה יגבה, שאם העשיר חייב
לשלם⁹⁹.

(94) עבד כנעני, שכל מה שקנה עבד, קנה רבו. בבא קמא פז. (95) חמישה דברים לרבו, כמבואר למעלה בהלכה י. (96) שאין להם מה לשלם. וראה למעלה הלכה יח. (97) ויש לה נכסים. (98) וחייבים לשלם.

- כב. עבדו של אדם - גגופו, ובהמתו - כממונו.
פיצד? הרי שהניח גחלת על לב עבדו של חברו,
ומת; או שדחפו לים או לאש, והוא יכול לעלות
משם ולא עלה, ומת - פטור⁹⁹ מן התשלומין. ואם
עשה בן לבהמת חברו - כאלו הניח הגחלת על
בגדו¹⁰⁰ ונשרף, שהוא חייב לשלם¹⁰¹. וכן כל פיוצא
בזה.

(99) שהיה לו לעבד לסלקה, שהרי בן דעת הוא. (100) שהרי אין בבהמה דעת. (101) ואפילו בעל הבגד רואה אותו שורף את בגדו ולא הציל ממונו, אומרים לו למזיק, לא היה לך להזיק ממון חבריך, גמרא שם, וראה רבינו חננאל.

26) רשותו, ונקט לשון המשנה. ונקטה המשנה בלשון "ידו", אולי כדי לציין שבעל הבית היה שם כשנכנס הנחבל.

ה. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? ²⁷ פְּשִׁיתָהּ הַמָּה בַּמָּקוֹם ¹⁴
שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לְהַפּוֹת בְּעֶצְמוֹ ²⁸, או שֶׁהָיָה עִמָּהּ ¹⁵
שְׁלִישִׁי, שֶׁאֶפְשָׁר שָׁזָה הַנֶּחֱבֵל אָמַר לוֹ לְחַבֵּל בּוֹ ¹⁶
וּלְהַתְרַעַם עַל אַחֵר; אָכֵל אִם אֵין עִמָּהּ אַחֵר, ¹⁷
וְהִיתָה הַמָּה בַּמָּקוֹם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת בְּעֶצְמוֹ, ¹⁸
כְּגֹן שֶׁהִיתָה נִשְׁכָּה ³⁰ בֵּין כַּתְּפָיו וְכִיּוּצָא בָּזָה - הָרִי ¹⁹
זֶה נוֹטֵל בְּלֹא שְׁבוּעָה ³¹. ²⁰

27) שהנחבל צריך להשבע, שבוועת מו: 28) וחוששים שמא חבל בעצמו, ומשום כך הוא צריך להשבע. 29) בגמרא שלנו הגירסא: "ודילמא אחר עבד ליה" (שמא אחר עשה לו, כלומר חבל בו), אבל גירסת רבינו כגירסת הרי"ף "דילמא לאחר אמר". [גירסת הרי"ף נראית יותר, שהנחבל אמר לשלישי שיחבול בו, כדי שיוכל להתרעם על האחר, כי אילו חבל בו בלי שאמר לו, בוודאי היה תובע אותו לדין]. 30) בשיניים. 31) כי הנשיכה בין כתפיו, כשאין עמהם אחר, היא הוכחה שחבירו חבל בו.

ו. הוֹדָה הַחוֹבֵל שֶׁהוּא חָבֵל - מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה ²¹
דְּבָרִים; שֶׁהָרִי הַעֲדִים הָיוּ שָׁם ³² שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ יָדוֹ ²²
שָׁלֵם בְּשַׁעַת הַמְרִיכָה וְיֵצֵא חָבֹל. אָכֵל אִם לֹא הָיוּ ²³
שָׁם עֲדִים כָּלֵל ³³, הוּא אוֹמֵר: חָבַלְתָּ בִּי, וְהוֹדָה ²⁴
מִעֲצָמוֹ ³⁴ - פָּטוּר מִן הַנִּזְק ³⁵ וּמִן הַצָּעִיר ³⁶, וְחָיֵב ²⁵
בְּשִׁבְתָּ ³⁷ וּבְכַרְפוֹי עַל פִּי עֲצָמוֹ ³⁸. לְפִיכָּךְ ³⁹, אִם ²⁶
כָּפַר וְאָמַר: לֹא חָבַלְתִּי - נִשְׁבַּע ⁴⁰ שְׁבוּעַת הַסֵּת ⁴¹. ²⁷

32) ואין זו הודאה, שהרי אפילו לא יודה, גם כן יצטרך לשלם. 33) לא היו עדים שראו אותו בכניסתו לרשות החובל, ואף לא ביציאתו משם חבול. 34) מרצונו הטוב. 35) שהרי אם קטע ידו הוא משלם כאילו הוא עבד נמכר בשוק (למעלה פרק א הלכה ב), בשעה שהנחבל לא היה מסכים בשום הון שבעולם שיקטעו ידו, מכאן שתשלום הנזק הוא תמיד פחות מהנזק האמיתי, וזה נכלל במושג "קנס" (ראה הלכות נזקי ממון פרק ב הלכה ח, וראה אור-שמח). 36) שמשלם החובל בשעה שלא חיסרו ממון, ומשום כך אף תשלום הצער אינו "ממון". התשלום הוא "ממון" רק כשהוא בדיוק כשיעור מה שהחסיר לחבירו (רבינו שם). 37) שהתבטל ממלאכתו שעסק בה (ולא כשומר קישואים, שהרי לא נתן לו דמי ידו. ראה למעלה פרק ב הלכה יא). 38) על-פי הודאת עצמו. [ראה ראב"ד ומגיד-משנה שתמחה על רבינו מכמה מקומות בתלמוד, ולא מצאו ישוב מניח את הדעת]. 39) מכיון שחייב בשבת ובכבושת ובריפוי על-פי עצמו. 40) שהרי כפר ממון. 41) כדין כופר בכל, בלי נקיטת חפץ. שבוועה זו של כופר בכל, תיקן רב נחמן (שבוועות מ:): ונקראת "היסת", משום שהיא מכבידה על אדם לשקר (פירוש גאון, ראה ערוך השלם, ערך היסת).

ז. וְלָמָּה מְשַׁלֵּם אָדָם שֶׁלָּשָׁה דְּבָרִים אֵלּוֹ עַל פִּי ²⁸
עֲצָמוֹ? שֶׁהִשְׁבַּת וְהִרְפוּי מִמּוֹן הוּא וְלֹא קָנָס; שֶׁאִם ²⁹

חברו הופך את תכליתה של היד להיפך הנתינה והחסד ובזה חוטא כלפי הקב"ה, ולכן סבר שהוא לא דין במוכה אלא במכה ולכן אפילו אם רק הגביה ידו הרי זה רשע. עניין זה נרמז גם במקור ממנו נלמד דין זה - דתן ואבירים שמצד אחד עסקו בדאגה לעם ישראל ומחו בפני משה רבינו על ש"הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה כו' לתת חרב בידם להרגנו" ומצד שני היו ניצים זה עם זה היפך הנתינה והחסד.

(על פי לקו"ש חלק ל"א עמוד 1)

12) "שנאמר: ויאמר לרשע למה תכה רעך (שמות ב, יג), למה הכית לא נאמר, אלא למה תכה, אף-על-פי שלא הכהו - נקרא רשע" (שם נח:).

ג. הַמָּה ¹³ אֶת חֲבֵרוֹ הַכָּהָה שֶׁאֵין בָּהּ שׁוֹה פְּרוּטָה ¹
- לֹוְקָה ¹⁴; שֶׁהָרִי אֵין כָּאֵן תְּשִׁלוּמִין כְּדִי שֶׁיְהִיָּה לָאוֹ ²
זֶה נִתֵּן לְתִשְׁלוּמִין ¹⁵. וְאֶפְלוּ הָכָה עֲבַד חֲבֵרוֹ הַכָּהָה ³
שֶׁאֵין בָּהּ שׁוֹה פְּרוּטָה ¹⁶ - לֹוְקָה; שֶׁהָרִי יִשְׁנוּ בַּמָּקָצָה ⁴
מְצוֹת ¹⁷. וְעוֹבֵד פּוֹכְכִים שֶׁהָכָה אֶת יִשְׂרָאֵל - חָיֵב ⁵
מִיָּתָה; שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּפֶּן כֹּה וְכֹה וַיִּפֹּךְ אֶת הַמַּצְרִי ¹⁸. ⁶

13) כתובות לה. 14) שעבר על לאו "לא יוסיף". 15) אם הכה את חבירו הכאה שיש בה שוה פרוטה, משלם ואינו לוקה, ראה למעלה פרק ד הלכה ט. 16) בבא-קמא פח. בעבד חבירו יש הבדל בין הכאה שאין בה שוה פרוטה ובין הכאה שיש בה שוה פרוטה, אבל במכה עבדו אין הבדל, מכיוון שבשתיהן אינו משלם. ראה למעלה שם הלכה ו, וראה מכות ח: וביאור הגר"א חושן-משפט סימן תכ. 17) כל מצוה שאשה חייבת בה, עבד חייב בה. ומשום כך נקרא "אחיק" היינו אחיק במצוות, ואף הוא כלול בכתוב (דברים כה, ג) "לא יוסיף . . . להכותו . . . ונקלה אחיק". [אמנם רבי יהודה שם מביא את הכתוב: "כי ינצו אנשים" וגו', אבל כאן המדובר בפסוק "לא יוסיף" רצוי להביא פסוק זה]. 18) משום שהכה איש עברי (סנהדרין נח:).

ד. קָנָס קָנָסוּ חֲכָמִים ¹⁹ לְאֵלּוֹ הַשּׁוֹטִים בְּעָלֵי זְרוּעַ, ⁷
שֶׁיֵּהָא הַנֶּחֱבֵל נֶאֱמָן; וְנִשְׁבַּע בְּנִקִּיטַת חֲפִץ ²⁰ שֶׁזָּה ⁸
חָבֵל בּוֹ חָבֵל זֶה, וְנוֹטֵל ²¹ מֶה שֶׁרָאוי לוֹ ²². וְהוּא ²³, ⁹
שֶׁהָיוּ שָׁם עֲדִים ²⁴. פִּיצַד ²⁵ הָיוּ שְׁנֵי עֲדִים מְעִידִין ¹⁰
אוֹתוֹ שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ יָדוֹ ²⁶ שֶׁלֵּם וְיֵצֵא חָבֹל, וְלֹא ¹¹
רָאוּהוּ בָּעֵת שֶׁחָבֵל בּוֹ, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא חָבַלְתִּי, ¹²
וְהָלָה אוֹמֵר: אֶתָּה חָבַלְתָּ בִּי - הָרִי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל. ¹³

19) ותיקנו שהנחבל נשבע ונוטל, אף-על-פי שמן התורה נשבע הנתבע ויוצא פטור, כגון מודה במקצת במטלטלין, שבוועת השומרים ונתבע שעד אחד מכחישו (ראה הלכות טוען ונטען פרק א הלכה ב). 20) קדוש, כגון ספר תורה (ראה שבוועות לח:). אף שבוועה זו מדרבנן היא, תקנוה כעין שבוועה מן התורה בנקיטת חפץ (רבינו שם). 21) שבוועות מד: 22) המגיע לו. 23) בתנאי. 24) ואם אין עדים, מפורש להלן בהלכה ו. 25) משנה, שם.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון כ"ז סיון - ספר נזיקין - הלכות חובל ומזיק קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

המזון אלא חייב לרצותו ולשאל ממנו שימחל לו, מה-שאין-כן המזיק שפעל רק נגד ממנו של אדם "כיון ששילם מה שחייב לשלם נתכפר לו".

(על פי דק"ר ש"ח"ב ע' 116 הנו' 39)

(52) בידי שמים. (53) כי אין הכסף פיצוי אמיתי לסבל האישי. (54) נוסף על חמשה דברים. (55) לשון הגמרא שם. והאילים שבנביות הם המוכחים, העולים לרצון על מזבח ה' (ישעיה ס, ז). (56) כי זהו חטא בין אדם לחבירו, ואין הקרבן מכפר עליו. (57) כמו שאמר ה' לאבימלך: "השב אשת האיש . . . ויתפלל בעדך" (בראשית כ, ז) ולא יתכן שיתפלל אלא-אם-כן מחל לו, גמרא שם.

י. ואסור⁵⁸ לנחבל להיות אכזרי⁵⁹ ולא ימחל. אין זו דרך זרע ישראל⁶⁰. אלא פיון שבקש ממנו החובל ונתחנן לו⁶¹ פעם ראשונה ושניה⁶², וידע⁶³ שהוא שב מחטאו⁶⁴ ונחם⁶⁵ על רעתו - ימחל לו. וכל המקמה למחל - הרי הוא משכח⁶⁶, ורוח חקמים נוחה הימנו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אסור לנחבל להיות אכזרי ולא ימחול"

עניין זה הובא בעוד שני מקומות - בהלכות תשובה (פ"ב ה"י) ובהלכות דעות (פ"ו ה"ו) אלא שבכל אחד מהמקומות כתב זאת הרמב"ם בלשון אחרת, ורמז בלשונו על שלושה סוגי מחילה הנדרשים מהאדם בכל אחד משלושת המצבים.

כאן מדבר הרמב"ם על הדרגא הראשונה ובה מוחל האדם לחברו כדי שלא ייענש בגללו. בהלכות תשובה מדובר גם על הסרת כל טינה מלבו, כי עניין זה נדרש לשלמות תשובתו של המבקש. ואילו בהלכות דעות מדבר על הדרישה לשלימות מידותיו האישיות של המוחל שימחול ויתפייס עם הפוגע כאילו לא חטא כלפיו מעולם, ומכאן נובעים ארבעת השינויים דלהלן:

א. כאן הוסיף תנאי "שביקש ממנו החובל ונתחנן לו כו' וידע שהוא שב מחטאו ונחם על רעתו" כי תנאי זה מוכרח לשם כפרת החטא, משא"כ בהלכות תשובה והלכות דעות לא הובא תנאי זה.

ב. כאן מכנה את המוחל בשם "נחבל" כי הוא זה שבמחילתו תבוא כפרה על פעולת החבלה, אבל בהלכות תשובה נקרא "אדם" על שם שמסייע לחברו לחזור בתשובה, ובהלכות דעות נקרא "מוחל" כי שם מדבר הרמב"ם במידותיו האישיות והנעלות.

ג. כאן ובהלכות תשובה כתב "אסור ... להיות אכזרי" אבל בהלכות דעות כתב רק "ולא יהיה המוחל אכזרי" כי שם מדובר על המידות הנדרשות מהאדם כשלעצמו ולא מצד מחילתו לזולת.

1 לא יתן לו, הרי חסרו ממון⁴² שהוא מתרפא בו
2 ובטל ממלאכתו⁴³. והבשת⁴⁴ לא הגיעה לו⁴⁵ אלא
3 בשעה שהודה בפנינו שהוא חבל בו; שהנחבל
4 שלא חבל בו [בפני] אדם - אין לו בשת⁴⁶, והודאתו
5 בבית דין היא שבישה אותו⁴⁷.

(42) והוא משלם לו בדיוק מה שהחסירו. (43) ראה הערה לו. (44) אף שאינה ממון, שהרי לא החסירו ממון, בכל זאת משלם על-פי עצמו. (45) לנחבל, כלומר ביישה אותו. (46) ראה למעלה פרק ב הלכה ב. [מדבריו שם משמע, שאם החבלה במקום גלוי, יש בושת אפילו כשאינו ראה את מעשה החבלה, וצריך עיון]. (47) אין מחייבים אותו על הבושת בשעת החבלה, כי אז בכלל לא היתה בושת, שהרי לא חבל בו בפני אדם, אלא מחייבים אותו על שהוא מבייש אותו עתה בהודאתו בפני בית-דין שחבל בו.

6 ח. נמצאת למד, שאין הפרש בבשת בין בשת
7 המגיע ל⁴⁸ אם חבל בו בפני אחרים ובין בשת
8 המגיע לו בעת שהודה⁴⁹ בפני אחרים שחבל בו.
9 לפיכך⁵⁰ משלם אדם בשת על פי עצמו⁵¹.

(48) שמבייש אותו. (49) ואף-על-פי שהבושת באה עתה בדיבורו על-ידי ההודאה, אין דינו כמבייש את חברו בדברים שהוא פטור מן התשלומין (ראה למעלה פרק ג הלכה ה), אלא דינו כמבייש אותו עתה בחבלה ממש. (50) מכיון שדין אחד למבייש על-ידי חבלה בפני אחרים, ולמבייש על-ידי הודאה בפני אחרים שחבל בו. (51) אף-על-פי שעצם התשלום אינו ממון, שהרי ביישו עתה בפני עדים.

10 ט. אינו דומה מזיק חברו בגופו למזיק ממנו.
11 שהמזיק ממון חברו - פיון ששילם מה שהוא חייב
12 לשלם נתכפר לו⁵²; אבל חבל בחברו, אף על פי
13 שנתן לו חמשה דברים - אין מתכפר לו⁵³. ואפילו
14 הקריב⁵⁴ כל אילי נביות⁵⁵ - אינו מתכפר לו⁵⁶ ולא
15 נמחל עונו, עד שיבקש מן הנחבל וימחל לו⁵⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

"נתכפר לו"

"המזיק ממון חברו, כיון ששילם מה שהוא חייב לשלם נתכפר לו" אבל בגזל ממון חברו אין מספיק ששייב הגזילה ו"אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחברו מה שהוא חייב לו וירצוהו אף-על-פי שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו צריך לרצותו ולשאל ממנו שימחל לו" (הלכות תשובה פ"ב ה"ט). כי בגזילה פסק הרמב"ם ש"כל הגזול את חברו שזה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו שנאמר ... כו' את נפש בעליו יקח" ולשיטתו גזילת ממון אדם בחזקה ובעל כורחו, אינה רק פעולה נגד ממנו של אדם אלא אף נגד האדם עצמו והפקעת בעלות חברו על ממנו דומה ל"נוטל נפשו ממנו" ולכן בגזילה אין מספיק להשיב את

אָמַר לוֹ: סָמָא עֵינֵינוּ⁷⁹ שֶׁל פְּלוֹנִי עַל מִנַּת שְׂאֵתָהּ
פְּטוּר. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָעוֹשָׂה הוּא חַיֵּב לְשֵׁלֶם, הָרִי
זֶה הָאוֹמֵר לוֹ שֶׁתָּפֹּ בְּעוֹן⁸⁰ וְרָשָׁע הוּא; שֶׁהָרִי
הַקָּשִׁיל עוֹר⁸¹, וְחִזְק⁸² יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה.²⁰

(76) משנה בבא-קמא צב. (77) כלומר, אני אשלם במקומך.
(78) העושה, אף-על-פי שאמרו לו במפורש על-מנת שאתה
פטור. (79) שהעושה חייב. שאין שליו לדבר עבירה,
כלומר בעבירה אין אומרים שלוחו של אדם כמותו ויתחייב
השולח, אלא אומרים אחריות מעשה העבירה היא על
עושהו, שלא היה צריך לשמוע בקול השולח, אלא בקול
התורה, קידושין מב: (80) קידושין מג. (81) והוא רשע
שעבר על לאו "ולפני עור לא תתן מכשול" (ויקרא יט, יד).
ואף-על-פי שהמזיק ידע שהכלי של חברו הוא, בכל זאת
הוא בבחינת עוור, שאילו לא הבטיחו שיהיה פטור, לא היה
שובר, ראה עבודה זרה ו. (82) המריץ אותו וזירזו לעשות
את העבירה, גמרא שם.

פֶּרֶק שְׂשִׁי

(1) נתבארו בו דיני המזיק ממון חברו היזק גמור וניכר, וכן
נתבאר בו כשיש שיתוף בבהמה או לדבר אחר עם האדם
המזיק בפועל הנזק.

א. הַמְזִיק? מִמּוֹן חֲבֵרוֹ - חַיֵּב לְשֵׁלֶם נִזֶּק שְׁלֵם³. בֵּין
שֶׁהָיָה שׁוֹגֵג⁴ בֵּין שֶׁהָיָה אֲנוֹס⁵ - הָרִי הוּא כְּמִזִּיד⁶.
פִּיּוּצֵד? נָפַל מִן הַגֶּגֶז⁷ וְשִׁבַּר אֶת הַפְּלִים, אוֹ שֶׁנִּתְקַל⁸
כְּשֶׁהוּא מֵהַלֵּךְ וְנָפַל עַל הַפְּלִי וְשִׁבַּר⁹ - חַיֵּב נִזֶּק
שְׁלֵם. שְׁנֵאֵמַר: וּמִכָּה בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה. לֹא חֵלֶק²⁵
הַתְּבוֹר⁹ בֵּין שׁוֹגֵג לְמִזִּיד.²⁶

(2) ראה למעלה פרק א הלכה יא. (3) משנה בבא-קמא כו.
(4) שהזיק בלי כוונה. (5) כגון הדוגמאות שלמטה, שאינן
אונס גמור, כי אפשר לשים לב ולהשמר מזה, אבל באונס
גמור פטור. ראה לקמן הלכה ד, ולמעלה פרק א הלכה יב.
(6) משנה, שם. (7) אפילו ברוח שאינה מצויה, והרי זה
אנוס. כאן לא חילק רבינו בין רוח מצויה לבין רוח שאינה
מצויה, כמו למעלה בפרק א הלכה יב, כי ההבדל ביניהם
אינו קיים אלא לענין שלושה דברים (צער, ריפוי ושבת),
אבל בנזק - אין הבדל, ובמזיק ממון אין אלא נזק בלבד.
בבא-קמא כז. (וראה חושן-משפט סימן שעח סעיף ב,
וביאור הגר"א סעיף-קטן ז). (8) והריהו שוגג, לפי שאין
דרך בני אדם להתבונן בדרך כשהם מהלכים, ראה בבא-
קמא כז: והלכות נזקי ממון פרק יג, הלכה ה. (9) בבא-
קמא לה.

ב. וְאַחַד הַהוֹרֵג בְּהֵמָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ אוֹ הַשּׁוֹבֵר פְּלִיט¹⁰
אוֹ הַקּוֹרֵעַ בְּגָדָיו¹¹ אוֹ קוֹצֵץ נְטִיעוֹתָיו - הַכֹּל דִּין
אֶחָד הוּא¹².²⁷

(10) משנה, שם כו. (11) דוגמה זו, וכן זו של ההורג
בהמתו של חברו או קוצץ נטיעותיו - מובאות בתוספתא
בבא-קמא פרק ג. (12) חייב נזק שלם כמזיד, בין שהיה
שוגג ובין שהיה אנוס.

ד. כאן נאמר "אסור לנחבל להיות אכזרי ולא ימחול" כי
מדובר במחילה על החטא מהסוג הפשוט, אבל בהלכות
תשובה "אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס" כי שם
מדבר על הסרת כל טינה מלבו.

(על פי לקו"ש חכ"ח ע' 144)

(58) זאת לומדים מאברהם שנתפייס מאבימלך והתפלל
בעדו, בבא-קמא צב. (59) שאינו חושש לעונש שיבוא על
חבירו, אף-על-פי שהתחנן בפניו לבקש מחילה ממנו, שם.
(60) "שלושה סימנים יש באומה זו, הרחמנים והביישנים
וגומלי חסדים" (יבמות עט.). (61) תחנון הוא יותר
מבקשה. (62) לאחר שלא נענה בפעם הראשונה.
(63) הנחבל השתכנע. (64) לא ישוב לעשות כזאת.
(65) התחרט בלבו. (66) "כל המעביר על מדותיו (שאינו
מדקדק למדוד מדה למצעים אותו - רש"י), מעבירים לו
על כל פשעיו" (ראש השנה יז.).

י. וְעוֹד יֵשׁ הַפָּרֶשׁ בֵּין נִזְקֵי גוֹפּוֹ לְנִזְקֵי מִמּוֹנוֹ.
שֶׁהָאוֹמֵר לְחֲבֵרוֹ: סָמָא אֶת עֵינָי⁶⁷, קָטַע אֶת יָדִי, עַל
מִנַּת שְׂאֵתָהּ פְּטוּר - הָרִי זֶה חַיֵּב בְּחֻמְשָׁה דְּבָרִים,
שֶׁהַדָּבָר יָדוּעַ שְׂאֵין אָדָם רוֹצֵה בְּכָף⁶⁸; אֲבָל הָאוֹמֵר
לְחֲבֵרוֹ: קָרַע אֶת כְּסוּתִי, שִׁבַּר אֶת כְּדִי, עַל מִנַּת
שְׂאֵתָהּ פְּטוּר - הָרִי זֶה פְּטוּר⁶⁹. וְאִם לֹא אָמַר לוֹ 'עַל
מִנַּת שְׂאֵתָהּ פְּטוּר' - הָרִי זֶה חַיֵּב לְשֵׁלֶם, אִף עַל פִּי⁷⁰
שֶׁהָיָה לְהִשְׁחִית.⁸

(67) בבא-קמא צב. (68) בחסרון ראשי איברים כאלו,
ובצחוק אמר לו כך. אבל אם אמר לו הכני ופצעני, ולא
לחסרו ראשי איברים - פטור, אם אמר על-מנת שתהיה
פטור (מגיד-משנה). (69) ואין אומרים שדרך צחוק אמר
לו, שעשוי אדם למחול על ממונו. (70) שיכול לומר לו:
הרשיתי לך לקרוע את כסותי על-מנת שתשלם.

יב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?⁷¹ כְּשֶׁבָּאוּ הַפְּלִים לִידּוֹ
תִּחְלָה בְּתוֹרַת שְׁמִירָה⁷², כְּגוֹן שֶׁהָיָה שְׂאוּלִין אוֹ
מִפְקָדִין אֲצִלּוֹ, וְאָמַר לוֹ: שִׁבַּר וְקָרַע, וְעָשָׂה בֶן -
חַיֵּב לְשֵׁלֶם⁷³, עַד שִׁיאֵמַר לוֹ: עַל מִנַּת שְׂאֵתָהּ פְּטוּר;
אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: קַח פְּלִי זֶה וְשִׁבְרוּ⁷⁴, כְּגוֹן זֶה
וְקָרַעוּ, וְעָשָׂה בֶן - הָרִי זֶה פְּטוּר⁷⁵.¹⁴

(71) שחייב לשלם אם לא אמר לו בפירוש על-מנת שאתה
פטור (שם צג.). (72) ככתוב "כי יתן איש אל רעהו כסף
או כלים לשמור" (שמות כב, ו), שהתורה מחייבת אותו
בפשיעה. (73) מכיון שנעשה שומר על הכלי, אינו פטור
עד שיאמר לו במפורש על-מנת לפטור. אבל אם אמר לו
קרע, כוונתו קרע אם אתה רוצה, ובלבד שתשלם לי.
(74) ולקח אותו לשם שבירה ולא לשם שמירה. (75) כי
אחריות שמירה לא קיבל על עצמו, ועל עצם מעשה
השבירה אין לחייבו, שהרי נעשה ברשות הבעלים. גמרא
שם.

יג. הָאוֹמֵר לְחֲבֵרוֹ: שִׁבַּר פְּלִי שֶׁל פְּלוֹנִי עַל מִנַּת
שְׂאֵתָהּ פְּטוּר⁷⁶, וְעָשָׂה - הָרִי זֶה חַיֵּב⁷⁸ לְשֵׁלֶם. וְכֵאלּוֹ¹⁵
¹⁶

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון כ"ז סיון - ספר נזיקין - הלכות חובל ומזיק קבא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

30 ואין הוא חייב לנהוג בזהירות יתירה וללכת סחור סחור, וכמו כן אין הוא חייב לטרוח לסדר את הכדים זה על גבי זה, כדי לפנות לו מעבר. 31 כי ברשות המזיק אינו חייב עד שיתכוון להזיק (למעלה הלכה ג). ולשון הברייתא (שם): "משבר ויוצא, משבר ונכנס". 32 להזיק. 33 יש לו רשות לפנותם מחצרו, אבל לא לשברם.

ו. שור שעלה³⁴ על גבי שור להרגו ברשות המזיק³⁵, שהוא בעל התחתון, בין שהיה תם³⁶ בין שהיה מועד³⁷, ובא בעל התחתון ושם את שורו להצילו, ונפל עליו ונמת - הרי זה פטור³⁸.

34 בבא-קמא כ. 35 משום שאינו מתכוון פטור לדעת רבינו רק ברשות המזיק, ראה למעלה הלכות ג-ד. 36 שהעליון היה תם, ואם יהרג את התחתון אינו משלם אלא חצי נזק, ובעל התחתון יפסיד. 37 אפילו היה מועד, שמשלם נזק שלם, ובעל התחתון לא יפסיד, אם לא יעשה דין לעצמו ויפנה לבית-הדין. 38 שלא נתכוון להזיק.

ז. דחפו לעליון³⁹ ונמת: אם היה יכול לשמטו⁴⁰ ולא שמטו - הרי זה חייב; ואם לא היה יכול לשמטו - הרי זה פטור⁴¹.

39 בכוח, גמרא שם. 40 את התחתון (המאירי), ואז יתכן ולא היה העליון מת. 41 גמרא שם.

ח. שנים שהיו מהלכין⁴² ברשות הרבים, זה בא פחיתו וזה בא פקורתו, ונשברה חביתו של זה פקורתו של זה - פטור; שלזה רשות להלך⁴⁴ ולזה רשות להלך. היה בעל הקורה ראשון ובעל החבית אחרון, ונשברה חבית פקורה - פטור⁴⁵. ואם עמד בעל הקורה לנזק מפחד משאו⁴⁶ - חייב⁴⁷. ואם הזהיר לבעל החבית ואמר לו: עמד - פטור⁴⁸. עמד למקן משאו - הרי הוא פמהלך⁴⁹ ופטור. ואף על פי שלא הזהיר לבעל החבית; שהוא טרוד בדרך⁵⁰. היה בעל חבית ראשון⁵¹ ובעל קורה אחרון, ונשברה חבית פקורה - חייב; שזה פמו ששברו בידו בכונה⁵². ואם עמד בעל חבית לנזק - פטור⁵³. ואם הזהיר לבעל הקורה ואמר לו: עמד - הרי זה חייב. ואם עמד למקן משאו, אף על פי שלא הזהיר לבעל הקורה - הרי הוא חייב. וכן זה בא פגרו וזה בא בפשתנו⁵⁴. וכן כל פיוצא בזה.

42 זה מול זה או זה בצד זה, משנה בבא-קמא לא: 43 על-ידי שפגעו זה בזה דרך הליכתם. 44 ומכיון ששניהם ברשות, המזיק שלא בכונה פטור (למעלה הלכה ג), ובעל החבית חייב להזהר שלא יפגע בקורה. 45 בעל הקורה, כי בעל החבית ראה את בעל הקורה הולך כדרכו, ואף הוא צריך היה ללכת במתינות ולא למהר יותר מדי, ועל כן הוא עצמו אשם בנזקו. 46 ובעל החבית הלך כדרכו, ולא הרגיש בעמידתו של בעל הקורה ופגע בו בדרך הילוכו ונשברה החבית (שם לא). 47 בעל הקורה, שלא היה לו לנזק בדרך ומשאו על גבו, ובעל החבית לא היה

ג. פמה דברים אומרים¹³? ברשות הנזק¹⁴; אבל ברשות המזיק - אינו חייב לשלם אלא אם הזיק בדרך¹⁵, אבל בשגגה או באנס - פטור¹⁶. וכן אם היה שניהם ברשות¹⁷ או שניהם שלא ברשות, והזיק אחד מהם¹⁸ ממון חברו שלא בכונה - פטור¹⁹.

13 שהמזיק חייב לשלם, בין מגיד בין שוגג ובין אנוס. 14 מכיון שהמזיק צריך היה להזהר, בבא-קמא מח. 15 חייב המזיק, אף-על-פי שנכנס הניזק לרשותו, מפני שיש לו רשות להוציאו אבל לא להזיקו (נזקי ממון פרק ז הלכה ז). 16 שיכול לטעון: לא ידעתי שנכנסת, ועל כן לא נזהרתי (שם). ועוד טענה: אתה היית צריך להזהר שלא להניח כל כך במקום שאפשר שיוזקו שלא בכונה. 17 כגון ברשות הרבים או חצר השותפין או אפילו ברשות בעל הבית, אלא שנתן לו בעל הבית רשות להכנס, בבא-קמא מח: 18 מה-שאיין-כן בדוגמא הקודמת, שם רק בעל הבית שהזיק פטור שלא בכונה. אבל אם הנכנס הזיק את בעל הבית, הוא חייב אפילו שלא בכונה, מכיון שנכנס שלא ברשות. 19 ובלשון הגמרא (שם) "הוזקו זה בזה, פטור". רבינו מפרש "דלא הוה ידע ביה" שאמרו בגמרא, היינו שלא בכונה. והטעם שהוא פטור, שאין הניזק יכול לבוא בטענה למזיק שהיה עליו להזהר, מכיון ששניהם במצב אחד, ואין הוא חייב להזהר יותר מחבירו.

ד. היה עולה בסלם²⁰, ונשקטה שליבה²¹ מתחתיו ונפלה והזיקה: אם לא היתה מהדקת²² וחזקה - חייב²³; היתה חזקה ומהדקת, ונשקטה או שהתלעבה²⁴ - הרי זה פטור, שזו מכה בידי שמים היא²⁵. וכן כל פיוצא בזה. כל אלו הדברים²⁶ - ברשות הנזק; אבל ברשות המזיק - פטור²⁷, עד שיתכוון להזיק, כמו שבארנו²⁸.

20 מכות ז: 21 מדריגה. 22 ממלאת את כל הנקב שהיא תחובה בו. 23 או אפילו היתה מהודקת, אבל לא היתה חזקה לשאת כובד האיש העולה בה - חייב, מפני שבנזקין חייב אדם אפילו הזיק שלא בכונה. 24 והתולעים כרסמו והחלישו אותה, וכשעלה על הסולם נשמטה, גמרא שם. 25 ואונס גמור הוא ופטור (ראה להלן הלכות רוצח ושמירת נפש פ"ו ה"ב, ועיין מגיד-משנה כאן, שהיתה לרבינו גירסא אחרת בגמרא שלפנינו). 26 שאין המזיק פטור אלא-אם-כן היתה מכה בידי שמים. 27 בין שוגג ובין אונס רגיל, כעין אלו שמנה רבינו בהלכה א. 28 בהלכה הקודמת.

ה. הרי שמלא²⁹ חצר חברו בדי זין ושמן, אפילו הכניסם ברשות - הואיל ולא קבל עליו בעל החצר לשמור, הרי זה נכנס ויוצא בדרך³⁰; וכל שישתפר מן הפדים בכניסתו וביציאתו - הרי הוא פטור עליהן³¹. ואם שברן בכונה³², אפילו הכניסם בעל הפדים שלא ברשות - הרי זה חייב לשלם³³. [וכן כל פיוצא בזה].

29 והנכנס והיוצא דורך על הכדים (בבא-קמא כח.).

20 **מַצֵּד זֶה וְנִפְל מַצֵּד אַחֵר** ⁸⁶ - פֶּטוּר ⁸⁷. וְאִם מַחְמַת
21 **הַמִּכָּה** ⁸⁸ - חַיִּב; שְׁזָה פְזוּרָק חָץ וְהִזִּיק בּוֹ הוּא ⁸⁹.

(78) עובד במתכת. (79) על המתכת המלובנת. (80) שביב לוהט, בבא-קמא סב: (81) שהרי הנץ מכוח מכתו יצא. (82) שם צח: (83) עבודה בקבלנות, וכל האחריות עליו. אבל אם היה שכיר יום, לא נסתלק בעל הבית משמירתו, והיא מוטלת על שניהם, ושניהם משלמים (בית הבחירה לבבא-קמא עמוד 281). (84) אחרים. (85) שאדם מועד לעולם, והיה צריך להזהר. (86) מחמת אונס, שהיה סבור שצד שני יוכל לעמוד בלא זה. (87) שאנוס הוא. (88) שהיה מכה בפטיש בכל כוחו, ונתנדנד הכותל מחמת המכה. (89) גופו, ומזיק גמור הוא (ולא כגורם בנזיקין).

22 **יב. הַפּוֹבֵשׁ** ⁹⁰ בַּהֶמְת חִבְרוּ בַּמִּים, או שֶׁנִּפְלָה וּמְנַעָה
23 מִלְּעֹלוֹת ⁹¹, עַד שֶׁמָּתָה בַּמִּים; או שֶׁהִנִּיחָה בַּחֲמָה
24 וְצִמְצַם עָלֶיהָ הַמָּקוֹם כְּדִי שֶׁלֹּא תִמָּצֵא צֶל עַד
25 שֶׁתִּרְגְּמָה הַחֲמָה - חַיִּב לְשֹׁלֵם ⁹². וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(90) השקיע בידיו ראש הבהמה במים ומתה (סנהדרין עו:). (91) אחזה בידיו, ולא נתן לה לעלות מן המים. (92) כדעת רבינא בבא-קמא שם, ואף-על-פי שהשמש הרגה אותה, והוא אינו אלא גורם לנזק, בכל זאת חייב. ראה להלן פרק ז הלכה יא.

26 **יג. שְׁנַיִם שֶׁהִמִּיתוּ אֶת הַבְּהֵמָה כְּאֶחָת או שֶׁבְּרוּ אֶת**
27 **הַכֶּלִי כְּאֶחָת - מְשַׁלְשִׁין בִּינֵיהֶן** ⁹³.

(93) מחלקים את תשלומי הנזק, וכל אחד משלם חצי, ואין אומרים שכל אחד ישלם הכל [כלומר שהניזק יגבה ממי שירצה], אפילו אם בכוחה של מכת כל אחד לשבור את הכלי (מאירת-עינים חושן-משפט סימן שפג, סעיף-קטן י). ומקור דין זה בתוספתא בבא-קמא פרק ב: "חמשה שישבו על גבי ספסל ונשבר, כולם חייבים לשלם", כלומר, כל אחד משלם חלקו.

28 **יד. חֲמִשָּׁה שֶׁהִנִּיחוּ חֲמֵשׁ חֲבִילוֹת עַל הַבְּהֵמָה וְלֹא**
29 **מָתָה, וּבָא זֶה הָאֲחֵרוֹן וְהִנִּיחַ חֲבִילָתוֹ ⁹⁴ עָלֶיהָ וּמָתָה:**
30 **אִם הִיתָה מְהֻלָּכַת בְּאוֹתָן הַחֲבִילוֹת, וּמִשְׁהוֹסִיף זֶה**
31 **חֲבִילָתוֹ עֲמָדָה וְלֹא הִלָּכָה - הָאֲחֵרוֹן חַיִּב ⁹⁵; וְאִם**
32 **מִתְחַלָּה לֹא הִיתָה מְהֻלָּכַת - הָאֲחֵרוֹן פֶּטוּר ⁹⁶; וְאִם**
33 **אֵין יָדוּעָה ⁹⁷ - כֵּלָן מְשַׁלְמִין בְּשֻׁהָ.**

(94) כך פירש רבינו את לשון הגמרא "מרבח בחבילה", בבא-קמא י. וראה שם רש"י, שפירש אחרת. (95) כי לולא הוא, לא היתה מתה. (96) כי גם בלעדיו היתה מתה. גירסת רבינו בגמרא היתה: "היכי דמי, אי דבלאו איהו הוה אזלא (אם בלעדיו היתה הולכת) פשיטא (מובן מאליו שהוא חייב). אלא דבלאו איהו נמי לא אזלא (אלא שבלעדיו הוא גם כן לא הלכה), מאי קא עביד (מה הוא עשה, וצריך להיות פטור)". וראה מגיד-משנה כאן. (97) כך משמע מלשון התוספתא שם, שכתוב סתם: חמשה שישבו על גבי ספסל ונשבר, כולם חייבים.

34 **טו. וְכֵן חֲמִשָּׁה שֶׁשִּׁבְּבוּ ⁹⁸ עַל הַפֶּסֶא וְלֹא נִשְׁבַּר, וּבָא**

צריך להעלות על דעתו, שבעל הקורה יעמוד בדרך, כי אין דרך בני אדם לנוח ומשאם על גבם. (48) אף-על-פי שלא צריך היה לעמוד, בכל זאת מועילה האזהרה לפטור אותו. (49) שדרך נושאי משאות לעשות כן. (50) ואין להאשימו, ובעל החבית צריך היה להרגיש בזה. (51) שם לב. (52) כי בעל החבית הלך כדרכו, והחבית נשברה מפני שבעל קורה מיהר יותר מדי ופגע בחבית, ומשום כך הוא חייב. (53) בעל הקורה, כי בעל החבית לא היה צריך לעמוד לנוח, שהרי הוא יודע שאנשים באים אחריו. (54) ונשרף הפשתן בנרו של חברו.

1 **ט. שְׁנַיִם ⁵⁵ שֶׁהָיוּ מְהֻלְכִין ⁵⁶ בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, אֶחָד רָץ**
2 **וְאֶחָד מְהֻלָּךְ, וְהִזִּיק ⁵⁷ אֶחָד מֵהֶן בַּחֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּכְוִנָּה ⁵⁸**
3 **- זֶה הָרָץ חַיִּב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשֻׁנָּה ⁵⁹. וְאִם הָיָה עָרֵב**
4 **שִׁבְתָּ ⁶⁰ בֵּין הַשְּׂמֻשּׁוֹת - פֶּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁבְּרִשּׁוֹת הוּא**
5 **רָץ ⁶¹, כְּדִי שֶׁלֹּא תִכְנַס הַשִּׁבְתָּ וְהוּא אֵינוֹ פְּנוּי ⁶². הָיוּ**
6 **שְׁנֵיהֶם רָצִים וְהִזִּיקוּ זֶה בְּזָה - שְׁנֵיהֶם פֶּטוּרִין, וְאִפְלוּ**
7 **בְּשֻׁאֵר הַיָּמִים ⁶³.**

(55) בבא-קמא לב: (56) זה כנגד זה. (57) על-ידי שפגעו זה בזה. (58) כי בכוונה, אף המהלך שהזיק את הרץ חייב, כשם שהמזיק בכוונה חייב אפילו כשהניזק נכנס לרשותו בלי רשות (למעלה הלכה ג). (59) מדרך בני אדם, ואין לו רשות לרוץ ברשות הרבים. (60) גמרא שם. (61) ודינו כמהלך. (62) לקבל את השבת. (63) כדין שניהם שלא ברשות (למעלה הלכה ג).

8 **י. אֶחָד הַמִּזִּיק בִּידּוֹ, או שֶׁזָּרַק אֶבֶן ⁶⁴ או יָרָה חָץ ⁶⁵**
9 **וְהִזִּיק בּוֹ, או שֶׁפֶּטַר מִים ⁶⁶ עַל חֲבֵרוֹ או עַל הַכֶּלִים**
10 **וְהִזִּיק, או שָׂרַק ⁶⁷ או נָעַם ⁶⁸ וְהִזִּיק בִּכְוִנָּה ⁶⁹ וְנִיעֵזָו ⁷⁰ בְּעֵת**
11 **שֶׁהָלְכוּ מִפְּחוֹ - הָרִי זֶה כְּמִזִּיק בִּידּוֹ ⁷¹. וְהֵם תּוֹלְדוֹת**
12 **שֶׁל אָדָם ⁷². אֲבָל אִם נָח הָרַק וְהִכִּיתָ עַל הָאָרֶץ,**
13 **וְאַחֵר כִּן נִתְקַל ⁷³ בֵּהֶן אָדָם - הָרִי זֶה חַיִּב מִשּׁוּם**
14 **בּוֹרוֹ ⁷⁴; שֶׁכָּל תְּקֻלָּה ⁷⁵ תּוֹלְדַת בּוֹר הִיא ⁷⁶, כְּמוֹ**
15 **שֶׁבִּאֲרָנוּ ⁷⁷.**

(64) בבא-קמא כו: (65) כתובות לא. (66) הפנה זרם מים, מלשון "פטר מים" (משלי יז, יד), ודינו ככוחו. ראה בבא-קמא ו. (67) רקק, שם ג: (68) באף. (69) ברוק הפה. (70) ליחת האף. (71) וחייב בין הזיק את חברו ובין הזיק כליו. (72) נזקים הדומים לאלו שאדם עצמו עושה. (73) וניזק. (74) ואינו חייב על נזקי כלים, כי כתוב בתורה "ונפל שמה שור או חמור" (שמות כא, לג), ודרשו רבותינו: שור - ולא אדם (אם מת), חמור - ולא כלים (בבא-קמא נג: וראה הלכות נזקי ממון פרק יג הלכה א). (75) ברשות הרבים, בין הפקירה ובין לא הפקירה. (76) דומה לבור שמפורש בתורה (שם), ודינם כדין בור. (77) הלכות נזקי ממון פרק יג הלכה ב.

16 **יא. לוֹטֵשׁ ⁷⁸ שֶׁהָיָה מִכָּה ⁷⁹ בְּפִטְשִׁי, וַיִּצֵּא גִיץ ⁸⁰ מִתַּחַת**
17 **הַפִּטְשִׁי וְהִזִּיק - הָרִי זֶה חַיִּב, כְּמִי שֶׁזָּרַק אֶבֶן או**
18 **חָץ ⁸¹. וְכֵן הַבְּנֵאִי ⁸² שֶׁקָּבַל עָלָיו ⁸³ אֶת הַכֹּחַל לְסִתּוֹ,**
19 **וְשִׁבַּר אֶת הָאֲבָנִים או הִזִּיק ⁸⁴ - חַיִּב ⁸⁵. הָיָה סוֹתֵר**

היו כולם פטורים. אמנם מסגנונו של רבינו שם משמע שגם לפני שנפדו, בכלל "שור רעהו" הם, שהרי כתב "פסולי המוקדשים עליהם דין נזקין, שהרי יצאו לפדיון ולהיותם חולין". משמע שעומדים לפדיון וטרם נפדו. רש"י בבא-קמא י. אומר שרק אם נפדו הם נקראים "שור רעהו". וצריך עיון גדול. (112) בכלים פטור, כלמעלה הלכה י. ועל שור פסולי המוקדשים אפילו נפדה והוא מותר באכילה (דברים יב, טו) פטור, שנאמר (שמות כא, לד): "והמת יהיה לו", וזה אין המת שלו, שהרי הוא טעון קבורה, שנאמר "ואכלת" - ולא לכלבין. ראה בבא-קמא שם.

יום שני כ"ח סיון ה'תשע"ח

פרק שביעי

(1) נתבאר בו דיני המזיק נזק שאינו ניכר, והגורם ההיזק, ודיני התביעה שיש בין הניזק והמזיק.

- 17 א. המזיק ממון חברו הִזַק שְׁאִינוּ נִכָּר² - הוֹאִיל וְלֹא
- 18 נִשְׁתַּנָּה הַדְּבָר³ וְלֹא נִפְסְדָה צוּרְתּוֹ, הָרִי זֶה פְטוּר⁴ מִן
- 19 הַתְּשָׁלוּמִין דִּין תּוֹרָה⁵. אֲבָל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים⁶ אָמְרוּ:
- 20 הוֹאִיל וְהַפְחִית דְּמִיָּהוּ, הָרִי זֶה חֵיב, וּמִשְׁלֵם מָה
- 21 שֶׁהַפְחִית⁷ מִדְּמִיָּהוּ.

(2) גיטין נג. (3) שלא חסר בו כלום. (4) פסק כרבי יוחנן, נגד דעת חזקיה רבו, שדבר תורה חייב, מפני שדעתו הופרכה שם נג: מברייטא. (5) כי כל הנזקין המפורטים בתורה, הם נזק שניכר. (6) חכמים קנסו אותו. ראה הלכה ג. (7) נזק שלם.

- 22 ב. בַּיֵּצֵד? הָרִי שֶׁטָּמְא⁸ אֲכָלִין טְהוּרִים⁹ שֶׁל חֲבֵרוֹ,
- 23 או שֶׁדִּמְעָה¹⁰ לוֹ פְרוֹת, או עֵרֵב לוֹ טַפַּת¹¹ יֵין נִסְךְ¹² בְּתוֹךְ
- 24 יֵינוֹ, שֶׁהָרִי אָסֵר עָלָיו הַפְּלִי¹³, וְכֵן פֶּלֶא פְּיוּצָא בְּזָה¹⁴ -
- 25 שָׁמַיִן מָה שֶׁהַפְּסִיד, וּמִשְׁלֵם נִזְק שְׁלֵם¹⁵ מִן הַיָּפָה
- 26 שֶׁבִּנְכֻסִּיו¹⁶, כִּדְרָךְ פֶּלֶא הַמְּזִיקִין¹⁷.

(8) שנגע בהם כשהוא טמא, או הניח עליהם שרץ מת. משנה שם נב: (9) כגון תרומה שמפסידה לגמרי, שדינה בשריפה. ואף על פי שיכול ליהנות ממנה בשעת ביעורה, הרי זה כהפסד מלא, כי הנאה זו אין ערכה רב. או חולין שחבירו אוכל אותם בטהרה, ואף על פי שאין כאן הפסד גמור, חייבוהו החכמים לשלם מה שהפחית מדמיהם, מפני שאסור לגרום טומאה לחולין בארץ ישראל, שהפרושים אוכלים שם חוליהם בטהרה, שם נג. (10) שערכב תרומה בחולין של חבירו, ומפסידו, שצריך למכור פירותיו לכהן בזול, שרק לכהנים מותרים באכילה, שם. (11) שיין נסך אוסר תערובתו במשהו. (12) שנסכו לעבודה זרה. (13) המדובר בין נסך שאוסר אפילו בהנאה. (14) ולא דווקא אלו שלושה הנזכרים במשנה, והיינו כרב ולא כשמואל שאמר, שאין ללמוד מאלו על אחרים. [ואף על פי שהלכה כשמואל בדיני ממונות פסק כאן כרב מפני שבגמרא שם שקלו וטרו לפי שיטת רב. ואפשר גם לומר שלמסקנה של הסוגייה שם גם שמואל מודה שבעניינים דומים ממש לומדים מאלה על אחרים, אלא ששלושה אלה

- 1 אַחֲרוֹן וַיֵּשֶׁב עָלָיו וַנִּשְׁפֹּר, אָף עַל פִּי שֶׁהָיָה רָאוּי
- 2 לַהֲשֹׁבֵר בֵּהֶן קִדָּם שִׁישְׁבִּי⁹⁹, הוֹאִיל וְקָרֵב אֶת
- 3 שְׂבִיטָתָהּ¹⁰⁰ - הָאֲחֲרוֹן חֵיב; שֶׁהָרִי אֲמָרִים לוֹ: אִלּוּ
- 4 לֹא נִסְמַכְתָּ עָלֵינוּ¹⁰¹, הֵינּוּ עוֹמְדִים קִדָּם שִׁישְׁבִּי.
- 5 וְאִם יֵשְׁבוּ פְּאֻחַת¹⁰² וַנִּשְׁפֹּר - פֶּלֶן חֲבִיבִין. וְכֵן פֶּל
- 6 פְּיוּצָא בְּזָה.

(98) בבא-קמא י: (99) ויכול האחרון לטעון, לולא ישבתי גם כן היה הכסא נשבר, ולא עשיתי כלום. (100) לולא ישב היה נשבר כעבור שתי שעות, ולאחר שישב נשבר בשעה אחת, גמרא שם. (101) כך בדפוס רומי ר"מ. בדפוסים שלנו: "עלינו". והפירוש, אילו לא ישבת על הכסא, היינו עומדים לפני השעתיים ולא היה נשבר. ורש"י שם פירש אחרת. ועיין היטב חושן-משפט סימן שפא, מאירת-עינים סעיף-קטן ב וביאור הגר"א שם, שלרבינו היתה גירסא אחרת בגמרא שלנו. (102) תוספתא שם.

- 7 טז. אָדָם וְשׁוֹר¹⁰³ שֶׁדִּחְפוּ בְּהֵמָה או אָדָם או פְּלִים
- 8 או בְּהֵמָה פְּסוּלִי הַמְּקַדְּשִׁין¹⁰⁴ לְבוֹר, וְהִזַּק הַנִּדְחָף
- 9 בְּבוֹר או מֵת או נִשְׁתַּבְּרוּ הַפְּלִים: לַעֲנִין נִזְקֵי אָדָם
- 10 או הִזַּק בְּהֵמָה - שֶׁלִּשְׁתֵּן חֲבִיבִין¹⁰⁵: הָאָדָם הַדוֹחָף
- 11 וּבַעַל הַשׁוֹר וּבַעַל הַבוֹר, וּמִשְׁלֵשִׁין בִּינֵיהֶן¹⁰⁶; לַעֲנִין
- 12 דְּמִי וְלָדוֹת וְאַרְבַּעַה דְּבָרִים - אָדָם חֵיב, וּבַעַל הַשׁוֹר
- 13 וּבַעַל הַבוֹר פְּטוּרִין¹⁰⁷; לַעֲנִין כְּפָר¹⁰⁸ וּשְׁלֵשִׁים שָׁל
- 14 עֶבֶד¹⁰⁹ - בַּעַל הַשׁוֹר חֵיב, וְאָדָם וּבַעַל הַבוֹר
- 15 פְּטוּרִין¹¹⁰; לַעֲנִין פְּלִים וּפְסוּלִי הַמְּקַדְּשִׁין - אָדָם
- 16 וּבַעַל הַשׁוֹר חֲבִיבִין¹¹¹, וּבַעַל הַבוֹר פְּטוּר¹¹².

(103) בבא-קמא נג: (104) בהמת קדשים שנפל בה מום, שפסולה לקרבן. (105) אף בנזקי האדם, ואף-על-פי שלמדו אצל בור "כי יפול שמה שור", שור - ולא אדם (למעלה הלכה י), זהו רק אם מת האדם, אבל אם הוזק האדם - בעל הבור חייב. (106) אם השור מועד, משלם כל אחד מהם שליש. ואם השור תם, משלם בעל השור חצי חלקו בנזק, היינו שתות הנזק (חצי משליש), והיתר מתחלק שוה בשוה בין האדם ובעל הבית. [כרבי נתן שם, מפני שהמסקנא שם היא: "הא והא כרבי נתן" (שניהם סוברים כרבי נתן)]. (107) כי תשלום דמי ולדות וארבעה דברים, נאמר בתורה באדם בלבד (שמות כא, וראה למעלה פרק א, הלכה א; פרק ד הלכה א). (108) אם דחפו אדם ושור מועד את האדם לבור ומת, וצריך לשלם דמי הנהרג, ראה הלכות נזקי ממון פרק י הלכה ב. (109) אם דחפו עבד כנעני לבור ומת, ומגיע לבעלים כופר העבד לפי הסכום הקצוב בתורה שלושים סלע כסף. ראה שם פרק יא הלכה א. (110) האדם פטור, כי בעבירה שיש בה מיתת בית-דין פטור האדם מן התשלומין, אפילו היה שוגג שאינו נהרג. ראה למעלה פרק ד הלכה ה. (111) המדובר בפסולי המוקדשים שנפדו, והם בכלל "שור רעהו" שהרי מותרים באכילה. [אבל קדשי-קדשים בעלי מומים מועלים בהם (פרק שני מהלכות מעילה הלכה טז), והמזיק דבר שיש בו מעילה פטור (פרק ח מנזקי ממון הלכה ה). ובדין שלפנינו

שיהיו משומרים לכך ואם הסיח דעתו משמירתם נפסלו. (36) על שהכניסה אין לחייבו, שהרי לטובתה הכניסה כדי שתניק, ולא נפסלה על ידי זה והפסול בא מחמת מחשבתו שתדוש, ומשום כך פטור מלשלם. בהלכה הקודמת, כהנים שפגלו את הזבח במזיד חייבים לשלם, אף על פי שהפסול בא מחמת המחשבה - ששם הפסול קשור במעשה השחיטה או זריקת הדם, שעשה שלא כהוגן ולכן הרי זה כפוסלו בידיים. ראה שם תוספות רי"ד.

- ו. המנסף³⁷ יין חברו לעבודה זרה - לא נאסר היין; ¹⁶
- שאין אדם מישאל³⁸ אוסר דבר שאינו שלו. ואם ¹⁷
- היה לו בו שתפות, או שהיה מומר³⁹, שהרי הוא ¹⁸
- קעובד כוכבים, או שהתרו בו⁴⁰ וקבל ההתראה⁴¹, ¹⁹
- שהרי הוא מומר⁴² - הרי זה אוסר היין⁴³, וחייב ²⁰
- לשלם⁴⁴. והיאך יתחייב זה לשלם והרי הוא מתחייב ²¹
- בנפשו⁴⁵? מפני שמעת שהגביהו⁴⁶ נתחייב לשלם⁴⁷, ²²
- ואינו מתחייב בנפשו עד שינסף⁴⁸. ²³

(37) הכנים ירו לתוך היין ושכשך לשם עבודה זרה. (38) אין דרכו לאסור, ומשום כך אפילו שמעו מפיו שכוונתו לנסך, אנו אומרים שלצערנו בלבד התכוון, חולין מא. (39) "זה שהחזיק עצמו לעשות אותה עבירה בזדון והורגל ונתפרסם בה ... והוא שיעשה להכעיס" (הלכות תשובה פרק ג הלכה ז). (40) בישראל שלא ינסך, שהמנסך חייב מיתה (שם). (41) ואמר יודע אני שאני חייב מיתה, ובכל זאת אני מנסך. (42) על ידי זה הוא נעשה עכשיו מומר אף על פי שקודם לא היה בחזקת מומר, שם. (43) שבמומר לעבודה זרה אנו מניחים שדעתו לנסך, ואדם יכול לאסור דבר שאינו שלו, שם. (44) פסק כרב, שמנסך במזיד חייב לשלם (מגיד משנה). (45) חייב סקילה. וחייב מיתה בית דין פטורים מלשלם. (46) על מנת לנסכו ולאסור, דרכם של המנסכים להגביה את היין לפני הניסוך (ראה תוספות גיטין נב: דיבור המתחיל מנסך). (47) כדין גזול. (48) ואין המתחייב בנפשו פטור מלשלם אלא אם כן חיוב ממון וחייב מיתה באים כאחד (שם).

- ז. כל הגורם להזיק ממון חברו - חייב לשלם⁴⁹ נזק ²⁴
- שלם מן היפה שבנכסיו, כשאר המזיקין. אף על פי ²⁵
- שאינו הוא המזיק זה הנזק עצמו באחרונה⁵⁰, הואיל ²⁶
- והוא הגורם הראשון - חייב. כיצד? הזדקק כלי שלי⁵¹ ²⁷
- מראש הגג על גבי כרים וכסתות⁵², ובא אחר וקדם⁵³ ²⁸
- וסלק את הכרים⁵⁴ מעל הארץ, ונחבט הכלי בארץ ²⁹
- ונשבר - חייב נזק שלם⁵⁵ כאלו שברו פירו; שפלוק ³⁰
- הכרים והכסתות גרם⁵⁶ שישבר. וכן כל פיוצא בזה. ³¹

(49) כדעת רבי מאיר בבא קמא ק. בלשון התלמוד: "דינא דגרמי" וכך פסק הרי"ף בבא קמא סוף פרק ב. וולא כל גורם נזק חייב, שהרי רבינו עצמו בהלכות נזקי ממון פרק ב הלכה יט פטור את המשסה כלבו של חברו בחבירו. וכן פסק שם, פרק יד הלכה יד בטומן קמתו של חברו. ופירשו רובם של ראשונים ואחרונים שיש לחלק בין "גרמא בנזיקין" ובין "דינא דגרמי". "גרמא" פטור לכל הדעות,

אינם דומים ולכן הוצרכו כולם, שם נג. (15) אף על פי שמן התורה הוא פטור לגמרי. (16) מן הטובים שבקרקעותיו, או מטלטלים ואף על פי שאינו אלא מדרבנן, כי חכמים תיקנו כעין דאורייתא. (17) שכתוב בהם "מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם", בבא קמא ה.

- ג. ודבר זה¹⁸ קנס הוא¹⁹ שקנסוהו חכמים, כדי שלא ¹
- יהיה כל אחד מן המשחיתים הולך ומטמא ²
- טהרתו של חברו, ואומר: פטור אני²⁰. לפיכך, אם ³
- מת זה שהזיק הזק שאינו נפר - אין גובין הנזק ⁴
- מנכסיו; שלא קנסו חכמים אלא זה שעבר והזיק, ⁵
- אבל היו רש שלא עשה כלום - לא קנסוהו. וכן ⁶
- המזיק הזק שאינו נפר בשגגה או באנס - פטור²¹; ⁷
- שלא קנסו אלא המתכוון²² להזיק מדעתו²³. ⁸

(18) שחייב על הזק שאינו ניכר. (19) ולא מצד הדין, כי הזק שאינו ניכר אינו הזק (גיטין נג.). (20) נימוק זה מובא בגמרא שם. (21) משנה גיטין נב: אבל במזיק הזק שניכר חייב שוגג כמזיד. ראה למעלה שם. (22) ולא שגג. (23) מרצונו ולא אנוס. הפטור בשוגג ובאנוס נובע מטעם החיוב האמור למעלה "כדי שלא יהיה ... הולך ומטמא ..." שאינו אלא במתכוון.

- ד. הכהנים שפגלו²⁴ את הזבח: במזיד - חייבין ⁹
- לשלם²⁵, בשוגג²⁶ - פטורין²⁷. וכן העושה מלאכה ¹⁰
- בפרת חטאת²⁸ ובמי חטאת²⁹: במזיד - חייב לשלם³⁰, ¹¹
- בשוגג - פטור. ¹²

(24) ששחטו את הקרבן או עשו אחת מעבודות הדם, כגון קבלה או זריקה על מנת שיאכלו אותו חוץ לזמנו, ועל ידי כך נפסל הקרבן. (25) את הנזק שהזיקו, אף על פי שזה הזק שאינו ניכר. (26) כגון שהיה קרבן חטאת וחשבו שהוא שלמים, וחשבו עליו לאכלו שני ימים ולילה אחד, כדין אכילת שלמים, או שלא ידע שהמחשבה אסורה ומפגלת את הקרבן. (27) כדין הזק שאינו ניכר. במשנתנו הגירסא: "מזידין חייבין" ומשמע ששוגגים פטורים. ויש גורסים בפירוש: "מזידים חייבים שוגגים פטורים", כמו בהמטמא והמדמע והמנסך, וזוהי גם גירסת הרי"ף וראה שם נג: תוספות דיבור המתחיל ותני עלה. (28) בפרה אדומה שמשחמשים באפרה לטהר טמאים, והעושה בה מלאכה פוסלה, שנאמר "לא עלה עליה עול" (במדבר יט, ב). (29) שמערבבים בהם את אפר הפרה, ואף הם נפסלים במלאכה, כגון ששקל כנגדם משקלות. (30) מטעם קנס, כדין הזק שאינו ניכר (ראה רמב"ד ומגיד משנה).

- ה. הכנים פרה למרפק³¹ כדי שתניק³² ותדוש³³, ¹³
- והסיח³⁴ דעתו ממי חטאת³⁵ - פטור מדיני אדם³⁶ ¹⁴
- וחייב בדיני שמים. ¹⁵

(31) למקום שעומדות פרות קשורות בצוואריהן ודשות (וראה רש"י בבא מציעא ל.). (32) כגון שהייתה אמה שם. (33) יחד עם שאר הפרות. (34) או הסיח. (35) הטעונים שמירה, שנאמר בהם "למשמרת למי נידה" (שם, ט), כלומר

י. וְכֵן רְאוּבֵן שֶׁהָיָה נוֹשֶׂה בְּשִׁמְעוֹן, וּמָכַר הַשְּׂטֵר
לְלֹוִי, וְחָזַר אַחֵר שֶׁמָכְרוּ וּמָחְלוּ לְשִׁמְעוֹן⁷¹ - הָרִי
נִפְטָר שִׁמְעוֹן, כָּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקְוָמוֹ, וְנִתְחַבֵּב
רְאוּבֵן לְשֵׁלֶם לְלֹוִי כָּל מָה שֶׁבִּשְׂטֵר⁷²; שֶׁהָיָה גֵרֵם
לוֹ לְאַבְדַּ הַשְּׂטֵר, וְהָרִי הוּא כָּמוֹ שֶׁשָּׂרְפוֹ⁷³. וְכֵן אִם
מָחְלוּ יוֹרֵשׁ רְאוּבֵן⁷⁴ - מְשַׁלֵּם הַמּוֹחֵל מִן הַיָּפֶה
שֶׁבִּנְכָסָיו.

(71) ויכול ראובן למחול אף אחרי המכירה, מכיוון שהשטר
אין גופו ממון, וכל עיקרו אינו אלא ראייה, שראובן הלווה
לשמעון. מן התורה יכול אדם למכור לחבירו דבר מוחשי
בלבד, שהוא גופו ממון, וכל קניין שטרות-ראיות אינו אלא
מדבנן. משום כך המוכר שטר חוב לחבירו, יכול אחר כך
למחול את החוב, כי מן התורה החוב עדיין שלו הוא,
כתובות פו. (ר"ף שם). (72) אפילו קנה לו שטר של אלף
לירות במאה לירות, יקבל כל מה שכתוב בשטר, היינו אלף
לירות (שם). (73) גם במוחל חוב מביא התלמוד דברי
אמימר (בבא קמא צח:), שהשורף משלם "דמי שטרא
מעליא". (74) כך פסק שמואל, שאפילו היורש של
המלווה יכול למחול (ראה למעלה הלכה ז). ואף על פי
שאילו לא מחל, היה הבעל-חוב גובה מבינונית בלבד,
עכשיו שהפסידו ישלם מן העידי. וראה בבא קמא צח:
רש"י דיבור המתחיל כי כשורא לצלמא.

יא. וְכֵן הַעוֹשֶׂה עֲבָדוֹ אֶפְתִּיקִי⁷⁵, וְחָזַר וְשִׁחְרָרוֹ -
חֵיב הַמְּשַׁחֲרֵר לְשֵׁלֶם לְבַעַל הַחֹב; שֶׁהָרִי הַפְּקִיעַ
שֶׁעָבְדוֹ⁷⁶ וְגֵרֵם לְאַבְדַּ מְמוֹנוֹ⁷⁷. וְכוֹפִין אֶת בַּעַל חֹב
גַּם הוּא לְשַׁחֲרֵר הָעֶבֶד⁷⁸, כִּדִּי שְׁלֹא יִפְגַּע בּוֹ וְיֹאמַר
לוֹ: עֲבָדִי אֶתְּהִי⁷⁹. וְכֵן הַדּוֹחֵף⁸⁰ מְטַבֵּעַ חֲבֵרוֹ,
וְנִתְגַּלְגַּל⁸¹ וְיָרַד לַיָּם - חֵיב לְשֵׁלֶם⁸². וְכֵן הַצּוֹרֵם⁸³
אֶזֶן הַפֶּה - חֵיב לְשֵׁלֶם, שֶׁהָרִי גֵרֵם לְפָחַת דְּמִיָּה⁸⁴.
וְכֵן הַמְּרַקֵּעַ⁸⁵ דִּינָרֵי חֲבֵרוֹ וְהָעֶבֶר צוֹרֵתָן⁸⁶ - חֵיב
לְשֵׁלֶם מִשּׁוֹם גּוֹרֵם. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּאֵלֵי הַדְּבָרִים.

(75) שאמר לבעל חובו: לא יהיה לך פירעון אלא מזה.
(76) כל עוד שהוא עבד הריהו משועבד לבעל חוב, שיוכל
לגבות חובו ממנו, והשחרור מפקיע שעבודו ולא יוכל
לגבות חובו ממנו, שם. (77) שלא יוכל לגבות חובו משאר
נכסי הלווה, שהרי אמר לו מפורש שלא יגבה אלא מזה,
והגורם להזיק ממון חבירו חייב. ראה הלכות מלווה ולווה
פרק יח הלכה ו. (78) אף על פי שמעולם לא היה עבדו,
שהרי גופו לא היה קנוי לו אלא משועבד, והאדון ששעבדו
הפקיע שעבודו כששחררו. (79) ויוציא לעז על בניו (שם
מא.). (80) חבירו החזיק מטבע בידו, והיכה תחת ידו
(בבא קמא צח.). (81) ולא בא לידו, אבל אם בא לידו,
דינו כגזולן וחייב מדין תורה. (82) אף על פי שלא הזיק
בידיים, חייב משום שגרם להזיק. (83) הפוגם (שם).
(84) שאינה ראוייה למזבח. [ומה שפסק רבינו בפרק ג מנזקי
ממון הלכה ד, שהגזול פרה ונפסלה מלהקריבה למזבח,
אומר לו (הגזולן לנגזל): הרי שלך לפניך, המדובר,
כשנפסלה מאליה ולא עשה בה מעשה, אבל כשהגזולן עצמו

וב'דינא דגרמי' מחלוקת תנאים, ורבינו פוסק כרבי מאיר ודן
דיני דגרמי לחייב את הגורם. והאריכו בהגדרות שני
המונחים הללו ראשונים ואחרונים, ומדברי כולם יוצא
ש'דיני דגרמי' כולל גורמים יותר ישירים ויותר חזקים
מגרמא. וראה ש"ך חושן משפט תיח סעיף קטן ד שייחס
לרבינו את הדעה, שגרמא בניזקין ודיני דגרמי היינו הך,
אבל יחיד הוא בדבר זה, ומעניין שהמשפט הזה נמצא
בסוגריים. וראה ש"ך שם סימן שפו סעיף קטן א וסעיף קטן
ד. (50) אלא הוא המזיק באחרונה. (51) ובכלי של
חבירו ראה הלכה ח. (52) ואין סופו להישבר וברשות
זרקו, שהרי שלו הוא. (53) קודם שהגיע הכלי לארץ.
(54) שלא ברשות, שהרי לא שלו הם. (55) שהרי הזורק
ברשות עשה, וכל החיוב על המסלק. (56) ששבר, והגורם
לנזק חייב נזק שלם.

ח. הַזּוֹרֵק כָּלִי שֶׁל חֲבֵרוֹ⁵⁷ מֵרָאשׁ הֶגֶג עַל גִּבֵּי פְּרִים
וְכַסְתּוֹת שֶׁל בַּעַל הַכָּלִי, וְקָדַם בַּעַל הַכָּלִי וְהִסִּיר
הַפְּרִים⁵⁸ - הַזּוֹרֵק חֲבֵיב⁵⁹; שֶׁזִּרְקָתוֹ הוּא הַגּוֹרֵם
הָרָאשׁוֹן⁶⁰ לְשִׁבְרֵית הַכָּלִי. וְאִם קָדַם אַחֵר⁶¹ וְסָלְקָן -
שִׁנְיָהּ חֲבִיב⁶², הַזּוֹרֵק וְהַמְּסַלֵּק; שֶׁשִּׁנְיָהּ גֵּרֵמוֹ
לְאַבְדַּ מְמוֹנוֹ שֶׁל זֶה.

(57) ושלא ברשות זרק. (58) וברשות עשה, שהרי שלו הם.
(59) בכל, כי לבעל הכרים מותר לקחת כרים שלו בכל עת
שירצה, מה שאין כן הזורק, שכל מעשהו באיסור. ופסק
רבינו כר"ף שאין הלכה כרבה (בבא קמא כו:), שאומר
הזורק פטור. (60) שלולא זרק לא היה הכלי נשבר.
(61) שאינו בעל הכרים. (62) כי שניהם שלא ברשות עשו,
ושניהם שותפים בנזק שגרמו. [מלשוננו של רבינו שכתב:
"כרים וכסתות של בעל הכלי" משמע, שאם הכרים היו של
אדם אחר ובעל הכלי סילקם, משלם הזורק חצי נזק בלבד].

ט. וְכֵן הַשּׂוֹרֵף שְׂטֵרוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ - חֵיב⁶³ לְשֵׁלֶם
כָּל הַחֹב⁶⁴ שֶׁהָיָה בְּשִׁטְר; שְׂאָף עַל פִּי שְׂאִין גּוֹף
הַשְּׂטֵר מְמוֹן⁶⁵, הָרִי גֵרֵם לְאַבְדַּ הַמְּמוֹן⁶⁶. וְכִלְכֵּד
שִׂיזָה לוֹ הַמִּזִּיק שֶׁשְׂטֵר מְקַיֵּם הִיָּה⁶⁷, וְכֵן וְכֵן הִיָּה
כְּתוּב בּוֹ⁶⁸, וּמִחֲמַת שֶׁשָּׂרְפוֹ הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְגַבּוֹת
הַחֹב⁶⁹; אֲבָל אִם לֹא הָאֱמִינוֹ⁷⁰ - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם לוֹ
אֲלֹא דְמֵי הַנִּיר בְּלִבָּד.

(63) כרפרם, שדן דינא דגרמי, ולא כרבה שסובר פטור,
שהשורף יכול לטעון: שרפתי לך פיסת נייר בלבד (שם).
(64) ובלשון הגמרא "דמי שטרא מעליא" (=דמי שטר
מעולה), היינו כל הסכום הכתוב בו ולא דמי השטר כפי
שהוא שווה למכירה (שם). (65) אלא נייר בלבד.
(66) לולא שרפו, היה בעל השטר גובה כל החוב שבשטר.
(67) בית דין אישרו חתימות עדי השטר ורשמו האישור על
השטר ואפשר לגבות בו. (68) כלומר, השורף מאמין לבעל
השטר שסכום זה היה כתוב בשטר. (69) המדובר כשאין
עדים שיוודעים מה היה כתוב בשטר ואם הוא מקויים בבית
דין, שאילו היו עדים, יכול לכתוב לו שטר חדש על פי
העדים ולא יפסיד כלום (שם). (70) וטוען שהנייר ששרף
לא היה שטר כלל.

(103) קבוע, ואינו תלוי בשיקול דעתו של הדיין. (104) כך פסק רבן גמליאל (שם) באחד ששחט וקדם חבירו וכיסה. לפי הדעה הקודמת לא היה זה קנס קצוב, אלא רבן גמליאל קבע תשלום זה של עשרה זהובים לפי ראות עיניו באותו מעשה שבא לפניו. (105) אנו לומדים ממעשה כיסוי הדם על שאר מצוות עשה. (106) כפסק דינו של רבן גמליאל במעשה כיסוי הדם.

טו. שְׁמִינִי¹⁰⁷ לְמִזְיָק בִּידוֹ פִּדְיוֹ פִּדְרָף שְׁשִׁמִּין לוֹ אִם הָיִק מְמוֹנוֹ. פִּיעֵד? הָרִי שֶׁהִרְגַּ בְּהֵמַת חֲבֵרוֹ אוֹ שֶׁבַר פְּלִי - שְׁמִין פֶּמָה הֵיטָה הִבְהֵמָה שָׁוָה וְכִמָּה הִנְבִּלָה שָׁוָה, וְכִמָּה הָיָה הַפְּלִי שָׁוָה וְהוּא שָׁלֵם וְכִמָּה שָׁוָה עֵתָהּ, וּמִשְׁלֵם הַפִּחָת¹⁰⁸ לְנֶזֶק עִם הִנְבִּלָה¹⁰⁹ אוֹ הַפְּלִי הַשְּׁבוּר¹¹⁰. פִּדְרָף שְׁבָאֲרָנוּ בְּשׁוּרוֹ שֶׁהָיִק, שְׁדִין אֶחָד הוּא. דְּרָף עֲנָבִים¹¹¹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - שְׁמִין לוֹ הָיִקוֹ¹¹².
וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(107) מעריכים. (108) היינו ההפרש בין דמי הפרה קודם שהרגה ובין דמי הנבילה. (109) והנבילה שייכת לניזק, ככתוב (שמות כא, לד) "והמת יהיה לו" ופירשו "לו" - לניזק, שם י: ואין הניזק יכול לומר למזיק: טול אתה את הנבילה, ושלם לי את דמי הפרה כולה. (110) בבא מציעא צו: וזו לשון התוספתא (בבא קמא פרק ג:) כלל אמרו בנזיקין: הרג את שורו, וקרע את כסותו, וקצץ נטיעותיו, לא יאמר טול את הנבילה ותן לי את הפרה; טול את הקרעים ותן לי את הטלית; טול את הקצצים ותן לי הנטיעות, אלא שמים אותן כמה הן יפין עד שלא הוזקו, וכמה הן יפין משהוזקו, ולפי כך הם משלמים. (111) ועשה אותם יין. (112) במקרה שדמי ענבים עולים על דמי היין, או אם יעשה מהם צימוקים, ראה בבא בתרא קכו. משמע שם שבדרך כלל דמי היין עולים על דמי ענבים.

טז. בְּשִׁגְבוּבִין הַפִּחָת מִן הַפִּזְיָק, גּוֹבִין מִן הַמִּטְלָטְלִין¹¹³ שָׁלוֹ. אִם אֵין לוֹ מִטְלָטְלִין - גּוֹבִין מִן הַיִּפָּה שְׁבִנְכָסִיו¹¹⁴. וְכֵן הָאֹנֶס¹¹⁵ וְהַמִּפְתָּה וְהַמּוֹצִיא שֵׁם בְּעֵצָה¹¹⁶ - בְּלִין¹¹⁷ גּוֹבִין מִהֵן מִן הַיִּפָּה שְׁבִנְכָסִיו.

(113) כדרך שגובים אם ממנו הדיק. ראה הלכות נזקי ממון פרק ה הלכה י. (114) ככתוב במזיק (שם כב, ד): "מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם". אבל מטלטלין רשאי הוא ליתן אפילו סובין, שכולם נחשבים למיטב, כי אם קשה למכרם במקום זה, אפשר למכרם במקום אחר. בבא קמא ז. ז: (115) נערה בתולה שלא נתארסה, שמשלם חמישים כסף לאבי הנערה (דברים כב, יט). (116) על אשתו וטוען "לא מצאתי לה בתולים", שחייב לשלם מאה כסף לאביה (דברים כב, יח). (117) "כולם כאבות (כאבות נזיקין) לשלם ממיטב", בבא קמא ה.

יז. בֶּל הַפִּזְיָק¹¹⁸ מִמּוֹן חֲבֵרוֹ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ¹¹⁹ מָה הָיִק - הָרִי הַנֶּזֶק נִשְׁפָּע בְּתִקְנַת חֲכָמִים¹²⁰ וְנוֹטֵל כְּמוֹ שִׁטְעֵן הַנֶּגְזָל¹²¹. וְהוּא¹²², שִׁטְעֵן דְּבָרִים שֶׁהוּא אֲמוּד בִּהֵן¹²³, כְּמוֹ שְׁבָאֲרָנוּ בְּנִגְזָל.

(118) בידיים, כעין הדוגמא המובאת בהלכה הבאה.

פסלה, משלם את מה שפחתה]. (85) עושה אותם דקים על ידי הכאה בפטיש, אבל לא החסירם. (86) הצורה שהייתה טבועה בדינרים אינה ניכרת כמקודם ומפני כך פחתו דמיהם.

יב. הַזֹּרֵק⁸⁷ פְּלִי מֵרֹאשׁ הַגָּג לְאֶרֶץ וְלֹא הָיָה תַּחְתּוֹ פְּלִים⁸⁸, וְקָדַם אַחֵר וּשְׁכָרוֹ בְּמִקְלָב פֶּשְׁהוּא בְּאֹוִיר קָדַם שִׁנְיָע לְאֶרֶץ⁸⁹ - הָרִי זֶה הָרֹאשׁוֹן פֶּטוּר; שֶׁלֹּא שְׁכָר אֶלָּא פְּלִי שְׁטוּפוֹ לְהַשְׁכָּר מִיד בּוֹדָאִי, וְנִמְצָא פֶּשְׁהוּא פְּלִי שְׁבוּר⁹⁰, וְאֵין זֶה כְּגִוְרָם⁹¹. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה - פֶּטוּר.

(87) בעל הכלי. בבא קמא כו: (88) כלומר, כרים וכדומה. (89) והרי הכלי שנוזק עדיין שלם בזמן שהאחר הכהו. (90) על ידי הזורק, ומשום כך הזורק חייב אם הכלי אינו שלם. וראה שם יז: רש"י דיבור המתחיל זרק. (91) כמסלק הכרים בהלכות דוח שחייב, שלולא סילק את הכרים לא היה נשבר, מה שאין כן כאן, שאפילו לא שברו במקל, בוודאי היה נשבר.

יג. שוֹר שֶׁהָיָה עוֹמֵד לְהִרְיָגָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִזִּיק אֶת הַבְּרִיּוֹת⁹², וְאֵילָן הָעוֹמֵד לְקַצִּיצָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִזִּיק אֶת הָרִבִּים⁹³, וְקָדַם אֶחָד וְשָׁחַט⁹⁴ שוֹר זֶה וְקָצַץ אֵילָן זֶה שֶׁלֹּא מִדַּעַת הַבְּעָלִים - חֵיב לְשַׁלֵּם לַבְּעָלִים כְּמוֹ שִׁירָאוֹ הַדִּינִים⁹⁵; שֶׁהָרִי הַפִּקִּיעֵן מַלְעָשׂוֹת מַצָּה⁹⁶. וְאִם טָעַן וְאָמַר: אֵתָּה אֲמַרְתָּ לִּי לְהִרְגוֹ וּלְקַצְצוֹ - הוֹאִיל וְהוּא עוֹמֵד לְכָף⁹⁷, הָרִי זֶה פֶּטוּר.

(92) אפילו לא המית. (93) כגון שענפיו נוטים לרשות הרבים. (94) כי אין חיוב להרגו אלא לסלק את המזיק. ואפילו שור שהמית וחייב סקילה, אם שחטו עד שלא נגמר דינו, בשרו מותר, שם מד. (95) שיראו אם בעל השור או בעל האילן מדקדק בשאר מצוות או לא, וגם יראו את גודל הטרחה בקיום המצוה, שלפעמים אדם מונע עצמו מן המצוה בגלל הטרחה, ונוח לו שאחר יעשה אותה, מאירת עיניים חושן משפט שפב. (96) "ובערת הרע מקרבך". (97) משום כך הוא נאמן, וכנראה שכח בעל השור שנתן לו רשות, אבל אם השור אינו עומד להריגה, אינו נאמן לטעון שקיבל רשות להרגו, שאין אדם נותן רשות לאחרים שיזיקו ממנו ולפיכך חייב לשלם, אלא אם כן יביא עדים שיעידו כדבריו. שם צא:

יד. וְכֵן מִי שֶׁשָּׁחַט⁹⁸ חִיָּה וְעוֹף⁹⁹, וְכָא אַחֵר וְכִסָּה הָדָם שֶׁלֹּא מִדַּעַת הַשּׁוֹחֵט - חֵיב לְתַן¹⁰⁰ כְּמוֹ שִׁירָאוֹ הַדִּינִים. וְיֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה¹⁰¹, שֶׁהוּא נוֹתֵן קָנָס¹⁰² קָצוּב¹⁰³, וְהוּא עֹשֶׂה זֵהוּבִים¹⁰⁴. וְכֵן הוֹרֵי, שֶׁכָּל הַמּוֹנֵעַ הַבְּעָלִים מַעֲשֵׂוֹת מַצָּה עֲשֵׂה¹⁰⁵ שֶׁהֵן רִאיוֹנִין לַעֲשׂוֹתָהּ, וְקָדַם אַחֵר וְעֲשָׂהָ - מְשַׁלֵּם לַבְּעָלִים עֹשֶׂהָ זֵהוּבִים¹⁰⁶.

(98) והשוחט חייב במצוות כיסוי (שם). (99) או עוף. (100) שהשוחט יכול לטעון אני רוצה לעשות מצוה זו (שם). (101) מובא ברי"ף שם. (102) שהרי לא החסירו ממון.

יודע, הריהו מחוייב שבועה ואינו יכול להישבע, וכל המחוייב שבועה ואינו יכול להישבע משלם, ואין שכנגדו צריך להישבע (בבא מציעא צח. והלכות טוען ונטען פרק ד, הלכה ז). ויש למזיק רשות להטיל חרם על כל מי שלקח ממנו יותר מהמגיע לו, מבלי לפרט שם הניזק.

פרק שמיני

(1) נתבאר בו דיני המוסר ממון חבירו ביד אנס, אם באונס אם ברצון, וכן מי שתפסו לו ממון בשביל חבירו, וכל דיני המוסר. ונסתיים הפרק בדין הרודף או הנרדף שהזיקו ממון. ונשלמו ההלכות.

- 20 א. המוסר² ממון חבירו בידי אנס³ - חיב לשלם⁴ מן היפה⁵ שבנכסיו. ואם מת - גובין מירשיו⁶, פשאר⁷ כל המזיקין. בין שהיה האנס עובד פוכבים בין שהיה ישראל⁷, הרי זה המוסר חיב לשלם כל מה שלקח⁸ האנס. אף על פי שלא נשא⁹ המוסר ולא נתן בידו¹⁰, אלא הרגילו¹¹ בלבד.

(2) בבא-קמא ה. (3) בעל זרוע. (4) ככל גורם הניזק (למעלה פרק ז הלכה ז). (5) מן העידית, שם. (6) שחיוב זה מן הדין הוא, ואינו קנס כמו במזיק את חבירו הניזק שאינו ניכר, שפטור בו את היורש (למעלה שם הלכה ג). וראה בבא-קמא קטז: קיז. (7) אף-על-פי שבגמרא מדובר על אנס גוי, אבל במשנה שם מדובר על מסיקין = אנסים סתם. (8) שהרי הוא גרם לכל הנזק הזה. (9) נטל. (10) ואינו מזיק בידים. (11) מלשון "לא רגל על לשונו" (תהלים טו, ג), כלומר הלשין, ואמר לאנס היכן ממנו של חבירו. ואף שלא עשה מעשה אלא דיבר בלבד - הוא חייב, שגרם לנזק, ראה בבא-קמא ה.

- 26 ב. במה דברים אמורים¹²? פשהא¹³ המוסר מעצמו¹⁴; אבל אם אנסוהו¹⁵ עובדי פוכבים או ישראל אנס להראות, והראה - הרי זה פטור מן התשלומין¹⁶. ואם נשא ונתן ביד¹⁷, אף על פי שהוא אנוס - חיב לשלם. המציל עצמו במקומו חבירו - חיב לשלם¹⁸.

(12) שהמוסר חייב, אפילו לא נשא ונתן ביד. (13) את מקום ממון חבירו. (14) בלא אונס. "אם הראה מעצמו, כנשא ונתן ביד דמי" (בבא-קמא קיז.). (15) על-ידי מכות ויסורים. (16) "ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חבירו, פטור" (שם). החיוב באונס אינו אלא במזיק בידים או באחד מאברי גופו, שחיובו מן התורה. אבל הגורם לנזק חייב מדרבנן, ובאונס לא חייבו (הגהות מיימוניות). ראה למעלה פרק ו הלכה א, וראה ר"ף לבבא-קמא קיז. (17) הריהו מזיק בידים, ומשום כך חייב אפילו באונס (גמרא שם). (18) אף שאין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש חוץ מעבודה-זרה גילוי-עריות ושפיכות-דמים, בכל זאת חייב לשלם, ראה בבא-קמא קיז:

- 32 ג. פיצד¹⁹? הרי שגזר המלך²⁰ להביא לו יין²¹ או תבן²² וכיוצא בדברים אלו, ועמד מוסר ואמר: הרי יש לפלוני אוצר יין או תבן במקום פלוני, והלכו²³

(119) משמע אם המזיק יודע ומכחיש את דברי הניזק, אין הניזק נשבע ונוטל. (120) כי מדין תורה נשבע הנתבע ויוצא פטור, כגון שבועת השומרים (שמות כב) ועוד. ראה הלכות טוען ונטען פרק א, הלכה ב. (121) שתיקנו החכמים שישבע ויטול. ראה הלכות גזילה ואבידה פרק ד הלכה א. (122) במה דברים אמורים שנשבע ונוטל כל מה שהוא טוען. (123) שמעריכים אותו, שאפשר להניח שיש לו דברים אלו שהוא טוען. בבא קמא סב.

- 1 יח. פיצד? לקח פיס חבירו והשליכו לים או לאש, או שמסרו ביד אנס¹²⁴ ואבד¹²⁵, בעל הפיס אומר: זהובים היה מלא, והמזיק אומר: איני יודע מה היה בו, שמא עפר או תבן היה מלא - הרי הנזק נשבע בנקיטת הפקדן¹²⁶ ונוטל. והוא, שישטען דברים שהוא אמור בהן או אמור להפקידן אצלו¹²⁷, וירדן להניחן בכיס¹²⁸ וכיוצא בו; אבל אם אין דרך להניחן בכלי זה - הוא פשע בעצמו. פיצד? הרי שחטף חמת¹²⁹ או סל מלאים ומחפים¹³⁰ והשליכם לים או שרפן, וטען הנזק שמרגליות היו בתוכן - אינו נאמן¹³¹, ואין משביעין אותו על כך; שאין דרך בני אדם להניח מרגליות בסלים ובחממות. ואם תפש - אין מוציאין מידו¹³², אלא נשבע שמרגליות היו בה ונוטל ממה שיש אצלו¹³³. וכן כל כיוצא בזה.

(124) איש בעל זרוע וכוח, בבא קמא קיז. וראה להלן פרק ח. (125) כי אי אפשר להוציאו מידו. (126) כגון ספר תורה, כדן כל הנשבעים ונוטלים. ראה הלכות טוען ונטען פרק א הלכה ב. (127) שאיש נאמן הוא (גמרא שם). (128) כגון כסף. (129) שק עור למים. (130) ומכוסים. ולא ראו מה שבתוכם. (131) אבל אם יש עדים שהיו בתוכם מרגליות, חייב לשלם, אף על פי שאין דרך בני אדם להניח שם מרגליות, ואין המזיק יכול לטעון אתה פשעת, שהנחת מרגליות בסל, כי אין לו רשות להשליך כלים של חבירו לים, ולכן חייב לשלם מה שהזיק. (132) כי זוהי בעייה שעלתה בתיקו, שם סב. ורבינו לשיטתו שבבעייה שלא נפתרה, אם תפס אין מוציאם מידו. ראה נזקי ממון פרק ב הלכות הו. וראה תוספות שם דיבור המתחיל מי מנחי, ולדעתם אפילו אם תפס מוציאם מידו ואפילו אם יש עדים שמרגליות היו בסל, כי הניזק פשע. (133) ממה שתפס, ואם מה שיש אצלו שווה פחות מדמי המרגליות, אינו גובה את השאר.

- 16 יט. ידע המזיק שהפס היה בו זהובים, אבל אינו יודע במה היו, ואומר הנזק: אלה היו - נוטל אלה בלא שבועה. ואינו יכול¹³⁴ להשבע¹³⁵, כמו שיתבאר בענין הפקדון.

(134) תיבה זו אין לה מקום כאן. ונראה שטעות סופר היא וצריך לומר "צריך". (135) לו טען המזיק שבכיס לא היו אלה זהובים כפי שטוען הניזק אלא חמש מאות, היה נשבע, כדן מודה במקצת, ומשלם רק חמש מאות, ומכיוון שאינו

(33) מעשה שהיה, בבא-קמא שם. (34) שאינם לא ביד זה

ולא ינצל מידם. בגמרא שם למדו דין זה מהכתוב (ישעיה נא, כ): "בניך עלפו וכו' כתוא מכמר", מה תוא זה כיון שנפל למכמר אין מרחמים עליו, כך ממון של ישראל שנפל ליד גוים אין מרחמים עליו. והראשונים פירשו כמו שאמרנו. ראה מרדכי כאן, והראשונים בתשובותיו כלל יז סימן ב וג. (72) ומותר להרגו כדין רודף. (73) כך עשה רב, שם. (74) לא כן. (75) ועל-ידי-זה ניכר שהוא מתכוון לעשות זאת. (76) כדין רודף אחר חבירו להורגו, והתורה אמרה הבא להרגך השכם להרגו, ברכות נח. (77) ולא דוקא הנמסר.

מספק מיד התופס. וראה למעלה שם הלכה יח. (50) כדין כל הנשבעים ונוטלים. (51) כי בזה הוא מוחזק, אבל אם הוא טוען על יותר ממה שתפס, ורוצה להשבע על כל סכום התביעה, לא תועיל לו השבועה, אלא להחזיק במה שתפס. (52) משום שכל בעיית ממון שעלתה בגמרא בתיקו, אנו פוסקים לטובת המחזיק, רי"ף לבבא-קמא שם. (53) ולא באומדן ולא בשבועה, שלא כרב האי גאון, שפסק שהנמסר נשבע ומוציא מן המוסר חצי ממה שנשבע, שדין "תיקו" לדעתו כדין ממון המוטל בספק וחולקים. ראה ארצר הגאונים לבבא-קמא עמוד 43.

יא. עשה המוסר אשר זמם⁷⁸ ומסר - יראה ל⁷⁹,
שאסור להרגו⁸⁰; אלא אם פן החזק⁸¹ למסר - הרי
זה יענש⁸², שמה ומסר אחרים⁸³. ומעשים בכל זמן
בערי המערב⁸⁴ לענש המוסרים שהחזקו למסר ממון
בני אדם, ולמסר המוסרים⁸⁵ ביד העובדי פוכבים
לענשם ולהפותם ולאסרם פפי רשעים. וכן כל המצר
לצבור⁸⁶ ומצער - מתר למסר ביד העובדי פוכבים
להפותו ולאסרו ולקנסו⁸⁷. אבל מפני צער יחיד⁸⁸
אסור לאסרו⁸⁹. ואסור לאבד ממנו⁹⁰ של מוסר, ואף
על פי שמתר לענשו; שהרי ממנו ליורשיו⁹¹.

ח. אין משפיעין את המוסר שהראה מעצמו לא
שבועה חמורה⁵⁴ ולא שבועת הסת⁵⁵, מפני שהוא
רשע⁵⁶ ואין לה פסול⁵⁷ יתר מזה. אבל המוסר
שאנסוהו להראות⁵⁸ או להביא ונשא ונתן ביד, אף
על פי שהוא חייב לשלם⁵⁹ - אינו רשע⁶⁰, אלא פן
תשלימין הוא בלבד, ומשפיעין אותו כשאר
הפשרין.

(54) כגון שבועה של מודה במקצת, שהיא מן התורה.
(55) שתיקן רב נחמן בכופר הכל, שבועות מ: (56) ראה
הלכה ט. (57) ראה בבא-מציעא ה: ושבויות מא.
(58) שפטור מלשלם, למעלה הלכה ב. (59) שם.
(60) שהרי אנוס הוא.

ט. אסור למסר⁶¹ האדם ביד עובד פוכבים, בין
בגופו בין בממונו⁶². ואפלו היה רשע⁶³ ובעל
עברות, ואפלו היה מצר לו⁶⁴ ומצער. וכל המוסרו
ביד עובד פוכבים, בין בגופו בין בממונו - אין לו
חלק לעולם הבא⁶⁵.

(61) גיטין ז. (62) כמעשה שבא לפני רב, בבא-קמא קיז.
וראה רי"ף לבבא-קמא פרק הגזול ומאכיל מג: (63) שאמר
דוד: אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי (תהלים לט, ב),
אף-על-פי שרשע לנגדי, אשמרה לפי מחסום, גיטין שם.
(64) גורם לו רעות ומצער. (65) "המינין והמסורות" . . .
יורדים לגיהנום ונידונים בה לדורי דורות" (ראש השנה יז.
ותוספתא סנהדרין פרק יג).

י. מתר להרג⁶⁶ המוסר בכל מקום⁶⁷, ואפלו בזמן
ההוא⁶⁸ שאין דיני נפשות. ומתר להרגו קדם
שימסרו⁶⁹. אלא כשאמר⁷⁰: הריני מוסר פלוני בגופו
או בממונו, ואפלו ממון קלו⁷¹ - התיר עצמו⁷²
למיתתו. ומתירין לו ואומרים לו: אל תמסר⁷³. אם
העז פניו ואמר: לא פיי⁷⁴, אלא אמסרנו⁷⁵ - מצוה
להרגו⁷⁶. וכל הקודם⁷⁷ להרגו זכה.

(66) רב כהנא שבר מפרקתו של מוסר, בבא-קמא קיז.
וברכות נח. (67) ואפילו בחוץ לארץ, שאין שם בית-דין
מומחים, כי מעשה רב כהנא בבבל היה. (68) לאחר
החורבן, כמעשה רב כהנא. (69) כדי להציל את הנמסר,
ואפילו לא עשה כלום. (70) כך היה המעשה, שם.
(71) [שכיוון שנמסר לידי הגוים, יעלילו עליו עלילות שונות

(78) חשב מחשבת בליעל. (79) דעת רבינו, ואינה לא
בגמרא ולא ברי"ף (במרדכי סוף פרק הגזול ומאכיל כתב
בשם רבינו שמחה, שהרי"ף חולק על דעה זו). (80) שהרי
הדין שמותר להרגו אינו אלא כדי להציל את חבירו, כדין
רודף אחר חבירו, אבל לא משום רוצח, שאינו אלא גורם
ופטור. ואפילו רוצח ממש אין הורגים אותו אלא בעדים
והתראה ובבית-דין. (81) שלוש פעמים, וראה סנהדרין
פא: (82) בדפוס רומי ר"מ כתוב "הרג", וכן גם ב'שולחן
ערוך' חושן-משפט סימן שפח, סעיף יא. והמקור הוא:
"המינין והמסורות" . . . היו מורידין ולא מעלין" (עבודה
זרה כו:), כלומר מסבכים את הריגתם, כגון שנפל לבאר
והסולם בבאר, מסלקים את הסולם. ולדעת רבינו מותר
להרגו בידיים, כמנהג ערי המערב, וכך אם אי-אפשר להרגו
בידיים, מצוים לסבב הריגתו. ראה הלכות רוצח פרק ד
הלכה י. (83) ומצוה להצילם. (84) צרפת.
(85) המוסרים דוקא, אבל רשעים על עבירות אחרות - אסור
למסור לגוים, ראה למעלה הלכה ט. (86) דינו כמוסר.
התלמוד מונה אותו יחד עם המוסר ויתר הרשעים, שאין
להם חלק לעולם הבא. "המינין והמסורות" . . . ושנתנו
חיתתם בארץ חיים (=שמשטלים אימה יתירה על הצבור) .
"ראש השנה יז. ותוספתא סנהדרין פרק יג.
(87) בממונו. (88) ראה למעלה הלכה ט. (89) ב'שולחן
ערוך' חושן-משפט סימן שפח, סעיף יב הגירסא הנכונה
"למסרו". (90) מחלוקת רב הונא ורב יהודה בבבא-קמא
קיט. ופסק רבינו שאסור לאבדו כדעת הרי"ף שם. והראייה
היא מן הבעיא, אם עשו תקנת נגול במוסר. כלומר, אם
הנמסר ישבע ויטול (שם סב.), והבעיא נשארה בתיקו, שאם
מותר היה לאבדו, כל-שכן שנשבע ונוטל. (91) ואין לנו
רשות להזיק ליורשיו. התלמוד מוסיף, שיכול ויתקיים בו

סכנת המים רבים שהם ריבוי הטרדות והבלבולים של עניני העולם מגיעה למחוז חפצה בשלום ואז ניתוסף עליו

גדול יותר בנשמה מכפי שהיתה קודם ירידתה לעולם. ים הגלות הוא הים הסוער שמביא את הספינה למצב ש"חשבה להשבר" כי מצד התגברות החושך בעולם נעשה חלישות בקיום התורה ומצוותיה. והמשוי הוא העול של תורה ומצוות, ומצד החשש ש"חשבה להישבר" הקב"ה מיקל המשווי מעליה שהרי ישנם ריבוי עניני תומ"צ שאי אפשר לקיימם בזמן הגלות כמו דיני הקרבנות, טומאה וטהרה וכו' שמצוות אלו "השליך בים" למעליותא ע"ד "כמים לים מכסים" שמצוות אלו חזרו ונתעלו לשורשן ומקורן בבחינת ההעלם שלמעלה מהגילוי.

ובזה מודגשת מעלתן של ישראל, שכל התורה לא ניתנה אלא בשביל לזכות את ישראל ואם ריבוי התורה מסכן את ישראל "המשא שבה כמו רודף אחריהם להרגם, ומצוה רבה עשה שהשליך והושיעם", שהרי התורה בשביל ישראל ואם אין ישראל תורה למה (ע"ד לשון חז"ל - פדר"א פ"נ. אסתר"ר פ"ח, ז.).

ספה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 670

106) כדי להציל את הנוסעים. 107) ואינו חייב לשלם כדין מזיק, וכל בעלי המטען מחלקים ביניהם את ההפסד. ורבינו בהלכות גזילה ואבידה פרק יב הלכה יד מפרש כיצד מחלקים. לפי פירוש זה מסולקת השגת הראב"ד, שכנראה הבין שכוונתו לפטור לגמרי את המטיל, וראה חושן-משפט סימן שפ, סעיף ד, מאירת-עינים סעיף-קטן ט. 108) סיים רבינו במילה "והושיעם", כדי לסיים בכי טוב. ועוד, מילה זו באה לציין סדר נזיקין, שנקרא "ישועות" (שבת לא.), מגדל עז.

סליקו להו הלכות חובל ומזיק בסיעתא דשמיא

הלכות רוצח ושמירת נפש

- 17 יש בכללן שבע עשרה מצות. שבע מצות עשה,
- 18 ועשר מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: א) שלא
- 19 לרוצח. ב) שלא לקח כפר לנפש רוצח, אלא יומת.
- 20 ג) להגלות הרוצח בשגגה. ד) שלא לקח כפר
- 21 למחזיק גלות. ה) שלא יומת הרוצח פשיטתא קדם
- 22 עמידה בדין. ו) להציל הנרדף בנפשו של רודף.
- 23 ז) שלא לחוס על הרודף. ח) שלא לעמד על דם.
- 24 ט) להפריש ערי מקלט ולכונן להם הדרך. י) לערף
- 25 את העגלה פנחל. יא) שלא יעבד באותה קרקע
- 26 ולא תזרע. יב) שלא לשום דמים. יג) לעשות
- 27 מעקה. יד) שלא יכשיל תמים בדבר. טו) לפרק עם
- 28 מי שנקשל בדרך. טז) לטען עמו. יז) שלא ינחננו
- 29 נכהל במשא וילף לו.
- 30

הכתוב (איוב כז, יז): "יכין רשע וצדיק ילבש", כלומר, שמא יורשיו יהיו צדיקים.

- 1 יב. רודף⁹² שְׁהִיָּה רודף אחר חֲבֵרוֹ לְהַרְגוֹ או לְדַבֵּר
- 2 עֲבִירָה⁹³, וְשֹׁבֵר אֶת הַפְּלִים, בֵּין שֵׁל נֶרְדֵּף בֵּין שֵׁל כָּל
- 3 אָדָם⁹⁴ - פֶּטוּר מִן הַתְּשֻׁלוּמִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְחַבֵּב
- 4 בְּנַפְשׁוֹ; שְׁפִינֵן שְׂרָדֵף⁹⁵ הַתִּיר עֲצָמוֹ לְמִיתָה⁹⁶.

92) בבא-קמא ק"ז: 93) כגון אחר אחת העריות לאנסה, בין חייבי מיתות בית-דין ובין חייבי כריתות, אבל חייבי לאוין אין מצילים אותן בנפשו של רודף (סנהדרין עג.). 94) אף-על-פי שמיתה לזה וממון לזה. 95) אפילו לא הרגו. 96) מותר לכל אחד להרוג אותו, כדי להציל את הנרדף (סנהדרין שם), ואפילו כשהוא רודף אחר אחת העריות, שאינו חייב עליה אלא כרת, בכל זאת מותר להרוג אותו, כדי להצילה מן העבירה, וחייב מיתה וחייב תשלומין באים כאחד, וקם ליה בדרבה מיניה. ראה הלכות גניבה ואבידה פרק ג הלכה א.

- 5 יג. נֶרְדֵּף⁹⁷ שְׁשֹׁבֵר פְּלִים⁹⁸ שֵׁל רודף - פֶּטוּר; לֹא
- 6 יְהִיָּה מְמוֹנֵו חֲבִיב מְגוּפּוּ⁹⁹. וְאִם שֹׁבֵר פְּלִים¹⁰⁰
- 7 אַחֲרֵים - חֲבִיב¹⁰¹; שְׁהַמְצִיל עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן חֲבֵרוֹ -
- 8 חֲבִיב.

97) בבא-קמא שם. 98) כדי להציל עצמו. 99) שהרי נרדף זה רשאי להרוג את רודפו, כדי להציל עצמו, כל-שכן שניתן להצילו בממונו של הרודף, שם. 100) צריך לומר: "כלי", וכן הוא בדפוס רומי ר"מ. 101) לשלם, שם.

- 9 יד. מִי שְׂרָדֵף¹⁰² אַחֲרֵי הָרודף לְהוֹשִׁיעַ הַנֶּרְדֵּף, וְשֹׁבֵר
- 10 אֶת הַפְּלִים, בֵּין שֵׁל רודף בֵּין שֵׁל כָּל אָדָם - פֶּטוּר.
- 11 וְלֹא מִן הַדִּין¹⁰³, אֲלֹא תִקְנָה הִיא, שְׁלֹא יִמְנַע
- 12 מִלְּהַצִּיל או תְּמַהֲמָה¹⁰⁴ וַיַּעֲזֹד¹⁰⁵ בַּעַת שְׂרָדֵף.

102) שם. 103) שהרי המציל עצמו בממון חברו - חייב, כל-שכן המציל אחרים בממון חברו. 104) יתאחר. 105) שלא ישבר כלים בריצתו, ובנייתים יאחר את המועד.

- 13 טו. סְפִינָה שֶׁחֲשָׁבָה לְהַשְׁבֵּר מִפְּכֵד הַמְּשׁוּי, וְעָמַד
- 14 אַחֲדֵי מִהֵן וְהִקְלֵ מִמְּשָׁאָה וְהִשְׁלִיף בֵּינֵם¹⁰⁶ - פֶּטוּר¹⁰⁷;
- 15 שֶׁהַמְּשָׁא שָׁבָה כְּמוֹ רודף אַחֲרֵיהֶם לְהַרְגֵם. וּמִצָּוָה
- 16 רַבָּה עָשָׂה שֶׁהִשְׁלִיף וְהוֹשִׁיעֵם¹⁰⁸.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ספינה שחשבה להשבר ... ומצוה רבה עשה שהשליך והושיעם".

בפנימיות העניינים של הלכה זו נרמזת מעלתם הגדולה של ישראל כי "ספינה" מורה על הנשמה כמאמר הזוהר (ח"ב קצט, א). "יונה דנחת לספינה דא איהי נשמתא דבר נש דנחת אל האי עלמא למהוי בגופא דבר נש" ובלשון הכתוב "יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבים" שאחרי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"ח סיון - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קלא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

~ נקודות משיחות קודש ~

13) אין אומרים דינו בשריפה. ראה 'ספרי' מסעי קס, על הפסוק "ואם בשנאה יהדפנו", וראה סנהדרין עו:

ב. מצוה¹⁴ ביד גואל הדם [להרג את הרוצח],⁶
שנאמר: גאל הדם הוא ימית את הרוצח. וכל הראוי⁷
לירשה¹⁵ הוא גואל הדם. לא רצה גואל הדם, או⁸
שלא היה יכול להמיתו, או שאין לו גואל דם¹⁶ -
10 בית דין ממיתין¹⁷ את הרוצח בסיף.

14) "מצוה ביד גואל הדם להמיתו", 'ספרי' שם וסנהדרין מה: ודברי רבינו הם המשך להלכה הקודמת "ואם רצח בזדון . . .", ואז מצוה ביד גואל הדם להרוג את הרוצח. אבל בהורג בשגגה, שיצא מעיר מקלטו, פסק רבינו לקמן פרק ה הלכה י כרבי עקיבא שאין מצוה אלא רשות ביד גואל הדם להמיתו, ואפילו יצא בזדון. וראה מכות יב. 15) היינו קרובי האב, ואף לענין עדות פסק רבינו שרק קרובי האב פסולים להעיד מן התורה, כי רבי עקיבא לומד דין זה מן הכתוב "לא יומתו אבות על בנים". ראה הלכות עדות פרק יג, הלכה א. וראה ירושלמי סנהדרין פרק ג הלכה ט, ובמראה הפנים שם. 16) כגון גר צדק. 17) "ומנין שאם אין לו גואל שבית-דין מעמידים לו גואל, שנאמר בפנעו בו, "מכל-מקום", כלומר הפוגע הורגו, ואף-על-פי שאינו גואל הדם, אלא במקום גואל הדם, סנהדרין שם ורבינו חננאל שם. סיכום שיטת רבינו - ראה לקמן פ"ה הי"א בהערות.

ג. האב שהרג¹⁸ את בנו: אם היה בן לפהרג - הרי¹¹
זה הורג אבי אביו¹⁹, מפני שהוא גואל²⁰; ואם אין¹²
לו בן - אין אחד²¹ מן האחים נעשה גואל הדם¹³
להמית את אביו, אלא בית דין ממיתין אותו²².
15 ואחד הזכר ואחד הנקבה²³ בגאלת הדם.

18) מכות יב. 19) אף-על-פי שראוי לו לכבד אותו, מכל-מקום דינו בזה ככל אדם. 20) ומצוה ביד גואל הדם להרוג את הרוצח. 21) אף-על-פי שזוהי מצוה, כי הבן מצווה על כבוד אביו, והשווה הכתוב כיבוד אב ואם לכבוד המקום (קידושין ל). ומשום כך אפילו הוא שליח בית-דין ואביו נידון למכות, אסור לבן להכותו, סנהדרין פה: 22) כמו בגואל הדם שאינו יכול להמית את הרוצח, בהלכה הקודמת. 23) גם הנקבה מחוייבת להרוג את רוצח קרובה, כי חייבת בכל מצוות שבתורה שאינן תלויות בזמן.

ד. ומזהרין בית דין שלא לקח²⁴ כפר²⁵ מן הרוצח²⁶.
ואפילו נתן כל קמזין²⁷ שבעולם, ואפילו רצה גואל¹⁷
הדם לקטרו²⁸. שאין נפשו של זה הנהרג קנזין גואל¹⁸
הדם, אלא קנזין הקדוש ברוך הוא. שנאמר: ולא¹⁹
תקחו כפר לנפש רצח²⁹. ואין לך דבר שהקפידה²⁰
תורה עליו כשפיכות דמים; שנאמר: ולא תחניפו³⁰
את הארץ וגומר, כי הדם הוא יחניף³¹ את הארץ
23 וגומר.

24) ואם לקחו, עברו בלאו. 25) פדיון נפשו. 26) שלא להרגו. 27) כלומר, יותר מפדיון נפשו. 28) שאמר

"שלא ליקח כופר לנפש רוצח אלא יומת".

מניין המצוות שבריש ההלכות הגדולות, נכתב על ידי הרמב"ם, וגם בו מצינו דיוקים בשיטתו, וצריך להבין מדוע במצוות לא-תעשה ב' כתב "שלא ליקח כופר לנפש רוצח אלא יומת" ובמצוות לא-תעשה זו כתב "שלא ליקח כופר למחויב גלות" ולא הוסיף אלא יגלה.

והביאור הוא: הרמב"ם קא משמע לן שהלאו שלא ליקח כופר לרוצח בשגגה כולל שני החיובים, קודם שיגלה ואחר שגלה, ואילו כתב "אלא יגלה" היה משמע שהלאו הוא רק קודם שיגלה אבל אחר שגלה אין איסור ליקח כופר לשוב לשבת בארץ.

ולפרש"י על התורה, הלא-תעשה הוא רק לא ליקח כופר אחר שגלה, ולכן יסד פירושו על המילים "לשוב לשבת". (אבל קודם שגלה יש מצוות-עשה להגלותו).

(נעל פי לקו"ש ח"ג ע' 298)

ובאור מצוות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

1) יבאר שכל הורג נפש מישאל עובר בלאו. ושמצוה לגואל הדם להרוג הרוצח. ודין מזהירים בית דין שלא ליקח כופר מהרוצח. ואם ממיתים אותם העדים וכו'. ודין מצוה להציל הנרדף באחד מאביו או בנפשו. ודין הדברים שממיתים האדם עד שלא יעשה אותם. ודין היכול להציל ולא הציל.

1 א. כל הורג² נפש³ בן אדם⁴ עובר בלא תעשה,
2 שנאמר: לא תרצח⁵. ואם רצה בזדון⁶ בפני עדים⁷
3 - מיתתו בסיף⁸, שנאמר: נקם ינקם⁹. מפי
4 השמועה¹⁰ למדו שזו מיתת סיף¹¹. בין שהרג את
5 חברו בבזל¹² בין ששפרפו¹³ באש - מיתתו בסיף

2) בין איש ובין אשה, ואפילו אומר הריני רוצח על-מנת ליהרג (מכילתא דרשב"י, הוצאת מקיצי נרדמים, יתרו כ, ג). "השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה". יבמות פד: ובכמה מקומות. 3) ואפילו תינוק בן יומו, שכלו חדשי עיבורו. 4) ואפילו גוי, עובר בלא-תעשה, אבל אין הישראל הרוצח נהרג עליו (לקמן פרק ב הלכה יא). 5) הציווי מנוסח באופן כללי, משום שהוא מכון לכל. וראה בבא-קמא טו. ו'תוספות' שם דיבור-המתחיל השווה. 6) "וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה" (שמות כא, יד). 7) "כל מכה נפש לפי עדים ירצח את הרוצח" (במדבר לה, ל) וראה 'ספרי' מסעי קסא. 8) מתיזים את ראשו בסיף, סנהדרין נב: 9) במכה עברו ומת. 10) תלמיד מפי רבו. 11) כי "נקמה" נזכרת בתורה בקשר ל"חריב", "חריב נוקמת נקם ברית" (ויקרא כו, כה). מכילתא משפטים ז, וסנהדרין שם. 12) "ואם בכלי ברזל הכהו וימות, רוצח הוא, מות יומת הרוצח" (במדבר לה, טז).

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"ח סיון - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בְּאֶכָּן אוֹ בְּסִיף וְיִקְטְעוּ אֶת יָדוֹ אוֹ יִשְׁכְּרוּ אֶת רִגְלוֹ
אוֹ יִסְמוּ אֶת עֵינָיו - עוֹשִׂין⁴⁸. וְאִם [אֵינָן] יִכּוּלִין
לְכַוֵּן⁴⁹ וּלְהַצִּילוֹ אֲלֵא אִם כֵּן הִרְגוּהוּ לְרוֹדֵף - הֲרִי
אֵלוֹ הוֹרְגִין אוֹתוֹ, אִף עַל פִּי שְׁעִדִין לֹא הִרְגוּ⁵⁰;
שְׁנֵאמַר : וְקִצְתָּהּ אֶת כַּפָּה⁵¹, לֹא תַחֲסוּ עֵינֶיךָ⁵²

(43) דין הרודף. (44) שלא ירדוף, שאם לא כן יהרגו אותו כמצוות התורה, שם. (45) שלא אמר יודע אני, ועל-מנת כן אני רודף, שאהרג עליו, שם. לא כן במחוייב מיתת בית-דין, שאינו נהרג עד שיקבל עליו התראה. (46) והנרדף בסכנה. (47) "רודף אינו צריך התראה" (שם), שהרי קיים צורך דחוף להציל את הנרדף ממוות. (48) ואם הרגו, חייב מיתה בידי שמים, וראה להלן הלכה יג. (49) לאחד מאבריו. (50) ולא עשה מעשה שחייב עליו מיתה, ובזה שונה דין רודף מחייבי מיתות בית-דין, שאין ממיטים אותם אלא-אם-כן עברו ועשו (הלכות ה"ו). (51) "מלמד שאתה חייב להצילו בכפה, מנין שאם אין אתה יכול להצילו בכפה, הצילו בנפשה, תלמוד-לומר לא תחוס עיניך", "ספרי" כ"תצא רצג.

ח. אֶחָד⁵² בְּמַבּוּשִׁיו⁵³ וְאֶחָד כָּל דְּבָר⁵⁴ שִׁישׁ בּוֹ סָכְנָת נַפְשׁוֹת⁵⁵. אֶחָד הָאִישׁ אוֹ הָאִשָּׁה⁵⁶. עֲנִין הַפְּתוּב : שֶׁכָּל הַחוֹשֵׁב⁵⁷ לְהַפּוֹת חֲבֵרוֹ הַכָּא הַמְּמִיתָהּ אוֹתוֹ - מַצִּילִין אֶת הַנֶּרְדָּף בְּכַפּוֹ שֶׁל רוֹדֵף⁵⁸; וְאִם אֵינָן יִכּוּלִין - מַצִּילִין אוֹתוֹ אִף בְּנַפְשׁוֹ⁵⁹, שְׁנֵאמַר : לֹא תַחֲסוּ עֵינֶיךָ⁶⁰.

(52) בין... ובין. (53) בביציו, מקום מסוכן. בתורה נאמר "וקצותה את כפה", באשה ששלחה ידה והחזיקה במבושיו של גבר. (54) "ומבושיו" אינו אלא דוגמה. (55) "והחזיקה במבושיו - אין לי אלא מבושיו, מנין לרבות כל דבר שיש בו סכנה, תלמוד-לומר "והחזיקה" מכל-מקום, "ספרי" שם רצב (כתוב "ושלחה ידה והחזיקה במבושיו", והמלה "והחזיקה" מיותרת, שהרי מספיק היה לכתוב "ושלחה ידה במבושיו", משום כך דרשו שלריבוי באה). (56) דין אחד לאיש ולאשה כרודפים וכנרדפים, ואף-על-פי שהכתוב מדבר על אשה המתקיפה איש. "השווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה", בבא-קמא טו. (57) המתכוון לעשות, ועדיין לא עשה. (58) ואסור להרגו, ראה הלכה ז. (59) של הרודף, שהורגים אותו. (60) כשאין אתה יכול להצילו על-ידי "וקצותה את כפה". ראה הלכה הקודמת.

ט. אִף זֶי⁶¹ מַצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה⁶², שֶׁלֹּא לַחֲסוֹת עַל נַפֶּשׁ הַרוֹדֵף. לְפִיכָךְ הוֹרוּ חֲכָמִים⁶³, שֶׁהַעֲבָרָה שֶׁהָיָא מְקֻשָּׁה לִילֵד⁶⁴ - מִתָּר לַחֲתוֹת הָעֶבֶר בְּמַעֲיָה, בֵּין בָּסֶם בֵּין בֵּיד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּרוֹדֵף אַחֲרֶיהָ לְהַרְגָּהּ. וְאִם מִשְׁהוּצָא רֹאשׁוֹ⁶⁵ - אֵין נוֹגְעִין⁶⁶ בּוֹ; שְׁאֵין דוֹחִין נַפֶּשׁ מִפְּנֵי נַפֶּשׁ, וְזֶהוּ טַבְּעוֹ שֶׁל עוֹלָם⁶⁷.

(61) כשם שמצוה לחוס על נפש הנרדף ולהצילו, כך מצוה שלא לחוס על נפש הרודף, אם אי-אפשר להצילו באחד

לבית-דין שהוא מוחל על דמו של הרוצח. (29) חייב מיתה בידי שמים, פודה נפשו בתשלומי כופר, כגון ששורו המועד הרג אדם (שמות כא, ל). אבל מרוצח שחייב מיתת בית-דין, אסור לקחת כופר. ראה 'ספרי' מסעי קסא, וכתובות לו: "שורש מצוה זו ידוע, שאם הורשו אדוני הארץ ליקח כופר מיד הרוצח, נמצא שכל הגדול מחבירו ועשיר ממנו ייהרגו, אם יחרה אפו עליו ויתן כפרו, ונמצא חרב איש באחיו, והישוב בטל" (ספר החינוך מצוה תיב, הוצאת מוסד הרב קוק). (30) ולא תרשיעו. ראה שם תרגום אונקלוס ורש"י. (31) הדגישה התורה שפיכות דמים, ומסיימת בפסוק "ולא תטמא את הארץ", ואמרו חז"ל: "מגיד ששפיכות דמים מטמא את הארץ, ומסלקת את השכינה, ומפני שפיכות דמים חרב בית-המקדש". 'ספרי' שם.

ה. רוֹצֵחַ³² שֶׁהָרַג בְּזִדּוֹן - אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ הָעֲדִים וְלֹא הָרֹאִים אוֹתוֹ³³, עַד שְׁיָבֹא לְבֵית דִּין וְיִדְוִינֵהוּ לְמִיתָה³⁴; שְׁנֵאמַר : וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד עֲמִדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט. וְהוּא הַדִּין לְכָל מַחֲבִיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין³⁵ שְׁעֲבָרוּ וְעָשׂוּ³⁶, שְׁאֵין מְמִיתִין אוֹתָן עַד שְׁיִגְמַר דִּינָם בְּבֵית דִּין.

(32) מכות יב. (33) ואפילו הם בית-דין ואינם רשאים לדונו אפילו על-פי עדים אחרים. והטעם הוא, שמכיון שראו אותו שהרג, שוב אין רואים לו זכות, והתורה ציוותה להפוך בזכותו "והצילו העדה". ראש השנה כו. "מנין לסנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש, שאין ממיטים אותו עד שיעמוד בבית-דין אחר" (מכות שם, 'ספרי' זוטא, וילקוט שמעוני מסעי לה). וראה בית-הבחייה למכות, עמוד נו. (34) וכל עוד שלא דנו אותו למיתה, אין הוא חייב מיתה. (35) הפסוק "לא ימות הרוצח", הוא דוגמה לכל יתר מחוייבי מיתת בית-דין. "יכול יהרגו אותו משהרג ומשנאף, תלמוד-לומר ולא ימות הרוצח עד עמדו". ספרי זוטא, וילקוט שם. (36) והתרו בהם עדים.

ו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? ³⁷ בְּשִׁעְבֵּר וְעִשָּׂה הָעוֹן שֶׁחֵיב עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין; אֲבָל הַרוֹדֵף³⁸ אַחֵר חֲבֵרוֹ לְהַרְגוֹ, אֲפִלּוּ הָיָה הַרוֹדֵף קָטָן³⁹ - הֲרִי כָּל יִשְׂרָאֵל⁴⁰ מַצִּוּיִן⁴¹ לְהַצִּיל הַנֶּרְדָּף מִיַּד הַרוֹדֵף, וְאֲפִלּוּ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁל רוֹדֵף⁴².

(37) שלא ייהרגו את החוטא עד שידנונו אותו בית-דין למיתה. (38) סנהדרין עג. (39) אף-על-פי שאינו בר עונשין, לענין "רודף" דינו כגדול, כי המטרה היא להציל את הנרדף, שם עב: (40) ולאו דוקא בית-דין. (41) ראה הלכה ז. (42) להרוג אותו. "הצל דמו של זה בדמו של זה". אף-על-פי שעדיין לא הרג אותו, ולא עשה מעשה שחייב עליו מיתה. שם.

ז. מִיֵּצֵד⁴³ אִם הִזְהִירוּהוּ⁴⁴ וְהָרִי הוּא רוֹדֵף אַחֲרָיו, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא קָבַל עָלָיו הַתְּרָאָה⁴⁵, בֵּין שְׁעִדִין הוּא רוֹדֵף⁴⁶ - הֲרִי זֶה נִהְרָג⁴⁷. וְאִם יִכּוּלִים לְהַצִּילוֹ בְּאִיבָר מְאִיבְרֵי הַרוֹדֵף, כְּגוֹן שְׁיִכּוֹ אוֹתוֹ בְּחֵץ אוֹ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"ח סיון - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קלג

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 יַהֲרֹגֵנִי⁸³ - אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ⁸⁴, אֲלֹא מִבְּהִילִין אוֹתוֹ
19 וּמוֹנְעִין אוֹתוֹ מִלְּבַעַל בְּאִיבָרֵיו⁸⁵; וְאִם אֵין יָכוֹלִים
20 בְּאִיבָרֵיו - אֲפֹלוּ בְּנַפְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁸⁶.

(80) "העראה זו נכנסת עטרה". סנהדרין שם. (81) שלא הכניס את כל האבר. (82) אין מצילים אותו מגמר ביאה בנפשו של רודף, שהרי כבר נבעלה, ודינה כנעברה בה עבירה, שאין מצילים אותה בנפשו, שם עג. (83) קודם שתשיגו אותו, מכיון שאתם רוצים להרוג אותו בגללי, שם. (84) שהרי אנוסה היא, ומתוך פחד אמרה כך. (85) על-ידי הכאת איבריו. (86) למעלה הלכה ז.

21 יג. כָּל הַיָּכוֹל לְהַצִּיל בְּאִיבָר מֵאִיבָרָיו וְלֹא טָרַח
22 בָּכָךְ, אֲלֹא הֵצִיל בְּנַפְשׁוֹ⁸⁷ שֶׁל רֹדֵף וְהָרֹגוֹ - הָרִי זֶה
23 שׁוֹפֵף דָּמִים וְחַיֵּב מִיתָה⁸⁸; אֲבָל אֵין בֵּית דִּין מְמִיתִין
24 אוֹתוֹ⁸⁹.

(87) מפני שזה קל לו יותר. (88) "נהרג עליו", סנהדרין עד. (89) מאחר שנתכוון להציל, אין כאן קבלת התראה, ומה שאמרו "נהרג עליו" הכוונה למיתה בידי שמים. (כסף-משנה).

25 יד. כָּל הַיָּכוֹל לְהַצִּיל⁹⁰ וְלֹא הֵצִיל - עוֹבֵר עַל לֹא
26 תַּעֲמֹד⁹¹ עַל דָּם רַעֲף. וְכֵן הָרֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ טוֹבֵעַ
27 בָּיָם⁹², אוּ לְסָטִים בָּאִים עָלָיו, אוּ חֵיהָ רָעָה בָּאָה
28 עָלָיו, וְיָכוֹל לְהַצִּילוֹ הוּא כֹּעֲצָמוֹ אוּ שִׁישְׁכּוֹר
29 אַחֲרִים⁹³ לְהַצִּילוֹ, וְלֹא הֵצִיל; אוּ שִׁשְׁמַע עוֹבְדֵי
30 פּוֹכְכִים אוּ מוֹסְרִים מִחֻשְׁבִּים עָלָיו רָעָה⁹⁴ אוּ טוֹמְנִין
31 לוֹ פֶּחַ, וְלֹא גָלָה אֹזֶן חֲבֵרוֹ וְהוֹדִיעָנוּ⁹⁵; אוּ שִׁידַע
32 בְּעוֹבֵד פּוֹכְכִים אוּ בְּאוֹנֵס שֶׁהוּא בָּא עַל חֲבֵרוֹ, וְיָכוֹל
33 לְפִיטֹס בְּגִלְל חֲבֵרוֹ לְהַסִּיר מִה שֶׁלִּבּוֹ, וְלֹא פִיטֹס;
34 וְכָל פִּיזָא בְּדָבָרִים אֲלוֹהִים⁹⁶ - הַעוֹשֶׂה אוֹתָם עוֹבֵר עַל
35 לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעֲף⁹⁷.

(90) חבירו מסכנה, ולא דוקא מיד רודף. (91) ופשוטו של מקרא, שאם רואה חבירו בסכנה, לא יעמוד בחיבוק ידיים, אלא ישתדל בכל הדרכים להצילו. (92) והרואה יודע לשחות ויכול להצילו. ספרא קדושים פרק ד, ח וסנהדרין עג. (93) אף-על-פי שיש בזה טרחה, שם. (94) ומובן מאליו, שהניצול חייב לפרוע למציל מה שהוציא, שאין אדם חייב להציל חבירו בממון של עצמו, כשיש ממון לניצול, רא"ש, סנהדרין פרק ח. (95) טובע בים הוא דוגמה לאדם שכבר נתון בתוך הסכנה; לסטים באים עליו - דוגמה לסכנה המתקרבת לאדם; מוסרים מחשבים עליו רעה - הסכנה עדיין במחשבה בלבד, ובכולם דין אחד, שחייבים להציל. (96) אף-על-פי שבאותו כתוב אסרה תורה ללכת רכיל ולגלות סוד, בכל זאת כאן כשסכנה אורבת לחבירו - הוא חייב לגלות ולהודיע לו. (97) כגון היודע עדות לחבירו ואינו מעידו, ספרא שם.

36 טו. הָרֹאֶה רֹדֵף⁹⁸ אַחֵר חֲבֵרוֹ לְהָרֹג אוּ אַחֵר
37 עֲרֹוה⁹⁹ לְבַעֲלָהּ, וְיָכוֹל לְהַצִּיל וְלֹא הֵצִיל - הָרִי זֶה
38 בְּשֵׁל מְצוֹת עֲשֶׂה, שֶׁהִיא יִקְצָתָהּ אֶת פִּפְּהָ, וְעֵבֵר עַל

מאיבריו. (62) "לא תחוס עיניך". (63) אהלות פרק ז, משנה ו. (64) ומסוכנת מחמת הקושי, שאין העובר יוצא. (65) והקושי שבשעת הלידה מסכן חיי האם. (66) לשון המשנה, שם. (67) שאשה בשעת הלידה מסוכנת, ואין הוולד נחשב לרודף. ובלשון הגמרא: "משמאי קא רדפי לה" (מן השמים רודפים אותה), סנהדרין עב: אבל לפני שהוציא העובר ראשו אינו נקרא נפש, וישראל שהרג עובר אינו נהרג ולפיכך חייה קדמים, אף-על-פי שזה טבעו של עולם. [לשונו של רבינו כאן הוא תמוה קצת, אבל לא נמצא פירוש אחר מתקבל על הדעת]. וראה תוספות רבי עקיבא איגר שם אות טו.

1 י. אַחַד הָרֹדֵף⁶⁸ אַחֵר חֲבֵרוֹ לְהָרֹג אוּ רֹדֵף אַחֵר
2 נַעֲרָה מֵאֲרֻסָּה⁶⁹ לְאַנְסָהּ. שְׁנֵאמַר⁷⁰: פִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם
3 אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וְרָצָחוֹ נָפֶשׁ, כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה⁷¹; וְהָרִי
4 הוּא אוֹמֵר: צִעָקָה הַנַּעֲרָה הַמֵּאֲרֻסָּה וְאֵין מוֹשִׁיעַ
5 לָהּ⁷². הֵא יֵשׁ לָהּ מוֹשִׁיעַ⁷³ - מוֹשִׁיעָה בְּכָל דָּבָר
6 שֶׁיָּכוֹל לְהוֹשִׁיעַ, וְאֲפֹלוּ בְּהִרְיַת הָרֹדֵף.

(68) סנהדרין עג. (69) שיש בה דין מיתה, אבל הרודף אחרי הפנויה, שאסורה רק בלאו שענשו מלקות (פרק א מהלכות אישות הלכה ה) אין מצילין אותה בנפשו. (70) במי שאנס נערה מאורסה. (71) "מקיש רוצח לנערה המאורסה, מה נערה המאורסה ניתן להצילה (מן העבירה והקלון) בנפשו, אף רוצח ניתן להצילו בנפשו", סנהדרין שם. וראה 'ספרי' כ"הצא רמג. (72) משמע שחייבים להושיע לה. (73) לשון הגמרא, שם.

7 יא. וְהוּא הָדִין לְשֹׂאֵר כָּל הָעֲרִיזוֹת⁷⁴ חוּץ מִן
8 הַבְּהֵמָה⁷⁵. אֲבָל הַזְּכוּר⁷⁶ - מְצִילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ
9 הָרֹדֵף, כַּאֲשֶׁר כָּל הָעֲרִיזוֹת. אֲבָל הָרֹדֵף אַחֵר
10 הַבְּהֵמָה לְרִבְעָה, אוּ שְׂרָדֵף לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּשִׁפְת
11 אוּ לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהִשְׁבֵּת וְעֲבוֹדָה
12 זָרָה עֲקָרִי הִתְּ⁷⁷ - אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ⁷⁸, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה⁷⁹
13 וּבִיאָהוּ לְבֵית דִּין וְיִדְּיוּהוּ וְיָמוּתוּ.

(74) בין חייבי מיתות בית-דין ובין חייבי כריתות מצילים אותם בנפש הרודף, אף-על-פי שהכתוב מדבר בנערה המאורסה בלבד. סנהדרין שם. (75) הרודף אחר הבהמה לרבעה, ואף-על-פי שזה דומה לעריות וחייב מיתה, שלא ניתן להציל בנפשו אלא בדבר שהוא ערוה, ויש בה קלון לנרדף, שם. (76) הרודף אחר הזכר לאנסו. (77) והמחלל את השבת דינו כעובד עבודה-זרה. (78) שלא כדעת רבי אלעזר ברכי שמעון שאמר: מחלל את השבת ניתן להצילו בנפשו, ושלא כדעת רבי שמעון בן יוחאי שאמר: עובד עבודה-זרה ניתן להצילו בנפשו. שם עג: (79) לאחר שהתרו בו וקיבל על עצמו התראה, כדין יתר חייבי מיתות בית-דין. וראה למעלה הלכה ה.

14 יב. רֹדֵף אַחֵר עֲרֹוה וּתְפֹשֶׂה וְשִׁכַּב עִמָּה וְהָעֲרָה⁸⁰,
15 אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא גָמַר בִּיאָתָהּ⁸¹ - אֵין מְמִיתִין⁸² אוֹתוֹ
16 עַד עֲמֹדוֹ בְּדִין. רֹדֵף אַחֵר עֲרֹוה, וְאַחֲרִים הֵיוּ רֹדְפִין
17 אַחֲרָיו לְהַצִּילָהּ, וְאַמְרָה לָהֶם: הִנִּיחֻהוּ פְּדֵי שְׁלֹא

- 1 שְׁנֵי לְאוֹיִן: עַל ל'א תְּחוּס עֵינְךָ¹⁰⁰ וְעַל ל'א תַעֲמֹד
2 עַל דָּם רַעְךָ¹⁰¹.

- 16 בְּיָדוֹ¹⁴⁹, וְחֵיב מִיתָה לְשָׁמַיִם; וְאֵין בָּהֶן מִיתַת בֵּית
17 דִּין¹⁵.

(8) ומשלם כסף להורג. (9) שמוכרחים לשמוע בקול אדונייהם, קידושין מג. (10) ובשעה שכתו אין הארי הממית נוגע בו, אלא לאחר זמן. (11) וכגון שהיה הארי בן תרבות אצל הכופת ולא אצל האחר, סנהדרין עז. (12) חיה טורפת אחרת. (13) וכן אם כפתו ומת ברעב, שבשעה שכתו לא היה דבר ההורג אותו, והרעב מאילו הוא בא אחר כן, שם. (14) העוון נקרא על שמו, שהרי נתן הנביא אמר לדוד: "את אוריה החיתי הכית בחרב", ותלה בו את החטא של הריגת אוריה, אף על פי שלא נהרג בידי דוד, אלא לפי הוראתו (שמואל ב יב, ט). (15) אף על פי ששלחו של אדם כמותו, ויד השליח כיד השולח, אבל בעבירה אין שלוחו של אדם כמותו, ומשום כך אין בית דין הורגים את השולח, וכמו כן אין דינו של הגורם להריגת חבירו כהורג ביד, אף על פי שבזקין דין הגורם כמזיק ממש. ראה הלכות חובל ומזיק פרק ז הלכה ז.

- 18 ג. וּמַנִּין שָׁכֵן הוּא הַדִּין? שְׁנָאֵמַר: שִׁפּוֹ דָם הָאָדָם
19 בְּאָדָם¹⁶ דְּמוֹ יִשְׁפֹּךְ - זֶה הַהוֹרֵג בְּעַצְמוֹ שְׁלֹא עַל יְדֵי
20 שְׁלִיחַ. אֵת דְּמָכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ - זֶה הוֹרֵג
21 עַצְמוֹ¹⁷. מִיֵּד כָּל חַיָּה אֲדַרְשָׁנוּ - זֶה הַמוֹסֵר חֲבֵירוֹ¹⁸
22 לְפָנֵי חַיָּה לְטָרְפוֹ. מִיֵּד הָאָדָם מִיֵּד אִישׁ אַחִיו אֲדַרְשׁ
23 אֵת נַפְשׁ הָאָדָם - זֶה הַשּׁוֹכֵר אַחֵרִים¹⁹ לְהַרְגֵם אֵת
24 חֲבֵירוֹ. וּבְפִרוֹשׁ נֶאֱמַר בְּשִׁלְשָׁתָן לְשׁוֹן דְּרִישָׁה²⁰, הָרִי
25 דִּינָם מִסּוּר לְשָׁמַיִם.

(16) בפני אדם, כלומר בפני עדים. (17) כך פירש רבי אלעזר את הפסוק: "את דמכם לנפשותיכם אדרוש" - מיד נפשותיכם אדרוש את דמכם, היינו השופך דם עצמו, בבא קמא צא: (18) לשון בראשית רבה פרשה לד, יט. (19) ופירוש הכתוב הוא: אדרוש את נפש האדם - ששכר איש להרוג את אחיו, שם. (20) "אדרוש", היינו שה יענוש אותו, ולא כתוב "דמו יישפך" כמו בתחילת הפסוק.

- 26 ד. וְכָל אֱלוֹ הַרְצָחִים²¹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן²² שְׁאִינָן מְחִיבִין
27 מִיתַת בֵּית דִּין, אִם רָצָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְהַרְגֵם בְּדִין
28 הַמְּלָכוּת²³ וְתִקְנַת הָעוֹלָם - הַרְשׁוֹת בְּיָדוֹ. וְכֵן אִם
29 רָאוּ בֵּית דִּין לְהַרְגֵם בְּהוֹרָאת שְׁעָה²⁴, אִם הָיְתָה
30 הַשְּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ²⁵ - יֵשׁ לָהֶם רְשׁוּת²⁶ כְּפִי מַה
31 שְׁיִיאָו.

(21) שדרכם לרצוח אנשים על ידי שכירים או על ידי חיה רעה, וראה בבא מציעא לג. "רצח" וברש"י שם. (22) כגון ההורגים בלא התראה או בעד אחד. (23) ולא בדין התורה המחייב בית דין. (24) ולא לקבוע הלכה לדורות. (25) לעשות סייג לתורה, כגון שהיו פרוצים בעבירות, אף על פי שאיש זה לא היה פרוץ. ובתלמוד מסופר: "ומעשה באחד שרכב על סוס בשבת בימי יוונים, והביאוהו לבית דין וסקלוהו, לא מפני שראוי לכך, אלא שהשעה צריכה לכך" (סנהדרין מו). (26) "בית דין מכים ועונשים שלא מן התורה, שם. וראה הלכות סנהדרין פרק כד, הלכה ד.

(98) כי הכתוב מחייב את האדם להשתמש בכל האמצעים, כדי להציל את חבירו. (99) למעלה הלכה ז. (100) למעלה הלכה יא. (101) למעלה הלכה ח.

- 3 טז. אָף עַל פִּי שְׁאִין לֹקֵין עַל לְאוֹיִן אֱלוֹ מַפְנֵי
4 שְׁאִין מַעֲשֶׂה¹⁰² בָּהֶן - חֲמוּרִים הֵם; שְׁכָל הַמַּאֲבָד¹⁰³
5 נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל - כָּאֱלוֹ אָבִד כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ,
6 וְכָל הַמְּקִיָּם נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל - כָּאֱלוֹ קָיָם כָּל
7 הָעוֹלָם כְּלוֹ.

(102) "ומנין לרודף אחר חבירו להורגו, ואחר הזכור ואחר נערה המאורסה, שחייב אתה להצילו בנפשו, תלמוד-לומר ולא תעמוד על דם רעך", ספרא שם. (103) ראה הלכות מתנות עניים פרק ח, הלכה י.

יום ג' כ"ט סיון ה'תשע"ח

פֶּרֶק שְׁנִי

(1) יבאר השוכר הורג להורג חבירו או כפתו והניחו לפני הארי. ודין ההורג הטריפה או אדם טריפה שהרג את הנפש. ודין ההורג עבד כנעני או גר תושב או עבדו או עבד אחר כו'.

- 8 א. כָּל הַהוֹרֵג² חֲבֵירוֹ בְּיָדוֹ³, כְּגוֹן שֶׁהָכִהוּ בְּסִיף או
9 בְּאֶבֶן הַמִּמִּיתָה⁴, או שְׁחַנְקוֹ⁵ עַד שְׁמַת, או שְׂרָפוֹ
10 בְּאֵשׁ - הוֹאִיל וְהָרְגוּ מִכָּל מְקוֹם הוּא בְּעַצְמוֹ⁶, הָרִי
11 זֶה נִהְרָג בְּבֵית דִּין⁷.

(2) בין איש ובין אשה. כתוב: "רוצח הוא מות יומת הרוצח" (במדבר לה, טו), וזה כולל כל רוצח, בין שהוא איש ובין שהוא אשה. ראה מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי משפטים עמוד 169 ומכילתא דרבי ישמעאל משפטים פרשה ד. (3) פרט לגורם להריגת חבירו, ראה הלכה ב. (4) שיש בה כדי להמית, פרט להיכהו בצרור קטן, שאין בו כדי להמיתו ומת, שהרי לא הייתה לו כוונה להורג. כתוב בתורה: "ואם באבן יד אשר ימות בה היכהו וימות, רוצח הוא, מות יומת הרוצח" (שם, ז), ואמרו חכמינו: "מגיד הכתוב שאינו חייב עד שיכנו בדבר שהוא כדי להמיתו". ספרי מסעי, קט, וראה הלכות חובל ומזיק פרק א הלכה יח. (5) כתוב "או באיבה היכהו בידו וימות, מות יומת המכה, רוצח הוא" (שם, כא), פסוק זה מיותר, שהרי קודם לכן כבר כתוב "ואם בכלי ברזל", "ואם באבן יד", "או בכלי עץ" - מכאן למדו, שכל ההורג בידו חייב מיתה, כגון "דחפו, דחקו, חנקו", ספרי שם. וראה סנהדרין עז: (6) ככתוב: "היכהו בידו וימות". (7) כי בכלום כתוב "מות יומת" (במדבר שם), ומיתתו בסיף, ראה למעלה פרק א הלכה א.

- 12 ב. אֶבֶל הַשּׁוֹכֵר⁸ הוֹרֵג לְהַרְגֵם אֵת חֲבֵירוֹ או שְׁשָׁלַח
13 עֲבָדָיו⁹ וְהָרְגוּהוּ, או שְׁשָׁפְתוֹ וְהָנִיחוֹ¹⁰ לְפָנֵי הָאָרִי¹¹
14 וְכִיּוֹצֵא בִּזְיוֹ¹² וְהָרְגָתוֹ חֲתִיָּה¹³, וְכֵן הַהוֹרֵג אֵת עַצְמוֹ
15 - כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ שׁוֹפֵף דָּמִים הוּא, וְעוֹן הַרְיָגָה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ג' כ"ט סיון - ספר זוזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

את כל הנפש, פרט להורג זה שאחרים סייעו בהריגתו, שם (והמכים אף הם פטורים ממיתה, אף על פי שהביאוהו לידי גסיסה, שהרי בכל זאת לא מת מן המכות). רבינו דייק "אין בית דין ממיתים אותו", אבל מלך רשאי להורגו מדין מלכות, כשם שדוד הרג את בן הגר העמלקי, שהרג את שאול, אף על פי שהיה גוסס בידי אדם (שמואל-ב א).

ח. ההורג את הטרפה⁴⁶, אף על פי שאוכל ושותה¹⁹ ומהלך בשוק - הרי זה פטור⁴⁷ מדיני אדם⁴⁸. וכל אדם⁴⁹ בחזקת שלם⁵⁰, והורגו נהרג⁵¹, עד שיינדע²¹ בוודאי שזה טרפה, ויאמרו הרופאים שמפה זו אין לה תעלה⁵² באדם, ובה ימות אם לא ימיתנו דבר אחר.

כגון ניקבה הריאה או קרום המוח, שאינו יכול לחיות שנים עשר חודש, סנהדרין עת. (47) "הכל מודים בהורג את הטרפה שהוא פטור" (שם). והטעם הוא, מכיוון שנחתכו מקורות החיות, הריהו נחשב ל"גברא קטילא". (48) אבל חייב מיתה לשמים, שהרי שופך דמים הוא, ראה למעלה הלכה ב. (49) אפילו לא ידוע שהוא שלם. (50) כל אדם בחזקת שלם, שהולכים אחר הרוב (חולין יא:), ומשום כך אין שואלים את העדים: "ראיתם טריפה הרג, שלם הרג", שאין הלכה כרבי טרפון ורבי עקיבא במכות ז. וראה רבינו חננאל שם. (51) כאילו הרג וודאי שלם. (52) רפואה.

ט. אדם טרפה שהרג את הנפש - נהרג; שנאמר: ובערת הרע מקרבך⁵³. והוא, שיהרג בפני בית דין⁵⁴; אבל בפני עדים - פטור. שמא יזמו⁵⁵, ואם הוזמו - אינן נהרגין, שהרי לא זממו אלא להרג טרפה⁵⁶; וכל עדות שאינה ראויה להזמה⁵⁷ - אינה עדות⁵⁸ בדיני נפשות⁵⁹.

(53) ולא דנים אותו לפי דין הרוצח במיתת בית דין, שהרי אי אפשר, כי בית דין שראו איש רוצח חבירו, אינם רשאים לדון אותו. אבל אם לא יהרגו אותו, ילך ויהרגו, ומשום כך צורך השעה הוא להרגו, ובפרט שהוא גברא קטילא, ואפילו לא הרג, ההורגו פטור. ראה בית הבחירה לסנהדרין עמוד 289. (54) שאינם זקוקים לעדים ולמשא ומתן משפטי. (55) יבואו עדים אחרים ויעידו עליהם שעדי שקר הם, כי "עימנו הייתם באותה שעה במקום אחר". (56) וההורג טריפה פטור ממיתת בית דין. (57) לקיים בה דין הזמה, שאמרה תורה "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו" (דברים יט, יט). (58) שאינם מפחדים לשקר (סנהדרין שם). (59) כי בדיני ממונות בטלו את הדרישות והחקירות הקשורות בזמן ובמקום, ראה שם לב.

י. אֶחָד הַהוֹרֵג אֶת יִשְׂרָאֵל או הַהוֹרֵג עֶבֶד פְּנֵעֵנִי⁶⁰ - הרי זה נהרג עליו. ואם הרג בשגגה - גולה.

(60) כתוב: "וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו נקום ינקם" (שמות כא, כ). כתוב זה מדבר בעבד כנעני, שהרי נאמר שם "כי כספו הוא", ואין עבד עברי

ה. הרי שלא הרגם המלך ולא היתה השעה צריכה לקבץ לחזק הדבר²⁷ - הרי בית דין חייבין מכל מקום להפנותם מפה ובה הקרובה למיתה, לאסרם במצור²⁸ ובמצוק²⁹ שנים רבות, ולצערן בכל מיני צער, פדי להפחיד וללאים על שאר הרשעים, שלא יהיה הדבר להם לפוקה ולמכשול³⁰, ויאמר: הריני מסבב להרג אויבי³¹ פדרך שפשה פלוני ואפטר.

(27) ולגדור בעדר, מפני שלא היו פרוצים, ולא ראו בית דין צורך להרגם. (28) לכלוא אותו בבית הסוהר. (29) וברעב, על פי הכתוב בדברים כח, נג. אבל לא עד כדי מיתת רעב. (30) על פי הכתוב "ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול לב אדוני ולשפך דם חינם" (שמואל-א כח, לא). (31) כשם שרצה דוד לעשות בנבל, שם.

ו. אֶחָד הַהוֹרֵג אֶת הַגְּדוֹל³² או אֶת הַקָּטָן בֶּן יוֹמוֹ, בֶּן זָכָר בֶּן נְקֵבָה³⁴, הרי זה נהרג עליו - אם הרג בְּדוֹן, או גולה³⁵ - אם הרג בשגגה. והוא³⁶, שפלו לו חֲדָשִׁי³⁷; אבל אם נולד לפחות מתשעה חֲדָשִׁים - הרי הוא כגִּפְלָה³⁸ עד שישקה שלשים יום³⁹, ויהורגו בתוך שלשים יום - אינו נהרג עליו⁴⁰.

(32) בין ... בין. (33) בן יג שנה ויום אחד. (34) כתוב (ויקרא כד, יז): "ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת" זה כולל "בין איש בין אשה בין קטן", ספרא אמור פרק כ, א. וראה סנהדרין פד: ונדה מד: (35) שכתוב: "ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה" (במדבר לה, יא). וראה ספרי מסעי, קנט. (36) הדין הזה שההורג את הקטן בן יומו נהרג. (37) שמלאו לו תשעה חדשי עיבור, שאז הוא בן קיימא, נדה שם. (38) שאינו בן קיימא, כגון ראשו אטום ואפילו כלו לו חדשיו (סנהדרין פד:). (39) ואז יצא מכלל נפל "כל ששהה שלושים יום באדם (בבהמה - שמונה ימים), אינו נפל" (נדה מד:). (40) "שיכול אפילו היכה את הנפלים וכן שמונה (שנולד לאחר שמונה חדשי עיבור) יהא חייב, תלמוד לומר איש (מכה איש ומת מות יומת), מה איש מיוחד שהוא בן קיימא, יצאו נפלים וכן שמונה שאינם בני קיימא (מכילתא דרשב"י משפטים עמוד 169 הוצאת מקיצי נרדמים. וראה סנהדרין שם).

ז. אֶחָד הַהוֹרֵג אֶת הַבְּרִיא או אֶת הַחוּלָה הַנוֹטָה לָמוֹת⁴¹. ואפילו הרג את הגוסס⁴² - נהרג עליו⁴³. ואם היה גוסס בידי אדם, כגון שהפוחו עד שנטה למוות ויהי הוא גוסס⁴⁴, ההורגו - אין בית דין ממיתין אותו⁴⁵.

(41) אבל חולה שאינו נוטה למוות אין צורך להשיענו שדינו כבריא ממש. (42) "רוב גוססים למיתה" (קידושין עא:). (43) אף על פי שהיה מת, אפילו לא הרג אותו, "הכול מודים בהורג את הגוסס שהוא חייב", סנהדרין עח. (44) כתוצאה מן המכות. (45) שכתוב בתורה "ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת" (ויקרא כד, יז), ולדעת החכמים באה התורה להדגיש, שאין המכה חייב מיתה, אלא אם כן היכה

15 בַּמָּה יָמִים מִחַמַּת הַמָּכָה, הוֹאִיל וְהִכָּהוּ בְּדֵי
16 לְהַמִּית⁷³ - הָרִי זֶה נִהְרָג עָלָיו, כְּשֶׁאָר בְּגֵי חוֹרֵין⁷⁴.

(73) מכה שיש בה כדי להמית. (74) "אף עבדו ושפחתו בכלל שנאמר מכה איש ומת, והרי הכתוב מוציא מכללו להקל עליו, שיהא נידון ביום או יומיים" (מכילתא שם). מכאן שדין "יום או יומיים" הוא בהורג עבדו בלבד, ולא בהורג עבד שאינו שלו.

17 יד. יִרְאֶה לִי⁷⁵, שֶׁהַמָּכָה אֶת עַבְדּוֹ בְּסִפִּין וְסִיף או
18 בְּאֶבֶן וְאֶגְרוֹף וְכִיּוֹצֵא בִּהְיוֹן⁷⁶, וְאֶמְדוּהוּ לְמִיתָה⁷⁷,
19 וְמֵת - אֵינוֹ בְּדִין יוֹם או יוֹמִים; אֲלֹא אָפְלוּ מֵת
20 לְאַחַר שָׁנָה - נִהְרָג עָלָיו. לִכְךָ נֶאֱמַר בְּשִׁבְטִי⁷⁸, שֶׁלֹּא
21 נִתְּנָה תוֹרָה רְשׁוּת לְהַכּוֹתוֹ אֲלֹא בְּשִׁבְטִי⁷⁹ וּמִקָּל
22 וְרִצְעוּתָה⁸⁰ וְכִיּוֹצֵא בִּהְיוֹן, וְלֹא בְּהַכָּאת רִצְיָה⁸¹.

(75) דעת רבינו ללא מקור בתלמוד וגאונים. (76) בדבר שאין דרך האדון לייסר בו את עבדו. (77) שהיה בהם כדי להמית. (78) "וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט" (שמות כא, כ). (79) שהוא שבט מוסר לייסר את העבד או את הבן, ככתוב: "אל תמנע מנער מוסר, כי תכנו בשבט ולא ימות, אתה בשבט תכנו" (משלי כג, יג-יד). (80) שבהם משתמש הדיין לייסר בני אדם, ראה סנהדרין ז: (81) כגון סכין וסיף.

23 טו. הַמוֹכֵר עַבְדּוֹ וּפְסָק⁸² עֲמֹ שִׁישְׁמִשְׁנוּ⁸³ שְׁלֹשִׁים
24 יוֹם⁸⁴, וְהִכָּהוּ אֶחָד מֵהֶן בְּתוֹף הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְהִמִּיתוּ
25 - הָרִי זֶה נִהְרָג עָלָיו, וְאֵינוֹ בְּדִין יוֹם או יוֹמִים⁸⁵.
26 הָרִאשׁוֹן - לְפִי שֶׁאֵינוֹ פָּסֻף הַמִּיחָד לִי⁸⁶, וְהַשֵּׁנִי -
27 לְפִי שֶׁאֵינוֹ עֹדֵן תַּחְתּוֹ.

(82) והתנה. (83) את המוכר. (84) גופו קנוי לקונה, ולמוכר זכות שימוש בו לשלושים יום. (85) אלא כדין הורג בן חורין. (86) כי הגוף קנוי לקונה, ולמוכר קניין פירות בלבד, כלומר, הזכות להשתמש בו שלושים יום, והתורה מתנה את דין "יום או יומיים" ב"כי כספו הוא". ופסק כרבי אליעזר, בבא קמא צ. וראה מכילתא משפטים פרשה ז ומכילתא דרשב"י משפטים כא, כ.

28 טז. וְכֵן מִי שֶׁחָצִי עַבְד וְחָצִי בֶן חוֹרֵין⁸⁷, וְעַבְד שֶׁל
29 שְׁנֵי שְׁתַּפִּין - אֵינוֹ בְּדִין יוֹם או יוֹמִים, שֶׁהָרִי אֵינוֹ
30 לְאֶחָד מֵהֶן פָּסֻף הַמִּיחָד לִי⁸⁸, וְלִפְיָךְ נִהְרָג עָלָיו
31 כְּשֶׁאָר הָעָם⁸⁹.

(87) כגון עבד של שני שותפים, ושחרר האחד את חלקו (גיטין מב.). (88) שהרי החצי האחד שייך במקרה א לעבד, ובמקרה ב לשותף, בבא קמא צ. (89) אפילו הוא מת לאחר כמה ימים מחמת המכה.

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר המכה את חברו שאומדים הדבר שהכהו בו ומקום המכה. ודין הדוחף את חברו שמשערים גובה המקום כו'. ודין כלי ברזל לא נתנה בו תורה שיעור. ודין הכופת חברו והניחו ברעב עד שמת.

"כסף", "כסף - יצא עבד עברי שאין כסף", ספרא אמור פרשה ה, ב. וראה מכילתא משפטים פרשה ז.

1 יא. וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהָרִי גֵר תוֹשָׁב⁹⁰ - אֵינוֹ נִהְרָג עָלָיו
2 בְּבֵית דִּין⁹², שֶׁנֶּאֱמַר: וְכִי יִזִּיד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ⁹³. וְאֵין
3 צְרִיף לֵאמֹר שֶׁאֵינוֹ נִהְרָג עַל הָעוֹבֵד בּוֹכְבִּים⁹⁴. וְאֶחָד
4 הַהוֹרֵג אֶת עַבְד אֲחֵרִים או הַהוֹרֵג עַבְדוֹ - הָרִי זֶה
5 נִהְרָג עָלָיו; שֶׁהָעַבְד קָבַל עָלָיו מַצּוֹת⁹⁵ וְנוֹסֵף עַל
6 נִחְלַת הַמֶּלֶךְ⁹⁶.

(61) גוי היושב בארץ, וקיבל עליו שבע מצוות, שנצטווה עליהן בן נח, ולא מל ולא טבל לשם גירות גמורה. (62) ודינו מסור לשמים, מכילתא משפטים פרשה ד. (63) "על רעהו פרט לאחרים (גויים), רעהו פרט לגר תושב". מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי משפטים עמוד 171 (ובמכילתא דרבי ישמעאל לפסוק זה לא נזכר גר תושב. וראה כסף משנה כאן). (64) שאין לו מצוות כישראל. (65) כל המצוות שהאשה חייבת בהן, אף עבד כנעני חייב בהן, ומשום כך "אחיו הוא במצוות", וההורג אותו נהרג עליו. ראה סנהדרין פו. (66) ודינו כישראל.

7 יב. מִה בֵּין עַבְדּוֹ לְעַבְד אֲחֵרִים? שֶׁעַבְדּוֹ יֵשׁ לוֹ
8 רְשׁוּת לְהַכּוֹתוֹ⁹⁷. לְפִיכָךְ, אִם הִכָּהוּ הַכָּאָה שְׁיִיש בָּהּ
9 בְּדֵי לְהַמִּית⁹⁸, וְנָטָה לְמוֹת, וְעָמַד עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע
10 שָׁעוֹת⁹⁹ וְאַחַר כֵּךְ מֵת - אֵינוֹ נִהְרָג עָלָיו, אֵף עַל פִּי
11 שְׁמֵת מִחַמַּת הַמָּכָה; שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא יָקָם פִּי כִסְפוֹ
12 הוּא¹⁰⁰. וּמֵהוּ יוֹם או יוֹמִים¹⁰¹? יוֹם שֶׁהוּא פְּיוֹמִים,
13 שֶׁהוּא מַעַת לַעֲת¹⁰².

(67) כדי לייסרו "כי כספו הוא". (68) שאם אין בה כדי להמית, אפילו על ישראל פטור, ראה למעלה הלכה א. וזה לשון המכילתא (משפטים פרשה ז): "ומה אם ישראל שהחמיר בו, אינו חייב עד שיכנו בדבר שיש בו כדי להמית, כנעני שהקל בו, דין הוא שלא יהא חייב עד שיהא בו כדי להמית". (69) שהוא מעת לעת. (70) ויש לו רשות להכותו. (71) בתורה כתוב: "אך אם יום או יומיים יעמוד לא יוקם". "יומיים" משמע שיחיה דווקא שני ימים ו"יום" משמע שמספיק שיחיה יום אחד בלבד. (72) למילה "יום" יש שני מובנים: א. "יום" בניגוד ללילה, והוא שתיים-עשרה שעות; ב. "יום" במובן יממה = עשרים וארבע שעות. אילו כתבה התורה "יום" אפשר היה לחשוב בטעות, שהכוונה ליום במובן א. ואילו כתבה "יומיים" אפשר היה לחשוב, שהכוונה לשתי יממות. משום כך כתבה התורה "יום או יומיים" כלומר יום כמו (או - כמו) יומיים, היינו עשרים וארבע שעות. ובמכילתא דרבי שמעון בן יוחאי נאמר: "יום שיש בו שני ימים, הווי אומר מעת לעת", אם היכה אותו בחצי היום, נגמרות עשרים וארבע שעות בחצי היום השני, ויש בו שני ימים. ואם היכה אותו בערב, נגמרות עשרים וארבע שעות למחרת בערב, וזהו יום שהוא כיומיים. ויונתן בן עוזיאל תרגם: "אין יומא חד מעידין לעידן (אם יום אחד מעת לעת) או תריין יומין קטעין יתקיים (או שני ימים קטועים, שני חצאי יום. וביחד יום שלם מעת לעת)".

14 יג. אֲבָל הַמָּכָה עַבְד שֶׁאֵינוֹ שְׁלֹו, אָפְלוּ מֵת לְאַחַר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ג' כ"ט סיון - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 א. המִּכָּה אֶת חֲבֵרוֹ בְּזִדּוֹן בְּאֶבֶן אוּ בְּעֵץ וְהָמִיתוּ -
2 אוֹמְדִין² דְּבַר שֶׁהִכָּהוּ בּוֹ וּמָקוֹם שֶׁהִכָּהוּ עָלָיו, אִם
3 רָאוּ³ אוֹתוֹ חֲפֵץ לְהַמִּית בְּאִיבָר זֶה אוּ אֵינוֹ רָאוּ⁴;
4 שְׁנֵאֲמַר: בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ, אוּ בְּכָלִי עֵץ
5 אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ הִכָּהוּ - עַד שִׁיחֶיהָ בּוֹ פְּדִי לְהָמִית.
6 וְאֵינוֹ דוֹמֶה מִכָּהוּ עַל לְבֹו לְמִכָּהוּ עַל יָרֵכֹוּ.⁵
- (2) משערים. (3) אם גדלו וכברו מספיקים. (4) ופסטר
ממיתה, אף-על-פי שהכהו בזדון, שהרי לא התכוון להמיתו,
אלא להכותו בלבד. (5) אותה מכה באבן או בעץ שיש בה
כדי להמיתו על לבו, אין בה כדי להמיתו על מתניו.
הדוגמה לקוחה ממשנה סנהדרין עח:
- 7 ב. הוֹאִיל⁶ וְנֵאֲמַר 'אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ'⁷, מִכָּאֵן⁸ שְׁאוּמְדִין
8 מָקוֹם הַמִּכָּה. וְכִשֶּׁם שְׁאוּמְדִין הַחֲפֵץ שֶׁהִכָּה בּוֹ
9 וּמָקוֹם הַמִּכָּה, כֵּן אוֹמְדִין פֶּחַ הַהִכָּאָה; שְׁנֵאֲמַר:
10 בְּאֶבֶן יָד, מִכָּאֵן שֶׁמִּשְׁעָרִין אֶת הַיָּד⁹. אֵינוֹ דוֹמֶה¹⁰
11 זֹרֶק אֶבֶן בְּחִבְרוֹ בְּרִחוּק שְׁתֵּי אַמּוֹת לְזֹרֶק בּוֹ בְּרִחוּק
12 עֶשְׂרִי, שֶׁבְּרִחוּק עֶשְׂרִי יִהְיֶה כְּתֹה יָתֵר. וְאֵינוֹ דוֹמֶה
13 זֹרֶק בְּרִחוּק עֶשְׂרִי לְזֹרֶק בְּרִחוּק מָאָה, שֶׁבְּרִחוּק
14 הַמָּקוֹם בְּיוֹתֵר יִתְמַעַט פֶּחַ הַהִכָּאָה.
- (6) מבחינת הענין, אין כאן התחלת הלכה. ועד "מקום
המכה" שייך להלכה א, והלכה ב מתחילה: "וכשם
שאומרים", ובדפוס רומי ר"מ, קושטא רסט ובכתב-יד
מוסד הרב קוק: "כשם שאומדים". (7) וזה תלוי לא בדבר
שמכים בו בלבד, אלא אף באבר שמכים עליו. (8) את שני
הדינים למד רבינו מאותו פסוק. הדין הראשון, שאומדים
את החפץ אם יש בו כדי להמית, מפורש בכתוב "באבן יד
אשר ימות בה", היינו שיש באבן כדי להמית. ומכיון
שאותה אבן שיש בה כדי להמית על לבו, אין בה כדי
להמית על ירכו, ממילא יוצא מאותו פסוק, שחייבים לאמוד
גם מקום המכה. וראה להלן סוף הלכה ג. וראה מכילתא
משפטים פרשה ז, ובי'ספרי' מסעי קס, ששם למדו שני
הדינים משני פסוקים. (9) כוחה של היד. יש יד חלשה ויש
יד חזקה. מכתה של הראשונה אינה פוגעת קשה ואין בה
כדי להמית. (10) כאן התחלת בבא חדשה, ופירושה:
החפץ הנזרק בכוח רב עוצמת תנופתו מתגברת והולכת זמן
מסוים, ולאחר מכן העוצמה פוחתת והולכת. יוצא מזה,
שהפגיעה במקום קרוב ביותר אינה קשה כל-כך כמו
ברחוק מסוים עד שהחפץ הנזרק מגיע לשיא עוצמת
תנופתו. ושיער רבינו, שאדם בינוני הזורק אבן שיש בה כדי
להמית, נקודת השיא נמצאת ברחוק עשר אמות בערך,
ומכאן ואילך העוצמה פוחתת והולכת.
- 15 ג. וְכֵן מִשְׁעָרִין הַמִּכָּה עֲצָמָה¹¹. וּמִשְׁעָרִין פֶּחַ הַהִירָג
16 וְכֵן הַנְּהָרָג, אִם הוּא גְדוֹל אוּ קָטָן¹², אוּ חִזָּק אוּ
17 חָלָשׁ, אוּ פְּרִיא אוּ חוֹלָה, וְכֵן פֶּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.
18 שְׁנֵאֲמַר: אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ - מִיָּתָתוֹ שֶׁל זֶה מִשְׁעָרִין פֶּל
19 סְבוּתִיהָ¹³.
- (11) כי אינה דומה מכה למכה. לפעמים אדם חזק אינו מכה
- בכוח רב ואין במכתו זו כדי להרוג, ואפשר שחלש ממנו
יאמץ את כל כוח שריריו ומכתו תהיה יותר קשה ממכתו
של החזק. (12) כי מכה שיש בה כדי להמית קטן, אין בה
כדי להמית גדול, משנה סנהדרין עט: (13) זהו סיכום של
שלוש ההלכות כולן.
- ד. כָּלִי בְּרִזָּל לֹא נִתְּנָה בָּהּ תוֹרָה שְׁעוֹר¹⁴, שְׁנֵאֲמַר: 20
וְאִם בְּכָלִי בְּרִזָּל¹⁵ הִכָּהוּ וַיָּמָת, רָצַח הוּא; וְאֶפְלוּ 21
בְּמַחֲט. וְהוּא, שִׁיחֶיהָ לוֹ חֹד¹⁶, כִּמּוֹ מַחֲט¹⁷ אוּ שְׁפִיד 22
אוּ סַפִּי¹⁸ וְכִיּוּצָא בָּהּ; אֲבָל אִם הִכָּהוּ¹⁹ בְּעֶשֶׂת²⁰ שֶׁל 23
בְּרִזָּל וְכִיּוּצָא בָּהּ - אוֹמְדִין אוֹתָהּ²¹ פְּדִרְךָ שְׁאוּמְדִין 24
הָעֵץ אוּ הָאֶבֶן²². 25
- (14) "שהברזל ממית בכל שהוא", שם עו: (15) ולא כתוב
"אשר ימות בו" ככתוב באבן ובכלי עץ. ראה למעלה הלכה
א. וראה ירושלמי סנהדרין פרק ט הלכה ב, והשווה הדרשה
בי'ספרי' מסעי, קס. וסנהדרין עו: (16) ונעץ בו את החוד
במקום מסוכן, כגון בוושט או בלבו, בגמרא סנהדרין עו:
כתוב: "דברזיה מיכרז", ומובנו: דקרו. השווה חולין ח.
(17) 'ספרי' שם. (18) ראה חולין שם. (19) ולא דקרו.
(20) גוש, מטיל. (21) אם ראוי להמית בה. (22) ראה
למעלה הלכה א.
- ה. הַמִּכָּה אֶת חֲבֵרוֹ בְּלֹא כָּלִי²³ וְהָמִיתוֹ, כְּגוֹן שֶׁהִכָּהוּ 26
בְּיָדוֹ אוּ בְּרִגְלוֹ²⁴ אוּ נִגְפוּ²⁵ בְּרָאשׁוֹ וְהָמִיתוֹ - 27
מִשְׁעָרִין פֶּחַ הַמִּכָּה²⁶ וְכֵן הַנְּהָרָג וּמָקוֹם הַמִּכָּה. אֵינוֹ 28
דוֹמֶה דוּחַף חֲבֵרוֹ בְּאֶצְבָּעוֹ לְבוֹעֵט בּוֹ בְּרִגְלוֹ בְּכָל 29
פָּחוֹ, וְאֵינוֹ דוֹמֶה מִכָּהוּ עַל לְבֹו לְמִכָּהוּ עַל מְתָנִיו²⁷, 30
וְאֵינוֹ דוֹמֶה חֲלָשׁ הַמִּכָּה אֶת הַפְּרִיא הַחִזָּק לְפְרִיא 31
חִזָּק הַמִּכָּה חֲלָשׁ אוּ חוֹלָה²⁸. 32
- (23) ככתוב: "מכה איש ומת מות יומת" (שמות כא, יב).
(24) בעט בו, 'ספרי' שם. (25) הכהו. מלשון "ונגפו אשה
הרה" (שם, כב). (26) של איש המכה. (27) זוהי דוגמה
למקום המכה, משנה סנהדרין עח: (28) דוגמה לכוח
הנהרג.
- ו. וּמִנֵּין שֶׁמִּשְׁעָרִין בְּכָל אֵלּוֹ? שְׁנֵאֲמַר: אוּ בְּאִיבָהּ 33
הִכָּהוּ בְּיָדוֹ וַיָּמָת, מוֹת יוֹמָת הַמִּכָּה. אֵף עַל פִּי 34
שְׁנֵאֲמַר 'בְּיָדוֹ', הַצִּרִּיף הַפְּתוּב לְהִיּוֹת הַהִכָּאָה 35
בְּאִיבָהּ. מִפְּלֵל שֶׁמִּשְׁעָרִין פֶּחַ הַהִכָּאָה²⁹. 36
- (29) אינו דומה המכה חבירו בלי איבה, למכה אותו באיבה
שמפעיל את מלוא כוחו, ועל מכה זו שיש בה כדי להמית
אומרת התורה "מות יומת". מאותו טעם יש לשער את יתר
הסיבות של מיתת ההרוג, כגון כוח הנהרג ומקום המכה,
ראה ילקוט שמעוני מסעי לה, על הפסוק ואם בשנאה.
- ז. וְכֵן הַדוּחַף אֶת חֲבֵרוֹ מֵרָאשׁ הַגָּג³⁰, וְנִפְל וָמָת - 37
מִשְׁעָרִין גְּבִיהַּ הַמָּקוֹם שֶׁהִפִּילוֹ מַעְלָיו וְכֵן הַנְּדַחֵף; 38
שְׁאֵינוֹ דוֹמֶה בֶּן יוֹמוֹ שֶׁנִּפְל לְגְדוֹל שֶׁנִּפְל. וּמִנֵּין 39
שֶׁמִּשְׁעָרִין גְּבִיהַּ הַמָּקוֹם? שְׁנֵאֲמַר: וְאִם בְּשִׁנְאָה 40
יִהְיֶפְנוּ³¹. וְיִרְאֶה לִי, שֶׁפֶל מָקוֹם שְׁאֵין בְּגִבָּהוּ עֲשָׂרָה 41

- 1 טפחים³² - אין בו פדי להמית, כמו שאמרו³³ בבבא
2 לענין בהמה³⁴.
- 30) לשון הספרי' שם. (31) ומגובה המקום אפשר להסיק, אם דחף אותו מתוך שנאה והתכוון להורגו, או לא. ראה ילקוט שמעוני שם. (32) ראה בבא-קמא נא. (33) ראה הלכות נזקי ממון פרק יב הלכה י. (34) בהמה שנפלה לתוך הבור ומתה, אין בעל הבור חייב לשלם אלא-אם-כן היה הבור עמוק עשרה טפחים.
- 3 ח. אחד המכה את חברו באבן או בעץ, או שהכהו
4 בגוש עפר או בגוש מלח³⁵ וגפרית, או פסל מלא
5 עפר³⁶ או צורות³⁷, ואפלו בפלח³⁸ דבלה³⁹;
6 שנאמר: אשר ימות בה - כל שהוא ראוי להמית⁴⁰,
7 והפכד⁴¹ הוא שממית.
- 35) ילקוט שמעוני, שם על הפסוק "ואם באבן". (36) שהפיל עליו, שם. (37) אבנים קטנות. (38) בחתיכה. (39) "ככר גדול, כמו ריחיים, שעושים מן התאנים היבשות" (פירוש המשניות תרומות פרק ב, משנה א). (40) ואבן ועץ שבתורה אינם אלא דוגמאות מן ההווה. (41) בהפיל על הנרצח הכובד לבדו קובע, ובמכה מצטרף כוח היד לכובד, כי אינו דומה מכה במקל דק וקל למכה בדבר כבד. בכל אופן הכובד הוא גורם מכריע.
- 8 ט. הדוחף את חברו לתוך המים⁴² או לתוך האש -
9 אומדין אותו: אם יכול לעלות⁴³ משם - פטור⁴⁴
10 ממיתת בית דין⁴⁵, ואם לאו - חיב⁴⁶. וכן אם פבש
11 עליו⁴⁷ [בתוך המים או] בתוך האש עד שלא נשאר
12 פח לעלות ומת - חיב, אף על פי שאינו הוא
13 הדוחף בתחלה⁴⁹. והוא הדין למיני' דו' על פי חברו
14 וחסמו' עד שהניחו מפרפר ואינו יכול לחיות, או
15 שפכתו והניחו בצנה או בחמה⁵⁰ עד שמת, או
16 שפנה עליו⁵¹ מקום עד שמנע ממנו הרוח, או
17 שהכניסו למערה או לבית⁵² ועשן עליו⁵³ עד שמת,
18 או שהכניסו לבית של שיש⁵⁴ והדליק⁵⁵ עליו גר עד
19 שהמיתו ההבל⁵⁶ - בכל אלו נהרג עליו, שהה כמו
20 שחנקו בידו.
- 42) סנהדרין עז: (43) ולא עלה ומת. (44) אף-על-פי שדחף אותו במו ידיו, שאין בדחיפה כדי להמית. (45) ודינו מסור לשמים. ראה 'ספרי' שם. (46) אף-על-פי שלא הדחיפה הורגת אלא האש, הרי זה כאילו הרגו במו ידיו. (47) חבירו נפל לתוך המים, והוא יכול לעלות משם, ובא זה ואחז ראשו של הנופל בכוח בתוך המים, שלא יוכל להרים ראשו, משנה שם. (48) לאחר שהרפה ממנו. (49) בכל זאת חייב, שלא הדחיפה או הנפילה לתוך המים הרגה אותו, אלא הכובש הרג אותו. (50) והצינה והחמה הורגות אותו, כמו המים והאש בדוגמאות הקודמות, גמרא שם עז. (51) אף-על-פי שלא אחז בגופו - כמו בדוגמאות הקודמות - אלא עשה מעשה שמנע אור מחבירו ונחנק. וזהו "המצמצם" שבגמרא שם, וראה בית הבחירה שם.
- 52) שאין בו שום דבר ממית. (53) וזהו המעשה הממית. (54) שסתום ביותר, ואין הבל הנרדק יכול לצאת ממנו, ואין האויר שמבחוץ חודר לתוכו. גמרא שם. (55) בדוגמה הקודמת, המשיך במעשה העישון על חבירו עד שמת, ואילו כאן עשה מעשה הדלקה חד-פעמי, ובאותה שעה לא מת חבירו, ובכל זאת הוא חייב. (56) האויר המקולקל על-ידי הנרדק.
- י. אבל הפופת את חברו והניחו ברעב⁵⁷ עד שמת,
21 או שפכתו והניחו במקום שסוף הצנה או החמה
22 לבוא לשם ובאה⁵⁸ והמיתתו, או שפפה⁵⁹ עליו
23 גיגית⁶⁰, או שפרע⁶¹ עליו את המעזיבה⁶², או
24 שהשיך עליו⁶³ את הנחש, ואין צריך לומר אם
25 שפפה⁶⁴ בו פלב או נחש - בכל אלו אין מומיתין
26 אותה⁶⁵; והרי הוא רוצח⁶⁶, ודורש דמים⁶⁷ דורש
27 ממנו דם⁶⁸.
- 57) ההולך וחזק משעה לשעה, אבל בשעה שכפת אותו עדיין לא היה רעב ממית, והכופת אינו אלא גורם למיתה, סנהדרין עז. (58) לאחר שהניחו שם. (59) קרקעיתה למעלה ופיה למטה. (60) והאויר הולך ומתקלקל עד שלבסוף חונק אותו, ואילו בדוגמה הקודמת, בשעה שכפתו לא היתה חמה כלל, שם. (61) גילה. (62) טיח שעל גבי התקרה, וזה היה ישן, ונכנסה שם צינה ומת. (63) שאחז הנחש בידו והולילו, והגיע שיני הנחש בגוף חבירו, והנחש נשף אותו ומת, משנה שם עז: (64) בדיבור או ברמז, שלא עשה מעשה, משנה שם, וראה 'ספרא' אמור פרק כ. (65) שלא המית בידי, שבשעה שעשה מעשהו לא היה שם דבר ממית, וזה בא רק אחרי כן, משום כך אינו אלא גורם למיתה ופטור. ואפילו השיך עליו את הנחש אינו חייב מיתה, שלדעת החכמים אין הארס עומד ממש בין שיניו של הנחש, אלא בשעת הנשיכה מקיא הנחש את הרעל מכוח עצמו ומרצונו, והמשיך אינו אלא גורם, שם עז. (66) ראה למעלה הלכות ב"ג. (67) הקדוש-ברוך-הוא (תהלים ט, יג). (68) ומענישו.
- יא. וכן הדוחף⁶⁹ חברו בכור⁷⁰ והיה שם סלם שיכול
29 לעלות עליו, או שזרק בו חץ והיה תריס⁷¹ בידו
30 להגן עליו, ובא אחר וסלק את הסלם והסיר⁷² את
31 התריס - שניהן⁷³ אין נהרגין בבית דין. אפלו היה
32 הדוחף עצמו הוא שחזור⁷⁴ וסלק הסלם - פטור⁷⁵
33 ממיתת בית דין, ונדרש ממנו הדם.
34
- 69) סנהדרין עז: (70) שאין בנפילה כדי להמית. ראה למעלה הלכה ז. (71) מגן. (72) או הסיר. (73) הדוחף פטור, שבשעה שדחפו היה סולם בבור שיכול לעלות עליו, והמסלק פטור שאינו אלא גורם למיתה, שם. (74) לאחר שדחף. (75) על הדחיפה, שאין בה כדי להמית, ומעשה סילוק אינו אלא גורם, שם.
- יב. הזורק⁷⁶ צרור⁷⁷ בכתל⁷⁸, וחרצה האבן לאחוריה⁷⁹
35 והרגה - חיב מיתת בית דין, שמפחו היא פאה. וכן
36 אלו שמשחקין בכדור⁷⁹, שהתירו בהן⁸⁰ והרגו⁸¹:
37

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' כ"ט סיון – ספר נזיקין – הל' רוצח ושמירת נפש קלט

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ט, הלכה ד, ובבלי כתובות לה. וירושלמי שם פרק ג הלכה א וסנהדרין עט. 'תוספות' דיבור-המתחיל ומפקא, ופירוש המשניות לרבינו שם. וראה לחם-משנה להלכות חובל ומזיק פרק ד הלכה ה. (6) לערי מקלט. (7) מפני שהתכוון להרוג ועונו חמור, ואין הגלות מכפרת לו. (8) להלן פרק ו, הלכה ד. (9) אף-על-פי שכולם יהודים והתכוון להרוג אחד מהם, יהיה מי שיהיה. (10) כי לא התכוון לאחד מיוחד. (11) ודינו מסור לשמים, וגואל הדם שהרגו פטור. ראה להלן פרק ו, הלכה ד.

ב. נתפון¹² להפוט את חברו על מתניו, ולא היה בפלי פדי להמית על מתניו, והלכה לה¹³ האבן על לבו, והיה פה פדי להמית על לבו, ומת¹⁴; או¹⁵ שנתפון להפוטו על לבו, והיה פה פדי להמית על לבו, והלכה לה האבן על מתניו, ולא היה פה פדי להמית על מתניו, ומת - פטור ממיתת בית דין, ואינו גולה; שאין ההורג כפונה גולה¹⁶. אבל¹⁷ אם נתפון להפוטו על מתניו, והיה פה פדי להמית על מתניו, והלכה לה על לבו, ומת - הרי זה נהרג¹⁸.
וכן כל פיוצא פזה.

(12) משנה סנהדרין עה: עט. בהלכה הקודמת פטור ההורג, מפני שלא התכוון להרוג זה, ובהלכה זו התכוון להרוג זה, בכל זאת יש בו צדדים לפטור. (13) והתרו בו שהאבן עלולה ללכת על לבו. (14) פטור, שלא התכוון למכת מיתה. (15) אף-על-פי שהתכוון למכת מיתה, אבל לא הכהו מכת מיתה. ראה למעלה פרק ג, הלכה א. (16) מכות ז. "בבלי דעת" פרט למתכוון וכו'. (17) משנה שם. (18) שהתכוון למכת מיתה והכהו מכת מיתה, ואף-על-פי שלא התכוון לאותו אבר, התכוון לאותו איש.

ג. המכה את חברו באבן¹⁹ או באגרופ²⁰ וכיוצא בהן - אומדין אותו. אם אומדוהו לחיים - נותן חמשה דברים²² ונפטור²³. ואפילו חלה המכה והכביד²⁴ ומת מחמת המכה - הרי זה פטור²⁵. ואם אומדוהו למיתה - אוסרין את המכה בבית הסתר מיד²⁶, וממתנינים לזה²⁷: אם מת²⁸ - יהרג המכה, ואם הקל ונתרפא רפואה שלמה²⁹ והלך בשוק³⁰ על רגליו³¹ פשאר הפריאים³² - משלם המכה³³ חמשה דברים ונפטור³⁴.

(19) שיש בו כדי להמית, ככתוב בתורה: "והכה איש את רעהו באבן או באגרופ" (שמות כא, יט). (20) ביד, כשמקבצים אצבעותיה לתוך הכף. (21) בית-דין (שם עה:); נזק, צער, רפיו, שבת, בושת. בבא-קמא פג: וראה להלכות חובל ומזיק פרק א, הלכה א. (22) ואפילו נמשך החולי יותר מן המשוער, אינו מוסיף לו כלום (שם פרק ב, הלכה טו). (24) חוליו. (25) ואין אומרים שטעו באומד ראשון, אלא אומרים מחמת חולי אחר שבא עליו הכבידה המכה (רש"י סנהדרין עה:). (26) ואפילו יתן ערבים, אין מקבלים. וזה לשון המכילתא (משפטים פרשה ו): "ונקה המכה, שומע אני יתן ערבים ויטייל בשוק, תלמוד-לומר: אם יקום והתהלך בחוץ, מגיד שחובשים אותו עד שמרפא"

בתוך ארבע אמות⁸² - פטורין⁸³; חוץ לארבע אמות, אפילו לסוף מאה אמה⁸⁴ - חייבין⁸⁵. והוא, שיש פה פדי להמית, כמו שפארנו⁸⁶.

(76) שנתכוון להרוג את חברו, סנהדרין עז: (77) אבן. (78) והכה בכוח בכותל. (79) ומכים בו בכותל בכוח, כדי שיחזור הרבה לאחוריו. (80) שהכדור בחזירתו יהרוג את חברם. (81) במזיד. (82) מן הכותל. (83) כי המשחקים מתכוונים שיחזור הכדור לאחוריו הרבה, ולא פחות מארבע אמות, ולפיכך יש לדנו כהמית שלא בכוונה. (84) מפני שהמשחקים רוצים שיחזור למרחק רב. (85) כי התכוונו להרוג, ומכוחם בא הכדור, גמרא שם. (86) למעלה הלכה א.

יג. זרק אבן למעלה, והלכה לצדדין והרגה⁸⁷ - חייב⁸⁸. הפוט את חברו והניחו במקום שאינו יכול לברוח, והציה⁸⁹ עליו מים ומת - הרי זה נהרג עליו. והוא⁹⁰, ששמות מכות ראשון⁹¹ הפא ממעשיו.

(87) בשעת נפילתה לצדדים. (88) שאף זה עדיין כוחו הוא (שם). אבל אם הרגה בנפילתה במאונך פטור, שפסק כוח הזורק ופועל כוח משיכת הארץ בלבד. (89) שהפנה את זרם המים אליו. (90) בתנאי. (91) כגון שהניחו סמוך לשפת התעלה והשפה מדרון, וכשהסירה במקום שהניח את הכפות, באו עליו המים מיד, אבל אם הניחו במקום שלא הגיעו במים אליו בכוח ראשון, אלא לאחר מכן הגיעו אליו, אין זה אלא גרמא ופטור, גמרא ורש"י שם.

פרק רביעי

(1) יבאר המתכוון להרוג את זה והרג את זה או להכות במקום אחד והכה באחר. ודין אמדוהו למיתה והקל ואח"כ הכבד. ופירוש על משענתו. ודין הכהו עשרה בני אדם בעשרה מקלות, וההורג נפשות שלא ראו אותו עדים כאחת. גודל עוון שפיכות דמים, ואם כל המצוות שקולות כנגדו.

א. המתפון² להרג את זה והרג את זה³ - פטור⁴ ממיתת בית דין, ומן התשלומין⁵, ומן הגלות⁶; לפי שאין ערי מקלט קולטות אותו⁷, כמו שיתבאר⁸. לפיכך, הזורק אבן לתוך עדה מישראל⁹ והרג אחד מהן - פטור¹⁰ ממיתת בית דין¹¹.

(2) סנהדרין עט. (3) התכוון לראובן והרג את שמעון. (4) כתוב: "וכי יהיה איש שונא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש ומת" (דברים יט, יא). המלים "וארב לו" מיותרות, מכאן למד רבי שמעון, שאינו חייב "עד שיתכוון לו" (שם). ורבינו פסק כמותו מפני שסתם ברייתא (שם עט:); נאמרה בשיטתו, ראה הערה הבאה. (5) בברייתא מבית מדרשו של חזקיה שהביא רבא, שם עט: ברייתא זו פוסקת שהמתכוון לזה והרג את זה פטור ממיתה ומתשלומין. ועליה הסתמך רבינו, ופסק כרבי שמעון נגד החכמים, מפני שההלכה בתלמוד היא כברייתא זו של חזקיה, ששנה את ברייתות אביו רבי חייא, שהיו בדוקות ונכונות. וכדעתו פסק רבי נתן. ראה ירושלמי סנהדרין פרק

האחרון שקירב את מיתתו. (46) "ואיש כי יכה כל נפש אדם, מות יומת". (47) ובהכוהו עשרה, בין בזה אחר זה, ובין כולם כאחת, אף אחד מהם לא הכה את הנפש כולה. (48) ראה למעלה פרק ג, הלכה ט. (49) שם פ. (50) אף-על-פי שיש אחד שהרג כל הנפש וחייב מיתה. (51) מפני שאין הרוצח ידוע לנו. [נהדן של יצא חץ וכו' מסתיים בגמרא: "ואפילו אבא חלפתא ביניהם" כלומר ואפילו אחד משניהם הוא אדם כשר, שאפילו צל של חשד אינו נופל עליו, אין הורגים את השני, אבל רבינו אינו מסיים כלום ואם-כן דבר פשוט הוא שאין הורגים מספק. ונראה שרבינו מדבר במקרה שכולם דרכו את הקשת ויצא החץ. ומקרה זה דומה לדינים האחרים שנאמרו בהלכה זו].

(ונקה - משמע שעד עכשיו לא היה נקי). (27) שמה יבריא המוכה. (28) ואפילו לאחר זמן. (29) ככתוב: "ורפא ירפא" בבנין כבד, שמשמעו רפואה שלמה, וראה עוד מכילתא שם. (30) ככתוב: "והתהלך בחוץ", ולא די שיתהלך בבית, שאין זה עדיין ראייה לרפואה שלמה, וראה מכילתא שם. (31) ולא כשהוא נשען על חבריו או כשהוא זקוק למקל להשען עליו. (32) שאינם זקוקים לעזרת הזולת, ולא כדרך חולים מבריאם, שעדיין חלויים הם. (33) אף-על-פי שאמרוהו תחילה למיתה, ולא היה מחוייב בחמשה דברים, אבל לאחר שהלה נתרפא ונקה זה מחיוב מיתה, חזר עליו חיוב ממון של חמשה דברים. (34) ורק אז יצא זכאי.

ז. זרקו⁵² בו עשרה אבן זה אחר זה, וכל אחת מהן אין בה כדי להמית, וזרק אחד אבן פאחרונה ויש בה כדי להמית, ומת - הרי זה האחרון נהרג עליו⁵³. רוצח⁵⁴ שנגמר דינו ונתערב פאחרים⁵⁵ ולא נודע מי הוא מהן - פלן פטורין. ורוצח שלא נגמר דינו שנתערב פרוצחים אחרים שנגמר דינו - פלן פטורין מן המיתה; שאין גומרין דינו של אדם אלא בפניו⁵⁶. ואוסרין את פלן⁵⁷.

(52) מבחינת הענין, אין כאן התחלת הלכה. ועד המלים "נהרג עליו" שייך להלכה ו. ראה להלן הערה נג. (53) שם. (54) שם עט: בדפוס קושטא רס"ט וכן בכת"י של מוסד הרב קוק, מתחילה כאן הלכה חדשה. וכך נכון מבחינת הענין. ראה הערה נא. (55) כשרים. (56) ואפילו יבואו כולם בפני בי"ד, אי אפשר לגמור דינו, כי כל שאין מכירים אותו, אינו נקרא "בפניו". (57) שהרי כולם רוצחים הם, ומחזיקים אותם במאסר עד שיתבאר מי הרוצח שנתערב, אבל אין כונסים אותם לכיפה (ראה הלכה ח), כרבנן לפי פירוש הגמרא שם. וראה הלכות סנהדרין פרק כד, הלכה ט.

ח. ההורג⁵⁸ נפשות, ולא היו שם עדים רואין אותו פאחת, אלא ראהו האחד אחר האחד⁵⁹, או שהרג בפני עדים בלא התראה⁶⁰, או שהכחשו העדים בפדיקות⁶¹ ולא הכחשו בפדיקות⁶² - פלן אלו הרצחנים פונסין אותן לכפה⁶³, ומאכילין אותן לחם צר ומים לחץ⁶⁴ עד שיעצרו⁶⁵ מעיהן, ואחר פף מאכילין אותן שעורים עד שתפקע פרסם⁶⁶ מפחד החלי.

(58) סנהדרין פא: (59) ולא ראה כל אחד את המעשה כולו, ואי-אפשר לחייבו מיתה. ראה מכות ו: (60) ואינו נהרג עד שיהיו שני עדיו מתרים בו. שם. (61) בשאלות צדדיות, כבן זכאי שבדק בעוקצי תאנים (זנבות תאנים), שאמרו העדים תחת תאנה נעשה מעשה. אמר לעד: תאנה זו עוקציה דקים או עוקציה גסים, סנהדרין ט: (62) שבע שאלות יסוד הקשורות במקום ובזמן המעשה. (63) בית הסוהר, מקום צר ואינו גדול אלא כשיעור קומת אדם, ונקרא "כיפה", לפי שתקרתו היתה קמורה מעשה קשת.

ד. זה שנאמר בתורה על משענתו³⁵ - אינו שיהלך והוא נשען על המטה או על אחר, שאפילו הנוטה למות יכול להלך על המשענת. לא נאמר 'משענתו' אלא שיהיה מהלך על משענת ברי³⁶, ולא יהיה צריך פח אחר להשען עליו.

(35) "אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה". (36) כוחו, וכך תרגם אונקלוס "על ברייה", ומשום כך כתוב על "משענתו", ולא על "משענת", כלומר על כוח עצמו, שנתרפא לגמרי, וראה מכילתא שם.

ה. אמרוהו למיתה³⁷, והקל³⁸ ממה שהיה³⁹, ולאחר מכן הכפיד ומת - הרי זה נהרג⁴⁰. ואין אומדין אותו אמד שני⁴¹ פשהקל, שרגלים לדבר⁴².

(37) שיערו בית-דין שימות המוכה מחמת המכה, משנה סנהדרין עח. (38) החולי של המוכה, ולו היה מצבו כך מתחילה, לא היו אומדים אותו למיתה. (39) אבל לא נתרפא לגמרי. שאילו נתרפא לגמרי, היו אומדים אותו לממון ונפטר, ראה הלכה ג. (40) כדעת החכמים שם. (41) לחיים, וישלם חמשה דברים ויצא פטור. אפילו הכביד חוליו אחר-כך ומת, כלמעלה הלכה ג. (42) שמת מחמת מכה זו, שהרי מתחילה אמרוהו למיתה. בדפוסים שלנו בתלמוד נאמרו המלים "שרגלים לדבר" בסיום דברי רבי נחמיה האומר פטור. אבל הירושלמי (סנהדרין פרק ט הלכה ג) מגיה ומוסיף: רבי נחמיה פוטר, וחכמים מחייבים שרגלים לדבר. וכן הוא במאירי סנהדרין עמוד 289 ובדקדוקי סופרים לסנהדרין עמוד 219 מכ"ק, וגירסה זו היתה לעיני רבינו.

ו. הכהו⁴³ עשרה בני אדם בעשרה מקלות ומת, בין שהפיהו בזה אחר זה⁴⁴ בין שהפיהו פאחת - פלן פטורין⁴⁵ ממיתת בית דין; שנאמר: פל נפש אדם⁴⁶ - עד שיהיה אחד שהרג פל הנפש⁴⁷. והוא הדין לשנים שדחפוהו או שקבשוהו⁴⁸ לתוף המים, או שהיו רבים יושבים ויצא חץ⁴⁹ מביניהן והרג⁵⁰ - שפלן פטורין⁵¹.

(43) סנהדרין עח. (44) ויש בכל אחד ואחד כדי להמית, וכן הדין בשאין באף אחד מהם כדי להמית. (45) ואפילו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ג' כ"ט סיון - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קמא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(77) בדפוס רומי ר"מ ובכת"י: "המינים". (78) ובדפוס רומי ר"מ: "עובדי עבודה-זרה מישראל". בהלכה זו ידובר על בני ישראל בלבד, ועל גוים ידובר בהלכה הבאה. (79) שלא נשחטה כהלכה או מתה מיתה טבעית, והאוכלה אינו עובר אלא על איסור לאו. (80) אריג שאורגים בו חוטי צמר וחוטי פשתן יחד, ואיסורו בלאו. ויקרא יט, יט; הוריות יא. (81) כגון שאיסור והיתר לפניו, ומניח את ההיתר ואוכל את האיסור בכוונה להכעיס את ה'. הוריות שם. (82) אף כאן צריך לומר "מין", ראה הערה עה, וכן הגירסא בגמרא עבודה זרה כו: ופסק רבינו כדעת רבי יוחנן ורבי אבהו, שמומר להכעיס דינו כמין. (83) בדפוס רומי ר"מ הגירסא: "והאפיקורסים, והם שכופרים בתורה" מן השמים, שניתנה על פי ה' ביד משה. (84) שה' נותן דברו בפי אנשים שנבחרו על-ידו להיות שלוחיו, ראה הלכות תשובה פרק ג, הלכות ו.ח. (85) "מפני שהם מצרים (צוררים) לישראל ומסירים את העם מאחורי ה'" (הלכות עכו"ם פרק י, הלכה א). בגמרא שלפנינו (ע"ז כו: כחוב: "המינים והמסורות והמומרים היו מורידים (לבאר שימותו) ולא מעלים", ו"האפיקורסים" לא נזכרו כלל. אבל גירסת רבינו חננאל והר"ף היא: "המינים והמסורות והמומרים והאפיקורסים". את "המסורות" לא הזכיר רבינו כאן, מפני שכבר כתב דינם בהלכות חובל ומזיק פרק ח, הלכה י. ומה שכתוב "היו מורידים" פירש רבינו כשאין בידו כוח להרגם. ראה "שולחן ערוך" חושן-משפט סימן תכה סעיף ה, וביאור הגר"א סעיף-קטן יט. (86) כדין החוטאים בעגל, שצווה משה להרגם בחרב, "שימו איש חרבו על ירכו. . . והרגו איש את אחיו" (שמות לב, כז). (87) למען ישמעו ויראו, כמו בחוטאים בעגל שאמר משה: "עברו ושובו משער לשער במחנה", שם. (88) בתואנה, לבדות סיבה. (89) בלי להרוג בידיים, גמרא שם. (90) והיינו "עלילות" שהזכיר, שם. (91) שם.

יא. אַבֵּל עֹבְדֵי כּוֹכָבִים⁹² שְׁאִין בִּינֵינוּ וּבִינֵם²⁹ מִלְחָמָה⁹³, וְרוֹעֵי בְהֵמָה דְקָה⁹⁴ מִיִּשְׂרָאֵל וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן³⁰ - אֵין מִסְבָּבִים לָהֶם הַמִּיתָה. וְאִסּוּר לְהַצִּילָן⁹⁵, אִם נָטוּ לְמוֹת⁹⁶. כְּגוֹן שֶׁרָאָה אֶחָד מֵהֶן שֶׁנֶּפֶל לַיָּם - אֵינוֹ מַעֲלָהוּ. שְׁנֶאמַר: לֹא תַעֲמֹד⁹⁷ עַל דָּם רֵעֶךָ - וְאֵין זֶה רֵעֶךָ⁹⁸.

(92) גוים, בניגוד לישראל עובד עבודה-זרה שבהלכה הקודמת. עבודה זרה כו. (93) אבל בשעת מלחמה - "טוב שבגוים הרגו", מכילתא בשלח פרשה א, ומסכת סופרים פרק טו. (94) שדבקים בגזל, שמרעים עדריהם בשדות אחרים, השייכים לישראל, עבודה זרה כו. והחמירו בבהמה דקה, מפני שהיא מזיקה ביותר. (95) "לא מעלים ולא מורידים", כלומר אין מסבבים מיתתם על ידי הורדתם לבור, ואין מצילים אותם מן הסכנה, שם. (96) אבל לעזור לעכו"ם שאינו נוטה למות, כגון לרפא חולה - מותר, משום איבה, שם. (97) אלא חייב אתה להציל, ראה למעלה פרק א, הלכה יד. (98) ראה למעלה פרק ב, הלכה יא.

יב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּיִשְׂרָאֵל פֶּעַל עֲבָרָה³⁵ וְהַעֲמִיד בְּרִשְׁעוֹ⁹⁹ וְשׁוֹנֶה בּוֹ תָּמִיד, כְּגוֹן רוֹעֵי בְהֵמָה³⁶

(64) לשון הכתוב ישעיה ל, כ. (65) שנעשים צרים. (66) וימותו, שהרי כולם רוצחים הם. אבל בהלכה הקודמת אין מכניסים אותה לכיפה, שהרי אחד מהם לא נגמר דינו כרוצח.

ט. וְאֵין עוֹשִׂין דְּבָר זֶה לְשָׂאֵר מַחֲבֵי מִיתַת בֵּית דִּין; אֲבָל אִם נִתְחַיֵּב מִיתָה - מִמִּיתִין אוֹתוֹ, וְאִם אֵינוֹ חַיֵּב מִיתָה - פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. שְׂאָף עַל פִּי שֵׁשׁ עֲוֹנוֹת חֲמוּרִין מִשְׁפִּיכוֹת דָּמִים⁶⁷, אֵין בֵּהֶן הַשְׁחָתַת יִשְׁכּוֹב שֶׁל עוֹלָם כְּשִׁפְכוֹת דָּמִים. אֲפֹלוּ עֲבֻדָּה זָרָה⁶⁸, וְאֵין צָרִיךְ לִומר עֲרִיזוֹת⁶⁹ או חֲלוּל שִׁבְתָּ, אֵינָן כְּשִׁפְכוֹת דָּמִים; שְׂאֵלוּ עֲוֹנוֹת הֵן מַעֲבְרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְמָקוֹם, אֲבָל שְׁפִיכוֹת דָּמִים מַעֲבְרוֹת שֶׁבֵּינוּ לְבֵין חֲבֵרוֹ. וְכָל מִי שֵׁשׁ בִּידוֹ עוֹן זֶה - הָרִי הוּא רָשָׁע גָּמּוּר. וְאֵין כָּל הַמַּצּוֹת שֶׁעָשָׂה כָּל יָמָיו שְׁקוּלִין כְּגַד עוֹן זֶה, וְלֹא יִצְלִיחוּ מִן הַדִּין; שְׁנֶאמַר: אָדָם עָשָׂה בְּדָם נֶפֶשׁ וְגוֹמָר⁷⁰. צֹא וְלָמַד מֵאֲחָאב עוֹבֵד עֲבֻדָּה זָרָה, שֶׁהָרִי נֶאמַר בּוֹ: רַק לֹא הָיָה כְּאֲחָאב⁷¹, וְכִשְׁנִסְדָּרוֹ עֲוֹנוֹתָיו וְכִכּוֹתָיו לִפְנֵי אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת, לֹא נִמְצָא עוֹן שֶׁחֵיב לוֹ, וְלֹא הָיָה שֵׁם דְּבָר אַחֵר שֶׁשְׁקוּל כְּגַדּוֹ, אֲלֵא דְמִי נָבוֹת; שְׁנֶאמַר: וַתֵּצֵא הָרוּחַ וַתַּעֲמֹד⁷² לִפְנֵי ה' - זֶה רוּחַ נָבוֹת⁷³, וְנֶאמַר לוֹ: תִּפְתָּה⁷⁴ וְגַם תּוֹכֵל⁷⁵. וְהָרִי הוּא הָרָשָׁע לֹא הָרֵג בִּידוֹ אֲלֵא סַבֵּב⁷⁶, קָל וְחֶמֶר לְהוֹרֵג בִּידוֹ.

(67) שענשם שריפה וסקילה, שחמורים ממיתת סיף שבאה על שפיכות דמים. (68) שהוא כופר בעיקר וחייב סקילה. (69) ראה למעלה פרק א, הלכה יא. (70) "עד בור ינוס, אל יתמכו בו", כלומר אדם שרצח נפש, עד הקבר, היינו עד יום מותו, ינוס ממקום למקום למצוא הצלה, אבל לא יצילו אותו. וראה סנהדרין ז. שאהרן בנה מזבח לעגל, מפני שחשש שאם יסרב יהרגו אותו, ולא תהיה להם תקנה לעולם. מוטב שיעבדו לעגל, אפשר תהיה להם תקנה. וראה למעלה פרק א, הלכה ד. (71) והמשך הכתוב הוא: "אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה' ויתעב מאד ללכת אחרי הגילולים". (72) במקרא: ויצא. . . ויעמד. (73) סנהדרין קב: (74) את אחאב שילך למלחמה, ושם יכול. (75) מכאן שעל עוון זה של דמי נבות נחתם גזר דין של אחאב, ולא על עוון עבודה-זרה, שהיה בידו לפני כן. (76) על-ידי איזבל אשתו, ששלחה מכתבים לזקני עירו של נבות, מלכים-א כא.

י. הָאֲפִיקוּרְסִים⁷⁷, וְהֵם עֹבְדֵי עֲבֻדָּה זָרָה⁷⁸ או הַעוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת לְהַכְעִיס, אֲפֹלוּ אֲכָל נִבְלָה⁷⁹ או לְבַשׁ שְׁעִטָּה⁸⁰ לְהַכְעִיס⁸¹ - הָרִי זֶה אֲפִיקוּרוֹס⁸², וְשְׁכּוּפְרִין⁸³ בְּתוֹרָה וּבִנְבוּאָה⁸⁴ - מַצּוּה לְהִרְגָן⁸⁵. אִם יֵשׁ בִּידוֹ כֹּחַ לְהִרְגֵן בְּסִיף⁸⁶ בְּפִרְהָסָא⁸⁷ - הוֹרֵג; וְאִם לֹא - בָּא עָלֵיהֶן בְּעִלְלוֹת⁸⁸ עַד שֶׁיִּסְבָּב⁸⁹ הִרְגָתָן. מִיֵּצֵד? רָאָה אֶחָד מֵהֶן שֶׁנֶּפֶל לְבָאֵר, וְהִסְלֵם בְּבָאֵר - מִסְלָקוֹ, וְאוֹמַר: הָרִינִי טָרִיד לְהוֹרִיד בְּנִי מִן הַגָּג, וְאֲחִירָנוֹ לְרֵף⁹⁰. וְכִיּוֹצֵא⁹¹ בְּדָבָרִים אֵלֶּי.

קמב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ל' סיון - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(כתובות לז): "לא תשקול ממונא ותפטריה מן גלות" (אל תיקח ממון ותפטרהו מן הגלות). [נפשו של המקרא משמע שהמדובר בהורג במזיד, שלא נקבל כופר ונחייבו גלות ויפטור ממיתה, אבל כבר נאמר בפסוק הקודם: "ולא תקח כופר לנפש רוצח", ולפיכך דרשו (שם) שכאן מזהירה התורה שלא לקחת כופר מהורג בשגגה ולפטרו מגלות, וראה רש"י בפירושו על התורה, שהמשך הכתוב "לשוב לשבת" מוכיח שהמדובר בשוגג, אולם לקמן בהלכה ז נתבאר שגם המזיד בורח בתחילה לערי מקלט ולכן אפשר לומר בו "לשוב לשבת". וראה רמב"ן שם].

- ב. אין הרוצח בשגגה גולה אלא אם כן מת הנהרג מיד; אכל אם חבל בו בשגגה, אף על פי שאמדוהו למיתה, וחלה ומת - אינו גולה¹⁰; שמה הוא קרב את מיתתו עצמו¹¹, או הרוח נכנסה¹² בחבורה והרגתהו. אפילו שחט בו כל שני הסימנים¹³ ועמד מעט¹⁴ - אינו גולה על ידו. לפיכך¹⁵, אם לא פרסם כלל¹⁶, או ששחטו¹⁷ במקום שאין הרוח מנשבת בו, כגון בית סתום¹⁸ של שיש - הרי זה גולה¹⁹. וכן כל פיוצא בזה.

9) שעשה הרוצח את המיתה כולה, ככתוב בהורג בשוגג (במדבר לה, ג): "ויפל עליו וימות" (גיטין ע: וראה שם תוספות דיבור המתחיל אלא מעתה). (10) הדין שאוסרים את המכה בבית הסוהר וממתנים אם ימות המוכה (ראה למעלה פרק ד הלכה ג), אינו אלא במכה במזיד ולעניין מיתה, אבל לא בעונש גלות, גיטין שם. (11) על ידי שפירסם, ונמצא שהחובל לא עשה את המיתה כולה, שם ע: (12) והיא סייעה בידי החובל וקירבה מיתתו, שם. (13) שוודאי סופו למות תוך שעה קלה, שם. (14) ולא מת מיד. (15) מפני ששני הטעמים שאמרנו הם הפוטרים אותו מגלות. (16) אפילו עמד בחיים ולא מת מיד. (17) לשונו של רבינו כאן מלמדינו, שרק שני הנימוקים יחד פוטרים מן הגלות, אבל בגמרא שם משמע שנימוק אחד מספיק, ולכן נראה שטעות סופר כאן וצריך לומר ושחטו, ועיין שם תוספות דיבור המתחיל בביתא. (18) בלי חלון. (19) כי החובל עשה את המיתה כולה.

- ג. ישראל שהרג בשגגה את העבד²⁰ (או את גר תושב²¹) - גולה²². וכן העבד שהרג בשגגה²³ את ישראל או את גר תושב²⁴, וכן גר תושב שהרג את גר תושב או את העבד בשגגה - גולה. שנאמר: לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם²⁵.

(20) עבד כנעני החייב בכל המצוות שאשה חייבת בהן (ברייטא מכות ח:). (21) גוי היושב בארץ ישראל וקיבל עליו שבע מצוות שאף בן-נח נצטווה עליהן (דינין = "חייבים להושיב דיניים ושופטים בכל פלך ופלך, לדון בשש מצוות אלו" (פרק ט מהלכות מלכים הלכה יד): ברכת השם - איסור קללת השם; עבודה זרה; גילוי עריות; שפיכות דמים; גזל ואיסור אכילת אבר מן החי), ולא מל וטבל לשם גירות ממש, ראה למעלה פרק ב הלכה יא. (22) [המשנה (מכות ח:): אומרת "הכול גולים על ידי ישראל

- 1 דקה¹⁰⁰ שפסקו¹⁰¹ בגזל והם הולכים באולתן; אבל ישראל בעל עברות שאינו עומד ברשעו תמיד, אלא עושה עברות להנאת עצמו, כגון אוכל נבלות לתאבון¹⁰² - מצוה להצילו¹⁰³, ואסור לעמוד על דמו¹⁰⁴.

(99) על אף ההתראה. (100) שעוברים על גזל יום ויום ורוב היום, ואף-על-פי שהם חוטאים מחמת תאות ממון ולא להכעיס. "כיון דרביק (דאדיק) בה טובא, כמינות דמיא", עבודה זרה יז. (101) נעשו מופקרים. (102) מחמת תאות היצר, כשאנו מוצא היתר. אבל בעובר להכעיס, לא הבחין רבינו בין עומד ברשעו תמיד או לא. (103) עבודה זרה כו: (104) והעומד ואינו מציל - עובר בלאו.

יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ח

פרק חמישי

(1) יבאר כל ההורג בשגגה שגולה, וכיצד יהרג ואת מי, ויתחייב גלות. האב שהרג בנו בשעת למודו או הרב המכה את תלמידו ומת מחמת הכאה. ודין הנכנס לעיר מקלט ויצא חוץ לתחומו, והמזבח אם קולט.

- א. כל ההורג בשגגה² - גולה ממדינה³ שהרג בה לעיר מקלט. ומצות עשה להגלותו, שנאמר: וישב בה עד מות הפכה הגדל. והזהירו בית דין שלא יקחו כפר⁵ מן הרוצח בשגגה⁶ כדי לישב בעירו⁷, שנאמר: ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו⁸.

~ נקודות משיחות קודש ~

"לנוס אל עיר מקלטו"

באיסור לקחת כופר לרוצח בשגגה, הביא את הפסוק (במדבר לה, לב) "ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו ... כו" אבל לא ציטט את המשך הפסוק "לשוב לשבת בארץ ... כו". כי הרמב"ם לשיטתו שמצות הל"ת שלא לקחת כופר לרוצח נפש בשגגה, כוללת שני חיובים, האחד לפני שגלה והשני לאחר שישב בעיר המקלט, ואם היה מצטט המשך הפסוק "לשוב לשבת בארץ" היה משמע שהל"ת הוא רק לאחר שגלה שאז אין לאפשר לו לשוב לשבת בארץ.

אבל מפירוש רש"י שם (ד"ה ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו) משמע שמצוות לא-תעשה שלא ליקח כופר לנפש רוצח מדברת רק לאחר שגלה. (אבל קודם שגלה יש מצות-עשה להגלותו).

(על פי לקו"ש חלק ר"ג עמוד 298)

- (2) בלא כוונה. (3) מן העיר. (4) אפילו כשאין הרוצח בשגגה מבקש מקלט, מצוה על בית הדין להגלותו. (5) ממון, לכפר על החטא. (6) המחייב גלות, ראה לקמן פרק ו הלכה ב ואילך. (7) קודם שימות הכהן הגדול. (8) והמשך הפסוק - "לשוב לשבת בארץ". ובלשון הגמרא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ל' סיון - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כמובא בסוף הלכה זו. רש"י פירש: "ושליח בית דין המלקה ארבעים לחייב מלקות", הראב"ד כאן מפרש: "שליח בית דין שהוא מלקה יותר ממה שאמדהו בית דין ומת תחת ידו", רבינו לא פירש כפירוש ראשון, שהרי מובן מאליה שהוא פטור, מפני שהוא אנוס, ולא כהראב"ד, שהרי שנינו במשנה (שם כב:) "הוסיף לו (שליח בית דין) עוד רצועה אחת ומת, הרי זה גולה על ידו". (40) נאמר בהורג בשגגה שחייב גלות, ודרשו חכמים: "מה חטיבת עצים רשות אף כל דבר רשות", אבל אם הרג בשגגה מתוך עשיית מצוה אינו גולה. (ספרי שופטים קפב; מכות ח.).

... חוץ מגר תושב" זוהי הגירסה שהייתה לעיני רבינו, וביאר בפירושו על המשנה, שגר תושב שהרג את ישראל אינו גולה אלא נהרג, אבל ישראל שהרג גר תושב, גולה. (23) גולה כדין ישראל שהורג בשגגה ולא כדין גוי, שאפילו הרג בשגגה נהרג (מכות שם), ראה לקמן הלכה ד. (24) "וגר תושב גולה על ידי גר תושב" (שם), כלומר, גר תושב ההורג גר תושב בשגגה גולה. (25) והמשך הכתוב: תהיינה שש הערים האלה למקלט, מכאן שאף גר תושב שהרג בשוגג גולה, ופירושו חכמינו את הכתוב בגר תושב שהרג גר תושב (שם ט.).

ז. פתחלה⁴¹ אחד שוגג⁴² ואחד מזיד⁴³ מקדימין⁴⁴ לערי מקלט. ובית דין של אותה העיר שהרג בה שולחין ומביאין אותו משם ודנין, שנאמר: ושלחו זקני עירו ולקחו אותו משם. מי שנתחייב מיתה - ממייתין אותו, שנאמר: ונתנו אותו ביד גאל הדם⁴⁵; מי שנפטר⁴⁶ - פוטרין אותו, שנאמר: והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם; מי שנתחייב גלות - מחזירין אותו למקומו, שנאמר: והשיבו⁴⁷ אותו העדה אל עיר מקלטו.

ד. גר תושב שהרג את ישראל בשגגה, אף על פי שהוא שוגג²⁶ - הרי זה נהרג²⁷. אדם מועד לעולם²⁸. וכן גר תושב שהרג גר תושב מפני שעלה על דעתו שמתר להרגו - הרי זה קרוב למזיד²⁹ ונהרג³⁰ עליו, הואיל ונתפון להרגו. ועובד פוכבים שהרג את העובד פוכבים בשגגה - אין ערי מקלט קולטות³¹ אותו; שנאמר: לבני ישראל.

(26) ואמרנו בהלכה הקודמת, שאף גר תושב גולה. (27) שהרי בן-נח הוא, ובן-נח אינו צריך התראה (סנהדרין נז.) בשבע המצוות שנצטווה, שכלל בדינו "אזהרתם זוהי מיתתם". ספרי, מובא בכסף משנה כאן, וראה רש"י מכות ט. (28) ולפיכך אף על פי ששגג - נהרג. (29) שהיה לו ללמוד ולא למד (שם ט.). (30) אף על פי שלא הותרה, ואינו גולה אלא בהרג גר תושב בשגגה. (31) אין מגינות עליו מפני עונש מיתה.

ה. הבן שהרג³² את אביו בשגגה - גולה. וכן האב שהרג את בנו - גולה על ידו. במה דברים אמורים³³? כשהרגו שלא בשעת למוד, או שהיה מלמדו אומנות אחרת שאינו צריך לה³⁴; אבל אם יסר בנו כדי ללמדו תורה או חכמה³⁵ או אומנות³⁶, ומת - פטור³⁷.

(41) מיד לאחר שהרג, לפני בירור הדין, מכות ט: י: (42) בין ההורג בשוגג שחייב גלות. (43) ובין ההורג במזיד שחייב מיתה, שכן כתוב "וכי יהיה איש שונא לרעהו וארב לו וקם עליו והיכהו נפש ומת, ונס אל אחת הערים האלה" (דברים יט, יא) ראה ספרי שופטים קפז. (44) בורחים תיכף אחרי הרציחה לפני שבית הדין מתחיל לפעול (שם ט:). (45) שימיתו, ואם אין גואל הדם הורג אותו, בית דין ממיתים אותו (ראה למעלה פרק א הלכה ב.). (46) ממייתה ומגלות, ראה לקמן פרק ו הלכות ג-ד. (47) משמע שכבר היה שם.

ח. כשמשביבין⁴⁸ אותו, מוסרין לו שגי תלמידים חכמים⁴⁹, שמא ינהגו גואל הדם בדרך⁵⁰. ואומר⁵¹ להם⁵²: אל תנהגו בו מנהג שופכי דמים, כשוגג פא מעשה לידו.

(32) פרט לעושה חבורה באביו בשוגג שאינו גולה, אף על פי שהחובל באביו במזיד נהרג, שאין חיוב גלות אלא ברציחה בלבד, אבל לא בעבירות אחרות שחייבין עליהן מיתת בית דין (שם), וראה לקמן פרק ז הלכה טו. (33) שהאב גולה. (34) שיש לו כבר אומנות המפרנס אותו. (35) ועושה בזה מצוה. (36) שיוכל הבן להתפרנס ממנה, והאב מצווה ללמד בנו אומנות (קידושין ל.). (37) והטעם ראה בהלכה ו.

(48) בית דין לעיר מקלט, ששלחו והביאוהו משם (שם י:). (49) שידעו לפייס את גואל הדם, אם יבוא להרוג את הרוצח, שם ט: (50) שהרי גואל הדם, שהרג את הרוצח חוץ לתחום עיר המקלט אינו נהרג עליו (ראה הלכה ט.). (51) [צריך להיות "ואומרים", כי המלווים אומרים. אמנם דעת רבי מאיר במשנה שם שהרוצח אומר (רבינו אינו גורס בדברי רבי מאיר את המלה "אף"), אבל רבינו בפירוש המשנה כותב: אין הלכה כרבי מאיר]. (52) לגואלי הדם, לשכך חמתם.

ו. וכן הרב המכה את תלמידו³⁸, או שליח בית דין שהכה את פעל דין הנמנע מלכוא לדין³⁹, והמיתו בשגגה - פטור מגלות. שנאמר: לחטב עצים⁴⁰ - לדברי הרשות. יצא האב המכה את בנו, והרב הורדה את תלמידו, ושליח בית דין, שהרי שגגו והרגו בשעת עשות המצות.

ט. רוצח בשגגה שהרגו גואל הדם חוץ לתחום⁵³ עיר מקלטו⁵⁴ - פטור; שנאמר: ולו אין משפט מות⁵⁵.

(38) כדי ללמדו. (39) במשנה שם כתוב: "ושליח בית דין"

"פטור..."

ההלכה של גואל הדם על כל פריטה אינה בגדר "דברה תורה כנגד יצר הרע" ומילתא דפשיטא היא, שהתורה לא התירה נפש מישראל למיתה בגלל ש"יחם לבבו" של גואל הדם.

אלא, כשם שישנם עונשים ומיתות שנמסרו לבית דין וישנם מיתות שבידי שמים, כך נמסר עונש מיתת הרוצח בשגגה לגואל הדם כדי שהוא ינקא את החטא - "ולא תחניפו את הארץ כו'" "ולארץ לא יכופר כו" כי אם בדם שופכו". ואף שהרשות לגואל הדם היא רק כשיצא מעיר מקלטו אין זה שרק אז נתחדש גדר הרשות של גואל הדם להורגו כי גם לפני כן נמסר העניין לידי אלא ש"ארי" הוא דרביע עלי שאינו יכול להרגו בעיר המקלט ולכן הוא (רק) פטור.

(לקו"ש חכ"ד ע' 113 הע' 62)

53) גבול העיר, והוא אלפיים אמה סביב לעיר. וכשם שהעיר קולטת, כך תחומה קולט (משנה שם יא:). 54) [כאן אין המדובר ביוצא מעיר מקלט אחרי שבית הדין הגלוהו, אלא כשהוא בדרך, כשהקדים וברח לפני שעמד בדין או כשבית דין מחזירים אותו, כמו שמבאר רבינו בתחילת הלכה י שהיא סיום הלכה ט, אבל היוצא מעיר מקלטו אחרי שהגלוהו בית דין נתבאר דינו לקמן בהלכה י בסיפא ובהלכה יא ברישא. ויוצא מזה, שלפני שעמד בדין גם כן אסור לגואל הדם להרגו, ואם הרגו פטור, וכן כתב בקצות החושן סימן ב סעיף קטן א בדעת רבינו. ומתוך כך עלינו לומר שהמלה "בשגגה" כאן כוללת רוצח שלא נקבע זדונו. ומסתבר, שרק בית הדין כוחו יפה לקבוע אם הזיד או שגג. ומבואר, שרבינו מפרש דברי רב הונא (מכות י:): "רוצח שגלה ומצאו גואל הדם והרגו - פטור", בהרגו בדרך כשהקדים או כשהחזירוהו ולפיכך סתם רב הונא ואמר "שהרגו" ולא הוסיף "בשגגה", לומר לך שגם אם הקדים וברח לעיר מקלט לפני שקבעו בית דין זדונו או שגגתו. 55) והכתוב בגואל הדם מדבר "פן ירדוף גואל הדם אחרי הרוצח ... והיכהו נפש" והסיפא מסבירה את הרישא, מדוע יכהו נפש? משום שאין לו משפט מוות, ואינו מפחד מפני בית דין. [רבינו דייק וכתב כאן "פטור" ולקמן בהלכה י ביצא מעיר מקלטו כתב: "ורשות ביד גואל הדם להרגו", ללמדך שלפני שעמד בדין אסור לגואל הדם להרגו ואם הרגו פטור. וכן בדרך כשמחזירים את המחוייב גלות לעיר מקלט, אבל כשיצא בזדון מותר לגואל הדם להרגו].

- 1 י. אַחַד הַהוֹרְגוֹ בְּדֶרֶךְ קֵדֶם שִׁפְּנִס⁵⁷ לְעִיר מִקְלָט,
- 2 או שֶׁהִרְגוֹ בְּחִזְרָתוֹ⁵⁸ עִם הַשְּׂנִיִּים שְׂשׂוּמֵרִין אוֹתוֹ⁵⁹.
- 3 נִכְנָס⁶⁰ לְעִיר מִקְלָטוֹ וַיֵּצֵא חוּץ לְתַחוּמָהּ בְּזֶדוֹן - הָרִי
- 4 זֶה הַתִּיר עֲצָמוֹ לְמִיתָהּ⁶¹, וְרִשּׁוֹת לְגֹאֵל הַדָּם לְהִרְגוֹ.
- 5 וְאִם הִרְגוֹ פֶּלֶא אָדָם - אֵין חֵיבִין עָלָיו⁶²; שְׁנֵאמַר:
- 6 אֵין לוֹ דָּם⁶³.

56) בין. בדפוסים מתחילה כאן הלכה י, אבל בעצם זה שייך להלכה ט. 57) לפני שעמד בדין (ראה למעלה הלכה ז). 58) לאחר שעמד בדין ונתחייב גלות. שם. 59) לא שיהיו מתרים בגואל הדם. שאם יהרוג ייהרג, שהרי נאמר בהלכה ט שאם הרג פטור, אלא ששיפסו אותו שלא יהרוג את הרוצח בשגגה, ולשם כך דרושים תלמידי חכמים היודעים לפייס ודבריהם נשמעים, אבל אם הרגו הריהו פטור, ראה למעלה הלכה ח. 60) כאן מתחילה כנראה הלכה י. 61) הואיל ופשע ועבר על מצוות התורה "כי בעיר מקלטו ישב ..." (במדבר לה, כח) וראה לקמן פרק ז הלכה ח. 62) אבל לכתחילה אסור להרגו. 63) "ואם יצא הרוצח את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו, ורוצח גואל הדם את הרוצח אין לו דם", ורש"י לתורה מפרש "הרי הוא כהורג את המת, שאין לו דם" ומשום כך הרגו כל אדם, אינו חייב עליו (ספרי מסעי, קס).

- 7 יא. יֵצֵא חוּץ לְתַחוּם עִיר מִקְלָטוֹ בְּשִׁגְגָה - פֶּלֶא
- 8 הַהוֹרְגוֹ, בֵּין גֹּאֵל הַדָּם בֵּין שְׂאָר אָדָם, גֹּלָה⁶⁴ עַל
- 9 יָדוֹ. הִרְגוֹ בְּתוֹךְ תַּחוּם⁶⁵ עִיר מִקְלָטוֹ, אֶפְלִי גֹאֵל
- 10 הַדָּם - הָרִי זֶה נִהְרָג עָלָיו⁶⁶.

64) בגמרא שם נאמר: "בשוגג גולה" ופירש רבינו: ההורג בשוגג את הרוצח שיצא בשוגג מחוץ לתחום עיר מקלטו גולה [ונמוכן, שאם הרגו במזיד הרי הוא נהרג ככל אדם (מנחת חינוך מצוה תי). 65) (המדובר גם ברוצח שהקדים וברח למקלט לפני שעמד בדין (למעלה הלכה ז). 66) שאם לא כן אין תועלת בבריחתו לעיר מקלט לפני שעמד בדין (כסף משנה). (והמדובר כשהרגו במזיד, אבל בשוגג - גולה. בבבא ראשונה כתב רבינו דין שוגג וממנו אתה למד דין מזיד, ובבבא שנייה הוא כותב דין מזיד וממנו אתה למד דין שוגג (מנחת חינוך שם). והרי סיכום דיני גואל הדם לשיטת רבינו, מהם נאמרו בפירוש בפרק זה ובפרק ו, ומהם למדנו מדיק לשונו: א. ברוצח שוגג: 1. אחרי שנגמר דינו לגלות ובית דין מחזירים אותו לעיר מקלטו (כאן הלכה ז) אסור לגואל הדם להרגו בדרך ואם הרגו - פטור. וכן הדין כשהרגו לפני שנגמר דינו (הלכה ט"ו). 2. אם הרגו בתחום עיר מקלטו נהרג (הלכה יא). 3. יצא בשוגג אסור לגואל הדם להרגו. 4. יצא בשוגג אסור לגואל הדם להרגו ואם הרגו במזיד נהרג, בשוגג - גולה. וכן הדין אם הרגו אדם אחר (הלכות י"א). 5. שוגג קרוב לאונס, כגון שמקרה בלתי מצוי גרם למיתתו של הנרצח פטור מן הגלות ואם הרגו גואל הדם - נהרג ככל אדם (פרק ו הלכה ג). 6. שוגג קרוב לזדון, כגון שזרק לרשות הרבים אבן שיש בה כדי להמית והמיתה אדם, אינו גולה כי אין לו כפרה בגלות, ואין דינו כמזיד ממש, שהרי לא נתכוון להרוג, ואם הרגו גואל הדם אינו נהרג עליו, אבל לכתחילה אסור לו להרגו (הלכה ד). 7. וכן הדין אם יש עד אחד בלבד שהרג או שני עדים ובלי התראה (שם הלכה ה). ב. ברוצח מזיד: 8. אחרי שנגמר דינו למיתה מצוה על גואל הדם לבצע את גזר הדין (למעלה פרק א הלכה ב). 9. אם הרגו בתוך תחום עיר מקלט לפני שנגמר דינו, - הרי הוא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ל' סיון - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קמה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הנכנס לחצר בעל הבית או לחנות הנגר שלא ברשות ונהרג בשוגג כו'.

נהרג, אף-על-פי שהוברר אחר כך שהרוצח הזיד (וראה קצות החושן חושן המשפט סימן ב סעיף קטן א).

20 א. שְׁלֹשָׁה² הֵם הַהוֹרְגִים בְּלֹא בִּזְיוֹן.

(2) את הפרק הקודם פתח רבינו בהורג בשגגה שחייב גלות, וכאן הוא בא לפרט את סוגי השוגג.

21 ב. יֵשׁ הוֹרֵג בְּשִׁגְגָה וְהַעֲלָמָה גְּמוּרָה³. וְזֶהוּ שְׁנֵי אֲמָר

22 בּוֹ: וְאֶשֶׁר לֹא צָדָה⁴. וְדִינוֹ: שְׁנֵי גָלוּת⁵ לְעָרֵי מִקְלָט

23 וְיִנְצֵל⁶, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁷.

(3) ללא שום כוונה. (4) לא התכוון, ראה שם אונקלוס ורש"י. (5) חייב הוא גלות בדין, לשם כפרה. ראה למעלה פרק ה הלכה א. (6) נוסף על כך, משמש המקלט מקום מנוס מיד גואל הדם, ככתוב בסוף הפסוק: "ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה". (7) בפרק חמישי.

24 ג. וְיֵשׁ הוֹרֵג וְתִהְיֶה הַשִּׁגְגָה קְרוֹב לְאִסָּס⁸. וְהוּא:

25 שֶׁיֵּאָרֶע בְּמִיתַת זֶה מֵאֲרַע פְּלִא⁹, שְׁאִינוּ מְצוּי בְּרֹב

26 מֵאֲרָעוֹת בְּנֵי אָדָם. וְדִינוֹ: שֶׁהוּא פְּטוּר מִן הַגְּלוּת¹⁰,

27 וְאִם הִרְגוּ גּוֹאֵל הַדָּם - נִהְרָג עָלָיו¹¹.

(8) ראה לקמן סוף הלכה ז, וסוף הלכות ח"ד. (9) מקרה נדיר. (10) לא חייבה התורה גלות אלא במקרה מצוי, וראה סוף הלכה יד. (11) רק ברוצח, שחייב לשבת בעיר מקלט, ניתנה רשות לגואל הדם להרוג אותו מחוץ לעיר מקלטו (במדבר לה, כ"ט; דברים יט, ו). וכן רוצח קרוב לזדון, שאין ערי מקלט קולטות אותו, מפני שעונו חמור, מה-שאינן הן ההורג באונס או קרוב לאונס - שפטור מלשבת בעיר מקלט.

28 ד. וְיֵשׁ הוֹרֵג בְּשִׁגְגָה וְתִהְיֶה הַשִּׁגְגָה קְרוֹבָה לְזִדּוֹן¹².

29 וְהוּא: שֶׁיִּהְיֶה בְּדָבָר כְּמוֹ שֶׁשִּׁיעָה¹³, או שֶׁיִּהְיֶה לוֹ

30 לְהִזְהָר וְלֹא נִזְהָר. וְדִינוֹ: שְׁאִינוּ גּוֹלָה. מִפְּנֵי שֶׁעוֹנוֹ

31 חָמור, אֵין גְּלוּת מְכַפֶּרֶת לוֹ¹⁴. וְאֵין עָרֵי מִקְלָט

32 קוֹלְטוֹת אוֹתוֹ¹⁵, שְׁאֵינָן קוֹלְטוֹת אֶלָּא הַמְּחַיֵּב גְּלוּת

33 בְּלִבְדּוֹ¹⁶. לְפִיכָף, אִם מְצָאוּ גּוֹאֵל הַדָּם בְּכָל מְקוֹם¹⁷

34 וְהִרְגוּ - פְּטוּר.

(12) אף-על-פי שלא התכוון להרוג. (13) ראה להלן הלכה ו, דוגמה. (14) כלפי שמים. (15) אינן משמשות לו מקלט מפני גואל הדם. (16) ולא זה שאין לו כפרה בגלות. (17) אפילו בעיר מקלט.

35 ה. וְיִמָּעַשׂ זֶה¹⁸ יֵשֵׁב וְיִשְׁמֵר עֲצָמוֹ מִגּוֹאֵל הַדָּם.

36 וְכֵן כָּל הַרְצָחָנִים¹⁹ שֶׁהִרְגוּ²⁰ בְּעַד אֲחֵד²¹ או בְּלֹא

37 הַתְּרָאָה²² וְכִיּוֹצֵא בִּהְיֹוֹ²³, אִם הִרְגוּ²⁴ גּוֹאֵל הַדָּם - אֵין

38 לָהֶם דְּמַיִם. לֹא יִהְיוּ אֵלּוֹ חֲמוּרִים מִהַהוֹרֵג בְּלֹא

39 בִּזְיוֹן.

(18) שלא יהרג. (19) ראה למעלה פרק ד הלכה ח. (20) בכוונה. (21) שני עדים והתראה דרושים למיתת בית דין בלבד, אבל למלך מותר להרוג אף את ההורג בפני עד אחד ואת ההורג בלי התראה, ואף גואל הדם שהרגו פטור,

1 יב. הַמְּזַבֵּחַ קוֹלֵט⁶⁷. שְׁנֵי אֲמָר בְּהוֹרֵג בְּזִדּוֹן⁶⁸: מַעַם

2 מְזַבְּחִי⁶⁹ תִּקְחֶנּוּ לְמוֹת, מִכָּל שֶׁהַהוֹרֵג בְּשִׁגְגָה אֵינוֹ

3 נִהְרָג בְּמִזְבֵּחַ. לְפִיכָף, הַהוֹרֵג בְּשִׁגְגָה וְקוֹלֵט מִזְבֵּחַ,

4 וְהִרְגוּ שָׁם גּוֹאֵל הַדָּם - הִרִי זֶה נִהְרָג עָלָיו, כְּמִי

5 שֶׁהִרְגוּ בְּתוֹךְ עִיר מִקְלָט.

(67) יש לו דין עיר המקלט (מכות יב). (68) "וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה". (69) אפילו כהן הוא, ועומד ומשמש על גבי המזבח, ראה שם תרגום יונתן בן עוזיאל ותרגום ירושלמי. וזה לשון המכילתא (משפטים פרשה ד): מעם מזבחי ... מגיד שמבטלים העבודה מידו ויוצא ליהרג, ולא כרבי עקיבא (יומא פה). שדרש: מעם מזבחי ולא מעל מזבחי. וכן משמעות הלשון "רציחה דוחה את העבודה" סנהדרין לה: וראה משנה למלך כאן.

6 יג. אֵין קוֹלֵט⁷⁰ אֶלָּא גִּגּוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ בֵּית הָעוֹלָמִים⁷¹

7 בְּלִבְדּוֹ, וְאֵין קוֹלֵט אֶלָּא כֹהֵן וְעַבְדָּה בִּידוֹ; אֲבָל זֶר,

8 או כֹהֵן שְׁאִינוֹ עוֹבֵד בְּשַׁעַה שְׁנֵי הָרָג⁷², או שֶׁיִּהְיֶה

9 עוֹבֵד וְלֹא יִהְיֶה עַל גִּגּוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ אֶלָּא סְמוּךְ לוֹ או

10 אוֹחֵז בְּקִרְנֵי תִּיּוֹ⁷³ - אֵינוֹ נִקְלָט.

(70) את ההורג בשגגה. (71) בית המקדש בירושלים ולא מזבח של כמה בשילה או בגבעון, כי כתוב "מעם מזבחי" כלומר, המיוחד לי (שם). (72) על ידי גואל הדם. (73) כיובא שברח מפני שלמה (מלכים א ב, כח).

11 יד. וְכֵן מִי שֶׁקָּלְטוּ הַמְּזַבֵּחַ - אֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ שָׁם,

12 אֶלָּא מוֹסְרִין [לו] שׁוֹמְרִין וּמַגְלִין אוֹתוֹ לְעִיר

13 מִקְלָטוֹ⁷⁴. בְּמָה דְּבָרִים אֲמָרוּרִים⁷⁵? בְּמַחֲזִיב גְּלוּת⁷⁶;

14 אֲבָל מִי שֶׁפָּתַח מִן הַמֶּלֶךְ שֶׁלֹּא יִהְרָגוּ בְּדִין

15 הַמְּלָכוֹת⁷⁷, או מִבֵּית דִּין שֶׁלֹּא יִהְרָגוּ בְּהוֹרָאָה

16 שַׁעַה, וּבְרַח לְמִזְבֵּחַ וְנִסְמָךְ לוֹ⁷⁸, וְאִפְלוּ יִהְיֶה זֶר -

17 הִרִי זֶה נִצֵּל⁷⁹, וְאֵין לֹאֲקִיחִין אוֹתוֹ מַעַם הַמְּזַבֵּחַ לְמוֹת

18 לְעוֹלָם. אֶלָּא אִם כֵּן נִתְחַיֵּב מִיתַת בֵּית דִּין⁸⁰ בְּעִדּוֹת

19 גְּמוּרָה וְהַתְּרָאָה, כְּשֶׁאֵר כָּל הַרְיוֹגֵי בֵּית דִּין תָּמִיד.

(74) לעיר מקלט הקרובה לו ביותר. (75) שאין קולט אלא גגו של מזבח, ואין קולט אלא כהן ועבודה בידו. (76) שנתחייב בבית דין על פי דין התורה. (77) כגון המורד במלך או המבזה אותו (הלכות מלכים פרק ג, הלכה ח), שהמלך רשאי להרוג אפילו מי שאינו חייב מיתה לפי דין התורה. ראה למעלה פרק ב הלכה ד. (78) ולא דווקא על גג המזבח. (79) ראה כסף משנה מה שהקשה ממעשה יואב. (80) כי הכתוב "מעם מזבחי תיקחנו למות" לבית דין נאמר, ובית דין אינם יכולים לדון אדם למוות אלא בעדות גמורה ובהתראה.

פֶּרֶק שְׁשִׁי

(1) יבאר ששלשה הם ההורגים בלא כוונה, ומה בין זה לזה. ודין השונא שהרג בשגגה אם נקלט, ואיזהו שונא. ודין

קמו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ל' סיון - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

24 לְהַרְגוֹ⁵¹, או שְׁנַתְּפוֹן לְהַרְגַּ זֶה⁵² וְהָרַג אֶת זֶה, אֶפְלוֹ
25 נִתְּפוֹן לְהַרְגַּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים⁵³ או בְּהֵמָה וְנִמְצָא יִשְׂרָאֵל
26 - הָרִי כָּל אֱלוֹ קְרוֹבִין לְמִזֵּיד, וְאִינָן נִקְלָטִין.

(41) מכות ט: (42) בהורג וחייב גלות. (43) לחייבו מיתה אי אתה יכול, שמא שוגג הרגו. לחייבו גלות אי אתה יכול, שמא מזיד הרגו ('ספרי' מסעי, קס). (44) חזקה עליו. (45) ומשום כך אינו נהרג ואינו גולה. (46) סנהדרין כז: (47) וסכין בידו ופגע באיש שבא לקראתו, הרי זה קרוב למזיד, שהיה צריך להעלות על דעתו ולהזהר (שם ז:). (48) שהיה לו להזהר. בגמרא שם נאמר: "הדפו - שדחפו בגופו", ומשמע שגולה. ונראה, שרבינו מפרש שהמלה "פרט" שנאמרה שם ברישא של הברייתא נמשכת גם על בבא זו, וכאילו נאמר: "פרט" שדחפו בגופו (כסף-משנה). ראה לקמן הערה עו. (49) אכן, ויש כאן כוונה חלקית, ואין זו "העלמה גמורה". (50) מרחק שתי אמות. (51) "האומר מותר - קרוב למזיד הוא", שם. (52) ישראל, ומשום כך אין זה שוגג. (53) שאין מיתה על הריגתו, ראה למעלה פרק ב הלכה יא.

27 יא. הַנִּכְנָס⁵⁴ לַחֲצַר בְּעַל הַבַּיִת שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת, וְהָרַגוֹ
28 בְּעַל הַבַּיִת בְּשִׁגְגָה - פְּטוּר מִן הַגְּלוּת; שְׁנֵאֲמָר⁵⁵:
29 וְאִשְׁרֵי יָבֵא אֶת רֵעֵהוּ בִיעֵר⁵⁶ - מֵהַ יַעַר שִׁישׁ רִשּׁוֹת
30 לְנִהְרֵג⁵⁷ לְהַפְּסֵם לָשֵׁם, אֵף כֹּל פִּיּוּצָא בּוֹ. לְפִיכָּה,
31 הַנִּכְנָס לַחֲנוּת הַנֶּגֶר⁵⁸ שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת⁵⁹, וְנִתְּנָה בְּקַעַת
32 וְטַפְּחָהּ לוֹ עַל פְּנֵי וָמֶת - פְּטוּר מִגְּלוּת; וְאִם נִכְנָס
33 בְּרִשּׁוֹת - הָרִי זֶה גּוֹלָה⁶⁰.

(54) מכות ח. (55) בהורג בשגגה שחייב גלות. (56) לחטוב עצים. (57) ומשום כך חייב ההורג גלות, שהיה צריך להעלות על דעתו שמישהו נמצא ביער, אבל אם נכנס שלא ברשות פטרה התורה את ההורגו בשוגג מפני שזה קרוב לאונס. (58) בבא-קמא לב: (59) הנגר נתן לו רשות להכנס. (60) כלשון ראשון בפירוש דברי ר' יוסי בר' חנינא שם. וראה בהלכות חובל ומזיק פרק א הלכה יז בהערות.

34 יב. מִי שֶׁהָיָה דוֹלָה⁶¹ אֶת הַחֲבִית לְהַעֲלוֹתָהּ לָגֶג, וְנִפְסַק הַחֲבִיל, וְנִפְלָה עַל חֲבֵירוֹ וְהִרְגָתָהּ; או שֶׁהָיָה
35 עוֹלָה בְּסֵלֶם, וְנִפְלַע עַל חֲבֵירוֹ וְהָרַגוֹ - פְּטוּר מִן
36 הַגְּלוּת. שֶׁזֶה כְּמוֹ אֲנוֹס הוּא⁶²; שְׁאִין זֶה דָּבָר הַקְּרוֹב
37 לְהִיּוֹת בְּרֵב הָעֵתִים, אֲלֵא כְּמוֹ פְּלֵא⁶³ הוּא. אָבֵל אִם
38 הָיָה מְשֻׁלָּשׁ אֶת הַחֲבִית⁶⁴, וְנִפְלָה עַל חֲבֵירוֹ
39 וְהִרְגָתָהּ; הָיָה יוֹרֵד בְּסֵלֶם, וְנִפְלַע עַל חֲבֵירוֹ⁶⁵; הָיָה
40 מְעַגֵּל בְּמַעְגְלָה⁶⁶, וְנִפְלָה עַל חֲבֵירוֹ וְהִרְגָתָהּ -
41 גוֹלָה; שְׁנֵאֲמָר: וַיִּפֹּל עָלָיו וָמֶת - שְׁיִפֹּל דֶּרֶךְ נִפְלָה.
42 שְׁהָרִי דֶּרֶךְ נִפְלָה מִצִּיּוֹ בְּרֵב הָעֵתִים לְהִזְקִי, וְדָבָר
43 קְרוֹב הוּא לְהִיּוֹת, שְׁהָרִי טָבַע הַכֹּבֵד לִירֵד לְמִטָּה
44 בְּמַהֲרָה⁶⁷; וְהוֹאִיל וְלֹא יָרָד עֲצָמוֹ וְחָמָן מַעֲשִׂי יָפָה
45 בְּשַׁעַת יְרִידָה - יָגֵלָה. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(61) מן הבור (מכות ז:). (62) קרוב לאונס, ראה מכות ט. 'תוספות' דיבור-המתחיל אמר ליה. (63) נדיר, שהרי עם

ראה הלכות מלכים פרק ג הלכה י, ו'אור שמח' שם; וראה 'מורה נבוכים' חלק שלישי סוף פרק מ. וראה השגת הראב"ד כאן. (22) בפני שני עדים. (23) כגון שהוכחשו העדים בבדיקות ולא הוכחשו בחקירות, למעלה שם. (24) בדיעבד, אבל לכתחילה אסור להרגם.

1 ו. פִּיּוּצָא²⁵ הַזֹּרֵק²⁶ אֶבֶן לְרִשּׁוֹת הָרָבִים וְהָרָגָה, או
2 הַסּוֹתֵר כְּתָלוֹ לְרִשּׁוֹת הָרָבִים, וְנִפְלָה אֶבֶן וְהִמִּיתָה,
3 בֵּין שְׁסֵתָרוֹ בְּיוֹם²⁷ בֵּין שְׁסֵתָרוֹ בְּלֵילָה - הָרִי זֶה קְרוֹב
4 לְמִזֵּיד²⁸, וְאִינוֹ נִקְלָט; מִפְּנֵי שֶׁזֶה פְּשִׁיעוֹת הִיא, שְׁהָרִי
5 הָיָה לוֹ לַעֲיִין²⁹ וְאַחֵר כֶּף יִזְרֵק אוֹ יִסְתֵּר.

(25) שגגה קרובה לזדון או קרובה לאונס. (26) ולא התכוון להרוג (מכות ח.). (27) שפשיעתו גדולה, שבעיון קל יכול היה לראות את העובר בדרך. (28) ולא מיד ממש, שהרי לא התכוון להרוג. (29) אם ישנם עוברי דרכים, שם.

6 ז. סֵתָרוֹ לְאִשְׁפָּה³⁰ בְּלֵילָה: אִם הָרָבִים מִצִּיּוֹן בָּה³¹
7 - הָרִי זֶה קְרוֹב לְמִזֵּיד³², וְאִינוֹ נִקְלָט; וְאִם אִין
8 הָרָבִים מִצִּיּוֹן בָּה כָּלָל - הָרִי זֶה קְרוֹב לְאִנָּס, וּפְטוּר
9 מִן הַגְּלוּת.

(30) שברשות הרבים, שתושבי העיר משליכים שם זבל ולפעמים גם עושים שם צרכיהם. (31) לעשות צרכיהם. (32) שהיה לו להעלות על הדעת שיש שם אדם והאבן תפגע בו, והיה עליו לעיין היטב.

10 ח. הָיָה הָאִשְׁפָּה עֲשׂוּיָה לְהַפְּנוֹת בָּה³³ בְּלֵילָה,
11 וְאִינָה עֲשׂוּיָה לְהַפְּנוֹת בָּה בְּיוֹם, וְנִקְרָה אָדָם³⁴ וַיֵּשֶׁב
12 שָׁם, וְנִפְלָה עָלָיו אֶבֶן בְּשַׁעַת סְתִירָה, וָמֶת - הָרִי זֶה
13 גוֹלָה³⁵. וְאִם אַחֵר שְׁנִפְלָה הָאֶבֶן³⁶ בָּא זֶה וַיֵּשֶׁב,
14 וְנִפְלָה עָלָיו וָמֶת - הָרִי זֶה פְּטוּר³⁷ מִן הַגְּלוּת.

(33) בני אדם לעשיית צרכיהם. (34) ביום. (35) מאחר שאינה עשויה להפנות בה ביום, אין זה קרוב למזיד. אבל גם אונס איננו, הואיל והיא עשויה להפנות בה בלילה, קורה לפעמים שמישהו נפנה שם גם ביום, רב פפא שם. וראה 'תוספות' שם דיבור-המתחיל באשפה. (36) מן הקיר, וקודם שהגיעה ארצה. (37) הטעם בהלכה ט.

15 ט. וְכֵן הַזֹּרֵק³⁸ אֶת הָאֶבֶן, וְאַחֵר שִׁיּוּצָא מִיָּדוֹ
16 הוֹצִיא הָלָה אֶת רֵאשׁוֹ³⁹ וְקִבְּלָהּ - פְּטוּר מִגְּלוּת;
17 שְׁנֵאֲמָר: וְנִמְצָא אֶת רֵעֵהוּ⁴⁰ - פָּרֵט לְמַמְצִיא עֲצָמוֹ.

(38) שם. (39) מן החלון. (40) בחוטב עצים ביער ונשל הברזל מן העץ ומצא את רעהו - הכתוב מדבר, ומשמע שרעהו כבר נמצא שם, ולא שהמציא עצמו אחר-כך.

18 י. הַשּׁוֹנֵא⁴¹ שֶׁהָרַג בְּשִׁגְגָה - אִינוֹ נִקְלָט; שְׁנֵאֲמָר⁴²:
19 וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ⁴³. חֲזָקָתוֹ⁴⁴ שֶׁהוּא קְרוֹב לְמִזֵּיד⁴⁵.
20 וְאִי זֶהוּ שׁוֹנֵא? זֶה שְׁלֹא דָבָר עִמּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים⁴⁶
21 מִפְּנֵי הָאִיבָה. וְכֵן אִם נִכְנָס לְקֶרֶן זוּיָה⁴⁷ וְהִמִּיתוּ שָׁם
22 בְּשִׁגְגָה, או שֶׁדָּחְפוּ בְּגוּפוֹ⁴⁸, או נִתְּפוֹן לְזִרְקָה⁴⁹
23 שְׁתִּימָם⁵⁰ וְזָרַק אֶרְבֶּעַ, או שֶׁעָלָה עַל דַּעְתּוֹ שְׁמִתָּה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ל' סיון - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קמז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

העלאתו את החבית או עם עלייתו על הסולם גוברת ההתנגדות לכובד החבית או של האדם המושך כלפי מטה. (64) מורידה מלמעלה למטה, ואף-על-פי שנוהר מלשברה. (65) והרגו, אף-על-פי שבוודאי נזהר שלא יפול וישבור מפרכתו. (66) מגלגל כמין מכבש, כדי להחליק את הטיח שבגג, ומוליך אותו לצד השיפוע, שמשם יורדים המים. (67) ומשום כך בירידה עליו לנקוט באמצעי זהירות מיוחדים.

1 יג. קצב⁶⁸ שהיה מקצב⁶⁹, והגביה ידו בקופיץ⁷⁰
2 לאחוריו, והחזירו לשבר העצם, בדרך שעושין
3 הקצבים: כל שימות בהולכה, שהיא ההגבהה
4 מלפניו⁷¹ וירידה מאחוריו⁷² - אינו גולה עליו; וכל
5 שימות בחזרה, שהיא עליה מאחוריו⁷³ וירידה
6 מלפניו - גולה. זה הפללה⁷⁴: כל שבדרך ירידתו⁷⁵ -
7 גולה; שלא בדרך ירידתו⁷⁶ - אינו גולה. ואפלו
8 בירידה שהיא צרך עליה - אינו גולה⁷⁷.

(68) מוכר בשר, מכות ז: (69) קוצץ בשר. (70) סכין גדולה. (71) עליה היא ופטור. (72) המשך וסיום ההגבהה היא, ומשום כך דינה כעליה ופטור. (73) תחילת הירידה מלפניו היא וחייב. במכה לפניו: בכיוון למטה ירידה היא וחייב; בכיוון למעלה עליה היא ופטור. במכה לאחוריו, המצב הפוך: הכיוון למעלה הוא כיוון לירידה לפניו וחייב; הכיוון למטה הוא סיום העליה מלפניו ואינו גולה (ירושלמי מכות פרק ב הלכה ד), [בבבלי שם ישנן כמה גירסאות, וקשה ליישבן לפי שיטת רבינו. ראה כסף-משנה כאן, ו'מראה הפנים' בירושלמי שם]. (74) משנה, שם. (75) והעליה מאחוריו בדרך ירידתו היא. (76) וירידה מאחוריו אינה בדרך ירידתו אלא בהמשך דרך הגבהתו. (77) [בבבלי שם נאמר: "או השליך עליו" (במדבר לה, כ) להביא ירידה שהיא צורך עליה, ופירש"י להביא - לחיוב. אולם רבינו מפרש לפטור, ונראה שלדעת רבינו המלה "פרט" שברישא של הברייתא נמשכת גם על בבא זו. וראה למעלה בהלכה י בדין דחפו בגופו. ונדחק רבינו לפירוש זה מפני שבסוף הסוגיא בדין נשמה שליבה, אמרו "דכולי עלמא עליה היא" (לדעת הכל ירידה שהיא צורך עליה - עליה היא), ולאחר מכן נאמר: הא והא לניזקין (אבל פטור מגלות, לדעת הכל), ראה מגיד-משנה בהלכות חובל ומזיק פ"ו ה"ד, ובגר"א מכות שם].

9 יד. פיצד? היה עולה בסלם⁷⁸, ונשטטה שליכה⁷⁹
10 מתחת רגליו ונפלה⁸⁰ והמיתה⁸¹ - פטור⁸¹ מן הגלות.
11 וכן המתפנן לזרק בצד זה, והלכה לה לצד אחר⁸²;
12 או שהיתה לו אבן מנחת⁸³ בחיקו, ולא הפיר בה
13 מעולם⁸⁴, ועמד, ונפלה⁸⁵ והמיתה; וכן הסומא⁸⁶
14 שהרג בשגגה - כל אלו פטורין מן הגלות, מפני
15 שהן קרובין לאנס.

(78) שם. (79) מדריגה. (80) שזוהי ירידה ממש. (81) כדעת התלמוד שם "דכולי עלמא עליה הוא" (דעת

טו. היתה אבן בחיקו⁸⁷, והפיר בה ושכחה, ועמד, ונפלה והמיתה - גולה; שנאמר: בשגגה - מפלל⁸⁸ שהיתה לו ידיעה⁸⁸. נשטט⁸⁹ הברזל מן העץ המתבקע⁹⁰ - אינו גולה; מפני שאין זה בא מכוח אלא מפני כוחו⁹¹, ונמצא כמו אנט⁹². וכן הזרק אבן⁹³ לתמר להפיל תמרים, ונפלו מן התמרים על תינוק והרגוהו - פטור; מפני שנפלו מכח כוחו⁹⁴.
וכן כל פיצא בזה משאר הסבות.

(87) בבא-קמא שם. (88) ואף-על-פי שבאוכל חלב בשוגג אין צורך בידיעה בתחילה, בהורג בשוגג צריך לידיעה בתחילה, משום שכתוב "אשר יבוא את רעהו ביער", שהוא ידיעה בתחילה. משום כך אין שגגה זו כשאר שגגות, ראה בית הבחירה לבבא-קמא עמ' 79, ו'תוספות' דיבורי-המתחיל בשגגה. (89) משנה מכות ז: מחלוקת רבי ורבנן, ופסק כרבנן. (90) נשטט הברזל מן הקת בשעה שהיה בתוך העץ שהוא כורתו, וניתו למרחוק והרג. כך מפרש רבינו מה שנאמר במשנה "מן העץ המתבקע", ואולם רש"י פירש שניתו קיסם ופגע והרג. ורבינו חננאל שם מביא את שני הפירושים. (91) המכה בעץ היא כוחו, וניתו הברזל מן העץ כוח כוחו הוא, שם ח. (92) כי הברזל נשטט כתוצאה מן המכה בעץ, אף-על-פי שהיה מהודק היטב בקת. (93) רב פפא, שם ח. (94) האבן היא כוח ראשון, ונפילת התמרים היא כוח שני.

פרק שביעי

1 יבאר תלמיד שגלה שמגלים רבו עמו, ועבד או אשה שגלתה, אם רבו ובעלה חייבים לזונם. ודין רוצח שנגמר דינו להגלותו ומת. ורוצח שהרג בשגגה בעיר מקלטו. ודין עיר מקלט שרובה רצחנים אם קולטת, והגולה אם יוצא מעיר מקלטו לעולם. ודין אחד מארבעה כהנים מחזיר את הרוצח כו'.

א. תלמיד שגלה² לעיר מקלט - מגלין רבו עמו²⁴; שנאמר: וחי - עשה לו כדי שיהיה, וחי בעלי חקמה³ ומבקשה⁴ בלא תלמוד תורה קמיתה²⁶ חשובין⁵. וכן הרב שגלה - מגלין ושיבתו עמו²⁷.

תלמיד שגלה לערי המקלט מגלין רבו עמו בו"

וי"ל שמוסיף "וחיי בעלי חכמה ומבקשיה בלא תלמוד תורה כמיתה חשובין" כהסבר מדוע מכינים לרוצח בשגגה את כל צרכיו על חשבון יהודי אחר ובפרט רבו, כי עניין זה הוא שאלה של חיים או היפך החיים, ומקורו בדברי הכתוב "החכמה תחיה בעלי".

וקשה לכאורה: מהרמב"ם משמע שמדובר בתלמיד הנמצא בדרגה כזו שכל חייו הם תלמוד תורה עד שבלעדיה חייו כמיתה חשובין, אבל בגמרא (מכות ב, ב) לא מצינו חילוק זה ואדרבא כהמשך לדין "מגלין רבו עמו" הביאה הגמ' "מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון" ופירש רש"י שם "שלא יביאווהו עוונותיו לידי הריגה בשוגג ויגלה ... שאינו מצוי אלא ברשעים" וא"כ איך מכניס הרמב"ם תלמיד כזה בתוך הסוג של "בעלי חכמה ומבקשיה". וגם צריך להבין מהו מקורו בלשון "בעלי החכמה ומבקשיה" והלא כתוב "החכמה תחי' בעלי" ומניין הוסיף גם מבקשי'.

והביאור: בעלי החכמה הם אלה הלומדים תורה באופן ש"תורתו דילי" הוא" (קידושין ל"ב) עד שנעשים הבעלים על דברי התורה שלמדו - "נקראת על שמו", "ומבקשיה" הם אלו שאינם עדיין בדרגה זו אבל מחפשים להיות בעלי החכמה, וכיון שהבטיחה תורה "יגעת ומצאת תאמין" הרי שביכח' הם כבעלי החכמה, ולכן "מגלין רבו עמו" כדי לעורר עניין זה מהכח אל הפועל.

(על פי לקו"ש חכ"ט ע' 33)

(2) מכות י. (3) הרב. (4) התלמידים. (5) שכתוב בתורה ובמצוותיה "וחי בהם" (ויקרא יח, ה), וכתוב "החכמה תחיה בעליה" (קהלת ז, יב). (6) שאין לו חיים בלא ישיבה (מכות שם).

1 ב. עבד⁷ שגלה⁸ לעיר מקלט - אין רבו חיב לזונו⁹,
2 ומעשה ידי לרבו¹⁰. אבל אשה שגלתה לעיר מקלט
3 - בעלה חיב לזונה. ואינו יכול¹¹ לומר לה: צאי
4 מעשה ידיך למזונותיך¹², אלא אם פן היו מספיקין
5 לה¹³.

(7) כנעני. (8) שהרג את ישראל בשגגה. ראה למעלה פרק ה הלכה ג. (9) לספק לו מזונות, אע"פ שכתוב "הוא ינוס אל אחת הערים האלה וחי", ואמרנו בהלכה הקודמת "עשה לו כדי שיחיה", אין חובה זו מוטלת על רבו. והטעם, מפני ש"יכול הרב לומר לעבד: עשה עמי ואיני זנך אלא חזור על הפתחים", שמצווים ישראל להחיות העבדים שביניהם, גיטין יב. הלכות עבדים פרק ה הלכה ג. (10) לספק לו מזונות אע"פ שכתוב "ונס אל אחת מן הערים האלה בכתובה שנתן לה בשעת הנישואין. (11) משום שחובתו לספק לה מזונות אינה מותנית במעשה ידיה. (12) אני מוחל לך על

מעשה ידיך ששייכים לי, ואת תמחלי לי על מזונותיך שאני חייב לך. (13) אבל במספיקים לה, יכול הוא לומר לה "צאי מעשה ידיך למזונותיך", ואינו חייב לזון אותה, אע"פ שזה מכביד עליה, שאין דרכה לחפש עבודה בעיר מקלט, שאין מכירים אותה (שם).

6 ג. רוצח¹⁴ שנגמר דינו¹⁵ להגלותו, ומת קדם שגלה
7 - מוליכין עצמותיו לשם¹⁶. ורוצח שמת בעיר
8 מקלט¹⁷ - קוברין אותו שם¹⁸. ובעת שימות הפהן
9 הגדול, מוליכין עצמות הרוצח משם לקברי
10 אבותיו¹⁹.

(14) מכות יא: (15) בבית-דין. (16) לעיר המקלט. אע"פ שהטעם "פן ידרוך גואל הדם אחרי הרוצח" (דברים יט, ו) שוב אינו קיים. (17) אע"פ שכבר קיבל עונש גלות, עדיין לא נתכפר לו עד שימות הכהן הגדול. (18) כתוב בהורג בשוגג, שנס לעיר המקלט, שלוש פעמים "שמה" (במדבר לה, ו, יא, יט), ודרשו רבותינו: "שם תהא דירתו, שם תהא מיתתו, שם תהא קבורתו", "ספרי" שופטים, קפא; מכילתא דרשב"י משפטים כא; מכות שם. (19) לפי הכתוב "ואחרי מות הכהן הגדול ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו" (שם, כח), "איהו ישיבה שהיא בארץ אחוזתו (בתוך הקרקע), הוי אומר זו קבורה", שם.

11 ד. שאר הלויים²⁰ השוכנים²¹ בעיר מקלט²², כשימות
12 אחד מהן - אינו נקבר בעיר ולא בתוך התחום²³;
13 שנאמר: ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכשם ולכל
14 חיתם²⁴ - לחיים נתנו ולא לקבורה²⁵.

(20) מכות יב. (21) ולא אלו שהוגלו לשם כרוצחים בשגגה. (22) שהן של הלויים, ככתוב: "ואת הערים אשר תתנו ללויים, את שש ערי המקלט" (שם, ו). (23) אלא נותנים להם בתי קברות חוץ לתחום. (24) ולכ צרכי חייהם. ואין לפרש "חיה" ממש, שהרי כתוב "לבהמתם", וחיה בכלל בהמה היא (נדרים פא.). (25) ואע"פ שהרוצח נקבר שם, אין זו אלא קבורת עראי עד מות הכהן הגדול, ועוד שברוצח הדגישה התורה במפורש "שמה", שם תהא קבורתו (מכות שם).

15 ה. רוצח²⁶ שהרג בשגגה בעיר מקלט²⁷ - גולה בה
16 משכונתה לשכונה²⁸, ואינו יוצא²⁹ מן העיר. וכן לוי³⁰
17 שהרג³¹ במדינתו³² - גולה למדינה אחרת³³ מערי
18 הלויים; לפי שפולן קולטות, כמו שיתבאר³⁴. ואם הרג
19 חוץ מערי הלויים, וברח לעירו - הרי זה קולט³⁵.

(26) שם יב: (27) שגלה לעיר המקלט, וחזר והרג באותה עיר בשוגג. (28) בתוך העיר. (29) אינו רשאי לצאת בגלל הרצח הראשון. (30) צריך לומר "ובן לוי", כלשון המשנה, שם. (31) בשוגג. (32) בעירו שדר בה, באחת מארבעים ושמונה הערים שנתנו ללויים, במדבר לה. (33) שהרי לא גלה ע"פ בית דין לעיר שיושב בה, ורשאי לצאת ממנה. (34) להלן פרק ח הלכה ט. (35) אע"פ שאין זו גלות אלא מקום דירתו הקבוע מלפני הרצח. בגמרא שם למדו דין זה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ל' סיון - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קמט

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הרי זה התיר עצמו למיתה ורשות לגואל הדם להרגו", ומדויק בלשונו שזה שהתיר עצמו למיתה אינה הסיבה שבגללה רשות לגואל הדם להרגו כי אז היה לו לכתוב: התיר עצמו למיתה לפי שרשות ביד גואל הדם להורגו. אלא שזה שהתיר עצמו למיתה הוא דין לעצמו, ולכן כתבו בלשון "הרי זה התיר עצמו למיתה" ובזה משמיענו חידוש דין מיוחד ברוצח בשגגה היוצא מעיר מקלטו שנחשב ל"גברא קטילא" וממילא אי אפשר שיחול עליו שום חיוב גם לא הצלת נפשות, כי הדין של פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה אינו יכול לחול על מי שהתורה אומרת עליו שע"י פעולת ההצלה נעשה גברא קטילא.

(עפ"י לקו"ש חלק ל"ח ע' 127)

(46) משנה, שם יא: (47) ואפילו לצורך דחוף, אינו יוצא עד שימות הכהן הגדול. (48) כגון עדות החודש (שם) או למול את הבן (ילקוט שמעוני מסעי, סד). (49) להעיד על אדם שעבר עבירה, שחייבים עליה מיתה. (50) כגון שמעידים על אדם שרצח, והוא בא להכחיש או להזים את העדות ולהציל את הנאשם, ואע"פ שפיקוח נפש דוחה כמעט את כל המצוות שבתורה. (51) וזהו פיקוח נפש של רבים. (52) שר צבא ישראל בימי המלך דוד. (53) ורשות לגואל הדם להרוג אותו. ומשום כך לא יצא, שאינו חייב לסכן חייו, כדי להציל חיי אחרים. (54) למעלה פרק ה הלכה י.

- ט. אחד⁵⁵ כהן גדול המשוים בשמן המשחה⁵⁶ ואחד¹⁷ המרבה בבגדים⁵⁷, ואחד הכהן הגדול העובד⁵⁸
- ואחד הכהן שעבר⁵⁹, כל אחד מארבעתן שמת⁶⁰ -
- מחזירי⁶¹ את הרוצח⁶². אבל משוח מלחמה⁶³ אינו²⁰
- מחזיר, מפני שהוא ככהן הדייט⁶⁴.²¹

(55) בין. . . ובין (מכות יא.). (56) הכהנים הגדולים מימות משה עד שנגנו שמן המשחה בימי המלך יאשיהו (יומא נב:). (57) הכהנים הגדולים ששימשו מיאשיהו ואילך. והיה הכהן הגדול מתחנך בריבוי בגדים, היינו בלבישת שמונה בגדים במקום ארבעה שלבש קודם לכן (הוריות יב:). (58) משמש אז בכהונה גדולה. (59) שנטמא כהן גדול או חלה, ומינו אחר תחתיו זמנית, וכשנתרפא הכהן וחזר לעבודתו, העבירו את האחר מתפקידו, ונקרא "כהן שעבר". (60) אפילו הכהן שעבר, שכל עבודתו לשעה היתה, ואע"פ שהכהן הקבוע העובד עדיין חי, מכות יא: (61) במיתתו. (62) מעיר מקלטו לעירו. (63) הנואם בפני העם לפני המלחמה (דברים כ, ב). (64) ככהן פשוט, ובחייבי גלות כתוב "עד מות הכהן הגדול" (במדבר לה, כח).

- י. רוצח שנגמר דינו⁶⁵ לגלות, ולא היה שם כהן גדול⁶⁶; ויהוירג⁶⁷ כהן גדול, ולא היה⁶⁸ שם כהן גדול אחר⁶⁹; וכהן גדול שהרג, ולא היה שם כהן גדול אחר - הרי אלו גולים, ואינן יוצאין מעיר מקלט לעולם⁷⁰.

מהכתוב "כי בעיר מלקטו ישב" (במדבר לה, כח) - עיר שקלטו כבר.

- ו. עיר מקלט שרפה רצחנים³⁶ - אינה קולטת;
- שנאמר³⁷: ודבר באזני זקני העיר ההיא את דבריו³⁸
- ולא ששוין דבריהם לדבריו. וכן עיר שאין בה
- זקנים³⁹ - אינה קולטת⁴⁰; שנאמר: זקני העיר
- ההיא⁴¹.

(36) מכות י: (37) ברוצח בשגגה שנמלט לעיר המקלט. (38) שרצח בשגגה. (39) דיינים. (40) ומשום כך משתדלים להעמיד בה דיינים. (41) שלשם נמלט, בה בעיר צריך שיהיו זקנים.

- ז. רוצח שגלה לעיר מקלט ורצו אנשי העיר לכבדו⁴² - יאמר להם: רוצח אני⁴³. אמרו לו: אף על פי כן⁴⁴ - יקבל מהן⁴⁵.

(42) כגון שהיה איש חשוב. משנה, מכות יב: (43) שצריך להודיע ולפרסם את חטאו, שבאה תקלה על-ידו. (44) אנו רוצים לכבדך. (45) שנאמר "וזה דבר הרוצח (דברים יט, ד) אין לך אלא דיבור הראשון", ואינו צריך לכפול דברו. תוספתא מכות פרק ב.

- ח. הגולה⁴⁶ אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם⁴⁷. ואפילו לדבר מצוה⁴⁸ או לעדות, בין עדות ממון בין עדות נפשות⁴⁹. ואפילו להציל נפש⁵⁰ בעדותו, או להציל מיד העובד פושעים או מיד הנזיר או מיד הדלקה ומן המפלת. אפילו כל ישראל צריכין⁵¹ להשועתו כיוצא בן צרויה⁵² - אינו יוצא משם לעולם, עד מות הכהן הגדול. ואם יצא - התיר עצמו למיתה⁵³. כמו שפירשנו⁵⁴.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואפילו כל ישראל צריכין לתשועתו"

הקשו האחרונים מדוע לא יצא הרוצח בשגגה להציל אדם בעדותו ו"אפילו אם כל ישראל צריכין לתשועתו", והלא פיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה. יש שתירצו שאסור כיון שמסכן עצמו ויכול למות ביד גואל הדם, ותירוצם קשה שהרי אם מדובר בפיקוח נפש הרי בוודאי אפשר להגביל את גואל הדם ולמנוע ממנו להרוג את הרוצח נפש בשגגה.

ויש שתירצו שכיון שנתגלגלה על ידו הריגת נפש מישראל לא יתכן שתבוא תשועה לישראל על ידו, וצריך עיון גדול היאך אפשר לסמוך על סברא זו ולדחות בגללה פיקוח נפש שדוחה כל התורה כולה.

ויש שתירצו שהוא גזירת הכתוב, אבל גם זה קשה שהרי פיקוח נפש הדוחה כל התורה כולה, דוחה גם גזירת הכתוב.

והביאור בזה: בפ"ה ה"י כתב "...ויצא חוץ לתחומה בזדון

קנ שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי א' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(65) שם. (66) כגון שמת הכהן הגדול לפני שנגמר דינו של זה, ועדיין לא מינו אחר תחתיו. ואם מת הכהן הגדול אחרי שנגמר דינו, הרוצח פטור מגלות (לקמן הלכה יא). (67) וכן ההורג בשוגג. (68) בשעת גמר דינו. ראה 'בית הבחירה' למכות כאן. (69) אחד משלושה האחרים שזכרו בהלכה הקודמת. (70) אפילו אם מינו אחר-כך כהן גדול אחר, ומת לאחר זמן. בגמרא שם למדו מהכתוב, שרק מותו של מי שהיה כהן גדול בשעת גמר דינו של הרוצח, מחזיר את הגולה.

טו. אף על פי שהחובל⁸⁹ באביו בזדון חייב מיתת בית דין⁹⁰ כמו ההורג⁹¹ שאר אדם, אם חבל באביו או באמו בשגגה - אינו חייב גלות⁹²; שלא חייבה תורה גלות אלא [להורג]⁹³ נפש אדם בשגגה בלבד, כמו שבארנו⁹⁴.

(89) עושה חבורה. (90) ככתוב: ומכה אביו ואמו מות יומת (שמות כא, טו). (91) במזיד. (92) ואין דינו כהורג אדם בשוגג (מכות ח:). (93) ככתוב: ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה (במדבר לה, יא). וראה 'ספרי' שם קנט. (94) למעלה פרק ה.

יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ח

פרק שמיני

(1) יבאר שמצות-עשה להפריש ערי מקלט וכמה יהיו. ודין בחמשה עשר באדר מתקנים הדרכים של ערי מקלט בכל שנה. ודין כל ערי הלויים קולטות ומה בינן לערי מקלט. א. מצות עשה² להפריש³ ערי מקלט⁴, שנאמר: שלוש ערים תבדיל לך. ואין ערי מקלט⁵ נוהגות אלא בארץ ישראל⁶.

(2) על הציבור בכלל ועל ראשי העם בפרט. (3) לייחד. (4) להציל את ההורג שוגג מיד גואל הדם. (5) ותחילת הפסוק "מצווח לאמר", "להזהיר בית דין על כך" (ספרי שופטים, קפג). (6) ואין מצוות הפרשת ערי מקלט. (7) ככתוב: "שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצך, אשר ה' אלוהיך נותן לך לרשתה", "יכול כיוון שבאו לארץ יהיו חייבים למנות ערי מקלט (ש) בחוצה לארץ, אמרת: לא אמרתי אלא 'אשר אני נותן לכם', כאשר ניתן לכם, אתם חייבים למנות ערי מקלט, ולא בחוצה לארץ" (ספרי וזטא מובא בילקוט שמעוני מסעי לה, פסקה "כי אתם").

ב. ויש ערים⁸ היו. שלש הבדיל משה רבנו⁹ בעבר הירדן¹⁰, ושלש הבדיל יהושע¹¹ בארץ כנען¹².

~ נקודות משיחות קודש ~

"שלש הבדיל משה בעבר הירדן ושלש הבדיל יהושע בארץ כנען".

הלשון "ארץ כנען" שנקט הרמב"ם היא מדויקת, וכאן באה למעט את עבר הירדן ששם הובדלו הערים על ידי משה רבנו. אבל בהלכות שמיטה ויובל פי"ג ה"י שכתב "כל שבט לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען כו'" רצונו

יא. נגמר דינו⁷¹ לגלות, ואחר כך מת הכהן הגדול קדם שגילה הרוצח - הרי זה פטור מן הגלות⁷². ואם עד שלא נגמר⁷³ דינו מת הכהן הגדול, ומנו כהן אחר תחתיו, ואחר כך נגמר דינו - הרי זה חוזר במיתתו של שני⁷⁴ שנגמר דינו בפניו⁷⁵.

(71) מכות שם. (72) אחר שנגמר דינו, הרי הוא כמי שגלה, אע"פ שעונש הגלות עדיין לא יצא לפועל, ומשום כך עם מיתת הכהן הגדול שהיא עיקר הכפרה, נפטור מגלות, כדין כל רוצח שגלה אפילו יום אחד ומת הכהן הגדול. ראה רבינו עובדיה מברטנורא, ו'תוספות יום טוב' כאן. (73) קודם שנגמר. (74) מפני שנגמר דינו בימיו, ואע"פ שלא הרג בימיו. (75) ו"היה לו (לאותו כהן גדול) לבקש רחמים שיגמור דינו לזכות ולא ביקש" (שם), ולכן נענש שהחזרתו של הרוצח תלוי במיתתו.

יב. נגמר דינו⁷⁶ ונמצא⁷⁷ הכהן הגדול בן גרושה⁷⁸ או בן חלוצה⁷⁹ - בטלה כהונה⁸⁰, וכאלו נגמר דינו בלא כהן גדול, ואינו יוצא משם לעולם⁸¹.

(76) לגלות (שם). (77) נודע. (78) ופסול לכהונה, שהרי נולד מאיסורי כהונה. (79) אשה, שמת בעלה ולא השאיר ילדים, וחלץ לה יבמה ונישאה לכהן באיסור, וילדה לו בן ולא ידעו שהוא פסול, ומינהו כהן גדול. (80) למפרע, שהרי הוברר בדבר שלא היה כהן גדול בשעה שנגמר דינו של זה לגלות. [ראה בפ"ו מהלכות ביאת מקדש, שהקרבנות שהקריב לפני שנודע הפסול כשרים, ולא בטלה כהונה למפרע, שם גזירת הכתוב היא, ולמדוה מן הפסוק (דברים לג, יא) "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה", אפילו חללים שבו, פועל ידיו תרצה (בגמרא שם יב.)]. (81) ראה למעלה הלכה י.

יג. רוצח ששב לעירו אחר מות הכהן הגדול⁸² - הרי הוא פשאר כל אדם. ואם הרגו גואל הדם - נהרג עליו⁸³; שפכר נתפסר לו בגלותו⁸⁴.

(82) ככתוב: "ואחרי מות הכהן הגדול ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו" (במדבר לה, כח). (83) בבית-דין או על-ידי גואל הדם של הרוצח ששב לעירו. (84) שנמשכה עד מות הכהן. ראה מכות ב:

יד. אף על פי שנתפסר - אינו חוזר⁸⁵ בה לשפירה⁸⁶ שהיה בה⁸⁷ לעולם; אלא הרי הוא מורד מגדלתו כל ימיו, הואיל וכאה תקלה זו הגדולה⁸⁸ על ידו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי א' תמוז – ספר נזיקין – הל' רוצה ושמירת נפש קנא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מערי מקלט קולטת עד שיובדלו כולן, שנאמר שש ערי מקלט תהיינה לכם".

וביאור הדברים: בהלכה א' בא להשמיענו שמצוה זו היא מצוה התלויה בארץ, ולכן הביא הפסוק "שלוש ערים תבדיל לך" כי עיקר החיוב הוא על שלוש הערים שבא"י. בהלכה ב' ממשיך "ושש ערים היו" רוצה לומר שאף שעיקר ויסוד החיוב הוא שלוש הערים שבארץ ישראל הרי שלהלכה בפועל צריך שיהיו שש ערים שקולטות את הרוצח, ודיני ערי מקלט חלים על כל ששת הערים.

ובהלכה ג' מדגיש נקודה: כמו שבהפרשת ערי מקלט המצוה היא בארץ ישראל דווקא (והשלוש שבעבר הירדן הם כעניין טפל ודבר נוסף), כך גם בדין קליטתן ש"הודיענו משה רבינו שאין שלוש ערים שבעבר הירדן קולטות עד שיובדלו שלש שבארץ כנען".

ודין זה אינו נכלל במה ש"אין כל אחת משש ערי מקלט קולטת עד שיובדלו כולם" כי שם מדובר על כך שכל ערי המקלט הן כחפצא אחת ודין קליטתן הוא רק כשישנן כל השש, וכשחסרה אחת או בעבר הירדן או בארץ כנען מתבטלת כל החפצא של ששת ערי המקלט וכולן אינן קולטות. אבל במה שהוסיף: "הודיענו משה רבינו שאין שלוש ערים שבעבר הירדן קולטות עד שיובדלו שלוש שבארץ כנען", חידש דין נוסף שלא רק שאינן קולטות אלא שגם אין כאן חלות שם ערי מקלט כל זמן שלא נבדלו אותן שבארץ כנען.

(על פי לקו"ש חז"ט ע' ט"ז)

13 אפילו אלה שכבר הופרשו (מכות ט:). 14 "עד שיהו ששת קולטות כאחת" (שם וספרי מסעי קס). 15 הרי ידע שלא יקלטו בחייו.

- ד. בימי המלך המשיח¹⁶ מוסיפין שלש אחרות על אלו השש¹⁷, שנאמר: ויספף לה עוד שלש ערים על השלש האלה. והיכן מוסיפין אותן? בערי הקיני והקנזי והקדמוני, שנכרת לאברהם אבינו ברית עליהן¹⁸ ועדין לא נכפשו. ועליהן נאמר בתורה: ואם ירחיב ה' אליהן את גבולן¹⁹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"בימי המלך המשיח מוסיפין שלוש אחרות על אלו השש". ובהלכות מלכים ריש פ"א מביא חיוב הוספת שלוש הערים לעתיד לבוא כהוכחה שלישית לביאת המשיח מהתורה אחרי "ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך ... כו" ובפרשת בלעם שניבא בשני המשיחים, שכל מי שאינו מאמין בו כו' כופר בתורה ובמשה רבנו. וצריך להבין מדוע לא הסתפק בשתי הראיות הראשונות מהפסוקים שבתורה, ונזקק להוכחה שלישית מדין ערי מקלט לעתיד לבוא.

למעט ארץ הקיני והקדמוני שלעתיד לבוא ינחלו בהם הלווים נחלה.

על פי זה תתורץ הקושיא על הסמ"ג שכתב (לאווין רע"ו, רע"ז). שלעתיד לבוא נוטלין שבט לוי חלק בארץ, והוא לכאורה נגד מה שכתב הרמב"ם "כל שבט לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען" והלא הסמ"ג "דרכו תמיד להלך בעקבות הרמב"ם וברוב המקומות אינו אלא כמעתיק כו'" (יד מלאכי כללי הסמ"ג סמ"ו) ומניין למד הסמ"ג דעה זו ברמב"ם.

אלא, שעל פי הנ"ל יובן שמה שכתב הרמב"ם שלא ינחלו בארץ כנען הוא מדויק ובא למעט המקום שהוא ארץ ישראל ואינו ארץ כנען, היינו הקיני והקדמוני כנ"ל ששם ינחלו הלווים לעתיד לבוא.

(על פי לקו"ש חז"ט עמוד 106 הערה 37)

8 ככתוב: "והערים אשר תתנו, שש ערי מקלט תהיינה לכם" (במדבר לה, יג). 9 "אז יבדיל (=הבדיל) משה שלוש ערים בעבר הירדן ... את בצר במדבר בארץ המישור לראובני, ואת ראמות בגלעד לגדי, ואת גולן בבשן למנשי" (דברים ד, מא-מג). 10 המזרחי, בארץ סיחון ועוג, כאשר ציווה אותו ה': "את שלוש הערים תתנו מעבר לירדן" (במדבר לה, יד). 11 "ויקדשו את קדש בגליל בהר נפתלי ואת שכם בהר אפרים ואת קריית ארבע היא חברון בהר יהודה" (יהושע כ, ז). 12 כאשר ציווה ה' את משה: "ואת שלוש הערים תתנו בארץ כנען, ערי מקלט תהיינה" (במדבר שם). [בתוספתא מכות פרק ב שנינו, שיהושע הפרישן מיד כשבאו לארץ, אבל לא היו קולטות עד ארבע עשרה שנה של כיבוש וחלוקה, וכן בספרי שופטים קפה, ובירושלמי מכות פרק ב הלכה ו, אבל רש"י במשנה ט: כותב שהובדלו אחרי כיבוש וחלוקה].

- ג. אין אחת¹³ מערי מקלט קולטת עד שיבדלו כלן, שנאמר: שש ערי מקלט¹⁴ תהיינה לכם. והודיענו משה רבנו, שאין שלש שבעבר הירדן קולטות עד שיבדלו שלש שבארץ כנען. ולמה הבדילן¹⁵? אמר: הואיל ובאה מצוה לדיי אקמנה.

~ נקודות משיחות קודש ~

שלוש ערים תבדיל לך.

וצריך להבין בשלוש ההלכות:

בהלכה א': "מצות-עשה להפריש ערי מקלט ... שנאמר שלוש ערים תבדיל לך כו'" והלא שש ערים היו, ומדוע לא הביא הפסוק "שש ערי מקלט תהיינה לכם" כפי שהביאו בהלכה ג'.

בהלכה ב': מדוע כתב "ושש ערים היו" בלשון סיפור דברים, והלא הוא ציווי.

בהלכה ג': "הודיענו משה רבינו שאין שלש שבעבר הירדן קולטות עד שיובדלו שלוש שבארץ כנען" והלא לכאורה זה נכלל כבר במה שכתב בתחילת הלכה זו "שאין אחת

קנב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי א' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

30) שנאמר "ולא ישפך דם נקי ... והיה עליך דמים" (דברים יט, י), מועד קטן ה.

ז. וכן מוֹשְׁחִין³¹ בֵּין פֶּלַעַר וְעִיר מְעָרִי מְקַלֵּט¹⁴ בְּתַחֲלֵת הַפָּרָשָׁתָן³², עַד שֶׁהָיוּ מְשַׁלְשֹׁת בְּשָׁנָה³³; 15 שְׁנָאֵמַר: תָּכִין לָךְ הַדֶּרֶךְ³⁴. 16

31) מודדים במשיחה (=חבל). והראב"ד גרס "משווין". 32) על ידי משה בעבר הירדן המזרחי ועל ידי יהושע בארץ ישראל המערבית. 33) מרחקים שווים בין שלוש ערי מקלט ואליהן. חבורן בדרום וקדש בצפון ושכם באמצע, וכנגדן בעבר הירדן: בצר, רמות בגלעד וגולן בבשן. והיה מתחילת הגבול בדרום הארץ לחבורן כמחבורן לשכם, ומחבורן לשכם כמשכם לקדש, ומשכם לקדש כמקדש לגבול בצפון הארץ. יושבי דרום הולכים לחבורן, יושבי צפון - לקדש, והיושבים בין חבורן לשכם: הסמוכים לחבורן נמלטים לחבורן, והסמוכים לשכם - לשכם, וכן משכם לקדש, מכות ט: 34) והמשכו "ושילשת את גבול ארצך".

ח. עֲרֵי מְקַלֵּט אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן לֹא עֲנִוֹת³⁵ גְּדוּלוֹת, 17 וְלֹא כְּרֵפִים³⁶ גְּדוּלִים, וְלֹא קִטְנִים³⁷, אֲלֵא עֲנִוֹת 18 בִּינוּנוֹת. וְאֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתָן אֲלֵא בְּמִקּוֹם שְׁוִיָּה³⁸ 19 וּבְמִקּוֹם הַמִּים. וְאֵם אֵין שָׁם מִים³⁹ - מְכַנְּסִין⁴⁰ 20 לְתוֹכָן מִים. וְאֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתָן אֲלֵא בְּמִקּוֹם 21 אֲכֻלּוּסִין⁴¹. נִתְמַעֲטוּ אֲכֻלּוּסִיָּהּ - מוֹסִיפִין עֲלֶיהָ. 22 נִתְמַעֲטוּ דִּירִיָּהּ⁴² - מְכַנְּסִין לְתוֹכָן כְּהָנִים לְוִיִּם 23 וְיִשְׂרָאֵלִים. וְאֵין פּוֹרְשִׁין בְּתוֹכָן מְצוּדוֹת⁴³, וְאֵין 24 מְשַׁלְּטִין בְּתוֹכָן חֲבָלִים⁴⁴, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִהְיֶה רֶגֶל גּוֹאֵל 25 הַדָּם מְצוּיָה שָׁם⁴⁵. 26

35) אינן מוקפות חומה. 36) מוקפים חומה, ששיירות ממקום אחר רגילות לבוא לשם, ויכול גואל הדם להסתנן העירה עם השיירות בלי שירגישו בו, ויהרוג את הרוצח ששגג. 37) בכרייתא שם כתוב: "לא טירין קטנים", פירוש ערים קטנות מוקפות חומה. בדפוס רומי (ר"מ) חסרות המלים: "ולא קטנים". 38) שיהיו מזונותיהם מצויים לקנות. 39) בשעת חלוקת הארץ בימי יהושע, או שהיו ונתייבשו. 40) בתעלות מן הנהרות הרחוקים. 41) כפרים וישוב סמוכים להן, שלא יתנפלו עליה גואלי הדם מזויינים (רש"י שם). 42) תושבי העיר. 43) לצוד חיות, שציידים מלומדי חרב הם, ועיר שמצויות בה מצודות, אף כלי זיין מצויים בה, ושמה ייכנס גואל הדם לתוך העיר, ויקנה שם נשק ויהרוג את הרוצח (שם) יביא נשק ממקומו, ירגישו בו. 44) למצודות, מטעם זה שהזכרנו. 45) טעם זה נזכר בגמרא שם.

ט. כָּל עֲרֵי הַלְוִיִּם⁴⁶ קוֹלְטוֹת, וְכָל אֶחָת מֵהֶן עִיר 27 מְקַלֵּט הִיא. שְׁנָאֵמַר: וְעֲלִיהֶם⁴⁷ תִּתְּנוּ אֲרָבָעִים 28 וּשְׁתֵּים עִיר, כָּל הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלִוִּים אֲרָבָעִים 29 וּשְׁמֹנֶה עִיר - הַקִּישָׁן⁴⁸ הַכְּתוּב בְּלָן⁴⁹ זֶה לְזֹו לְקַלְטָא⁵⁰. 30

46) ולאו דווקא שש ערי המקלט, שנתייחדו לכך (מכות

ויש לומר שבראיה זו ישנה מעלה שאין בשתי הראשונות שהן הבטחות התורה, ובתנאים מסוימים עלול להיות שינוי בהבטחה כגון שבהבטחה ש"בין הקב"ה לנביא" אפשר שלא תתקיים אם "יגרום החטא" (הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות) ומזה מובן שאף אם ברור שתתקיים הבטחת הנביא אין זה מפני שהבטחת הנביא אינה ניתנת לשינוי אלא שלפועל אין שינוי בהבטחות אלו.

אבל בנוגע לציווי התורה ו"דבר ברור ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון ותוספת" ולכן כשהגאולה הוא פרט במצות ערי המקלט אי אפשר שיהיה שינוי ח"ו בהבטחה זו.

(על פי לקו"ש חלק ז"ד ע' 115)

16) ונרמז בפסוק "ואם ירחיב ה' אלוךך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך" (דברים יט, ח). 17) שנצטוו באותה פרשה להפריש בארץ כנען, לאחר שכבר הבדיל משה שלוש ערים בעבר הירדן המזרחי (דברים ד, מא). 18) "ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת ... את הקניי ואת הקניזי ואת הקדמוני" (בראשית טו, יח-יט). 19) והמשך הפסוק "כאשר נשבע לאבותיך" (ולא כתוב "כאשר נשבע לתת לך").

ה. וְחִיבִין בֵּית דִּין לִכְנוֹן הַדְּרָכִים²⁰ לְעָרֵי מְקַלֵּט, 1 לְתַקְנָם וּלְהַרְחִיבָן²¹. וּמִסִּירִין מֵהֶן כָּל מְכָשׁוּל וְכָל 2 תַּקְלָה. וְאֵין מְנִיחִין בְּדֶרֶךְ לֹא תִל²² וְלֹא גִיא²³ וְלֹא 3 נְהַר, אֲלֵא עוֹשִׂין עָלָיו גָּשֶׁר, כְּדֵי שֶׁלֹּא לַעֲכָב²⁴ אֶת 4 הַבּוֹרֵחַ לְשָׁם. שְׁנָאֵמַר: תָּכִין לָךְ הַדֶּרֶךְ²⁵. וְרַחֵב דֶּרֶךְ 5 עֲרֵי מְקַלֵּט אֵין פְּחוֹת מְשַׁלְשִׁים וּשְׁתֵּים אַמּוֹת. 6 וּמְקַלְטֵי מְקַלְטֵי הֵיחָה כְּתוּב עַל פְּרִשְׁת דְּרָכִים²⁶, כְּדֵי 7 שִׁפְיָרוּ הַרְצָחִים²⁷ וְיִפְנוּ לְשָׁם. 8

20) לעשות דרכים ישרות בלא עיקול וסיבוב (מכות ט:). 21) כל זה נכלל בחובת בית דין "לכוון הדרכים". 22) גבעה. 23) בקעה. 24) וישיגו גואל הדם ויהרגהו. 25) שתהיה דרך כבושה, ישרה ומוכנה לנמלטים לערי מקלט, מכות שם. ועיין פירוש המשניות לרבינו, שקלים פרק א משנה א. 26) בכל מקום שהיו שתי דרכים לכיוונים שונים, ואחת מהן פונה לעיר המקלט, היה עץ תקוע באותה דרך וכתוב בה: "מקלט" (רש"י שם). 27) ולא יטעו.

9. וּבְחֻמְשָׁה עָשָׂר בָּאֵדָר כָּל שָׁנָה בֵּית דִּין מוֹצִיאִין 9 שְׁלוּחִים לְתַקֵּן הַדְּרָכִים²⁸, וְכָל מְקוֹם שֶׁמְצִאָהוּ 10 שְׁנִתְקַלְקַל - מְתַקְּנִים אוֹתוֹ. וּבֵית דִּין שֶׁנִּתְרַשְׁלוּ²⁹ 11 בְּדֶרֶךְ זֶה - מַעֲלָה עֲלֵיהֶן הַכְּתוּב כָּאֵלוּ שֶׁכָּבוּ 12 דְּמִים³⁰. 13

28) שנתקלקלו בימות הגשמים, "כדי שאם ינוס מכה נפש בשגגה, לא ימצא מניעה שתמנע אותו מלנוס ..." (פירוש המשניות שם). 29) ולא עשו את כל התיקונים הדרושים.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי א' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קנג

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

56) אלפיים אמה סביבה (שם, ה), ראה סוטה כז: 57) ואסור לגזול הדם להרגו שם, מכות יא: 58) ענפיו. 59) הרוצח בשוגג. 60) כי בכל מקום בתלמוד הולך הנוף אחר העיקר, ודין הנוף כאילו היה בתוך התחום (שם יב). פסק כרב אשי שפירש כוונת המשנה: "אף אחרי הנוף" וכל שכן שהולכים אחרי העיקר אם הוא בפנים והנוף בחוץ. 61) לגזע העץ. 62) כאילו היה העיקר במקום הנוף בתוך התחום. דין זה, שלפעמים הולך העיקר אחר הנוף, הוא בעניין מקלט בלבד, כדי להציל את הרוצח בשוגג. 63) את הרוצח בשוגג שנמלט. 64) אם יש בו מערה, אבל בית דירה אין שם שהרי אסור לבנות בתים בתחום ערי מקלט (שם). 65) מיותר הוא, שהרי כתוב באותה פרשה "כי בעיר מקלטו ישב", ולהדגשה בא, דווקא "בה", בתוך העיר ולא בתחומה (שם).

פרק תשיעי

1) יבאר הרוג שנמצא נופל לארץ ולא נודע מי הכהו. ודין מצות עגלה ערופה. וכיצד מודדים ולא יזה עיר מודדים כו'. ודין אם פסול בעבירה או נשים ראו את ההורג אם עורפין.

א. הרוג שנמצא נופל² לארץ³, ולא נודע מי הכהו⁴ - מניחין אותו במקומו⁵. ויוצאין⁶ חמשה זקנים מבית דין הגדול⁷ שפירושלים, שנאמר: ויצאו זקניהם⁸ ושפטו⁹. ומודדין ממנו¹⁰ אל הערים¹¹ שסביבות החלל¹². אפלו נמצא¹³ בצד עיר זו, שהדבר ידוע בודאי¹⁴ שהיא הקרובה - מצוה למדוד¹⁵.

2) מושלך. רבינו נקט לשון הכתוב (דברים כא, א). 3) ולא צף על פני המים, ראה לקמן הלכה יא. 4) על-מנת לקברו שם לאחר מכן, ראה לקמן הלכה ב. 5) למקום שנמצא בו ההורג. 6) כדעת רבי יהודה (סוטה מד:). ופסק רבינו כרבי יהודה, אף-על-פני שסתם משנה שם כרבי שמעון שיוצאים שלושה, משום שרבי הסכים לדעת רבי יהודה, ואמר: "נראים דברי רבי יהודה בעריפה" (ירושלמי סוטה פרק ט הלכה א), וראה יונתן בן עוזיאל לדברים שם. ובכסף-משנה מנמק דברי רבינו, מפני שהמחלוקת של רבי שמעון ורבי יהודה נמצאת בסנהדרין יד. וכלל בדינו, שסתם משנה ואחר-כך מחלוקת - אין הלכה כסתם. ואף שבשתי מסכתות אין סדר למשנה, זה רק כששתיהן בסדר אחד, משא"כ בשני סדרים. 7) מסנהדרין הגדולה. 8) ולא כתוב זקני העיר, משמע המיוחדים שבזקנים, אלו סנהדרין גדולה (סוטה שם). 9) מן ההורג. 10) לדעת איזו עיר הקרובה ביותר, "ולא מן הערים אל החלל" (ספרי שופטים, רה). 11) ההורג. 12) סוטה מה. 13) והמדידה מיותרת. 14) ככתוב "ומדדו" (שם).

ב. אחר שמודדין ונודעה העיר הקרובה, קוברין את ההורג במקומו¹⁵, וחוזרין זקני ירושלים למקומן¹⁶. ובית דין של אותה העיר¹⁷ מביאין עגלת בקר¹⁸ משל אנשי אותה העיר¹⁹, ומורידים אותה אל נחל²⁰ ששוטף בתוכה²¹. וזהו 'איתן'²² האמור בתורה²³.

47) על שש ערי המקלט הנזכרות בתחילת הכתוב. 48) השווה אותן. 49) על ידי שכלל כולן ביחד בסוף הכתוב. 50) אף על פי שבארבעים ושתיים הערים הנוספות לא נאמר במפורש בתורה שהן קולטות.

י. ומה הפרש יש בין ערי מקלט שהבדלו למקלט⁵¹ ובין שאר ערי הלויים? שערי מקלט קולטות בין לדעת⁵² בין שלא לדעת⁵³, הואיל ונקנס בהן - נקלט; ושאר ערי הלויים אינן קולטות אלא לדעת. ורוצח הדר בערי מקלט - אינו נותן שכר ביתו⁵⁴; והדר בשאר ערי הלויים - נותן שכר⁵⁵ לבצל הבית.

~ נקודות משיחות קודש ~

"והרוצח הדר בעיר מקלט אינו נותן שכר ביתו, והדר בשאר ערי הלויים נותן שכר לבצל הבית".

ולכאורה קשה שהרי הוזכרו שבט לוי שלא לנחול בארץ, ומה שניתן להם הם ערים לשבת בלבד ולא לאחוזות נחלה. ולאידך מצינו שהלויים מתוודים וידוי מעשרות ואומרים "ואת האדמה אשר נתת לנו" דבר המוכיח את בעלותם על הערים האלה.

אלא שבעלות הלויים על ערי המקלט היא בעלות כללית של כל השבט ולא בעלות פרטית של כל אחד ואחד מבני לוי, ולכן הדר בערי הלויים נותן שכר ביתו. ומה שכתב שרוצח הדר בערי המקלט אינו נותן שכר ביתו ללוי, הוא משום שפסק כהדרשה בבבלי "והיו לכם הערים כו" "לכם לכל צרכיכם" היינו גם לרוצחים בשגגה.

ויש להוסיף בפנימיות העניינים: הורג הנפש יצר פירוד בין אדם למקום ובין אדם לחברו, ועל כן כפרתו היא בערי המקלט שניתנו ללויים שתפקידם ועניינם הוא חיבור בין אדם למקום - "לעבוד את ה' ולשרתו" וחיבור בין אדם לחברו - "ויילוו עליך וישרתוך".

(על פי לקו"ש חלק כ"ה ע' 93)

51) שש הערים. 52) שברח לשם לשם קליטה (מכות שם). 53) שנכנס שם במקרה, ולא ידע שהיא קולטת. 54) לבצל הבית, משום שבשש ערי המקלט כתוב "והיו לכם - לרוצחים - הערים" (במדבר לה, יב), ודרשו חכמינו: "לכם לכל צרכיכם" (מכות יג). 55) כי הכתוב "ועליהם תתנו ארבעים ושתיים עיר" (שם, ו) אינו בא להשוות ערים אלה לשש ערי המקלט אלא לעניין קליטה בלבד. זו היא דעתו של רבי יהודה במשנה, לפי פירוש הגמרא שם.

יא. כל עיר הקולטת - תחומה⁵⁶ קולט כמוה⁵⁷. אילן שעומד בתוך תחום ערי מקלט, ונופו⁵⁸ נוטה חוץ לתחום - משגיגע⁵⁹ תחת הנוף נקלט⁶⁰. היה עומד חוץ לתחום, ונופו נוטה לתוך התחום - משגיגע לעקרו⁶¹ נקלט⁶², וההורגו שם⁶³ - נהרג עליו. ואף על פי שהתחום קולט - אין הרוצח דר בו⁶⁴; שנאמר: וישב בה⁶⁵ - ולא בתחומה.

דין של אותה העיר עם כל זקניה²⁷, אפלו הם
מאה²⁸, כלן רוחצין²⁹ את ידיהן שם במקום
ערפתה³⁰. ואומרים שם בתוך הנחל³¹ בלשון
הקדש³²: ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא
ראו. כלומר³³, שלא בא לידינו הנחל הזה
ופטנוהו³⁴ בלא מזונות³⁵, ולא ראינוהו ופטנוהו
בלא לזיה³⁶. והנהגים³⁷ אומרים בלשון הקדש: פפר
לעמך ישראל³⁸. והולכין להן. והקדוש ברוך הוא³⁹
מכפר על הדם, שנאמר: ונכפר להם הדם⁴⁰.

"ומורידין אותה אל נחל שהוא שוטף בחזקה וזהו איתן
האמור בתורה".

הרמב"ם כאן הלך לשיטתו במורה נבוכים (ח"ג פ"מ) שמה
שמורידין את העגלה אל הנחל השוטף בחזקה, ו"אשר לא
יעבד בו ולא יזרע" הוא מכאן ולהבא, הוא תחבולה למצוא
את הרוצח כי כשידעו אנשי העיר שעתיד הנחל שלהם
להאסר יעשו כל שביכולתם למצוא את הרוצח.

אבל רש"י (שופטים כא, ד.) כתב שנחל איתן הוא נחל "קשה
שלא נעבד" ומתאים להמשך שהביא שם: "אמר הקב"ה
תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות ותערף במקום
שאינו עושה פירות לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו
לעשות פירות".

וי"ל שנחלקו בגדר כפרת עגלה ערופה: לדעת הרמב"ם
הכפרה היא מצד הפועל ועל ידי הורדת העגלה ימצא
הרוצח שהוא הפועל את פעולת הרציחה.

אבל רש"י סבר שכפרת עגלה ערופה היא על הנפעל היינו
על הפירות שלא הניחוהו לנרצח לעשות, ולכן הנחל איתן
הוא נחל קשה וגם הוא אינו עושה פירות.

ודעת הרמב"ן שם שגדר עגלה ערופה הוא "כענין
הקרבנות הנעשים שעיר המשתלח ופרה אדומה כו" וגדר
כפרתה הוא על הפעולה כמו כל קרבן המכפר על עבירה
מסוימת, וכן הוא ברמב"ם ב"ד החזקה" (סוף הלכות
מעילה) שמנה עגלה ערופה עם פרה אדומה ושעיר
המשתלח כחוקים.

(על פי לקו"ש חלק כ"ד ע' 121)

15) במקום שמצאו אותו שם, שזהו "מקומו", שמת מצוה
קונה מקומו, שם מה: וראה לקמן הלכה ט. 16) שאין
תפקידם אלא למדוד, ככתוב: ויצאו זקנין ושופטין ומדודו,
שם. 17) "ולקחו זקני העיר ההיא - ולא זקני ירושלים"
(ספרי' שופטים רו, וסוטה שם). 18) עד שנתיים (ספרי'
שם, ופרה פרק א משנה א). ואע"פ שבכל מקום עגל משמע
בן שנה, עגלת בקר היא עד שנתיים (רבינו בפיחמ"ש ור"ש
שם). ראה ברטנורא. 19) ראה לקמן ה"ח. 20) נהר
העובר בעמק. 21) שמימי זורמים במהירות. וכן גם
בפירושו על המשנה (סוטה פ"ט). 22) ורש"י על התורה
מפרש: "נחל איתן", קרקע קשה שלא נעבד מעולם, וכן
ביונתן: "חקל ביירא". 23) המלה "איתן" באה ד' פעמים
בתורה כולה: בעגלה ערופה, ובעוד ג' מקומות. א. "ותשב
באיתן קשתו" (בראשית מט, כד), ב. "וישב הים לפנות
בוקר לאיתנו" (שמות יד, כז), ג. "איתן מושבך" (במדבר
כד, כא). ובמכילתא בשלח פ"ו: "וישב הים לפנות בוקר
לאיתנו, אין איתנו אלא תקפו, שנאמר: איתן מושבך". וכן
פירשו שם אונקלוס, יונתן בן עוזיאל, רש"י ואבן-עזרא.
רבינו מדגיש "האמור בתורה", שהרי בנביאים יש ל"איתן"
גם מובן אחר. ראה סוטה מו:

24) וקוצץ את הראש מצד העורף (שם מה:). 25) סכין
גדולה ורחבה שקוצצים בה בשר ועצמות (ספרי' שופטים
רו, וסוטה שם). 26) בצד העורף (סוטה מה: מו: .
27) ככתוב: וכל זקני העיר ההיא (דברים כא, ו).
28) 'ספרי' שם רט, ולא חמשה כהלכה א, ששם כתוב
"זקניך" ולא "כל זקניך". 29) ככתוב בתורה בפרשת
עגלה ערופה. 30) כתוב: ורחצו . . . על העגלה הערופה,
והמילה "הערופה" מיותרת, וללמדנו באה, על מקום
ערפתה של עגלה, ולא להניחה במקום אחר ולרחוץ שם
(ספרי' שם, וסוטה מו:). 31) "כול יעלו מן הנחל
ויאמרו, תלמוד-לומר בנחל, שתהא אמירתם וענייתם בנחל"
(ספרי' שם), כתוב: ורחצו ידיהם על העגלה הערופה בנחל,
ומיד אחר-כך כתוב "וענו ואמרו", ומכיון שהרציצה בנחל
למדנו כבר מן המילה "הערופה", נדרשת המילה "בנחל"
להמשך הכתוב ל"וענו ואמרו", שזה צריך להיות בנחל.
[מלשונו של רבינו משמע, שהרציצה צריכה להיות במקום
הערופה ממש, אבל האמירה בכל מקום בנחל. וכן מוכח גם
מה'ספרי': יכול יעלו מן הנחל, ת"ל בנחל]. 32) "וענו
ואמרו - בלשון הקודש", שם רי. ובבבלי (סוטה מד:)
לומדים מן הכתוב "וענו הלוים ואמרו" (דברים כז, יד),
שכל מקום שכתוב לשון 'ענייה' בלשון הקודש היא, וראה
'ספרי' דברים, רצא, שא. 33) שהרי אין להבין את הכתוב
כלשונו. "וכי על דעתנו עלתה שזקני בית-דין שופכי דמים
הם? אלא שלא בא לידינו ופטנוהו בלא מזון, ולא ראינוהו
והנחנוהו בלא לזיה" (ספרי' שם רי, וסוטה מה: מו:).
34) ושלחנו אותו. 35) וגרמנו למותו. 36) והלך יחידי
בלא ליווי, ומשום כך נהרג, ש"אמר רב יהודה בשם רב:
כל המלווה את חברו ארבע אמות בעיר, אינו ניוק". שם
מו: 37) ככתוב: "ונגשו הכהנים בני לוי", ותפקידם לכפר
על כלל ישראל לאחר שזקני העיר ניקו את עירם מאשמת
רצח (שם). 38) וממשיכים ואומרים: "אשר פדית ה', ואל
תתן דם נקי בקרב ישראל". 39) 'ספרי' שם, וסוטה מו.
40) סוף הפסוק, ואין אלה דברי הכהנים אלא דברי ה'
(שם). וטעם מצוות עגלה ערופה, לפי רבינו הוא לפרסם את
הדבר, שיודע ברבים ועל-ידיה להוודע מי הוא הרוצח.
וכה דבריו ב'מורה נבוכים' חלק ג סוף פרק מ: "עגלה
ערופה תועלתה מבוארת, כי המביא אותה היא העיר
הקרובה אל החלל, ועל הרוב ההורג הוא ממנה, וזקני העיר
ההיא מעיד עליהם האלוה, שהם לא התרשלו בתיקון
הדרכים ובשמירתם ולתייר כל שואל דרך, כמו שבא
הפירוש בדברי חז"ל, ולא נהרג זה מפני ששכחנו התיקונים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי א' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ז. אף על פי⁵⁸ שהולכין אחר הרב מן התורה⁵⁹,
והולכין אחר הקרוב⁶⁰ - הרב עדיף⁶¹.

58 שם. 59 אחרי רבים להטות (שמות כג, יב).
60 והיה העיר הקרובה (דברים כא, ג). 61 כאשר יש
קרוב וגם רוב, והתוצאות של שניהם שונות זו מזו, אנו
מעדיפים את הרוב.

ח. נמצא הנהרג מכון⁶² בין שתי עירות, ואנשי זו
פאנשי זו בשנה - יביאו עגלה אחת בשתפות⁶³,
ותננו⁶⁴ ויאמרו: אם זו היא הקרובה⁶⁵ - הרי היא
של⁶⁶, ואילו יתנו להם חלקם מתנה; ואם אלו הם
הקרובים - הרי היא של⁶⁷, ואילו יתנו להן חלקם
מתנה⁶⁷. לפי שאי אפשר לצמצם⁶⁸, ואפילו בידי
אדם⁶⁹.

62 ששתייהן קרובות לו בשורה (סוטה מה:). 63 כדעת
החכמים, בכורות יח: 64 תנאי. 65 ביותר, החכמים
סוברים שאי-אפשר לכוון בדיוק, ואנו מניחים שאחת מהן
קרובה יותר, ואין אנו יודעים איזו מהן. 66 ותכפר
עליהם. 67 כדי שהעגלה תהיה כולה משל אנשי העיר
הקרובה. ראה למעלה הלכה ב. 68 לכוון את המידה
בדיוק. 69 שמתכוונים לצמצם את המידה ולדייק בה,
וכל-שכן שאי-אפשר לצמצם בדבר שבא מידי שמים, כגון
בשני וולדות שיצאו שני ראשיהם כאחת, שם.

ט. מהיכן מודדין⁷⁰ מחטמו⁷¹. נמצא גופו⁷² במקום
אחד וראשו במקום אחר - מוליכין הגוף אצל
הראש וקוברים אותו במקומו⁷³. וכן כל מת מצוה⁷⁴
- מוליכין גופו אצל ראשו ונקבר במקומו⁷⁵.

70 סוטה מה: 71 של החלל, מקום שבו עיקר חיותו,
ככתוב "אשר נשמת רוח חיים באפיו" (בראשית ז, כב),
ופסק רבינו כרבי עקיבא, שהלכה כמותו מחבירו, אפילו
לגבי רבי אליעזר בן יעקב, שמשנתנו קב ונקי, החולק עליו
שם. 72 שם. 73 של הראש, שהוא עיקר, כדעת רבי
עקיבא. 74 שאין לו מי שיטפל בקבורתו. 75 שמת
מצוה קונה מקומו, וזה אחד מעשרה תנאים שהתנה יהושע
עם ישראל כשנכנסו לארץ (בבא-קמא פא.). רבינו נקט את
הסדר כפי שהובא בירושלמי. בבבלי, הדין של נמצא גופו
במקום אחד וכו' הוא קודם, ואחר-כך מהיכן מודדים.

י. נמצאו מתים רבים זה בצד זה - מודדין מחטמו⁷⁶
של כל אחד ואחד מהן⁷⁶. ואם היתה עיר אחת⁷⁷
קרובה לכלם - מביאה עגלה אחת על פלן. נמצאו
זה על גבי זה⁷⁸ - מודדין מן העליון⁷⁹ פמות שהן
מנחין⁸⁰.

76 וכל עיר הקרובה לאחד מהם מביאה עגלה ערופה, ואין
אומרים שכולם נהרגו על-ידי רוצח אחד, ועיר אחת בלבד
זקוקה לכפרה. 77 ואין זקני העיר מחוייבים להביא עגלה
ערופה לכל חלל וחלל. 78 וחוטמו של זה לא כנגד
חוטמו של זה, סוטה מה. 79 שהתחתון טמון מתחת
לעליון ואינו גלוי לעין, ועל טמון אין מביאים עגלה ערופה,

הכוללים, ואנחנו לא נדע מי הרגו. ואי אפשר על הרוב עם
החקירה ויציאת הזקנים והעומדים ולקחת העגלה, שלא
ירבו דברי בני אדם, ואולי בפרסום הענין יודוע מי ההורג.
... ואחר שיוודע הגיעה התועלת, שאם לא יהרגוהו בית-דין,
המלך יהרגוהו, שיש לו להרוג באמתלאות ובדדמי (אפילו
בלא עדים), ואם לא יהרגוהו המלך, גואל הדם יהרגוהו. . .
הנה כבר התבאר, שתועלת עגלה ערופה היא לפרסם
ההורג... ובדומה לכך, כתבו ב'דעת זקנים מבעלי
התוספות' בשם הר' יוסף בכור שור, בפרשת עגלה ערופה.

ד. כשמודדין⁴¹ מן החלל - מודדין⁴² במדה, ואין
מקדידין⁴³ בה. ואין מודדין אלא לעיר שיש בה בית
דין⁴⁴ של עשרים ושלשה⁴⁵. ואין מודדין לירושלים;
שירושלים אין מביאה⁴⁶ עגלה ערופה, לפי שלא
נתחלקה⁴⁷ לשבטים, ונאמר: באדמה אשר ה'
אלהיה נתן לך לרשתה⁴⁸.

41 ראה למעלה הלכה א. 42 מפני שהמידה מצוות
התורה היא. 43 אין מודדים באומד ובקירוב, כשמגיעים
להר או לגיא (עירובין לה: ונח:), ראה פירוש המשניות
לרבינו, עירובין פרק ה משנה ד. 44 שכתוב "זקני העיר"
(ספרי' שם, רה. וסוטה מד: מה.). 45 היינו סנהדרין
קטנה. ראה הלכות סנהדרין פרק א. 46 אפילו כשהיא
קרובה ביותר אל החלל משאר העיירות. 47 סוטה מה:
48 וירושלים אינה נחלת תושביה אלא נחלת העם כולו
(שם).

ה. נמצא קרוב לירושלים או לעיר שאין בה בית
דין⁴⁹ - מניחין אותה⁵⁰ ומודדין אל שאר העירות⁵¹
הסמוכות לו. נמצא סמוך לספר⁵² או לעיר שיש בה
עובדי פוכבים⁵³ - אין מודדין כל עקר⁵⁴; שהרי זה
בחוקת⁵⁵ שהרגוהו עובדי פוכבים.

49 שם מד: 50 אין מודדים לה. 51 אף-על-פי
שהחלל קרוב לעיר שאין בה בית-דין, אין אומרים הרי קרוב
לוודאי שהרוצח בא משם ולא יביאו בכלל עגלה ערופה,
אלא מודדים לעיירות שיש בהן בית-דין, והקרובה שבהן -
מביאה. 52 לגבול הארץ, ובצידו יושבים גויים.
53 אפילו יש בה בית-דין, ואפילו בארץ ישראל. בגירסאות
שבידינו כתוב: לעיר שרובה גויים, ורבינו כתב "שיש בה
גויים", מכאן שכך גרס במשנה. וגירסא זו היא בכת"י
קמברגי' ובכת"י מינכן, וכן במשנה שביירושלמי. 54 אף
לשאר העיירות (ספרי' שם, רה). ואין מביאים עגלה ערופה
כלל. 55 "כי ימצא, פרט למצויו" (שם מה:). "כי ימצא"
מצוין דבר בלתי מצוי, ואילו בספר או בעיר שיש בה גויים,
הרי הרוג בידי גויים תופעה מצויה ותדירה.

ו. אין העיר⁵⁶ הקרובה מביאה אלא בזמן שפמנן
הרב שבה פמו מנן העיר הרחוקה ממנה; אבל אם
היו אלו שפרחוקה מרבין על אנשי הקרובה ממנה
- הולכין אחר הרב, והמרבין מביאין⁵⁷ העגלה.

56 בבא-בבא כג: 57 כי לפי האומדן, מתקבל יותר על
הדעת שהרוצח בא מהם.

קנו' שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי א' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הדור היה. ראה הלכות סוטה פרק א הלכה טז (כסף-משנה שם).

ראה לקמן הלכה יא, ומסקנת הגמרא שם ומה: (80) ואין דנים אותם כמונחים זה בצד זה.

יד. באו¹⁰² שנים אחר שהעיד האחד והכחישוהו¹⁷
ואמרו לו: לא ראית - הרי הן פשתי עדיות¹⁰³
המכחישות¹⁰⁴ זו את זו, ועורפין¹⁰⁵. אשה¹⁰⁶
אומרת: ראיתי את ההורג, ואשה אחרת מכחשת
אותה ואומרת: לא ראית - הרי עורפין¹⁰⁷, בין שפאו
שתיהן פאחת בין שפאו זו אחר זו¹⁰⁸. שנים
אומרים: ראינו¹⁰⁹, ואחד אומר להן: לא ראיתם -
אין עורפין. אחד אומר: ראיתי, ושנים אומרים לו:
לא ראית - הרי עורפין.

יא. נאמר: כי ימצא חלל - לא חנוק⁸¹ ולא מפרפר,
שאין זה נקרא חלל. באדמה - לא טמון בגל⁸².
נפל⁸³ - לא תלוי באילן. בשדה - לא צף על פני
המים. לא נודע מי הפהו - האם נודע⁸⁵, לא היו
עורפין.

(81) לשון "חלל" נופל על נהרג ע"י פציעה בכלי, כגון חרב
(ספרי' שופטים רה, וגמרא שם). (82) משנה, שם מד:
בגל אבנים וכיוצא בו. המילה "באדמה" מיותרת. ולמדנו
באה, שהחלל נמצא בשטח הגלוי באדמה ולא טמון. לו
היתה כוונת התורה לכל חלל אפילו טמון, לא היתה כותבת
אלא "כי ימצא חלל" בלבד. (83) מילה מיותרת היא
ולהדגיש באה, דווקא נופל (=מוטל) ולא תלוי. (84) אף
זה מיותר, ולהדגיש בא - ולא צף על פני המים, וראה יונתן
בן עוזיאל דברים כא, א. (85) 'ספרי' שם, וגמרא שם מז:
וראה הלכה יב.

יב. אפלו ראה ההורג⁸⁶ עד אחד⁸⁷, אפלו עבד⁸⁸ או
אשה או פסול לעדות בעברה⁸⁹ - לא היו עורפין⁹⁰.
לפיכך, משרבו הרצחנים⁹¹ בגלוי⁹² - בטלה עגלה
ערופה⁹³.

(86) את ההורג, שם. (87) שם. (88) כנעני שפסול לעדות.
(89) כגון גולן וכיוצא בו. (90) בתורה כתוב "לא נודע מי
הכור", ובכל המקרים הללו "נודע מי הכור". (91) כמה
עשרות שנים קודם חורבן הבית, סוטה מז. מז:
(92) ומכירים את הרוצח. (93) וב'ספרי' שם לומדים דין זה
מן הכתוב "כי ימצא", "ולא בשעה שמצויה, מכאן אמרו
משרבו הרצחנים בטלה עגלה ערופה". וזו לשון התוספתא
(סוטה פ"ד): "רבן יוחנן בן זכאי אומר: משרבו הרצחנים
בטלה עגלה ערופה, לפי שאין עגלה ערופה באה אלא על
הספק, ועכשיו בגלוי הם רוצחים".

(102) שם. (103) של שתי כתות עדים, שאין אנו מאמינים
לשתיהן ועדותן בטילה. (104) ואין אנו מקבלים עדותן,
מפני שאחת מהן בוודאי משקרת. (105) כאילו לא באו
עדים כלל. (106) אע"פ שאינה כשרה לעדות, נאמנת לענין
עגלה ערופה, ראה למעלה הלכה יב. (107) שכשם
שמקבלים - לענין עגלה ערופה - עדות אשה על הראיה,
כך מקבלים עדות אשה בהכחשה, ואין אנו מאמינים לזו
יותר מלזו. (108) וזהו ההבדל בין עד אחד הכשר לעדות
ובין אשה שפסולה לעדות. אלא עד כשר, שבא תחילה
ונתקבלה עדותו, הריהו כשנים, ואנו סומכים על עדותו. ואם
בא אחר-כך עד אחד המכחישו, הוא כאחד נגד שנים. ואילו
אשה, אפילו קיבלו עדותה, אינה אלא אחת. ומשום כך,
כשבאה אשה המכחישת אותה אפילו בזו אחר זו, הרי זה
אחת נגד אחת, ואין מאמינים לזו יותר מאשר לזו -
ועורפים, סוטה מז: כדעת ה"ש אומרים" שם. (109) את
ההורג, משנה שם.

טו. במה דברים אמורים?¹¹⁰ פשהיו שלששתן פשרים
או פסולים¹¹¹; אבל אם אמר עד אחד: ראיתי¹¹²
ההורג, ושתי נשים או שני פסולים¹¹³ אומרים לו:
לא ראית - אין עורפין¹¹⁴.

יג. עד אחד⁹⁴ אומר: ראיתי את ההורג, ועד אחד
הכחישו⁹⁵ ואמר לו: לא ראית - הרי עורפין⁹⁶. במה
דברים אמורים? כשפאו שניהם פאחת⁹⁷; אבל אם
אמר אחד: אני ראיתי את ההורג - הרי זה נאמן
כשנים⁹⁸ לענין זה⁹⁹, ואם בא אחר כף¹⁰⁰ עד אחד
להכחישו ואמר לו: לא ראית - אין משגיחין¹⁰¹ על
דברי האחרון, ואין עורפין.

(110) שהולכים אחר רוב דעות המעידים. (111) ואז
הולכים אחר רוב דעות בין לחומרא ובין לקולא, לחייב
הבאת עגלה ערופה או לא, לפי מסקנת הגמרא שם.
(112) ונתקבלה עדותו, והריהו כשנים. (113) כשיש כשר
ופסולים, אין הולכים אחר רוב דעות של המעידים.
(114) מכיון שהאחד הכשר שהאמינה התורה בא תחילה,
הריהו כמו שנים, ושתי הנשים כעד אחד הן, ואין דבריו של
אחד במקום שנים, ומשום כך אין עורפים. אבל אם באו
בבת אחת, הרי זה כאחד ואחד ועורפים. ראה הלכה טז.

(94) סוטה מז. (95) כגון שאמר לו: באותו יום ובאותה
שעה היה ההורג או הנהרג עמי במקום אחר. (96) ולא
מתחשבים בדברי העד, אע"פ שאחד בלבד מכחישו.
(97) והעידו שניהם בתוך כדי דיבור, שלא האמינה התורה
לזה יותר מלזה. (98) "כל מקום שהאמינה תורה עד אחד,
הרי כאן שנים" (הריהו כשנים), שם מז: (99) של עגלה
ערופה. (100) אחר שנתקבלה עדותו של הראשון.
(101) אין שמים לב לדברי העד השני, "שאין דבריו של אחד
במקום (שיש) שנים", שם. ופסק רבינו כרבי חייא, שגדול

טז. שתי נשים או שני פסולים אומרים: ראינו¹¹⁵
ההורג, ועד אחד¹¹⁶ מכחישם ואומר: לא ראיתם -
עורפים; שאפלו מאה נשים או מאה פסולים¹¹⁷,
ועד אחד מכחיש את כלן - הרי אלו פאיש אחד¹¹⁸
ועד אחד.

(115) וקיבלנו עדותם. (116) אפילו בא אחר קבלת העדות.
(117) אין הולכים אחר המרובים. (118) אף לאחר קבלת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי א' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קנז

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כיון שכללנו במכ"ש מטרופה. ובמראה פנים' לירושלמי כתב ש"הואיל וגלי רחמנא בעגלה להכשיר בה מומין, הוא הדין למחוסר אבר".

ויובן תירוצו על פי מה שכתב הרמב"ם בהלכות איסורי מזבח רפ"ג: "אין המומין פוסלין בעוף שלא נאמר תמים זכר אלא בבהמה בלבד, במה דברים אמורים במומין קטנים אבל עוף שישב גפו או נסמית עינו או נקטעה רגלו אסור לגבי מזבח שאין מקריבין חסר כלל". וברור שלדעתו גם פסול מחוסר אבר נכלל בדין תמוז כמו מומין, אלא שלשטתו גדר התמימות הנדרש בעוף שולל רק מחוסר אבר ולא סתם מומין.

ועפ"ז יומתק תירוצו הנ"ל של ה'מראה פנים' שכשגילתה התורה והכשירה מומין בעגלה ערופה, הוא הדין למחוסר אבר.

(על פי לקו"ש חלק י"ה ע"ה 25 הע' 26)

4 כדעת החכמים החולקים על רבי אליעזר, שאמר בת שנה, פרה פרק א, משנה א. ודין זה נאמר רק בעגלה ערופה מפני שנאמר בה עגלת בקר, ובקר משמע גדולה. אבל בכל מקום אחר, מודים חכמים שעגל פירושו בן שנה. (רבינו בפירוש המשנה שם, וכן כתב גם הר"ש והברטנורא). 5 שאין החכמים באים למעט בת שנה, אלא להוסיף שאף בת שנתים כשרה, שעד גיל זה "עגלת בקר" שמה. 6 יום אחד בשנה חשוב שנה, ראש השנה י. 7 שלא נאמר בה "אשר אין בה מום", כמו שנאמר בפרה אדומה (במדבר יט, ב), משנה סוטה מה: . ובגמרא שם דרשו את הכתוב בפרה אדומה: "אשר אין בה מום" - בה, ולא בעגלה ערופה. 8 שלענין מומים, אין דינה כקרבן. 9 "כל שאין כמוה חיה - טריפה" (חולין מב). כל סוגי הטריפות, נמנו ונתבארו בהלכות מאכלות אסורות פרק ד, ובהלכות שחיטה פרקים ה"י. 10 כדן קרבן. 11 "כפר לעמך ישראל" (דברים כא, ח). 12 המכפרים על בעליהם. וכשם שטריפה פסול לקדרשים, כך עגלה ערופה טריפה - פסולה, חולין יא.

ג. כל העבודות¹³ פוסלות את העגלה כמו שפוסלין¹¹ בפרה אדמה¹⁴, שנאמר: **אֲשֶׁר לֹא עֶבֶד בָּהּ. וְלָמָּה נֶאֱמַר 'עַל'?**¹⁵ אחר שנאמר **אֲשֶׁר לֹא עֶבֶד בָּהּ,** שהוא פולל העל עם שאר עבודות? **שֶׁהֵעֵל פֹּסֵל בֵּין בִּשְׁעַת מְלָאכָה בֵּין שְׁעַת מְלָאכָה, כִּיּוֹן שֶׁמְשַׁכָּה בְּעַל טָפַח נִפְסָלָה, אִף עַל פִּי שְׁלֹא חָרַשׁ בָּהּ וְלֹא עָשָׂה בָּהּ מְלָאכָה¹⁶; וְשָׁאֵר עֲבוּדוֹת אֵין פֹּסְלִין אֶלָּא עַד שְׁעַת מְלָאכָה¹⁷.**

13 סוטה מז. 14 סוטה שם. 15 "אשר לא משכה בעול", שם. 16 שבעול הקפידה התורה אפילו על משיכתו בלבד. 17 בשעה שהוא עושה בה עבודה לצורך עצמו, ראה פרה פרק ב משניות ג"ד, ולהלן הלכה ד.

ד. כל מלאכה שהיא לצרפה, כגון פרש טליתו¹⁹ עליה מפני הזבובים¹⁸ - אינו פוסלה; וכל שהיא

עדותם, ומשום כך יכול עד אחד להכחישם, ואין אנו מאמינים להם יותר מאשר לזה ועורפים. ומה שאמרו: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הריהו כשנים, המדובר בעד כשר. וראה סוטה לב. רש"י ד"ה כי פלגא.

1 יז. **שְׁלֹשׁ נָשִׁים אוֹ שְׁלֹשָׁה פְּסוּלִים אוֹמְרִים: רְאִינוּ הַהוּרָג, וְאַרְבַּע נָשִׁים אוֹ אַרְבָּעָה פְּסוּלִים אוֹמְרִים: לֹא רְאִיתָם - עוֹרְפִין. זֶה הַפֶּלֶל¹¹⁹: בַּפְּסוּלִין¹²⁰ [הַלֵּךְ]**
4 **אַחַר רַב הַמִּנְיָן¹²¹ בְּכָל מְקוֹם.**

119 שם. 120 כששתי העדויות הן מפי פסולים. אבל כשיש עד אחד כשר, ובא אחר שנתקבלה עדותם של כמה פסולים, דינם כאחד נגד אחד ואין כאן עדות כלל. 121 ומשום כך, בין שבאו כאחת ובין שבאו בזה אחר זה, סומכים על ארבעת הפסולים ועורפים, וכן אם באו שלוש נשים או שלושה פסולים ואומרים לא ראינו, אע"פ שאין רוב מניין, גם כן עורפים מטעם ספק, ששלושה פסולים המכחישים שלושה פסולים, דינם כאשה אחת המכחישה את חברתה, ואמרנו למעלה (הלכה יד) שעורפים.

פרק עשירי

1 יבאר היכן נוהגת מצות עגלה ערופה. ובת כמה שנים כשרה. והדברים הפוסלים בה. ודין אם היא אסורה בהנאה, ואם נמצא ההורג עד שלא תערף או אחר כך. ודין הנחל שנתערפה בו העגלה אם מותר בזריעה.

5 **א. אֵין דִּין עֶגְלָה עֲרוּפָה נוֹהֵג אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל²,**
6 **וְכֵן בְּעֵבֶר הִירְדֵן³.**

2 שכתוב (דברים כא, א): "באדמה אשר ה' אלקיך נותן לך לרשתה", (ירושלמי סוטה פרק ט, א). 3 "אשר ה' אלקיך נותן לך, לרבות עבר הירדן" (ספרי' שופטים רה). ובספרא' אמור פרשה י, בהר סיני פרשה א, דורשים את הכתוב "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם" למעט עבר הירדן, משום ששם כתוב "הארץ", ופירשו ארץ המיוחדת, מה שאין כן כאן לא הזכיר לשון "ארץ" אלא "באדמה", וזה כולל כל אדמה שהיא נתונה להם מה'. [ונראה שבארץ ישראל כשהיא מיושבת עלי ידי ישראל נוהגת מצות עגלה ערופה אפילו כשאין בית המקדש קיים, ובזמן שיש שם סנהדרין].

7 **ב. עֶגְלָה עֲרוּפָה - בֵּת שְׁתֵּי שָׁנִים⁴ אוֹ פָחוֹת⁵; אֲבָל אִם הִיְתָה בֵּת שְׁתֵּי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד⁶ - פְּסוּלָה. וְאֵין הַמוּמִין פֹּסְלִין⁷. וְאִף עַל פִּי כֵן⁸, אִם הִיְתָה טְרֵפָה⁹ - פְּסוּלָה¹⁰;**
10 **כִּפְּרָה נֶאֱמַר בָּהּ¹¹ כִּפְּרָשִׁים¹².**

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואין המומין פוסלין ואעפ"כ אם היתה טרפה פסולה" הקשה ב'כסף משנה', מדוע השמיט הרמב"ם הפסול של מחוסר אבר, ותיירץ ב'מנחת חינוך' דפשוט שמחוסר אבר פסול ואינו כבעל מום שהרי פסול גם בעוף ולכן לא הוצרך הרמב"ם להביאו כלל כיון שזה פשוט. ובמפרשים תירצו שלא הוצרך להביא הפסול דמחוסר אבר

קנה שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי א' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עורפים, ראה למעלה פרק ט, הלכה יב. (34) שאמרו: ההורג או הנהרג היה עמנו באותו יום ובאותה שעה במקום אחר. (35) ונאסרה בהנאה. (36) שאין דבריו של אחד במקום שנים. (37) שבאו עדים ואמרו להם: עמנו הייתם באותו יום ובאותה שעה במקום אחר. (38) כי התורה האמינה לעדים המזימים, והעדים שהוזמו עדי שקר הם. [ובית-דין העלו בדעתם אפשרות הזמת העדים, ולפיכך לא הקדישו למקרה שכזה. בכריתות נד. נאמרה סברא זו גבי אשם תלוי על-פי עדים].

ח. נמצא ההורג³⁹ עד שלא תערף העגלה - תצא¹⁸ ותריעה בעדר⁴⁰. נמצא אחר שיערפה - תקבר¹⁹ במקומה⁴¹; שעל הספק⁴² בזה מתחלתה⁴³, כפרה ספקה⁴⁴ והלכה לה. ואף על פי שנמצא הרוצח אחר עריפתה⁴⁵ - הרי זה יורג; שנאמר⁴⁶: ואתה תבער הדים הנקי.

(39) סוטה מז. (40) כשאר חולין, ואף-על-פי שכבר הורידו אותה לנחל, לא נאסרה בהנאה. והטעם, שמלכתחילה הורידו אותה לנחל לעריפה משום שלא נמצא ההורג, ומפני ששכיח הדבר שיימצא ההורג, חשבו בית-דין על אפשרות זו ולא גמרו בדעתם להקדישה במקרה שכזה. וראה למעלה פ"ט הערה לט, שהבאנו ממר"נ ח"ג פ"ח, שמצוות עגלה ערופה על כל הכנותיה אינה אלא אמצעי לפרסם את הדבר שיודע ברבים, ועל-ידי-זה להוודע מי הוא הרוצח, וזה מוכיח שבית-דין נותנים את דעתם על אפשרות כזו (כסף-משנה הלכה ז). (41) במקום עריפתה בנחל איתן כדין עגלה ערופה, ואסורה בהנאה. (42) ככתוב: "לא נודע מי הכהו". (43) עגלה ערופה בעיקרה באה לכפר על החטא כשאין יודעים מי הרוצח. (44) ומילאה את תפקידה, שהרי בשעת עריפתה לא ידעו מי הרוצח (משנה סוטה מז. וכריתות כג:). (45) אין אומרים שעל-ידי העריפה כבר כופר החטא, ואין צורך להרוג את הרוצח, כתובות לז: וסוטה מז: (46) בסוף פרשת עגלה ערופה לאחר עריפתה. בברייתא שם מובא הפסוק: "ולאריך לא יכופר וגו' כי אם בדם שופכו". וידועה דרכו של רבינו להביא פסוק שנראה לו יותר מתאים ללמוד ממנו את הדין, מאשר הפסוק שהובא בגמרא (ראה יד מלאכי כלל ד מכללי הרמב"ם).

ט. הנחל שיערפה בו העגלה אסור בזריעה⁴⁷ ועבודה לעולם, שנאמר: אשר לא יעבד בו ולא יזרע⁴⁸. וכל העובד שם עבודה בגופה של קרקע, כגון שחרש או חפר או זרע או נטע וכיוצא באלו - הרי זה לוקה⁴⁹. ומתור⁵⁰ לסרק שם פשתן ולנקר⁵¹ שם אבנים, שזה כמי שארג שם בגד או תפור, שאינה מלאכה בגוף הקרקע. לכן נאמר⁵²: לא יעבד ולא יזרע - מה זריעה בגופה של קרקע, אף כל העבודה שנאסרה שם אינה אלא בגופה של קרקע.

(47) משנה סוטה מה: וברייתא זו: (48) ואין מובנו לשעבר, כלומר אין הכתוב מוסר תיאור נחל איתן, שזהו

1 שלא לערפה, כגון שפרש טליתו עליה לנשאה -
2 פסולה¹⁹. וכן כל פיוצא בזה, כמו שבארנו בהלכות
3 פרה אדמה²⁰.

(18) שם משנה ג בדיני פרה אדומה, ועגלה ערופה נלמדה מפרה אדומה. (19) אבל אם במקרה הניח עליה טלית, ולא התכוון שתשא אותה, אינה פסולה, סוטה מו. (20) פרק א, הלכה ז.

4 ה. אין עורפין את העגלה אלא ביום²¹, לפי שנאמר
5 בה פרה²² כקדשים²³. וכל היום פשר²⁴ לעריפתה.
6 ואין עורפין²⁵ שתי עגלות²⁶ כאחת, שאין עושין
7 מצות חבילות חבילות²⁷.

(21) מגילה כ: (22) ראה למעלה הערה י. (23) בהקרכת קרבנות שאינה אלא ביום, ככתוב (ויקרא ז, לח): "ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם". (24) אף-על-פי שזריזים מקדימים למצוות, שנאמר: "וישכם אברהם בבוקר", זאת היא מידה טובה, אבל כל היום כשר. (25) סוטה ח. (26) שנמצאו שני הרוגים. (27) הרבה בבת אחת, מפני שנראה כמי שהמצוות עליו למשא, וממהר לפרק משאו.

8 ו. עגלה ערופה אסורה בהנאה²⁸, ונקברת במקום
9 עריפתה²⁹. ומשתדל לנחל³⁰ תאסר בהנאה, אף על
10 פי שעדין לא נערפה. ואם מתה או נשחטה אחר
11 ירידתה - הרי זו אסורה בהנאה³¹, ותקבר.

(28) משנה, עבודה זרה עד. והטעם שאסורה בהנאה, לפי שנאמר בה כפרה כקדשים (שם כט:). (29) שכתוב "וערפו שם", והמילה "שם" מיותרת, לומר ששם תהיה קבורתה. [דרשה זו "שם תהיה קבורתה" אינה בשום מקום בגירסאות שלפנינו, אבל ב'תוספות' עבודה זרה כט: וקידושין נז. ד"ה כפרה, מביאים דרשה זו מגמרא כריתות ו. ונראה שגם לפני רש"י היתה גירסא זו. ראה רש"י זבחים מו.]. (30) "ירידתה לנחל איתן אסורה", כריתות כה. פסק כרב המנונא נגד רבא, ואף-על-פי שרבא הוא בתראה, מפני שרבי ינאי וחביריו (שם), סוברים כרב המנונא. (31) מפני שנאסרה מחיים ואינה חוזרת להתירה, ואין אנו אומרים שלו ידעו בית-דין שתמות לא היו מקדישים אותה, והרי זה הקדש טעות. ראה 'תוספות' חולין פב. דיבור-המתחיל והתנן. וראה לקמן הלכה ח בהערות.

12 ז. נמצאו העדים זוממין - הרי זו מתרת בהנאה³².
13 כיצד? כגון שאמר עד אחד³³: אני ראיתי את
14 ההורג, וכאו שנים והכחישוהו³⁴ ואמרו לו: לא
15 ראיתי, והפרישו את העגלה והורידוה לנחל³⁵.
16 לערפה על פיהם³⁶, ואחר כך הוזמרו³⁷ השנים - הרי
17 זו מתרת בהנאה³⁸.

(32) "עגלה ערופה, נמצאו עדיה זוממים - מותרת בהנאה", תוספתא כריתות פרק ד (תוספתא זו לא היתה לפני עיני של בעל הכסף-משנה, והביא מקור אחר). (33) ולא היו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ב' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קנט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

היא עניין של קביעות והרי הוא בית דירה.

(על פי לקו"ש חלק כ"ד עמוד 138)

(2) גדר. (3) בית שדרים בו, ואדם משתמש בגגו, ויש סכנה שייפול ממנו. מצוות מעקה לגג ב"בית" כתובה, וסתם בית, בית דירה משמע. (4) המושם כמחסן ליון, שמן ותבואה. (5) מפני שאינם בית דירה. רבינו למד דין זה ממזוזה, שנינו בספרי ואתחנן פסקה לו: "שומע אני ... ובית הבקר ובית האוצרות ... במשמע, תלמוד לומר ביתך, מה ביתך בית דירה אף כל ביתך". וכן פסק רבינו בהלכות מזוזה פרק ו הלכה ז. וסובר רבינו שגם "בית" הנאמר כאן ממעט את כל אלה. ראה יומא יא. וראה כסף משנה כאן. (6) שאינו ראוי לדירה, ספרי תצא, רכט; סוכה ג:

ב. **בֵּית שֶׁל שְׁנֵי שְׁתֵּפִין - חִיבִין בְּמַעֲקָה; שְׁנֶאמַר:**
10 **כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ - לֹא תִּלָּה אֵלָּא בְּנוֹפֵל.⁸ אִם בֶּן,**
11 **לְמָה נֶאמַר 'גִּגֶּף'?** **לְמַעַט בְּתֵי כְּנִסְיֹת⁹ וּבְתֵי**
12 **מִדְרָשׁוֹת¹⁰, לְפִי שְׁאִינוֹ עֲשׂוּיִים לְדִירָה¹¹. הִיתָה רְשׁוֹת**
13 **הַרְבֵּים גְּבוּהָה מִגִּגֶּף¹² - אֵינוֹ זָקוּק¹³ לְמַעֲקָה; שְׁנֶאמַר:**
14 **כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ¹⁴ - וְלֹא לְתוֹכוֹ¹⁵.**

(7) אף על פי שכתוב: ועשית מעקה לגגך, ומשמע שלך, וזה אינו שלו אלא של שותפות. (8) אם יכול ליפול ממנו חייב. מכאן שאין הבדל בין בית של אחד ובין בית של שותפים. ואף על פי שרבי אלעי חולק שם ופוסק בית שותפים ממעקה (לפי פירושו של רש"י שם), סובר רבינו שלעניין מעקה אין הלכה כרבי אלעי. ועוד ייתכן שלדעת רבינו חולק רבי אלעי על קצת דברים שם, אבל במעקה הוא מודה שחייב (כסף משנה). (9) מיועדים לתפילה. (10) מיועדים ללימוד תורה. (11) וממילא אין משתמשים בגג. (12) ויש לחשוש שיפלו מרשות הרבים על הגג. (13) ואין אומרים שיעשה מעקה על גגו מלמטה למעלה גבוה מרשות הרבים, כדי שלא יפלו העוברים ברשות הרבים על גגו. (14) לרשות הרבים. (15) מרשות הרבים לתוך הגג, שם.

ג. **גִּבְהַ הַמַּעֲקָה אֵין פְּחוֹת מֵעֶשְׂרֵה טַפָּחִים¹⁶, כְּדִי**
16 **שֶׁלֹּא יִפֹּל מִמֶּנּוּ הַנוֹפֵּל. וְצִרִיף לְהִיּוֹת הַמַּחֲצִיעָה חֲזָקָה**
17 **כְּדִי שִׁישְׁעֵן אָדָם עָלֶיהָ וְלֹא תִפֹּל. וְכָל הַמִּנְיָח גִּגֶּף**
18 **בְּלֹא מַעֲקָה - בִּטֹּל מִצְוַת עֲשֵׂה, וְעֹבֵר עַל לֹא**
19 **תַּעֲשֶׂה¹⁷, שְׁנֶאמַר: וְלֹא תִשֵּׂם דָּמִים בְּבֵיתְךָ¹⁸. וְאֵין**
20 **לִזְקִין¹⁹ עַל לֹא זֶה, מִפְּנֵי שְׁאִין בּוֹ מַעֲשֶׂה²⁰.**

(16) מן הגג למעלה מכל הצדדים. ראה כסף משנה. (17) "ועשית מעקה לגגך - מצוות עשה, ולא תשים דמים בביתך - מצוות לא תעשה", ספרי שם. (18) אשמת שפיכות דמים בביתך. (19) כדין עובר על לא תעשה שבתורה. (20) עובר על הלאו בזה שלא עשה מעקה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקים עליו. רבינו בהלכות סנהדרין פרק יח הלכה א.

ד. **אֶחָד הֶגֶג וְאֶחָד²¹ כָּל דִּבְרֵי²² שִׁישׁ בּוֹ סִכְנָה וְרֵאיוֹ**
22 **שִׁיבְשֵׁל בָּהּ אָדָם וְיָמוּת²³. כְּגוֹן שֶׁהִיתָה לוֹ בָּאָר אוֹ**
23 **בּוֹר בַּחֲצֵרוֹ, בֵּין שִׁישׁ בּוֹ מִים בֵּין שְׁאִין בּוֹ מִים²⁴ -**

נחל שלא עבדו בו ולא זרעו אותו, אלא זוהי אזהרה לעתיד, שם מו: (49) שעבר על הלאו, "לא יעבד בו ולא יזרע", מכות כב. (50) שם. (51) לסתת. ששתי עבודות אלו נעשות אמנם על הקרקע, אבל לא בגופה של קרקע, ואינן דומות לחרישה וזריעה. (52) "ולא יזרע", אף-על-פי שזה נכלל ב"לא יעבד", להקיש עבודה לזריעה, 'ספרי' שופטים רז: סוטה שם.

1 **י. אֲנָשִׁי עִיר קְרוּבָה שְׁנֶאחֲזָרוּ וְלֹא הִבִּיאוּ עֲגֻלָּה**
2 **עֲרוּפָה - כּוֹפִין אוֹתָהּ וּמִבִּיאִין, וְאֶפְלוּ לְאַחַר בִּמְהֵ**
3 **שָׁנִים⁵³; שְׁחִיבֵי עֲגֻלָּה עֲרוּפָה שֶׁעֹבֵר עָלֶיהָ יוֹם**
4 **הַכְּפוּרִים - חִיבִים לְהִבְיֵא אַחֵר יוֹם הַכְּפוּרִים.**

(53) שאין יום הכיפורים מכפר, אף-על-פי שזהו חטא שאין מכיר בו אלא הקדוש-ברוך-הוא, ו"חטא שאין מכיר בו אלא המקום (=הקדוש-ברוך-הוא) יום הכיפורים מכפר". ולומדים דין זה מן הכתוב בעגלה ערופה: "כפר לעמך ישראל אשר פדית" (מארץ מצרים), "ראויה כפרה זו לכפר על יוצאי מצרים", אם נמצא חלל ביניהם, ואף-על-פי שעברו מאז הרבה שנים, כריתות כו: 'ספרי' שופטים רי.

יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ח

פֶּרֶק אֶחָד עֶשְׂרִי

(1) יבאר שמצות-עשה לעשות מעקה ולהסיר כל מכשול שיש בו סכנה כו'. דברים שאסורם חכמים מפני הסכנה ומה הם.

5 **א. מִצְוַת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת אָדָם מַעֲקָה² לִגְגּוֹ, שְׁנֶאמַר:**
6 **וְעֲשִׂיתָ מַעֲקָה לִגְגֶּךָ. וְהוּא, שִׁיחֵהָ בֵּית דִּירָה³; אֶבֶל**
7 **בֵּית הָאוֹצְרוֹת⁴ וּבֵית הַבָּקָר וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן - אֵינוֹ זָקוּק**
8 **לוֹ⁵. וְכָל בֵּית שְׁאִין בּוֹ אֲרֻבַּע אַמּוֹת עַל אֲרֻבַּע אַמּוֹת**
9 **- פְּטוּר מִן הַמַּעֲקָה⁶.**

~ נקודות משיחות קודש ~

"והוא שיהיה בית דירה ... כו"

וכן כתב בהלכה ב' שסיבת הפטור בבתי כנסיות ובתי מדרשות ממעקה הוא לפי שאינן עשויות לדירה. ולכאורה קשה ממה שכתב בהלכות בית הבחירה פ"ד ה"ג שלג היכל המקדש היה מעקה גבוה שלוש, והלא בית המקדש אינו בית דירה. (ואין לתרץ שמעקה ההיכל נעשה רק לנוי שהרי סיבת עשייתו היא חיוב מעקה כדאיתא בספרי "גג לרבות היכל").

ויש לומר שדירה עיקר עניינה היא האכילה, וכמו שמצינו בסוכה - שמצותה "תשבו כעין תדורו" - שעיקר מצותה היא האכילה בסוכה (שו"ע אדמו"ר הזקן תרל"ט סי"ב) ומטעם זה גם בית המקדש הוא בית דירה כי הוא קבוע לאכילת קדשים. ומה שמותר בשעת הדחק לת"ח לאכול גם בבית הכנסת הוא היתר מצד שזה דרך ארעי, מה-שאין-כן אכילת קדשים שהיא אכילת מצוה ומצוותיה אחשביה

שהחמין הרבה אינו אסור משום גילוי, שם לב. וכן חומץ
ממש אינו אסור משום גילוי שאין הנחש שותה ממנו. חולין
מט: (44) מין בשר, דגים או פירות. שם.

- ח. השום שנתרסק⁴⁵, ואבטיח⁴⁶ שנתחך, ונתגלה - 22
אסור. וכן כל פיוצא בהן. יין מבשל ויין תוסס⁴⁷ - 23
אין בהן משום גילוי. ותוסס הוא היין משעת
דריכתו⁴⁸ עד שלשה ימים. ויין או מים או חלב
שהיו חמין, כל זמן שההבל עולה⁴⁹ מהן; וכן
משקין שהיה המשקה יורד מלמעלה לתוכן⁵⁰ טפה
אחר טפה, והוא שהיה טורד ויורד⁵¹ - כל אלו אין
בהן משום גילוי; שזוחלי עפר מתיראים מבפבוע
המשקה⁵² ומן ההבל ואין שותין ממנו. 30

(45) והוא מגולה, ביצה ז: ירושלמי תרומות פרק ח, הלכה
ג. (46) "וכן אבטיח שנתגלה", עבודה זרה ל: וראה להלן
הלכה יד. (47) יין חדש מגיתו, שם ל: (48) בגת.
(49) "חמין כל זמן שמעלים הבל, הרי אלו מותרים",
ירושלמי תרומות שם. (50) כגון כלי שתחת חבית שמקבל
יין הנוטף מן החבית. (51) שמשפטף תדיר והטיפות
רודפות זו את זו. (52) ושומעים קול הבעבוע ובורחים
(שם).

- ט. מי פבשין⁵³ ומי שלקות⁵⁴ ומי תורמוסין⁵⁵ - אין
בהן⁵⁶ משום גילוי. מים ששקה בהן פבשין ושלקות
ותורמוסין: אם נשתנה טעמן⁵⁷ - אין בהם משום
גילוי, ואם אין בהם נותן טעם - אסורין⁵⁸. וכן מים
שהדיח בהם פרישים⁵⁹ ודרמוסקין⁶⁰ לחולה⁶¹ -
אסורין משום גילוי. 36

(53) מים שכבשו בהם זיתים וכדומה, תוספתא תרומות פרק
ז. וראה ירושלמי תרומות פרק ח הלכה ג. (54) ירקות או
פירות ששפכו עליהם מים ורתחים. (55) מין צמח
שגרעניו דומים לפולים והם מרים. (56) שאין הנחש
שותה מהם. (57) דינם כמי כבשין וכמי שלקות וכמי
תורמוסים, ומותרים. (58) כדון מים שאסורים משום גילוי.
(59) חבושים, מין פרי עץ, ראה כלאים א, ד. (60) פרי
הבא מדמשק, ירושלמי שבת ד, א. (61) ומסתמא ממהר
ואין שוהים במים כדי שישתנה טעמם, ומשום כך אסורים
משום גילוי.

- י. יין שנתחבר בו⁶² דברים חדיין⁶³ פפלפלין, או
דברים מרים כאפסנתין⁶⁴, עד שישתנה טעמם - אין
בו משום גילוי⁶⁵. והוא הדין בשאר המשקין. 39

(62) שנתנו לתוכו. (63) חריפים. (64) כלענה (מלה
יונית). (65) שאין הנחש שותה מהם.

- יא. כל המשקין האסורין משום גילוי שנתגלו, בין
ביום⁶⁶ בין בלילה - אסורין. ואפלו היה בצדן אדם
ישן - אין אימת ישן על הזוחלין. וכמה ישהו⁶⁷
ויאסרו? פדי פיוצא הרחש⁶⁸ מתחת און פלי⁶⁹
וישתה ויחזר למקומו. 44

- חייב לעשות חליא²⁵ גבוהה עשרה טפחים²⁶, או
לעשות לה פסוי²⁷, כדי שלא יפל בה אדם²⁸ וימות.
וכן כל מכשול²⁹ שיש בו סכנת נפשות - מצות עשה
להסיר³⁰ ולהשמר ממנו³¹ ולהזהר בדבר³² יפה יפה;
שנאמר: השמר לך ושמר נפשך. ואם לא הסיר,
והניח³³ המכשולות המביאין לידי סכנה - בטל
מצות עשה, ועבר בלא תשים דמים'. 7

(21) בין ובין. (22) "אין לי אלא גג, מניין לרבות בורות,
שיחים, מערות ונעיצים? תלמוד לומר: לא תשים דמים
בביתך". ספרי שם. וכתבה תורה "גג", מפני שדיבר הכתוב
בהווה (=שכח). (23) מצוות מעקה אינה אלא במקום
שיש חשש למיתה ולא חשש לנזק, שכתוב: ולא תשים
דמים בביתך. (24) ראה הלכות נזקי ממון פרק יב הלכה
י. (25) תל עפר. (26) "עשה לו חוליה כראוי, גבוהה
עשרה טפחים ... פטור", תוספתא בבא קמא פרק ו.
(27) "וכיסה כראוי", שם. (28) כיוסו חזק שיעמוד בפני
כובד האדם, כמו שאמרנו במעקה בהלכה הקודמת.
(29) "שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו, ואל יעמיד סולם
רעוע בתוך ביתו", בבא קמא טו: (30) שאף זה בכלל
מצוות עשה "ועשית מעקה לגגך", שמטרתה הרחקת סכנת
נפשות. (31) מצוה זו מוטלת על כל אדם, שיתרחק ממקום
הסכנה, שלא כהסרת המכשול המוטלת על בעל המכשול.
(32) במקרה ואינו יכול להימלט ממקום הסכנה.
(33) והשאר.

- ה. הרבה דברים אסרו³⁴ חכמים מפני שיש בהם
סכנת נפשות³⁵. וכל העובר עליהן ואומר: הריני
מסכן בעצמי, ומה לאחרים עלי בקך, או איני
מקפיד בקך³⁶ - מביא אותו מפת מרדות³⁷. 11

(34) על כל אחד לעשות. (35) להעושה. (36) איני מדקדק
בך, שאיני חושש. (37) דרבנן, כדין העובר על שאר
מצוות דרבנן.

- ו. ואלו הן: לא יגיה אדם פיו על הסלון³⁸ המקלח
וישתה. ולא ישתה בלילה מן הנהרות ומן
האגמים³⁹, שמא יבלע עלוקה⁴⁰ והוא אינו רואה.
ולא ישתה מים מגלים, שמא שתה מהן נחש⁴¹
וכיוצא בו מזוחלי עפר וימות. 16

(38) צינור מחובר למים שבקרקע - והאיסור הוא משום
סכנה, שמא יבלע עלוקה, עבודה זרה יב. (39) מקווה מים
עומדים. (40) המוצצת דם, ויבוא לידי סכנה. (41) והטיל
בהם ארס.

- ז. ואלו הן המשקין האסורין משום גילוי: המים,
והיין, ואפלו מזוג⁴², ואפלו התחיל טעמו להשתנות
להמין⁴³, והחלב, והדבש, והציר⁴⁴. אכל שאר כל
המשקין - אין מקפידין על גילוי, שאין בעלי ארס
שותין מהן. 21

(42) שני חלקים מים ואחד יין, עבודה זרה ל. (43) יש
חשש ששתה ממנו בעל ארס ואסור (שם). אבל לאחר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ב' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קסא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהטיל שם אסור. (92) אסור, שהארס מהול במים ועובר דרך המסננת. (93) שהאבטיח רך הוא, והארס שוקע בו.

טו. מים שנתגלו - לא ישפכם לרשות הרבים⁹⁴, ולא ירביץ⁹⁵ בהם את הבית, ולא יגבל⁹⁶ בהן את הטיט, ולא ירחץ בהן פניו ורגליו, ולא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חברו; אבל משקה אותו לתולד⁹⁷.

(94) שמא יעבור שם אדם יחף ויניק. (95) לא ישפוך על קרקע הבית להשכיב את האבק שלא יעלה. (96) ולא ילוש, שלא ייכנס הרעל בין קשרי אצבעותיו. (97) שאין הארס מזיק לו, ואף על פי שמרזה אותו, הוא חוזר ומבריא.

טז. עשה שגלושה במים מגלין, אפילו היא של תרומה - תשרף⁹⁸. ואפילו נאפית הפת - אסורה⁹⁹.

(98) אף על פי שאסור לשרוף תרומה טהורה, משום סכנה התייר. (99) שלא כרבי נחמיה האומר: "אפאה הרי זו מותרת. מפני שארס של נחש כלה באור" (באש), שם.

פרק שנים עשר

(1) יבאר בהמה חיה ועוף שנשכם נחש שאסורים משום סכנה כו'. שלא להתיחד עם הגוי ושלא ליקח רפואתו. ודין אם מותר להסתפר ממנו. ואם אסור למכור להם כלי מלחמה. ודין אם אסור למכור לישראל ליסטים ולהשיא עצה טובה לגוי.

א. בהמה חיה או עוף ששפך הנחש² וכיוצא בו³, או שאכלו סם הממית האדם⁴, קדם שישתנה⁵ בגופו - הרי אלו אסורים⁶ משום סכנת נפשות⁷. לפיכך, בהמה חיה ועוף שנמצאו תתוכי רגלים⁸, אף על פי שהן מתרין משום טרפה - הרי אלו אסורין משום סכנה, שמא אחד מזוחלי עפר נשכן, עד שייבדקו. כיצד בודקן? צולה אותן בתנור, אם לא נתחתך⁹ הבשר ולא נשתנה¹⁰ משאר הצלי - הרי אלו מתרין.

(2) חולין נח: (3) זחל ארסי. (4) אבל אכלה סם הממית בהמה ושחטה כשרה, שדינה כשאר מסוכנת, שם. (5) אבל אם שהה עד שנשתנה הארס בגופו של השותה, שוב אינו מזיק. (6) באכילה אם שחטם, מפני שהארס מחלחל בכל הגוף. (7) אבל מותרת משום טריפה, והאיסור משום סכנת נפשות חמור מאיסור טריפה, חולין י. ויומא פג. (8) חולין נט. (9) נתפרק לחתיכות. (10) אבל אם נשתנה, אפילו לא נתפרק אסור.

ב. וכן נקורין¹¹ תאנים וענבים, והקשואים והדלועין והאבטיחין והמלפפונות, אפילו היו גדולים ביותר¹², בין תלושין בין מחברין¹³, ואפילו היו בתוך הכלי¹⁴, כל שיש בו לחה¹⁵ ונמצא נשוף - אסור, שמא נחש וכיוצא בו נשכו¹⁶. ואפילו ראה צפור¹⁷ או עכבר יושב ומנקר¹⁸ - הרי אלו אסורין, שמא במקום נקב¹⁹ נקב²⁰.

(66) ואין אומרים אימת אדם על הנחש, עבודה זרה ל. (67) כמה יעמדו מגולים, תרומות פרק ח משנה ד. (68) הרמש (תרגום "רמש" - רחש, פירוש המשניות לרבינו, שם). (69) מחורו שתחת אוזן הכלי, ואף על פי שאין נראה שם חור, שיש נחש דק כשערה, חולין י. וירושלמי תרומות פרק ח, הלכה ג.

יב. שעור המים שיאסרו אם נתגלו: כדי שיהיה הסם נפר⁷⁰ בהן ומזיק. אבל אם היו המים מרביץ כדי שתאבד בהן המרה⁷¹ - הרי אלו מתרין, בין בכלים בין בקרקעות⁷². וכן הדין בשאר המשקים.

(70) מורגש כוחו המרעיל. (71) שיתבטל הארס בהם. (72) כגון מקווה מים.

יג. מעזין המושף⁷³ כל שהוא - אין בו משום גלוי. לגין⁷⁴ מגלה שהניחו בשה⁷⁵ תבה⁷⁶ ומגדל⁷⁷ או בתיק⁷⁸ שלו, או בבור אפילו עמק מאה⁷⁹, או במגדל גבוה מאה מאה, או בטרקלין⁸⁰ מיפה ומסיד⁸¹ - הרי זה אסור⁸². בדיק⁸³ את התבה או את המגדל ואחר כך הניחו - הרי זה מתר⁸⁴. ואם היה בהן⁸⁵ נקב - אסור⁸⁶. כמה יהא בנקב? כדי שתקנס אצבע קטנה⁸⁷ של קטן⁸⁸.

(73) וזוחלי עפר מתייראים ממנו. (74) כד יין, תוספתא שם; ירושלמי שם. (75) בתיבה, שיש בה מגרות אחדות, כלים יח, ג. (76) ארגו. (77) ארון גבוה לשמירת חפצים. (78) בנתיק. (79) לשון התוספתא שם. (80) באולם. (81) שאין דרך הנחשים להיות שם. (82) שמא היה שם נחש קודם שהניחו שם. (83) וראה שאין שם כלום. (84) ואין חוששים שמא בא נחש אחר שהניח שם את הלגין ושתה וחזר ויצא משם. (85) בתיבה או בארון. (86) אפילו בדקו קודם, שמא נכנס לחורים ולסדקים ולא ראה אותו. (87) שיש מין נחש קטן שיכול להיכנס דרך חור קטן. (88) ירושלמי שם; תוספתא שם. ואף על פי שהרחש דק כשערה, מתיירא הוא להיכנס לנקב קטן משיעור זה, ירושלמי שם.

יד. חבית שנתגלתה, אף על פי ששתו ממנה תשעה ולא מתו - לא ישתה עשירי. מעשה היה ואמרו ששתו עשירי ומת, מפני שארס הנחש שקע למטה⁸⁹. ויש סם חמת זוחלי עפר⁹⁰ שעולה וצף למעלה, ויש סם שהיא נתלית באמצע המשקה, לפיכך הפל אסורי⁹¹. ואפילו סגנו⁹² במסננת. וכן אבטיח שנתגלה, אף על פי שאכלו ממנו תשעה ולא מתו - לא יאכל עשירי⁹³.

(89) "שלושת מיני ארס הם: של (נחש) בחור - שוקע (לפי שחזק הוא וכבד, ושוקע בתוך המשקה לקרקעיתו של כלי); של בינוני - מפעפע (באמצע המשקה), ושל זקן - צף" (שארסו קלוש), עבודה זרה שם. (90) על פי דברים לב, כד. ופירושו - רעל נחשים. (91) כי אין יודעים גילו של הנחש

קסב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שיש ב' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

22 לַיָּמִינוּ⁴². הָיָה עוֹלָיִן בְּמַעֲלָה⁴³ או יוֹרְדִים בִּירֵידָה -
23 לֹא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל לְמִטָּה וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְמַעֲלָה, אֶלָּא
24 יִשְׂרָאֵל לְמַעֲלָה⁴⁴ וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְמִטָּה, שְׁמָא יִפֹּל
25 עָלָיו לְהַמִּיתוֹ. וְאֵל יִשְׁחַד⁴⁵ לְפָנָיו, שְׁמָא יִרְץ⁴⁶ אֶת
26 גְּלָגְלָתוֹ.

39 להשאר יחידי עמו. עבודה זרה כב. (40) אף-על-פי
שעוברים שם אנשים. (41) נפגש. שם כה: (42) של
יהודי. כי נוח יותר להתגונן ביד ימנית מאשר בשמאלית.
(43) כגון בהר או בסלע. (44) בעלייה ילך היהודי לפני
הגוי, ובירידה יוליך את הגוי לפניו. (45) ולא יתכופף לפני
הגוי, כדי ליטול משהו, ואפילו במישור. (46) ירוצץ.

27 ח. אם שאלו: לָאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ? - יִרְחִיב לוֹ אֶת
28 הַדֶּרֶךְ⁴⁸, כְּדֶרֶךְ שֶׁיִּרְחִיב יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹ; שְׁנֵאֲמַר: עַד
29 אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנָי שְׁעִירָה⁴⁹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אם שאלו לאן אתה הולך ירחיב לו הדרך כדרך שהרחיב
יעקב לעשו בו"

וצריך להבין:

א. מדוע לא הסביר הרמב"ם מה הכוונה ב"ירחיב לו הדרך"
כדרך שפירש זאת רש"י (בגמ' ע"ז כה:) שאם היה צריך
לילך פרסה יאמר לו ב' פרסאות אני צריך לילך.

ב. בגמ' נאמר כדרך שעשה יעקב לעשו, וכאן שינה וכתב
"כדרך שהרחיב יעקב".

ג. בגמ' נאמר הלשון "כדרך שעשה יעקב אבינו לעשו
הרשע, והרמב"ם השמיט התואר רשע, וכתב רק יעקב
לעשו.

ד. כראיה על כך שיעקב הרחיב לעשו את הדרך הביא את
הפסוק "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה" ומדוע לא הביא
המשך הפסוק שממנו עיקר הראיה "ויעקב נסע סכותה".

והביאור בזה: בגמ' הנ"ל שהיא המקור להלכה זו, הובאו
כמה דינים שתוכנם הצורך בזהירות מהגוי: "היו עולין

במעלה ... לא יהיה ישראל למטה ועובד כוכבים למעלה
... ואל ישוח לפניו שמא ... כו", ומיד אח"כ הובא הדין

"שאלו להיכן הולך, ירחיב לו הדרך", ובהמשך הגמ'
מובאים שני סיפורים: האחד על לסטים שפגעו בתלמיד

ר"ע ושאלו לאן אתם הולכים וענו להם שהולכים למקום
רחוק יותר ופרשו באמצע וניצלו, והשני על רב מנשה

שפגעו בו גנבים ונהג כתלמיד ר"ע וניצל.
ונחלקו הרמב"ם ורש"י בפירוש הגמ' ובגדר הסכנה

הנשקפת מגוי ש"שאלו לאן אתה הולך". הרמב"ם למד
שהדין "שאלו לאן אתה הולך" שייך ובה בהמשך לדינים

הראשונים שבגמ' המדברים בזהירות שיש לנקוט מהגוי
אבל אין מדובר כאן בסכנה וודאית ובמצב של ברי היקרא

(11) נקבים, תרומות פרק ח, משנה ו. (12) והניקור מצד
אחד, לא יאכל אפילו מצד אחר. (13) לעץ או לקרקע.
(14) ראה 'תוספות יום טוב', שם. (15) רטיבות, מיץ הארס
מתערב בליחה ומחלחל בכולו, אבל בדבר יבש חותך את
מקום הניקור ואוכל את השאר. (16) כתבו ה'תוספות':
עכשיו במדינות אלו אין אנו נזהרים בגילוי, לפי שאין חמת
זוחלי עפר מצויה בינינו כלל. (17) חולין ט. (18) במקור
ובפה. (19) של נחש. (20) הציפור או העכבר.

1 ג. תַּאֲנָה²¹ או עֵנָב שְׁגִטֵּל הַעֵקֶץ²² שְׁלֵהֵן - אֵין בָּהֶם
2 מְשֻׁם גְּלוּי²³. לְפִיכָּה אוֹכֵל אֶדָם תַּאֲנִים וְעֵנָבִים
3 בְּלִילָה וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ²⁴. תַּאֲנָה נִקְרָה שְׂכִיבָה וְנַעֲשִׂית
4 גְּרוּגְרֵת²⁵, וְתַמְרָה נִקְרָה שְׂכִיבָה - שְׁתִּיתָהּ מִתְּרוֹת²⁶.

(21) ע"ז ל: (22) ונעשה פה קטן במקום העוקץ. (23) אם
השארים גלויים מותרים, אף-על-פי שיש בהם לחלוחית.
(24) שמא אכל מהם נחש והטיל בהם ארס. ואין זה דומה
לניקורי תאנים שבהלכה ב. מפני שהנקב מעורר חשש שמא
אכל נחש. (25) תאנה יבשה. (26) ירושלמי תרומות פרק
ח, הלכה ג.

5 ד. אָסוּר²⁷ לְאֶדָם לִתֵּן מְעוֹת²⁸ או דִּנְרִים²⁹ לְתוֹךְ פִּי,
6 שְׁמָא יֵשׁ עָלֶיהֶן רֶק יָבֵשׁ שֶׁל מְכִי שְׁחִין או מְצַרְעִין³⁰
7 או זַעַה; שְׁכָל זַעַת אֶדָם - סֵם הַמּוֹת, חוּץ מִזַּעַת
8 הַפְּנִים.

(27) שם. (28) פרוטות. ושל נחשת הן. (29) של כסף.
(30) ושחין וצרעת מחלות עור מדבקות הן.

9 ה. וְכֵן לֹא יִתֵּן אֶדָם פֶּס יְדוֹ³¹ תַּחַת שְׁחִין³², שְׁמָא
10 נָנַע בְּיָדוֹ בְּמַצָּרַע או בֶּסֶם רַע; שְׁהִידִים עֲסָקְנִיתוֹ³³.
11 וְלֹא יִתֵּן הַתְּבָשִׁיל תַּחַת הַמִּטָּה, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא
12 עוֹסֵק בְּסַעֲדָה³⁴, שְׁמָא יִפֹּל בּוֹ דָּבָר הַמְּזִיק וְהוּא אִינוֹ
13 רוֹאֶהוּ.

(31) כף ידו, ירושלמי שם. (32) בין הזרוע והצלעות מול
השכם. (33) ונוגעות בכל דבר, סוכה כו: (34) והוא מיסב
על המיטה, ובדעתו לאכלו מיד. ירושלמי שם.

14 ו. וְכֵן³⁵ לֹא יִנְעֵץ הַסִּפֵּין בְּתוֹךְ הָאֶתְרוֹג או בְּתוֹךְ
15 הַצִּנּוֹן³⁶, שְׁמָא יִפֹּל אֶדָם עַל חֲדָה וְיָמוּת. וְכֵן אָסוּר
16 לְאֶדָם לַעֲבֹר תַּחַת קִיר נְטוּי³⁷, או עַל גֶּשֶׁר רְעוּעַ, או
17 לְכַנֵּס לַחֲרִיבָה³⁸. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּאֵלוֹ מִשְׁאֵר הַסִּפְּנוֹת
18 - אָסוּר לַעֲבֹר בְּמִקְוֵן.

(35) שם. (36) וכיוצא בהם, ואתרוג וצנון דוגמאות הן.
(37) ליפול, כלומר רעוע, ראש השנה טז: (38) ואחד
הטעמים שהתלמוד נותן הוא "מפני המפולת", שחומת
החורבה רעועה, ושמא תיפול עליו, ברכות ג.

19 ז. וְכֵן אָסוּר לַיהוּדִי לְהַתִּיחֵד³⁹ עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים,
20 מִפְּנֵי שֶׁהֵן חֲשׂוֹנִים עַל שְׁפִיכוֹת דָּמִים. וְלֹא יִתְלַהֵף
21 עִמָּהֶן בְּדֶרֶךְ⁴⁰ פָּגַע⁴¹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּדֶרֶךְ - מִחֲזִירוֹ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ב' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קסג

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ולכן מה שמותר לעשות במצב זה הוא "להרחיב הדרך" כלומר להסביר לגוי שהדרך תארך זמן רב בגלל עיכובים שונים העלולים להיות וכו'.

אבל רש"י למד שהדין "ירחיב לו הדרך" קשור לסיפורים שהובאו אח"כ בתלמודי ר"ע ורב מנשה ששם מדובר על ליסטים וגנבים, וממילא ברי היזקא, לכן פירש הדין "ירחיב לו הדרך" "יאמר לו שני פרסאות אני צריך לילך".

מעתה יובן גם מדוע לא פירש הרמב"ם מהו "ירחיב לו הדרך" כי הוא דבר ידוע מסיפור התורה שגם שם הרחיב לו הדרך מצד חשש ולא מצד שהיה בטוח שיזיקו כי חיבתו ונישקו והתפייס עמו ומשום כך גם לא כתב "עשו הרשע" כי אין מדובר בברי היזקא. ובזה מובן מדוע גם לא ציטט הרמב"ם המשך הכתוב "ויעקב נסע סכותה" כי מזה יכול להיות משמע שצריך לשקר לגוי, לכן כתב רק "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה" שמשמעו שבוודאי יבוא אליו לשעיר אלא ש"הרחיב לו הדרך" והדבר יקח זמן רב. ויש לומר שלדעת הרמב"ם הסיפורים שהביאה הגמ' מלמדים דין נוסף (חוץ מ"שאלו לאן אתה הולך") שאם ברי היזקא צריך לשקר ולומר שהולך למקום רחוק יותר. ומה שלא כתב הרמב"ם דין זה, אולי יש לומר כיון שלא נאמר בגמ' בפירוש בסגנון של דין והלכה כ"אם סיפור מעשה. (וראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ב ואות ה).

(על פי לקו"ש חלק כ' ע' 158)

הגוי. (47) אם היה צריך ללכת מרחק קילומטר אחד, יאמר לו שני קילומטרים אני צריך ללכת, אולי ימתין הגוי מלרצחו עד הקילומטר השני, והיהודי יפרוש ממנו קודם לכן וינצל, עבודה זרה שם. (49) וכתוב: "ויעקב נסע סכותה", ולא הלך עד שעיר.

ט. אסור לקח רפואה מן העובד פוכבים, אלא אם כן⁵⁰ נתיאשו ממנו שיחיה⁵¹. ואסור להתרפאות מן האפיקורוס⁵², ואף על פי שנתיאשו ממנו⁵³, שפא ימשכו אחריו⁵⁴. ומתוך לקח רפואה מן העובד פוכבים לבהמה⁵⁵ או למפה שפגוף מבחוץ⁵⁶, כגון מלוגמא⁵⁷ ורטיה⁵⁸. ואם היתה מפה של סכנה⁵⁹ - אסור לקח⁶⁰ ממנו. וכל מפה שמחללין עליה⁶¹ את השבת - אין מתרפאין מהם.

(50) שמא יתן לו סם ממית, שם כז: (51) ואם לא ירפאנו ימות, מותר להתרפאות ממנו, שהרי אין לו מה להפסיד, ושמא ירפאנו הגוי. ומדובר כשאין רופא יהודי. ואף-על-פי שהחולה יוכל עוד לחיות יום או יומיים, והגוי עלול להקדים מותו, בכל זאת מותר להתרפאות ממנו, שאין חוששים לחיי שעה, הואיל וסופו למות, שם. (52) ראה למעלה פרק ד, הלכה י. (53) מן החולה שיחיה. (54) אחרי דעותיו, וייעשו מינים. (55) שאין כאן אלא חשש להפסד ממון בלבד, שם כז. (56) שאין בו סכנה.

(57) תחבושת לחה. (58) תחבושת משוחה סממנים. (59) אפילו בגוף מבחוץ. (60) שלא כדעת המתירים במכה בחוץ, הואיל ואם יראה החולה שהסם מזיק, יוכל להרחיקו, שם. (61) כל מכה של חלל (בחלל הגוף) מחללים עליה את השבת, וגב היד וגב הרגל הרי הם כמכה של חלל, ומחללים עליהם את השבת, שם כה.

י. ומתוך לשאל⁶² לרופא עובד פוכבים, ויאמר לו: סם פלוני יפה לך, וכן וכן תעשה; אכל לא יקח ממנו.

(62) שם כז. והטעם הוא, שאם היהודי אינו מתרפא ממנו אלא שואלו בלבד, יבין הגוי שאין היהודי סומך עליו, ובוודאי ישראל ברופא אחר. ולפיכך לא יאמר לו הגוי תרופה מזיקה, כדי שלא לקלקל שמו כרופא מומחה.

יא. ואסור להסתפר מהן ברשות היחיד⁶³, שפא יהרגנו⁶⁴. אם היה אדם חשוב - מתוך, מפני שמתיירא להרגו. ואם דמה⁶⁵ לעובד פוכבים שהוא אדם חשוב⁶⁶ כדי שיפחד ממנו ולא יהרגנו - הרי זה מתוך להסתפר ממנו.

(63) אבל ברשות הרבים מותר, מפני שהגוי מפחד להרגו, עבודה זרה כז. (64) במספריים או בתער שבידו. (65) התראה לפני הגוי. (66) כגון שהסתכל במראה לראות אם התספורת נאה, וחושב הגוי שאיש חשוב הוא, המקפיד על תספורתו, שם כט.

יב. אסור⁶⁷ למכור לעובדי פוכבים כל פלי המלחמה⁶⁸. ואין משחיתין להם את הזין⁶⁹. ואין מוכרין להן לא ספינ⁷⁰, ולא קולרין⁷¹, ולא קבלים⁷² [של פרזל], ולא שלשלאות של פרזל הנדוואה⁷³, ולא דבים⁷⁴ ואריות, ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים. אכל מוכרין להן תריסין⁷⁵, שאינן אלא להגן⁷⁶.

(67) שם טו: (68) שמא ישתמשו בהם להרע ליהודים. (69) כגון סיף ורומח. (70) ובגמרא שלנו הגירסא "סדן", ופירש רש"י: "לשום בו רגלי איש", הכוונה לאסיר בבית הסוהר. אבל רבינו חננאל גרס שם "סכין", וגירסת רבינו כגירסת רבינו חננאל. (71) שרשרת של ברזל שעל צוואר השבוי. (72) שרשרת שכובלים בה רגלי אסירים "ענו בכבל ורגלו", תהלים קה, יח. בדפוס רומי ר"מ: ולא שלשלאות. . ולא עששיות של ברזל. (73) מהודו. ברזל זה מיוחד לעשות ממנו כלי זיין, שם טז. (74) משנה, שם. הגויים משתמשים בהם למאבק עם שבויים. (75) מגינים. (76) ולא כדעת האוסרים שם, החוששים שישתמשו בתריסים כבשק התקפה לאחר שיאזלו כלי זיינם.

יג. וכשם שאסור למכור לעובד פוכבים, כך אסור למכור לישראל שמוכר לעובד פוכבים⁷⁷. ומתוך⁷⁸ למכור פלי זין לחיל⁷⁹ של פני המדינה, מפני שהן מגינין על ישראל⁸⁰.

קסד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ב' תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(77) שם טו: (78) שם טז. (79) לצבא. (80) שגרים
באותה מדינה. (94) שהשליכו אותו לגוב אריות.
(95) עצתי תיטב בעיניך.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

(1) יבאר שמצות-עשה לפרוק המשא ולטעון עם הבעלים. מאימתי יתחייב לפרוק ולטעון עמו. ואם היא בהמת גוי ומשא של ישראל. ודין מי שראה לבדו ישראל עובר עבירה אם מותר לשנואו כו'.

א. מי שפגע² בַּחֲבֵרוֹ בְּדֶרֶךְ, וּבִהְמָתוֹ רוֹבֶצֶת תַּחַת מִשְׁאָהוּ³, בֵּין שֶׁהָיָה עָלֶיהָ מִשְׁאָה הָרְאוּי לָהּ⁴ בֵּין שֶׁהָיָה עָלֶיהָ יוֹתֵר מִמִּשְׁאָה⁵ - הָרִי זֶה מְצֻה לְפָרֵק מֵעָלֶיהָ⁶. וְזוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: עֹבֵר תַּעֲזֹב עִמּוֹ⁷.

(2) שפגש. (3) ואין בכוחה להמשיך בדרכה. (4) לשאת לפי כוחותיה. (5) שהטעין עליה יותר ממה שהיא יכולה לשאת. שלא כדעת האומר (בבא מציעא לב.) שביותר ממשאה פטור. (6) את המשא. (7) עזור לו, ופירשו חכמינו שלפריקה נאמר, שהרי כתוב "רובץ תחת משאו". וראה מכילתא משפטים פרשה כ; 'ספרי' כִּי־תִצָּא רֹכֵב, ובבאמציעא שם.

ב. וְלֹא יִפְרֹק וַיִּנְיַחְנוּ נִבְהֵל⁸ וַיִּלֵּךְ, אֶלָּא יָקִים עִמּוֹ, וַיַּחְזֹר וַיִּטְעֵן מִשְׁאוֹ עָלֶיהָ⁹; שֶׁנֶּאֱמַר: הֵקֵם תִּקְּיִם עִמּוֹ. זֶה מִצְוַת עֲשֵׂה אַחֲרֶיהָ¹⁰. וְאִם הִנִּיחוּ נִבְהֵל וְלֹא פָּרַק וְלֹא טָעַן¹¹ - בָּטֵל מִצְוַת עֲשֵׂה, וְעֹבֵר עַל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא תִרְאֶה¹² אֶת חֲמוֹר אַחֲרֶיךָ.

(8) נפחד ודואג. (9) במקומו הנכון. (10) מצוות טעניה, שהרי כתוב שם "חמור אחיך או שורו נופלים בדרך", ומשמע שהבהמה ומשאה מוטלים על הקרקע וצריך לטעון. ולא כדעת רבי יאשיה האומר, ששני הכתובים "עוזב תעזוב עמו" ו"הקם תקים עמו" בפריקה מדברים. מכילתא שם. (11) אפילו פרק, אבל לא טען. (12) "לא תראה זו מצות לא-תעשה, ולהלן הוא אומר "כי תראה" (כי תראה... רובץ תחת משאו, שמות כג, ה) מצות-עשה, 'ספרי' שם רכה. וראה ספר המצוות לרבינו, מצוות לא-תעשה רע.

ג. הִיָּה כֶּהֱן, וַהֲבִהְמָה רוֹבֶצֶת בְּבֵית הַקְּבֵרוֹת - אֵינּוּ מִטְּמֵא¹³ לָהּ, כְּשֶׁם שֶׁאֵינּוּ מִטְּמֵא לְהָשִׁיב אַבְדֵּיהָ¹⁴. וְכֵן אִם הָיָה זָקֵן¹⁵ שֶׁאֵין דִּרְפוֹ לְטָעַן וּלְפָרֵק - הוֹאִיל וַאֲיֵנָה לְפִי כְּבוֹדוֹ, פְּטוּר¹⁶.

(13) שאמרה תורה: "לנפש לא יטמא בעמיו". ובמכילתא למדו דין זה מן הכתוב: "וחדלת מעוזב לו - פעמים שאתה חדל, ופעמים שאתה עוזב. היה (החמור) בין הקברות אל יטמא", שם. (14) "ואם היתה בבית הקברות לא יטמא לה", 'ספרי' שם, בבא-מציעא שם. רבינו מדמה דין כהן בפריקה וטעניה בבית הקברות לדין כהן והאבדה בבית הקברות, הואיל וטעם אחד לשניהם. לאבדה אינו מתטמא משום שמצות-עשה של השבת אבדה אין בכוחה לדחות מצות לא-תעשה "לנפש לא יטמא בעמיו" ומצות-עשה "קדושים יהיו" של כהן (שם ל.). וטעם זה קיים אף בפריקה

י. כָּל שֶׁאֲסוּר לְמַכּוֹר לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים אֲסוּר לְמַכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא לְסֻטִּים⁸¹, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱמַר מִחֲזִיק יָד⁸² עוֹבְרֵי עֲבֵרָה וּמִכְשִׁילוֹ⁸³. וְכֵן כָּל הַמִּכְשִׁיל עוֹר בְּדֶבֶר⁸⁴ וְהִשְׁאִיף עָצָה⁸⁵ שֶׁאֵינָה הוֹגֶנֶת⁸⁶, או שֶׁחֲזַק יָדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, שֶׁהוּא עוֹר וְאֵינּוּ רוֹאֶה דֶּרֶךְ הָאֱמֶת⁸⁷ מִפְּנֵי תַּאֲוַת לְבוֹ⁸⁸ - הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: וּלְפָנַי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל; הִבָּא⁸⁹ לְטַל מִמֶּךָ עָצָה, תֵּן לוֹ עָצָה הַהוֹגֶנֶת לוֹ.

(81) שורד, שם. (82) מסייע בידו. אפילו אין הליסטים חשוד בשפיכות דמים, בכל זאת אסור למכור לו נשק, שעוזר לו בזה לבצע מעשי שור ולהמלט. (83) בעבירה, שלולא הנשק יתכן ולא היה מעיז ללסטים את הבריות. (84) שאינו בקי בו. כתוב בתורה: "ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלקיך" (ויקרא יט, יד), ורבותינו דרשו זה המכשיל את חבירו שהוא "עוזר בדבר", ונותן לו עצה רעה, 'ספרא' קדושים פרק ג, פרשה ב. (85) ונתן לו עצה. (86) שהוא בעצמו יודע שאינה נכונה. "היה נוטל ממך עצה, אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו. אל תאמר לו צא בהשכמה - שיקפחוהו ליסטים. צא בצהרים - בשביל שיתרבו. אל תאמר לו - מכור את שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף ונוטלו ממנו", שם. (87) שהיא דרך התורה ומצוותיה. (88) כגון המושיט כוס יין לנזיר, או המלווה ברבית והלווה ברבית, ששניהם עוברים משום "ולפני עור לא תתן מכשול", לפי שכל אחד מהם עוזר לחבירו לעשות עבירה. ראה עבודה זרה ו: בבא מציעא עה: וראה ספר המצוות לרבינו, מצוות לא-תעשה רצט. (89) בספרים שלנו זהו סוף הלכה יד, אבל בדפוס רומי ר"מ מתחלת כאן הלכה טו.

טו. וְאֲסוּר⁹⁰ לְהִשְׁאִיף עָצָה טוֹבָה לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים אוּ לְעוֹבֵד יִשְׁעִי⁹¹. וְאֶפְלוּ לְהִשְׁאִיף עָצָה שֶׁיַּעֲשֶׂה דָּבָר מִצְּדָקָה⁹², וְהוּא עוֹמֵד בְּרִשְׁעוֹ⁹³ - אֲסוּר. וְלֹא נִתְּנָה⁹⁴ דְּנִיָּאל אֶלָּא עַל שֶׁהִשְׁאִיף עָצָה לְנִבְכּוּדְנִצֵּר לִתֵּן צִדְקָה, שֶׁנֶּאֱמַר: לָהֶן מִלְּפָא מְלָכִי יִשְׁפֹּר עַלְיָ⁹⁵.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואסור להשיא עצה טובה לעב"ם ... ולא נתנסה דניאל אלא על שהשיא עצה טובה לנבוכדנצר ליתן צדקה". וממה שהביא בהלכות מלכים (פ"ה ה"י) הדוגמא של נתינת צדקה בבן נח, מוכח שסבר להלכה שבני נח אינם מחויבים בצדקה. ועפ"ז יש לומר שמה שכתב כאן "שיעשה דבר מצוה ליתן צדקה" הכוונה למצוה שאינו מצווה ועושה, מה-שאינ-כן בשבע מצוות בני נח.

(נעל פי לקו"ש חלק ה' ע' 158 הע' 58)

(90) בבא-בתרא ד. (91) אף-על-פי שהוא חייב במצוות. (92) כעצת דניאל לנבוכדנצר שיעשה צדקה, שם. (93) אבל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שיש בו תמוז - ספר נזיקין - הל' רוצח ושמירת נפש קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 17 טעניה. וראה הלכות גזילה ואבידה פרק יא, הלכה יח.
15 חכם או אדם מכובד. 16 'ספרי' שם; בבא-מציעא ל:
1 ד. זה הפלל¹⁷: כל שאלו היתה שלו היה טוען
2 ופורך¹⁸ - הרי זה חייב לטעון ולפרק בפלל חברו. ואם
3 היה חסיד ועושה לפנים משורת הדין¹⁹, אפלו היה
4 הנשיא הגדול²⁰ וראה בהמת חברו רובצת תחת
5 משאה של תבן או קנים²¹ וכיצא בהן - פורך
6 וטוען עמו²².
- 21 ח. מצא בהמת חברו רבוצה, אף על פי שאין
22 הבעלים³⁸ עמה - מצוה לפרק מעליה³⁹ ולטעון
23 עליה; שנאמר: עזב תעזבו⁴⁰, הקם תקים - מפל
24 מקום⁴¹. אם כן, למה נאמר 'עמו'⁴²? שאם היה בעל
25 הבהמה שם, והלך וישב לו⁴³, ואמר לזה שפגע בו:
26 הואיל ועליך מצוה, אם רצית לפרק לברך פרק -
27 הרי זה פטור, שנאמר: עמו. ואם היה בעל הבהמה
28 זקן או חולה⁴⁴ - חייב לטעון ולפרק לבדו⁴⁵.

- 17 שם. 18 מפני שחס על ממונו, לא היה חושש
לכבודו. 19 עושה אפילו מה שאין הדין מחייב אותו,
וזהו פירוש ל"חסיד". 20 של בית-הדין הגדול
(הסנהדרין הגדולה), ראה הלכות סנהדרין פרק א, הלכה ג.
21 ואין זה לפי כבודו לטפל בהם. 22 כמו רבי ישמעאל
ברבי יוסי, שהיה זקן ואינה לפי כבודו, ונהג לפנים משורת
הדין, בבא-מציעא ל:

- 7 ה. פרק וטען, וחזרה ונפלה - חייב לטעון ולפרק
8 פעם אחרת, אפלו מאה פעמים²³; שנאמר: עזב
9 תעזב, הקם תקים עמו²⁴. לפיכך צריך להידחות²⁵
10 עמו עד פרסה²⁶, אלא אם כן אומר לו בעל המשא:
11 איני צריך לך.

- 23 'ספרי' כיתצא רכה; בבא-מציעא לא. לב.
24 ו"עזוב" מורה על פעולה מתמדת, היינו הרבה פעמים,
וכן "הקם", שם לא. וראה פירוש המשניות לרבינו בבא-
מציעא פרק ב, משנה ט. 25 להתנהל לאטו לאחר
שהטעינו, ראה ישעיה לח, טו: תהלים מב, ה. 26 ארבעה
מילים, שמה תחזור ותיפול (שם לג.), וראה לקמן הלכה ז.

- 12 ו. מאימתי יתחייב לפרק ולטעון עמו? משיאיהו
13 ראיה²⁷ שהיא כפגיעה²⁸; שהרי נאמר 'פי תראה'²⁹,
14 ונאמר 'פי תפגע'³⁰. וכמה? שער חכמים, משיהיה
15 ביניהם³¹ מאתים וששים ושש אמה³² ושני שלישי
16 אמה, שהוא אחד משבעה ומחצה במיל³³. היה
17 רחוק ממנו יתר מזה - אינו זקוק לה³⁴.

- 27 מרחוק. 28 פנים בפנים, מכילתא משפטים פרשה כ;
'ספרי' שם רכב; בבא-מציעא לג. 29 ומשמעו אפילו
מרחוק. 30 ומשמעו פנים בפנים. 31 בין הרואה ובין
בעל המשא. 32 בערך 56 סנטימטר. 33 אלפיים אמה.
היינו לחלק אלפיים אמה בשבעה ומחצה, שם.
34 ופטור.

- 18 ז. מצוה³⁵ מן התורה לפרק עמו בחנם; אבל לטעון
19 עליו - הרי זו מצוה, ונוטל שכרו³⁶. וכן בפשעה
20 שמדדה עמו עד פרסה - יש לו שכר³⁷.

- 35 בבא-מציעא לב. 36 מבעל הבהמה כמו בעד כל
עבודה אחרת, ואף-על-פי שהוא נוטל שכרו, קיים מצוה.
37 אף-על-פי שהוא הולך ומדדה לצורך פריקה שהיא
בחינם, בכל זאת מותר לו ליטול שכר, שם לג. ראה
'תוספות' שם דיבור-המתחיל ונוטל.
- י. חמרים⁵³ שרגליו של אחד מהן⁵⁴ רעועות⁵⁵ - אינן³⁷

1 יג. הפוגעו⁸⁰ בשנים⁸¹, אחד רובץ תחת משאו, ואחד
2 פרק מעליו ולא מצא מי שיטען עמו - מצנה לפרק
בתחלה, משום צער בעלי חיים, ואחר כך טוען.
3 במה דברים אמורים? פשהו שניהם שונאים או
4 אוהבים; אבל אם היה אחד שונא ואחד אוהב -
5 מצנה לטען עם השונא תחלה, כדי לכף את יצרו
6 הרע⁸².

(80 הפוגש. 81 בבא-מציעא לב: 82) המצווה "לכוף
את יצרו" עדיפה ממצוות צער בעלי חיים, שם.

7 יד. השונא שנאמר בתורה⁸³ - לא מאמות העולם
8 הוא⁸⁴, אלא מישראל. והיאך יהיה לישראל שונא
9 מישראל, והכתוב אומר⁸⁵ 'לא תשנא את אחיך
10 בלבבך'? אמרו חכמים⁸⁶: כגון שראוהו לבדו⁸⁷ שעבר
11 עברה, והתרה בו ולא חזר - הרי זה מצנה לשנאו⁸⁸,
12 עד שיעשה תשובה וישוב מרשעו. ואף על פי שעדין
13 לא עשה תשובה, אם מצאו נכהל במשאו - מצנה
14 לטען⁸⁹ ולפרק עמו, ולא יניחנו נוטה למות, שמא
15 ישהה בשביל ממונו ויבוא לידי סכנה. והתרה
16 הקפידה על נפשות ישראל⁹⁰, בין רשעים בין
17 צדיקים, מאחר שהם נלזים אל ה' ומאמינים בעקר
18 הדת; שנאמר: אמר אליהם חי אני נאם ה' אלהים
19 אם אחפץ במות הרשע פי אם בשוב רשע מדרכו
20 ויחיה.

(83 "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו", שמות כג,
ה. 84) [מצות פריקה לא נאמרה אלא בבהמת ישראל
בלבד, והיא מחייבת את ישראל לפרוק בחינם ולא לדרוש
שכר, אבל בבהמת גוי לא נאמרה מצות פריקה, אלא משום
צער בעלי חיים חייבים לפרוק, ולפיכך רשאי הישראל
לדרוש שכר (כסף-משנה ע"פ 'תוספות' בבא-מציעא לב:
ד"ה מה לי). ואין לפרש דברי רבינו כפשוטם, שאין כלל
חיוב לפרוק בהמת הגוי, שהרי הוא סובר שצער בעלי חיים
דאורייתא (ראה למעלה הלכה ט בהערות) ופסוק זה מדבר
בפריקה. 85) ואין להניח שהכתוב ידבר באדם העובר על
לא-תעשה שבתורה, פסחים קיג: 86) רב נחמן בב יצחק,
שם. 87) ומכיון שאין עד אחד נאמן, ככתוב: "לא יקום
עד אחד באיש" (דברים יט, טו), אסור לו להעיד בבית-דין,
כי יעבור על לאו "לא תלך רכיל בעמך" (ויקרא יט, טו).
88) שנאמר (תהלים קלט, כא): "משנאך ה' אשנא", ואומר
(משלי ח, יב): "יראת ה' שנאת רע". 89) אף-על-פי
שהכתוב "כי תראה חמור שונאך" בפריקה מדבר, הוא-הדין
לטעינה. 90) חסה עליהן ורוצה בקיומן.

סליקו להו הלכות רוצח ושמירת נפש בסיעתא
דשמיא

נגמר ספר אחד עשר, והוא ספר נזיקין.
הלכותיו חמשה, ופרקיו שנים וששים: הלכות
נזקי ממוץ - ארבעה עשר פרקים. הלכות גנבה
- תשעה פרקים. הלכות גזלה ואבדה - שמונה

1 ושאין חבריו⁵⁶ להקדים⁵⁷ ולעבר מעליו⁵⁸. נפל⁵⁹ -
2 ושאין לעבר מעליו⁶⁰.

(53) תוספתא בבא-קמא פרק ב. (54) כלומר, של חמור
אחד מהם. (55) ואינו יכול ללכת באותה מהירות כמו יתר
החמורים שבשיירה. (56) בעלי החמורים. (57) ללכת
קדימה. (58) ולהשאירו עם חמורו לבדו בדרך. (59) ואינו
יכול ללכת כלל. (60) ואינם חייבים להתעכב בשבילו.

3 יא. היה⁶¹ אחד טעון⁶² ואחד רוכב⁶³, ודחקן הדרך⁶⁴
4 - מעבירין את הרוכב מפני הטעון⁶⁵. אחד טעון
5 ואחד ריקן - מעבירין את הריקן מפני הטעון⁶⁶.
6 אחד רכוב ואחד ריקן - מעבירין את הריקן מפני
7 הרכוב⁶⁷. שניהן טעונות, שניהן רוכבות, שניהן
8 ריקניות - עושין פשרה ביניהן.

(61) תוספתא שם. (62) משא. (63) ובתוספתא: "ואחד
רכוב". (64) והדרך צרה, ואינם יכולים ללכת זה בצד זה.
(65) מקדימים את הטעון לרכוב, שלרכוב יותר קל לחכות
מאשר לטעון. (66) מקדימים את הטעון לריקן, ואין
אומרים שהריקן יעבור תחילה מפני שהוא קל ויעבור
במהירות, אלא הטעון קודם. (67) מקדימים את הרכוב. זה
הכלל: הטעון קודם לריקן, והיותר טעון קודם לטעון פחות.
[בדפוס רומי (ר"מ) חסרה הבבא האחרונה. גם בתוספתא
יש גירסאות שונות סותרות זו את זו, והגירסא שלפנינו כאן
מתקבלת ביותר על הדעת, וכן היא בדפוס אמסטרדם תס"ב,
וכנראה זו גירסתו של רבינו בתוספתא].

9 יב. וכן שתי ספינות⁶⁸ העוברות ופוגעות זו בזו, אם
10 עוברות שתיהן בבת אחת - טובעות⁶⁹, ואם בזו אחר
11 זו - עוברות; וכן שני גמלים העולים במעלה גבוהה
12 ופגעו זה בזה⁷⁰, אם עוברין שניהם בבת אחת -
13 נופלין⁷¹, ואם בזה אחר זה⁷² - עולין; כיצד הן
14 עושין? טעונה ושאניה טעונה - תדחה שאניה
15 טעונה מפני הטעונה. קרובה⁷³ ורחוקה⁷⁴ - תדחה
16 קרובה⁷⁵ מפני שאניה קרובה. שתיהן רחוקות או
17 קרובות או טעונות - הואיל וכלן בדחק אחד⁷⁶,
18 הטל פשרה⁷⁷ ביניהן, והן מעלות שכן⁷⁸ זו לזו.
19 ובה וכו' וצא בו⁷⁹ נאמר: בצדק תשפט עמיתך.

(68) תוספתא שם, סנהדרין לב: (69) שתדחוף זו את זו.
(70) כגון זה עולה מצד זה וזה עולה מצד זה, ופגעו בראש
חודו של הר. (71) לתוך הבקעה שבצידי הדרך. (72) אם
אחד יחזור אחרונות ויפנה מקום לחבירו. (73) לנמל
שיצאה ממנו. (74) לנמל שיצאה ממנו. (75) משום
שלספינה הבאה ממרחקים יותר קשה להתעכב ולחכות.
(76) בצרה שוה לכולם, ואין מן הדין לכפות על האחת
לפנות מקום לחברתה. (77) אם אינם יכולים להתפשר
מעצמם. (78) כפיצוי להשתייתו. (79) כגון בריא וחולה
- ידחה הבריא מפני החולה; שניהם בריאים - הטל פשרה,
והם מעלים שכר זה לזה.

שנפלו בשבירת הכלים וכל זה הוא בארץ כנען ששם הוא עיקר ה"מסחר" הזה לפי ששם עיקר הניצוצין. בקניין בכלל, מצינו שני סוגים; מטלטלין, וקרקע. מטלטלין נקנים בשני דברים - כסף ומשיכה, וקרקע נקנית בשלושה דברים בכסף בשטר או בחזקה. וההבדל בין מטלטלין וקרקע הוא ההבדל בין עולם התווה לעולם התיקון. עולם התווה הוא בשני קווין על-דרך חסד וגבורה וכשאדם נמצא באחד משני הקווין או בחסד בלבד או בגבורה בלבד אינו יכול ליצור הנהגת קבע הפועלת בעולם באמת, ועבודתו היא בבחינת מטלטלין. תכלית ושלמות העבודה היא בשלושה קווין ובהתכללות של שני הקווין המביאה עניין שלישי וסוג חדש של קניין שאז עבודתו היא בעולם התיקון ובאופן קבוע - בחינת קרקע - זוהי שלימות העבודה שבה ועל ידה קונה הקב"ה עניינים שהיו ברה"ר טורי דפירודא ומעבירים לרה"י - יחידו של עולם. משום כך "ראשית חכמה יראת ה'" ו"ראשית חכמה קנה חכמה כו'" עולים בקנה אחד, כי ראשית חכמה יראת ה' היינו הבנת עניין הקניין ברוחניות שהוא דבר הנוגע לכל ענייני עבודת ה', ולכן "ראשית חכמה קנה חכמה ובכל קנין ביה" כי רק על ידי מוחין (חכמה ובינה) אפשר ל"השתלט" על המידות, לפעול בהם התכללות ופעולה באופן דתיקון וקבע.

(על פי שיחת ש"פ ירגש תשמ"ו)

(1) כלומר, אין כאן מצוה לפעולה מסוימת, אלא דינים איך יתקיים המקח והממכר. (2) "הזהירנו מהונות קצתנו את קצתנו (האחד את השני) בסחורה ובמקח ובממכר, והוא אמרו: אל תונו ... ובספרא אמרו באונאת ממון הכתוב מדבר" (ספר המצוות מצות לא-תעשה רנ). (3) "הזהירנו מהונות קצתנו את קצתנו (האחד את השני) בדברים, והוא שיאמר לו מאמרים יכעסוהו ויבהילוהו" (שם רנא). (4) "הזהירנו מהונות גר צדק ... ולשון המכילתא לא תלחצנו בממון" (שם רנג). (5) הזהירנו מהונות גר צדק בדברים" (שם רנב).

פרק ראשון

(1) נתבארו בו דיני קניית קרקעות שהן נקנין בכסף, בשטר ובחזקה, ומה שנמשך לזה.

- 15 א. הַמִּקָּח אֵינוֹ נִקְנָה בְּדָבָרִים², וְאִפְלוּ הַעֲדִידוּ עֲלֵיהֶם
- 16 עֲדִים. פִּיּוּצָד? בֵּית זֶה³ אָנִי מוֹכֵר לָךְ, יֵינן זֶה אָנִי
- 17 מוֹכֵר לָךְ, עֶבֶד זֶה אָנִי מוֹכֵר לָךְ; וּפְסָקוֹ הַדָּמִים,
- 18 וְרֵצָה הַלּוֹקֶת וְאָמַר 'קִנִּיתִי', וְרֵצָה הַמּוֹכֵר וְאָמַר
- 19 'מִכַּרְתִּי', וְאָמַר לְעֲדִים: 'הוּא עָלֵינוּ עֲדִים שְׁמֹכֵר זֶה
- 20 וְשִׁלְקָה זֶה' - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כְּלוּם, וְכֹאֵלוּ לֹא הָיוּ
- 21 בִּיגִייעָה דְּבָרִים מַעֲוֹלִים⁵. וְכֵן בְּנוֹתָן מִתְּנָה⁶ וּמִקְבָּלָה.

(2) בלי פעולת קניין. (3) בית, יין, עבד, שלוש דוגמאות משלושה תחומים: קרקע, מטלטלין, עבדים. (4) בבא

- 1 עֶשֶׂר פְּרָקִים. הַלְכוֹת חוֹבֵל וּמִזִּיק - שְׁמוֹנָה
- 2 פְּרָקִים. הַלְכוֹת רוֹצֵחַ וּשְׁמִירַת נַפֶּשׁ - שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִי
- 3 פְּרָקִים.

יום ש"ק ג' תמוז ה'תשע"ח

ראשית חכמה קנה חכמה, ובכל קנין קנה בינה

ספר שנים עשר

והוא ספר קנין

- 4 הַלְכוֹתָיו חֲמֵשׁ. וְזֶהוּ סְדוּרָן: א. הַלְכוֹת מִכִּירָה. ב.
- 5 הַלְכוֹת זִכְיָה וּמִתְנָה. ג. הַלְכוֹת שְׁכָנִים. ד. הַלְכוֹת
- 6 שְׁלוּחִין וְשִׁתְפִּין. ה. הַלְכוֹת עֲבָדִים. וְהַמְצָאוֹת
- 7 הַנִּגְלָלוֹת בֵּהֶן מִפְּרָשׁוֹת בְּשִׁמּוֹתָן בְּמִקּוּמָן.

הלכות מכירה

- 9 יֵשׁ בְּכָלֶלֶן חֲמֵשׁ מִצְוֹת. אַחַת מִצְוַת עֲשֵׂה, וְאַרְבַּע
- 10 מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) דִּין מִקָּח
- 11 (וּמִמְכָּר). (ב) שְׁלֹא יוֹנֶה בְּמִקָּח וּמִמְכָּר². (ג) שְׁלֹא יוֹנֶה
- 12 בְּדָבָרִים³. (ד) שְׁלֹא יוֹנֶה גֵר צָדֵק בְּמִמוֹנָה⁴. (ה) שְׁלֹא
- 13 יוֹנֶה בְּדָבָרִים⁵.
- 14 וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלוֹ בְּפְרָקִים אֵלוֹ:

~ נקודות משיחות קודש ~

"ראשית חכמה קנה חכמה ובכל קנין קנה בינה".

הקשר שבין הפסוק שבחר הרמב"ם ככותרת לספר קניין אינו מובן כי לא רק שאין שייכות לכאורה בין חכמה ובינה לקניין אלא שגם מצינו כמה וכמה ניגודים ביניהם כי קניין החכמה בא ביגיעה דווקא ואילו בקניינים ארציים אין צורך ביגיעה מיוחדת ואפשר לקנות בשווה פרוטה או בשטר הכתוב על גבי נייר, חרס, עלה וכו' גם אם הם פחות משה פרוטה. גם בקניין חזקה לא מצינו יגיעה מיוחדת עד שאפשר לקנות עשר שדות בעשר מדינות על ידי שיחזיק באחת מהן. בנוסף, הלא נאמר "ראשית חכמה יראת ה'" ומוכן שגם ראשית החכמה שבפסוק זה קשורה ליראת ה' ומה הקשר בינה ובין ספר קניין.

בספר המצוות ל"צמח צדק" מבואר שמשמעות הקניין בעבודה רוחנית הוא מה שהקב"ה קונה מהאדם על ידי משיכה וכסף, שמושך החפץ מרשות הרבים שהם הקליפות לרשות היחיד יחידו של עולם "ואחר המשיכה נותן כסף ... בחינת אהבה רבה.. וממשיך שם, שלכן נקראה ארץ ישראל ארץ כנען כי כנען מלשון סוחר כמו שכתוב (הושע יב, ח). "כנען בידו מאזני מרמה" שהוא ב'לעומת זה' אבל בקדושה הוא מאזני צדק, כי רוב המצוות תלויות בארץ וכולם עניינם העלאת רפ"ח ניצוצין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

צורך להתנות על זה. ואולי זה בא לציין תנאי נוסף, שאם הלוקח יתחרט אחרי נתינת הכסף, לא יהיה בו אף "מי שפרע" (ראה להלן פרק ז הלכה א"ב) - אור שמח. (13) מסקנה שהוציא הרמב"ם מהדין הראשון, שהרי "מה לי התנה לוקח ומה לי התנה מוכר" (מגיד משנה).

- ו. האומר לחברו: תן מנה לפלוני ויקנה ביתי לך - 16
בין שנתן קנה הפית מדין ערב¹⁴. 17

(14) כלומר, כשם שהערב מתחייב לשלם את החוב ללא תמורה ובלי שיקבל משהו, כך המוכר מוסר ללוקח את החפץ בלי שהוא עצמו יקבל משהו תמורתו, ורק אדם אחר מקבל במקומו את הדמים (קידושין ז).

- ז. כיצד בשטר? כתב לו על הנגר או על החרס¹⁵ 18
או על העלה: 'שדי נתונה לך'¹⁶, 'שדי מכונה לך' 19
- בין שהגיע השטר לידו¹⁷ קנה. אף על פי שאין 20
שם עדים כלל, ואף על פי שאין השטר שוה 21
כלום¹⁸. במה דברים אמורים? במוכר שדה מפני 22
רעתה²⁰; אבל בשאר קרקעות - אף על פי שהגיע 23
שטר של מוכר לידו, ואפלו היו בו עדים - לא קנה²¹ 24
עד שיתן את הדמים. 25

(15) ה"חרס" וה"עלה" שניהם אפשר לזייף את הכתב שעליהם, מבלי שיהיה ניכר הזיוף, ומתוך כך אין כותבים עליהם שטר ראייה ושטרי חוב, שצריכים, למטרתם, להחקים זמן רב. לעומת זה, שטר מכר שאינו זקוק לקיום ממושך, כי אם לשעת המכר, לא איכפת לנו, אם ישנו את הכתב שעליו וזייפו אותו, אחרי שתפקידו נגמר עם המכר (סמ"ע קצא, סעיף א). (16) במתנה. (17) של הקונה או מקבל המתנה. (18) כלומר, אין הנייר שווה פרוטה (קידושין שם). (19) שקונה בשטר לבד. (20) שאז מעוניין המוכר להיפטר מן המקח, ומסתפק בכל מעשה קניין שהוא (קידושין שם). (21) וברור שגם כאן מועיל תנאי מפורש של אחד הצדדים בבחירת הקניין (מגיד משנה).

- ח. כיצד בחזקה²²? מכר לו בית, מכר לו שדה, או 26
שנתן אותה במתנה - בין שנעל או גדר או פרץ 27
כל שהוא, והוא שיועיל²³ במעשיו, הרי זה קנה. 28
במה דברים אמורים? כשהחזיק בפני המוכר או 29
הנותן²⁵; אבל שלא בפני המוכר או הנותן - צריך 30
שיאמר לו 'לך חזק וקנה', ואחר כך, אם החזיק - 31
קנה, אף על פי שאינו בפני הפעלים. 32

(22) מתוך סדר הדברים שהלכות חזקה באים אחרי הדיון בדבר התלות של קניין כסף בשטר וקניין שטר בכסף. מדייק הכסף-משנה שחזקה קונה בלי כסף ובלי שטר, וכך פסק בשולחן ערוך קצב, סעיף טז. והטעם שחזקה עדיפה מפני שעושה מעשה בגוף הקרקע (סמ"ע שם סעיף קטן כח, ותוספות ר"י הזקן קידושין כו. בדעת הרמב"ם). וראה להלן הלכה כ. ועיין עוד להלן פרק ח הלכה א. (23) שפעולת קניין זה תביא איזו תועלת שהיא לשדה (שם נד. "נתן צרור

מציצא מח. מהתוספתא: "והנושא והנותן בדברים לא קנה". (5) וכל זה מבחינה הלכתית ודינית, ברם מגונה הדבר מבחינה מוסרית, ועל זה אמרו: "דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה" (שם מט.). כלומר, אי-קיום של הדיבור, אף הנטול פעולת קניין, יש בו משום חוסר כנות, ואינו רצוי לחכמים כמו שאמרו (שם): "והחזור בו אין רוח חכמים נוחה הימנו" וכן כתב רבינו להלן פרק ז הלכה ח (מגיד משנה). (6) בבא מציצא שם: "האומר לחבירו מתנה אני נותן לך יכול לחזור בו". וראה להלן פרק ז הלכה ט בדברי רבינו.

- ב. אבל אם נקנה המקח באחד מהדברים¹ שהוא 1
נקנה בהם - קנה הלוקח; ואין צריכין לעדים 2
כלל⁸, ואין אחד מהן יכול לחזור בו. 3

(7) כלומר, כל דבר בהתאם לדרכי הקניין השייכים אליו, כגון: קרקע בכסף ובשטר ובחזקה, מטלטלין במשיכה וכדומה. (8) כלומר, אין צורך בעדים לעצם קיום מעשה המקח, תפקידם רק לאשר את המציאות ולמסור את העובדות, במקרה של סכסוך בין הצדדים, בהתאם לכלל הידוע: "לא איברי סהדי אלא לשקרי" (קידושין סה: - העדים באים רק לאמת את העניין ולהכחיש את השקרנים).

- ג. ובמה נקנה המקח? הקרקעות - באחד משלשה 4
דברים: בכסף, או בשטר, או בחזקה. 5

- ד. כיצד בכסף? מכר לו בית, מכר לו שדה, ונתן 6
לו הדמים⁹ - קנה. במה דברים אמורים? במקום 7
שאינו פותבין את השטר; אבל במקום שדרבן לכתב 8
שטר מכר¹⁰ - לא קנה עד שיתכתב את השטר¹¹. ואין 9
קרקע נקנית בפחות משוה פרוטה. 10

(9) בעניין קידושין כתב הרמב"ם: "האשה מתקדשת, אם בכסף הוא מקדש, אין פחות מפרוטה כסף" (פרק ג מהלכות אישות, הלכה א) וכאן הדגיש: "ונתן לו את הדמים" כלומר מחיר החפץ. הרמב"ם מבדיל כנראה בין קניין כסף של קידושין שקובעת בו רק נתינת הכסף, ואינה כמחיר האשה ושוויה, ובין זה של מקח, שהוא משום שווי המקח (עיין סמ"ע, ש"ע ח"מ קצ, ס"א. ועיין אבן האזל). (10) מלשון זה נראה שהמדובר בשטר קניין דווקא, כי אז מעדיף הלוקח את קניין השטר היותר יציב על זה של קניין הכסף (אבן האזל). ויש אומרים שדין זה שייך גם בשטר ראייה (כסף משנה). (11) והטעם, כי במקום שיש נוהג כזה, אין אצל הלוקח החלטה גמורה לסיים את המקח בלעדי השטר (מדברי רש"י שם).

- ה. התנה הלוקח ואמר: אם רציתי אקנה בכסף או 11
אקנה בשטר¹², ונתן הכסף על תנאי זה - הרי זה 12
קנס; ואין המוכר יכול לחזור בו מפני התנאי, 13
והלוקח יכול לחזור בו עד שיתכתב את השטר. וכן 14
אם התנה המוכר¹³ בזה. 15

(12) לכאורה, ביטוי מיותר, שהרי במקום שכותבין שטר אין

והועיל", וראה להלן הלכה טו. (24) ואז נחשבת שתיקתו כהסכמה. (25) בבא בתרא נג. כדעת שמואל שבין במכר ובין במתנה צריך לומר לו לך חזק וקנה.

36) שעל ידי זה נשארו המים בשדה. (37) שעל ידי נטילה זו נכנסים המים לשדה. (38) כיוצא בזה דווקא, שמביא המים המועילים לשדה, אבל אם נתן צרור או נטל צרור למנוע שטיפת השדה במים, שאין כאן הבאת תועלת לשדה אלא מניעת הפסד - לא קנה (מגיד משנה).

יג. המוכר שדה לחברו בצד שדהו, או שנתנה לו במתנה - בין שדש⁴⁰ את המצר שבין שתי השדות ונעשו שתייהן שדה אחת קנה. אבל אם הלך בה לארפה ולרחבה - אין הלויף זה מועיל כלום. ואם שבייל של פרמים מכר לו - הואיל ונעשה להלויף קנה בהלויף.

39) בבא קמא ט. "מאימת הוואי חזקה מכי דייש אמצרי" וכפירוש הרי"ף שם. (40) כלומר, הפך ברגבי אדמה, עד שהשווה את השטח של המצר, הוא הגבול אשר בין השדות, עם זה של השדות, ומתוך כך הפכו שני השדות שדה אחד.

יד. וכמה שעור רחב הדרך שיקנה בהלויף⁴¹? אם היה מקום במחיצות⁴² - קנה כדי שנגביה רגל ויניח רגל בצדה⁴³; ואם אין שם מחיצות - קנה ברחב כדי שתהיה על ראשו חבילה של שריגים⁴⁴ ויטב בה⁴⁵.

(41) יש מפרשים שהמדובר במוכר שבייל במידת רוחב מסויימת, והשאלה היא בנוגע לתקפו של קניין ההילוך, שלעומת חזקה אחרת שבמעשה כל שהוא קונה הוא כל השדה (למעלה הלכה ח), וגם שדות אחרות המרוחקות ממנה (להלן הלכה י"ט) - הילוך שהוא קניין קלוש, שהרי אינו מועיל בשדה אלא בשבייל (בסמוך הלכה י"ג), אינו מועיל אלא בתוך המחיצות ולא מחוצה להן (מגיד משנה בפירוש השני, כסף משנה ולחם משנה). ויש מפרשים שמדובר במוכר שבייל סתם ולא פירש כמה רחבו, והשאלה אינה בתקפו של הקניין, אלא מה הייתה דעתם של המוכר והקונה בנוגע לרחבו של השבייל (מגיד משנה בפירוש הראשון). (42) לפי הפירוש הראשון, המחיצות מהוות הפסק וגבול לקניין ההילוך, ולפי הפירוש השני, אם יש מחיצות הרי ראה אותן הלוקח והסכים לשטח שבין המחיצות (מגיד משנה). (43) היינו אורך שתי פרסות רגליים. (44) זמורות ענבים. (45) יעביר את החבילה מצד אחד של גופו לצד שני.

טו. היתה⁴⁶ הקרקע צחיח⁴⁷ סלע, שאין בה לא גדר ולא פרצה, ואינה בת וריעה⁴⁸ - הרי החזקה שקונה אותה, שטיחת פרות או העמדת בהמה שם וכיוצא בזה משאר התשמיש⁴⁹.

(46) בבא בתרא כט: "צונמא (=ארץ טרשים) במה יקנה? - באוקומי בה חיותא (=בהעמדת בהמות בתוכה) ומשטחא בה פירי (ושטיחת פירות בה)" ובניגוד למפרשים אחרים שכאן מדובר בחזקת ראייה, כלומר חזקת שלוש שנים

ט. המוכר בית לחברו ומסר לו את המפתח²⁶ - הרי זה כמי שאמר לו 'לך חזק וקנה'²⁷. וכן המוכר את הבור - בין שמסר לו דליו²⁸, הרי זה כמי שאמר לו 'לך חזק וקנה'. וכשהחזיק וקנה.

(26) בבא קמא שם. מסירת מפתח היא סימן של העברת בעלות, אבל בלתי מספיקה לשמש כקניין, לדעת רוב הראשונים, בניגוד לשיטת הרשב"ם. (27) ראה בסוף הפרק חלק משיחת קודש על תפקידו של מפתח. (28) הדלי ששואבין בו (מגיד משנה) [וכן מפורש בדברי רבינו בפרק יב מנזקי ממון הלכה ז, ועיין ברש"י שם ובסמ"ע סימן קצב סק"ד].

י. כיצד המחזיק בנעילה קנה? כגון שמכר בית או חצר, והיה הפתח פתוח, ונעל²⁹ הלוך את הפתח ויחזר ופתחו³⁰ - הרי זה החזיק וקנה; שהרי נשתמש בה שמוש המועיל³¹.

(29) נעילת דלת גרידא. וראייה מהעובדה במסכת גיטין (עז). שהתירו לאשת חולה לקבל את הגט בשבת על ידי קניית המקום שהגט היה מונח שם, על ידי נעילת דלת, ושם ברור שזה היה רק סגירת הדלת ולא עשיית המנעול, שהרי היא מלאכה גמורה (הגהות מיימוניות). ודלא כדעת רשב"ם (בבא בתרא שם) ש"נעל" היינו קביעת מנעול. (30) מקור דבר זה בגמרא בגיטין שם שאמרו: "ותיחזר ותפתח" כלומר, תנעל ותחזור ותפתח (מגיד משנה), שאם אינו פותחו מיד אין הדבר מוכיח שנעל לשם כוונת קניין, אלא לשמור מה שבתוך הבית (כסף משנה). (31) רבינו הולך כאן בשיטתו להלן הלכה טו, שכל השתמשות של הקונה בקרקע הרי היא קניין, ועיין שם במגיד משנה.

יא. כיצד המחזיק בגדידה³² כל שהוא קנה? כגון שהיה שם גדר, והיו עולין בנחת³³, והוסיף עליו כל שהוא והשלימו לעשרה³⁴, ונמצא שאין עולין אלא בדחק³⁵ - הרי זה הועיל וקנה. וכן אם היתה שם פרצה, והיו נכנסים בה בדחק, והרחיב הוא בה כל שהוא עד שנמצא נכנס ברוח - הרי הועיל וקנה.

(32) עשיית גדר. (33) בהרחבה. (34) לשון המימרא שם. הטור מפרש בדברי רבינו שתנאי זה הוא הכרחי, היינו, שישלים את הגדר עד לעשרה טפחים, והכסף-משנה מפרש שרגיל הוא שאם משלים עד עשרה, שאין עולים אלא בדחק, והוא הדין אם בפחות מעשרה אין עולים אלא בדחק - שקנה. (35) וזהו ה"כל שהוא" שהרי השינוי הוא קטן, שגם עכשיו עוד יכולים לעלות, אם כי בקושי, והתועלת היא מעטה, ובכל זאת זה מספיק לקניין חזקה.

יב. נתן צרור והועיל, כגון שחפר בו המים לשדה³⁶, או נטל צרור והועיל, כגון שפתח

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- אם אינם עומדים לבצירה בידי השומר, אינם נחשבים כבצורים כבר (כסף משנה בשם ר"י הלוי מגאש רבו של רבינו).

יח. כְּשֶׁמֶשׁ שֶׁהִקְרַקַּע נִקְנָה בְּכֶסֶף בְּשֹׁטֶר וּבְחֻזָּקָה, כִּן ¹⁶
שְׂכִירֹת הִקְרַקַּע נִקְנָה בְּכֶסֶף לְבַדּוֹ ⁵⁸ אוּ בְשֹׁטֶר לְבַדּוֹ ¹⁷
אוּ בְחֻזָּקָה, וְאִין אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ. ¹⁸

(58) בשכירות מספיק כל קניין לבדו ואין צורך להרכיב את שניהם, מפני שאינה אלא לזמן מוגבל וסמכה דעתם של השוכר והמשכיר באיזה קניין שהוא (ראה בית יוסף סימן קצה דיבור המתחיל וכשם).

יט. הַמּוֹכֵר לְחֻבְרוֹ עֶשֶׂר שָׁדוֹת בְּעֶשֶׂר מִדִּינֹת - ¹⁹
כִּיִּן שֶׁהִחְזִיק בְּאַחַת מֵהֶן קָנָה כָּלָן ⁵⁹. וְאִפְלוּ הָיְתָה ²⁰
אַחַת מֵהֶן הָרַגְבוּהָ וְהַשְׁנִיתָ מְצוּלָה ⁶⁰, שֶׁהָרִי ²¹
תִּשְׁמִישׁ שָׁל זֶה אֵינָה תִּשְׁמִישׁ שָׁל זֶה, אָף עַל פִּי כֵן ²²
כִּיִּן שֶׁהִחְזִיק בְּאַחַת מֵהֶן קָנָה הַשָּׂאֵר. ²³

(59) קידושין כז, מפני "שסדנא דארעא חד הוא" (שם:), כלומר חיבור הקרקע אחד הוא. (60) עמק.

כ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? שְׁנֵתָן דְּמִי כָּלָן ⁶¹; אָבֵל אִם ²⁴
לֹא נָתַן דְּמִי כָּלָן - לֹא קָנָה אֶלָּא כִּנְגֵד מְעוּתוֹ ⁶². ²⁵
לְפִיכָךְ, אִם הָיוּ הַכָּל בְּמִתְנָה - קָנָה כָּלָן. וְכֵן ²⁶
בְּשִׁכְרוּת ⁶³, כִּיִּן שֶׁהִחְזִיק בְּאַחַת מֵהֶן קָנָה כָּלָן כֹּל ²⁷
זְמַן הַשְׂכִּירוֹת. הָיוּ מִקְצַת הַקְּרָקָעוֹת בְּמִכְרָ וּמִקְצָתָן ²⁸
בְּשִׁכְרוּת - כִּיִּן שֶׁהִחְזִיק בֵּין בְּמִכְרָ בֵּין ²⁹
בְּשִׁכְרוּת ⁶⁴ קָנָה הַכָּל ⁶⁵. ³⁰

(61) ומדובר במקום שכותבים את השטר, שאז אין קונים בכסף בלבד, והחזקה באה כאן במקום השטר, ואף על פי שאמרנו למעלה (הלכה ח'): שחזקה מועילה בלי כסף ובלו שטר, - מכיוון שאינו עושה חזקה בכל השדות אלא באחת מהן בלבד, אינה מועילה אלא אם נתן דמי כל השדות. (62) [והמדובר כשאנו יוצא ונכנס ותובע מעותיו, שאם תובע מעותיו, אינו קונה אפילו כנגד מעותיו (להלן פרק ח הלכה א) וראה במגיד משנה כאן]. (63) תוספתא פרק ב דבבא בתרא. וכנראה אף בלי נתינת מעות, והטעם מפני ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, כלומר, חיוב דמי שכירות הוא אחרי השימוש (כסף משנה). (64) כלומר, בין במכירה בין בשכורה (מגיד משנה בלשון התוספתא). (65) ודווקא אם נתן דמי הקרקעות שהם במכר.

פֶּרֶק שִׁנִּי

(1) נתבאר בו דיני קניית העבדים שהוקשו לקרקעות בדינם, ודיני קניית הבהמה שהיא דומה לעבדים שיש להם תנועה רצונית.

א. עֶבֶד פְּנִיעֵנִי - הָרִי הוּא פְּקָרָקַע ² לְקִנְיָה ³, וְנִקְנָה ³²
בְּכֶסֶף ⁴ וּבְשֹׁטֶר אוּ ⁵ בְּחֻזָּקָה ⁶. ³³

(2) קידושין כב: ממה שנאמר בעבדים (ויקרא כה, מו) "והתנחלתם אותם - לרשת אחוזה", הקישם הכתוב לשדה אחוזה הנקנית בכסף ובשטר ובחזקה, ואף עבדים כן.

המשמשת ראייה שמכר לו את הקרקע - מפרש רבינו שכאן מדובר בחזקת קניין. (47) יבש. (48) שהרי גדר הוא חזקה, וכמו כן הרחבת פרצה (למעלה הלכה יא), וגם זריעה היא חזקת קניין (להלן הלכה טז). (49) שיטת רבינו היא שאף אכילת פירות, כלומר, הנאת הלוקח מהשדה, היא קניין חזקה, שכשם שהנוצל את החצר קנהו מפני שעשה בו מעשה בעלים, כמו כן המשתמש בחצר להנאתו שנהג בו כמנהג בעלים - קנהו (מגיד משנה). ובפרק ב' מהלכות זכייה הלכה ב' מפרש רבינו שאין אכילת פירות קניין אלא בקונה קרקע מחבירו אבל הזוכה בה מן ההפקד אינו קונה על ידי אכילת פירות, ומקורו מהגמרא בבא בתרא נז. לפי פירושו. ויש אומרים שאכילת פירות אינה קניין אף בקונה קרקע מחבירו (ראב"ד ועוד).

טז. הַמּוֹכֵר שָׂדֶה לְחֻבְרוֹ, וְנִכְנַס בָּהּ הַלּוֹקֵחַ וְזִרְעָה ¹
אוּ נָרַה ⁵⁰, אוּ שֶׁאִסַּף פְּרוֹת הָאֵילָן אוּ זְמֵרָו ⁵¹, וְכָל ²
פִּיּוּצָא בְּדָבָרִים אֵלּוּ - הָרִי זֶה קָנָה, שֶׁהָרִי הִחְזִיק, ³
וְאִין אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ. וְכֵן אִם אִסַּף ⁵² הַמּוֹכֵר ⁴
סָל שָׁל פְּרוֹת וְנָמַן לַלּוֹקֵחַ - קָנָה לּוֹקֵחַ מִיָּד בְּחֻזָּקָה; ⁵
שֶׁהָרִי גָלָה דַּעְתּוֹ שֶׁהִקְנָה לוֹ שָׂדֶה זֶה קָנָן גָּמוּר ⁶
וְנִעְשׂוּ פְּרוּתֶיהָ שָׁלוּ. ⁷

(50) חרש אותה. (51) כרת ענפים מסויימים לחזק את הנשארם. (52) בבא בתרא לה: בעניין חזקת ג' שנים (והובא ברמב"ם פרק י"א מהלכות טוען ונטען הלכה ט), וסובר רבינו שהוא הדין לחזקת קניין.

יז. הַעֲכּוּ"ם ⁵³ אֵינוֹ קוֹנֶה בְּחֻזָּקָה ⁵⁴, אֶלָּא בְּשֹׁטֶר הוּא ⁸
שֶׁקוֹנֶה עִם נְתִינַת הַכֶּסֶף. וְיִשְׂרָאֵל הֵבֵא מִחֻמַּת ⁹
הַעֲכּוּ"ם ⁵⁵ - הָרִי הוּא הַעֲכּוּ"ם, וְאֵינוֹ קוֹנֶה אֶלָּא ¹⁰
בְּשֹׁטֶר ⁵⁶. ¹¹

(53) ולדעת רבינו גם שם מדובר בין בחזקת שלוש שנים ובין בחזקת קניין (ראה בפרק י"ד מהלכות טוען ונטען הלכה ח). (54) שהגויים הם בעלי זרוע, ואם יוכלו לקנות בחזקה בלי שטר, שמא יעשו זאת מתוך אלימות, אבל להכריח הקונה לכתוב לו שטר, כולי האי לא שכיח (מגיד משנה). (55) כלומר, הקונה מן הגוי. (56) מפני שסתם גוי הוא אנס, וכל זמן שלא כתב שטר בוודאי יערער על המקח ואם כן הלוקח אינו סומך דעתו עד שיכתוב לו שטר (כסף משנה).

יז. כֹּל הַמִּחְבֵּר לְקָרַקַּע - הָרִי הוּא פְּקָרָקַע, וְנִקְנָה אוּ ¹²
בְּכֶסֶף אוּ בְשֹׁטֶר אוּ בְּחֻזָּקָה. וְאִם אֵינוֹ צָרִיךְ לְקָרַקַּע, ¹³
גָּזוֹן עֲנָבִים הַעוֹמְדוֹת לְבָצֵר ⁵⁷ - הָרִי זֶה כְּמִשְׁלָטִין ¹⁴
לְקָנֵן, וְיֵשׁ לָהֶן אֹנְנָה. ¹⁵

(57) בדיני שומרים (פרק ב מהלכות שכירות הלכה ב) אין רבינו מבדיל בין צריך לקרקע או לא צריך, ואומר סתם: "אפילו ענבים העומדים להיבצר הם כקרקע" וחילוק גדול יש ביניהם, שהלוקח קונה את הפירות על מנת לבצרם, וכיוון שהם עומדים לבצירה הרי הם כאילו כבר בצורים, ובהתאם לכלל הידוע: "כל העומד לתלוש כתלוש דמי", אבל השומר שתפקידו הוא לשמור ולא לבצור את הפירות,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ג' תמוז - ספר קנין - הלכות מכירה קעא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 3) [כלומר, לרבות לו קנינים כמו בקרקע, אבל לא למעט ממנו קניני המטלטלין. ראה להלן]. (4) משנה, שם. (5) הכסף-משנה מדייק ממלת "או", הבאה לפני "בחזקה" בלבד, שחזקה קונה לחוד, בו בזמן ששאר הקנינים: כסף ושטר קונים רק יחד, במקום שקיים נוהג של כתיבת שטר, וכמו שכתבנו למעלה בפ"א ה"ח בקנין קרקע. (6) [חזון משלשת הקנינים האלה, שבהם דומה העבד לקרקע, ישנם עוד שני קנינים שגם המטלטלין נקנים בהם, והם: קנין סודר (=חליפין), להלן פ"ה ה"ה, וקנין משיכה, להלן ה"ג וה"ד. ובפ"ה מהלכות עבדים ה"ה כותב הרמב"ם מפורש: "עבד כנעני נקנה בחמשה דברים . . . נקנה בכסף או בשטר. או בחזקה, או בחליפין, או במשיכה". וראה בנתיבות המשפט/ סימן קצו, וב'אבן האזל' כאן].
- 1 ב. ומה היא החזקה? בקנין עבדים? שישתמש בהן פדרך שמשמשין בעבדים בפני רבו. כיצד? התיר לו⁸ מנעלו או שהנעיל לו מנעלו, או שהוליך פליו לבית המרחץ, או שהפשיטו⁹, או סכו¹⁰ או גרדו¹¹ או הלבישו, או הגביה את רבו - קנה¹². וכן אם הגביה הרב את העבד - קנה¹³.
- 7) ברייתא בקידושין כב. אף-על-פי שדעת הרמב"ם שאכילת פירות קונה כקרקע (למעלה פ"א ה"ט וה"ט"ז) - הדגיש כאן "כדרך שמשמשין בעבדים", שאם לא כן, אין שום היכר שהוא עבדו, שהרי גם שכיר ופועל עושים מלאכתו, מה-שאינ-כן בקנין קרקע כשנוטל כל פירותיה, ניכר הדבר שהוא העבדים (כסף-משנה). (8) רופף את שרוכי נעלו. (9) הסיר את בגדיו ממנו. (10) בשמן. (11) במגורת. (12) כל אלה מטעם חזקה והשתמשות. (13) מטעם הגבהה. קידושין שם. כרבי שמעון שאמר: "לא תהא חזקה גדולה מהגבהה, שהגבהה קונה בכל מקום". ויש אומרים: שלא נחלקו חכמים על רבי שמעון בזה (הראב"ד לדעת הרמב"ם, שגרס שם "הגביהו רבו לו, אמר ר' שמעון כו", ולא כנוסחת הספרים שלפנינו: "הגביהו רבו לו לא קנאו, אמר רבי שמעון כו" שלפניו חולקים עליו חכמים על רבי שמעון).
- 7 ג. תקפו¹⁴ והביאו אצלו - קנה; שהעבדים נקנין במשיכה פזו¹⁵. אבל אם קרא לעבד ובא אצלו, או שאמר לו רבו הראשון לך אצל הלוחם, והלך אצלו - לא קנה¹⁶, עד שימשכנו בתקיפה או שישתמש בו, כמו שבארנו. ואם החזיק¹⁷ בו שלא בפני הרב - צריך שיאמר לו לך חזק וקנה¹⁸.
- 14) מימרא של שמואל, קידושין שם. (15) שהיא בתקיפה, בעל-כרחו של עבד. (16) מפני שהעבד הוא בן דעת, והולך ביוזמתו-הוא. (17) רבינו התחיל הלכה זו גם במשיכה וגם בחזקה, וכאן הזכיר רק החזיק, וצריך עיון. וראה ב'אבן האזל'. (18) ראה למעלה פ"א ה"ח, ולהלן ה"י.
- 13 ד. עבד קטן - הרי הוא פכהמה¹⁹, וקונין אותו בדברים שקונין בהן הפכהמה ובדברים שקונין בהן
- 15 העבדים²⁰. לפיכך נקנה במשיכה אף על פי שלא תקפו¹⁶.
- 19) לפי שאין בו דעת. (20) כלומר בחזקה. דין זה יוצא מתוך העובדה המובאת בגמרא (קידושין שם), שמר זוטרא ביקר אצל גר חולה אחד, ורגע לפני מותו של הגר הקדים לקנות את עבדו בקנין חזקה, ולדעה אחת בגמרא - היה זה עבד קטן (מגיד-משנה).
- ה. הפכהמה, בין דקה בין גסה, נקנית במשיכה²¹. אף על פי שאפשר להגביה אותה, לא הצריכוהו להגביה²², מפני שמתחבטת²³ בארץ. ואם הגביה - קנה. וההגבהה קונה בכל מקום²⁴. אבל המשיכה אין קונין בה אלא בסמטא²⁵ או בחצר של שניהם, ואין קונין בה ברשות הרבים ולא בחצר שאינה של שניהם²⁶.
- 21) כדעת חכמים בברייתא (קידושין כה:). אבל במסירה אינן נקנות, מפני שמשיכה היא קנין עדיף ממסירה, וכשאפשר במשיכה אין קונים במסירה (כסף-משנה). (22) והכלל הוא, שבמקום שאפשר בהגבהה - לא קונים במשיכה (בבא-בבא פו.). (23) זה פירוש המילה: "דסרכא" (שם:). (24) קידושין כב: והטעם: שהוא מגביה בידו, ומה שהוא ביד האדם, אפילו שהוא עומד ברה"ה, נקרא ברשותו (סמ"ע קצו, ס"ק ג). (25) קרן זווית על יד רשות הרבים (מגיד-משנה בפ"ז מהלכות גזילה ואבידה ה"ט בשם רש"י). (26) בבא-בבא פד:
- ו. כיצד קונין את הפכהמה במשיכה? אין צריך לומר אם משיכה והלכה, או שרכב עליה והלכה בו²⁷, שקנה; אלא אפילו קרא לה ובאה, או שהפשיטה²⁸ במקל ורצה בפניו - פיון שעקרה²⁹ יד ורגל קנאה³⁰. והוא שימשך בפני העצלים; אבל אם משך שלא בפני העצלים - צריך שיאמר לו קדם שימשך לך משך וקנה³¹.
- 27) על-ידי עצם הרכיבה, מבלי שידרבן אותה ברגליו. וכן כתב להלן בסוף הפרק: "הרי זה קונה ברכיבה, והוא שתהלך בו". ובפ"ז מהלכות גזילה ה"ז כתב בסתם (עיי"ש בכ"מ הלכה ח). אבל אם לא הלכה כלל, אין זה קנין. כסף-משנה שם, ולח"מ כאן ע"פ הסוגיא בבבא-מציעא (ח: ט.). (28) הכה אותה. (29) כלומר, ואין צורך שתלך מלא קומתה, וכדעת תנא-קמא של ר' אחא (קדושין כב:). ואף-על-פי שבספינה אינו קונה אלא במשיכת כולה (להלן פרק ג ה"ג) - בבעלי חיים שדרכם ללכת, כיון שעקרה יד ורגל הרי היא כמהלכת כולה (בבא-בבא עה:). (30) כל זה בברייתא שם. (31) בבא-קמא נב. וראה למעלה ה"ג, ופ"א ה"ח.
- ז. המוכר³² עדר לחברו או שנתן לו במתנה - פיון שמסר לו משפוכית³³ - היא הפכהמה המהלכת בראש העדר³⁴ והפל נמשכים אחריה - אין צריך לומר לו משך וקנה; שמסירת פכהמה זו פמי

1. **י. המוכר בהמה לחבירו⁴⁴ או נתנה לו במתנה, ואמר**
קנה אותה⁴⁵ בדרך שבני אדם קונין: אם משך או
הגביהה - קנה⁴⁶; אבל אם רכב עליה: אם בשדה -
קנה, ואם בעיר - לא קנה; לפי שאין דרך בני אדם
לרכב בעיר. לפיכך, אם היה אדם חשוב, שדרכו
לרכב בעיר, או אדם מזלזל⁴⁷ ביותר, שאינו מקפיד
על הלוכו בעיר רוכב, כגון המטלטלין בגדול
הבהמות או העבדים, או שהיתה אשה⁴⁸, או שהיה
ברשות הרבים שהרבים דורסין שם⁴⁹ - הרי זה קונה
ברכיבה. והוא שתהליך בו⁵⁰.

(44) בבא-מציעא ט. (45) ודוקא שהתנה תנאי מפורש, אבל בסתם - אין הפרש בדרכי קנין הרכיבה. מסקנת הגמרא שם. (46) שזהו דרך בני אדם. (47) אדם פחות ערך, שדרכו לרכב לעיני כל, אף בלא דוחק "לפי שאינו צנוע" (רש"י שם). (48) "שאינן בה כח לאחוז בהמה, פן תנתק ממנה" (רש"י), כלומר והיא מעדיפה להחזיקה על-ידי רכיבה [ובמקום שהנשים רוכבות - היא רוכבת (לבוש), וראה בפסחים ג. ג.]. (49) "דרך לרכוב שם ולא להנהיג, פן יפסקו עובדי דרכים בינו לבין בהמתו" (רש"י שם). ומה שאמרו משיכה אינה קונה ברשות הרבים (להלן פ"ד ה"ג) - זה אינו אלא במטען של פירות וכיוצא בזה, שלא ניתנה רשות הרבים אלא להליכת בני אדם, ולא לגרירת משאות. אבל יש רשות לעבור בה ברכיבה על הבהמה, כשם שעוברים בה ברגל, ולפיכך קונה אותה על-ידי רכיבה זו, וראה ב'קצות החושן' סימן קצו, ס"ק ב. (50) לא מספיקה הרכיבה לבדה, אלא-אם-כן הולכת על-ידו, ראה למעלה הלכה ו.

פרק שלישי

- (1) נתבאר בו מיני קניית המטלטלין לבדן וקנייתן עם הקרקע וקניית העבדים והקרקע כאחד וקניית הבהמה והמטלטלין כאחד וקניית המחבר לקרקע מה דינו.
- א. **אחד הבהמה² ואחד שאר המטלטלין נקנין**
במעות דין תורה, ומשנתן את המעות קנה, ואין
אחד מהן יוכל לחזור בו. אבל חכמים תקנו³ שלא
יקנו המטלטלין אלא בהגבהה, או במשיכת דבר
שאין דרכו להגביה⁴.

(2) בבא-מציעא מז: כרבי יוחנן. [ולמדים דבר זה מקל-וחומר: אם גופו קונה במעות, כעבד עברי (קידושין יד:)] - ממונו לא כל-שכן (רבינו חננאל ורי"ף, וראה ברמב"ן ורשב"א ונ"י בב"מ שם. ומקור קל-וחומר זה בבכורות יג. בדין קניית ישראל מגוי). ואין לדחות הקל-וחומר ולומר: אם כן, אפילו בשטר יקנה ממונו, כשם שקונה גופו (קידושין שם), שהרי מטלטלין אינם בני שטר - בבא-קמא עט: (וצריך לומר שמה שהקשו בבכורות יג. על ק"ו מעין זה "אם כן אפילו שטר וחזקה" - שעיקר הקושיא מחזקה (ולא משטר, שהרי מטלטלין אינם בני שטר כנ"ל), וכאן ב"ישראל מישאל" לא שייך להקשות כן, שהרי עבד עברי אינו נקנה בחזקה). וגם אין לדחות ולומר: ישראל מגוי

1. **שאמר לו 'לך משך וקנה'. וכיון שמשך לו העדר**
קנה³⁵, ואף על פי שמשך שלא בפניו.

(32) שם. (33) מכאן מציין הראב"ה שדרכי הקנין תלויים בנוהג הקיים בחיי הכלכלה באותו המקום. (34) כדעת רבי יעקב שם. (35) אבל במשיכת המשכוכית לחוד אינו קונה (סמ"ע קצו, סק"ט).

3. **האומר לחבירו 'משך וקנה'³⁶ או 'חזק וקנה',**
וכיוצא בדברים אלו, והלך ומשך או שהחזיק - לא
קנה; שמשמע תקנה להבא³⁷, ועדין לא הקנה לו.
אלא צריך המוכר או הנותן לומר לו 'לך חזק וקנה'
או 'משך וקנה', וכיוצא בדברים אלו, שמשמען
שיקנה עתה בעת שלימשך או יחזיק.

(36) לשון עתיד. (37) אסמכתא לדברי רבינו, ממה שאמרו בגמרא (בבא מציעא ט:): "בעי רבי אלעזר, האומר לחבירו: משוך בהמה זו לקנות כלים שעליה, מהו. לקנות, מי אמר ליה קני?" הרי שצריך לומר לו דוקא "קני", ו"לקנות" לא מועיל (ועיין ברש"י שם). והוא-הדין ש"ותקנה" לא מועיל מאותו הטעם (מגדל עזו ומ"מ) והראב"ד השיג על רבינו בזה, ועיין לחם-משנה.

9. **האומר לחבירו 'משך פרה זו ולא תקנה אלא**
לאחר שלשים יום', ומשך - לא קנה³⁸. ואם אמר
לו 'קנה מעכשיו ולאחר שלשים יום' - קנה³⁹,
ואפילו היתה עומדת באגם⁴⁰ ביום שלשים⁴¹. וזהו
כמי שהקנה אותו מעתה על תנאי⁴². נעשה התנאי
- נתקנם הקנן. וכל האומר⁴³ 'על מנת' - כאומר
'מעכשיו' דמי.

(38) כתובות פב. מימרת רבין בשם ר' יוחנן. לפי שפעולת הקנין היתה מיד, ואז הרי לא היה רצונו של המוכר שיקנה הלוקח. ובעת תחולת הקנין, דהיינו אחרי שלשים, לא היתה פעולת קנין. וכל זה אינו אלא במשיכה, שהיא מתבטלת, אבל הנותן כסף לאשה ומקדשה לאחר שלשים יום, - אע"פ שנתאכלו המעות, הרי היא מקודשת לאחר שלשים יום (פ"ז מהלכות אישות ה"י) - שהרי אם לא תתקדש חייבת היא להחזיר לו את הכסף, והרי זה דומה כאילו הכסף בעין (תוס' לכתובות שם ד"ה הא), ועיין ראב"ד ומ"מ. (39) כתובות שם, מימרת רב דימי בשם רבי יוחנן, וכפירוש הגמרא שם. (40) מקום מרעה, והוא רשות שאינה של הלוקח. וכתב המגיד-משנה ש"אגם" הוא לאו דוקא, ויכול להיות גם רשות הרבים, שהרי דעת רבינו ש"מעכשיו" הוא תנאי, והיא קנויה מעכשיו לכשיעברו השלשים. ועיין כסף-משנה ולחם-משנה ומשנה-למלך. (41) נכון היה להגיה "ביום ל"א" שהרי זהו "לאחר ל"ו", וכן הגירסא בהשגת הראב"ד. (42) אף-על-פי שכאן, בדיני מכירה, פסק רבינו שביטוי זה "מעכשיו ולאחר שלשים" הוא תנאי, בדיני קידושין (פ"ז מהלכות אישות ה"ב), פסק שהוא ספק תנאי ספק חזרה, מחמת חומר שיש באשת איש (לחם-משנה). (43) כלל ידוע, ומובא בכמה מקומות במס' גיטין וקידושין.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ג' תמוז - ספר קנין - הלכות מכירה קעג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הספינה למקום שהיה ראשה בתחילה. (17) כחכמים דרבי (שם עו:). וכן אם הלוקח, בלי שהמוכר יצווה על זה, אלא מיוזמתו-הוא, התחיל במשיכת הספינה, על אף היותה ברה"ה, ששם מספיקה מסירה, אינו קונה אלא במשיכה, שהרי גילה דעתו שהוא רוצה רק בקנין זה (ר"י אבן-מיגש).

ד. נמצאת למד¹⁸, שהלוקח מטלטלין, אף על פי שנתן כל הדמים, יכול לחזור בו¹⁹. וכן המוכר יכול לחזור בו עד שיתגבית²¹, או ימשך דבר שאין בו הגבחה, או ימסר המוכר ללוקח דבר שאין דרכו להמשיך. ומשהגביתה, או משך דבר שאין דרכו להגביתה, או נמסר לו דבר שאין דרכו להמשיך - קנה, ואין אחד משניהם יכול לחזור בו, וכופין את הלוקח לתן את הדמים²².

(18) סכום הדברים הקודמים. (19) אבל חייב לקבל "מי שפרע", וראה להלן פ"ה ה"א-ב. (20) כחכמים ולא כר"ש, הסובר שרק המוכר שהכסף בידו יכול לחזור בו, ולא הלוקח (בבא-מציעא מד:). (21) ההדרגה הידועה בדרכי הקנין: הגבחה, משיכה, מסירה. (22) [כדין פריעת חוב שכופין את הלוח לפרוע למלוה (כתובות פו:), וראה להלן פ"ה ה"ו].

ה. ולמה תקנו חכמים²³ דבר זה במטלטלין²⁴? גזירה שמה ותן הלוקח דמי החפץ, וקדם שיתקחנו יאבד באנס, ויגזון ששפלה דלקה ונשרף, או פאו לסטים ונטלוהו; אם יהיה ברשות הלוקח, יתמהמה המוכר²⁵ ולא יצילהו²⁶. לפיכך העמידוהו חכמים ברשות המוכר, כדי שישתדל ויציל החפץ; שאם אבד - חייב לשלם²⁷.

(23) בבא-מציעא מז: לרבי יוחנן. (24) שלא יקנו במעות אלא במשיכה. (25) שאין אדם מוכן לעשות מאמצים יתירים להציל ממון חברו. ואין צורך לומר, שהמדובר פה באנשים בלתי מהוגנים "שיניחו פירות חבריהם לשווף" (שם וראה ב'תוספות' ד"ה אי אמרת). (26) ועכשיו שתיקנו שמעות אינן קונות, אין מקום לחשש שמה ישרף הכסף שקיבל המוכר והוא יתנצל שנשרף באונס, שהרי אף אז שנשרף הכסף באונס חייב המוכר, שאפילו אם דינו כשומר חנם ולא כשומר שכר, הרי זו פשיעה, כי כלל ידוע הוא: כספים אין להם שמירה אלא בקרקע (הגהות מיימוניות). (27) כן כתב הר"ף שם. אבל דעת רש"י (שם) אינה כן. ועיין שם ב'תוספות' ד"ה אי אמרת.

ו. נמצאת אומר²⁸, שאם נתן דמי המקח ונאנס קדם שיתקחנו, ואמר לו הלוקח: תן לי מקחי או תחזיר לי את מעותי! ואף על פי שיש עדים שאבד באנס, ולא היה במוכר פח להצילו, ולא נתרשל בדבר - הרי זה מחזיר את הדמים; שהרי תקנו חכמים משיכה. לפיכך, אם היה ביתו²⁹ של לוקח שיש בו החפץ שנמכר משפך למוכר - לא תקנו לו חכמים משיכה, שהרי המקח ברשות הלוקח; ומשנתן את

יוכיח, שקונה גופו של גוי בכסף כעבר כנעני (קידושין כב:). וממונו אינו קונה אלא במשיכה, לדעת רבי יוחנן (בכורות יג:), שהרי דעת הרמב"ם שישאל מגוי קונה גם במשיכה וגם במעות (פרק א מהלכות זכיה ומתנה הלכה יד, ועיין שם במגיד-משנה. ורש"י (בבא-מציעא מז:). נתן מקור אחר לדעת רבי יוחנן שמעות קונות דבר תורה, ועיין 'תוספות' בכורות יג: ד"ה דבר]. (3) הטעם - ראה להלן הלכה ה. (4) כי הגבחה עדיפה ממשיכה, וכל דבר שדרכו להגביה אינו נקנה אלא בהגבחה כדלהלן.

ב. פיצד?⁵ המקבץ עצים או פשתן וכיוצא בהן, ועשה מהן טעון גדול שאי אפשר להגביהו - אינו נקנה במשיכה; שהרי אפשר להתיר האגד ולהגביהו עץ עץ. וכן כל פיוצא בזה. אבל אם היה טעון של אגוזים או של פלפלין או של שקדים וכיוצא בהן, והיה גדול שאין אחד יוכל להגביהו - הרי זה נקנה במשיכה⁸; שאם יתירו - יתפטר, ויהיה לו בו טרח גדול. וכן כל פיוצא בזה.

(5) בבא-בתרא פו. משא, חבילה. (7) שם: "הלוקח פשתן מחבירו לא קנה עד שיטלטלו ממקום זה למקום אחר". ואמרו שם: שהמדובר אפילו בשליפי רברבי (=במשאות גדולות) משום "דשאני פשתן דמשתמיט". כלומר, אפשר דמשתמינהו חדא חדא (=אפשר להוציאם אחד אחד) ומגביהו (=ומגביהם אותם) [והרי הם] מדברים שדרכם להגביה" (רבינו יוסף הלוי אבן-מיגש, רבו של רבינו בפירושו שם). (8) בבא-בתרא שם: "המוכר פירות לחבירו, משך ולא מדד קני (=קונה)". והמדובר בשליפי רברבי.

ג. הספינה, הואיל ואי אפשר להגביהה⁹, ויש במשיכתה טרח גדול, ואינה נמשכת אלא לרבים¹⁰ - לא הצריכה משיכה¹¹, אלא נקנית במסירה¹². וכן כל פיוצא בזה¹³. ואם אמר לו המוכר 'לך משך וקנה' - אינו קונה הספינה עד שיתמכנה¹⁴ פלה¹⁵ ויוציאנה מפל המקום שהיתה בו¹⁶; שהרי הקפיד¹⁷ המוכר שלא יקנה זה אלא במשיכה.

(9) בגלל כובדה. (10) רק על-ידי אנשים רבים (כסף-משנה). (11) כלומר, לא הצריכה להוציאה מרשות הרבים ולהכניסה לסימטא במקום שהמשיכה קונה (להלן פ"ד ה"ג). כי משיכה עדיפה ממסירה, בנגוד לשיטת ר"ת, הסובר שמסירה עדיפה ממשיכה (עיין 'תוספות' בבא-בתרא עו. ד"ה ספינה). (12) שם. ומסירה זו מה היא? נחלקו בה רבותינו הראשונים: יש אומרים: שצריך שימסור לו המוכר מיד ליד (תוס' שם עה: ד"ה אחזה בשם ריב"א), ויש אומרים: שאם אחז הבהמה או הספינה במעות המוכר, הרי זו מסירה (שם ב'תוספות'). (13) כגון כלים כבדים ותיבות גדולות. (14) לסימטא, כנ"ל. (15) כשמואל, ולא כרב (שם עה:). וראה למעלה פ"ב ה"ו שבבעלי-חיים מספיק אם עקרה יד ורגל, והרי היא כנעקרה כולה, עיין שם. (16) כלומר, שימשוך אותה מלוא אורכה, באופן שיגיע סוף

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 הַדְּמִים נִקְנָה הַמֶּקֶחַ³⁰, וְאֵין אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל לְחַזֵּר
2 בּוֹ.

(28) יוצא מתוך האמור, וכן כתב הרי"ף שם. (29) שם מט: (30) בקנין כסף. [אבל קנין חצר אין כאן, שהרי הבית מושכר למוכר. ואע"פ שדעת רבינו (פ"ו מהלכות שכירות הלכה ה) שחצר המושכרת קונה למשכיר זבל הנופל בחצר - יש לחלק בין חפץ המונח בבית שהושכר, שזכות החזקה חפצים היא על השוכר, לבין חצר שנפלו בה זבל של אחרים שלא לכך הושכרה לשוכר. ועיין מגיד-משנה ולחם-משנה. וראה להלן פכ"ג הלכה י והערה סה].

3 ז. וכן³¹ השו"כ³² המקום שאותן המטלטלין
4 הנמכרין מנחין בו - קנה³³, ואין אחד מהן יכול
5 לחזור בו, ואף על פי שלא הגביה ולא משך ולא
6 נמסרו לו; שהרי נעשה פרשתו. וכבר פארנו³⁴,
7 ששכירות קרקע נקנה בכסף או בשטר או בחזקה.

(31) כלומר: בדומה למה שכתבנו בהלכה הקודמת שאף-על-פי שלא משך קנה, יש אופן נוסף שקונה בלי משיכה, אם שכר מקומו (ש"ך סימן קצח, ס"ק ה). (32) הלכה מוסכמת, שרשות מושכרת קונה מטעם חצר, והיא יוצאת בעיקר מתוך הסיפור הידוע על התנאים המפורסמים, ר"ג וחבריו, שנסעו יחד בספינה, ור"ג ששכח להפריש או למסור את מעשרותיו למי שצריך למסור, קיים זאת בספינה על-ידי שהשכיר לחבריו את המקומות שבהם היו המעשרות מונחים (בבא-מציעא יא:). (33) ודוקא בחצר המשתמרת, או אפילו אם אינה משתמרת - באופן שעומד בצדה (מגיד-משנה. וראה להלן פ"ד מהלכות זכיה ומתנה הלכה ט). (34) פרק א' הל' יח.

8 ח. המקנה קרקע ומטלטלין³⁵ כאחד - בין שקנה
9 קרקע בכסף³⁶ או בשטר³⁷ או בחזקה³⁸ נקנה
10 המטלטלין עמהם³⁹. בין שהיו שניהם במקור⁴⁰ או
11 במתנה⁴¹, בין שמכר מטלטלין ונתן קרקע⁴², בין
12 שמכר הקרקע ונתן המטלטלין⁴³ - בין שקנה קרקע
13 קנה מטלטלין.

(35) קידושין כו. משנה וגמרא. (36) במקום שאין כותבין את השטר (למעלה פ"א ה"ד). (37) באופן ששטר לבד מועיל, כגון במוכר שדה מפני רעתה (למעלה פ"א ה"ז). (38) ראה למעלה פ"א ה"ח, שחזקה לבדה מועילה בלי כסף ובלי שטר. ואף-על-פי ששלושת הקנינים האלו אינם מועילים במטלטלין לבדם - מועילים הם במטלטלין אגב קרקע. (39) וזה נקרא קנין "אגב", כלומר, שאם הלוקח קונה קרקע כדינו, הוא קונה אגב קרקע זו, גם מטלטלין, בקנייה אחת, ללא צורך בקנין מיוחד למטלטלין. בגמרא (קידושין שם) למדו זאת מהנאמר אצל יהושפט (דברי הימים-ב כא, ג): "ויתן להם אביהם מתנות רבות, לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערי מצורות ביהודה", כלומר, שעל-ידי קנין שעשו בערים, קנו "דרך אגב" גם את המטלטלין [וראה להלן פ"ו ה"ד ובהערה שם, שלדעת רבינו 'קנין אגב' אינו אלא מדרבנן, ואם כן על-כרחנו שפסוק זה אינו אלא

אסמכתא]. (40) ואף-על-פי שלא נתן דמי המטלטלין, נקנים הם אגב הקרקע, ומה שאמרו בקידושין כו. שצריך ליתן הדמים - לגירסת הרי"ף זה לא מוסב על 'קנין אגב', אלא על קונה עשר שדות בעשר מדינות (כסף-משנה, וכן כתבו הר"ן והאמיר). (41) נלמד מהפסוק ב'דברי הימים' הנ"ל. (42) נלמד מהא דבסמוך "מכר הקרקע ונתן המטלטלין", שכשם שנתנה במטלטלין מועילה אגב מכירת קרקע, כמו כן להיפך, מכירת מטלטלין מועילה אגב מתנת קרקע (בית-יוסף חו"מ סימן רב). (43) נלמד (קידושין כו.) ממעשה של רבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה, והקנה להם המעשרות במתנה, אגב שכירות מקום המעשרות.

14 ט. במה דברים אמורים? פשהיו אותן המטלטלין
15 צבורין באותה קרקע⁴⁴; אבל אם היו במקום אחר -
16 צריך שיאמר לו 'קנה מטלטלין אגב קרקע'. אפילו
17 היו המטלטלין במדינה אחרת⁴⁵, ואמר לו 'קנה
18 אותם על גבי קרקע פלונית' - בין שקנה הקרקע
19 נקנו המטלטלין, אף על פי שאינן צבורין בתוכה.
20 ואם לא אמר 'קנה אגב קרקע' - לא קנה. [קרקע
21 כל שהיא⁴⁶ קונין על גבה כל מטלטלין שירצה.

(44) מרוכזים ומונחין באותו השדה, ורוצה לומר שאז קנה המטלטלין אף-על-פי שלא אמר לו: "קנה אגב קרקע" שמכיון שהם צבורים בתוך הקרקע "הענין עצמו מוכיח שאגב החצר הוא מקנה אותן מטלטלין" (כסף-משנה). ומקור דברי רבינו בקידושין כו. "והלכתא, צבורים לא בעינן (=לא צריך שיהיו צבורים). אגב וקני בעינן", ומכאן שרק אם לא היו צבורים צריך לומר "אגב וקני", אבל אם היו צבורים אין צריך לומר "אגב וקני" (כסף-משנה ותוס' המיוחס לר"י הזקן בקידושין שם, ועיין ראב"ד). (45) מכיון שאין צורך בצבורים, אין 'קנין אגב' גרוע ממוכר עשר שדות בעשר מדינות, שאם החזיק באחת מהן קנה כולן, למעלה פ"א ה"ט]. (46) פאה פ"ג מ"ו.

22 י. הקנה השדה לאחד⁴⁷ והמטלטלין לאחר, אף על
23 פי שאמר לו 'קנה המטלטלין על גבי קרקע',
24 והחזיק האחד בקרקע - לא קנה⁴⁸ השני המטלטלין.
25 ואם תפשן⁴⁹ אחר שחזר בו המקנה - אין מוציאין
26 מידי; שהרי תפשן אחר שקנה חברו הקרקע שנקנו
27 אלו על גבו.

(47) בעיא בגמרא (קידושין כו.). ורצו ללמוד מהעובדא שרבן גמליאל (כשבא באניה) הקנה מעשר עני לרבי עקיבא אגב השכרת המקום, הרי שרבי עקיבא קנה המקום, והעניינים זכו במעשרות ב'קנין אגב'. אך דחו את זה: "שאני רבי עקיבא דיד עניים הוא". כלומר, רבי עקיבא היה גבאי צדקה, והוא נציגם של העניים, ולכן ידו כידם. וכך נשאהר הבעיא ללא פתרון. (48) מכיון שההלכה נשארה תלויה בגמרא, ועל כן הדבר הוא ספק משפטי, אין לשנות את המצב הסטטי, בהתאם לכלל הידוע: "המוציא מחבירו עליו הראיה". (49) עמדה עקרונית של הרמב"ם, אשר במקרים של ספק, - אף ספק משפטי, שהספק הוא מתוך העדר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ג' תמוז - ספר קנין - הלכות מכירה קעה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הרי הוא חצר מהלכת, שאינה קונה (להלן הלכה יג).
(60) יש ראשונים (הרי"ף) המוסיפים כאן: "וישן",
וה'תוספות' (שם, ד"ה והלכתא בכפות) מסבירים את זה:
"כפות" בא להוציא "מהלכת", ו"ישן" כדי שיחשב כחצר
משתמרת לדעת הבעלים, הרמב"ם לא הזכיר את הפרט הזה
של ו"ישן" לא כאן ולא בהלכות גיטין (מגיד-משנה). ועיין
פ"ה מהלכות גירושין הלכה יז ובהערות שם.

יג. המקנה⁶¹ בהמה וכלים שעל גבה כֶּאֱחָד, אף על
פי שמשך הבהמה וקנאה - לא קנה הפלים שעליה,
עד שיגביה או ימשך הפלים עצמן, אם אין דרכן
להגביהן; שהבהמה פחצה המתהלכת היא, ואין מה
שבתוכה קנוי לבעלה. לפיכך, אם היתה הבהמה
כפופה - קנה אף פלים שעליה.

(61) יוצא מתוך השקלא-וטריא בגמרא (בבא מציעא ט:).
יד. אָמַר לוֹ הַמִּקְנֶה⁶²: מִשְׁךְ בְּהֵמָה וְקָנָה בָּלִים
שְׁעָלֶיהָ, הוֹאִיל וְלֹא הִקְנָה לוֹ גּוֹף הַבְּהֵמָה, אף על
פי שמשכה והיא כפופה - לא קנה פלים שעליה,
עד שיימשך הפלים עצמן⁶³.

(62) בעיא בגמרא (שם) ולא נפשטה. (63) שמיכה בכלים
של מוכר אינה מועילה (להלן פ"ד ה"ה). ויש אומרים:
שאי"פ שמיכה בכליו של מוכר מועילה, - בבהמה וכלים
אינה מועילה, מפני שיש שינוי בין משיכת הבהמה, שהא
על-פי הרוב בהליכה, לבין משיכת הכלים שהיא בגרירה
(סמ"ע בחושן-משפט סימן רב, ס"ק כח). ואף אם הבהמה
כפופה, שאז אף משיכתה, כמשיכת כלים, בגרירה - כיון
שעל-פי הרוב נקנית היא במשיכה, בדרך הילוכה לא
מועילה משיכתה לגבי כלים (סמ"ע שם, ס"ק כח).

טו. הִיָּה⁶⁴ עֶצְמִי⁶⁵ נְקוּב⁶⁶ לְאֶחָד, וְהָיוּ הַזְּרָעִים שָׂבוּ
לְאַחֵר: הִקְנָה הָעֶצְמִי לְבַעַל הַזְּרָעִים - בִּין שְׁמִשְׁךָ⁶⁷
קָנָה; הִקְנָה הַזְּרָעִים לְבַעַל הָעֶצְמִי - לֹא קָנָה⁶⁸, עַד
שִׁיחֲזִיק⁶⁹ בְּזָרָעִים עֶצְמָן.

(64) גיטין כב. (65) כלי חרס שממלאים אותו עפר, וזרעים
בו זרעים. (66) דוקא נקוב, שאז יונקים הזרעים מהקרקע
ונחשבים מחוברים לקרקע. אבל בעצין בלתי נקוב, אינם
נקראים מחוברים לקרקע, שהשוליים של חרס מפסיקים
ביניהם. (67) שלעצין עצמו יש דין של מטלטלין.
(68) לזרעים דין קרקע, ואין קרקע נקנית במשיכה, וראה
למעלה פ"ב ה"א לענין עבדים. (69) וכן שאר קנינים
המיוחדים בקרקע, אבל לא במשיכה השייכת רק
במטלטלין.

טז. הִיָּה הָעֶצְמִי⁷⁰ וְהַזְּרָעִים שָׂבוּ לְאֶחָד, וְהִקְנָה הַכֹּל
לְאַחֵר, וְהִחֲזִיק בְּעֶצְמִי⁷¹ לְקָנֹת הַזְּרָעִים - אף הָעֶצְמִי
לֹא קָנָה⁷²; הִחֲזִיק בְּזָרָעִים - קָנָה הָעֶצְמִי⁷³. וְהָיוּ
שְׁשֻׁנִּים⁷⁴: נְכָסִים שְׂאִין לָהֶן אַחֲרֵיהֶן⁷⁵ נְקֻנִּים עִם
נְכָסֵיהֶם⁷⁶ שִׁישׁ לָהֶן אַחֲרֵיהֶן. שֶׁהַזְּרָעִים שֶׁפָּעֲצִין נְקוּב
זָרָעִים הֵם פְּאָרְצִין, וְכָל הַמִּחְפֵּז לְקַרְקַע הָרִי הוּא
פְּקָרְקַע, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

הכרעה הלכתית, - יש תוקף לתפיסה, ואין מוציאין מיד
התופס את החפץ הנמצא בדיון. הרשב"א חולק על גישה
זו, וסובר שיש להוציא מיד התופס, כי "העמד ממון על
חזקתו", היינו, שיש לקיים את המצב הראשוני, ולא לתת
לשנות אותו בשום אופן. דעה אחרונה זו מביא הרמ"א
בשם: "ויש חולקין" (חו"מ סימן רב, סעיף ג).

יא. הַמִּקְנֶה עֲבָדִים וְקָרְקָעוֹת כֶּאֱחָד, הִחֲזִיק בְּעֶבְדִּים
- לֹא קָנָה הַקָּרְקָעוֹת⁵⁰; הִחֲזִיק בְּקָרְקָעוֹת - לֹא קָנָה
עֲבָדִים⁵¹, עַד שִׁיָּהִיו עוֹמְדִין בְּתוֹךְ הַקָּרְקָע⁵². וְאֵף עַל
פִּי שְׂאֵמֶר לוֹ 'קָנָה עֲבָדִים עַל גְּבִי קָרְקַע'⁵³ - לֹא
קָנָה עַד שִׁיָּהִיו בְּתוֹכָהּ⁵⁴; שֶׁהָעֶבֶד מְהֵלֵךְ לְדַעַת
עֶצְמוֹ⁵⁵.

(50) ברייתא (בבא-קמא יב). ושם בגמרא ביארו בזה: אם
העבדים הם כמטלטלין - אין קרקע נקנית אגב מטלטלין,
ואם עבדים הם כקרקע, אין קרקע נקנית אגב קרקע, ואין
להשוות את זה לקונה עשר שדות והחזיק באחת מהן, קנה
את כולם (למעלה פ"א ה"ט) ששם יש טעם מיוחד, והוא:
סדן הארץ חד הוא. ואין כן עבדים, שאף שמבחינה חוקית
הם כקרקע, אבל אין להם כל מצע משותף עם הקרקע
המציאותית. (51) ברייתא (שם). (52) מסקנת הגמרא
(שם), ובזה התאימו את שתי הברייתות הסותרות, שבאחת
נאמר "קנה", ובאחת "לא קנה", שבראשונה מדובר שהם
עומדים בתוך הקרקע, ובשנייה שאינם עומדים בתוכה.
(53) שלענין קונה קרקע ומטלטלין, קונה המטלטלין אע"פ
שאינם בתוך הקרקע (למעלה הלכה ט). (54) אם דין
עבדים כמטלטלין - שונים הם בזה שהם "מטלטלין דניידים"
(=שהם נעים ונדים). ואם הם כקרקע - הרי הם "מקרקעי
דניידים", ואינם דומים לעשר שדות בעשר מדינות (למעלה
פ"א ה"ט) - גמרא בב"ק שם. אולם, אז אין צריך לומר אגב
וקני (סמ"ע בחושן-משפט סימן רב, ס"ק טז). (55) זה
פירוש המלה "ניידים", שבגמרא (שם) הסבירו בה את השוני
בין העבדים, שצריך שיהיו עומדים בתוך השדות, ובין שאר
המטלטלין שלא צריך צבורים בשדה. ונראה שהרמב"ם
סובר בדעת ה'תוספות' (שם) שהכוונה רק לעבדים שיש
להם דעת אבל לא לבהמות. ולפי"ז אין סתירה ממה שאמרו
בקידושין כו: שבבהמה אין צורך שתהא בתוך השדה. ועיין
ראב"ד.

יב. הַמִּקְנֶה עֲבָדִים וּמִטְלָטְלִין כֶּאֱחָד, מִשְׁךְ
הַמִּטְלָטְלִין - לֹא קָנָה הָעֲבָדִים⁵⁶; הִחֲזִיק בְּעֶבְדִּים -
לֹא קָנָה הַמִּטְלָטְלִין⁵⁷, אֲלָא אִם פֶּן הָיוּ הַמִּטְלָטְלִין
עַל גֵּב הָעֶבֶד⁵⁸. וְהוּא שִׁיָּהִי פְּפוֹת⁵⁹, שֶׁהָרִי אֵינוֹ
יָכוֹל לְהֵלֵךְ⁶⁰.

(56) ברייתא (שם). והטעם ברור: בין אם העבדים הם קרקע
בין אם הם מטלטלין, אינם נקנים אגב מטלטלין.
(57) (שם) אף אם נאמר שעבדים הם כקרקע, אין קונים
מטלטלין על-ידם ב'אגב', כמו שאמרו בגמרא, שהם קרקע
ניידת, ואינם דומים ל"ערי מצורות ביהודה" שמהם נלמד
דין קנין 'אגב'. (58) שאז נחשב העבד כחצר, וקונים את
המטלטלין שעליו מדין "חצר". (59) קשור. שאם לא כן,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 70) שם. (71) עשה מלאכה בתוך העציץ. (72) שהמטלטלין אינם נקנים בחזקה. (73) שהעציץ שהוא מטלטלין נקנה אגב הזרעים שהם קרקע. (74) נוסח הגמרא (שם). (75) מונח מיוחד למטלטלין, בניגוד לקרקעות הנקראים "נכסים שיש להם אחריות"; המילה "אחריות" היא מלשון חזרה "שחזור המלוה עליהם" (ברטנורא קידושין פ"ו, מ"ה) ולכן קרקע נקראת "נכסים שיש להם אחריות" מפני שהם קיימים ועומדים "והמלוה סומך עליהם", שיכול לחזור אחרי הנכסים האלו, לגבות את חובו מהם. אבל מטלטלין אפשר להעלים אותם, ואין המלוה סומך עליהם שיחזור אחריהם לשם גביית חובו, ולכן נקראים "נכסים שאין להם אחריות". (76) כלומר, ב'קנין' אגב.
- 1 יז. **כָּבֵד בְּאַרְנוֹתָיִךְ, שְׂכָל הָעוֹמֵד לִפְצֹר כְּבָצוֹר דָּמִי, וְאִינוּ נִקְנָה אֶלָּא בְּהַגְבָּהָ אוֹ בְּשֹׁאֵר דְּבָרִים שְׁנִקְנִים בְּהֵן הַמְשִׁלְטִים.**
- 2
3
- (77) פ"א הלכה יז.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ז סיון-ג' תמוז תשע"ח

יום ראשון כ"ז סיון ה'תשע"ח

הלכות סוטה

פרק שני

- 1) כלל בו רבינו המשך דיני שתיית המים, נשים שאינן ראויות לשתות, קטנה שהשיאוה אביה וקטנה בת מיאון אם מקנאים להן, מעוברת ומניקה והעומדת לשתות ומת בעלה, שמי שבעל בעילה אסורה מימיו אין המים בודקין את אשתו, דין אשה שהיה לה קינוי וסתירה ולא שתתה, אם אסורה למי שנתייחד עמה, איסור נישואיה עם הנחשד עליה.
- 10 א. **אִשָּׁה שִׁקְנָא לָהּ וְנִסְתֵּרָה - אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לְשִׁתּוֹת; אֶלָּא אִם רָצְתָה וְאָמְרָה: הֵן נִטְמָאֲתִי - תֵּצֵא**
- 11 **בְּלֹא כְּתִיבָה, וְנִאֲסְרָה עַל בְּעֻלָּהּ לְעוֹלָם, וְאִינָה שׁוֹתָה². וְכֵן אִם אָמְרָה: אֵינִי טְמָאָה וְאִינִי שׁוֹתָה³ -**
- 12 **אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לְשִׁתּוֹת, וְתֵצֵא בְּלֹא כְּתִיבָה⁴. וְכֵן אִם אָמַר בְּעֻלָּה: אֵינִי רוֹצֶה לְהִשְׁקוּתָהּ, אוֹ שִׁבְעָלָה**
- 13 **בְּעֻלָּה אַחֵר שְׁנִסְתֵּרָה⁵ - הָרִי זֶה אִינָה שׁוֹתָה⁶; וְנוֹטְלָת כְּתִיבָתָהּ⁷ יוֹצֵאָהּ, וְהִיא אִסּוּרָה [עֲלִיּוֹ] לְעוֹלָם⁸.**
- 14
15
16
17
- 2) סוטה כד, א. כיון שאמרה טמאה אני, בדוקה ועומדת היא והמים המרים לא ניתנו אלא לברר את הספק (רש"י שם כ.). (3) מחמת יראה, שחוששת פן יבדקוה המים אפילו אם היא טהורה (רש"י שם יט:). וראה לקמן פ"ג, ה"ב. (4) שם כד, א. מתוך שאינה שותה - נשארה
- באיסורה לבעלה, והפסידה כתובתה. וראה למעלה פ"א הערה פ. (5) ונאסרה עליו. (6) כיון שבא ביאה אסורה, אין המים בודקים את אשתו, כמבואר להלן ה"ח. וראה לקמן פ"ג, ה"א. (7) שהוא גרם לה שלא תשתה (סוטה כד.). (8) כי לאחר קינוי וסתירה נאסרה עליו, והשתיה שתתירה נמנעה, ראה למעלה סוף פ"א.
- 18 ב. **וְאֵלּוּ הֵן הַנָּשִׁים שְׂאִינָן רְאוּיוֹת לְשִׁתּוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן רוֹצוֹת לְשִׁתּוֹת וּבְעֻלָּתָהֶן רוֹצִים לְהִשְׁקוּתָן, אֶלָּא יוֹצְאוֹת בְּלֹא כְּתִיבָה מְשִׁיבֹאוֹ עַדִּי סְתִירָה אַחֵר עַדִּי קִנּוּי וְנִאֲסְרוֹ עַל בְּעֻלָּתָהֶן לְעוֹלָם. וְחֻמֶּשׁ עֲשָׂרָה נָשִׁים הֵן, וְאֵלּוּ הֵן: אֶרְוָה, וְשׁוֹמְרַת יָבָם⁹, וּקְטָנָה¹⁰ אֲשֶׁת הַגְּדוֹל¹¹, וּגְדוֹלָה אֲשֶׁת הַקָּטָן, וְאִשָּׁת אֲנָדְרוֹגִינוֹס¹², וְאִשָּׁת הַסּוּמָא¹³, וְאִשָּׁת הַחֲגֵר, אוֹ הָאֵלֶם, אוֹ מִי שְׂאִינוֹ שׁוֹמֵעַ, אוֹ שֶׁהוּא כְּרוֹת יָד, וְכֵן הַחֲגֵרֶת, וְהָאֵלֶמֶת, וְהַסּוּמָא, וְכְרוֹתֵת יָד, וְשְׂאִינָה שׁוֹמֵעֶת. כָּל אַחַת מֵאלּוֹ אִינָה רְאוּיָה לְשִׁתּוֹת¹⁴.**
- 19
20
21
22
23
24
25
26
27
- 9) שבעלה מת בלא בנים, וממתנת לאחיו שייבמה, וקינא לה יבמה. (10) פחותה מבת שתיס'עשרה שנה ויום אחד. (11) בן שלש'עשרה שנה ויום אחד. (12) שיש לו אבר זכרות ואבר נקבות, כמבואר למעלה הל' אישות פ"ב הכ"ד. (13) עיוור. (14) מהטעמים המבוארים בהלכה הבאה, אבל יש להן קינוי וסתירה להיאסר לבעליהן לעולם ולהפסיד את כתובתן.
- ג. **וּמִנֵּין שְׂאִינָה רְאוּיָה לְשִׁתּוֹת? שְׁנֵאָמַר: אֲשֶׁר**
- 28

סוגיית התלמוד בכתובות ט, א. שאמרו שם: "האומר פתח פתוח מצאתי (ראה למעלה הל' אישות פ"א ה"ב), נאמן לאוסרה עליו", ושאלו שם: והלא יש כאן שני ספיקות, שמא קודם קידושין ושמא אחר קידושין, ואפילו אם נאמר לאחר קידושין - שמא באונס, שמא ברצון, שהאנוסה מותרת לישראל, ותיצרו שם בסוגיא שהמדובר כשקידשה אביה לישראל, והיא פחותה מבת שלש שנים, וטען שפתחה פתוח, שאין כאן אלא ספק אחד, שמא באונס שמא ברצון, וספק איסור תורה - להחמיר, וסובר רבינו שהסוגיא מדברת שם אפילו כשהיא עדיין קטנה. הרי שפיתוי קטנה אינו נחשב לאונס, שאם נדון אותה כאנוסה, למה תיאסר על בעלה (מגיד-משנה בפ"ג מהל' איסורי ביאה ה"ב). וגם מה שאמרו ב'ירושלמי' (סוטה פ"ב ה"א): "קטנה שזינתה, אין לה רצון להאסר על בעלה" - נדחה מפני סוגיית תלמוד בבלי הנ"ל, וראה ב'מראה הפנים' שם. (30) היא יתומה שהשיאנה אחיה או אמה, שקידושה אינם אלא מדברי סופרים, ויכולה לעקם עלידי מיאון, כמבואר למעלה פ"א מהל' גירושין ה"א. (31) כל שיכולה למאן, אינה כאשת איש מן התורה, והרי היא כפנויה שזינתה שמוותרת אפילו לכהן, כמבואר בהל' איסורי ביאה פ"ג ה"ב. ומקור דברי רבינו במס' נדה נב, א. שאמרו שם: "והיא לא נתפשה - אסורה, נתפשה (נאנסה) מותרת, ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת, ואיזו? זו שקידושה קידושי טעות". ומפרש רש"י שם: קידושי טעות - כגון על מנת שאני כהן, והרי הוא ישראל. וכגון קטנה שאין מעשיה כלום, ולענין זנות לא נאסרה עליו, שפנויה בעלמא היא. וכל זה כשהיא יתומה ובת מיאון, שאין קידושה קידושי תורה ויכולה לעקם כמו בקידושי טעות.

- ה. קנא לארנסתו או לזקנתו³², ונסתרה אחר
שנשא - הרי זו שותה כשאר כל הנשים³³. נשואה
שקנא לה, ונסתרה קדם שייבעול אותה³⁴ בעלה -
אינה שותה, ויוצאה בלא כתובה, ואסורה עליו
לעולם; שנאמר: ויתן בך את שכתוב מבלעדי
אישך - שקדמה שכיבת בעל לשכיבת בועל³⁵.

- (32) שומרת יבם הזקוקה לו ליבמה או לחלוצה לה, כמבואר לעיל פ"ב מהל' יבם ה"ח. (33) שהרי עכשיו יושבות הן תחת בעל כשאר הנשים (סוטה כו.). (34) שנכנסה לחופה, שמאז יש לה דין של נשואה, אבל עדיין לא נבעלה. (35) סוטה כד, ב. וכל זה אינו אלא להשקותה מי סוטה, אבל להאסר על בעלה, אין צורך שיבעלנה בעלה תחילה, שהרי אפילו ארוסה שזינתה נאסרה עליו.
- ו. הגלית והמשחררת³⁶, ואשת הגר³⁷ ואשת עבד
משחרר³⁸, וממזרת³⁹ ואשת ממזר⁴⁰, ואשת סריס
חמה⁴¹ או סריס אדם⁴², המתרות לבעליהן - הרי הן
ככל הנשים ושותות⁴³.

(36) שפחה כנענית ששחררה, והרי היא כישראלית לכל דבר, כמבואר בפ"ב מהל' איסורי ביאה ה"ו. (37) שהיא בת ישראל. (38) עבד כנעני ששחרר, שהוא כישראל לכל דבר. (39) שנישאה לגר, שאין עבירה בנישואיהן (פט"ו

- 1 תשטה אשה תחת אישה. תחת¹⁵ - פרט לארוסה
2 ושומרת יבם, שאינה תחת אישה. אשה - פרט
3 לקטנה¹⁶. תחת אישה - פרט לאשת קטן¹⁷ ואשת
4 אנדרוגינוס, שאינו אישה¹⁸. ונעלם מעיני אישה -
5 פרט לאשת סומא¹⁹. והעמיד הכהן את האשה -
6 פרט לחגרת. ונתן על כפיה - פרט למי שאין לה
7 כף, או שהיתה עקמה או יבשה שאינה יכולה לקח
8 בה. ואפילו כפה אחת, שנאמר: כפיה²⁰. ואמרה
9 האשה - פרט לאלמת. ואמר אל האשה - פרט למי
10 שאינה שומעת²¹. והרי הוא אומר: אשר תשטה
11 אשה תחת אישה²² - עד שתהיה שלמה כמותה והוא
12 שלם כמותה. הא למדת שכל דבר שמעבב אותה
13 מלשותת²³ מעבב את בעלה מלהשקותה²⁴, וכל
14 המעבב את הבעל מלהשקותה²⁵ - מום כמותה מעבב
15 אותה מלשותת²⁶.

(15) ובכתי' התימנים, וכן בדפוס רומי: "תחת אישה, פרט לארוסה כו" (סוטה כג.). (16) שאינה נקראת אשה, ואפילו כשקבל אביה קידושה שהן קידושי תורה - אינה שותה, שהרי אינה בת עונשין, ואינו רשאי להמיתה ע"י השקאת מים המרים ('מרכבת המשנה'). (17) שאינו איש, ואין קידושי קידושין, כמבואר למעלה הל' אישות פ"ה, ה"ז. ואין כאן משום הטלת שלום בינו לבינה, ובוודאי שאסור למחוק את השם בשבילים ('מרכבת המשנה'). ואשת שוטה בכלל זה ('מעשה רוקח'). (18) ודאי, אלא ספק זכר ספק נקבה, וקידושי - קידושי ספק, כמבואר לעיל הל' אישות פ"ד, ה"א. ולא הזכיר רבינו דין טומטום, משום שאין לו נישואין כלל, ורק אנדרוגינוס מותר לו לישא אשה, כמבואר בפ"א מהל' איסורי ביאה ה"ו. (19) שאינו יכול לראות אפילו בלא העלמה זו (סוטה כז.). ומשמע, שאם הוא רואה בעין אחת, יכול הוא להשקותה, שהרי גם בעין אחת יכול הוא לראות בקלוקלה ('מעשה רוקח'). (20) סוטה, שם. (21) 'ספרי' זוטא, נשא אות כא. (22) וכל הפסוק הזה שבסוף הפרשה מיותר הוא, ולא בא אלא להשוות איש לאשה ואשה לאיש (סוטה שם). (23) כגון גידמת ואילמת. (24) שאם הוא גידם או אילם, אינו משקה אותה. (25) כגון סומא. (26) אם היתה סומא.

- ד. קטנה שהשיאה אביה²⁷, אם זנתה ברצונה -
נאסרה על בעלה. לפיכך מקנין לה. לא
להשקותה²⁸, אלא לפסלה מכתובה, כמו שבארנו²⁹.
אבל הקטנה בת מאו³⁰ - אין מקנין לה, שאין לה
רצון להאסר על בעלה. ואפילו היה בהן - לא
נאסרה עליו³¹.

(27) והרי נישואיה נישואי תורה, כמבואר לעיל הל' אישות פ"ג ה"א. (28) שהרי נתמעטה מהפסוק: אשה - פרט לקטנה. (29) למעלה ה"ב, ולדעת הראב"ד אין קטנה נאסרת על בעלה אפילו אם זינתה ברצון, שהרי אמרו (יבמות לג.): "פיתוי קטנה, אונס הוא", ואנוסה מותרת לבעלה ישראל. אולם רבינו סובר שדיעה זו נדחית מפני

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ה"א. (50) סוטה כח, א. וראה להלן פ"ג הי"ז. ומקור דברי רבינו, להלן הערה נא.

- ט. לפיכך, אם היתה אשתו אסורה עליו מחיבה
לאוין או מחיבה עשה, אפילו שניה⁵¹, וקנא לה
ונסתרה - אינה שותה⁵²; אלא תצא בלא כתבה,
ותהיה אסורה עליו אף משום זה. עבר ונשא
מעברת חברו ומינתק חברו⁵³ - הרי זו שותה, שאין
פאן עברה⁵⁴.

51) שאסורה מדברי סופרים, ונקראת שניה, שהיא שניה לעריות, לעיל פ"א מהל' אישות ה"ו. 52) שהרי בפירוש שנינו (סוטה כג:): "אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, לא שותות ולא נוטלות כתובה". ומפרש שם רבינו הטעם, משום שאין האיש מנוקה מעון, שבא עליהן ביאה אסורה, והרי חלוצה לכהן אינה אסורה אלא מדברי סופרים (ראה פ"ז מהל' איסורי ביאה ה"ז), ומכאן הוכיח רבינו שאפילו היתה אשתו אסורה עליו מדברי סופרים בלבד - אינה שותה (משנה-למלך). 53) שמת חברו או גירשה, והיא מעוברת או מניקה, ואסורה להנשא עד שיצברו עליה עשרים וארבעה חדשי ניקה, כמבואר לעיל פ"א מהל' גירושין הכ"ה. 54) אין ביאה זו אסורה מצד עצמה, אלא משום סכנת הולד (ראה הל' גירושין שם), שהרי יכול להפרישה ולהחזירה לאחר זמן, כלומר לאחר עשרים וארבעה חדשי הניקה (סוטה כד. והל' גירושין שם, הכ"ח). ואין זו דומה לאיסור שניה, שאסורה לעולם וביאתה אסורה מחמת עצמה, וכן הבא על ארוסתו בבית חמיו - אין איסור הביאה מחמת דבר אחר אלא מצד עצמה ('מרכבת המשנה').

- י. מי שאין לו אשה הראויה לילד ולא בנים, ונשא
עקרה⁵⁵ או זקנה או אילנית⁵⁶ - אינה שותה, ולא
נוטלת כתבה⁵⁷. הרי לו בנים או אשה אחרת ראויה
לילד - הרי זה משקה אותה, אף על פי שהיא זקנה
או עקרה או אילנית ואינה ראויה לילד⁵⁸. שלא
נאמר בתורה 'ונזרעה זרע', אלא בראויה לילד;
שאם היתה יולדת בצער - תלד ברוח, הרי זרקה
לילד נקבות - תלד זכרים⁵⁹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שאם היתה יולדת בצער - תלד ברוח, היה דרכה לילד נקבות - תלד זכרים".

מקור הדברים הוא בגמרא מסכת סוטה, אלא ששם הובאו עוד שתי ברכות: אם היתה יולדת שחורים - יולדת לבנים, קצרים - יולדת ארוכים". ויש לומר שכך היתה גירסת הרמב"ם בש"ס סוטה שם.

(על"פ לקו"ש חלק כ"ח עמוד 34 הערה 15)

55) כגון ששתתה כוס של עקרין כדי שלא תתעבר, או שנעקר רחמה וניטלה האם שלה (רש"י ליבמות מב:). 56) לקויה מבטן אמה ואין לה סימני אשה, כמבואר לעיל פ"ב מהל' אישות ה"ו. 57) סוטה כד, א. כתנא-קמא ולא

מהל' איסורי ביאה ה"ז), אבל אם נישאה לישראל, שיש איסור בנישואיהן - אינה שותה, שאין המים בודקים אותה אלא-אם-כן מנוקה האיש מעוון, כמבואר בסמוך ה"ח. 40) כגון שהיא גיורת, שאין איסור בנישואיהן (הל' איסורי ביאה שם), אבל ישראלית כשרה שנישאה לממזר אינה שותה, כמבואר למעלה בסמוך. ולדעת ה'כסף משנה' הגירסה הנכונה בדברי רבינו היא: "וממזרת אשת ממזר" שאין עבירה בנישואיהם. אולם גירסה זו אינה בדפוסים קדומים ולא בכת"י התימנים. ורש"י במס' סוטה כו, א - מפרש: "אשת ממזר לממזר" - כלומר, אשה הראויה לממזר. והוא כדברינו ('מעשה רוקח'). והחידוש בדין זה הוא, שלא נאמר: אשת ממזר לא תשתה ולא נעשה שלום ביניהן, כי למה לנו להרבות ממזרים בישראל, והלואי לא יפרה ולא ירבה (סוטה שם, וברש"י). 41) שנולד סריס מבטן אמו, כמבואר לעיל פ"ב מהל' אישות, הי"ג-יד. בניגוד לזה שחתכו או נתקו אברי ההולדה ע"י אדם הנקרא סריס אדם, כמבואר שם ובביאורנו. 42) כגון ששתה כוס של עיקרין ונסתרס, ומותר לו לבוא בקהל (כסף-משנה), כי לא אסרה תורה לבוא בקהל אלא כשכרתו אדם או הכהו קוץ, כמבואר לקמן פט"ז מהל' איסורי ביאה ה"ט, וראה שם הי"ב. ולדעת ה'משנה למלך', מדבר רבינו בכל סריס אדם, ואפילו כשנתקו אברי תשמישו בידי אדם, ובכל זאת אשתו מותרת לו, כי כאן מדובר בגיורת ומשוחזרת, שסריס אדם מותר בהן (הל' איסורי ביאה שם ה"א), וזהו שהדגיש רבינו המותרות לבעליהן, שההיתר בא מצידין. 43) סוטה, שם. כי סריס בר שכיבה הוא, אע"פ שאינו בר זריעה (רש"י שם). ורבינו בפירוש המשנה שם, אומר: "אשת סריס (שותה) אע"פ שאין לו שכיבה".

- ז. מעברת ומניקה - מקנא לה ומשקה אותה כמות
שהיא⁴⁴. אשה העומדת לשותות ומת בעלה קדם
שתשתה - אינה שותה⁴⁵, ולא נוטלת כתבה⁴⁶.

44) מעוברת, ואין אומרים נחוס על הולד ולא נהרגנו (סוטה שם, וברש"י). אולם ה'תוספות' שם סוברים שממתינים לה עד שתלד, ואז משקים אותה. 45) שנאמר: והביא האיש את אשתו, והרי מת. 46) שמה זנתה והפסידה כתובתה (סוטה כד. כבית הלל).

- ח. כל איש שפא ביאה אסורה ממיו אחר
שהגדיל⁴⁷ - אין המים המאירים⁴⁸ בודקין את
אשתו. ואפילו בא על ארוסתו בבית חמיו, שאסור
מדברי סופרים⁴⁹ - אין המים בודקין את אשתו.
שנאמר: ונקה האיש מעון, והאשה ההיא תשא את
עונה - בזמן שהאיש מנקה מעון, אשה נושאה את
עונה⁵⁰.

47) שהוא בר עונשין. 48) על-פי הפסוק (במדבר ה, יח) "מי המרים המאירים", ונקראו כן לפי שהם מחסרים אותה מן העולם, מלשון: "סילון ממאיר" האמור ביחזקאל כח, כד (רש"י שם). או על שם האלות הנמחות בה שמקללים אותה (רמב"ן שם). 49) כמבואר לעיל פ"י מהל' אישות

ממנה (אם שותה מים, מתה. ואם הודתה נאסרה לבעלה. רש"י שם), שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש - אין נותנים לו, ומה שבידו - נוטלים הימנו".

- יג. אַבְל אִם לֹא קָדַם קְנוּי, וְכֹא עָלֶיהָ עֲדִים שְׁנִסְתָּרָה 16
עִם אִישׁ זֶה, וְכֹא וּמָצָאוּ דָּבָר מְכַעַר, כְּגוֹן שְׁנִכְנוֹסוּ 17
אֶחָדָיו וּמָצְאוּ חֲגוּרָה 71, אוּ מָצָאוּ רֵק 72
לְמַעַלָּה מִן הַכִּילָה 73 וְכִי־צָא בָּזָה, אִם הוֹצִיָּאָה בְּעִלָּה 19
בְּדָבָר מְכַעַר בָּזָה 74 - הָרִי זֶה לֹא תִנָּשֵׂא לְנִטְעָן 75, אֶלָּא 20
אֶסוּרָה עָלֶיהָ 76. וְאִם עֶבֶר וּנְשָׂאָה, וְהָיוּ לָהּ בָּנִים מִמֶּנּוּ 21
- לֹא תִצָּא 77; וְאִם לֹא הָיוּ לָהּ בָּנִים מִמֶּנּוּ - תִּצָּא 78. 22

(71) (כעין מכנסים) שהיו הנשים חוגרות לצניעות (יבמות כד: וברש"י), וראה בדברי רבינו לעיל פכ"ד מהל' אישות הט"ו. (72) לח (לשון רבינו, שם). (73) רשת הפרושה כעין חופה מעל למיטה להגן על הישן. "מי זרק הרוק למעלה, כי אם השוכב ופניו למעלה, הילכך זינתה זו ורקקה בשעת תשמיש" (רש"י ביבמות, שם). (74) "מגפפין זה את זה, או שנכנסו זה אחר זה והגיפו דלתות", לשון רבינו בהל' אישות שם. (75) לחשוד, שטוענים עליו דברי לעז. (76) שמא נטמאה. (77) שלא להוציא לעז על בניה שנולדו מאשה האסורה לאביהם. (78) יבמות, שם. וכפירוש הר"ף שם.

- יד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? 79 בְּשִׁנְנוֹנוּ 80 הָעִיר עָלֶיהָ 23
וְעַל הַנִּטְעָן יוֹם וּמִחְצָה אוּ יוֹתֵר וְאֲמָרוּ: פְּלוֹנִי זָנָה 24
עִם פְּלוֹנִית וְלֹא פֶסֶק הֶקוּל. וְהוּא שְׂלֵא הָיוּ לָהּ אוּ 25
לוּ אוֹיְבִים שְׂמַעְבִּירִין אֶת הֶקוּל. אַבְל אִם לֹא הָיְתָה 26
שָׁם רָנָה לְדָבָר זֶה בְּעִיר, אוּ שְׂפֶסֶק הֶקוּל שְׂלֵא מִחֲמַת 27
רָאָה, אִם נִשְׂאָת לְנִטְעָן - לֹא תִצָּא, אָף עַל פִּי שְׂאִין 28
לָהּ בָּנִים 81. אֶפְלוּ בָּא עַד אֶחָד שְׁזָנְתָה עִמּוֹ - לֹא 29
תִּצָּא 82. 30

(79) שאם לא היו לה בנים - תצא. (80) הלעיוז, כמבואר בבאורנו לעיל פ"א, ה"ח, הערה לד. ובכת"י התימנים, וכן בדפוס רומי: "שנבוכה העיר". (81) יבמות כה, א. (82) כל עד אחד שלא קדם לו קניין וסתירה - אינו נאמן, כי "אין דבר שבערוה פחות משנים" (קידושין טו.). ואם באו שני עדים, דינה מבואר בסמוך הט"ז.

- טו. מִי שְׁהוֹצִיָּאָה בְּעִלָּה בְּעִדֵּי דָּבָר מְכַעַר, וּנְשָׂאָת 31
לְאַחֵר וּגְרָשָׁה - הָרִי זֶה אֶסוּרָה לְהַנְשֵׂא לְנִטְעָן 32
שְׂנִיָּאָתָה מִתַּחַת בְּעִלָּה בְּגִלְלוֹ 83; וְאִם נִשְׂאָת - לֹא 33
תִּצָּא 84, אָף עַל פִּי שְׂאִין לָהּ בָּנִים. 34

(83) שמא נבעלה לו, ונאסרה עליו עולמית. (84) הואיל ובינתיים נישאת לבעל אחר, הופסק הקול ואין מחמירים עליה כל כך (יבמות כד:), והרי זה דומה לדין המתואר בהלכה הקודמת ש"אם פסק הקול. . . אם נישאת לנטען - לא תצא, אע"פ שאין לה בנים".

- טז. כָּל אִשָּׁה שִׁפָּאוּ שְׁנֵי עֲדִים וְהָעִידוּ שְׁזָנְתָה עִם 35
זֶה בְּשִׁהְיָתָה תַּחַת בְּעִלָּה הָרָאשׁוֹן - הָרִי זֶה תִּצָּא 36

כרבי אליעזר. שכל אלה אינן ראויות לו לקיימן הואיל ואין לו בנים, וישראל נצטוו על פריה ורביה (רש"י שם), וראה לעיל פט"ו מהל' אישות ה"ז. (58) הואיל ויש לו בנים או אשה אחרת - ראויות לאישות הן, כמבואר לעיל הל' אישות שם. ואני קורא בה: "והביא האיש את אשתו", וכן מפורש ב"ירושלמי" (סוטה פ"ד ה"ג, והובא ב'תוספות' סוטה כו. ד"ה לא ישא): "מודים חכמים לרבי אלעזר, שאם היו לו אשה ובנים שהיא שותה". (59) שלא כדברי האומר (סוטה שם): "איילונית - אינה שותה, שנאמר: ונזרעה זרע, מי שדרכה להזריע, יצאת זו שאין דרכה להזריע", אלא כדברי רבי ישמעאל שם, שלא הקפידה תורה שתהא האשה הזאת ראויה לילד.

- יא. הָיוּ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים וּמָתוּ בֵּין קְנוּיָהּ לְסִתְיָהּ - 1
כְּכָר נְרָאִית 61 לְשָׁתוֹת, וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ. לֹא הָיוּ לוֹ 2
בָּנִים וְלֹא אִשָּׁה הָרְאוּיָה לִילָד, אֶלָּא זֶה הָאֵילוֹנִית 3
וְכִי־צָא בָּהּ 62, וְנוֹלַד לוֹ בֶּן מִגְרוּשָׁתוֹ בֵּין קְנוּי 4
לְסִתְיָהּ - כְּכָר נִדְחִית הָאֵילוֹנִית מִלְשָׁתוֹת 63. 5

(60) שקינא לאשתו העקרה. (61) העקרה. (62) נמצא שבשעת הקינוי לא היתה איילונית זו ראויה לשתות, כאמור בהלכה הקודמת. (63) כל הלכה זו, ב"ירושלמי" סוטה, שם.

- יב. כָּל אִשָּׁה שֶׁהָיָה לָהּ קְנוּי וּסִתְיָהּ וְלֹא שָׁתָתָה מִי 6
הַמָּרִים - בֵּין שְׂלֵא רָצָה בְּעִלָּה לְהַשְׁקוֹתָהּ, בֵּין שְׂלֵא 7
רָצָתָה הִיא 64, וּבֵין שֶׁבָּא לָהּ עַד טִמְאָה, אוּ הוֹדָת, 8
אוּ הִיתָה מְאֹלּוּ הַנָּשִׁים 65 שְׂאִין רְאוּיוֹת לְשָׁתוֹת, אוּ 9
שֶׁקָּנָאוּ לָהּ בֵּית דִּין 66 - הוֹאִיל וּנְאֻסָּה עַל בְּעִלָּה 10
מִכָּל מְקוֹם, הָרִי הִיא אֶסוּרָה עַל זֶה שְׁנִתְיָחָה עִמּוֹ 11
לְעוֹלָם 67 כְּדָרָךְ שֶׁהִיא אֶסוּרָה עַל בְּעִלָּה. וְאִם עֶבֶר 12
וּנְשָׂאָה - מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִתַּחְתֵּי בִגְדָהּ, אֶפְלוּ הָיוּ לָהּ 13
בָּמָה בָּנִים מִמֶּנּוּ 68. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה 69 לְמָדוּ: כִּשְׁם 14
שְׂאֻסָּרָה לְבַעַל כֶּף אֶסוּרָה לְבוֹעֵל 70. 15

(64) מחמת יראה, אבל לא הודתה שהיא טמאה. (65) המנויות לעיל ה"ב. (66) כגון שנתחרש בעלה או שהלך למדינה אחרת, כמבואר למעלה פ"א ה"י"א. (67) סוטה כז, ב. ואפילו כשימות בעלה או יגרשנה, ואפילו אם טוענת טהורה אני ומוכנה לשתות והבעל אינו רוצה להשקותה - נאסרה עליו, כמבואר ביבמות צב, א. וכן שנינו (סוטה ו.), שאסורה לאכול בתרומה, אפילו מתרומת בית אביה, כל שבעלה אינו רוצה להשקותה, שכלל הוא: הקינוי והסתירה אוסרים אותה לבעל ולבועל ולתרומה, אלא שאם שתתה - הותרה, ואם לא שתתה - נשארה באיסורה, ואין משקים אותה בעל כרחו של בעל (משנה-למלך). והשווה פ"ח מהל' איסורי ביאה ה"י"ב. (68) יבמות כד, ב. (69) שקיבלו בשמועה איש מפי איש עד משה רבינו. (70) "שתי פעמים האמורות בפרשה, נטמאה ונטמאה, אחת לבעל ואחת לבעול" (סוטה כז: במשנה). ואמרו חכמים (שם ט.): "סוטה נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה, מה שביקשה לא ניתן לה (שאסורה לבעול), ומה שבידה נטלוהו

ב. הגיעו לירושלים, בית דין הגדול מושיבין אותה¹²
 ביניהן, ומאמינין עליה¹³ שלא בפני בעלה¹⁴,
 ומפחידין אותה פחד גדול שלא תשתה. ואומרים¹⁵
 לה: בתי, הרבה היין עושה¹⁶, הרבה שחוק עושה,¹⁷
 הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים רעים עושים. אל¹⁸
 תגדלי לשם הגדול שנכתב בקדשה שימחה על¹⁹
 המים. ואומרים לה: בתי, הרבה קדמונה²⁰ ונשטפו,²¹
 ואנשים גדולים ויקרים תקף יצרן עליהן ונכשלו.²²
 ומגידין לה מעשה יהודה ותמר פלגיו²³, ומעשה²⁴
 ראובן בפילגש אביו על פשטו²⁵, ומעשה אמןון²⁶
 ואחותו²⁷, כדי להקל עליה עד שתודה. ואם אמרה²⁸
 'הן נטמאתי', או 'איני שותה'²⁹ - יוצאה בלא כתבה³⁰
 והולכת לה.

(6) כדי שתודה ולא יצטרכו למחוק בגללה את השמות
 שבמגילתה. (7) מפני שלבה גס בו, ותתגבר ולא תודה.
 וכמבואר בסמוך ה"ו ('מעשה רוקח'). ולדעת בעל 'מרכבת
 המשנה' הטעם הוא, אולי תבוש להודות בפני הבעל.
 (8) 'גורם' לנערה ילדה שתבוא לידי קלקול, ושמא אמת
 הדבר אל תביא עצמך לידי מיתה מנוולת זו' (שם ז).
 (9) קדמו אותך בעבירה זו, ונשטפו מן העולם
 לפי שלא הודו. [והוא ב'ספרי' פרשת נשא, על הפסוק
 והשיב אתה הכהן]. (10) שהודה ולא בוש, ככתוב
 (בראשית לח, כו): "צדקה ממני". (11) שהתורה כותבת
 עליו (שם לה, כב): "וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש
 אביו" (אע"פ שלפי הדרש (שבת נה): "כל האומר ראובן
 חטא - אינו אלא טועה. . . אלא שבלבל מצעו של אביו,
 ומעלה עליו הכתוב כאילו שכב עמה"). וגם ראובן הודה
 על חטאו, כמבואר בסוטה ז, ב. (12) המסופר בשמואל-ב,
 יג שנכשל בעבירת זנות, ולא מצאנו שהודה בחטאו [וזהו
 פירוש למה שכתב למעלה: "הרבה קדמונה ונשטפו", וראה
 ב'אור שמח']. (13) אע"פ שאפשר מאד, שלאחר האיום
 שאיימו עליה, פחדה ואמרה איני שותה, ובאמת טהורה
 היא, משמיענו רבינו שיוצאה בלא כתובה, שכל האומרת:
 "איני שותה" כאומרת "טמאה אני", כמבואר ב'ירושלמי'
 סוטה פ"ג ה"ג, וכן אמר רבי עקיבא (סוטה יט): "כלום
 אנו צריכים אלא לבדוקה, הלא בדוקה ועומדת", כיון
 שאמרה איני שותה, מודה שהיא טמאה" (רש"י). וראה
 לעיל פ"ב ה"א: "אם אמרה איני טמאה ואיני שותה. . .
 תצא בלא כתובה", ושם מדובר קודם האיום (כסף-משנה
 ומעשה-רוקח).

ג. עמדה בדבורה שהיא טהורה - מביאין אותה²⁵
 לשער מזרחי של עזרה²⁶, שהוא כנגד קדש²⁷
 הקדשים²⁸. ומעלין אותה מקומם לקומם²⁹ ומקפידין³⁰
 בה, כדי ליגעה עד שתקצר נפשה, אולי תודה.

(14) [מבית-הדין הגדול היושב בלשכת הגזית, מביאים אותה
 לשער המזרח, שהוא שער נקנור, כמו ששינונו (סוטה ז):
 "מעלין אותה לשער המזרח", וכפירוש רבינו שם: "מעלין
 אותה ומורידין - לפי שהיא בשער המזרח", הרי פירש

מזה⁸⁵, ואף על פי שיש לה ממונו פמה בנים. וכל⁸⁶
 מקום שאמרנו 'תצא' - תצא בלא כתבה⁸⁶.

(85) יבמות, שם. וכל זה כשיזנתה ברצון, אבל אם נאנסה,
 הואיל ולא נאסרה על בעלה ישראל - מותרת היא גם לבעל
 ('חלקת מחוקק' אהע"ז סי' יא, סק"י). (86) 'ירושלמי'
 כתובות פ"ז ה"ו: "תיפוק בלא פרץ", כלומר, תצא בלא
 כתובה, כי מעשיה גרמו לה להאסר ולהפסיד כתובתה. ויתר
 דיני אשה בוגדת, מבוארים למעלה ה' אישות פכ"ד ה"י
 - עד סוף הפרק.

יום שני כ"ח סיון ה'תשע"ח

פרק שלישי

(1) ביאר בו רבינו סדר השקאת הסוטה, סוטה ששתתה ולא
 מתה מיד אם היא מותרת לבעלה, באו עדי טומאה אחר
 ששתתה, זנתה באונס או בשגגה או דרך אברים.

א. כיצד סדר השקאת סוטה? הבעל בא לבית דין³
 שבעירו ואומר להן: אשתי זו קנאתי לה עם פלוני⁴,
 ונסתרה עמו, ואלו הן עדי, ויהרי היא אומרת שהיא⁵
 טהורה, ואני רוצה להשקותה לבדק הדבר. ובית דין⁶
 שומעין דברי העדים, ומוסרין לו שני תלמידי⁷
 חכמים לשמרו, שמא יבוא עליה קדם שתיה⁸,
 שהרי נאסרה עליו עד שתשתה⁹, ומשליחין אותו¹⁰
 לירושלים, שאין משקין את הסוטה אלא בבית דין¹¹
 הגדול של שבעים זקנים במקדש¹².

~ נקודות משיחות קודש ~

"כיצד סדר השקאת סוטה בו".

הציווי למחוק פרשה מן התורה כדי לעשות שלום בין איש
 לאשתו, מדבר באשה שהתנהגותה אינה כראוי, שגם
 לאחר שבעלה התרה בה, עברה על התרתו ונסתרה ויש
 על כך עדים, ואעפ"כ אמרה תורה שתימחק פרשה מן
 התורה בשביל לעשות שלום בין איש לאשתו. מכאן
 רואים עד כמה מעלתו של כל אחד ואחד מ ישראל, שגם
 כשנמצא במצב לא ראוי ולא רצוי, יש ציווי בתורה
 שבשביל טובתו תימחק פרשה מן התורה.

(ספר השיחות תשנ"ב חלק ב' עמוד 451)

(2) התירתי בה שלא תיסתר עם פלוני. (3) ומה שהצריכו
 תלמידי חכמים, לפי שהם יודעים ההתראה וימנעוהו שלא
 להתקרב עמה (רבינו בפרוש המשנה, סוטה שם).
 (4) כמבואר למעלה פ"א ה"ב. ואם יבוא עליה לאחר
 שנאסרה עליו, שוב לא יבדוקה המים, שבזמן שאין האיש
 מנוקה מעוון, אין האשה נושאת את עוונה, כמבואר לעיל
 פ"ב ה"ח. (5) סוטה ז, א. שנאמר בה (במדבר ה, ל):
 "ועשה לה הכהן את כל התורה" ונאמר בזקן ממרא (דברים
 יז, יא): "על פי התורה אשר יורוך", ולמדו 'גזירה-שוה'
 "התורה" - "התורה" - מה להלן בשבעים ואחד, אף כאן
 בשבעים ואחד (שם עמ' ב).

שְׁמִפְרָת: אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אִתָּךְ, וְאִם לֹא שָׁטִית 17
טְמֵאָה תַּחַת אִישׁ - הִנְקִי מִמִּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים 18
הָאֵלָה. וְאַתָּה כִּי שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁ, וְכִי 19
נְטַמְאָת, וַיִּתֵּן אִישׁ בְּךָ אֶת שְׁכָבְתוֹ מִבְּלַעְדֵי אִישׁ - 20
יִתֵּן יְיָ אוֹתָךְ לְאֵלָה וּלְשִׁבְעָה בְּתוֹךְ עֲמֶךָ, בְּתֵת יְיָ אֵת 21
יָרְכֶךָ נּוֹפֶלֶת וְאֵת בְּטָנְךָ צָבָה. וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים 22
הָאֵלָה בְּמַעֲיָן לַצְּבֹת בְּטֶן וְלִנְפִיל יָרֵךְ. 24 וְהִיא 23
אוֹמֶרֶת 'אֲמֵן אֲמֵן' 25 בְּלִשׁוֹן שְׁמִפְרָת. וּמוֹדִיעָה 24
שֶׁהַבְּטֶן הִיא תִּלְקָה תַּחֲלָה וְהִירָף בְּסוּף 26, כְּדֵי שֶׁלֹּא 25
לְהוֹצִיא לְעֹז עַל הַמַּיִם 27.

23 סוטה לב, ב. שנאמר (במדבר ה, יט): "ואמר אל האשה - בכל לשון שהוא אומר, 'אל האשה - משמע דברים הנכנסים בלבה, שתהא מכרת בלשון' (רש"י). 24 כל זה במס' סוטה יז, א. 25 "שכל העונה אמן אחר שבועה, כמוציא שבועה מפיו" (הל' שבועות פ"ב ה"א). ראה מס' שבועות לו, א. 26 אע"פ שבלשון ההשבעה הוא מזכיר: ירך תחילה ואחר-כך בטן (כי ירך תחילה בעבירה תחילה, ואחר-כך הבטן - סוטה ח:); - כשהמים בודקים אותה, דרך כניסתם לגוף, הבטן תחילה ואח"כ הירך. 27 שיאמרו לא עשו המים כסדר האלה, ואין פורענות זו על ידם (שם ט: וברש"י).

ח. וְאַחֲרֵי כֵן מְבִיא מַגְלָה שֶׁל עוֹר טָהוֹר 28, כְּמוֹ סֶפֶר 27
תּוֹרָה, וְכוֹתֵב עָלֶיהָ בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ 30, כְּדֵי שֶׁאֵין בּוֹ 28
קִנְיָנָתוֹם 31, לְשִׁמָּה שֶׁל אִשָּׁה 32, כְּמוֹ הַגֵּט. וְכוֹתֵב כָּל 29
הַדְּבָרִים שֶׁהַשִּׁבְיעַ אוֹתָהּ בָּהֶם 33 אוֹת בָּאוֹת מִלָּה 30
בְּמַלָּה, וְכוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם כְּתָבוֹ. וְאֵינוֹ כּוֹתֵב 'אֲמֵן' 31
אֲמֵן 34.

28 של בהמה טהורה, וב'ירושלמי' סוטה פ"ב ה"ד, אמרו הטעם: שמה תאמר איני שותה, ונמצא השם גנוז על עור של בהמה טמאה". 29 שאינו נכתב אלא על עור בהמה טהורה (פ"א מהל' תפילין ה"י). וראה לקמן פ"ד ה"ח, שמגילת סוטה דינה כספר-תורה לכמה דברים, משום שנאמר (במדבר ה, כג): "וכתב את האלות האלה הכהן בספר". 30 שכן אמרו (יומא לו): הילני המלכה עשתה טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה (ולא יצטרך להביא ספר-תורה לכתוב ממנו מגילת סוטה - רש"י שם). ושם (בעמ' ב') שנינו: "כשהוא כותב, רואה וכותב מה שכתוב בטבלא". ובתוספתא (סוטה פ"ב ה"א) אמרו: "ממנה רואה וכותב, לא חסר ולא יתר" - הרי שבלשון הקודש כתובה ('מעשה רב'). 31 חומצת נחושת, ונקראת בלועזית: 'ויטריאלור', ומטבע הקנקנתום לחזק את הדיו שלא יוכלו למחקה, והתורה אמרה (במדבר שם): "וכתב . . ומחה" - כתב שהוא יכול להמחות, כמבואר לקמן פ"ד ה"ט. 32 כלומר: לשם אשה זו, שנאמר: "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת" - שיהיו כל מעשיה לשמה (תוספתא גיטין פ"ב ה"י. וכן הוא במשנה, סוטה כ.). 33 בפיו, כאמור בהלכה הקודמת. 34 סוטה יז, א. שנאמר: "וכתב את האלות האלה", האלה - פרט לקבלת

המלים "לשער המזרח", כלומר: שהרי היא בשער המזרח, שמביאים אותה לשם מלשכת הגזית. וזוהי ההעמדה הראשונה הנאמרת בפרשת סוטה (במדבר ה, טז) "והעמידה לפני ה'", שזהו שער ניקנור, כמפורש ב'ספרי' שם. 15 כי "השערים מכוונים זה כנגד זה, שער הר הבית (המזרחי) כנגד שער עזרת נשים, ושער עזרת נשים כנגד שער העזרה הגדולה, ושער העזרה כנגד פתח ההיכל" (לשון רש"י יומא טז. וראה הל' בית הבחירה פ"ו ה"א-ה). וכל זה לקיים מה שנאמר (במדבר שם) "והעמידה לפני ה'". 16 סוטה ח, א. ולמדו כן ממה שנאמר במשנה (שם ז.) מעלין אותה לשער המזרח, והרי היא למעלה בלשכת הגזית ליד שער המזרח, אלא הכוונה שמעלין ומורידין אותה ממקום למקום.

ד. אִם עֲמָדָה בְּדַבְרָה - מְבִיאִין אוֹתָהּ כְּנֶגֶד שַׁעַר 1
הַמְּזוּרָה מִבְּחוּץ 17, וּמַעֲמִידִין אוֹתָהּ שָׁם 18. הִיתָה 2
מִתְפַּסָּה בְּלִבָּנִים - מִתְפַּסָּה בְּשַׁחוּרִין 19. וְאִם הָיָה 3
הַשַּׁחוּרִין נָאִין לָהּ - מִתְפַּסָּה בְּכַנְדִּים שְׁאִין לָהּ בִּהְיוֹן 4
נוֹי. וּמְסִירִין כָּל חָלִי כֶּסֶף וְזָהָב שְׁעָלֶיהָ. 5

17 [זוהי ההעמדה השנייה שבפרשת סוטה (במדבר שם, יח) "והעמיד הכהן את האשה לפני ה'", שהיא כלפי חוץ, באסקופת שער ניקנור, כמו שכתב רבינו בפ"ד מהל' מחוסרי כפרה ה"ב, ואילו העמדה ראשונה - לפני מן השער כלפי העזרה]. ויש להעיר שבתוספתא סוטה פ"א ה"ג, שנינו: "היא עומדת מבפנים, והכהן עומד מבחוץ, שנאמר והעמיד הכהן את האשה לפני ה' - האשה לפני ה', ואין הכהן לפני ה'". 18 סוטה ח, א. שנאמר בה "לפני ה'" - והוא הפתח שבו דרך כניסה ויציאה לכל באי העזרה (רש"י). 19 כדי לכערה ולנוול (שם עמ' ב). וראה בסמוך ה"א.

ה. וּמְקַבְּצִין עָלֶיהָ קְבוּץ גָּדוֹל שֶׁל נָשִׁים; שְׁפָל 6
הַנָּשִׁים הַנִּמְצָאוֹת שָׁם תִּיכּוֹת לְרֵאוֹתָהּ, שְׁנֵאֵמַר: 7
וְנוֹסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמְתָּכָהּ. וְכָל אִישׁ 8
שִׁיחֲפֹץ לְבוֹא לְרֵאוֹתָהּ - יָבוֹא וְיִרְאֶהָ 20. וְהִיא עוֹמֶדֶת 9
בִּינֶיהָ בְּלֹא רִידִיד 21 וּבְלֹא מְטַפַּחַת, אֲלֹא בְּכַדִּיהָ 10
וְכִפָּה שְׁעַל רֹאשָׁהּ, כְּמוֹ שֶׁהָאִשָּׁה בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ. 11

20 אנשים - רשות, ונשים - חובה (שם). 21 צעף, "החופה את כל גופה כמו טלית (לשון רבינו לעיל הל' אישות פ"ג ה"א, וראה שם פכ"ד ה"ב). וכן הכתוב אומר (שיר השירים ה, ז): "נשאו את רדידי מעלי".

ו. וְאֵין מְנִיחִין שָׁם לֹא עֲבָדֶיהָ וְלֹא שִׁפְחוֹתֶיהָ, מִפְּנֵי 12
שֶׁהִיא מְכַרֶּת אוֹתָן וְדַעְתָּהּ מִתְּלִשְׁבַּת בִּהְיוֹן 22.

22 כן הוא במשנה בסוטה ז, ב. וכן פירש"י (שם): "כשאדם רואה בני ביתו, דעתו מתגברת עליו ולא תירא ולא תורה".

ז. וְאַחֲרֵי כֵן מְשַׁבְּעָהּ הַכֹּהֵן בְּלִשׁוֹן שֶׁהִיא מְכַרֶּת. 14
וּמוֹדִיעָה בְּלִשׁוֹנָהּ 23 שֶׁלֹּא גָרַם לָהּ אֲלֵא קִנְיָ וּסְתִירָהּ 15
שֶׁקָּנָה לָהּ בַּעֲלָהּ וְנִסְתָּרָהּ. וְאוֹמֵר לָהּ בְּלִשׁוֹן 16

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

50) ובתוספתא (סוטה פ"א ה"ה) שנינו: "כהנים מטילים ביניהם גורלות, כל מי שעלה גורלו, אפילו כהן גדול - יוצא ועומד בצד סוטה ואוחז בבגדיה" שלא יחשדו בכהן, שקפץ להשקותה כדי לראות שצורה ולבה ('חסדי דוד', שם). 51) סוטה ז, א. ושם ח, א: "ופרע את ראש האשה - מלמד שהכהן סותר את שערך", מרבה בגלויה, שסותר את קליעתה, ופרע - לשון גילוי הוא (רש"י). 52) עשוי מסיב הגדל סביב הדקל וכרוך עליו (רש"י שם ז:). 53) השטופים בזנות ("ירושלמי" שם פ"א ה"ו). וכן הכתוב אומר בפרשת העריות (ויקרא יח, ג): "כמעשה ארץ מצרים . . . לא תעשו". 54) סוטה, שם.

21 **יב. וְאַחֲרַיִךְ מִבֵּיא עֲשָׂרוֹן⁵⁵ קָמַח שְׁעוּרִים⁵⁶ מִשָּׁל פֶּעֶל⁵⁷ וְנוֹתְנוֹ בְּכַפִּיפָה מְצֻרִית⁵⁸. וְהַחֲבֵל וְהַכְּפִיפָה בְּאֵין מִשְׁיָרֵי הַלְשָׁפָה⁵⁹. וְנוֹתְנוֹ לְיָדֶיהָ פֶּדִי לִגְעָה⁶⁰.**

55) עשירית האיפה (במדבר ה, טו) והיא העומר, שהוא שני קבים פחות חומש, שהם "כמו ארבעים ושלש ביצים בינוניות וחומש ביצה" (הל' בכורים פ"ו הט"ו-טז). וראה הל' מעשה הקרבנות פ"ב ה"ז). 56) "כשם שמעשיה מעשה בהמה (שהפקירה עצמה למי שאינו כן זוגה, רש"י), כך קרבנה מאכל בהמה" (סוטה טו:). 57) שנאמר (במדבר ה, טו) "והביא האיש את אשתו אל הכהן והביא את קרבנה עליה עשירית האיפה". ואמרו ב"ירושלמי" (סוטה פ"ב, ה"א): "והביא את קרבנה עליה - בעלה". וכן הוא בנגעים פ"ד מ"ב (וכן נראה במשנה, סוטה כג). 58) סל עשוי מנצרי דקל, מהזרדים הגדלים סביבות הדקל (סוטה יד. וברש"י). 59) "ירושלמי" סוטה פ"א ה"ו. שירי הלשכה - כשגובים השקלים בכל שנה מכל ישראל "היו מניחים אותם בלשכה אחת מן הלשכות במקדש . . . וממלאים מכל השקלים שיתקבצו שם שלש קפות גדולות . . . והשאר מניחים אותו בלשכה, . . . וזה שישאר שם יתר על מה שיש בקופות - הוא הנקרא שירי הלשכה" (לשון רבינו בפ"א מהל' שקלים ה"ד). 60) שתודה ולא תיבדק, מאחר שלא יקריבו מנחתה, כי אפילו לאחר ששתתה אם לא יקריבו מנחתה לא תיבדק (סוטה יד). שהרי קראה התורה מנחה זו בשם "מזכרת עון" (במדבר שם טו), כמבואר שם כ, ב.

24 **יג. וְאַחֲרַיִךְ כֶּף לֹזֶקֶת הַמִּנְחָה מִן הַכְּפִיפָה וְנוֹתְנָה לְכָלִי שֶׁרָתָה⁶¹, וְאֵינוֹ נֹתֵן עָלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא לְבֹנָה⁶². וְאֵם נֹתֵן - לֹזֶקֶת עַל הַשָּׁמֶן בְּפָנֶי עֲצָמוֹ וְעַל הַלְבֹנָה בְּפָנֶי עֲצָמָה⁶³. שְׁנֵאמָר: לֹא יֵצֵק עָלֶיהָ⁶⁴ שָׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ⁶⁵ לְבֹנָה.**

61) כלי קודש, שמשרתים בו במקדש. וכל כלי השרת היו מכסף או מזהב, ומותר לעשותם משאר מיני מתכת (פ"א מהל' כלי המקדש הי"ג). 62) בניגוד לשאר מנחות שנותן עליהן שמן ולבונה, והכל כדי "שלא יהא קרבנה מהודר, שהשמן קרוי אור, והיא עשתה בחושך, והאמהות נקראות: "לבונה" והיא פירשה מדרכיהן" (רש"י לתורה ע"פ מדרש תנחומא פ' נשא אות ג) ו'ה'חינוך' (מצוה שסו) אומר: השמן הוא עליון כל כל המשקים שהוא צף על כולם, והסוטה שקלקלה מעשיה וכו', אין ראוי להדר קרבנה בשמן, הנכון

אמן, שאע"פ שכתוב בפרשה: "ואמרה האשה אמן אמן" אינו כותבה, אלא אומרת בפיה ומקבלת השבועה.

1 **ט. וְאַחֲרַיִךְ כֶּף מִבֵּיא כָּלִי חֶרֶשׁ³⁵ שְׁלֹא נַעֲשֶׂה בּוֹ מְלֶאכֶה מַעֲוָלָם³⁶, וְלֹא יֵרָאֶה כְּכָלִי בְּלֶה מְאֹרֶךְ הַזְמָן³⁷. וְאֵם הִחְזִירוּ לְכַבֵּשׁ עַד שְׁנֵתַחֲדָשׁ - פֶּשֶׁר³⁸. וְנוֹתֵן לְתוֹכּוֹ מִיַּם חֲצִי לִגְ³⁹ מִן הַפִּיּוֹר⁴⁰. וּבְחֲצִי לִגְ שֶׁהָיָה בְּמִקְדָּשׁ הָיָה מוֹדְדוֹ⁴¹. וְנִכְנָס בּוֹ לְהִיכָל⁴².**

35) "במדה שאדם מודד בה מודדים לו . . . היא השקתו יין משובח בכוסות משובחים, לפיכך כהן משקה מים המרים במקידה של חרש" פחותה ומגונה שבכוסות (סוטה ט. וברש"י). 36) למד 'גזירה שוה' מכלי חרס האמור במצורע (ויקרא יד, ה) "אל כלי חרש על מים חיים", מה שם חרס שלא נעשה בו מלאכה, כעין מים חיים שלא נעשה בהם מלאכה, אף כלי חרס האמור כאן (במדבר ה, יז), שלא נעשה בו מלאכה (סוטה טו:). 37) שם בגמרא: "אמר רבא, לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו, אבל נתאכמו פניו - פסולין". ומפרשה רבינו בכלי חדש, ודלא כפירש"י (כסף-משנה). 38) [בעייתו של רבא, שם. וסובר רבינו כי נפשטה שם בסוף הסוגיא, וכן נראה מדבריו בפ"א מהל' טומאת צרעת ה"א, ועי' כסף-משנה ולחם-משנה]. 39) לוג הוא מדה ממדות הלח (ויקרא יד, י) המכיל נפח שש ביצים בינוניות, וחצי ממנו - שלש ביצים. 40) שהיה במקדש, ובו מים לרחיצת ידיהם ורגליהם של הכהנים (שמות ל, יח-יט), ובסוטה נאמר (במדבר ה, יז): "ולקח הכהן מים קדושים" - "אין קדושים אלא שנתקדשו בכלי - אלו מי כיוור" (ספרי' במדבר שם). 41) מנחות פח, א. 42) משנה, סוטה שם.

6 **י. וּמִקּוֹם הָיָה שָׁם⁴³ אָמָה עַל אָמָה לִימִין הַנִּכְנָס, וּבּוֹ טַבָּלָא שֶׁל שֵׁשׁ וְטַבָּעַת קְבוּעָה בָּהּ⁴⁴. מִגְבִּיָּה הַטַּבָּלָא וְלֹזֶקֶת עֶפֶר מִקְרָקַע הַמִּשְׁכָּן, וְנוֹתְנָה עַל גְּבִי הַמִּים פֶּדִי שְׁיִרְאָה עַל פְּנֵי הַמִּים⁴⁵. וְנוֹתֵן לְתוֹכָן דָּבָר מֵר, כְּגוֹן לַעֲנָה⁴⁶ וְכִיּוּצָא בָּהּ, שְׁנֵאמָר: מִי הַמְּרִים⁴⁷. וּמוֹחֵק לְתוֹכָן הַמְּגִלָּה לְשִׁמְחָה⁴⁸. וְיִמְחֹק יָפָה יָפָה, עַד שְׁלֹא יִשָּׂאֵר בְּמִגְלָה רֶשֶׁם הַנֶּקֶר כָּלִל⁴⁹.**

43) ברצפת ההיכל. 44) לאחזה בה להגביה הטבלה משאר הרצפה שהיא כולה אבני שיש. 45) שיעור עפר שיהא נראה וניכר על פני המים, ולא יהא נבלע בתוכם (סוטה, שם). 46) צמח בר ועליו מרים, ונזכר בתורה (דברים כט, יז). 47) סוטה כ, א. 48) סוטה יח, א. וכ, ב. 49) שם יט, ב.

14 **יא. וְאַחֲרַיִךְ כֶּף כֶּהֱן אֶחָד בָּא אֵלָיָה מִפְּהֵי הָעֶזְרָה⁵⁰, וְאוֹחִז בְּבִגְדֶיהָ מִכְנֶגֶד פְּנִיָּה, וְקוֹרֵעַ עַד שֶׁהוּא מְגִלָּה אֶת לְבָהּ, וּמְגִלָּה שְׁעָרָה וְסוֹתָר מִחֲלָפוֹת רֹאשָׁה⁵¹. פֶּדִי לְנוֹלָה. וּמִבֵּיא חֲבֵל מְצֻרִי⁵², פֶּדִי לְהַזְכִּירָה מַעֲשֶׂה מְצֻרִים⁵³ שֶׁשְׁשָׁתָּה. וְאֵם לֹא מְצָאוּ מְצֻרִי - מִבֵּיא חֲבֵל מִכָּל מְקוֹם. וְקוֹשְׁרוֹ לְמַעַל מַדִּידָהּ, פֶּדִי שְׁלֹא יִפְלוּ הַבְּגָדִים וְנִמְצְאוּ עֲרֻמָּה, שְׁהָרִי נִקְרָעוּ⁵⁴.**

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני כ"ח סיון - ספר נשים - הלכות סוטה קפג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

79) הנוכחים שם. (80) מחמת פחד מות, שהפחד הפתאומי מרפה הדמים ופוחת המקור (סוטה כ:). (81) כלים פ"א מ"ח. אבל מחמת טומאת מת - אין אנו חוששים, שהרי מותר להכניס מת לעזרת נשים שהיא מחנה ליהא בכלל הבית (פ"ז מהל' בית הבחירה הט"ז), ושער ניקנור - דינו כמחנה ליהא (שם הי"א). (82) כי המים בודקים אותה לפי סדר כניסתם לגוף, וכן הכתוב אומר (במדבר ה, כב): "ובאו המים... במעיך, לצבות בטן ולנפיל ירך". וראה למעלה ה"ז, ובהערה כה שם. (83) ראה בסמוך ה"כ.

יז. באותה שעה שתמות היא, ימות הנואף⁸⁴
 21 שהשקה על ידו בכל מקום שהוא, ויארעו לו
 22 מארעות שארעו לה לצבות בטן ולנפיל ירך. וכל
 23 זה, אם לא בא בעלה ביאה אסורה מעולם; אבל
 24 אם בעל בעלה של אסור - אין המים בודקין את
 25 אשתו, כמו שבארנו⁸⁵.

(84) סוטה כז, ב במשנה. (85) לעיל פ"ב ה"ח.

יח. ואם עבר והשקה את אשתו - הרי זה מוסף
 27 על חטאתו פשע, שגרם לשם המפרש שימחה במים
 28 לבטלה, ומוציא לעז על מי סוטה, שאשתו אומרת
 29 לאחרות שזנתה ולא בדיקו בה המים, והיא לא תדע
 30 שפעשע הבעל גרמו שלא בדיקו בה.

יט. לפיכך⁸⁶, משרבו המנאפים בגלוי בבית שני,
 32 בטלו הסנהדרין⁸⁷ את מי המרים, וסמכו על הכתוב
 33 בקבלה: לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה⁸⁸ וגו'.

(86) הואיל ואין המים בודקים אותה כשאין הבעל מנוקה מעוון. (87) סוטה מז, א במשנה. "ורבי יוחנן בן זכאי הפסיקין" (שם). (88) ומפרש רש"י (שם): "לא אפקוד על ניאוף נשותיכם לבדקן, ומפני מה? על בנותיכם כי תזנינה (שאפילו אם בניו ובנותיו נואפים, אין המים בודקים אותם, כמבואר שם מז: ועוד כי הם עם הזונות יפרדו, הם עצמם (הבעלים) נואפים כפרדים הללו", וכתב הרמב"ן (במדבר ה, כ): "ואין הכתוב אומר, שתהיינה הנשים הנואפות פטורות מן העוון בעבור שבעליהן נואפים, רק שלא יעשה בהן הנס הגדול הזה, שהוא נעשה לכבודם ולהיותם עם קדוש, והם לא יבינו בטובה הזאת ולא יחפצו בה. וזה אמר הכתוב (הושע ד, יד): "ועם לא יבין ילבט", כלומר ילכד בסכלותו".

כ. סוטה שיש לה זכות תלמוד תורה⁸⁹, אף על פי
 35 שאינה מצוה על תלמוד תורה⁹⁰ - הרי זו תולה⁹¹
 36 לה, ואינה מתה לשעתי⁹², אלא נמוקת⁹³ והולכת,
 37 וחלאים כבדים באין עליה, עד שתמות⁹⁴ אחר שנה
 38 או שתים או שלש, לפי זכותה⁹⁵. והיא מתה בצבית
 39 בטן ובנפילת איברין⁹⁶.

(89) שמוליכה את בניה ללמוד תורה או ממתנה לבעלה כשהלך חוץ לעיר לעסוק בתורה (סוטה כא:). (90) כמבואר בפ"א מהל' תלמוד תורה ה"א. (91) מאריך

לגדולה למשוח בו המלכים והכהנים הגדולים. (63) הרי שני לאוין נפרדים, וראה ב'ספר המצוות' לרבינו לא-תעשה קה, שמביא בשם מכילתא: "לא יצוק עליו שמן... מגיד שהן שתי אזהרות". והוא ב'ספרי' זוטא, פרשה נשא. (64) כן הוא בכ"י תימן. ובדפוסים שלפנינו, בטעות: "עליה". (65) כן הוא בכ"י תימן ובדפוס רומי. ובדפוסים שלפנינו, בטעות: "עליה".

יד. ובכל זמן שפורע ראשה ונותן העשורון על ידיה
 2 יהיו המים בכלי ביד הכהן, ויראה אותה את
 3 המים⁶⁶; שצאמר: וביר הכהן יהיו מי המרים
 4 המאריים.

(66) "כדי להטיל אימה עליה" (במדבר רבה פ"ט, לג).

טו. ואחר כך משקה אותה. ואחר שתשתה לוקח
 6 כלי שרת שבו המנחה ונותנו על ידיה⁶⁷. וכהן מניח
 7 ידו תחתיה⁶⁸ ומניפה⁶⁹ במזרח, כשאר כל
 8 התנופות⁷⁰, מוליך ומביא⁷¹ מעלה ומוריד⁷². ואחר
 9 כך מגיש המנחה⁷³ לקרן דרומית מערבית של
 10 מזבח⁷⁴, כשאר מנחות של יחיד⁷⁵, וקומץ, ומקטיר
 11 הקומץ, והשאר נאכל לכהנים⁷⁶.

(67) סוטה יט, א במשנה. (68) תחת יד האשה. (69) שהמנחה צריכה תנופת יד הכהן, משום שנאמר (במדבר שם, כה): "ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניף את המנחה", ולמדו חז"ל שצריכה גם תנופת יד הבעלים, היא האשה, שהיא בעלת מנחה זו (שם וברש"י). ובי'רש"ל פ"ג ה"א, שאלו: ואין הדבר מכוער? (שיניח הכהן ידו תחת יד אשה). ותירצו: "אין יצר הרע מצוי לשעה". כלומר, לשעה מועטת כזו לא חששו. (70) שהיו במזרח המזבח, כמבואר במנחות פ"ה מ"ו, וברמב"ם פ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"ו. (71) לארבע רוחות הארץ. כלומר, להקב"ה שארבע הרוחות הן שלו (סוכה לו:). (72) למי שהשמים והארץ שלו (סוכה, שם). (73) משום שנאמר (במדבר שם, שם): "והניף את המנחה - והקריב אותה אל המזבח" - "זו ההגשה" (מנחות ס:). (74) סוטה יד, ב. (75) כמבואר בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות הי"ב. (76) ככל יתר המנחות (פ"ב מהל' מעשה הקרבנות ה"ט). ואם בעלה כהן - אין שירה נאכלים, כמבואר לקמן פ"ד ה"ו.

טז. אם טהורה היא - יוצאת והולכת לה, והרי
 13 היא מתרת לבעלה. ואם טמאה היא⁷⁷ - מיד פניה
 14 מוריקות, ועיניה בולטות, והיא מתמלאת גידין
 15 גדין⁷⁸. והן⁷⁹ אומרים: הוציאה (הוציאה), כדי
 16 שלא תפרש נדה⁸⁰, והנדות מטמאות עזרת נשים⁸¹.
 17 והן מוציאות אותה מעזרת נשים שהיא עומדת בה.
 18 ובטנה צבה בתחלה⁸², ואחר כך תפל ירכה
 19 ותמות⁸³.

(77) לאחר הקרבת מנחתה על המזבח. (78) מתוך שבשרה נפוח, נראית כמלאה גידים (סוטה כ. במשנה וברש"י שם).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שידע בה, אז המים בודקים אותה (סוטה ו.1). (102) ראה למעלה פ"ב ה"ח. (103) שעד אחד אינו נאמן לאסרה על בעלה. (104) ולא נבדקה, אבל אילו בא העד לפני ששתתה, היתה אסורה לבעלה ואינה שותה, כמבואר לעיל פ"א ה"ד.

כד. אִשָּׁה שֶׁזִנְתָה בְּאִנָּס אוּ בְשִׁגְגָה¹⁰⁵, אוּ שָׂבָא עָלֶיהָ זֶה שֶׁקָּנָא לָהּ עִמּוֹ דְּרַף אִיבְרִים¹⁰⁶ - אֵין הַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ. שְׁנָאֲמַר: וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה - פֶּרֶט לְאִנּוּסָה, שֶׁהָרִי נִתְפָּשָׂה בְּחִזְקָה¹⁰⁷. וְתִמְעַל מַעַל בְּאִשָּׁה - פֶּרֶט לְשִׁגְגָה¹⁰⁸. וְשֹׁכֵב אִישׁ אוֹתָהּ שֹׁכֵב זָרַע - פֶּרֶט לְבֹא עָלֶיהָ דְּרַף אִיבְרִין¹⁰⁹.

(105) כגון שאמרו לה מת בעלך, ואחרי שזינתה נתברר שהוא חי (רש"י סוטה לב:). או שנים שקידשו שתי נשים, ובשעת כניסתן לחופה הוחלפו של זה לזה (יבמות לג:). ובאשת ישראל, המדובר כאן, שהיא מותרת לבעלה אם זינתה באונס או בשגגה. (106) שוכב עמה בפריצות בקירוב בשר (רש"י סוטה כו:). (107) כתובות נא, ב. וירושלמי' סוטה פ"ד ה"ד. וכן הוא בדברי רבינו למעלה פכ"ד מהל' אישות ה"ט. (108) 'ספרי זוטא' פרשת נשא ה, כז. וכן מבואר בסוטה כח, א. וזו לא מעלה, "שהשגגה צד אונס יש בה" (לשון רבינו לעיל פכ"ד מהל' אישות ה"כ). אבל זינתה שסברה מותר לזנות, הרי זו כמזידה ואסורה לבעלה (שו"ע אהע"ז סי' קעח ס"ג). ובביאור הגר"א שם, אע"פ שלא מעלה במקום (= בהקב"ה), מעלה באישה. שלא נאמר בתורה: ומעלה מעל בה' אלא באישה. וראה למעלה הל' אישות שם ה"ט והערה צ. (109) סוטה כו, ב. ואף-על-פי שהבעל מקפיד על זה, לא נאסרה עליו בזה (שם). והעיר בעל ה'משנה למלך' כאן בדברי רבינו: מה משמיע לנו רבינו שכל אלו אין המים בודקין אותן, הלא פשוט הוא הדבר שהרי כל אלו מותרות לבעליהן.

יום שלישי כ"ט סיון ה'תשע"ח

פרק רביעי

(1) ביאר בו רבינו דיני השקאת הסוטה, דיני כתיבת המגילה ומחיקתה, ואם אמרה אחרי שנמחקה המגילה טמאה אני, נשפכו המים, לנו הלילה, הקדים עפר למים או לא היה עפר בהיכל, מנחת סוטה.

א. בְּחִמְשָׁה עָשָׂר בְּאֶדְרֵי נִפְנִין בֵּית דִּין לְצָרְכֵי הַרְבִּים², וּבּוֹדְקִין עַל הָרְאוּיָה לְשִׁתּוֹת לְהִשְׁקוֹתָהּ³, וְעַל הָרְאוּיָה לְקַנָּא לָהּ⁴ וְלְהוֹצִיאָהּ בְּלֹא פְתָהָ⁵. וּבְכָל זְמַן מְשַׁקֵּין אֶת הַסּוֹטוֹת⁶.

(2) כל צרכי צבור אם היו תלויים, ועדיין לא הסתדרו, בית דין מזדרז להשלימם מאותו יום והלאה שהוא קרוב לסוף שנת תורה הנגמרת בסוף חודש אדר ובוודאי מי שהזדרז והקדים לעשות לפני זמן זה הרי זה משובח. (3) הואיל ובזמן זה שוקד בית הדין על תקנת הצבור כגון תיקון רחובות וציון קברות שהם צרכי רבים, הוא נפנה גם לצרכים

לה הזמן. (92) מיד. (93) מתנוונת. (94) סוטה כב, ב במשנה. (95) "יש זכות תולה שנה אחת. . . יש זכות תולה ג' שנים" (שם כ. במשנה). ובי"ירושלמי" (שם פ"ג, ה"ד) אמרו: "שנה אחת - מנכוכדנצר, שכתוב בו (דניאל ד, כד-כו) וחטיך בצדקה פרוק. . . הן תהיו ארכא לשלותך. . . לקצת ירחין תרי עשר; שתי שנים - מאמנון, שנאמר בו (שמואל-ב, יג, כג-כח): ויהי לשנתיים ימים. . . הכו את אמנון והמיתם אותו, וכל אותן שתי שנים היה עוסק בתורה: שלש שנים - מאחאב, שנאמר בו (מלכים-א, כב, א): וישבו שלש שנים אין מלחמה בין ארם ובין ישראל. כל אותן שלש שנים היה עסוק במצוות" (לפי גירסת ה'פני משה', שם). (96) שם כב, ב במשנה.

כא. סוֹטָה שֶׁשִׁתָּת מִי הַמֵּרִים וְלֹא מִתָּה מִיד - הָרִי הִיא מִתָּרֵת לְבַעֲלָהּ, וְאֶפְלוּ הָיָה כֹהֵן. וְאָף עַל פִּי שֶׁהִתְחִילוּ הַחֲלָאִים לְבֹא עָלֶיהָ וְחָלוּ שְׁאָר אִיבְרֵיהָ - הוֹאִיל וְלֹא צָבְתָה בְטִנָּה וְלֹא הִתְחִיל יִרְכָּה לְנָפֵל, הָרִי זֶה מִתָּרֵת⁹⁷. אֲבָל מִשֶּׁהִתְחִיל בְטִנָּה לְצַבּוֹת וְיִרְכָּה לְנָפֵל - הָרִי זֶה אֲסוּרָה וְדָאִית⁹⁸.

(97) ואין אומרים: ודאי זינתה באונס, ולפיכך באו עליה כל החללים האלה, ומפני שלא זינתה ברצון ולא נתייסרה כדרך כל הסוטות - אלא מתירים אותה, מפני שחללים אלו אינם סימן שזינתה, ומספק אין אנו יכולים לאסרה על בעלה (משנה-למלך להלן הכ"ד, ע"י"ש). (98) בניגוד לחללים הנ"ל, שאינם סימן ברור שזינתה באונס - אם צבתה בטנה, הרי זה ברור שזינתה ואסורה.

כב. סוֹטָה שֶׁשִׁתָּת וְהִיתָה טְהוֹרָה⁹⁹ - הָרִי זֶה מִתְחַזְקֵת וּפְנִיָּה מְזַהֲרִית. וְאִם הָיָה בָּה חֲלִי - יִסּוּר. וְתַתְּעִיב וְתִלְד זָכָר. וְאִם הָיָה דְרָפָה לִילָד בְּקָשִׁי - תִּלְד בְּמַהֲרָה. הָיָה דְרָפָה לִילָד נְקֻבוֹת - תִּלְד זָכָרִים¹⁰⁰.

(99) גמורה. ללא כל תליה באיזו זכות שהיא, או מפני שלא היה בעלה מנוקה מעוון. (100) שם. ובי"ירושלמי" (סוטה פ"ג ה"ד) אמרו: "ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא - וכי אין אנו יודעים שאם לא נטמאה טהורה היא? אלא סוף המקום פורע בה תחת ניוולה. . . יולדת בצער, יולדת בריוח" וכו'. ובתרגום יונתן (במדבר ה, כח) נאמר: "ואין לא אסתאבת אנתא. . . ותיפוק זכיא - נזויה מנהר" כלומר, תצא בפנים מזהירות.

כג. בָּאוּ עַדִי טִמְאָה אַחֵר שֶׁשִׁתָּתָה - הָרִי זֶה תִּצָּא בְּלֹא פְתָהָ וְאֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ, וְאֶפְלוּ לֹא אָרַע לָהּ דְּבָר מִדְּבָרִים אֵלּוּ; מִפְּנֵי שְׁאֵין הַמִּים בּוֹדְקִין אֶלָּא מִי שְׁאֵין לָהּ עֵדִים שְׁמוּדִיעִין זְנוּתָהּ¹⁰¹. וְעוֹד, שְׁמָא בְּעָלָהּ אֵינוּ מְנַקֵּה מַעוֹן, לְפִיכָךְ לֹא בְּדָקוּ הַמִּים אֶת אִשְׁתּוֹ¹⁰². אֲבָל אִם בָּא עַד אַחֵד וְהָעִיד שֶׁהִיתָה טִמְאָה - אֵינָה אֲסוּרָה¹⁰³, וְתִשָּׁב תַּחַת בְּעָלָהּ, שֶׁהָרִי שִׁתָּתָה¹⁰⁴.

(101) שנאמר (במדבר ה, יג): "ועד אין בה" - שאין מי

21) כיוון שאמרה טמאה אני, בדוקה ועומדת היא, ומים המרים לא ניתנו אלא לברר הספק. 22) "שאף על פי שנמחקה המגילה לתוכן, אין בהן משום קדושה שאין קדושתה אלא לברר את הספק". רוצה לאמר שאין בהם קדושה מצד שנמחקו בו השמות הקדושים, - והיה לנו להשוותם לספר תורה שבלה או שנפסל שהוא צריך גניזה - מכיוון שלכתחילה נכתבו השמות על מנת למחקם על המים, אין הם דומים לספר תורה שנכתב לקיום ושוב נמחק. וגם אין בהם קדושה לעניין מעילה אף על פי שהם מן הכיור - לפי שכל קדושתם אינה אלא לברר את הספק והרי נתברר, והרי זה ככל דבר שנעשה מצוותו שאין מועלים בו. 23) שאינה באה אלא להזכיר עוונה, וזו - עוונה וזכור על פיה.

ז. מגלת סוטה שכתבה בלילה - פסולה; שְנֵאמַר: 21 וְכָתַב וְגוֹמֵר, וְהִשְׁקָה וְגוֹ', וְהִקְרִיב וְגוֹ' - כָּשֶׁם שֶׁקִּרְבָּנָה בַּיּוֹם²⁴, כִּן כְּתִיבַת הַמִּגְלָה וְהִשְׁקִינָהּ בַּיּוֹם²⁵. כְּתִיבָה לְמַפְרָע²⁶ - פְּסוּלָה; שְנֵאמַר: הָאֵלָה - עַל הַסֵּדֶר²⁷. כְּתִיבָה קִדְּם שֶׁתִּקְבַּל עָלֶיהָ הַשְּׁבוּעָה - פְּסוּלָה; שְנֵאמַר: וְהִשְׁבִּיעַ וְכָתַב. 26

24) שאין קרבן קרב בלילה. 25) בסוטה יז: למדוה מפסוק אחר: "נאמר כאן: ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת, ונאמר להלן: על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט, מה המשפט ביום אף מגילת סוטה ביום". 26) בסדר הפוך, הקדים לכתוב המאוחר ואיחר לכתוב המוקדם. 27) כמו שהן כתובות בפרשה.

ח. כְּתִיבָה אֶגְרָת²⁸ - פְּסוּלָה; שְנֵאמַר: בִּסְפָר²⁹. כְּתִיבָה עַל שְׁנֵי דְפִין³⁰ - פְּסוּלָה; שְנֵאמַר: בִּסְפָר - סֵפֶר אֶחָד וְלֹא שְׁנַיִם וְשִׁלְשָׁה. וְאֵינוּ פוֹתֵב לֹא עַל הַנִּיָּר³¹ וְלֹא עַל הַדְּפִתְרָא³², אֶלָּא בְּמִגְלַת סֵפֶר³³; שְנֵאמַר: בִּסְפָר. וְאֵם כְּתִיבָה עַל נִיָּר אוֹ דְּפִתְרָא - פְּסוּלָה³⁴. 31

28) שלא שירטט שורותיה. 29) והלכה היא: "שאיין כותבים ספר תורה... אלא בשרטוט". 30) כדפין של ספר תורה העשויים עמודים. 31) של עשבים, שכותשים אותם עד שנעשה כמו עור. 32) עור שאינו מעובד כל צורכו, - מלוח וקמוח אבל אינו מעופץ בעפצים. 33) קלף מעובד כל צורכו. 34) כשם שאם כתבה איגרת פסולה מפני שאינה "ספר", כמו כן נייר ודיפתרא שאינם "ספר" - פסולים אפילו בדיעבד.

ט. וְאֵם כְּתִיבָה יִשְׂרָאֵל אוֹ פֶהֶן קָטָן - פְּסוּלָה; שְנֵאמַר: וְכָתַב הַפֶּהֶן³⁵. אֵינוּ פוֹתֵב לֹא בְּקוֹמוֹס³⁶ וְלֹא בְּקִנְיָנוֹתוֹם וְלֹא בְּכָל דְּבָר שֶׁרְשׁוּמוֹ נִכָּר וְעוֹמֵד³⁷, אֶלָּא בְּדִיוֹ שֶׁאֵין בוֹ קִנְיָנוֹתוֹם; שְנֵאמַר: וְכָתַב וּמָחָה - כְּתִיבָה שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַמְחִיתוֹ. וְאֵם כְּתִיבָה בְּדִבְרֵי הַמִּתְקַנִּים - פְּסוּלָה. 37

35) והקטן פסול שאין לו כוונה לכתוב לשמה, שהרי אינו בר דעת. 36) שרף האילן ומתיכו במים. 37) קיים, שאינו יכול להימחק.

אלו. 4) להתרות בה, שלא תיסתר עם פלוני, כגון מי שנחתרש בעלה והעם מרנן אחריה. 5) אבל אין בית דין יכול להשקותה. 6) כלומר, באותו זמן מצויה בית דין להזדרז ביותר על ביצוע השקאתה, אם לא השקוה עד כה, אבל ההשקאה עצמה קיימת בכל ימות השנה.

ב. וְאֵין מְשַׁקֵּין אֶת הַסוּטָה אֶלָּא בַּיּוֹם. וְכָל הַיּוֹם פֶּשֶׁר לְהִשְׁקוֹת סוּטָה⁷. וְאֵין מְשַׁקֵּין שְׁתֵּי סוּטוֹת בְּאַחַת, שְנֵאמַר: וְהִעֲמִיד אוֹתָהּ הַפֶּהֶן⁸. 3

7) אף על פי שזרזים מקדימים למצוה - כל היום כשר לכך, מעלות השחר עד צאת הכוכבים. 8) ובנדרים עג. "שנאמר והשקה - אותה לבדה".

ג. סוּטָה שְנֵאמַרָה 'אֵינִי שוֹתָה' מִחֻמַּת יִרְאָה וּפְחַד שֵׁישׁ לָהּ⁹ - יָכוֹלָה לְחַזֵּר וְלִזְמַר 'הִרִינִי שוֹתָה'; אֶבֶל אִמְרָה 'אֵינִי שוֹתָה' וְהִיא בְּרִיאָה וְאֵינָה יִרְאָה וְלֹא פוֹחֶדֶת - אֵינָה יָכוֹלָה לְחַזֵּר וְלִזְמַר 'הִנְנִי שוֹתָה'¹⁰. 4

9) שמה יבדקה המים ואפילו[=אם] היא טהורה [=יגרמו לה המים לכל הדברים הלא טובים הכתובים בפרשה]. 10) כיוון שאמרה איני שותה והיא בריאה הרי זו כאמרה: "טמאה אני" ואין צריכים עוד לבדוקה. שהרי בדוקה ועומדת היא.

ד. אִמְרָה 'אֵינִי שוֹתָה' קִדְּם שֶׁתִּמְחַק הַמִּגְלָה¹¹ - הִרִי מִגְלָתָהּ נִגְנְזָת¹², וְאֵינָה פֶּשֶׁר לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוּטָה אַחֶרֶת¹³, וּמִנְחָתָהּ מִתְּפַזֶּרֶת עַל הַדִּשָּׁן¹⁴. וְאֵם אִמְרָה 'אֵינִי שוֹתָה' אַחֵר שֶׁנִּמְחַקָה הַמִּגְלָה¹⁵ - מְעַרְעֵרִין¹⁶ אוֹתָהּ וּמְשַׁקֵּין אוֹתָהּ בְּעַל כְּרָחָה. 12

11) במים המרים. 12) כל כתבי הקודש שאינם ראויים לקרוא בהם נגנזים, שלא יתבזו. 13) שהרי לא נכתבה לשם זו. 14) מקום היה בעזרה, ששרפו בו קדשי קדשים שנפסלו ואף זו נתקדשה כבר בכלי שרת. ודינה להשרף שם. "מתפזרת", היינו נשרפת. 15) וגרמה שיימחק שם שמים על ידה. 16) מהממים ומכריחים אותה. ערעור - לשון בלבול ותימהון. כי אולי טהורה היא ומחמת פחד היא ירָאָה לשתות. ורש"י מפרש: מערערים - "כלומר, פותחים פיה שלא בטובתה ושופכים המים לתוך גרונה".

ה. וּמֵאֵימִין עָלֶיהָ שֶׁתִּשְׁתֶּה, וְאוֹמְרִין לָהּ: בְּתִי, אֵם בְּרוּר לָךְ הַדְּבָר שֶׁטְהוּרָה אַתְּ - עֲמִיד עַל בְּרִינָךְ¹⁷ וְשִׁתִּי וְאֵל תִּפְחִידִי. לִפִּי שֶׁאֵין הַמִּים דּוֹמִין אֶלָּא לָסֶם¹⁸ כִּבֵּשׁ מִנָּה עַל פֶּשֶׁר חִי: יֵשׁ שָׁם מִכָּה - מִחֻלְחָל¹⁹ וְיִזְרַד, אֵין שָׁם מִכָּה - אֵינוּ עוֹשֶׂה פְּלוֹם²⁰. 13

17) ודאותך, ורש"י מפרש: נקיותך. 18) עשב מרפא. 19) חודר. 20) וכל זה "אומרים לה - כדי להתירה לבעלה, שלא תירא מן המים ותאמר טמאה אני, והיא טהורה, ותוציא לעז על עצמה ועל בניה".

ו. אִמְרָה טְמֵאָה אֲנִי, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּמְחַקָה הַמִּגְלָה הַמִּים נִשְׁפָּכִין²¹, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן קִדְּשָׁה²², וּמִנְחָתָהּ מִתְּפַזֶּרֶת עַל הַדִּשָּׁן²³. 18

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יג. ולא יחפור בקרדם בהיכל ויוציא עפר, שנאמר: 19
אשר יהיה בקרקע המשכן⁵⁵. ואם חפר והוציא עפר 20
כפשוטו. 21

(55) לא הקפיד הכתוב אלא שיהיה על קרקע המשכן, שהרי לא נאמר: ומקרקע המשכן יקח.

יד. הקריב את מנחתה ואחר כך השקה - כפשוטו. 22
נטמאת מנחתה קדם שנייחנה בכלי שרת⁵⁶ - הרי זו 23
תפדה, ככל המנחות שנטמאו קדם שיתקדשו בכלי 24
שרת, ויביאו מנחה אחרת⁵⁷. נטמאת המנחה אחר 25
שקדשה בכלי שרת⁵⁸ - הרי זו תשרף. וכן אם אמרה 26
'טמאה אני' קדם שתקמץ המנחה⁵⁹, או שאמרה 27
'אני שוטה'⁶⁰, או שלא רצה בעלה להשקותה, או 28
שפאו עדי טמאה, או שמת הוא⁶¹, או שמתה היא 29
- הרי המנחה כלה נשרפת⁶². ואם ארע אחד מאלו 30
אחר שקרב הקמץ - אין השירים נאכלין. 31

(56) שאין בה קדושת הגוף אלא קדושת פה בלבד. 56
(57) בדמי הפדיון. (58) שקדשה קדושת הגוף ואינה יוצאת 57
עוד לחולין, שכלי שרת מקדשים את הראוי להם, שלא יצאו 58
עוד לחולין ככתוב בהם: "כל הנוגע בהם יקדש". 59
(59) אינה ראוייה עוד להיקרב שהרי אינה באה אלא להזכיר 59
עוונה של זו שתיבדק, והרי היא בדוקה ועומדת, וגם אינה 60
ראוייה להיקרב נדבה, שמנחת שעורים אינה כשרה אלא 61
לסוטה ולעומר. (60) ועדיין לא נמחקה מגילתה, כי אם 62
נמחקה משקים אותה בעל כורחה. (61) ואין עוד צורך 63
במנחתה. (62) בבית הדשן.

טו. היה בעלה כהן - אין שירי מנחתה נאכלין, 32
מפני שיש לפעל חלק בהם⁶³; ואינה עולה כלה 33
לאשים כמנחת זכרי כהנה⁶⁴, מפני שיש לה חלק 34
בהם⁶⁵; אלא הקמץ קרב לעצמו, ושירים מתפזרין על 35
בית הדשן. נמצאו עדיה⁶⁶ זוממין⁶⁷ - מנחתה תצא 36
לחלין⁶⁸. 37

(63) שמשלו היא באה, והתורה אמרה: "וכל מנחת כהן 63
כליל תהיה לא תאכל". (64) שמנחתם אינה נקמצת אלא 64
עולה כליל על המזבח. (65) שלכפרתה היא באה ואין 65
מנחת זר קריבה בלי קמיצה. (66) עדי סתירתה שעל ידיהם 66
באה לכך. (67) שהעידו שקר. (68) בלא פדיון, שהכל 67
בטעות היה, והקדש טעות אינו הקדש.

טז. המקנא לאשתו על ידי אנשים הרבה⁶⁹, ונסתרה 38
עם כל אחד ואחד מהם - הרי זה מביא מנחה אחת 39
על ידי כלן כשמשקה אותה; שנאמר: מנחת קנאות 40
היא - מנחה אחת לקנאין הרבה⁷⁰. 41

(69) שהתרה בה אל תסתרי עם פלוני ופלוני. (70) בכריתות 69
ט: דרשוה מהפסוק "זאת תורת הקנאות" - תורה אחת 70
לקנאין הרבה, שלא נאמר "תורות", אלא "תורת".

יז. יש לפעל לגלגל⁷¹ בשבועה עליה שלא זנתה עם 42

י. נשאר במגלה רשם כתב נפר - פסולה, עד 1
שימחק יפה יפה. כתב אות אחת ומחקה, וחזר 2
וכתב אות שניה ומחקה, עד שהשלים - פסולה, עד 3
שתהיה כלה כתובה³⁸. 4

(38) שנאמר: "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת" - עד שתהא כולה כאחד.

יא. כתבה שלא לשמה, או מחקה שלא לשמה³⁹ - 5
פסולה. כתב שתי מגלות לשתי סוטות ומחקן לתוך 6
פוס אחד⁴⁰, או לתוך שתי פוסות וערבן כפוס 7
אחד⁴¹, והשקה לשתייהן - פסולה⁴², לפי שכל אחת 8
מהן לא שתתה מגלתה. מחקן בשני פוסות וערבן, 9
וחזר וחלקן לשני הפוסות - לא נשקה אותן, ואם 10
השקה - כפשוטו⁴³. ואם נשפכו המים⁴⁴ - הרי זה כותב 11
מגלה אחרת ומביא מים אחרים⁴⁵. נשפכו ונשתמר 12
מהן - לא נשקה את השאר⁴⁶, ואם השקה - כפשוטו⁴⁷. 13

(39) שבשעת המחיקה התכוון לשם סוטה אחרת, והפסוק 39
אומר: ועשה לה הכהן, שיהיו כל מעשיה לשמה. 40
(40) שאין המחיקה ניכרת במים שהיא לשמה. (41) אף על 40
פי שהמחיקה הייתה ניכרת בשעת נתינת המגילה לכוס כל 41
אחת לשמה. (42) שהרי נתערבו לבסוף ובשעת השתייה 42
אין החלקים ניכרים של מי הם. (43) בעיני שלא נפשטה, 43
ומספק אין אנו מחייבים לכתוב מגילה שנייה ולמחוק שם 44
שמים שנית, ואנו אומרים "יש ברידה", כאילו הוברר הדבר 45
אחרי חלוקת המים לשני פוסות - שכל אחת שתתה את 46
חלקה הראוי לה. (44) ולא נשאר מהם כלום. (45) ואין 47
אומרים לא נמחוק בגללה שם שמים שתי פעמים. (46) כי 48
לכתחילה עליה לשנות את כל מי מחיקת המגילה כולה. 49
(47) בעיני שלא נפשטה ומספק אין אנו מחייבים לכתוב לה 50
מגילה שנית ולמחוק לה שם שמים פעם שנייה.

יב. מי סוטה שלננה⁴⁸ - נפסלין בלינה⁴⁹. הקדים עפר 14
למים - פסולה⁵⁰. לא היה שם עפר בהיכל - מביא 15
עפר מבחוץ ומניחו בהיכל⁵¹, ולוקח ממנו ונותן על 16
פני המים⁵². ואינו מביא אפר⁵³, אכל מביא 17
רקבובית⁵⁴ שהיא כעפר. 18

(48) שעבר עליהם הלילה מאז שאיבתם מן הכיור ועד 48
להשקאה. (49) הואיל ונתקדשו בכלי שרת, שהרי בחצי 49
לוג שבמקדש היה מודד וגם נתקדשו בכיור, וכלי שרת 50
מקדשים להיפסל בלינה. (50) שנאמר: "ומן העפר... יקח 51
הכהן ונתן אל המים" - המים תחילה ואחר כך נתינת העפר 52
אל המים. (51) על קרקע ההיכל. (52) שלא נאמר 53
בתורה: ומקרקע המשכן יקח, אלא: "ומן העפר אשר יהיה 54
בקרקע המשכן", לא הקפיד הכתוב אלא שיהא העפר מונח 55
על קרקעית המשכן שעה אחת, אבל אם יכניס עפר מבחוץ 56
להיכל ולא יתנו על גבי הקרקע - אינו כשר להשקאה. 57
(53) שאין האפר נקרא עפר. ואף על פי שלעניין כיסוי הדם 58
גם האפר נחשב כעפר ומכסים בו - בסוטה נתמעט אפר 59
משום שנאמר בה: "בקרקע המשכן" - שיהא דומה לקרקע. 60
(54) ירק רקוב.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ל' סיון - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קפז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

85) בפעם הראשונה, שבזה הוא מטיל קנאה בינו לבינה, שמביישה בפני אחרים וגורם לכעס ורוגז בבית, ואף על פי שמצוה לקנאות, אין זה אלא בפעם השנייה, אבל בפעם הראשונה אסור לו להטיל קנאה בינו לבינה. (86) אבל לא להקניט ולצער, ובפרישה לטור מפרש דברי רבינו: "שיאמר לה בפירוש שלא על מנת לאסור אותך אני מקנא לך אלא שתזהרי מן הכיעור והדומה לו". (87) בודק ומבקר. (88) זו אשתו. (89) אלו בני ביתו.

סליקו להו הלכות סוטה, ונגמר ספר נשים בסיעתא דשמיא.

ומגנן פרקיו חמשים ושלושה פרקים:
הלכות אישות - עשרים וחמשה פרקים.
הלכות גרושין - שלושה עשר פרקים.
הלכות יבום וחליצה - שמנה פרקים.
הלכות נערה בתולה - שלושה פרקים.
הלכות סוטה - ארבעה פרקים.

יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ח

פעמי הכן באמרתך, ואל תשלט בי כל און

ספר חמישי והוא ספר קדשה

הלכותיו שלש. וזה הוא סדורן:
א. הלכות אסורי ביאה.
ב. הלכות מאכלות אסורות.
ג. הלכות שחיטה.

והמצוות הנכללות בהן מפרשות בשמותן במקומותן.

הלכות אסורי ביאה

יש בכללן שבע ושלשים מצוות. מצוה אחת עשה, 32
ושלשים ויש מצוות לא תעשה, וזה הוא פרטן: 33
(א) שלא לבא על האם. (ב) שלא לבא על אשת אב. 34
(ג) שלא לבעל אחות. (ד) שלא לבעל בת אשת אב. 35
(ה) שלא לבעל בת הבן. (ו) שלא לבעל הבת. (ז) 36
שלא לבעל בת הבת. (ח) שלא לשא אשה ובתה. 37
(ט) שלא לשא אשה ובת בנה. (י) שלא לשא אשה 38
ובת בתה. (יא) שלא לבעל אחות אב. (יב) שלא 39
לבעל אחות אם. (יג) שלא לבעל אשת אחי האב. 40
(יד) שלא לבעל אשת הבן. (טו) שלא לבעל אשת 41
אח. (טז) שלא לבעל אחות אשתו. (יז) שלא לשכב 42
עם בהמה. (יח) שלא תביא אשה בהמה עליה. (יט) 43
שלא לשכב עם זכר. (כ) שלא לגלות ערות אב. (כא) 44
שלא לגלות ערות אחי אב. (כב) שלא לבעל אשת 45
איש. (כג) שלא לבעל נדה. (כד) שלא להתחתן 46

1 איש זה שקנא לה בו ולא עם איש אחר⁷², ושללא
2 זנתה תחתיו משנתארסה קדם שתנשא ולא אחר
3 שנשא⁷³. אבל אינו מגלגל עליה שלא זנתה קדם
4 הארסין ולא אחר שגרשה, אם גרשה והחזירה;
5 שאם זנתה בעת זה⁷⁴ לא תאסר עליו⁷⁵, וכל שתבעל
6 ולא תהיה אסורה לו אינו מתנה עמה. לפיכך, אם
7 בנס יבמתו - אינו מגלגל עליה⁷⁶ שלא זנתה
8 פשהיתה שומרת יבם⁷⁷. אבל מגלגל עליה שלא
9 זנתה תחת אחיו⁷⁸; שאם זנתה תחת אחיו - הרי זו
10 אסורה עליו⁷⁹. וכן אם גרשה והחזירה - מגלגל
11 עליה שלא זנתה תחתיו בנשואין הראשונים⁸⁰. ויש
12 לו לגלגל עליה בלהבא, שלא תזנה תחתיו, ושללא
13 תזנה אחר שיחזירנה אם יגרש ויחזיר. לפיכך,
14 בשתזנה להבא - מים בודקין אותה, ויארעו לה
15 אותן המאצעות⁸¹. לכך נאמר: אמן אמן - אמן
16 מאיש זה, אמן מאיש אחר; אמן נשואה, אמן
17 ארוסה; אמן לשעבר, אמן להבא.

(71) לכלול, להטיל. (72) שלא קנא לה בו. (73) כלומר,
אף על פי שהארוסה אינו משיעה, אבל כשמשיעה גם על
זנות שאחר נישואין מוסיף הוא להשביעה על זנותה
משנתארסה, ואפילו לא קנא לה בהיותה ארוסה, ומכאן
ל"גלגל שבועה מן התורה". (74) בזמן גירושה.
(75) שגורשה שזינתה מותרת לבעלה. (76) כשמשיעה
לאחר כניסתה. (77) שמת בעלה הקודם ומצפה ליבם
שייבמנה, שהרי שומרת יבם שזינתה מותרת ליבם.
(78) כשהיה קיים [=חי]. (79) על היבם. (80) שאם זינתה
אז, נאסרה עליו לעולם. (81) "לכשתטא מים מערערים
אותה ובודקים אותה" - חוזרים לה לתוך גרונה כאדם
הנחנק על ידי משקה נראה כעושה ערער.

18 יח. מצות חכמים על בני ישראל לקנאות⁸² לנשיהן,
19 שנאמר: וקנא את אשתו⁸³. וכל המקנא את אשתו,
20 נכנסה בו רוח טהרה⁸⁴. ולא יקנא לה לא מתוך
21 שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא
22 מתוך מריבה ולא להטיל עליה אימה. ואם עבר
23 וקנא לה בפני עדים מתוך אחד מכל הדברים האלו
24 - הרי זה קנוי.

(82) להזהירן ולהתרות בהן שלא יתנהגו בפריצות. (83) זו
חובה, כדברי רבי עקיבא. (84) ממרום, ששונא את
הפריצות.

25 יט. אין ראוי לקפץ ולקנאות בפני עדים תחלה⁸⁵,
26 אלא בינו לבינה, בנחת ובדרך טהרה ואזהרה, כדי
27 להדריכה בדרך ישרה ולהסיר המכשול⁸⁶. וכל מי
28 שאינו מקפיד על אשתו ועל בניו ובני ביתו ומזהירן
29 ופוקד⁸⁷ ודריכה תמיד עד שידע שהן שלמין מכל
30 חטא ומעון - הרי זה חוטא; שנאמר: וידעת פי
31 שלום אהלך⁸⁸, ופקדת נדך⁸⁹ ולא תחטא.

שם עדים והתראה ולא פֿרשו מִמַּעֲשֵׂיהֶם - מִמִּיתִין
אוֹתָן מִיתָה הָאֻמּוּרָה בָּהֶן.⁹

(9 בתורה, וכמבואר להלן).

ג. וְאֶפְלוּ הִיא הָעוֹבֵר תִּלְמִיד חָכָם - אֵין מִמִּיתִין
וְלֹא מִלְּקִין¹⁰ עַד שֶׁתִּהְיֶה שֵׁם הַתְּרָאָה; שְׁלֹא נִתְּנָה
הַתְּרָאָה בְּכָל מְקוֹם אֲלָא לְהַכְחִין בֵּין שׁוֹגֵג לְמִזִּיד.¹¹

(10 בעריות שיש בהם חיוב כרת בלבד והתירו בו למלקות, וכמו שכתב לקמן בה"ז "שכל חייבי כריתות לוקין", אבל חייבי מיתות בית-דין אין לוקין, שכל לאו שניתן לאזהרת מיתות בית-דין, אין לוקין עליו (פי"ח מהל' סנהדרין ה"ב). לשונו של רבי יוסי ברבי יהודה (סנהדרין ח:) "חבר (תלמיד חכם) אין צריך התראה, לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג (שסבור שדבר זה מותר) למזיד" (היודע שדבר זה אסור). ורבינו אף-על-פי שפסק כחכמים - שגם תלמיד חכם צריך התראה - השתמש באותו המשפט אבל במובן אחר, כגון להבחין אם ידע שאשה זו היא קרובתו או שהיא נשואה, והבחנה זו שייכת גם בתלמיד חכם, וצריך התראה שכזו (מגיד-משנה).

ד. הָעֲרִיּוֹת שֵׁשׁ בָּהֶן מִיתָה בֵּית דִּין - מִהֵן שְׁמִיתָתָן
בְּסִקִּילָה, וּמִהֵן שְׁמִיתָתָן בְּשִׂרְפָה, וּמִהֵן שְׁמִיתָתָן
בְּחִנּוּק.¹² וְאֵלּוּ שְׁמִיתָתָן בְּסִקִּילָה¹³: הִפָּא עַל אָמוֹ,
וְעַל אִשְׁתּוֹ אֲבִיו, וְעַל אִשְׁתּוֹ בְּנוֹ, וְהִיא הַנִּקְרָאָה בְּלָתוֹ;
וְהַשּׁוֹכֵב עִם זָכָר; וְהַשּׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה; וְהָאִשָּׁה
הַמִּבְיָאָה אֶת הַבְּהֵמָה עָלֶיהָ.

(12 משנה, סנהדרין מט, ב. (13 שם נג, א.

ה. וְאֵלּוּ הֵן הָעֲרִיּוֹת שְׁמִיתָתָן בְּשִׂרְפָה: הִפָּא עַל בֵּת
אִשְׁתּוֹ בְּחַיִּי אִשְׁתּוֹ¹⁴, וְעַל בֵּת בָּתָּהּ, וְעַל בֵּת בָּנָהּ;
וְעַל אִם אִשְׁתּוֹ, וְעַל אִם אָמָה, וְעַל אִם אֲבִיהָ; וְהִפָּא
עַל בְּתוּלָה¹⁵, וְעַל בֵּת בָּתוֹ, וְעַל בֵּת בְּנוֹ.

(14 אבל לאחר מיתת אשתו, אינן בשריפה אלא בכרת, כמו שיתבאר לקמן פ"ב ה"ח. והוא-הדין לכל קרובות אשתו האמורות להלן, שאינן בשריפה אלא בחיי אשתו (שם). (15 אף-על-פי שאינה בת אשתו, כגון שנולדה לו בזנות - דינם בשריפה, והוא-הדין בתו מאשתו ומתה אשתו, שאמרנו למעלה שאין בה עונש שריפה משום בת אשתו.

ו. אֵין לָךְ עֲרִיָּה בְּחִנּוּק אֲלָא אִשָּׁה אִישׁ בְּלִבְדָּה¹⁶; וְשִׁנְאָמֵר: מוֹת יוֹמֵת הַנֶּאֱפָף וְהַנֶּאֱפָת, וּמִיתָה הָאֻמּוּרָה
בְּתוּרָה סֶתֶם הִיא חֶקֶק¹⁷. וְאִם הִיָּתָה בֵּת כָּהֵן - הִיא
בְּשִׂרְפָה¹⁸, וּבְעִלָּה בְּחִנּוּק¹⁹; וְשִׁנְאָמֵר: וּבֵת אִישׁ כָּהֵן
כִּי תַחֲלֵל לְזִנָּה, בְּאִשׁ תִּשְׁרָף. וְאִם הִיָּתָה נַעֲרָה
מֵאֲרָשָׁה - שְׁנִיָּהּ בְּסִקִּילָה; וְשִׁנְאָמֵר: כִּי תִהְיֶה נַעֲרָה
בְּתוּלָה וְגוֹמֵר, וְסִקְלָתָם אִתָּם בְּאֲבָנִים. וְכָל מְקוֹם
שִׁנְאָמֵר בְּתוּרָה: מוֹת יוֹמֵתוֹ דְּמִיָּהּ בָּם - הָרִי הֵן
בְּסִקִּילָה²⁰.

(16 גם מאורסה בכלל אם היא בוגרת (בת י"ג שנה ויום

בְּעוֹבְדֵי פוֹכְבִּים וּמְזֻלוֹת. (כה) שְׁלֹא יָבֹא עֲמוּנִי
וּמוֹאֲבֵי בְּקָהֶל ה'. (כו) שְׁלֹא לְהִרְחִיק דּוֹר שְׁלִישִׁי
מִצִּירֵי מַלְבּוֹא בְּקָהֶל. (כז) שְׁלֹא לְהִרְחִיק דּוֹר שְׁלִישִׁי
אֲדוּמֵי מַלְבּוֹא בְּקָהֶל. (כח) שְׁלֹא יָבֹא מִמְּזֹר בְּקָהֶל.
(כט) שְׁלֹא יָבֹא סָרִיס בְּקָהֶל. (ל) שְׁלֹא לְסָרֵס זָכָר
אֶפְלוּ בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף. (לא) שְׁלֹא יִשָּׂא כָּהֵן גְּדוֹל
אֶלְמָנָה. (לב) שְׁלֹא יִכְעַל כָּהֵן גְּדוֹל אֶלְמָנָה אֶפְלוּ
בְּלֹא נִשְׁוֹאִין. (לג) שְׁיִשָּׂא כָּהֵן גְּדוֹל בְּתוּלָה
בְּנַעֲרוּתָהּ. (לד) שְׁלֹא יִשָּׂא כָּהֵן גְּרוּשָׁה. (לה) שְׁלֹא
יִשָּׂא זִוְנָה. (לו) שְׁלֹא יִשָּׂא חֲלָלָה. (לז) שְׁלֹא יִקְרַב
אָדָם לְאַחַת מִכָּל הָעֲרִיּוֹת וְאִף עַל פִּי שְׁלֹא בַּעַל.
וּבִאֹר מִצּוֹת אֵלּוּ בְּפָרְקִים אֵלּוּ:

פֶּרֶק רִאשׁוֹן

(1) יבאר העריות שהן בכרת או במיתת בית דין: שאין מלקין ולא ממיתין בלא התראה אפילו לתלמיד חכם: הבא על אחד מחייבי לאוין או עשה, ושהאנוס פטור מכלום: אין קישוי אלא לדעת: ודין אי זה הוא נקרא מערה והבא על האשה: ודין ביאה אסורה בלא קישוי או הבא על הערוה כמתעסק: ודין הבא על הטריפה, ששכב עם בהמה טריפה או עם הזכר או עם טומטום: בן כמה יהיה האיש ויהיה חייב וכן האשה: אם העדים נזקקים לראות בנאפים כמכחול בשפופרת: מלקין ושורפין וסוקלין על החזקה: ודין האשה שהוחזקה נדה בשכונותיה: ודין האב שאמר בתי מקודשת היא לזה או האשה שאמרה מקודשת אני.

א. הִפָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרִיּוֹת² הָאֻמּוּרָת בְּתוּרָה
בְּמִזִּיד - חֵזַב כָּרֵת³; וְשִׁנְאָמֵר: כִּי כָל אִשָּׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל
הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנֶּפְשׁוֹת⁴ וְגוֹמֵר - שְׁנִיָּהּ,
הַבּוֹעֵל וְהַנִּכְעָלֹת⁵. וְאִם הִיָּו שׁוֹגֵגִין - חֵזַבִּין חֲטָאֹת
קְבוּעָה⁶. וְיֵשׁ מִן הָעֲרִיּוֹת שֶׁהִיא בְּמִיתָה בֵּית דִּין⁷,
יֵתֵר עַל הַכָּרֵת הַשּׁוּה בְּכָלֶן⁸.

(2) "כל שאסר ביאתו בתורה וחייב על ביאתו כרת, והם האמורות בפרשת אחרי-מות ה הנקראות עריות" (הל' אישות פ"א ה"ה). (3) אפילו אלה שיבואר להלן שעונשם מיתת בית דין, חייבים כרת אם אין עדים כשרים או שלא התירו בו, ומה הוא עונש כרת מבאר רבינו בפ"ח מהל' תשובה ה"א: שלא יזכה לחיי העולם הבא, אלא "נכרת ברשעו ואבד כבהמה", וזה נוסף על העונש שימות תוך זמנו. (4) בכתב-יד תימן: הנפשות העושות. (5) תורת כהנים (אחרי, פי"ג ה"ז): "אין לי אלא איש שהוא ענוש כרת על-ידי אשה, אשה ענושה כרת על-ידי איש, מניין? תלמוד-לומר הנפשות העושות, הרי כאן שנים". (6) שני סוגי חטאות הם: חטאת קבועה וקרבת עולה ויורד, חטאת קבועה באה מן הבהמה בלבד, וקרבת עולה ויורד: עשיר מביא חטאת בהמה, ועני מביא תורים ובני יונה או עשירית האיפה סולת. ופרטי דיניהם מבוארים בפ"י מהל' שגגות ה"א. (7) ראה לקמן הלכות ד"ו. (8) אם עשה במזיד בלא עדים והתראה.

ב. אוֹתָן הָעֲרִיּוֹת שֵׁשׁ בָּהֶן מִיתָה בֵּית דִּין, אִם הִיָּו

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ל' סיון - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קפט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שתקפתו אשה וקרכתו לעצמה לאנסו. נכתב במגיד-משנה, שלדעת רבינו, אם אמרו לו גויים שיבוא על הערוה ואם לאו ייהרגוהו, ובא עליה - הוא חייב מיתה, שאין קישוי אלא לדעת. ודבריו תמוהים, שהרי רבינו אומר בפ"ה מהל' יסודי התורה ה"ד, ששלוש העבירות החמורות: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, שנאמר בהן ייהרג ואל יעבור, אם עבר הרי זה ביטל מצות-עשה של קידוש השם, ועבר על לאו של חילול השם, אבל אין ממיתים אותו ואין מלקים אותו, מכיוון שאנסוהו לכך. (35) כלומר, אינו יכול להפטר בטענת אונס. (36) אבר המין. (37) אבל אם נתכוין לאשתו ונתקשה, ותקפתו אחת מן העריות, הרי זה נקרא אונס ופסול, כיון שהקישוי לדעת היה בהיתר, וראה בהשגת הראב"ד. (38) כתובות נא, ב - כרבא. (39) שם בגמרא: "יצר אלבשה", ולפיכך אפילו אם היא אומרת בפירוש, שהיא רוצה בכך - פטורה.

י. המכניס ראש העטרה⁴⁰ בלבד - הוא הנקרא מַעֲרָה⁴¹, מלשון: את מקרה הערה. והמכניס כל האבר - הוא הנקרא גומר⁴². ובכל הביאות האסורות, אחד המַעֲרָה ואחד הגומר. ואף על פי שלא הוציא שְׂכֵבֶת זָרָה⁴³, ואף על פי שפרש ולא גמר, פִּינֵן שֶׁהֵכִיִּס ראש העטרה נתחייבו שְׁנֵיהֶם⁴⁴ מיתת בית דין או פְּרֵת או מַלְקוֹת או מִכַּת מִרְדּוֹת⁴⁵. (ואחד⁴⁶ הפא על הערה פְּדֻרְקָה ואחד הפא עליה שלא פְּדֻרְקָה⁴⁷) - מַשְׁעֲרָה בָּהּ⁴⁸ נתחייבו שְׁנֵיהֶם מיתה או פְּרֵת או מַלְקוֹת או מִכַּת מִרְדּוֹת. בין שהיו שוכבין בין שהיו עומדים, על הכנסת העטרה הוא החיוב.

(40) של האבר. (41) משנה, יבמות נג, ב. (42) שם, במשנה. (43) שם נה, ב. (44) בנדה כתיב "את מקורה הערה", מכאן להערה מן התורה. ושאר עריות למדים אנו בהיקש מנדה (שם נד). (45) כמבואר למעלה בהלכות דה. (46) כן היא גירסת המגיד משנה 'רמגדל עוז', וכן הוא בדפוס רומי ר"מ, ובכתיב התימנים. (47) סנהדרין נד, א: "משכבי אשה (ויקרא יט, יג). מגיד לך הכתוב ששני משכבות באשה" - "לחייב בכל עריות כדרכה ושלא כדרכה" (רש"י שם). (48) ואפילו שלא כדרכה (הוריות ד.) ובכתב-יד התימנים: משערה בה שלא כדרכה.

יא. כל הפא ביאה אסורה בלא קשוי⁴⁹, אלא שהיה האבר שלו מדלדל כמו אבר המתים, כגון החולים, או מי שנולד כף, כגון סריס חמה, אף על פי שהכניס את האבר בידו - אינו חייב לא פְּרֵת ולא מַלְקוֹת, ואין צריך לומר מיתה; שאין זו ביאה⁵⁰. אכל פוסל הוא מן התרומה⁵¹, ובית דין מפין את שְׁנֵיהֶם מִכַּת מִרְדּוֹת⁵².

(49) בלשון הגמרא "משמש מת", היינו שהאבר כמו מת. (50) שבועות יח, א. (51) בת כהן כל זמן שהיא בבית אביה, ואשת כהן מותרת לאכול תרומה. ואם נבעלה לפסול לה - נפסלה מלאכול תרומה (פ"ו מהל' תרומות ה"ו). ומשמיענו רבינו כאן, שאם הפסול לה שימש באבר מת, גם

אחד, ראה לקמן פ"ג ה"ד. (17) סנהדרין נב, א. (18) שם עה, א. (19) שם פט, א. (20) שם נג, א.

ז. שאר העריות פלן - בְּכֶרֶת²¹ בלבד, ואין בהם מיתת בית דין. לפיכך²², אם היו שם עדים והתראה - בית דין מלקין אותן²³; שכל חייבי פְּרֵתוֹת - לוקין²⁴.

(21) כריתות ב, א. (22) הואיל שהלאו לא ניתן לעונש מיתת בית-דין, אבל כשיש עונש מיתת בית-דין - אין לוקין אפילו אם התרוהו למלקות (ראה למעלה הערה ח). (23) מכות יג, א. (24) שם.

ח. הפא על אחת מחייבי לאוין²⁵ בְּמִזִּיד - הוא לוקה והיא²⁶. ואם בשוגג - פטורין מכלום²⁷. והפא על אחת מהשניות²⁸ בְּמִזִּיד - מפין אותן²⁹ מִכַּת מִרְדּוֹת³⁰ מדבריהם. אבל הפא על אחת מחייבי עשה³¹ - אינו לוקה. ואם הפו אותם בית דין מִכַּת מִרְדּוֹת פְּדִי לְהַרְחִיק מִן הָעֵבֶרָה - הרשות בידם³².

(25) נשים שהתורה אסרה בעילתן בלאו, ולא הטילה על העובר עונש כרת, כגון ממזרת לישראל או גרושה לכהן הדיוט, ואלמנה לכהן גדול, ראה פ"א מהל' אישות ה"ז. (26) כריתות י, ב. (27) שאין קרבן על שוגג אלא בחייבי כריתות. (28) עריות האסורות מדברי סופרים, ונקראות שניות מפני שהן שניות לעריות ראשונות האסורות מן התורה, וכולן מנויות בפ"א מהל' אישות ה"ו. (29) חייבים להכות. (30) "ולמה קורין אותן מכת מרדות? שמרד בדברי תורה ובדברי סופרים" (ערוך). ולא קבעו חכמים מספר המכות, ונמסר לבית-דין להחליט בכל מקרה ומקרה לפי שיקול דעתם. (31) כגון מצרית ואדומית עד דור שלישי לגירות, שנאמר: "דור שלישי יבא להם בקהל ה'" (דברים כג, ט) ולא דור שני, וכן כהן גדול שבא על הבעולה, שנאמר: "בתולה מעמיו יקח אשה" (ויקרא כא, יד) ולא בעולה. ולא הבא מכלל עשה - דינו כעשה. (32) סנהדרין מו, א: "בית-דין מכין ועונשין שלא מן התורה, כדי לעשות סייג לתורה" (מגדל עוז). וזהו שכתב רבינו כדי להרחיק מן העבירה. בשניות לעריות כתב רבינו: "מכין אותן", כלומר בית-דין מצווה להכות, ואילו בחייבי עשה, דייק וכתב: "הרשות בידם", כלומר לפי שיקול דעתם.

ט. אָנוּס - פטור מכלום, מן המלקות ומן הקרבן, ואין צריך לומר מן המיתה; שנאמר: וְלִנְעֲרָה לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר³³. בְּמָה דְּכָרִים אָמוּרִים? בְּשִׁנְאָנִס הַנִּבְעֵל; אֲכָל הַבּוֹעֵל³⁴ - אין לו אָנוּס³⁵, שאין קשוי³⁶ אלא לדעת³⁷. ואשה שתחלת ביאתה באָנוּס וסופה בְּרָצוֹן - פטורה מכלום³⁸; שֶׁמֶשֶׁתְּחִיל לִבְעֵל בָּאָנוּס אין בִּידָה שְׁלֹא תִרְצָה, שִׁינְיָר הָאָדָם³⁹ וטבעו כופה אותה לרצות.

(33) ב'ספרי' (פרשת כִּי-תֹצֵא) דרשו מהמילים היתרות שבכתוב זה, שאונסים פטורים מכל עונש, וגם מקרבן - ששוגג חייב בו (מגיד-משנה). (34) שאנסוהו, כגון

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(64) סנהדרין נה, א. (65) שנאמר "לא תשכב", אזהרה לשוכב (לבושל), ואנו קוראים גם "לא תשכב" - אזהרה לנשכב (לנבעל). כריתות ג, א. (66) סנהדרין, שם. (67) שאינו בן עונשין. (68) השוכב או הנשכב. (69) כלומר, שלא מלאו לו תשע שנים ויום אחד. (70) כרב, בסנהדרין נד, ב שנשכב (נבעל) פחות מבן תשע שנים ויום אחד, אינו מחייב את שוכבו. (71) כדרך מכת מרדות על כל דבר שהוא פטור אבל אסור (מגיד-משנה).

טו. [אחד הפא על הזכר או] הפא על אנדרוגינוס⁷² דרך זכרותו - חיב⁷³; [ואם פא עליו דרך נקבותו - פטור]⁷⁴. והטמטום - ספק הוא⁷⁵. לפיכך, הפא על הטמטום או על אנדרוגינוס [דרך נקבותו] - מקין אותו מכת מרדות⁷⁶. והאנדרוגינוס מתר לשא אשה⁷⁷.

(72) אדם שיש לו אברי המין של זכר ושל נקבה נקרא אנדרוגינוס, מלה זו יוונית היא: אנדרו - זכר, גינוס - נקבה ('ערוך' ערך אנתרופי). (73) כבא על הזכר, כרבי אליעזר, יבמות פא, ב (74) שם פג, ב: "במה דברים אמורים, בזכרות שלו. אבל בנקבות שלו - פטור". (75) אברי המין אטומים, ואין אנו יודעים בו אם הוא זכר או נקבה. (76) כמבואר למעלה הי"א, הערה נ. (77) שם פא, א. אע"פ שלגבי קידושין הוא ספק אשה (ראה בפ"ד מהל' אישות הי"א) ו"נשים המסוללות (מתחככות משום תאוה) זו בזו אסור" (להלן פכ"א ה"ח) - באנדרוגינוס מותר (מגיד-משנה).

טז. הפא על הבהמה או שהביא בהמה עליו - שניהן נסקלין⁷⁸; שנאמר: ובכל בהמה לא תתן שכתך - בין שרבעה או הביאה עליו. ואחד בהמה ואחד חיה⁷⁹ ועוף⁸⁰ - הפל בסקילה. ולא חלק הפתוב בבהמה בין גדולה לקטנה; שנאמר: ובכל בהמה - אפלו ביום לדתה⁸¹, (הפא עליה בין פדרפה בין שלא פדרפה)⁸², פיון שהערה בה⁸³ או שהערתה בו חיב.

(78) סנהדרין נד, א. (79) שהיה בכלל בהמה, בכא קמא נד, ב. (80) היינו נרבע, שאין רובע בעוף, ראה זבחים פה, ב. ובבבא-קמא נד, ב - אמרו שבכל מקום שוה עוף לבהמה, לומדים בהמה בהמה משבת. (81) סנהדרין נד, ב: "בהמה עשו בה קטנה כגדולה". (82) שם נה, א. (83) שם.

יז. קטן בן תשע שנים ויום אחד שפא על הבהמה או הביאה עליו - היא נסקלת על ידו⁸⁴, והוא פטור. היה בן תשע⁸⁵ או פחות - אין סוקלין את הבהמה. וכן קטנה בת שלש שנים ויום אחד שהביאה בהמה וחיה עליה, בין בהמה גדולה בין בהמה קטנה, פיון שהערתה בה הבהמה, (בין פדרפה בין שלא פדרפה) - הבהמה נסקלת⁸⁶, והיא פטורה. ואם היה גדולה - שניהן נסקלין. ואם היה מכת שלש שנים ולמטה - אין הבהמה נסקלת⁸⁷.

(84) נדה מה, א. (85) שצריך שיהיה בן תשע שנים ויום

כן פוסל אותה מן התרומה (סוטה כו:). (52) שלא נאמר פטור אלא ממיתה ומעונש, אבל אסור לעשות כן, וכל שעבר על דבר שהוא פטור אבל אסור, מכין אותו מכת מרדות (מגיד-משנה).

יב. הפא על ערוה מן העריות כמתעסק⁵³, אף על פי שאין פונתו לכה⁵⁴ - חיב⁵⁵. וכן בחיבי לאוין ובשניות⁵⁶. אבל הפא על ערוה מן העריות והיא מתה⁵⁷ - פטור מכלום. ואין צריך לומר בחיבי לאוין שהוא פטור. והפא על הטרפה⁵⁸, או ששכב עם בהמה טרפה - חיב; חי הוא⁵⁹, אף על פי שסופו למות מחלי זה. ואפלו שחט⁶⁰ בה שני סימנין ועדין היא מפרקסת - הפא עליה חיב, עד שתמות או עד שיתני ראושה.

(53) שלא נתכוין לביאה ובא עליה. ויש מפרשים, שנתכוין לאשתו ונזדמנה לו אחותו (מגיד-משנה). (54) ובשאר עבירות - המתעסק פטור מקרבן (כריתות יט.). (55) קרבן, בגמרא שם: "המתעסק בחלבים ועריות, חייב שכן נהנה", שההנאה באה לו ממעשה איסור, וכל זה אינו אלא לענין קרבן, אבל מיתה או מלקות אין עונשין אלא במזיד והתראה (מגיד-משנה). (56) מתעסק חייב. כלומר, חטא וחייב עונש מן השמים, כי אין קרבן בחיבי לאוין שוגגים, והם פטורים מכלום (כסף-משנה). וראה רב"ד. (57) יבמות נה, ב. (58) סנהדרין עח, א. (59) יבמות קכ, ב. (60) חולין קכא, ב: "והרובעה חייב" (חידושים ומקורות על הרמב"ם מהרש"ש).

יג. פל אשה אסורה מאלו, אם היתה בת שלש שנים ויום אחד ומעלה, גדול הפא עליה - חיב מיתה או כרת או מלקות; והיא פטורה מכלום⁶¹, אלא אם כן היתה גדולה. ואם היתה פחותה מזה - הרי שניהן פטורין, שאין ביאתה ביאה⁶². וכן אשה גדולה שפא עליה קטן: אם היה בן תשע שנים ויום אחד ומעלה - היא חייבת כרת או מיתה או מלקות, והוא פטור; ואם היה בן תשע שנים ולמטה - שניהם פטורין.

(61) קטנה אינה בת עונשין, נדה מד, ב. (62) בפירוש המשנה לרבינו שם כתוב: "וזה הדבר הלכה למשה מסיני". וכן משמע מגמרא שם מה, א. במעשה דרבי עקיבא. (63) שם מה, א.

יד. הפא על הזכר או הביא זכר עליו, פיון שהערה⁶⁴, אם היו שניהם גדולים - נסקלים; שנאמר: ואת זכר לא תשכב - בין שהיה בועל או נבעל⁶⁵. ואם היה קטן בן תשע שנים ויום אחד ומעלה⁶⁶ - זה שפא עליו או הביאו על עצמו נסקל, והקטן פטור⁶⁷. ואם היה הזכר⁶⁸ בן תשע או פחות⁶⁹ - שניהן פטורין⁷⁰. וראוי לבית דין להכות הגדול מכת מרדות⁷¹, לפי ששכב עם זכר, ואף על פי שהוא פחות מכן תשע.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי א' תמוז - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קצא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מדרות יש בה משום ספק, כמו שכתוב למעלה הט"ו, ולהלן פ"ג ועוד. ראה בהגהות רבי עקיבא איגר למעלה הט"ו.

32 כב. האשה שהחזקה נדה⁹⁷ בשכנותיה⁹⁸ - בעלה
33 לוקה עליה משום נדה. המקנא לאשתו⁹⁹ ונסתרה,
34 ובא עד אחד והעיד שנטמאה, והיה בעלה כהן ובא
35 עליה אחר כך - הרי זה לוקה עליה¹⁰⁰ משום
36 זונה¹⁰¹; אף על פי שעקר העדות בעד אחד¹⁰², ככר
37 החזקה בזונה¹⁰³.

(97) קידושין פ, א. (98) "שראוה שכנותיה היום מלובשת בגדי נדותה" (רש"י שם). (99) "ירושלמי" סוטה פ"ו ה"ב. (100) אם העידו שנים שבא עליה. (101) שכהן אסור בה שכתוב: "אשה זונה . . . לא יקח" (ויקרא כא, ז). ולאחר קנוי וסתירה אפילו עד אחד נאמן לומר שנטמאה (ראה פ"א מהל' סוטה ה"ד). (102) "ירושלמי" שם: "עיקר עדותו לא בעד אחד הוא". פירוש: העדות שבא עליה היא העדות העיקרית, ועל זה יש שני עדים. ובדפוס רומי ר"מ: "אע"פ שאין עיקר העדות בעד אחד". והכוונה אף-על-פי שבכל התורה כולה, אין עדות פחות משנים. (103) שלאחר קינוי וסתירה, גם עד אחד שהעיד שנטמאה - נאמן להחזיקה לזונה. [ביבמות נו, א - אמרו, שגם ישראל לוקה משום לא יוכל בעלה וכו', אולם ב"ירושלמי" הנ"ל, ששם מקור דין זה, אמרו בפירוש "כהן", ומשמע שישראל אינו לוקה משום טומאה. וראה ראב"ד ומגיד-משנה כאן].

38 כג. האב שאמר: בתי זוהי¹⁰⁴ מקדשת היא לזה, אף
39 על פי שהוא נאמן¹⁰⁵ ותנשא¹⁰⁶, אם זנתה - אינה
40 נסקלת על פיו¹⁰⁷, עד שיהיו שם עדים שנתאקסה
41 בפניהם. וכן האשה¹⁰⁸ שאמרה: מקדשת אני - אינה
42 נהרגת על פיה, עד שיהיו שם עדים או תחזק¹⁰⁹.

(104) נערה. (105) שהתורה האמינתו, שנאמר: "את בתי נתתי לאיש הזה" (דברים כב, טז). (106) לאיש הזה ואסורה לאחרים (קידושין ד.ד). (107) שהתורה האמינה לו רק לאיסורא, אבל לא לקטלא, כרב ולא כרב אסי (שם ג.ס.). (108) שם. (109) באופן האמור בהכ"א.

יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ח

פרק שני

1) יבאר שארבע נשים אסורות על האדם לעולם: אחותו מזנות או בתו שנולדה לו מזנות שהן ערוה עליו: המקדש אשה כמה נשים נאסרו לו: וחמותו לאחר מיתה: עבר ונאף אחת משבע נשים אלו אם נאסרה אשתו עליו: הבוהל אשה דרך זנות אם נאסרו עליו קרובותיה: הנטען על הערוה אם ידור עמה במבוי: הבא על אשה ובתה דרך זנות אם נעשות ערוה זו לזו: מצות חכמים שישא אדם בת אחותו.

א. אשת אביו, ואשת בנו, ואשת אחיו, ואשת אחי אביו - ארבעתן ערוה עליו לעולם, בין מן הארוסין בין מן הנשואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו, בין בחיי בעליהן בין אחר מיתת בעליהן; חוץ

אחד, כמפורש בגמרא שם, ולמעלה ה"ד. (86) שם מד, ב: "בת שלש שנים ויום אחד . . . ואם בא עליה אחד מכל העריות . . . מומתין עליה". "אחד מכל עריות ואפילו בהמה" (סנהדרין נה:). (87) שאין ביאתה ביאה.

1 יח. וכן השוכב עם הבהמה בשגגה⁸⁸, והאשה
2 שהביאה את הבהמה עליה בשגגה - אין הבהמה
3 נסקלת על דין, ואף על פי שהן גדולים. כל העריות
4 כלן שהיה אחד גדול ואחד קטן - הקטן פטור,
5 והגדול חייב, כמו שבארנו⁸⁹. אחד ער ואחד יושן -
6 הלושן פטור. אחד מזיד ואחד שוגג - המזיד חייב,
7 והשוגג מביא קרבן. אחד אנוס ואחד ברצון -
8 האנוס פטור, כמו שבארנו⁹⁰.

(88) בעיא בסנהדרין שם: אם מה שהבמה נסקלת הוא משום שבאה עליה תקלה לאדם שנהרג, וכאן - כששגג - הרי אינו נהרג, גם הבהמה אינה נהרגת. או משום קלון שבא עליה, ואף בשוגג יש קלון, והבטיח לא נפשטה שם, ואין סוקלין אותה מספק (מגיד-משנה). (89) למעלה ה"ג. (90) למעלה ה"ט.

9 יט. אין העדים נזקקין לראות המנאפים שהערו זה
10 בזה והכניס במכחול בשפופרת; אלא משיראו אותן
11 דבוקין זה עם זה⁹¹ בדרך כל הבעלין - הרי אלו
12 נהרגין בראיה זו. ואין אומרים שמה לא הערה,
13 מפני שחזקת צורה זו שהערה.

(91) מכות ז, א: "במנאפים - משיראו כמנאפים".

14 כ. מי שהחזק בשאר פשר - דנין בו על פי החזקה,
15 אף על פי שאין שם ראיה ברורה שזה קרוב.
16 ומלקין ושורפין וסוקלין וחונקין⁹² על חזקה זו.
17 כיצד? הרי שהחזק שזו אחותו או בתו או אמו, ובא
18 עליה בעדים - הרי זה לוקה או נשרף או נסקל,
19 ואף על פי שאין שם ראיה ברורה שזו היא אחותו
20 או אמו או בתו, אלא בחזקה בלבד. ומעשה באשה
21 אחת שבאת לירושלים ותינוק מרפב לה על כתפה,
22 והגדילתו בחזקת שהוא בנה, ובא עליה, והביאה
23 לבית דין וסקלה. ראיה לדין זה: מה שדנה תורה
24 במקלל אביו ומכה אביו שיומת. ומניין לנו ראיה
25 ברורה שזה אביו? אלא בחזקה⁹³. כך שאר קרובים
26 בחזקה.

(92) קדושין פ, א. (93) "ירושלמי" קידושין פ"ד, ה"י.

27 כא. איש ואשה שבאו ממדינת הים, הוא אומר:
28 זאת אשתי, והיא אומרת: זה בעלי, אם החזקה
29 בעיר שלשים יום⁹⁴ שהיא אשתו - הורגין עליה⁹⁵;
30 אבל בתוך השלשים יום - אין הורגין עליה משום
31 אשת איש⁹⁶.

(94) בבא-בבא קטן, ב. (95) אם זינתה. (96) אבל מכת

ה. אֲחוֹת אִמּוֹ, בֵּין אֲחוֹתָהּ מֵאִבֶּיהָ בֵּין אֲחוֹתָהּ
מֵאִמָּה²⁰, בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין בֵּין מִזְנוֹת²¹ - הָרִי זֶה
עֲרוּהָ עָלָיו מִשּׁוּם אֲחוֹת אִם. וְכֵן אֲחוֹת הָאָב, בֵּין
מִן הָאִם בֵּין מִן הָאָב, בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין בֵּין מִזְנוֹת -
הָרִי זֶה עֲרוּהָ עָלָיו מִשּׁוּם אֲחוֹת אָב.

(20) יבמות נד, ב. (21) קרובות אלו הן "שאר בשר",
ואסורות אפילו בלא אישות (מגיד-משנה).

ו. הָבָא עַל אִשָּׁה דֶּרֶךְ זִנוּת וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בַּת -
אוֹתָהּ הַבַּת עֲרוּהָ עָלָיו מִשּׁוּם בַּת²². וְאִם עַל פִּי
שְׂאֵר נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה עֲרוּת בַּתּוֹרָה לֹא תִגְלֶה, מֵאַחֵר
שְׂאֵסֵר בַּת הַבַּת שֶׁתֵּק מִן הַבַּת²³. וְאִסּוּרָהּ מִן
הַתּוֹרָה²⁴, וְאִינוּ מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים²⁵. לְפִיכָךְ, הָבָא עַל
בַּתּוֹ מִנְשׂוּאָתָהּ - חֵיב שְׁתִּים²⁶: מִשּׁוּם בַּת, וּמִשּׁוּם
עֲרוּת אִשָּׁה וּבַתָּה.

(22) סנהדרין עו, א. (23) "שתק הכתוב מלזכרה, להיותה
אפשר להתלמד בגזירה-שוה" (ספר המצוות לרבינו, מצות
לא-תעשה שלו). (24) שאנו למדים זאת מ'גזירה שוה',
נאמר (ויקרא יח, י) "ערוות בת בנך . . . כי ערוות הנח",
ונאמר (שם, יז) "ערוות אשה ובתה . . . שארה הנח". כמו
שבאיסור אשה ובתה נאסרה בתה, כן גם באיסור בת בנו
נאסרה בתו (סנהדרין עו). ובהל' מאכלות אסורות פ"ט ה"ב,
כתב רבינו, שמאחר שאסר בת הבת, מובן מאליה שהבת
אסורה, וזה כדעת אב"י שם. ואף-על-פי שאין לומדים
אזהרה מקל-וחומר, כאן גילויי דברים פשוטים ומובנים
(גילוי מילתא בעלמא, שם). (25) אף-על-פי שכל דבר
הנלמד באחת משלוש-עשרה מדות (שהתורה נדרשת בהן)
נקראים "דברי סופרים" (בשורש השני ב'ספר המצוות')
אולם כאן (באיסור בתו) - אם כי זה נלמד ב'גזירה שוה'
או בקל-וחומר (כמבואר בהערה הקודמת) - אומר רבינו
שאיסורה מן התורה ולא מדברי סופרים, מפני שזה רק
גילויי הדברים המובנים מאליהם. ראה מגיד-משנה כאן,
ובפ"א מהל' אישות ה"ב. (26) שתי חטאות אם שגג,
ששני האיסורין באו כאחד, וכמבואר למעלה ה"א.

ז. בֵּין שֶׁקֶדֶשׁ אָדָם אִשָּׁה נֶאֱסְרוּ²⁷ עָלָיו מִקְרֻבוֹתֶיהָ
שֵׁשׁ נָשִׁים, וְכָל אֶחָת מֵהֶן עֲרוּהָ עָלָיו לְעוֹלָם, בֵּין
כִּנְסָה²⁸ בֵּין גֵּרֶשׁ, בֵּין בְּחַיִּי אִשְׁתּוֹ בֵּין לְאַחֵר מוֹתָהּ.
וְאִלּוּ הֵן: אִמָּהּ וְאִם אִמָּהּ וְאִם אִבִּיהָ, וּבַתָּהּ וּבֶתֶךָ
וּבֶת בְּנֶיהָ. וְאִם בָּא עַל אֶחָת מֵהֶן בְּחַיִּי אִשְׁתּוֹ - שְׁנֵי
נִשְׁרָפִין²⁹.

(27) 'דרך ארץ רבה' ריש פרק א. (28) הכניסה לחופה.
(29) סנהדרין עה, א.

ח. בָּא עָלֶיהָ³⁰ לְאַחֵר מִיתַת אִשְׁתּוֹ - הָרִי אֵלָיו
בְּכֶרֶת³¹, וְאִין בְּהֵן מִיתַת בֵּית דִּין³². שְׁנֶאֱמַר: בָּאֵשׁ
יִשְׂרָפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֵן; בְּזִמְן שִׁשְׁתִּיהֶן קִזְמוֹת, שֶׁהֵן
אִשְׁתּוֹ וְזוֹ שֶׁבָּא עָלֶיהָ - הָרִי הוּא וְהָעֲרוּהָ נִשְׂרָפִין,
וּבְזִמְן שֶׁאֵין שְׁתִּיהֶן קִזְמוֹת - אֵין שֵׁם שְׂרָפָה.

1 מֵאִשָּׁת אֲחִירָה² שְׂלֹא הֵנִיחַ בֶּן³. וְאִם בָּא עַל אֶחָת מֵהֶן
2 בְּחַיִּי בְּעִלָּה - חֵיב שְׁתִּים⁴: מִשּׁוּם שְׂאֵר בְּשָׂר⁵,
3 וּמִשּׁוּם אִשָּׁת אִישׁ; שְׁתֵּי שְׁנֵי⁶ הָאִסּוּרִין בָּאֵין
4 כְּאַחֵד⁷.

(2) שמת מבלי לגרשה. (3) כלומר, זרע, בן או בת או נכד
ונין, שמצוה ליבמה, כמפורש בתורה (דברים כה, ה).
(4) שתי חטאות, אם שגג (סנהדרין נג). (5) כלומר, משום
קורבה: אשת אביו. (6) בכתיב-יד התימנים: שני.
(7) בשעת הקידושין, ולכן אין כאן משום "אין איסור חל על
איסור" (יבמות לג. ולהלן פי"ז ה"ח), כי הכל מודים שבבת
אחת חלים שני האיסורים.

5 ב. לְפִיכָךְ, הָבָא עַל אִמּוֹ שֶׁהִיא אִשָּׁת אָבִיו - חֵיב
6 שְׁתִּים, בֵּין בְּחַיִּי אָבִיו בֵּין לְאַחֵר מִיתַת אָבִיו⁸: אֶחָת
7 מִשּׁוּם אִמּוֹ, וְאַחַת מִשּׁוּם אִשָּׁת אָבִיו⁹. אֶחָד אֲחִיר
8 מֵאָבִיו אוֹ אֲחִיר מֵאִמּוֹ¹⁰, בֵּין מִנְשׂוּאִין בֵּין מִזְנוֹת¹¹
9 - אִשְׁתּוֹ עֲרוּהָ¹² עָלָיו. אֲבָל אִשָּׁת אָחִי אָבִיו מִן הָאִם
10 - הָרִי הִיא שְׁנֵי¹³, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ¹⁴. וְאַחֵד אֲחוֹתוֹ
11 מֵאָבִיו אוֹ מֵאִמּוֹ¹⁵, בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין בֵּין מִזְנוֹת, כְּגוֹן
12 שֶׁזִּנְתָהּ אִמּוֹ אוֹ אָבִיו עִם אֲחֵרִים וְהִיתָה לוֹ אֲחוֹת
13 מִזְנוֹת - הָרִי זֶה עֲרוּהָ עָלָיו; שְׁנֶאֱמַר: מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ
14 מוֹלֶדֶת חוּץ.

(8) סנהדרין נד, א. (9) שם נג, א. ולא כתב גם משום "אשת
איש", שהרי מדובר כאן גם ב'לאחר מיתת אביו'. ראה
ב'לחם משנה'. (10) יבמות נה, א. (11) שם כב, א.
(12) שאחיו נקרא מכל מקום. (13) מדברי סופרים, שגזרו
על אשת אחי האב מן האם, משום אשת אחי האב מן האב
- שהיא ערוה מן התורה - שגם כאן יש צד אב (יבמות
כא.). (14) הל' אישות פ"א ה"ה. (15) מכות ה, ב -
שנאמר: "אחותן בת אביך או בת אמך" (ויקרא יח, ט).

15 ג. בַּת אִשָּׁת אָבִיו שֶׁהִיא אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו - הָרִי הִיא
16 עֲרוּהָ עָלָיו; שְׁנֶאֱמַר: עֲרוּת בַּת אִשָּׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת
17 אָבִיךָ. אֲבָל אִם נִשְׂאָ אָבִיו אִשָּׁה, וְיָשָׁה לָהּ בַּת מֵאִישׁ
18 אֲחֵר - אוֹתָהּ הַבַּת מִתֵּרֵת לוֹ¹⁶; שֶׁאֵין זֶה מוֹלֶדֶת אָבִיו.
19 וְהִלָּא¹⁷ מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ חֵיב עָלֶיהָ, וְלָמָּה נֶאֱמַר: בַּת
20 אִשָּׁת אָבִיךָ? לְחֵיב עָלֶיהָ אִם מִשּׁוּם זֶה¹⁸.

(16) 'תורת כהנים', קדושים סוף פרק יא: "יכול אפילו מאיש
אחר, תלמוד-לומר מולדת אביך". (17) חזון לראש דבריו,
ומן "אבל" עד "אביו" הוא מאמר מוסגר. (18) כלומר, אף
משום בת אשת אב.

21 ד. לְפִיכָךְ, הָבָא עַל אֲחוֹתוֹ שֶׁהִיא בַת נְשׂוּאָת אָבִיו
22 - חֵיב שְׁתִּים: אֶחָת מִשּׁוּם עֲרוּת אֲחוֹתָךְ, וְאַחַת
23 מִשּׁוּם עֲרוּת בַּת אִשָּׁת אָבִיךָ. אֲבָל אִם אָנֹס אָבִיו
24 אִשָּׁה אוֹ פִּתָּה אוֹתָהּ וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בַּת וְיָבָא עָלֶיהָ -
25 אֵינוֹ חֵיב אֵלָּא מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ¹⁹ בְּלֶבֶד; שֶׁאֵין בַּת
26 הָאֲנוּסָה בַּת אִשָּׁת אָבִיו.

(19) כמבואר בה"ב.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ב' תמוז - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קצג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 שְׂכוּנָהּ. וּמַעֲשֶׂה בְּאַחַד⁴⁶ שְׁהִי מְרַנֵּן אַחֲרֵי עַם
22 חֲמוּתוֹ, וְהָכּוּ אוֹתוֹ חֻכָּמִים מִכַּת מְרֻדוֹת מִפְּנֵי שְׁעֶבֶר
23 עַל פֶּתַח בֵּיתָהּ.

(45) למד דין זה ממעשה שהיה אצל רב ששת (קדושין יב:), שמובא בסוף ההלכה כאן. ונראה מדברי רבינו שאין לוקין מכת מרדות אלא בחמותו, מפני שלבו גס בה, אבל לא בשאר עריות (מגיד-משנה). וב'תוספות' המיוחסות לר"י הזקן (קידושין שם) כתוב, שלמדו דין זה מכהן שגירש את אשתו, שאמרו (כתובות כז:): "לא תדור עמו במבוי". (46) קידושין, שם.

24 יג. הָבָא עַל אִשָּׁה וּבִתָּה דֶּרֶךְ זָנוּת, אוֹ עַל אִשָּׁה
25 וְאַחֲתָהּ וְכִיּוּצָא בֵּהֶן - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁבָּא עַל שְׁתֵּי
26 נָשִׁים נְכָרִיּוֹת; שְׁאִין נַעֲשׂוֹת עֲרֻה זֶה עִם זֶה אֶלָּא
27 בְּנִשְׁוֹאִין, לֹא בְּזָנוּת⁴⁷. וְכֵן אִם אָנֹס אֲבִיו⁴⁸ אוֹ בְּנוֹ
28 אוֹ אֲחִיו אוֹ אֲחִי אֲבִיו אִשָּׁה אוֹ פֶּתַח אוֹתָהּ - הָרִי
29 זֶה מִתַּרְתֵּי לוֹ וְיִשְׁאַנָּה; שְׁלֹא נֶאֱמַר אֶלָּא אִשָּׁה, וְאִין
30 כָּאֵן אִישׁוֹת.

(47) יבמות צז, ב: "דרך ליקוחין אסרה תורה", "שהיתה ראשונה לקוחתו, חייב על השניה כשבא עליה" (רש"י). (48) שם.

31 יד. אֲבִיו אוֹ בְּנוֹ שֶׁנִּשְׂאָ אִשָּׁה - הָרִי זֶה מִתַּרְתֵּי לִשְׂאָ
32 בִּתָּהּ אוֹ אִמָּה, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ⁴⁹. וּמִתַּרְתֵּי לְאָדָם לִשְׂאָ
33 אִשָּׁה בֶּן אֲחִיו⁵⁰. וְנוֹשֵׂא אָדָם אִשָּׁה וּבֵת אֲחֻתָּהּ אוֹ
34 בֵּת אֲחִיָּה כְּאַחֲתָהּ⁵¹. וּמַצֵּנֶת חֻכָּמִים⁵² שֶׁיִּשְׂאָ אָדָם בֵּת
35 אֲחֻתוֹ, וְהוּא הֵדִין לְבֵת אֲחִיו⁵³; שֶׁנֶּאֱמַר: וּמִבְּשֻׁרְךָ
36 לֹא תִתְעַלֵּם⁵⁴.

(49) למעלה ה"ג בבתה של אשת אביו, והוא-הדין לאמה. (50) "ירושלמי" יבמות פ"א ה"ד, ו'דרך ארץ רבה' פ"א. (51) כריתות יד, ב: "שאשה אחת יכולה להיות חמותו ואם חמותו ואם חמיו והוא בהיתר, על-דרך זה שנשא אשה ובת אחיה ובת אחותה" (מגיד-משנה). (52) יבמות סב, ב. (53) ראה שם רש"י ו'תוספות'. (54) שם. "הנושא את בת אחותו, עליו הכתוב אומר: או תקרא ו'ה' יענה" (ישעיה נח, ט), "לעיל מיניה כתיב . . . ומבשרך לא תתעלם היינו . . . ונושא בת אחותו" (רש"י).

יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ח

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר הבא על אשת קטן ואשת חרש ושוטה או על אשה שהיא מקודשת בספק: ודין הבא על קטנה אשת גדול: ובת כהן שזנתה בעודה אשת איש: ודין הבא על נערה מאורסה בוגרת או נערה: וקטנה בבית אביה או חוצה לה: דין מוציא שם רע: ודין נערה מאורסה שהיתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה: ודין ביאה שחייבין עליה משמות הרבה מלקיות הרבה: ודין מהי שפחה חרופה ושדין ביאתה משונה מכל ביאות האמורות בתורה.

(30) על אחת משש העריות שנזכרו למעלה. (31) שם עו, ב - פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא, ופסק כרבי עקיבא לפי הכלל: "הלכה כרבי עקיבא מחבירי" (מגיד-משנה). ומה שאמרו שם: "ורבי עקיבא סבר איסורא בעלמא", מפרש רבינו דהיינו איסור כרת, וביחס למיתות בית-דין קרא לכרת "איסורא בעלמא", וכן נמצא בקידושין סב, א - "אם שכב . . . אל איסורא בעלמא", אף-על-פי שיש שם כרת (חדושי הרמ"ה לסנהדרין, ו'מאירי' שם). (32) כל הקרובות המפורטות בהלכה זו, נלמדו מחמותו (סנהדרין עה. עו.) וכיון שבחמותו לאחר מיתת אשתו אין בה שריפה, הוא-הדין בשאר הקרובות הנלמדות מחמותו (מגיד-משנה).

1 ט. וְכֵן אַחֲוֹת אִשְׁתּוֹ - עֲרֻה עָלָיו עַד שְׁתַּמּוּת
2 אִשְׁתּוֹ³³. בֵּין אַחֲוֹתָהּ מֵאִמָּה³⁴ בֵּין אַחֲוֹתָהּ מֵאֲבִיהָ,
3 בֵּין מִן הַנִּשְׁוֹאִין בֵּין מִזָּנוּת³⁵ - הָרִי זֶה עֲרֻה עָלָיו.
(33) שכתוב: "ואשה אל אחותה לא תקח . . . בחייה" (ויקרא יח, יח). (34) יבמות נה, א. (35) וכמו שביארנו למעלה: דאין צורך לאישות בקרובות אלו.

4 י. עֶבֶר וְנֶאֱפָ עִם אַחַת מִשְׁבַּע נָשִׁים אֵלָיו, בֵּין בְּדֻדָּן
5 בֵּין בְּשִׁגְגָה, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא וְהַנּוֹאֲפֶת בְּמִיתַת בֵּית
6 דִּין אוֹ בְּכֶרֶת - לֹא נֶאֱסָרָה אִשְׁתּוֹ עָלָיו³⁶; חוּץ
7 מֵאַחֲוֹת אֲרוּסָתוֹ³⁷, שֶׁהִיא אוֹסֶרֶת אִשְׁתּוֹ עָלָיו, כְּמוֹ
8 שֶׁבָּאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת גְּרוּשִׁין³⁸.

(36) שם צה, א: "שכיבתה אוסרתה, ואין שכיבת אחותה אוסרתה". (37) שם. (38) כלומר, באותו האופן המבואר בפ"י מהל' גירושין הלכה ח"י, היינו במקום שאחות ארוסתו צריכה גט, כגון ששמע שמתה ארוסתו ונשא אחותה ואחר-כך נתברר שהיא חיה - השניה צריכה גט (ראה שם הטעם), ולפיכך נאסרה עליו ארוסתו, שמא יאמרו נושא אחות גרושתו, אבל אם בא על אחות ארוסתו בזנות, אינה צריכה גט, ואינה אוסרת ארוסתו עליו, ובזה מסולקת השגת הראב"ד (מגיד-משנה).

9 יא. הַבּוֹעֵל אִשָּׁה דֶּרֶךְ זָנוּת - לֹא נֶאֱסָרוּ עָלָיו
10 קְרֻבוֹתֶיהָ³⁹, שֶׁהֵן הַשְּׁבַע נָשִׁים שֶׁאֲמָרְנוּ. אֲבָל
11 חֻכָּמִים אֲסָרוּ⁴⁰ עַל מִי שֶׁנֶּאֱפָ עִם אִשָּׁה לִשְׂאָ אַחַת
12 מִן הַשְּׁבַע נָשִׁים קְרֻבוֹתֶיהָ כָּל זְמַן שֶׁהִזְוָה
13 קְיָמָתָהּ⁴¹; מִפְּנֵי שֶׁהִזְוָה כָּאֵה לְקְרֻבוֹתֶיהָ לְבָקֵר
14 אוֹתָן, וְהוּא מִתְיַחַד עִמָּה, וְלָבּוֹ גַּם בָּהּ, וְכִבּוֹא
15 לְיָדֵי עֶבֶרָה שֶׁיִּבְעַל הָעֲרֻה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֶפְלוּ
16 נִטְשָׁן⁴² עַל אִשָּׁה - הָרִי זֶה לֹא יִשְׂאָ⁴³ אַחַת
17 מִקְרֻבוֹתֶיהָ עַד שְׁתַּמּוּת זֶה שֶׁנִּטְעָן עָלֶיהָ. וְאִם
18 כִּנְסָן⁴⁴ הַקְּרֻבָּה שְׁזָנָה עִם קְרֻבוֹתֶיהָ - לֹא יוֹצִיא.

(39) יבמות צז, א. (40) שם: מדרבנן. (41) שם בגמרא על המשנה האומרת: נושאין לכתחילה, היינו לאחר שהזונה מתה. (42) נחשד ויצא עליו קול (רש"י שם צז.). (43) שם כו, א. (44) תוספתא יבמות פרק ד, ה.

19 יב. מִי שֶׁנִּטְעָן עַל עֲרֻה אוֹ שֶׁיֵּצֵא לוֹ שֵׁם רַע עִמָּה
20 - לֹא יְדוּר עִמָּה בְּמִבּוֹי אַחֵד⁴⁵, וְלֹא יִרְאָה בְּאוֹתָהּ

קצד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ב' תמוז - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אבל היא פטורה, שאינה בת עונשין. (18) מכיוון שמן התורה אינה אשת איש, הרי זה כפנוי הבא על הפנויה שלא עשאה זונה.

ג. בת כהן שזנתה כשהיא אשת איש, בין שהיה בעלה כהן בין שהיה ישראל, ואפילו היה בעלה ממזר¹⁹ או נתין²⁰ או שאר מחיבי לאוין²¹ - הרי זו כשרפה, שנאמר: ובת כהן פי תחל לזנות, ובעלה בחנק. וכן בת ישראל אשת כהן - בחנק, כדין כל אשת איש.

(19) "הבא מערוה מהעריות". (20) אחד משבעה עממים (כנעני, אמורי, פריזי, חתי, חוי, יבסי וגרגשי - שישבו בארץ ישראל לפני שנכבשה על ידי ישראל), - שנתגייר, כמו הגבעונים, נקראים נתינים. (21) אף על פי שביאתן פוסלתה מן הכהונה.

ד. הבא על נערה²² מארשה²³ - שניהן בסקילה. ואין חבין סקילה עד שתהיה נערה, בתולה, מארשה, והיא בבית אביה²⁴. היתה כוגרת²⁵, או שנכנסה לחפה אף על פי שלא נבעלה, אפילו מסרה האב לשלוחי הפעל וזנתה בדרך - הרי זו בחנק.

(22) "הביאה שתי שערות למטה בגוף במקומות הידועים לגידול שער והיא מבת שתיים עשרה שנה ויום אחד ומעלה נקראת נערה". (23) שהיו קידושין בלבד ולא נכנסה לחופה. (24) ברשות אביה. (25) אחרי שישה חדשים מיום שהביאה שתי שערות למטה בגוף נקראת כוגרת.

ה. והבא על קטנה²⁶ מארשה בבית אביה²⁷ - הוא בסקילה, והיא פטורה²⁸. ונערה מארשה בת כהן שזנתה - בסקילה.

(26) בת שלוש שנים ויום אחד ומעלה. (27) שאביה קיבל הקידושין. (28) שאינה בת עונשין.

ו. באו עליה עשרה והיא בתולה ברשות אביה זה אחר זה - הרי הראשון בסקילה, וכלן בחנק. (במה) דברים אמורים? שבאו עליה בדרך; אבל אם באו עליה שלא בדרך - עדן היא בתולה, וכלן בסקילה).

ז. נערה מארשה שהיתה משחררת או גיורת, אף על פי שנשתחררה ונתגירה והיא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד²⁹ - הרי זו בחנק³⁰, ככל אשת איש³¹.

(29) ואף אם נבעלה, היא בתולה, לפי שבתוליה חוזרים, אף על פי כן דינה בחנק ולא כנערה המאורסה ישראלית. (30) שלא חייבה תורה סקילה כנערה המאורסה אלא בישראל, שנאמר: כי עשתה נבלה בישראל. (31) כשהיא מבת שלוש שנים ויום אחד ומעלה.

ח. דין חדש³² יש במוציא שם רע. ומה הוא

א. הבא על אשת קטן, אפילו היתה יממה² שבא עליה בן תשע שנים ויום אחד - הרי זה פטור³. וכן הבא על אשת חרש⁴ ושוטה⁵ ואשת טמטום⁶ ואנדרוגינוס⁷, ועל החרשת⁸ ועל השוטה⁹ אשת הפקח, ועל אשה שהיא מקדשת בספק או מגרשת בספק - כלן פטורין¹⁰. ואם היו מזידין - מכין אותן מפת מרדות¹¹.

(2) וביאה ביבמה אינה צריכה דעת וכוונה ו"הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון... קנה" - אף על פי כן פטור. (3) "אשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן". (4) שאינו שומע ואינו מדבר, וקידושו ונישואיו אינן אלא מדרבנן. (5) "כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים... בכלל שוטים ייחשב". ונתקדשה ונישאת לו כשהיה שוטה, ואין לו דין קידושין ונישואין כלל. (6) "ספק אשה הוא". (7) "אנדרוגינוס ברייה בפני עצמה היא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר או נקבה". "טמטום ואנדרוגינוס שקידשו אשה... הרי אלו קידושי ספק. (8) אינה שומעת ואינה מדברת ונישואיה אינן אלא מדרבנן. (9) נתקדשה ונישאת כשהיא שוטה, ואין לה נישואין אפילו מדרבנן. (10) שאין ממיתין אלא כשהקידושין הם קידושי תורה וודאיים ולא על קידושין ונישואין החלים רק מכוח תקנת חכמים ולא על קידושי ספק. (11) ואפילו בשוטה שאין לה קידושין ונישואין כלל, חייב מכת מרדות כבא על הפנויה לשם זנות וזה רק כשלא התרו בו, אבל אם התרו בו חייב מלקות מן התורה כדין כל פנוי הבא על הפנויה.

ב. הבא על הקטנה¹² אשת הגדול¹³, אם קדשה אביה - הרי זה בחנק, והיא פטורה מכלום¹⁴. ונאסרה על בעלה¹⁵, כמו שבארנו בהלכות סוטה. ואם היא בת מאו¹⁶ - מכין אותה¹⁷ מפת מרדות, והיא מתרת לבעלה, ואפילו היה כהן¹⁸.

(12) בת שלוש שנים ויום אחד. (13) שנישאת לו, אבל בקידושין לבד היא ארוסה ומיתתו סקילה. (14) שקטנה אינה בת עונשין. (15) אם זנתה ברצון. ודעת רבינו, שקטנה יש לה רצון ואין אנו אומרים ש"פיתוי קטנה אונס הוא"... ואף על פי שמעשה קטנה נחשב כשוגג שאין לה שוגגת על איסור קטנה, ו"האשה שזינתה תחת בעלה בשגגה... מותרת לבעלה" - סובר רבינו, שהאשה שזנתה אסורה לבעלה, לא מפני שעברה על איסור תורה, אלא מפני שבגדה מרצונה בבעלה, ובתורה כתוב: "איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל", ולכן אף אם לא ידעה שהתורה אסרה זנות תחת בעלה ושוגגת הייתה בדין - אך מכיוון שידעה שבמעשה זה היא בוגדת בו ("ומעלה בו מעל"), נאסרה לבעלה. ומה שאמרנו שאם זנתה בשוגג מותרת, היינו כשהייתה שוגגת בזנות, כגון שלא ידעה שהבועל אינו בעלה, ובקטנה - מכיוון שלדעת רבינו, פיתוי קטנה אינו נחשב כאונס - הרי "מעלה בו מעל" ולפיכך נאסרת לבעלה. (16) שאין לה אב, ואמה ואחיה קיבלו הקידושין, שקידושיה אינן אלא מדרבנן. (17) את הבועל,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שיש בו' תמוז - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קצה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אָב וְלֹא הָיָה לוֹ בֵּית - הָרִי זֶה נִסְקֶלֶת בְּבֵית
הַסְּקִילָה. לֹא נֶאֱמַר פֶּתַח בֵּית אָב אֲלֵא לְמַצְוָה.

(44) שאמה נתגיירה לאחר ההריון ולפני הלידה.
(45) והטעם: כי בעיר שרובה גויים אין שער העיר נקרא
"שעריך" אלא שערי בית הדין קרויים כך.

יב. הָבָא עַל עֲרֹה מִן הָעֲרִיּוֹת בִּיאֹת הֶרְבֵּה - חֵיב
כָּרַת אוֹ מִיתַת בֵּית דִּין עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה. אָף עַל
פִּי שְׁאִין בֵּית דִּין יְכוּלִין לְהַמִּית אֲלֵא מִיתָה אַחַת, הָרִי
הַבִּיאֹת נִחְשָׁבוֹת לוֹ כַּעֲבֻרוֹת הֶרְבֵּה. וְכֵן אִם פֶּא בִּיאָה
אַחַת שֶׁחִיבִין עָלֶיהָ מְשֻׁמוֹת הֶרְבֵּה⁴⁶, אִם הִיָּה שׁוֹגֵג
- מְבִיא קֶרְפֶּן עַל כָּל שֵׁם וְשֵׁם, אָף עַל פִּי שֶׁהִיא בִּיאָה
אַחַת, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּהִלְכוֹת שְׁגָגוֹת. וְאִם הִיָּה מְזִיד
- הָרִי זֶה נִחְשָׁבֶת לוֹ כַּעֲבֻרוֹת הֶרְבֵּה. וְכֵן יֵשׁ פֶּא בִּיאָה
אַחַת וְלוֹקָה עָלֶיהָ מְלָקוֹת הֶרְבֵּה, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר.

(46) מלאוין הרבה.

יג. שִׁפְחָה חֲרוּפָה הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה⁴⁷ הִיא שֶׁחֲצִיָּה
שִׁפְחָה וְחֲצִיָּה בַת חוֹרִין⁴⁸ וּמִקְדָּשֶׁת לְעֶבֶד עֲבָרִי⁴⁹;
שְׁנֶאֱמַר: לֹא יוֹמְתוּ פִּי לֹא חֲפָשָׁה. הָא אִם נִשְׁתַּחֲרָה
כָּלָה - חִיבִין עָלֶיהָ מִיתַת בֵּית דִּין⁵⁰; שֶׁהִרִי נַעֲשִׂית
אֲשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת אִישׁוֹת.

(47) "ואיש כי ישכב את אשה... והיא שפחה נחרפת לאיש".
(48) שפחה של שני שותפים, ואחד שחררה ונשארה
משועבדת לשני כפי חלקו, הרי היא חצייה שפחה - החצי
שלא שוחררה, וחצייה בת חורין - החצי ששוחררה.
(49) כלומר רק לעבד עברי, שהרי לישראל היא אסורה, מצד
החצי של שפחות, שאסור לו לקחת שפחה כנענית לאשה,
ולעבד כנעני אסורה מצד החצי בת חורין שלה, שאסורה
לישראלית להינשא לעבד כנעני וראוייה היא לעבד עברי
בלבד, שמותר לו לקחת שפחה כנענית לאשה. (50) חנק.

יד. בִּיאַת שִׁפְחָה זֶה מְשֻׁנָּה מִכָּל בִּיאֹת אֲסוּרוֹת
שֶׁבְּתוֹרָה, שֶׁהִרִי הִיא לוֹקָה, שְׁנֶאֱמַר: בִּקְרַת תִּהְיֶה⁵¹,
וְהָיָה⁵² חֵיב קֶרְפֶּן אֲשֶׁם⁵³, שְׁנֶאֱמַר: וְהִבִּיא אֶת
אֲשָׁמוֹ. אֶחָד שׁוֹגֵג אֶחָד מְזִיד⁵⁴ בִּשְׁפָחָה חֲרוּפָה
מְבִיא אֲשֶׁם⁵⁵. וְהָבָא עָלֶיהָ בִּיאֹת הֶרְבֵּה, בֵּין בְּדוּן
בֵּין בְּשִׁגְגָה - מְבִיא אֲשֶׁם אֶחָד. אֲכָל הִיא חִיבַת
מְלָקוֹת עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה, אִם הִיָּתָה מְזִידָה,
כְּשֶׁאָר חִיבִי לְאוּיִן.

(51) ובכריתות יא. דרשו "ביקורת" זה מלקות וכתבה
התורה "תהיה" היינו היא לוקה, אבל הוא לא לוקה.
(52) הבוּעַל. (53) אבל אינו לוקה. (54) אבל היא שחיובה
מלקות, מובן, שזה רק במזיד ובהתראה. (55) ודווקא על
שפחה אחת, אבל אם בא על הרבה שפחות חייב אשם על
כל אחת ואחת "לחלק על כל שפחה ושפחה".

טו. הַמַּעֲרָה בִּשְׁפָחָה חֲרוּפָה וְלֹא גָמַר בִּיאָתוֹ -
פְּטוּר, עַד שִׁיגְמֹר בִּיאָתוֹ. וְאִינוּ חֵיב אֲלֵא עַל

הַחֲדוּשׁ? שְׁאִם נִמְצָא הַדָּבָר אִמָּת, וּבָאוּ עֲדִים שֶׁזִּנְתָה
כְּשֶׁהִיָּתָה נַעֲרָה מֵאֲרֻשָּׁה, אָף עַל פִּי שֶׁזִּנְתָה אַחֵר
שֶׁיִּצְאָה מִבֵּית אֲבִיהָ³³, וְאִפְלוּ שֶׁזִּנְתָה אַחֵר שֶׁנִּכְנְסָה
לְחִפָּה³⁴ קֹדֶם בְּעִילַת הַבַּעַל - סוֹקְלִין אוֹתָהּ עַל פֶּתַח
בֵּית אֲבִיהָ. אֲכָל שְׁאָר נַעֲרוֹת מֵאֲרֻסוֹת, שֶׁלֹּא הִיָּה לְהֵן
דִּין הוֹצָאת שֵׁם רַע, שֶׁזִּנְנוּ מֵאַחֵר שֶׁיִּצְאָה מִבֵּית הָאָב
- הָרִי הֵן בְּחֻנֵּק, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. הָא לְמִדָּת, שֶׁבִּאֲשֶׁת
אִישׁ³⁵ שְׁלֹשׁ מִיתוֹת: יֵשׁ אֲשֶׁת אִישׁ שֶׁהִיא בְּחֻנֵּק³⁶,
וְיֵשׁ אֲשֶׁת אִישׁ שֶׁהִיא בְּשִׂרְפָּה³⁷, וְיֵשׁ אֲשֶׁת אִישׁ
שֶׁהִיא בְּסִקְלָה³⁸.

(32) "מוציא שם רע חידוש הוא". (33) מרשות אביה.
(34) "דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזנתה בחנק,
ואילו מוציא שם רע בסקילה". (35) אשה נשואה.
(36) בת ישראל נשואה שזנתה. (37) בת כהן נשואה.
(38) מוציא שם רע ונמצא אמת שזינתה אחר כניסתה לחופה.

טז. וְהִיָּן סוֹקְלִין נַעֲרָה מֵאֲרֻשָּׁה שֶׁזִּנְתָה? אִם זִנְתָה
בְּבֵית אֲבִיהָ, אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִעִידוּ עָלֶיהָ הָעֲדִים
אֲלֵא אַחֵר שֶׁבִּיאָה לְבֵית חָמִיהָ (וְנִסָּת) - הָרִי זֶה
נִסְקֶלֶת עַל פֶּתַח בֵּית אֲבִיהָ³⁹; זִנְתָה בְּבֵית חָמִיהָ קֹדֶם
שֶׁיִּמְסֹר אוֹתָהּ הָאָב⁴⁰, אָף עַל פִּי שֶׁהִעִידוּ עָלֶיהָ אַחֵר
שֶׁחֲזָרָה לְבֵית אֲבִיהָ - הָרִי זֶה נִסְקֶלֶת עַל פֶּתַח שַׁעַר
הָעִיר הַהִיא⁴¹.

(39) "כלומר ראו גידולים שגדלתם". (40) שדינה כדין
ארוסה. (41) דבזינתה בבית חמיה אין את הטעם "ראו
גידולים שגדלתם".

יז. פֶּאָו עֲדִים אַחֵר שֶׁבִּגְרָה⁴² אוֹ אַחֵר שֶׁבְּעָלָה בְּעָלָה,
אָף עַל פִּי שֶׁהִעִידוּ שֶׁזִּנְתָה בְּבֵית אֲבִיהָ כְּשֶׁהִיָּתָה
נַעֲרָה - הָרִי זֶה נִסְקֶלֶת בְּבֵית הַסְּקִילָה⁴³.

(42) כעבור שישה חדשים מיום הבאת סימני נערות.
(43) "נערה המאורסה שזינתה ומשבגרה הוציא עליה שם
רע... מקדימין לבית הסקילה". ודעת רבינו, שכוונת הגמרא:
לבית הסקילה, היינו, לא לפתח בית אביה ולא על פתח
שער העיר, אלא למקום המיוחד ששם היו סוקלין, וסובר
רבינו, כמו שהבגרות הבאה בין זנות לעדות, משנה את
דינה, מפתח בית אביה לבית הסקילה, כך אם נבעלה
לבעלה בין זנות לעדות, נסקלת בבית הסקילה, מפני
שבשניהם, אם הייתה מזנה עכשיו, הרי דינה בחנק ואף על
פי שאין דינה משתנה מסקילה לחנק, משתנה היא, מפתח
בית אביה לבית הסקילה.

יח. הִיָּתָה הוֹרָתָה שֶׁלֹּא בִּקְדָּשָׁה וְלִדְתָה בִּקְדָּשָׁה⁴⁴
- נִסְקֶלֶת עַל פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר. כָּל מִי שֶׁמְצֻנְתָה
לְסִקֵּל אוֹתָהּ עַל פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר, אִם הִיָּתָה עִיר
שֶׁרָבָה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמְזֻלוֹת-סוֹקְלִין אוֹתָהּ עַל
פֶּתַח בֵּית דִּין⁴⁵. וְכָל מִי שֶׁמְצֻנְתָה לְסִקֵּל אוֹתָהּ עַל
פֶּתַח בֵּית אֲבִיהָ, אִם לֹא הִיָּה לָהּ אָב אוֹ שֶׁהִיָּה לָהּ

לא רק בהיותם הגורמים את אפשרות המצוה אלא שהם עצמם הפכו לחיוב. ולדוגמא, חינוך הקטן, שאמנם החיוב הוא על האב, אבל הבן אינו רק אמצעי לקיום חיוב האב אלא שקיום המצוה על-ידו הוא חיובו האישי, כמובא בכמה מקומות ברמב"ם – "שכל קטן שיודע להתעטף חייב בציצית כדי לחנכו במצוות", "הקטנים חייבין בברכת המזון מדברי סופרים כדי לחנכן במצוות", "קטן שאינו צריך לאמו כו' חייב בסוכה מד"ס כדי לחנכו במצוות", "קטן היודע לנענע חייב בלולב מד"ס כדי לחנכו במצוות".

על-דרך-זה אפשר להסביר את ההלכה ברמב"ם "גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייבין לעשות פסח שני, ואם שחטו עליו בראשון פטור". והגם שאין לכאורה משמעות למה ששחטו עליו בראשון, שהרי לא היה בר חיוב כלל, מכלי-מקום כיון שהתורה אמרה שהקטן יכול להיות מהמנויים על קרבן הפסח, הרי שמצד מצוות התורה על האב, נמצא הקטן ב"גדר" קרבן פסח.

ומכאן נבוא גם להסביר הדין של קטן הבא על שפחה חרופה שחייב קרבן. בזה שהתורה תלתה את חיוב הקרבן שלו בחיוב המלקות שלה ולהיפך, נתנה תוקף וחשיבות למעשהו כזה הגורם חיוב מלקות, ולכן חייב קרבן על אף היותו קטן שאין עליו חיוב מצוות.

(על-פי לקו"ש חלק י"ז עמוד 232)

(59) "איש, אין לי אלא איש, בן תשע שנים ויום אחד שראוי לביאה מניין? תלמוד לומר ואיש". "ואיש" גבי שפחה חרופה כתיב.

יום ש"ק ג' תמוז ה'תשע"ח

פרק רביעי

(1) יבאר שהנדה הרי היא כשאר כל העריות: אם יש הפרש בין גדולה לקטנה בענין נדות וזבות: ודין נדה וזבה ויולדת שלא טבלו במי מקוה: ודין הגויה אם חייבים עליהן משום נדה וזבה: ודין טבילת נדה ויולדת בלילה: הלך בעלה למדינה אחרת והניחה טהורה: האשה שאמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני: היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי: אם ישמש סמוך לוסתה: ושמצוה לבדוק אחר התשמיש: קנחה עצמה בעד שאינו בדוק לה או שמשא ואבד העד, ואם מצא בו דם משוך או עגול: ודין מי שראתה דם בשעת תשמיש פעם ראשונה ושניה ושלישית.

- 18 א. הנדה - הרי היא כשאר כל העריות. ²המערך
- 19 ב. ³[בין פדרפה בין שלא פדרפה] - חייב פרת. ⁵
- 20 ואפלו היתה קטנה פת שלש שנים ויום אחד, ⁶
- 21 כשאר עריות. ⁷שהפת מתטמאה בנדה ואפלו ביום
- 22 לדתה, ⁸ובת עשרה ימים ⁹משמאה בזיבה ¹⁰. ודבר זה
- 23 מפי השמועה למדנו, ¹¹שאין הפרש בין גדולה
- 24 לקטנה לטמאת נדות וזבות.

- 1 הגדולה, ⁵⁶הבעולה, המזידה, וברצונה. אבל אם
- 2 היתה קטנה ⁵⁷, או שלא היתה בעולה, או היתה
- 3 שוגגת או אנוסה או ישנה ⁵⁸ - פטור. [וכן אם בא
- 4 עליה שלא פדרפה - פטור; שבשפחה חרופה לא
- 5 השוה ביאה פדרפה לביאה שלא פדרפה, שנאמר:
- 6 שכבת זרע. אבל בשאר ביאות לא חלק בין ביאה
- 7 לביאה; שנאמר משפכי אשה - מגיד [לך] הפתח,
- 8 ששני משפכות באשה].

~ נקודות משיחות קודש ~

"...המערה בשפחה חרופה ולא גמר ביאתו, פטור".

אבל בעריות, חייב אחד המערה ואחד הגומר, בין כדרכה ובין שלא כדרכה, בין לרצונה ובין שלא ברצונה. ויש לומר הטעם, מכיון שנאמר "ביקורת תהיה", היינו שהוא חייב קרבן רק כשהיא חייבת מלקות, ונמצא כל האיסור תלוי רק בה, לכן צריכה להיות גם הפעולה בה (הביאה) בשלימות וברצונה, מה שאין-כן בעריות שהחיוב עליו כשם שהוא עליה, ולכן חייב בכל אופן שיהיה.

(על-פי לקו"ש חלק י"ז עמוד 240 והערה 65)

(56) "בזמן שהאשה לוקה האיש מביא קרבן אין האשה לוקה אין האיש מביא קרבן". (57) שהיא פטורה ממלקות. (58) שהיא פטורה ממלקות.

- 9 טז. כל מקום שאמרנו בשפחה שהוא פטור - הוא
- 10 פטור מן הקרבן, והיא פטורה מן המלקות. אבל
- 11 מפין אותו מפת מדרות מדבריהם, אם היו שניהן
- 12 מזידין וגדולים.

- 13 יז. בן תשע שנים ויום אחד שפך על שפחה חרופה
- 14 - היא לוקה, והוא מביא קרבן ⁵⁹. והוא שתהיה
- 15 גדולה ובעולה וברצונה, כמו שבארנו; שאין האיש
- 16 חייב קרבן עד שתתחייב היא מלקות, שנאמר: בקרת
- 17 תהיה והביא את אשמו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"בן תשע שנים ויום אחד שפך על שפחה חרופה, היא לוקה והוא מביא קרבן".

ומשיג הראב"ד "זה שיבוש, שלא מצינו קטן בר עונשין, וקרוב זה מן העונשין הוא, והוא כמו כן פטורה דהא מקשו אהדדי, והכי איתא בכריתות".

והביאור בזה: קטן הוא אמנם לא בר עונשין, אבל מצינו בכמה מקומות שפעולה שמכשירה מצוה, מקבלת תוקף וחשיבות של מצוה. ודוגמאות רבות לדבר: א. מכשירי מצות מילה שמחללין את השבת עליהם לדעת ר"א, אף שהם עצמם אינם חלק ממצות המילה. ב. בניית סוכה שמברכין עליה לדעת הירושלמי, אף שאינה חלק ממצות הישיבה בסוכה, ועוד.

ברמה גבוהה יותר, מצינו גם דברים שמקבלים חשיבות

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק ג' תמוז - ספר קדושה - הלכות איסורי ביאה קצו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מִשּׁוּם זָכָה²⁰ וְלֹא מִשּׁוּם יוֹלֶדֶת. וְחֻקֵּימִים גְּזֻרִים²¹ עַל
כָּל הָעֶכְפִּים, הַזִּכְרִים וְהַנְּקֵבוֹת, שֶׁיִּהְיוּ כְּזָבִים תָּמִיד,
בֵּין רָאוּ בֵּין לֹא רָאוּ, לְעֵנֶן טָמְאָה וְטָהֳרָה.

(20) נדה לד, א. (21) שם.

ה. כָּל דָּם שֶׁתִּרְאֶה הַיּוֹלֶדֶת בְּתוֹךְ ל"ג שָׁל זָכָר²²
וְס"ו שָׁל נִקְבָּה²³ - הוּא הַנִּקְרָא דָם טָהוֹר²⁴, וְאֵין
מוֹנֵעַ אֶת הָאִשָּׁה מִבְּעֻלָּהּ; אֲלֹא טוֹבֵלֶת אַחֵר שֶׁבָּעָה
לְזָכָר וְאַחֵר אֲרָבָעָה עָשָׂר לְנִקְבָּה וּמִשְׁמַשֶּׁת מִטְּהָרָה²⁵,
אֶף עַל פִּי שֶׁהָדָם שׁוֹתֵת וְיוֹרֵד²⁶.

(22) אחר שבעת ימי הלידה. (23) אחרי שבועיים ללידה.
(24) שנאמר (ויקרא יב, ד) תשב בדמי טהרה. (25) מזדווגת
עם בעלה. (26) מתוך שבעה של זכר לאחר שבעה, או
מתוך ארבעה עשר של נקבה לאחר ארבעה עשר, ואף-על-
פי שממעין אחד הוא (שם לח:).

ו. כָּל חֵיבִי טְבִילוֹת - טְבִילָתָן בַּיּוֹם²⁷, חוּץ מִנִּגְדָּה
וְיוֹלֶדֶת. שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר בְּנִדָּה: שֶׁבָּעַת יָמִים תִּהְיֶה
בְּנִדָּתָה - הַשְּׂבָעָה כֻּלָּן²⁸ בְּנִדָּתָה, וְטוֹבֵלֶת בְּלִיל
שְׁמִינִי. וְכֵן יוֹלֶדֶת זָכָר - בְּלִיל שְׁמִינִי, וְיוֹלֶדֶת נִקְבָּה
- בְּלִיל חֲמִשָּׁה עָשָׂר; שֶׁהַיּוֹלֶדֶת בְּנִדָּה, כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנוֹ²⁹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"כל חייבי טבילות ביום חוץ מן הנדה ויולדת... וטובלת בליל
שמיני"

וממשיך בהלכה ז' שגם אם נתאחרה ימים רבים ולא
טבלה, לא תטבול אלא בלילה, שאם תטבול ביום תבוא
נדה אחרת לידי טעות ותטבול ביום השביעי. ומסיים
בהלכה ח' שאם היתה חולה או שהיה המקום רחוק ואין
הנשים יכולות להגיע לו ולחזור בלילה מפני הליסטים כו'
טובלת ביום השמיני."

והקשה הרוגוצובי בהערה קצרה: "עיין בהך דעירובין דף
מ ע"ב". ויש לומר שכוונתו אודות ברכת שהחיינו על הכוס
ביוהכ"פ שאין להשקות לתינוק "דילמא אתי למיסרך"
אחר המנהג הזה ויבוא לשתות ממנו ביוהכ"פ אחר, אחרי
שיגדיל. וא"כ מוכח מדברי הגמרא שהחשש "דילמא אתי
למיסרך" אינו מתבטל כשאין ברירה אחרת, ואם כן גם
בענינו צריך היה להיות הדין שגם אם נתאחרה בטבילתה
משום חולי וכו' היה מקום לחשוש דילמא אתי למיסרך
אחריה ולטבול ביום השביעי."

ומתוך, שבטבילה ישנו עניין מיוחד, כי הטהרה אינה
תלויה בפעולת האדם, וגם אם תדחפנה חברתה למים היא
טהורה, כי במקווה לא חשובה הכוונה, כדמוכח מהגמ'
בחולין (ל"א ע"א) "נדה שנאנסה וטבלה... טהורה לביתה"
כי בזה אין נוגע כוונתה אלא רק שיבואו עליה המים,
וממילא כיון שהטהרה נעשית ממילא ולא על-ידי פעולת

(2) כלומר, שלבעול נדה אינו איסור טומאה אלא איסור
ערוה. ראה 'ספרא' קדושים פרשה ג, פרק יא; 'ירושלמי'
סנהדרין פ"ז, ה"ה. 'תוספות' בבא-קמא יא, א דיבור-
המתחיל דאין. (3) יבמות נד, א. (4) ראה למעלה פ"א,
הערה מה. (5) כריתות ב, א. (6) שפחות מזה, אין ביאתו
ביאה. ראה למעלה פ"א הערה נט* (7) תינוקת, נדה מג,
ב. (8) אם יצא ממנה דם, אלא שאינו חייב עליה משום
נדה כשבא עליה לפני שהיא בת שלש שנים ויום אחד.
(9) שם. (10) חלוקין הן דיני נדה מדיני זבה. ואם ראתה דם
שלשה ימים רצופים אחר שעברו עליה שבעה ימי נדתה -
הרי היא זבה, כמבואר להלן פ"ו. לפיכך כדי שתטמא
בזיבה, צריכה להיות לפחות בת עשרה ימים. (11) שם לב,
א: "הלכתא ניהור, ואסמכיהור רבנן אקראי".

ב. וְאַחַד הַבָּא עַל הַנִּדָּה כָּל שְׂבָעַת הַיָּמִים, וְאַפְלוּ
לֹא רָאָתָה אֲלֵא יוֹם רִאשׁוֹן¹², וְאַחַד הַבָּא עַל יוֹלֶדֶת¹³
זָכָר כָּל שְׂבָעָה אוֹ עַל יוֹלֶדֶת נִקְבָּה כָּל אֲרָבָעָה עָשָׂר,
אוֹ עַל הַזָּכָה כָּל יָמֵי זִוְהָה¹⁴ וּסְפִירָתָה¹⁵, בֵּין שִׁפְחָה¹⁶
בֵּין מִשְׁחָרֶרֶת - הַכֹּל בְּכֶרֶת¹⁷. שְׁנֵאמַר בְּנִדָּה: שְׂבָעַת
יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדָּתָה; וּבִזְבָּה נֶאמַר: כָּל יָמֵי זִוְה
טָמְאָתָה פִּימִי נִדָּתָה תִּהְיֶה; וּבִיּוֹלֶדֶת זָכָר הוּא אוֹמֵר:
פִּימִי נִדָּת דִּוְתָה טָמְאָה; וּבִיּוֹלֶדֶת נִקְבָּה: וְטָמְאָה
שְׂבָעִים בְּנִדָּתָה.

(12) וטבלה בתוך שבעת הימים, שהטבילה אינה מטהרת
בנדה אלא אחרי שבעה ימים "שבימים וטבילה תלה
הכתוב" (להלן ה"ג). (13) שהיא טמאה כנדה ואף-על-פי
שלא ראתה דם, כמבואר להלן פ"ה ה"א. (14) הימים
שהיא רואה דם. (15) שהיא סופרת שבעה נקיים להיות
טהורה, כמבואר להלן פ"ו ה"ח, ואפילו כשטבלה בתוך
אותו הזמן. (16) 'ספרא' מצורע פרק ז פרשה ה: "בין
שפחה בין משוחררת". (17) שכולן נקראו נדה.

ג. בַּמָּה דְּכָרִים אֲמֹרִים שֶׁהַטָּמְאָה תִּלְוִיָּה בַּיָּמִים¹⁸?
בְּשִׁטְבָּלָה בְּמִי מְקוּהָ אַחֵר הַיָּמִים הַסְּפֹרִים; אֲבָל
נִדָּה וְזָכָה וְיוֹלֶדֶת שְׁלֹא טְבָלוּ בְּמִי מְקוּהָ, הַבָּא עַל
אֶחָת מֵהֶן אֲפִלוּ אַחֵר בַּמָּה שָׁנִים - חֵיב כְּרֶת;
שְׂבִימִים וְטְבִילָה תִּלָּה הַכְּתוּב, שְׁנֵאמַר: וְרָחֲצוּ
בַּיָּמִים. זֶה בְּנֵן אֲבִי¹⁹ לְכָל טָמֵא, שֶׁהוּא בְּטָמְאָתוֹ עַד
שִׁיטְבַּל.

(18) שבעה לנדה וליוולדת זכר, וארבעה עשר ליוולדת נקבה,
וימי זיבה ושבעה נקיים לזבה, ואחרי שיעברו היא טהורה.
(19) דבר המפורש בתורה במקום אחד, משמש יסוד ללמוד
ממנו גם במקומות אחרים. לימוד זה: "ורחצו" כבנין אב
לכל הטמאים, לקוח מן הגאונים - שדבריהם דברי קבלה -
"ויש מן הגאונים שלמדו זה מן הכתוב "ורחצו במים", זה
בנין אב לכל הטמאים שיהיו בטומאתן עד שיטבלו" (רבינו
בחי' על התורה, פרשת מצורע - הרב י. ל. מיימון במבוא
לרמב"ם דפוס רומי). ראה 'תוספות' יומא עח, 'אוצר
הגאונים' חגיגה יא.

ד. הָעֶכְפִּים - אֵין חֵיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם נִדָּה וְלֹא

39) שלא הייתי נדה. (40) כתובות כב, א. (41) נתינת טעם על "אמרה טמאה אני". (42) שם. (43) כגון בטעות אמרתי, סבורה הייתי להיות נדה, ועתה מצאתי שלא כן, או שאמרה: מחמת תשות כח אמרתי שטמאה אני, הרי זו אמתלא מתקבלת על הדעת ונאמנת (הגהות מיימוני).

25 יא. היה משמש עם הטהורה, ואמרה לו: נטמאתי -
26 לא יפרש מיד והוא בקשוי, שהנאה לו ביציאתו
27 כביאתו⁴⁴. ואם פירש והוא בקשוי - חיב פרת⁴⁵ כמו
28 שפועל נדה. והוא הדין בשאר עריות⁴⁶. אלא כיצד
29 יעשה? נועץ צפוני ורלין בקרקע, ושונה ואינו
30 מזדעזע עד שימות האביב, ואחר כך נשפט ממנה.

(44) בהוצאת האבר כהכנסתו. (45) אבל היא פטורה, מכיוון שהיא רק הודיעה לו, אבל לא אמרה לו שיפרוש מיד, הרי היא אנוסה. ראה רמ"א יורה דעה סי' קפה ס"ו, ובפתחי תשובה שם. (46) שבועות יח, א: "כי איתמר דאביי, בעלמא איתמר", כגון דסבר שהיא אשתו ובא עליה, ונמצאת אחותו" (רבינו חננאל).

31 יב. ואסור לו לאדם לבוא על אשתו סמוך לוסתה⁴⁷,
32 שמה תראה דם בשעת תשמיש, שנאמר: והזרתם
33 את בני ישראל מטמאתם. וכמה? אם היה דרפה
34 לראות ביום⁴⁸ - אסור לשמש מתחלת היום; ואם
35 היה דרפה לראות בלילה - אסור לשמש מתחלת
36 הלילה.

(47) רק בתשמיש אסור, אבל שאר פרישות לא החמירו עליו, כיון שווסתות אינן אלא מדרבנן (מגיד-משנה). (48) נדה סג, ב.

37 יג. עבר וסתה ולא ראתה - מתרת לשמש אחר
38 שתעבר עונת הוסת⁴⁹. כיצד? היה דרפה לראות
39 בשש שעות ביום - אסורה לשמש מתחלת היום;
40 עברו שש שעות ביום ולא ראתה - אסורה לשמש
41 עד לערב⁵⁰. וכן אם היה דרפה לראות בשש שעות
42 בלילה, ועברו ולא ראתה - אסורה לשמש עד
43 שתתרח השמש⁵¹.

(49) שם. (50) היינו עד שקיעת החמה. (51) מתחילת הנץ החמה (מגיד-משנה).

44 יד. דרף בני ישראל ובנות ישראל לעולם לבדק
45 עצמם אחר התשמיש. כיצד? מקנח האיש עצמו
46 במטלית נכונה לו, ומקנחת האשה עצמה במטלית
47 נכונה לה, ורואין בהן שמה ראתה דם בשעת
48 תשמיש. ויש לאיש להניח אשתו שתבדק⁵² במטלית
49 שלו; מתוך שנאמנת על שלה נאמנת על שלו.

(52) שכן הוזכר הבדיקה הכל באשה: בדקה, תבדוק (ביאורי הגר"א, יורה דעה סי' קפו).

50 טו. בגדים אלו שמקנחין בהן צריכין שיהיו של
51 פשתן⁵³, שחקים ולבנים⁵⁴. והם הנקראים עדים

הטבילה, הרי כשם שלא שייך לגזור (משום סרך בתה) שלא תהיה מכוסה במים, כך לא שייך לגזור שלא תטבול כיון שהטבילה אינה אלא דבר צדדי שע"ז נעשית מכוסה במים, ועל זה שכיסוי המים מטהר לא שייך גזירה ותקנה שלא יטהר.

אמנם אם נתאחרה ולא טבלה מרצונה, אז דנים גם על פעולת הטבילה, מכיון שביטלה פעולה זו מרצונה, ולכן שייך לגזור עליה שלא תטבול ביום משום סרך בתה.

(על"פ יין מלכות ט" ט"ה)

(27) יומא ו, א. (28) פסחים ז, א. "עד הערב". (29) למעלה ה"ב.

1 ז. נתאחרה ימים רבים³⁰ ולא טבלה, כשתטבל - לא
2 תטבל אלא בלילה; שאם תטבל ביום - יטעו,
3 ותבוא נדה אחרת לטבל בשביעי³¹.

(30) וכל השבעה כולן היתה בנדתה. (31) נדה סז, ב.

4 ח. היתה חולה³², או שהיה מקום הטבילה רחוק
5 ואין הנשים יכולות להגיע לו ולחזור בלילה מפני
6 הלסטים או מפני הצנח או מפני שנועלין שערי
7 המדינה בלילה - הרי זו טובלת ביום השמיני³³ או
8 בימים של אחריו ביום.

(32) שם. (33) לכתחילה, דאמרין ב"ירושלמי" (נדה פ"ב ה"ד) אסור לשהות בטומאה.

9 ט. כל הנשים שיש להן וסת³⁴ - בחזקת טהרה
10 לבעליהן³⁵, עד שתאמר לו: טמאה אני, או עד
11 שתחזק נדה בשכנותיה³⁶. הלך בעלה למדינה אחרת
12 והניחה טהורה, כשיבוא - אינו צריך לשאל לה;
13 אפילו מצאה ישנה - הרי זה מתר לבוא עליה שלא
14 בעונת וסתה, ואינו חושש שמה נדה היא. ואם
15 הניחה נדה - אסורה לו³⁷, עד שתאמר לו: טהורה
16 אני³⁸.

(34) קביעות זמן, רגילה לראות דם נדות באותו יום. (35) נדה טז, א. ודוקא אם יש לה וסת - מותר שלא בשעת וסתה, אבל אם אין לה וסת קבוע - צריך לשאול אותה אם ראתה דם (מגיד-משנה). (36) ראה למעלה פ"א הערה צד. (37) שם יא, ב. כיון שהניחה בחזקת טמאה. (38) טבלתי וטהורה אני.

17 י. האשה שאמרה לבעלה: טמאה אני, וחזרה
18 ואמרה: טהורה אני³⁹, ודרף שחוק אמרתי לה תחלה
19 - אינה נאמנת⁴⁰. ואם נתנה אמתלא⁴¹ לדבריה -
20 נאמנת⁴². כיצד? תבעה בעלה, ואחותו או אמו עמה
21 בחצר, ואמרה: טמאה אני, ואחר כך חזרה ואמרה:
22 טהורה אני, ולא אמרתי לה טמאה אלא מפני אחותך
23 ואמך שמה יראו אותנו - הרי זו נאמנת. וכן כל פיוצא
24 בזה⁴³.

טמאה אם אין הכתם כגריס ועוד (מגיד-משנה). (68) וכל זה אינו אלא כשהכתם הוא פחות מכגריס ועוד, אבל אם הוא כגריס ועוד, אפילו עגול - טמאה, כמבואר להלן פ"ט ה"ו. וכן אם לא הניחה העד תחת הכר אלא בקופסא, אפילו עגול ופחות מכגריס טמאה, מפני שאז אין לתלות בדם מאכולת (מגיד-משנה). (69) כנה.

יט. קִנְחָה עֲצָמָה בְּעֵד הַבְּדִיק לָהּ וְטַחְתּוֹ בִּירְכָה, וּלְמַחֲר נִמְצָא עָלֶיהָ דָּם - הֲרִי זֶה טִמְאָה⁷⁰, וְאִין אוֹמְרִים: שְׁמָא כְּשִׁטְחָהּ אוֹתָהּ בִּירְכָה נִהְרְגָה מֵאֲכֻלָּת. קִנְחָה עֲצָמָה בְּעֵד שְׁאִינוּ בְּדִיק לָהּ⁷¹, וְלֹא יָדְעָה אִם הָיָה עָלֶיהָ דָּם קֹדֶם שֶׁתִּקְנַח בּוֹ אוֹ לֹא הָיָה נִמְצָא עָלֶיהָ דָּם: אִם הָיָה הָדֵם כְּגָרִיס וְעוֹד - הֲרִי זֶה נִדְּהָ⁷²; הִיָּה פְחוֹת מִכֵּן - טְהוֹרָה, שְׁאִינוּ אֵלָּא מִן הַמֵּאֲכֻלָּת.

(70) שם יד, א. ואפילו עגול ופחות מכגריס, אין תולין בדם מאכולת כמו בהלכה הקודמת, מפני שאין זה דומה להניחתו תחת הכר (מגיד-משנה). (71) שלא בדקתו מעולם, אבל אם בדקתו והניחתו שעה אחת, ולא נודע שנכתם בו כתם דם, הרי העד בחזקת בדוק (מגיד-משנה). (72) הטיעור של כגריס ועוד, מבואר להלן שם.

כ. מִי שֶׁרָאָתָהּ דָּם בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ - הֲרִי זֶה מִתְרַת לְשִׁמְשׁ כְּשִׁתְּטַחְר פַּעַם שְׁנִיָּה. רָאָתָהּ דָּם בְּפַעַם שְׁנִיָּה - מְשֻׁמֶשֶׁת פַּעַם שְׁלִישִׁית. רָאָתָהּ דָּם בְּשְׁלִישִׁית - הֲרִי זֶה אֲסוּרָה לְשִׁמְשׁ עִם בַּעַל זֶה לְעוֹלָם⁷³. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁלָּא הָיָה שֵׁם דְּבָר לְתוֹלָת בּוֹ; אֲבָל אִם שִׁמְשָׁה סָמוּךְ לִוְסָתָהּ - תּוֹלָה בּוֹסָתָה⁷⁴. הִיתָה בָּהּ מִכָּה⁷⁵ - תּוֹלָה בְּמִכָּה⁷⁶. וְאִם הָיָה דָּם מִכָּתָהּ מְשֻׁנָּה מִדָּם שֶׁתְּרָאָה בְּעַת הַתְּשֻׁמִּישׁ - אֵינָה תּוֹלָה בְּמִכָּה. וְנִאֲמַנְתָּ⁷⁷ אִשָּׁה לֹמַר: מִכָּה יֵשׁ לִי בְּתוֹךְ הַמִּקְוֶה שֶׁמִּמֶּנָּה הָדֵם יוֹצֵא, וְתִהְיֶה מִתְרַת לְבַעֲלָהּ, וְאִף עַל פִּי שְׂדֵם יוֹצֵא מִן הַמִּקְוֶה בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ.

(73) שם סה, ב. (74) שם סו, א: "ואם יש לה וסת, תולה בווסתה". ראה שם ברש"י. (75) במקום מקור דם נדוּתה. (76) שם. (77) כתובות עב, א.

כא. מִי שֶׁרָאָתָהּ דָּם בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ פַּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית, וְאִין שֵׁם דְּבָר לְתוֹלָת בּוֹ - הֲרִי זֶה תִּתְגַּרֵּשׁ, וּמִתְרַת לְהַנְשֹׂא לְשָׁנִי⁷⁸. נִשְׁאֵת לְשָׁנִי וְרָאָתָהּ דָּם בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים - הֲרִי זֶה תִּתְגַּרֵּשׁ, וְתִנְשֹׂא לְשָׁלִישִׁי. נִשְׁאֵת לְשָׁלִישִׁי וְרָאָתָהּ דָּם בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים - הֲרִי זֶה תִּתְגַּרֵּשׁ, וְאֲסוּרָה לְהַנְשֹׂא⁷⁹ עַד שֶׁתִּבְרִיא⁸⁰ מַחְלִי זֶה.

(78) נדה, שם. (79) שהחזקה לראות דם מחמת תשמיש עם כל גבר, וחזקה שלעולם תראה דם מחמת תשמיש, ולפיכך אסורה להנשא. (80) בגמרא שם, הגירסא: "עד שתבדוק עצמה", כלומר, עד שתבדוק אם נתרפאה מחולי זה, כמו שיתבאר בסמוך.

1 בְּעִנְיָן זֶה. וְהַבְּגָד שֶׁמִּקְנַח בּוֹ הוּא נִקְרָא עַד שְׁלֹ, 2 וְהַבְּגָד שֶׁמִּקְנַח הִיא בּוֹ נִקְרָא עַד שְׁלָה.

(53) שם יז, א. ואפשר לומר שרבינו דקדק בלשונו, דוקא פשתן ודוקא בגד, אבל צמר אפילו נקי ורך אינו יפה לבדיקה. או יש לפרש שזהו רק לדוגמא שיהא דבר רך כמו מטלית של בגד פשתן שחוק ונוח לבדוק בו, והוא-הדין כל דבר רך כמו צמר נקי ורך, כמבואר שם בדברי שמואל (כסף-משנה). (54) אבל בגד שאינו שחוק או אפילו שחוק אלא שהוא צבוע, אינו יפה לבדיקה.

3 טז. הַצְנוּעוֹת⁵⁵ אֵין מְשֻׁמְשׁוֹת אֵלָּא עַד שִׁיבְדִקוּ עֲצָמָן תַּחֲלָה קֹדֶם תְּשֻׁמִּישׁ. וְאִשָּׁה שְׁאִין לָהּ וְסֵת - אֲסוּרָה לְשִׁמְשׁ עַד שֶׁתִּבְדִּק⁵⁶. לְפִיכָּךְ הִיא מְשֻׁמְשֶׁת בְּשָׁנֵי עֲדִים⁵⁷: אֶחָד לִפְנֵי הַתְּשֻׁמִּישׁ⁵⁸, וְאֶחָד לְאַחֵר הַתְּשֻׁמִּישׁ⁵⁹. אֲבָל אִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ וְסֵת - אֵינָה צְרִיכָה עַד לִפְנֵי תְשֻׁמִּישׁ, אֵלָּא מְשׁוּם צְנוּעוֹת בְּלִבָּד. אֲבָל אַחֵר תְּשֻׁמִּישׁ - הַכֹּל צְרִיכִין שְׁנֵי עֲדִים⁶⁰: אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לָהּ, אֲפֹלָ מְעַבְרַת וּמִנִּיקָה וְזִקְנָה. וְקִטְנָה⁶¹ לֹא תְשֻׁמֶשׁ אֵלָּא בְּשָׁנֵי עֲדִים: אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לָהּ. אֲבָל בְּתוֹלָה⁶² וְיוֹשֻׁבֶת עַל דָּם טְהוֹרָה⁶³ - אֵינָה צְרִיכָה עֲדִים, 13 שֶׁהֲרִי הָדֵם שׁוֹתֵת מִמֶּנָּה.

(55) שם יד, א. (56) שם יא, ב: "אמר רבי זירא אמר שמואל, אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק". (57) שתי בדיקות ב'עדים'. (58) בעד שלה. (59) והאיש בעד אחד בלבד לאחר תשמיש. (60) אפילו אלו שאינן מתנהגות כצנועות. ראה השגת הראב"ד. (61) שם יא, א. אף-על-פי שאינן עלולות לראות דם. (62) שלא ראתה דם מימיה, והדם שרואה בבעילה ראשונה הוא דם בתולים שאינו טמא, והיא מותרת לבעלה כל ארבע היממות הראשונות. כמבואר להלן פ"ה ה"ט. (63) בימי טהרה של יולדת.

14 יז. הַמְשֻׁמֶשׁ מִטְּוִי⁶⁴ פַּעַמִּים רַבּוֹת - אֵינֶן צְרִיכִין לְבִדֵּק שְׁנֵי הָעֲדִים שְׁלֵחָן עַל כָּל בִּינָה וּבִינָה, אֵלָּא מִקְנַח הוּא בְּעֵד שְׁלֹ וְהִיא בְּעֵד שְׁלָה אַחֵר כָּל בִּינָה וּבִינָה שֶׁל כָּל הַלֵּילָה, וּלְמַחֲר יִבְדְּקוּ הָעֲדִים. נִמְצָא הָדֵם עַל עַד שְׁלָה אוֹ עַל עַד שְׁלֹ - הֲרִי זֶה טִמְאָה. 19 שִׁמְשָׁה מִטְּוִי וְקִנְחָה עֲצָמָה וְאֲבָד הָעֵד⁶⁵ - הֲרִי זֶה 20 לֹא תְשֻׁמֶשׁ פַּעַם שְׁנִיָּה עַד שֶׁתִּבְדִּק⁶⁶ בְּעֵד אַחֵר 21 תַּחֲלָה, שְׁמָא דָּם הָיָה עַל הָעֵד שְׁאֲבָד.

(64) שם טז, א. (65) שם. (66) "דהרי היא כמו שלא בדקה" (רש"י שם).

22 יח. הַנִּיחָה הָעֵד⁶⁷ תַּחַת הַכֶּר אוֹ תַּחַת הַכְּסֵת, וְנִמְצָא 23 עָלֶיהָ דָּם: אִם מְשׁוּף - טִמְאָה, שֶׁחֻזְקוֹ מִן הַקְּנוּחַ; 24 וְאִם הָיָה עֲגוּל - טְהוֹרָה⁶⁸, שְׁאִין זֶה אֵלָּא דָּם 25 מֵאֲכֻלָּת⁶⁹ שֶׁנִּהְרְגָה תַּחַת הַכֶּר.

(67) שם נז, ב. ומדובר כאן, שבדקה את העד לפני שקינחה בו ולא היה עליו דם, אבל אם העד לא היה בדוק - אינה

ידוע בוודאות שהדם בא מן המקור. לא כן אם המכחול בתוך השפופרת, ונמצא דם על המוך, ברור שהוא מן המקור שהרי השפופרת חוצצת ומפסקת בינו לצדדים ('בית יוסף'). (84) שראש המכחול לא יסרט ויוצא דם (שם). (85) המקום שמגיעים לו בתשמיש. (86) פכ"ה ה"ח: "ויוציא ולא יחזיר לעולם (פירוש: אפילו אם נתרפאה) שמא תתרפא ונמצא שלא גמר [בלבון] לגרשה בשעת גירושין". [דעת רבינו שהבדיקה הזו מתירה אותה להנשא לאחרים, אבל לא לבעל שהחזקה אצלו לראות דם מחמת תשמיש, כי מוטב שתינשא לאחרים שמא לא תראה ולא נצטרך לסמוך על הבדיקה (מגיד-משנה), אבל לא נתברר למה תצא מבעל שלישי ולא יחזיר, הרי כבר החזקה לכל ואף-על-פי-כן מתירים אותה להינשא מפני שסומכים על הבדיקה, ואם כן למה לא נתירה לבעל שלישי? ראה מגיד-משנה כאן].

1 כב. פיצד בודקת עצמה לידע אם נרפאת או לא
2 נרפאת? מביאה שפופרת של אבר⁸¹, ופיה רצוף⁸²
3 לתוכה, ומכנסת השפופרת עד מקום שהיא יכולה,
4 ומכנסת בתוך השפופרת מכחול⁸³, ומוך מנח על
5 ראשו⁸⁴, ודופקת אותו עד שיעיג המוך לצואר
6 הרחם⁸⁵, ומוציאה המוך. אם נמצא דם על ראש
7 המוך - בידוע שהדם שהיא רואה בשעת תשמיש
8 מן המקור; ואם לא נמצא על המוך כלום - בידוע
9 שהדם שרואה מדחק הצדדין, וטהורה היא, ומתרת
10 להנשא לאחרים, כמו שבארנו בהלכות אישות⁸⁶.

(81) שם. והוא-הדין בשאר מיני מתכת שאינם מסרטים, חרץ מברזל (ש"ך). אבל שפופרת של עץ או של קנה, אינה חלקה בראשה ויסרט ויוצא דם. (82) כפול. (83) שם אין המכחול תוך השפופרת כשנמצא דם בראש המוך, אין

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ז סיון-ג' תמוז תשע"ח

למות" (שמות כא, יד). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפסק
ט' מסנהדרין (עו); ובפסק ב' ממכות.

30 המצוה הרצ"ו — האזהרה שהזהרנו מלקחת כפר
31 לרוצח במזיד, אלא יהרג בהכרח, והוא אמרו יתעלה:
32 "ולא-תקחו כפר לנפש רצח אשר-הוא רשע למות"
33 (במדבר לה, לא). וכבר נתבאר דיני מצוה זו במכות
34 (כתובות לז:).

יום שלישי כ"ט סיון ה'תשע"ח

מצות עשה רכה.

מצות לא תעשה רצה. רצב.

35 המצוה הרכ"ה — הצווי שצטוינו להגלות מפה
36 נפש בשגגה מעירו לערי מקלט, והוא אמרו יתעלה:
37 "וישב שם עד-מות הפהן הגדול" (במדבר לה, כה). ולשון
38 ספרי (פרשת שופטים לדברים יט, ד): "וישב שם — אינו
39 יוצא משם לעולם, שנאמר 'שם' — שם תהא דירתו,
40 שם תהא מיתתו, שם תהא קבורתו". וכבר נתבאר
41 כל-דיני מצוה זו במסכת מכות ז. ואילך).

42 המצוה הרצ"ה — האזהרה שהזהרנו מלקחת כפר
43 מרוצח בשגגה כדי לפטרו מן-הגלות, אלא יגלה
44 בהכרח. אמר יתעלה: "ולא-תקחו כפר לנוס אל-עיר
45 מקלטו" (שם, לב). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בגמרא
46 מכות (כתובות לז:).

47 המצוה הרצ"ב — האזהרה שהזהרנו מלהרוג את-

יום ראשון כ"ז סיון ה'תשע"ח

מצות עשה רלו.

11 המצוה הרל"ו — הצווי שצטוינו בדין חובל
12 בחברו, והוא אמרו יתעלה: "וכי-יריבן אנשים והכה-
13 איש את-רעהו" (שמות כא, יח). ואלו הם הנקראים: דיני
14 קנסות. ויש כתוב הכולל דיני קנסות פלם, והוא אמרו
15 יתעלה: "כאשר עשה פן יעשה לו" (ויקרא כד, יט). הפונה
16 בנה שלוקחים מממונו (מה שהזיק לו) כדי מה שהזיק,
17 כמו שבא בקבלה: אפלו בישו בלבד — הרי אלו גובים
18 מממונו כדי אותו השעור. ודע שדיני קנסות אלו פלם
19 נזקי אדם באדם. וכן אם הזיקה בהמה את-האדם או
20 את-הבהמה — הרי כל-הדינים האלה לא ידון בהם ולא
21 יפסוק אלא בית דין הסמוכין בארץ (שנסמכו לסמכויות
22 אלה ועוד — מדור לדור). וכבר נתבאר הלכות דין זה
23 בפסק ח' מ(בבא קמא).

יום שני כ"ח סיון ה'תשע"ח

מצות עשה רלו.

מצות לא תעשה רפט. רצו.

המצוה הרל"ו נדפסה ביום הקודם.

24 המצוה הרפ"ט — האזהרה שהזהרנו מלרצוח
25 זה-את-זה, והוא אמרו: "לא תרצח" (שמות כ, יג; דברים
26 ה, יז). והעובר על לאו זה — נהרג בהכרח (בהתנת
27 ראשו) מן הצנאר. אמר יתעלה: "מעם מזבחי תקחנו

מיתה וספסוף אותה: אבל בשעת חפצו והליכתו לעשות, 39
 הרי אז הוא נקרא: רודף — וחובה עלינו למנוע ולעכבו 40
 מלעשות את העברה שלבו מתאנה: ואם התעקש וסרב 41
 — אז נלחם בו. ואם נוכל למנוע ממחשבתו בכך 42
 שנחסרו אבר מאבריו, כגון שנחתוף ידו או רגלו או 43
 נסמא את עינו — הרי זה היותר טוב: ואם אי אפשר 44
 למנוע אלא באבוד נפשו — הרי זה נהרג קדם שיעשה. 45
 ובאה האזהרה מלחוס עליו ומלהמנע מהריגתו, והוא 46
 אמר: "נקצתה את כפה לא תחוס עינך" (שם) ולשון 47
 ספרי (פרשת תצא שם): "נקצתה את כפה — מלמד 48
 שאמה חייב להצילו (את הנרדף על ידה) בכפה. מנין שאם 49
 לא תוכל להצילו בכפה תצילו בנפשה? תלמוד לומר: 50
 לא תחוס עינך". ושם אמרו: "מה מבושיו מיוחד שיש 51
 בו סכנת נפשות והרי הוא ב"נקצתה את כפה". כך 52
 כל דבר שיש בו סכנת נפשות — הרי הוא בקצתה 53
 את כפה". וזה שאמרנו שיהרג הרודף על חפצו — אינו 54
 בכל מי שיחפץ לעשות איזו עברה שתהיה, ואינו אלא 55
 באדם הרודף אחר חברו להרוגו, ואפלו הוא קטן (הרודף), 56
 או הרודף אחר אחת מכל העריות לגלות ערוהה — 57
 ובתנאי שלא יהיה בן תשע שנים ויום אחד. ופשוט 58
 שהזכור מכלל העריות, אמר יתעלה: "צעקה הנערה 59
 המארשה ואין מושיע לה" (שם בב, כז), הא יש לה 60
 מושיע — מושיעה בכל דבר שהוא יכול להושיעה. 61
 והשנה דין רודף אחריה ורודף אחר חברו להרוגו, אמר: 62
 "כי באשר יקום איש על רעהו וירצחו נפש בן הדבר 63
 הזה" (שם, כז) וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפסק ח' 64
 מסנהדרין (עב — עג). 65

המצוה הרצ"ז — האזהרה שהזהרנו מלהתראש 66
 מהצלת נפש מישראל אם נראנו בסכנת מות ואבדן ויש 67
 לנו זכות להצילו. כגון שהוא טובע במים ואנו גרע 68
 לשחות ונוכל להצילו. או שגוי רוצה להרוגו ואנו יכולים 69
 להסיר מה שבלבו או לדחות ממנו הנזק ובאה האזהרה 70
 מלהמנע להצילו באמרו יתעלה: "לא תעמד על-דם 71
 רעך" (ויקרא, יט, טז). ואמרו שגם הכופר עדותו נכלל 72
 באזהרה זו, לפי שהוא רוצה את-קמון אחיו אוכל והוא 73
 יכול להחזירו לו בכך שנגיד את-האמת. וכבר בא עוד 74
 בענין זה: "אם-לוא יגיד ונשא עונו" (שם ה, א) ולשון 75
 ספרי (פרשת קדושים): "מנין אם יודע את לו עדות, 76
 שאין אמה רשאי לשתוק עליה? תלמוד לומר: "לא- 77
 תעמד על-דם רעך". ומנין אם ראיתו טובע בנהר, 78
 לסטים באין עליו, חיה רעה באה עליו — חייב אמה 79
 להצילו? תלמוד לומר: "לא תעמד על-דם רעך" ומנין 80
 לרודף אחר חברו להרוגו שאמה חייב להצילו בנפשו? 81
 תלמוד לומר "לא תעמד על-דם רעך". וכבר נתבאר 82
 דיני מצוה זו במסכת סנהדרין (עג). 83

החוטא בשעה שנראהו שפכר עשה עברה שהוא חייב 1
 עליה מיתה (לעומת הדין בשעה שעושה העברה — לא 2
 תעשה רצג) קדם שיבוא לבית דין, אלא נביאהו לבית דין 3
 בהכרח ונביא עליו עדים לפניהם, ונהיה אנחנו (הרואים 4
 את המעשה) עדים בלבד (ולא-דיינים), והם (אחרים) 5
 ידינוהו במה-שהוא חייב. והאזהרה שבאה בענין זה הוא 6
 אמרו יתעלה: "ולא ימות הרצח עד-עמדו לפני העדה 7
 למשפט" (שם, יב). ולשון המכלתא: "כול ינהגו אותו 8
 משהרג או משנאף? — תלמוד לומר: ולא ימות הרצח 9
 עד-עמדו". ואפלו בית דין הגדול הם שראוהו שנהרג — 10
 הרי כלם נעשים עדים ומעידים לפני בית דין אחר, ובית 11
 הדין האחר מיתוהו. ובמכלתא: "הרי עדה (בית דין) 12
 שראו אחד שנהרג את-הנפש כול ינהגו אותו עד שלא 13
 יעמוד אצל בית דין? — תלמוד לומר: ולא ימות הרצח 14
 עד עמדו לפני העדה למשפט". 15

יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ח

מצות עשה רמז.

מצות לא תעשה רצג. רצז.

מצות עשה קכב.

המצוה הרמ"ז — הצווי שנוצטוונו להציל הנרדף 16
 מיד מי שרודפו להרוגו, אפלו בנפשו של רודף, כלומר: 17
 שאנו מצוים להרוג את-הרודף, אם לא נוכל להציל 18
 את-הנרדף אלא בנפש הרודף, והוא אמרו יתעלה: (כי 19
 יצאו אנשים .. וקרבה אשת האחד להציל .. מיד מכחו .. 20
 והחזיקה במבושיו ..) "נקצתה את כפה לא תחוס עינך" 21
 (דברים כה, יב). ולשון ספרי (כי תצא): "במבשיו 22
 (במקומות שהוא בוש בהם) — מה מבושיו מיוחד שיש בו 23
 סכנת נפשות והרי הוא ב"נקצתה", כך כל דבר שיש בו 24
 סכנת נפשות הרי הוא ב"נקצתה את-כפה". ונקצתה 25
 את-כפה — מלמד שאמה חייב להצילו בכפה. מנין אם 26
 אין אמה יכול להצילו בכפה, הצילו בנפשה? תלמוד 27
 לומר: לא תחוס עינך" הנה נתבאר לך ענין צווי זה, 28
 ושה אמר "אשת האחד" — לא דבר אלא בהנה 29
 (במצוי), והפנהה היא: להציל את הנרדף באבריו של 30
 רודף: ואם אי אפשר להצילו אלא בהריגת הרודף לגמרי 31
 — הורגין אותו. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפסק ח' 32
 מסנהדרין (עג). 33

המצוה הרצ"ג — האזהרה שהזהרנו מלחוס על 34
 נפש הרודף פרוש דבר זה: שהה שאמרנו במצוה שקדמה 35
 לזו (לא תעשה רצב), שלא ינהגו העדים את-החוטא 36
 (בחטא שחייבים מיתה) עד שידיוהו בית דין במיתה — 37
 אין זה אלא אם עבר ועשה המעשה שהוא חייב עליו 38

יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ח

מצות לא תעשה רצט.

מצות עשה רב. רג. מצות לא תעשה ער.

המצוה הרצ"ט — האזהרה שהזהרנו מלהכשיל
זה-את-זה בעצה (שאינה הוגנת). והוא: שאם ישאלך
עצה בדבר שאינו בקי בו. הרי באה האזהרה מלהטעותו
ומלרמותו, אלא תורהו על הדבר שאמה חושבו שהוא
טוב וישר, והוא אמרו יתעלה: "ולפני עור לא תתן
מכשל" (ויקרא יט, יד) ולשון ספרא (פרשת קדושים):
"ולפני סומא בדבר — הנה נוטל ממך עצה אל תתן לו
עצה שאינה הוגנת לו". ואמרו שלאו זה כולל גם מי
שפסיע לדבר עברה או גורמה, לפי שהוא בא לאותו
האדם שפמא התאנה את-ראיתו ונעשה עור ועורו
בתעתו. או יכין לו סבות עברתו ועל דרך זו אמרו על
המלכה ברביית והלנה ברביית ששניהם עובדים משום
"ולפני עור לא תתן מכשל", לפי שכל-אחד מהם עור
לחברו והכשיר לו השלמת העברה. והרבה דברים מסוג
זה אומרים בהם: עובר משום: "ולפני עור לא תתן
מכשל". ופשיטה דקרא הוא מה-שהזהרנו תחלה.

המצוה הר"ב — הצווי ששצטוינו להוריד את-
המשא מעל הבהמה שפשלה במשאא בשדה, והוא אמרו
יתעלה: "כִּי-תִרְאֶה חֲמֹר שֹׂנְאָךְ רֹבֵץ וְגו', עֹבֵב תַּעֲזֹב
עִמּוֹ" (שמות כג, ד). ולשון המקלמא (פרשת משפטים):
"עֹזֵב תַּעֲזֹב — פְּרִיקָה". ושם אמרו: "עֹבֵב תַּעֲזֹב" —
נמצאנו למדין שהוא עובר על עשה ועל לא-תעשה,
כלומר: שאנו נצטוינו לפרק מעליה (מצות עשה) והזהרנו
מלהניחה רוכצת תחת משאא כמו שיתבאר במצות
לא-תעשה (המצוה המשלימה ע"ד): ואם הניחה רוכצת
תחת משאא, עובר על עשה ולא-תעשה. הנה נתבאר לך,
שה שונאמר "עֹבֵב תַּעֲזֹב" — מצות עשה. וכבר נתבאר
דיני מצוה זו בפרק ב' מ[בבא] מציעא (לב).

המצוה הר"ג — הצווי ששצטוינו לטעון את-המשא
על הבהמה או על האדם אם הוא לבדו, אחר שהורדנוהו
ממנו או שהורידו זולתנו. כי כמו ששצטוינו לפרק ממנו,
כך נצטוינו לטעון עמו. והוא אמרו יתעלה: "הֵקֵם תָּקִים
עִמּוֹ" (דברים כב, ד). ולשון המקלמא (פרשת משפטים שם):
"הֵקֵם תָּקִים עִמּוֹ — טְעִינָה". וכבר נתבאר דיני מצוה
זו בפרק ב' מ[בבא] מציעא (לב). ושם נתבאר, שמצוה
מן-התורה לפרוק ומצוה מן-התורה לטעון.

המצוה המשלימה מאתים ושבעים — האזהרה
שהזהרנו מלעזוב את-הלכיד במשאאו מעבב בדרך, אלא
נעזרהו ונפרק מעליו עד שיתקן משאו, ונגביה עמו את
משאו, או על גבו או על בהמתו, כמו שנתבאר בדיני

המצוה הקפ"ב — הצווי ששצטוינו להבדיל שש
ערי מקלט שתהינה מוכנות למכה נפש בשנגה (שיהיו
עבורו מקלט מפני נקמתו של "גואל הדם"), ולתקן את-
הדרך אליהן ולישר אותה, ולא יניחו בה דבר המעבב
את הבורח מלרוץ, והוא אמרו יתעלה: "תְּכִין לְךָ
הַדֶּרֶךְ וְשִׁלַּשְׁתָּ אֶת-גְּבוּל אֲרָצְךָ" (דברים יט, ג). וכבר
נתבאר דיני מצוה זו בסנהדרין (עז). ומכות (ז).
ושקלים (פרק א משנה א) וסוטה. וכבר הזכרנו (מצות
עשה קעז) אמרם: "ערי מקלט אין נוהגות אלא בארץ".

יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ח

מצות עשה קפא. מצות לא תעשה שט.

רחצ. מצות עשה קפד.

המצוה הקפ"א — הצווי ששצטוינו בעריפת (ראשה
של) עגלה. אם נמצא בשדה הרוג שלא נודע מי הרגו,
והוא אמרו יתעלה: "כִּי-יִמָּצֵא חֵלֶל בְּאֶדְמָה" (דברים כא,
א) וזהו דין עגלה ערופה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
בפרק אחרון ממסכת סוטה (מד).

המצוה הש"ט — האזהרה שהזהרנו מלזרוע
ומלעבוד את-האדמה בנחל איתן (נחל מים הזורם בחזקה)
שנערפה בו העגלה, והוא אמרו: "אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא
יִזְרַע" (שם, ד) והעובר על זה-לוקה. ובגמרא מכות (כב).
בשהפירו מחיבי מלקות אמרו: "וְהָא אִיפָּא זִרְעָ לְנַחַל
אִיתָן וְאִזְהִרְתִּיה מִהָבָא: "אֲשֶׁר לֹא-יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע".
הנה נתבאר שזו אזהרה אחת ושהיא במלקות. וכבר
נתבאר דיני מצוה זו בסוף סוטה (מה: מו.).

המצוה הרח"צ — האזהרה שהזהרנו מלהשאיר
מוקשים ומכשולים בערינו ובתוף בתינו כדי שלא יאבדו
בהם בני אדם, והוא אמרו יתעלה: "וְלֹא-תִשֵּׂים דְּמִים
בְּבֵיתְךָ" (שם כב, ח) ולשון ספרי (פרשת תצא שם) "וְעִשִּׂיתָ
מַעֲקֵה" (שם) — מצות עשה: "וְלֹא-תִשֵּׂים דְּמִים" —
מצות לא-תעשה". וכבר נתבאר דיני מצוה זו בריש
שקלים (מתלמוד) וירושלמי ובכמה מקומות בסדר זקנן
(בבא קמא טז, מו, ועוד).

המצוה הקפ"ד — הצווי ששצטוינו לסלק המוקשים
והמכשולים מכל-משכנותינו, הינו: שנגבה כחל מקיף
סביב הגגות והבורות והשיחין ודומיהם, כדי שלא יפול
מישהו בהם או מהם. וכן מקומות הסכנה כלם בונים
ומתקנים אותם, כדי שתסור הסכנה, והוא אמרו:
"וְעִשִּׂיתָ מַעֲקֵה לְגִגְךָ" (שם) ולשון ספרי: "וְעִשִּׂיתָ מַעֲקֵה
לְגִגְךָ — מִצֻּת עֲשֵׂה". וכבר נתבאר דיני מצוה זו
במסכת בבא קמא.

15 (ויקרא כה, יד), אָמְרוּ (בבא מציעא מז:): "דָּבָר הַנִּקְנָה מִיָּד
16 לֵיד, כְּלוֹמֵר הַמְּשִׁיכָה". וּכְבֵּר נִתְבָּרֵר, שְׂדֵבֵר תּוֹרָה מַעוֹת
17 קוֹנוֹת, וְאֵין הַמְּשִׁיכָה בַּמְּטַלְטֵלִין אֲלָא תַּקְנַת חֻכְמִים: וְכֵן
18 הַמְּסִירָה וְהַהֲגָבָה. וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ (שם צט:). כְּדִרְךָ
19 שֶׁתִּקְנֶנּוּ מְשִׁיכָה בְּלוֹקְחִין כֶּף תִּקְנֶנּוּ מְשִׁיכָה בְּשׂוֹמְרִין
20 (שה"משיכה" לרשותן מטילה עליהן חיובי השומרים). הִנֵּה
21 נִתְבָּאֵר לָךְ, שֶׁזֶה שֶׁהִתְנֵנוּ מְשִׁיכָה בְּמִקְחָ וּמִמְכָּר — תַּקְנָה,
22 כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִקּוּמוֹ: אֲכַל שֶׁאֵר הַדְּרָכִים שֶׁבָּהֶן נִקְנוֹת
23 הַקְּרָעוֹת וְזוֹלָתָן. כְּלוֹמֵר שֶׁטֶר וְחֻזְקָה — הַסְּמִיכוֹן
24 לְפָסוּקִים. וּכְבֵּר נִתְבָּאֵרוּ מִשְׁפָּטֵי דִין זֶה, כְּלוֹמֵר: יָדִיעַת
25 הַדְּרָכִים שֶׁבָּהֶן מִתְקַיֵּם הַמִּקְח בְּכָל־סוּג וְסוּג, בְּפֶרֶק א'
26 מְקַדּוּשֵׁין וּפֶרֶק ד' וּפֶרֶק ח' מְ(בבא) מְצִיעָא וּפֶרֶק ג' וּפֶרֶק
27 ד' וּפֶרֶק ה' וּפֶרֶק ו' וּפֶרֶק ז' מְ(בבא) בְּתָא.

1 מַצְוָה זוֹ, וְהוּא אָמְרוּ: "וְחִדְלָתָּ מַעֲזֹב לוֹ" (שמות כג, ה).
2 וּלְשׁוֹן הַמְּכַלְתָּא (פרשת משפטים שם): "וְחִדְלָתָּ מַעֲזֹב לוֹ
3 עֹזֵב תַּעֲזֹב עִמּוֹ", נִמְצְיָנוּ לְמִדִּין שֶׁהוּא עֹזֵבֵר עַל עֲשֵׂה וְעַל
4 לֹא־תַעֲשֶׂה". וְכֵן עוֹד לֹא מִיָּחִיד בְּעִנְיָן זֶה וְהוּא אָמְרוּ
5 בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה: "לֹא־תִרְאֶה אֶת־חֲמוֹר אָחִיךָ וְגו'" (דברים
6 כב, ד), וּבִסְפָּרִי (פרשת תצא שם): "לֹא־תִרְאֶה אֶת־חֲמוֹר
7 אָחִיךָ" וְכו' — מַצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה, וְלִהְלֵךְ הוּא אוֹמֵר:
8 "כִּי־תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׁנֵאֵךְ" (שמות כג, ה) — מַצְוֹת עֲשֶׂה".
9 וּכְבֵּר נִתְבָּאֵרוּ גַם דִּינֵי מַצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ב' מְבַכָּא מְצִיעָא
10 (לב.).

יום ש"ק ג' תמוז ה'תשע"ח

11 הַמַּצְוָה הַרְמ"ה — הַצּוּי שֶׁנִּצְטְוִינוּ בְּדִין מִקְח
12 וּמִמְכָּר, כְּלוֹמֵר: הַדְּרָכִים שֶׁבָּהֶן מִתְקַיֵּם הַמִּקְח וְהַמִּמְכָּר
13 בֵּין הַמּוֹכְרִים וְהַקּוֹנִים, וּכְבֵּר לְמִדּוֹ עַל אִפֵּן (קנין) זֶה
14 מִמַּה־שֶּׁאָמַר יְתַעֲלֶה: "וְכִי־תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתְךָ וְגו'".

המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' א

24 וּמִדַּת רִחְבּוֹ וּמִדַּת קוּמָתוֹ (גובהו), אֵין מְעַכְבִּין בוֹ, שֶׁאִם אֵם שִׁינָה
25 בְּהֵם כְּשֶׁר. אוֹמֵרֵת הַגְּמָרָא: אָמַר רַבִּי כִּנְיָ, מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּבִרְיִיתָא
26 שֶׁאֵין מִידוֹת הַמּוֹכֵחַ מִעֲכָבוֹת, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִפְחָתְנוּ (יִעֲשֶׂנוּ קֹטֵן
27 יוֹתֵר) מִגּוֹדֵל הַמּוֹכֵחַ שֶׁעֲשֶׂה מִשֶּׁה רַבֵּנוּ, שְׁמִידוֹת הַמּוֹכֵחַ שֶׁנֶּאֱמַר
28 בְּתוֹרָה מִעֲכָבוֹת שֶׁלֹּא לַפְּחוֹת מִזֶּה, וּדְבָרֵי הַבְּרִייתָא שֶׁאֵין מִעֲכָבוֹת
29 הֵינּוּ רַק בְּזֶה שִׁיכּוֹל הוּא לְהוֹסִיעַ עֲלֵיהֶן כְּרִצּוֹנוֹ.
30 הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֵת כִּמְהָ הֵן מִידוֹת הַמּוֹכֵחַ שֶׁעֲשֶׂה מִשֶּׁה. מִבְּרִית
31 הַגְּמָרָא: וְכִמְהָ הוּא גּוֹדֵלוֹ שֶׁל מוֹכֵחַ שֶׁעֲשֶׂה מִשֶּׁה, שֶׁאֵין לַפְּחוֹת
32 הַיִּמְנָה, אָמַר רַב יוֹסֵף, גּוֹדֵלוֹ הִיא אִמָּה מְרֻבֶּעֶת, דְּהֵינּוּ אִמָּה עַל
33 אִמָּה. מִסְפֶּרֶת הַגְּמָרָא: מִתְּכֵּי עֲלִיָּה — שֶׁחָקוּ עַל דְּבָרֵינוּ אֵלוֹ, כִּי־עַד
34 אִמֵּר שֶׁיִּעֲוֹרוּ הִיא אִמָּה עַל אִמָּה, וְהֵלֵךְ נֶאֱמַר בְּתוֹרָה (שמות כו א)
35 'וְעֲשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֵשׁ אַמּוֹת אֹרֶךְ וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת רֹחֵב
36 רְבֹעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ', הִרִי שְׁהִיו מִידוֹת אֲרָבוּ וּרְחִבּוֹ חֲמֵשׁ אַמּוֹת עַל
37 חֲמֵשׁ אַמּוֹת. אָמַר לִיָּה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף, וְלִמָּה מְעַרְכָּה קָאֵמַר
38 מִרְּ — שְׁמָא כּוֹנוֹתָךְ הִיא לְמִקּוֹם הַנּוֹתֵר לְמַעֲרֵכָה עֲצֻמָּה, שֶׁהִיא
39 אִמָּה עַל אִמָּה, שְׁכִינָה שֶׁהַמּוֹכֵחַ הִיא חֲמֵשׁ אַמּוֹת עַל חֲמֵשׁ אַמּוֹת,
40 וּבְהִיקָף הָאִמָּה הַחֲצוֹנָה הִיא הַקְּרָנוֹת, וְהִיקָף אִמָּה נּוֹסֶפֶת נּוֹעֵד
41 לְמִקּוֹם הִילּוֹךְ רִגְלֵי הַכְּהֲנִים, וְנִמְצָא שְׁנוֹתֵר לְמִקּוֹם מַעֲרֵכָה רַק
42 שֶׁטַח שֶׁל אִמָּה עַל אִמָּה. אָמַר לִיָּה (אִמֵּר לוֹ) רַב יוֹסֵף לֹא־בִי, מִרְּ
43 דִּנְבָּרָא רַבָּה (שֶׁאֵדָם גְּדוֹלָה) הוּא, יָדַע מֵאִי קָאֵמִינָא — מִבֵּין אֵת
44 כּוֹנוֹתֵי. קָרִי עֲלֵיהֶוּ — קָרָא רַב יוֹסֵף עַל אֵלוֹ שֶׁגִּיחָבוּ עַל דְּבָרֵינוּ וְזוֹלָלוֹ
45 בְּהֵם,

1 וּבּוֹדָאֵי שֶׁהִשְׁאִירוּ אִמָּה נּוֹסֶפֶת סְבִיב הַמּוֹכֵחַ, לְהִילּוֹךְ הַכְּהֲנִים.
2 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲלָא אִמָּא — אִמֵּר וּפִרְשׁ אֵת הַבְּרִייתָא כֶּךָ, 'אִיזְהוּ
3 כְּרֻכּוֹב, בֵּין קֶרֶן לְקֶרֶן, וּמִקּוֹם הִילּוֹךְ רִגְלֵי הַכְּהֲנִים אִמָּה', כְּלוֹמֵר
4 שֶׁהַכְּרֻכּוֹב הִיא שֶׁטַח שֶׁהִיקָף אֵת הַמַּעֲרֵכָה שֶׁבְּרֹאשׁ הַמּוֹכֵחַ, וְהִיא
5 רֹחֲבוֹ שְׁתֵּי אַמּוֹת, הַשֶּׁטַח שֶׁבֵּין קֶרֶן לְקֶרֶן שֶׁרֹחֲבוֹ אִמָּה וּמִקּוֹם
6 הִילּוֹךְ רִגְלֵי הַכְּהֲנִים שֶׁהִיא פְּנִימִי לוֹ וְשֶׁאִם הִיא רֹחֲבוֹ אִמָּה.
7 שֶׁטַח זֶה נִקְרָא כְּרֻכּוֹב (שֶׁפִּירוּשׁוֹ חֲרִיץ) מִשּׁוּם שֶׁהִיא עֲמוּק יוֹתֵר
8 מִשֶּׁטַח הַמַּעֲרֵכָה הַפְּנִימִי, וְכֵן הִיא לֹא גֵדֵר נִמּוּכָה בִּשְׁפַת הַמּוֹכֵחַ
9 שֶׁמִּצִּידוֹ הַחֲצוֹנִי.
10 הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֵת אֵת הָאִמּוֹר בְּבִרְיִיתָא שֶׁמִּקּוֹם הַכְּרֻכּוֹב בְּרֹאשׁ
11 הַמּוֹכֵחַ. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: כִּי־עַד אִמְרָה הַבְּרִייתָא שֶׁהַכְּרֻכּוֹב הוּא
12 הִיקָף סְבִיב הַמַּעֲרֵכָה שֶׁבְּרֹאשׁ הַמּוֹכֵחַ, וְהַכְּתִיב (שמות לח ד) 'וַיַּעַשׂ
13 לְמִזְבֵּחַ מִמְּכָר מַעֲשֶׂה רֶשֶׁת נִחֲשֶׁת תַּחַת כִּרְכּוּבוֹ מִלְּמַטָּה עַד חֲצִי',
14 וּמוֹכֵחַ שֶׁהַכְּרֻכּוֹב הִיא בְּקִיר הַמּוֹכֵחַ, וְלֹא בְּרֹאשׁוֹ. מִתַּרְצַת
15 הַגְּמָרָא: אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק, תִּרִי הוּוּ — שְׁנֵי כְּרֻכּוֹבִים הִיוּ
16 בְּמִזְבֵּחַ שֶׁעֲשֶׂה מִשֶּׁה, הִרְ הִיא בְּקִיר הַמּוֹכֵחַ כְּמִין בְּלִיטָה קִטְנָה
17 וְנִעֲשֶׂה לְנִי, וְבוֹ נִחְלָקוּ רַבִּי וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה אִם הִיא כִּיּוֹר
18 אוֹ הִיא סוּבֵב, וְחִיד הִיא בְּרֹאשׁוֹ, וְנוֹעֵד לְצוּרֵךְ הַכְּהֲנִים הַמַּהֲלָכִים
19 בּוֹ בְּכִידֵי דָלָא נִשְׁתַּרְקוּ — שֶׁלֹּא יִחְלִיקוּ וְיִפְלוּ, שֶׁעַל יָדֵי שֶׁהַעֲמִיקוּ
20 מִקּוֹם זֶה נִמְצָא שֶׁשְׁפַת הַמּוֹכֵחַ הִיא כְּמַעֲקָה, וְהוּא הַכְּרֻכּוֹב
21 הַמּוֹכֵחַ בְּבִרְיִיתָא, שֶׁהִיא בְּרוּחָב שְׁתֵּי אַמּוֹת.
22 הַגְּמָרָא שְׁבִי לְבֹאֵר אֵת דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא לְעִיל אוֹדוֹת הַמַּעֲכָבִים
23 וְשֶׁאֵינִם מִעֲכָבִים בְּמִזְבֵּחַ: שִׁנּוּ בְּבִרְיִיתָא, מִדַּת אֲרִבּוֹ שֶׁל הַמּוֹכֵחַ,

ישעיה פרק סה גי

ג העם המכעיסים אותי על־פני תמיר זבחים בגנות ומקטרים על־חלבנים: ד היושבים בקברים ובנצורים ילינו האכלים בשר החזיר (ופרק) ומרק פגלים פליהם: ה האמרים קרב אליך אל־תנשפי פי קדשתך אלה עשן באפי אש יקדת פל־היום: ו הנה כתובה לפני לא אחשה פי אס־שלמתי ושלמתי על־חיקם: ז עונתיכם ועונת אבותיכם יחדו אמר יהוה אשר קטרו על־ההרים ועל־הגבעות חרפוני ומדתי פעלתם ראשנה (על)־אל־חיקם: (ס) ה כה | אמר יהוה פאשר ימצא התירוש פאשפול ואמר אל־תשחיתו פי ברכה בו פן אעשה למען עבדי לבלתי השחית הפל: ט והוצאתי מעקב זרע ומיהודה יורש הרי וירשנה בחירי ועבדי ישפנו־שמה: י והיה השרון לנזה־צאן ועמק עכור לרביץ בקר לעמי אשר דרשוני:

רש"י

הנה לעשן חמה באפי: (ו) הנה כתובה. חטאתם לפני כבר נגזר דינם ונחתם: (ז) עונותיכם. שלכם ושל אבותיכם יחדיו אשלם לכם: (ח) כאשר ימצא התירוש באשכול. ת"י כמה דאשתכח נח זכאי בדרא דטופנא: התירוש. זה נח שהיה מתוק: באשכול. בדור המשוכל ויש לפתור כמשמעו: למען עבדי. למען כל צדיק וצדיק הנמצא בס: (י) השרון. שם מחוז שהיה בארץ ישראל: ועמק עכור. כמשמעו:

(ג) זבחים בגנות. מעמידים עכו"ם בגנותיהן ושם מקטרים בשמים על הלבנים: (ד) היושבים בקברים. שתשרה עליהם רוח טומאה של שדים: ובנצורים. הם פגרי המתים שהם כנתונים במצור שאינם יכולים לצאת: ומרק פגולים. רוטב נתעב כמו ואת המרק שפך (שופטים ו): (ה) האומרים. אל הצדיקים קרב אליך עמוד בעצמך ואל תגש בי: כי קדשתך. כי קדשתי וטהרתי יותר ממך כן ת"י: אלה. התועבה אשר עשו

מצודת ציון

(ג) על פני. לפני וכן על פניך יברכך (איוב א): הלבנים. עשוי מחומר ושורפין כבבשן לשומם בבנין: (ד) ובנצורים. מלשון מצור כמו כעיר נצורה (לעיל א): ומרק. רוטב מבישול הבשר כמו ואת המרק שפך (שופטים ו): פגולים. ענין תעוב כמו פגול הוא לא ירצה (ויקרא ט): (ה) עשן. ענין כעס כמו עלה עשן באפו (תהלים יח): יקדת. בוערת כמו אש תמיד תוקד (ויקרא ו): (ו) אחשה. ענין שתיקה: על חיקם. ר"ל על עצמם ובשרם: (ז) חרפוני. מל' חירוף וגידוף: ומדותי. מלשון מדידה: (ח) התירוש. היין כמו ותירושך ויצהרך (דברים א): באשכול. ענף מגררי ענבים כמו ואשכול ענבים (במדבר יג): ברכה. ר"ל דבר טובה: (י) השרון. מקום מישור ושמן כמו הרועים בשרון (דה"א כז): לנזה. ענין מדור: ועמק עכור. עמק מקולקל וכן ואת עמק עכור לפתח תקוה (הושע ב): לרביץ. מלשון רביצה והוא השכיבה לנוח:

מצודת דוד

(ג) העם. הם העם המכעיסים וכו': על פני. לפני בירושלים מקום השראת השכינה. זבחים. לעכו"ם: בגנות. דרכם היה להעמיד עכו"ם בתוך הגנות וכן נאמר המתקדשים והמטהרים אל הגנות (לקמן ס): על הלבנים. בשעה שהיו שורפין הלבנים היו משימין עליהם קטורת לשם עכו"ם: (ד) היושבים בקברים. שתשרה עליהם רוח טומאה של שדים: ובנצורים ילינו. היו לנים בין פגרי המתים שאינם יכולים לצאת ממקומם כמו הנתונים במצור והוא כפל ענין במ"ש: ומרק פגולים כליהם. כל כליהם בלוע מרוטב מתועב מדבר טמא: (ה) האומרים. לאלה שאינם אוכלים ממאכלים יאמרו גשה אליך לעמוד במקומך אל תגש לנגוע בי כי קדשתי ממך ואל תטמא אותי: אלה. הדברים האלה העלו עשן באפי להיות חמתי בוערת כל היום כאש הבורע: (ו) הנה כתובה לפני. הרעות שעשו כתובה לפני ולא נשכחו: לא אחשה. לא אשתוק עליהם כ"אם אשלם גמול והתשלומין יהיה על חיקם

ולא לבניהם אחריהם: (ז) עונותיכם. תשלום הגמול יהיה על עונותיכם ועל עוונות אבותיכם יחדיו: אשר קטרו. לעכו"ם: חרפוני. במה שעבדו שמה לעכו"ם בפרסום רב: ומדותי. בראשונה אמדוד אל חיקם גמול פעולתם ואח"כ אפרע מהם עון אבותם הואיל ואחזו במעשה אבותם: (ח) כאשר ימצא. ר"ל עכ"כ אל תתיאשו מן הגאולה כי כמו כאשר ימצא באשכול ענבים גרגרים מבושלים כל צרכם הראויים לעשות מהם יין: ואמר. ר"ל ואם מי רוצה להשחיתו יאמר האומר אל תשחיתו כי יש בו תירוש שהוא ברכה וטובה ואף על פי שיש בו חרצנים וזגים שאינם ברכה מ"מ השאירהו בעבור התירוש: למען עבדי. הצדיקים אשר בקרבם: לבלתי השחית הכל. כלל וכלל לא אשחית בעבור עבדי הצדיקים: (ט) זרע. רצה לומר זרע ברכה הראויה ליעקב: יורש הרי. הר ציון והר הבית. וירשנה בחירי. העם שבחרתי לי הם ירשו את הירושה שהבטחתי להם זו ארץ ישראל: ישכנו שמה. ולא יגלו עוד ממנה: (י) והיה השרון. מקום המישור והשמן יהיה לנוה צאן כי שמה ירעו כמאז ולא תהיה שממה כמות שהיתה בזמן הגולה: ועמק עכור. אף העמקים העכורים והמקולקלים יהיה לרביץ בקר כי שם ירבצו ושם ירעו מרעה שמן: לעמי. כל הטובה הזו תהיה לעמי אשר דרשוני בהיותם בגולה ולא עזבו את ה':

שיר השירים פרק ב ד

ד הביאני אל־בית הַיֵּין וְדָגְלוּ עָלַי אַהֲבָה: ה סִמְכוֹנִי בְּאַשִּׁישׁוֹת רַפְדּוֹנִי בְּתַפּוּחִים בְּיַחֲזֹלֶת אַהֲבָה אָנִי: ו שְׁמָאֻלוֹ תַּחַת תְּחַת לְרֹאשִׁי וַיְמִינֵנִי תַּחֲבָקְנִי: ז הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אוֹ בְּאִילוֹת הַשָּׂדֶה אִם־תִּעְרְרוּ | וְאִם־תִּעְזְרוּ אֶת־הָאֲהָבָה עַד שְׁתַּחֲפֶץ: ח קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה־זֶה בֹּא מְדַלֵּג עַל־הַהָרִים מִקַּפֵּץ עַל־הַנִּבְעוֹת:

רש"י

שהמלך במסיבו בעוד שהמלך במסיבו: אם תעירו. אם תשניאו כמו (שמואל א כד) ויהי ערך (דניאל ד') ופשרה לערך: ואם תעוררו. כמו העורר על השדה קלני"ר בלע"ז יש מדרשי אגדה רבים ואינם מתיישרים על סדר הדברים כי רואה אני שנתנבא שלמה ודיבר על יציאת מצרים ועל מתן תורה והמשכן וביאת הארץ ובית הבחירה וגלות בבל וביאת בית שני וחורבנו: (ח) קול דודי. חוזר המשורר על הראשונות כאדם שקיצר דבריו וחוזר ואומר לא אמרתי לפניכם ראשית הדברים הוא התחיל ואמר הביאני המלך חדריו ולא סיפר היאך פקדם במצרים בלשון חיבה ועכשיו חוזר ואומר משיכה זו שאמרתי להם שמשכני דודי ורצתי אחריו כן הייתי נואש הייתי אומרת לגאול' עד תם ארבע מאות שנה שנאמרו בין הבתרים: קול דודי הנה זה בא. לפני הקץ כמדלג על ההרים ומקפץ בגבעות:

(ד) ודגלו עלי אהבה. וקבוצתי שדגלני אליו אהבה היא עלי עודני זוכרת אהבתו ודגלו אשר"יט בלעז: (ה) סמכוני. עתה כמדת החולים באשישי ענבים או באשישות סלת נקיה: רפדוני. רפדו רפידתי סביבותי בתפוחים לריח טוב כדרך החולים כי חולה אני לאהבתו כי צמאתי לו פה בגלותי רפידה לשון מצע היא כמו (איוב מא) ירפד חרוץ עלי טיט. (ו) שמאלו תחת לראשי. במדבר: וימינו תחבקני. דרך ג' ימים נוסע לתור להם מנוחה ובמקום המנוחה מוריד להם מן ושלל כל זה אני זוכרת עתה בגלותי וחולה לאהבתו. (ז) השבעתי אתכם. אתם האומות: בצבאות או באילות. שתהיו הפקר ומאכל כצביים ואילי': אם תעירו ואם תעוררו את האהבה. שביני לדודי לשנוחה ולהחליפה ולבקש ממני להתפתות אחריכם: עד שתחפץ. בכל עוד שהיא תקועה בלבי והוא חפץ בי: עד שתחפץ. כמו עד

מצודת ציון

(ד) הביאני. עבר במקום עתיד: ודגלו. מלשון דגל שמרימין בצבא: (ה) באשישות. הם הלגינים ישימו בהם היין. כמו אשישי ענבים (הושע ג ב): רפדוני. ענין הצעת המטה. כמו רפדתי יצועי (איוב יז יג): (ו) תחבקני. ענין סיבוב הזרוע בגוף: (ז) השבעתי. מלשון שבועה: בצבאות. נקבות הצבאים: באילות. נקבות האילים: תעירו תעוררו. מלשון התעוררות, וכפל המלה לחזק הענין: (ח) הנה זה. הלשון הזה יורה על מהירות הענין. וכן והנה זה מלאך נוגע בו (מ"א יט ה): מדלג. מקפץ. שניהם ענין ריקוד ומהירות ההליכה והכפל במלות שונות יורה על מרבית המהירות:

מצודת דוד

(ד) הביאני אל בית היין. כאילו למולו מדברת לאמר מתאוה אני שתביא אותי אל בית היין, להתענג בי במקום רואים לפרסם חיתבך אלי: ודגלו עלי אהבה. הרמת דגלו עלי להראות לכל שאני לו וסר למשמעתו, זה תחשב לי הראות אהבה וחיבה יתירה. והנמשל הוא לומר מתאוה אני להשרות בי שכינתך לעין כל העובדי גילולים, לפרסם הדבר שאני לו לעם היא חביבה עלי מאד: (ה) סמכוני באשישות. מרוב הגעגוגין שבאו לה אמרו לבני ביתה הקריבו אלי בלגיני היין להשיב נפשי, ותציעו מיטתי בתפוחים המעלים ריח טוב להבריא אותי, כי חולה אני על כי כלתה נפשי לאהבת החשוק ההוא. והנמשל הוא שתאמר כנסת ישראל לחכמים ולזקנים אמצו ברכי הכושלות וחזקו ידי הרפות לנחם אותי בהחזרת השכינה למקומה, כי כלתה נפשי לה: (ו) שמאלו תחת לראשי. כי מתאוה אני להיות דבוקה בו כמאז, להשים שמאלו תחת ראשי. ותחבקני ימינו דרך אהבה וחיבה. והנמשל הוא כי תאמר כנסת ישראל הן מאוד תאבתי להשרות בי שכינתו כמאז: (ז) השבעתי. חזרה פניה כלפי הנערות, ותאמר להן אתן בנות ירושלים השבעתי אתכם להיות דומות לצבאות או לאילות השדה, להיות להפקר ולמאכל כמותן. אם תעוררו אליכן אהבת החשוק ההוא עד שתהיה האהבה נחפצת לשוב אלי מעצמה, רוצה לומר כל עוד שלא שבה האהבה מעצמה אל תמאסו אותי בעיניו לעורר האהבה אליכן. וכאומרת אבל אחר שתשוב האהבה הנה לא יהיה לאל ידכן להמאס אותי בעיניו ולעורר האהבה אליכם, ואין צורך אז אל השבועה. והנמשל הוא לומר כאילו כנסת ישראל השביעה את העובדי כוכבים ומזלות, ותאמר אשר כל עוד שלא שבה אלי אהבת המקום ברוך־הוא מעצמה, שלא תכריחוני לעבור על דת להמאס אותי בעיניו ולעורר אליכם אהבתו להמשיל אתכם עלי עד עולם לבל אצא מתחת ידכם, וכאומרת אבל אחר וכו' כמו במשל: (ח) קול דודי. והנה מהר תשוב האהבה למקומה, וכאילו נשמע קול צעדי דודי. והנה כאילו הוא בא חישי מהר, כאילו מדלג על ההרים על ההרים למהר ביאתו. והנמשל הוא לומר הלא הגאולה מוכנת, מהרה תשוב אהבת המקום ברוך־הוא אלי:

ב הִיָּה אֶחָד מִן הַשּׁוּק מִדֶּר בֶּאֱחָד מֵהֶם הִנָּאָה – לֹא יִכְנֹס לַחֲצֵר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: יָכוֹל הוּא לֹאִמֹר לוֹ: לַתּוֹף שֶׁל חֲבֵרָךְ אֲנִי נִכְנֵס, וְאֲנִי נִכְנֵס לַתּוֹף שֶׁלְּךָ.

ג הַמִּדֶּר הִנָּאָה מִחֲבֵרוֹ, וְיֵשׁ לוֹ מִרְחֵץ וּבֵית הַבֵּר מְשֻׁכְּרִים בָּעִיר; אִם יֵשׁ לוֹ בֵּית תַּפְסִית יָד – אָסוּר; אִין לוֹ בֵּית תַּפְסִית יָד – מִתֵּר. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: קוֹנֵם לְבֵיתְךָ שְׂאֵנִי נִכְנֵס, וְשָׂדֶךְ שְׂאֵנִי לֹקֵחַ; מֵת אוֹ שְׂמֻכְרוֹ לְאַחֵר – מִתֵּר. קוֹנֵם לְבֵית זֶה שְׂאֵנִי נִכְנֵס, שָׂדֶךְ זֶה שְׂאֵנִי לֹקֵחַ; מֵת אוֹ שְׂמֻכְרוֹ לְאַחֵר – אָסוּר.

ד הֲרִינִי עֲלֶיךָ חֶרֶם – הַמִּדֶּר אָסוּר. הֲרִי אֶת עָלִי חֶרֶם – הַנּוֹדֵר אָסוּר. הֲרִינִי עֲלֶיךָ וְאֶת עָלִי – שְׁנֵיהֶם אָסוּרִין. וְשְׁנֵיהֶם מִתְרִין בְּדָבָר שֶׁל עוֹלֵי כָּבֵל, וְאִסוּרִין בְּדָבָר שֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר.

פירוש ברטנורא

ב הִיָּה אֶחָד מִן הַשּׁוּק וכו'. לתודיעך כחו דרבי אליעזר בן יעקב נקט לה, דאפילו אחד מן השוק שאין לו חלק בחצר שרי ליה רבי אליעזר בן יעקב ליכנס ממעט ברירה. והלכה כרבי אליעזר בן יעקב:

ג הַמִּדֶּר הִנָּאָה מִחֲבֵרוֹ ויש לו מרחץ ובית הכר וכו'. ראוהו שנאמר עליו ליהנות בנכסי שמעון ויש לשמעון בעיר מרחץ ובית הכר שהשכירו לאחרים ובא ראוהו להשתמש בהן, רואים אם נשאר לשמעון מקום בזה המרחץ ובית הכר שלא השכירו, כגון בור בבית המרחץ וכיוצא בזה, אסור לראוהו להשתמש בהם. ואם לאו, מותר: ומת או שמכרם לאחר מותר. דכיון שאמר ביהך שדך, לא נתכוון אלא בזמן שהם שלו. אבל אם אמר בית זה או שדה זו, אסור עליו לעולם:

ד הֲרִינִי עֲלֶיךָ חֶרֶם. הנאתי תהיה אסורה עליך בחרם שלא תוכל ליהנות ממנו: הַמִּדֶּר אָסוּר. אע"פ שלא ענה אמן. שאדם יכול לאסור על חבירו שלא יהנה ממנו: הֲרִי אֶתָּה עָלִי חֶרֶם. שאסר על עצמו כל הנאה שתבוא לו מחבירו, הַנּוֹדֵר אָסוּר: בְּדָבָר שֶׁל עוֹלֵי כָּבֵל. כגון בור של עולי רגלים שהיו עולים מכבל לארץ ישראל לרגל, והיה אותו הבור באמצע הדרך וידן של כל ישראל שוה בו, והיו כהפך ולא כדבר שהוא של שותפים:

משניות מבוארות – קהתי

בנדר את ביתו של חבירו שלא ייכנס בו, או שאסר על עצמו את שדהו שלא יקנה אותה; מֵת – חבירו ונפלו נכסיו ליורשיו, או שְׂמֻכְרוֹ לְאַחֵר – שמכר חבירו את ביתו או שדהו לאחר, מִתֵּר – לנודר להיכנס לבית, וכן לקנות את השדה מידי היורשים או מידי חלוקה, שהואיל ואמר בנדרו "ביתך" או "שדך", לא נתכוון לאסור על עצמו אלא בזמן שהם של חבירו. אבל אם אמר: קוֹנֵם לְבֵיתְךָ זֶה שְׂאֵנִי נִכְנֵס, או: קוֹנֵם שָׂדֶךְ זֶה שְׂאֵנִי לֹקֵחַ – שאמר "בית זה" או "שדה זו"; מֵת – בעל הבית או בעל השדה, או שְׂמֻכְרוֹ לְאַחֵר – שמכר את הבית או את השדה לאחר, אָסוּר – לנודר להיכנס לבית או לקנות את השדה, שכן בלשון נדר זה אסר את הבית והשדה עליו לעולם, ואפילו כשהם עוברים לידי אחרים.

י ו ס ו י

באור משנה ד

עיקרה של משנתנו הוא ללמד, מה דינם של הנודרים הנאה זה מזה לגבי נכסים ציבוריים. ושני סוגים של נכסים כאלה נזכרים במשנה: א. נכסים שהציבור שותפים בהם, והם נכסי הציבור שבכל עיר, כגון בית הכנסת, בית המרחץ וכדומה, שכל אחד ואחד מבני אותה העיר נחשב כשותף בהם. ב. נכסים שידם של כל ישראל שווה בהם, והם אינם של בני המקום בלבד אלא של כל ישראל, ואין כל יחיד ויחיד מישראל נחשב כשותף בהם, אלא מופקדים הם ועומדים לרשות כלל ישראל: לזריות עולם, כגון הר הבית והמקדש, שזכות כל ישראל לעלות אליהם ברגל; ובכלל הנכסים הללו אף בורות מים שהתקינום עולי הגולה בימי עזרא לצורך עולי הרגלים מבבל לארץ ישראל. מכאן קרויים נכסים אלו במשנתנו: "דברים של עולי כבל". – משנתנו פותחת (אגב עיקר המושג שבסיפא) בלשונות שנודרים בהם שלא ליהנות זה מזה.

הֲרִינִי עֲלֶיךָ חֶרֶם – האומר לחבירו: "הריני עליך חרם", היינו שתהא הנאתו אסורה על חבירו כחרם המוקדש לברק הבית, הַמִּדֶּר אָסוּר – ליהנות ממנו, שיכול אדם לאסור על חבירו שלא ייהנה משלו. הֲרִי אֶת עָלִי חֶרֶם – ואם אמר לחבירו: "הרי את עלי חרם", שאסר על עצמו הנאה משל חבירו כחרם, הַנּוֹדֵר אָסוּר – ליהנות מחבירו. ואם אמר: הֲרִינִי עֲלֶיךָ וְאֶת עָלִי – שנדר שתהא הנאתו על חבירו וכן הנאת חבירו עליו אסורה כחרם, שְׁנֵיהֶם אָסוּרִין – ליהנות זה מזה. וְשְׁנֵיהֶם מִתְרִין בְּדָבָר שֶׁל עוֹלֵי כָּבֵל – שני אלה שנדרו הנאה זה מזה מותרים ליהנות בדבר של עולי כבל, שאינו בגדר שותפות, וְאִסוּרִין בְּדָבָר שֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר – שדרים בה, לפי שכל בני העיר שותפים בו, ולכן דינם כדין השותפים שנדרו זה מזה, כמו שבארנו לעיל.

י ו ס ו י

באור משנה ב

במשנה הקודמת למדנו מחלוקת חכמים ורבי אליעזר בן יעקב בשותפים שנדרו הנאה זה מזה, וכן כשאחד מהם היה מודר מחבירו, שחכמים סוברים: כל אחד מהשותפים, כשהוא נכנס לחצר המשותפת לשניהם, הרי הוא נהנה משל חבירו; ורבי אליעזר בן יעקב סובר: כל אחד מהם משלו בלבד הוא נהנה. משנה זו מוסיפה להשיעור, שאותה המחלוקת ישנה גם לגבי אדם אחר שהיה מודר הנאה מאחד השותפים של החצר.

הִיָּה אֶחָד מִן הַשּׁוּק מִדֶּר בֶּאֱחָד מֵהֶם הִנָּאָה – היה אדם אחד מודר הנאה מאחד מן השותפים, לֹא יִכְנֹס לַחֲצֵר – אסור למודר להיכנס לחצר השותפים, ואפילו כשהוא צריך לאותו שותף שאינו מודר הנאה ממנו, או שהשותף צריך לו, לפי שבשעה שנכנס לחצר, הרי הוא נהנה מדריסת הרגל בחלקו של השותף שהנאתו אסורה עליו. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר:** מותר למודר להיכנס לחצר, שכן יָכוֹל הוּא לֹאִמֹר לוֹ – למדיר: לַתּוֹף שֶׁל חֲבֵרָךְ אֲנִי נִכְנֵס, וְאֲנִי נִכְנֵס לַתּוֹף שֶׁלְּךָ – שאף בכגון זה סובר רבי אליעזר בן יעקב, שכשהוא נכנס לחצר אינו נהנה אלא משל אותו השותף שהנאתו אינה אסורה עליו. יש מפרשים, שלא התיר לו רבי אליעזר בן יעקב להיכנס אלא כשהוא נכנס לצורך אותו שותף שאינו מודר הנאה ממנו (הרשב"א).

באור משנה ג

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת דין המודר מחבירו לגבי חצר שחבירו שותף בו, באה משנתנו ללמד דינו של המודר לגבי נכסים שחבירו השכירם, או מכרם, או הורישם, כפי שיבואר.

הַמִּדֶּר הִנָּאָה מִחֲבֵרוֹ – היה ראוהו מודר הנאה משמעון, וְיֵשׁ לוֹ – לשמעון, מִרְחֵץ וּבֵית הַבֵּר – או בית הכר, שכותשים בו זיתים לסחוט את שמנם, מְשֻׁכְּרִים בָּעִיר – שהשכירים ללוי, קודם שהדיר את ראוהו (עיי' "תוספות יום טוב"; "תפארת ישראל"); אִם יֵשׁ לוֹ בֵּית תַּפְסִית יָד – אם יש לשמעון זכות במרחץ או בבית הכר מלבד דמי השכירות הקצובים, כגון שהניח שם מקום שלא השכירו, או שמקבל אחוזים מהרווחים ("תפארת ישראל"). אָסוּר – לראוהו ליהנות מהם, שהואיל ויש בהם לשמעון תפסית יד, הרי הם כשלו. אִין לוֹ בֵּית תַּפְסִית יָד – שהשכירים שמעון לגמרי, מִתֵּר – לראוהו ליהנות מהם, אף על פי שנכסי שמעון הם, שהואיל והשכירים ללוי ואין לו בהם כל תפסית יד, אינו נהנה משל שמעון אלא משל לוי. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: קוֹנֵם לְבֵיתְךָ שְׂאֵנִי נִכְנֵס, וְשָׂדֶךְ שְׂאֵנִי לֹקֵחַ – שאסר על עצמו

ה ואיזהו דבר של עולי ככל? בגון הר הפית והעזרות, והבור שבאמצע הדרך. ואיזהו דבר של אותה העיר? בגון הרחבה, והמרחץ, ובית הפנסת, והתבה, והספרים. והפוחב חלקו לנשיא. רבי יהודה אומר: אחד פוחב לנשיא ואחד פוחב להדיוט; מה בין פוחב לנשיא לפוחב להדיוט? שהפוחב לנשיא אינו צריך לזכות. וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה צריכין לזכות, לא דברו בנשיא אלא בהנה. רבי יהודה אומר: אין אנשי הגליל צריכין לפוחב, שפכר פתבו אבותיהם על ידיהם.

ו המדר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל – נותנו לאחר לשום מתנה, והלה מתר בה. מעשה באחד בבית חורון שהיה אביו מדר הימנו הנאה, והיה משיא את בנו, ואמר לחברו: חצר וסעודה נתונים לך במתנה, ואינן לפניך אלא פדי שביא אבא ויאכל עמנו בפסעודה. אמר לו: אם שלי הם, הרי הם מקדשין לשמים. אמר לו: לא נתתי את שלי שתקדישם לשמים. אמר לו: לא נתתי לי את שלי, אלא שתהא אתה ואביך אוכלים ושותים

פירוש ברטנורא

ה הרהבה. השוקין שבעיר: והתיבה. שמניחין בה ספרים: והספרים. שקונים בני העיר ללמוד בהם: והפוחב חלקו לנשיא. מפרש בגמרא דהכי קתני, ומה תקנת, וכתבו חלקן לנשיא, כלומר אלו שנדרו הנאה זה מזה ואסורים להשתמש ברחובה של עיר ובתיבה ובספרים, וכתבו כל אחד מהם חלקו שיש לו ברחבה ובתיבה ובספרים לנשיא, ואחר כך יוכל כל אחד מהם להשתמש בהם, שבממון של נשיא הם משתמשים ואין אחד מהם נהנה משל חברו: רבי יהודה אומר אם ירצו יכתבו חלקם להדיוט, אלא שאם כתבו לנשיא אין צורך לזכות לו ע"י אחר, דמשום חשיבותו של נשיא קונה אף על פי שלא זיכה לו על ידי אחר, ובהדיוט לא קנה עד שיזכה לו על ידי אחר: אנשי גליל אין צריכין לזכות. אנשי גליל קנטרנים היו ובכספן היו נודרים הנאה זה מזה, עמדו אבותיהן וכתבו חלקיהן לנשיא, שאם בניהם אחריהם ידרו הנאה זה מזה לא יהיו אסורים ברחבה של עיר או בתיבה או בספרים, דממון נשיא הם:

ו ומעשה בבית חורון וכו'. בגמרא מפרש דמתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, ואם הוכיח סופו על תחלתו אסור, ומעשה נמי בבית חורון באחד שהוכיח סופו על תחלתו וכו': ואינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל. אלמא לא נתנם אלא כדי שיבא אביו ויאכל. ואסור. אבל אם אמר הרי הן לפניך ואם רצונך יבא אבא ויאכל, מותר. ואם סעודתו מוכחת עליו שהרבה בסעודה יותר ממה שהיה צריך ויכירין הדברים שבשכר אביו עשה כדי שיבא ויאכל, אסור:

משניות מבוארות – קהתי

לנשיא, שאם בניהם אחריהם ידרו הנאה זה מזה, לא יהיו אסורים ברחבה של עיר או בתיבה או בספרים וכדומה, שמעתה ממון של נשיא הם.

י ו ם ש ל י ש י

ב א ו ר מ ש נ ה ו

משנתנו פותחת בהלכה שכבר שנשנה לעיל (ד, ח), ולא הובאה כאן אלא משום הסיפא. ויש מפרשים, שהלכה שנשנתה לעיל עוסקת בכגון שהיו מהלכים בדרך, וכאן באה המשנה להשיעור, שאפילו בעיר נוהג אותו הדין.

המדר הנאה מחברו ואין לו – למדור, מה יאכל – ורוצה המדיר לתת לו ממזוני, נותנו לאחר לשום מתנה – הריהו נתון את המזון לאחר לשם מתנה, והלה – המדור, מתר בה – מותר לקבל מתנה זו מיד האחר. אבל אם הוכיח סופו על תחילתו, שלא נתן המדיר לאחר במתנה אלא על מנת שיתן למדור. אסור בה המדור (גמרא). מעשה באחד בבית חורון – עיר בצפונה של יהודה, שהיה אביו מדר הימנו הנאה, והיה – הכן – משיא את בנו – ורצה להזמין את אביו לסעודת הנישואים של הנכד, ואמר לחברו: חצר וסעודה נתונים לך במתנה – החצר שבה אעשה את סעודת הנישואים, שאסור לאבי להיכנס לתוכה, והסעודה עצמה, כל זה נתון לך במתנה, ואינן לפניך אלא פדי שביא אבא ויאכל עמנו בפסעודה – גילה לו בדבריו, שאינו אלא מערים. אמר לו – חברו: אם שלי הם, הרי הם מקדשין לשמים – כלומר שהקדיש חברו את החצר והסעודה למקדש. אמר לו – הכן: לא נתתי את שלי שתקדישם לשמים – לא נתתי לך את החצר והסעודה, שתעשה בהם כרצונך ותקדישם, אלא כדי שאבא המדור ממני הנאה ויכל ליהנות מהם. אמר לו – חברו: לא נתת לי את שלי, אלא שתהא אתה ואביך אוכלים ושותים ומתקדים זה לזה – ומתפייסים זה עם זה, ויהא עזר תלוי בראשו – כלומר בראשי, שכן ברצונך להיכשל על ידי בעון נדר. וכשביא דבר לפני חכמים אמרו: כל מתנה שאינה – ברשותו של המקבל אותה לכל דבר, שאם הקדישה – המקבל, אינה מקדשת – כמעשה של בית

ב א ו ר מ ש נ ה ה

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה לפרש איזהו דבר של עולי ככל ואיזהו דבר של אותה העיר.

ואיזהו דבר של עולי ככל – שהמודרים הנאה זה מזה מותרים בו? בגון הר הפית – הר המוריה שנבנה עליו בית המקדש, והעזרות – של המקדש, והבור שבאמצע הדרך – שעשאוהו לעולי הרגלים, כמו שבארנו בהקדמה למשנה הקודמת. ואיזהו דבר של אותה העיר – שהמודרים הנאה זה מזה אסורים בו? בגון הרחבה – כיכר השוק, והמרחץ, ובית הפנסת, והתבה – היינו ארון הקודש שבו מונחים ספרי התורה, והספרים – שקנאום בני העיר ללמוד בהם. והפוחב חלקו לנשיא – בגמרא מבואר: מה תקנתם של המודרים הנאה זה מזה, כדי שיוכלו ליהנות מדבר של אותה העיר? כל אחד מהם כותב חלקו לנשיא, כלומר כותב בשטר שמקנה חלקו בנכסי העיר לנשיא, ואחר כך יוכל כל אחד להשתמש בהם, שבממון של הנשיא הם משתמשים ואינם נהנים אחד משל חברו. רבי יהודה אומר: אחד פוחב לנשיא ואחד פוחב להדיוט – בין הכותב חלקו לנשיא ובין הכותב חלקו להדיוט מותר להשתמש בדבר של אותה העיר. מה בין פוחב לנשיא לפוחב להדיוט – שאמרו חכמים: "כותב חלקו לנשיא" – שהפוחב לנשיא אינו צריך לזכות – שכן הכותב להדיוט, אין הלה זוכה בחלקו אלא אם כן עושה בו קניין, או שאחר זוכה בשבילו על ידי קניין, אבל הכותב לנשיא אינו צריך לזכות לו על ידי אחר, שמשום חשיבותו של נשיא ייפו חכמים את כוחו לזכות בלא קניין. וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה צריכין לזכות, שאל הנשיא צריך קניין, ולמה אמרו החכמים הראשונים: כותב לנשיא? לא דברו בנשיא אלא בהנה – בדבר המצוי, שכן היו נוהגים לכתוב חלקם לנשיא, כדי לחלוק לו כבוד. רבי יהודה אומר: אין אנשי הגליל צריכין לכתוב – חלקם לנשיא, שפכר פתבו אבותיהם על ידיהם – בשבילם, את הדברים של העיר לנשיא. בגמרא מובא, שאנשי הגליל קנטרנים היו, והיו נודרים הנאה זה מזה, לפיכך עמדו אבותיהם וכתבו חלקיהם

ומתמצים זה לזה, ויהא עון תלוי בראשו. ובשפא דבר לפני חכמים אמרו: כל מתנה שאינה, שאם הקדישה אינה מקדשת – אינה מתנה.

פ ר ק ש ש י

א הנודר מן המבשל, מתר בצלי ובשלו. אמר: קונם תבשיל שאיני טועם – אסור במעשה קדרה רך, ומתר בעבה; ומתר בביצת טרמיטא, ובדלעת הרמוצה.

ב הנודר ממעשה קדרה – אינו אסור אלא ממעשה רתחתה. אמר: קונם היורד לקדרה שאיני טועם – אסור בכל המתבשילין בקדרה.

ג מן הכבוש – אינו אסור אלא מן הכבוש של ירק; כבוש שאיני טועם – אסור בכל הכבושים. מן השלוק – אינו אסור אלא מן השלוק של בשר; שלוק שאיני טועם – אסור בכל השלקים. מן הצלי – אינו אסור אלא מן

פירוש ברטנורא

א הנודר מן המבושל. שאמר קונם מבושל עלי: מותר בצלי ובשלו. כל שנתבשל יותר מביושלו הראוי נקרא שלוק; מעשה קדרה רך. שנאכל עם הפת: עבה. שנאכל בלא פת: ביצת טרמיטא. מבושלת במים חמים ומשמרים אותה שלא תקפה: ובדלעת הרמוצה. דלעת שזומנים אותה ברמץ, הוא אפר חם, ומתמתק בכך:

ב ממעשה רתחתה. אוכל עשוי מקמח שהורתח בקדרה. וכללא דמלתא, בנדרים הלך אחר לשון בני אדם לפי הזמן והמקום, ואי איכא דוכתא דקרו לצלי מבושל ולמבושל צלי, הנודר מן המבושל אסור בצלי, וכן כל כיוצא בזה. ואי רובא קרי ליה הכי ומיעוטא קרי ליה הכי, לא אמרין זיל בתר רובא אלא הוי ספק נדרים, וכל ספק נדרים להחמיר:

ג אינו אסור אלא מן הכבוש של ירק. דסתם כבוש של ירק הוא: כבוש שאיני טועם. משמע כל מיני כבוש. וכן שלוק צלוי מליח, בלא ה"א, משמע כל מינים של שלוק ושל צלוי ושל מליח:

משניות מבוארות – קהתי

הקרוי "אילפס", שבו היו מטגנים אחר כך את המאכלים בשמן, ואלו אינם קרויים "מעשה קדרה".

הנודר ממעשה קדרה – מי שנדר לאסור על עצמו מעשה קדרה, אינו אסור אלא ממעשה רתחתה – מאכלים ממיני קמח או קטניות, שמתקנים אותם על ידי הרתחה מרובה בקדירה עד שנעשים ראויים לאכילה, שמאכלים אלו קרויים "מעשה קדרה", כמו שבארנו לעיל. אבל מאכלים הנעשים באילפס, אף שתחילת עשייתם בקדירה, הרי הוא מותר בהם. אמר: קונם היורד לקדרה שאיני טועם – שאסור על עצמו כל מאכל היורד לקדירה, אסור בכל המתבשילין בקדרה – אסור הנודר לא רק ב"מעשה קדרה", אלא אף במאכלים שהתקנתם נגמרת באילפס, הואיל ואף אלו יורדים תחילה לקדירה להתבשל בה קצת.

באור משנה ג

לאחר שעסקנו בשתי המשניות הקודמות בנודר מן המבושל, דנה משנה זו בנודר ממאכלים שהותקנו בדרך אחרת, שכן יש מוזן שדרכם של בני אדם לאכלו כשהוא כבוש, ויש מוזן שאוכלים אותו כשהוא שלוק, ויש שנאכל כשהוא צלוי, ויש כשהוא מלוח. ובאה משנתנו ללמד, שיש הבדל במשמעות הנדר בין מי שנדר מן "הכבוש" או מן "השלוק" וכו' – בה"א הידיעה, לבין מי שנדר ואסור על עצמו "כבוש" או "שלוק" וכו' – בלא ה"א הידיעה (הר"ן: המאירי).

מן הכבוש – הנודר מן הכבוש, כגון שאמר: קונם הכבוש עלי, אינו אסור אלא מן הכבוש של ירק – שהוא "הכבוש" הידוע, שכן רגילים היו לכבש ירקות בחמוץ, אבל האומר: קונם כבוש שאיני טועם – שאמר "כבוש" בלא ה"א הידיעה, אסור בכל הכבושים – בכל מוזן שעשאוהו כבוש. ומה שנקטה המשנה לשון "שאיני טועם" לא דווקא, אלא הוא הדין באומר "קונם כבוש עלי" (הר"ן: המאירי). הנודר מן השלוק – כגון שאמר: קונם השלוק עלי, אינו אסור אלא מן השלוק של בשר – שהוא "השלוק" הידוע; אבל האומר: קונם שלוק שאיני טועם, אסור בכל השלקים – לא רק בבשר שלוק, אלא בכל מאכל שהוא שלוק. וכבר הבאנו (לעיל משנה א), שיש מפרשים "שלוק" – מבושל יותר מדי, ויש מפרשים:

מבושל ואינו מבושל. הנודר מן הצלי, אינו אסור אלא מן הצלי של בשר; דברי רבי יהודה – שסובר רבי יהודה: "הצלי" בה"א הידיעה אינו אלא בשר צלוי; אבל האומר: צלי שאיני טועם, אסור בכל הצלולים – בכל המאכלים הצלויים. הנודר מן המליח, אינו

חורון, שאמר הכן במפורש שלא נתן לחברו את המתנה, שיוכל להקדישה לשמים, אלא בהעזמה כדי שיאכל אבא, אינה מתנה – ואסור למודר ליהנות ממנה, כאילו לא ניתנה לאחר.

באור משנה א

כבר הזכרנו לעיל (ג, 1), כי "בנדרים הולכים אחר לשון בני אדם", כלומר שמפרשים את הנדר לפי משמעותו המקובלת בלשון בני אדם באותו מקום ובאותו לשון ובאותו זמן שנדר. פרקנו מוסיף לרון במשמעות דברי הנודר על יסוד אותו הכלל. פרקנו כולו בא ללמדנו, שמי שנדר לאסור עליו מאכל מסויים, הרי הוא מותר בכל המאכלים האחרים, שאינם כלולים בשם אותו המאכל לפי לשון בני אדם.

הנודר מן המבשל – כגון שאמר: "קונם מבושל עלי", היינו שאסור על עצמו כל מה שנקרא מבושל, מתר בצלי ובשלו – מותר הנודר לאכול צלי ושלוק, שכן לצלי ולשלוק אין בני אדם קוראים "מבושל". יש מפרשים: שלוק – כל שהוא מבושל יותר מדי (רש"י; ברטנורא); ויש מפרשים: שלוק – מבושל ולא מבושל, כלומר שאינו

מבושל כראוי, אבל כל שהוא מבושל יותר מדי, היהיה בכלל "מבושל" (הר"ן); ברם, במקום שקוראים "מבושל" אף לצלי ולשלוק, אסור הנודר בכל (ורמב"ם, הל' נדרים פ, א). אמר: קונם תבשיל שאיני טועם – שנדר שלא לטעום מכל מאכל הנקרא "תבשיל", אסור – הנודר, במעשה קדרה רך – היינו תבשיל שיש בו רוטב, ומתר בעבה – במעשה קדרה עבה, כגון דייסא וכדומה. בגמרא מבואר, שלא היו קוראים "תבשיל" אלא למאכל מבושל שאדם אוכל עמו גם פת, ואילו מאכל מבושל הנאכל בלא פת, לא נכלל ב"תבשיל"; ומתר בביצת טרמיטא – הנודר מן התבשיל מותר בביצת שחוממה במים חמים, והיא רכה, שכן רגילים היו לגמוע ביצה כזאת (שם רפואה). ולא לאכלה בפת, הלכך אינה תבשיל (שומריטא מלה ייונת, שמוכנה: מבושל רך), ובדלעת הרמוצה – דלעת מרה שנותנים אותה ברמץ, היינו באפר חם, כדי להמתיקה, ואין היא נקראת "תבשיל" על ידי כך, הלכך הנודר מן התבשיל מותר בה.

יוסרביעי

באור משנה ב

משנתנו דנה בנודר ממאכלים, שהוא קורא אותם "מעשה קדרה" או "היורד לקדירה". – והקידה היא כלי שמבשלים בו מאכלים במים. יש מאכלים, שגמר בישולם נעשה כקדרה, ואלו קרויים "מעשה קדרה"; ויש מאכלים, שתחילה אמנם מורידים אותם לקדירה לשם רתיחה קלה, ואילו גמר בישולם נעשה בכלי אחר

הצלי של פֶּשֶׁר; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה; צִלִּי שְׂאִינִי טוֹעֵם – אָסוּר בְּכָל הַצְּלוּתִים. מִן הַמְּלִיחַ – אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִן הַמְּלִיחַ שֶׁל דָּג; מְלִיחַ שְׂאִינִי טוֹעֵם – אָסוּר בְּכָל הַמְּלִיחִים.

ד דג דגים שְׂאִינִי טוֹעֵם – אָסוּר בָּהֶן, בֵּין גְּדוּלִים בֵּין קְטָנִים, בֵּין מְלוּחִין בֵּין מְפֻלִּין, בֵּין חֵיין בֵּין מְבֻשְׁלִין; וּמִתֵּר בְּמִטְרִית טְרוּפָה, וּבִצִּיר. הַנּוֹדֵר מִן הַצְּחָנָה – אָסוּר בְּמִטְרִית טְרוּפָה, וּמִתֵּר בִּצִּיר וּבִמְרִים. הַנּוֹדֵר מִטְרִית טְרוּפָה – אָסוּר בִּצִּיר וּבִמְרִים.

ה הַנּוֹדֵר מִן הַחֶלֶב – מִתֵּר בָּקוּם; וְרַבִּי יוֹסִי אוֹסֵר. מִן הַקּוֹם – מִתֵּר בְּחֶלֶב. אָבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: הַנּוֹדֵר מִן הַגְּבִינָה – אָסוּר בָּהּ, בֵּין מְלוּחָה בֵּין מְפֻלָּה.

ו הַנּוֹדֵר מִן הַבֶּשֶׂר – מִתֵּר בְּרֹטְבָה, וּבִקְפִּיפָה; וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה וְאָסֵר עָלֵי רַבִּי מִרְפוּן בִּיצִים שֶׁנִּתְבָּשְׁלוּ עִמּוֹ. אָמְרוּ לוֹ: וְכֵן הִדְבֵּר! אֵימָתִי? בִּזְמַן שֶׁיֵּאמָר: בֶּשֶׂר זֶה עָלַי; שֶׁהַנּוֹדֵר מִן הַדְּבָר וְנִתְעַרֵּב בָּאֹחֶר,

פירוש ברטנורא

ד דג דגים שְׂאִינִי טוֹעֵם. לא דג ולא דגים והכל במשמע: טפלין, מבלי מלח: במטריט טרופה. דג שחוחכים אותו חתיכות חתיכות ומוכרים אותו ויש לו שם בפני עצמו ואינו בכלל דג ודגים: ציר. מים היוצאים מן הדגים המלוחים: ומוריים. שומן היוצא מדגים מלוחים: צחנה. תערובת מיני דגים מרופים נקראים צחנה. ודוגמתו במסכת ע"ז [דף מ.] היא ארבא דצחנתא: ומותר בציר ובמוריים. הואיל ואין עיקר ממשות הדג מובלע בהם: הנודר מטריט טרופה אסור בציר ובמוריים. דכיון דהוכיז טרופה, מכל דבר שמעורב בו מין דג משמע:

ה קום. הוא נסיוכי דחלבא, מים היוצאים מן הגבינה: אבא שְׂאוּל אוֹמֵר כו' בֵּין מְלוּחָה בֵּין מְפֻלָּה. דלא תימא הגבינה המיוחדת שבגבינה משמע ואין דרך לאכלה בלא מלח. והלכה כאבא שְׂאוּל:

ו מותר ברוטב ובקפיה. רוטב הנקפה בשולי הקדרה נקרא קפה: רבי יהודה אוסר. הואיל ויש בו טעם בשר. ואין הלכה כרבי יהודה: אימתי בזמן

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ה

הַנּוֹדֵר מִן הַחֶלֶב – מִי שֶׁנִּדֵּר לֵאסוֹר עַל עֲצֻמוֹ חֶלֶב, מִתֵּר בָּקוּם

– היינו המים הנשארים מן החלב לאחר שנחמץ ונעשה גבינה (ונקרא "קום"). לפי שעל ידי שמעמידים החלב הוא נפדר לצד אחר – (הוא"ש);

וְרַבִּי יוֹסִי אוֹסֵר – שלדעתו קום בכלל חלב הוא. בגמרא מבואר, שבמקומו של רבי יוסי היו קוראים לקום: "קום של חלב", ולכן אמר

רבי יוסי, שהנודר מן החלב אסור בקום, שבכלל חלב הוא. אבל במקומו של תנא קמא היו קוראים לחלב חלב ולקום קום, הלכך סובר

תנא קמא, שקום אינו בכלל חלב, והנודר מן החלב מותר בקום. מִן הַקּוֹם – הנודר מן הקום, מִתֵּר בְּחֶלֶב – לדברי הכל, שחלב אינו

בכלל קום. אָבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: הַנּוֹדֵר מִן הַגְּבִינָה, אָסוּר בָּהּ – בכל גבינה שהיא, בֵּין מְלוּחָה בֵּין מְפֻלָּה – בין גבינה מלוחה

ובין שאינה מלוחה; אבא שְׂאוּל בא להשמיענו, שאין אומרים, שכוונת הנודר דווקא לגבינה מלוחה, הואיל ואמר "הגבינה" בה"א הידיעה

(הוא"ש; "ותוספות יום טוב"), או שכיון שרוב הגבינות מלוחות הן, סתם גבינה מלוחה משמע (הרי"ו). אלא הנודר מן הגבינה אסור בין

בגבינה מלוחה בין בגבינה שאינה מלוחה. וכן הלכה.

יו"ש י

באור משנה ו

משנתנו באה ללמד נודר מן הבשר, שנחלקו תנאים, אם מותר הוא בדבר שנתבשל עמו ובלע טעם הבשר. ובהמשך הענין באה המשנה להשמיענו, שיש הבדל בין הנודר מן הבשר סתם לבין הנודר מבשר המונח לפניו, שכן הנודר מן הבשר המונח לפניו, אסור – לדברי הכל – בכל המתבשל עמו, מדיון תערובת: שכן אם נתערב מאכל איסור במאכל היתר, והאיסור מתפשט בתוך ההיתר ונותן בו טעמו, הרי כל התערובת אסורה, וחכמים קבעו בזה שיעור, שאם יש בהיתר פחות מפי שישים כנגד האיסור, האיסור הוא "בנותן טעם".

הַנּוֹדֵר מִן הַבֶּשֶׂר – כגון שאמר: קונם בשר עלי (או: קונם בשר שאיני טועם), מִתֵּר בְּרֹטְבָה – במרק של הבשר, וּבִקְפִּיפָה – באוכל

שנקפה בשולי הקדרה שנתבשל בה בשר, שאלו אינם נקראים בשר בלשון בני אדם. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר – על הנודר מן הבשר אף

הרוטב והקפיה, לפי שיש בהם טעם בשר, ולכן בכלל "בשר" הם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה – שנדרתי מן הבשר, וְאָסֵר עָלֵי רַבִּי

מִרְפוּן בִּיצִים שֶׁנִּתְבָּשְׁלוּ עִמּוֹ – עם הבשר בקדירה אחת; מכאן, שכל המתבשל עם בשר ובלע לתוכו טעם בשר, הנודר מן הבשר

אָסוּר אֶלָּא מִן הַמְּלִיחַ שֶׁל דָּג – שכן "המליח" הידוע בלשון בני אדם הוא דג מלוח. אבל האומר: מְלִיחַ שְׂאִינִי טוֹעֵם – אָסוּר בְּכָל הַמְּלִיחִים – בכל מאכל שהתקנינוהו מלוח.

יש מפרשים, שאין משנתנו באה להבדיל בין "הכבוש" בה"א הידיעה ל"כבוש" בלא ה"א הידיעה וכדומה, כמו שבארנו לעיל, אלא באה היא להשמיענו, שאם אמר: "שאיני טועם", הרי הוא אסור בכל בכבושים, וכן בשאר הדברים (רש"י; ותוספות: הרא"ש).

יו"ש י

באור משנה ד

משנתנו עוסקת בנודר ממיני דגים.

דג דגים שְׂאִינִי טוֹעֵם – האומר: "קונם דג דגים שאיני טועם", אָסוּר בָּהֶן – בכל מיני הדגים, בֵּין גְּדוּלִים בֵּין קְטָנִים – משום

שנדר בשני הלשונות: "דג דגים", שכן "דג" משמע גדול, לפי שנמכר בפני עצמו, ואילו "דגים" משמע קטנים, לפי שאין נמכרים אלא הרבה

ביחד (הרי"ו). והדומים כותב בפירושו למשנתנו: "דע, כי בלשוננו, משיתחבר שם האחד עם הרבים, הרי הוא מורה על הכלל ועל ההפלה

ברביבוי, כגון "הכל הבלים", "שיר השירים". ואם אמר "דג דגים" כלל כל המין כולו באיזה ענין שיהיה." בֵּין מְלוּחִין – בין דגים

מלוחים, בֵּין מְפֻלִּין – היינו תפלים, בלא מלח, בֵּין חֵיין בֵּין מְבֻשְׁלִין – שכל אלה כלולים במשמעות דבריו "דג דגים"; וּמִתֵּר בְּמִטְרִית טְרוּפָה – מין דג הקרוי "טרית", שהיו קונים אותו כשהוא

חתוך, מרוסק וטרוף, ואינו בכלל "דג דגים", שכן נקרא הוא בשם "טרית טרופה", וּבִצִּיר – וכן מותר הנודר בציר, היינו מוהל היוצא

מדגים הנמלחים. הַנּוֹדֵר מִן הַצְּחָנָה – תערובת של מיני דגים טרופים נקראת "צחנה", ומי שנדר לאסור עליו צחנה, אָסוּר בְּמִטְרִית

טְרוּפָה – כמו שבארנו למעלה, ולפי שהטריט חתוכה בחתיכות קטנות הרי היא בכלל צחנה, וּמִתֵּר בִּצִּיר וּבִמְרִים – שאין במשמעות

הלשון "צחנה" אלא בשר הדג, ולא הציר והמוריים. "מוריים" היינו רוטב של דגים כבושים. הַנּוֹדֵר מִטְרִית טְרוּפָה – כגון שאמר:

קונם טרית טרופה שאיני טועם, אָסוּר בִּצִּיר וּבִמְרִים – אסור אף בציר ובמוריים, שהואיל והוכיז "טרופה", הרי כל דבר שמעורב בו

ממין הדג משמע (הוא"ש; ברטנורא), הלכך אף הציר והמוריים כלולים בלשון נדרו. ויש גורסים: מותר בציר ובמוריים (הרי"ו).

אם יש בו גנותן טעם – אסור.

ז הנודר מן היין – מתיר בתבשיל שיש בו טעם יין. אמר: קונם יין זה שאיני טועם, ונפל לתבשיל, אם יש בו גנותן טעם – הרי זה אסור. הנודר מן הענבים – מתיר ביין; מן הזיתים – מתיר בשמן. אמר: קונם זיתים וענבים אלו שאיני טועם – אסור בהן וביוצא מהן.

ח הנודר מן התמרים – מתיר בדבש תמרים; מן הסתוניות – מתיר בחמץ סתוניות; רבי יהודה בן בתירא אומר: כל ששם תולדתו קרויה עליו ונודר הימנו – אסור אף ביוצא הימנו; וחכמים מתירין.

ט הנודר מן היין – מתיר ביין תפוחים; מן השמן – מתיר בשמן שמשמן; מן הדבש – מתיר בדבש תמרים; מן

פירוש ברטנורא

שאמר בשר זה עלי. דכיון דאמר בשר זה, שווה עליה חתיכה דאיסורא ואסור בטעמו. אבל אם אמר קונם בשר עלי, לא אסר עצמו אלא בדבר הנקרא בשר:

ז מותר בתבשיל שיש בו טעם יין. כרבנן דר' יהודה:

ח סתוניות. ענבים רעים הנשארים כגפנים בימות הסתיו, ואינם ראויים ליין ועושים מהם חומץ: כל ששם תולדתו קרויה עליו. ואע"פ שגשגה נקרא על שם עיקרו. כמו, דבש תמרים, חומץ סתוניות: וחכמים מתירין. איכא בין ת"ק לחכמים, דת"ק סבר הנודר בסתוניות מותר בחומץ היוצא מהן ואסור בסתוניות, וחכמים מתירין בסתוניות עצמן, דכיון דסתוניות לאו בני אכילה נינהו, כי נדר מסתוניות דעתו על החומץ היוצא מהן לא על הסתוניות עצמן. והלכה כחכמים. פירוש אחר, וחכמים מתירין חומץ הסתוניות כמו דבש תמרים, דסבירא להו לחכמים דבין בדברים הראויים לאכילה בין שאינן ראויין לאכילה האוסר דבר אחד על עצמו מותר ביוצא ממנו:

משניות מבוארות – קהתי

שבת קודש

באור משנה ח

כהמשך למשנה הקודמת דנה משנתנו בנודר מפירות מסוימים, אם הוא מותר ביוצא מהם, אלא שהמשנה הקודמת עסקה בענבים ובוזיתים, שהיוצא מהם נקרא בשם מיוחד: "יין", "שמן", ואילו משנתנו עוסקת בפירות, שהיוצא מהם נקרא על שמם, כגון "דבש תמרים" וכדומה.

הנודר מן התמרים – שאסר על עצמו תמרים, מתיר בדבש תמרים – שלא נתכוון הנודר אלא לפרי ולא ליוצא ממנו; מן הסתוניות – הנודר מן הסתוניות, והם ענבים גרועים שאין בישולם נגמר אלא בסתיו, ועושים מהם חומץ, ולא יין, מתיר בחמץ סתוניות – ואף על פי שהסתוניות עצמן אינן עומדות לאכילה אלא לחומץ, אין אומרים שהנודר מן הסתוניות כוונתו לחומץ, אלא הואיל ואמר בנדרו "סתוניות", אינו אסור אלא בסתוניות עצמן, ולא בחומץ היוצא מהן. רבי יהודה בן בתירא אומר: כל ששם תולדתו קרויה עליו – כל פרי שהיוצא ממנו קרוי על שמו של אותו פרי, כגון "דבש תמרים" ו"חומץ סתוניות", שאינם נקראים "דבש" סתם או "חומץ" סתם, ונודר הימנו – נודר מן הפרי, אסור אף ביוצא הימנו – ומכאן, הנודר מן התמרים אסור אף בדבש תמרים, והנודר מן הסתוניות אסור אף בחומץ סתוניות; וחכמים מתירין – בגמרא מבואר, שדברי חכמים מוסכים על הנודר מן הסתוניות, שלדעת תנא קמא מותר בחומץ סתוניות ואסור בסתוניות עצמן, וחכמים חולקים ומתירין בסתוניות ואוסרים בחומץ סתוניות, שכן חכמים סוברים: אדם הנודר מדבר שאין אוכלים אותו אלא את היוצא ממנו, מותר בו ואסור ביוצא ממנו, שלא נתכוון הנודר אלא למה שדרכו לאכלו. ברם, הנודר מן התמרים, אף חכמים מודים שמותר בדבש תמרים ואסור בתמרים, הואיל והתמרים עצמם עומדים לאכילה.

באור משנה ט

משנתנו באה ללמד, שהנודר ממאכל מסוים, הריהו מותר במאכל דומה, הנקרא אף הוא באותו שם, אלא שיש לו שם לווי.

הנודר מן היין – כגון שאמר: קונם יין עלי, מתיר ביין תפוחים – שייך סתם הוא יין ענבים ולא יין תפוחים; מן השמן – הנודר מן השמן, מתיר בשמן שמשמן – שסתם שמן הוא שמן זית ולא שמן שומשמן. בגמרא אמרו, שדין זה נוהג דווקא בארץ ישראל, אבל בבבל שהיו משתמשים בעיקר בשמן שומשמן, הנודר שם מן השמן, אסור בשמן שומשמן, ומותר בשמן זית; מן הדבש – הנודר

אסור בו, והרי שאסור ברוטב ובקיפה. אָמְרו לֹו – חכמים רבי יהודה: וְכֵן הַדְּבָר! – באמת כך הוא הדין כדברי רבי טרפון, אבל אִימָתִי – הנודר מן הבשר אסור בכל המתבשל עם הבשר? בְּזִמְן שְׂיֵאמֶר – הנודר: בְּשֵׁר זֶה עָלַי – שאינו אוסר עליו בשר סתם אלא בשר המונח לפניו: שֶׁהַנֹּדֵר מִן הַדְּבָר וְנִתְעַרַב בְּאַחֵר – והדבר שנדר ממנו נתערב בדבר שהוא מותר בו, אִם יֵשׁ בּוֹ גְּנוּתָן טַעַם – אם יש בדבר שנדר ממנו בכדי ליתן טעם בדבר ההיתר שנתערב בו, אָסוּר – הנודר לטעום מכל התערובת. אבל הנודר מן הבשר סתם, אינו אסור אלא בבשר ממש, ומותר בכל המתבשל עמו, ואף ברוטב ובקיפה.

באור משנה ז

משנה זו היא המשך למשנה הקודמת, והיא מוסיפה ללמדנו, שיש הבדל בין הנודר ממין מאכל בכללו, כגון מן הבשר או מן היין, ובין הנודר ממאכל המונח לפניו, כגון האומר: יאסר עלי כקרבן בשר זה או יין זה, שכן הנודר מבשר או מין המונחים לפניו, עושה אותם על עצמו כחתיכת איסור, וכשהם גנותן טעם בתערובת, אף התערובת אסורה עליו; אבל הנודר מבשר או מין סתם אינו אוסר על עצמו אלא בשר או יין ממש שהוא בא לטעום ממנו, ואין הבשר והיין כחתיכות איסור לאסור בתערובת. הלכך מותר בתבשיל שיש בו טעם בשר או טעם יין.

הנודר מן היין – כגון שאמר: קונם יין עלי, מתיר בתבשיל שיש בו טעם יין – שאם נפל יין לתוך התבשיל ונתן בו טעם יין, הרי הוא מותר בתבשיל, כדעת חכמים במשנה הקודמת. אָמַר: קֹונָם יֵין זֶה שְׂאִינִי טַעַם – שאסר על עצמו יין הנמצא לפניו, ונפל לתבשיל – מאותו היין, אִם יֵשׁ בּוֹ גְּנוּתָן טַעַם – אם יש ביין שנפל בכדי ליתן טעם בתבשיל, הֲרִי זֶה אָסוּר – התבשיל אסור עליו, כמו שבארנו לעיל. הַנֹּדֵר מִן הָעֲנָבִים – כגון שאמר: קונם ענבים עלי, מֵתֵר בֵּיין – שלא אסר על עצמו אלא ענבים, ולא היוצא מהם; מִן הַזֵּיתִים – וכן הנודר מן הזיתים, מֵתֵר בְּשֶׁמֶן – מהטעם שבארנו לעיל, שלא אסר עליו זיתים, ולא היוצא מן הזיתים. אָמַר: קֹונָם זֵיתִים וְעֲנָבִים אֲלוֹ שְׂאִינִי טַעַם – שאסר עליו את הזיתים והענבים המונחים לפניו, אָסוּר בֵּהֶן – בזיתים ובענבים שנדר מהם, וביוצא מהן – ביין ובשמן, שהואיל ואמר "זיתים וענבים אלו", נאסרו עליו גם הפירות וגם היוצא מהם, כמו שבארנו לעיל. בגמרא מבואר, שהוא הדין אם אמר "קונם זיתים וענבים אלו עלי", שאסור בהם וביוצא מהם. ברם, אם אמר: קונם זיתים וענבים שאני טועם, ולא אמר "אלו", בעיה היא בגמרא אם גם בכגון זה אסור ביוצא מהם.

מסכת נדרים פרק ששי משנה ט
ריא
החמץ – מתר בחמץ סתוניות; מן הפרישין – מתר פקלומות; מן הירק – מתר בירקות השדה, מפני שהוא
שם לוי.

פירוש ברטנורא

ט קפלוטות. מין ממוני הכרתים הגדלים בא"י: שהוא שם לווי. הבא לומר ירקות שדה צריך לחבר שם לירק ולומר ירקות שדה. וכן כולם. אבל בשביעית
לפי שאין ירקות גינה מצויין שאין גדלן בלא עבודה ואוכלים ירקות שדה, לפיכך ירקות סתם בשביעית הוו ירקות שדה. משא"כ בשאר שני השבוע:

משניות מבוארות – קהתי

מן הדבש, מתר בדבש תמרים – שסתם דבש בלשון בני אדם הוא
דבש דבורים ולא דבש תמרים; מן החמץ – הנודר מן החומץ,
מתר בחמץ סתוניות – שסתם חומץ הוא יין שהחמיץ; מן
הפרישין – הנודר מן הכרישין, היינו כרתי, והוא מין ירק (הדומה
לבצל), מתר פקלומות – שאמנם מין כרישין הם, אבל הואיל
ויש להם שם בפני עצמם, אינם בכלל נדרו; מן הירק – הנודר מן
הירק, מתר בירקות השדה – הגדלים מאליהם, מפני שהוא שם
לוי – שכן ירקות השדה אינם נקראים "ירקות" סתם, אלא בשם לווי

שלחם "ירקות השדה", הלכך הנודר מירקות סתם אינו מתכוון אלא
לירקות הגינה. ברם, הנודר מן הירק בשנת השמיטה, הואיל וירקות
גינה אינם מצויים, שהרי אינם גדלים בלא עבודה, ומסתפקים בירקות
השדה הגדלים מאליהם, אסור בירקות השדה ומותר בירקות גינה.
במה דברים אמורים? במקום שאין מביאים ירק מחוצה לארץ, אבל
במקום שמביאים ירק מחוצה לארץ, אסור אף בירקות הגינה (נמדא).
יש מפרשים, שהפסקה האחרונה "מפני שהוא שם לווי" – הוא טעם
על כל הדברים ששינו במשנתנו (חדא"ש).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח סיון, תשי"ג
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מוה"ר אשר זעליג שי' שו"ב

שלום וברכה!

במענה על מכתבו עם המצורף, הסכום שנשאר מהוצאות תיקון הס"ת, שכאז"א מהמתפללים
נדבו כפי חכם למען תיקון הס"ת,

הנה נהניתי על אשר הי' די והותר, כי זהו סימן על טיב התענינותם והחביבות.

ובאשר בכל ענין צריך לחפש נקודה ואופן איך לחזק על ידו הרגש של יראת שמים הנמצא בכל
אחד ואחת מישראל בפנימיותו. הרי גם בזה, מהנכון אשר כת"ר יסביר לכאז"א מהמשתתפים הנ"ל,
את המבואר בספרים, אשר יש ששים רבוא אותיות לתורה, כנגד ששים רבוא נשמות ישראל, שהם כלל
ישראל, ומזה מובן אשר כאז"א צריך לדעת, שבו הדבר תלוי, לתקן את כלל ישראל, על ידי שיעשה -
בתורה ומצותי את כל התלוי בו ביתר שאת ויתר עז, וכמו שכשרות ספר תורה תלוי בזה, שכל אחת
מהאותיות אשר בה יהיו כשרות, והידור ס"ת - בזה שכל אות שבה תהי' מהודרה.

והדרך לזה - דרך סלולה היא, חיים על פי התורה ומצותי - פשוט כפשוטו בחיים היום יומיים.

מוסגר פה קטע משיחת ש"ק מברכין סיון, וכן קובץ מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע, שבו גם מכתב אודות הכנסת ס"ת לבית המדרש, ובטח הוא דבר בעתו, ואף שבנדון דידן
הוא תיקון ס"ת. ומובן, אשר בתוכנו יזכה את הרבים.

ברבחה ופ"ש כל המשתתפים והמשתתפות הנ"ל - שיחיו.

נ"ב. כיון שהם מעות השייכות לתיקון ס"ת, וידוע הכתוב בשו"ע יו"ד (סימן ע"ר סעיף ב')
שבימינו אלה הנה ספרי לימוד - זהו מעין ס"ת בימיהם, לכן מסרתי הכסף להקופה ממנה שולחים
ספרי קדש בשביל חדרים והשיבות.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

תנו רבנן אנשי משמר מתפללין על קרבן אחיהן — תמידים שבכל יום. אנשי משמר — אותן עשרים וארבעה שהיו בעריהן. בשני על יורדי הים — דכתיב בשני (בראשית א) "יהי רקיע בתוך המים", וצריך להזכיר ולרצות על הדבר. בשלישי על הולכי מדברות — דכתיב "ותראה היבשה" — תדי ראוייה יבשה להולכיה, שלא יזוקו מפני חיות רעות. ברביעי על האסכרא — שבו נתלו המאורות, וכתיב ביה (בראשית) "יהי מאורות" — מארת כתיב. ועל עוברות כו' — דכתיב ביה (שם) "ישרצו המים שרץ נפש חיה". מפני הנוצרים — שעושים אותו יום טוב שלהם. שלישי ליצירה — דאדם נברא ביום ששי, ובכל יום שלישי הוי חלוש, כדכתיב (בראשית לד) "ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים". נשמה יתירה — שנוטלין אותה ממנו, והוי חלש. נשמה יתירה — שמרחיבים דעתו לאכילה ושתייה. כיון ששבת — שח ושמר את השבת. ווי אבדה נפש — וינפש דורש בנוטריקון: ווי נפש. ככורים — אדם נכנס לתוך שדהו ורואה אשכול שביכר, תאנה שביכרה — קושר עליה גמי ועושה אותה בכורים. בקציעות — תאנים יבשים, כותשין אותן ועושין מהן עגולין. הכי גרסינן: והעלי על כתפיהן — (בוביא). במכתשת שלפנינו — שהוא במקום אחר לפני בסמוך. וזהו גונבי עלי — על שם שמתגנבין מן הפרוזדאות על עסקי עלי. הן הן בני סלמאי הנתופתי — כעין מעשה זה עשו.

שנמצאת בדרך שלפנינו, ובעלי שעל כתפנינו. וכו' שערנו מהן — מאותם השומרים, עיטורים בסלים — עיטור ויפו את הסלים שבתוכם הביכורים, והביאום לירושלים. ונקראו גונבי עלי מפני שהיו מתגנבים מן השומרים על ידי העלי, ובני קוצעי קציעות מפני שחתכו את עיגולי הדבילה במקצועות [איזמלים]. תנא, הן הן — כעין מעשה בני גונבי עלי, עשו בני סלמאי הנתופתי.

דף כז ע"ב: הגמרא מביאה ברייתא בענין התפילות במעמדות: תנו רבנן, אנשי משמר דהיינו אנשי המעמד שהיו בירושלים היו מתפללין על קרבן התמיד של אחיהם בני ישראל שיתקבל בראון, ואנשי המעמד מכ"ד משמרות שהתקבצו בעריהם, היו מתכנסין לבית הכנסת, ויושבין ארבע תעניות באותו שבוע, בשני בשבת, בשלישי, ברביעי, ובמישי, ומתפללים. ומפרטת הברייתא: בשני היו מתענים ומתפללים על יורדי הים שלא יזקו מסעירותיו, שביום זה נאמר במעשה בראשית (בראשית א ו) "יהי רקיע בתוך המים", ונרמז בזה על הים, שיש להתפלל ולרצות שלא יזקו ממנו. ובשלישי על הולכי מדברות שלא יזקו מחיות רעות, שביום זה נאמר (שם א ט) "ותראה היבשה", ונרמז שמתפללים שתהא ראוייה היבשה להולכיה. וברביעי על אסכרא — חולי בגרון הגורם לחנק שלא תיפול על התינוקות, שמאחר וביום זה נתלו המאורות, שנאמר בהם (שם א יד) "מארת' חסר ו", ונדרש מלשון מארה [קללה], יש סכנה ביום זה שלא תיפול האסכרא בתינוקות. ובמישי על עוברות ומיניקות, על העוברות שלא יפילו ולדותיהן, ועל המיניקות שייניקו את בניהם, שביום זה נאמר (שם א כ) "ישרצו המים שרץ נפש חיה", לרמז שיש להתפלל על התינוקות העתידים להולד ועל הנולדים שיחיו. ובערב שבת לא היו אנשי המעמד מתעניין, מפני כבוד השבת שלא יכנסו אליה מעונים, וקל וחומר שלא היו מתענים בשבת עצמה.

מבררת הגמרא: באחד בשבת מאי טעמא לא היו מתענים. משיבה הגמרא: אמר רבי יוחנן, מפני הנוצרים שעושים אותו יום טוב שלהם, ואם יתענו בו עלולים לזכור עליהם ויבואו לידי סכנה. רבי שמואל בר נחמני אמר, מפני שהוא יום שלישי ליצירה של אדם הראשון שנברא בערב שבת, וביום זה האדם חלוש, ואין לקבוע בו תענית. ריש לקיש אמר, מפני נשמה יתירה המסתלקת מן האדם בליל יום ראשון, דאמר ריש לקיש, נשמה יתירה ניתנה בו באדם בערב שבת ומרחיבה דעתו לאכילה ושתייה, ובמוצאי שבת נוטלין אותה ממנו ונהיה חלוש, שנאמר (שמות לא יז) "שבת וינפש", ודורשים שבין ששבת — שח ושמר את השבת ועברה, במוצאי שבת וי אבדה נפש, שדורשים בנוטריקון "וינפש" וי נפש, ולכן אין קובעים בו תענית.

דף כח ע"א: שנינו במשנה: ועמקם כהנים ולוים וכל מי כו' ובני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות.

מפרשת הברייתא: תנו רבנן, מה היו בני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות, כלומר מדוע נקרא שמם כך. אמר, פעם אחת נזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יביאו עצים למערכת, ושלא יביאו בכורים לירושלים, והושיבו פרוזדאות — שומרים על הדרכים, שישמרו שלא יעלו לירושלים עצים וביכורים, בדרך שהושיב ירבכם בן נכט שלא יעלו עשרת שבטי ישראל לירושלים להגל, שחשש שיחזרו למלכותו של רחבעם המלך בירושלים (ראה מלכים א' יב). ומה עשו הכשרין (שבאותו הדור) ויראי החטא [שבאותו הדור] כדי להביא את הביכורים, הערימו והביאו סלי פירות הבכורים וחיפום בקציעות — תאנים שלא יראום, ונטלום, ועלי שהוא כלי כתישת הקציעות נטלו על כתפיהן, ועלו לירושלים. ובין שהגיעו אצל הפרוזדאות, אמרו להם השומרים להיכן אתם הולכין, אומרין להם הכשרים, לעשות שני עיגולי דבילה — תאנים יבשות כתושות במכתשת שלפנינו, וכו' שערנו מהן — מאותם השומרים, עיטורים בסלים — עיטור ויפו את הסלים שבתוכם הביכורים, והביאום לירושלים. ונקראו גונבי עלי מפני שהיו מתגנבים מן השומרים על ידי העלי, ובני קוצעי קציעות מפני שחתכו את עיגולי הדבילה במקצועות [איזמלים]. תנא, הן הן — כעין מעשה בני גונבי עלי, עשו בני סלמאי הנתופתי.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

ברייטא המביאה את המעשה: תנו רבנן, מה הן בני סלמאי הנתופתי. אמרו, פעם אחת נזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה, והושיבו פרוזדאות על הדרכים בדרך שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל. מה עשו יראי חמא שבאותו הדור, הביאו גזירה - גזרי העצים שלהם, ועשו מהם סולמות, והניחו אותם על בתיהם והלכו להם לירושלים. ובין שהגיעו אצלן - אצל השומרים, אמרו להם להיכן אתם הולכין, אמרו להם להביא גזלות משובך שלפנינו, ונעשה זאת בסולמות שעל כתפנו. ובין שעברו מהן פירקום והביאום והעלום לירושלים למערכה. ועליהם ועל ביוצא בהם הוא אומר (משלי י ז) 'זכר צדיק לברכה' שמסרו עצמם על המצוות, ועל ירבעם בן נבט והבכרי שעשו להיפך נאמר (שם) 'ושם רשעים ירקב'.

אגרות קודש

ב"ה, ט' תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

זה עתה קבלתי מכתבו המהיר מבר"ח תמוז, ולחביבותא דמילתא ממחר הנני לענות עליו שלא בסדר תור המכתבים, ועיקר מכתבי הוא לכתוב לו ישר כחו וישר חילו לאורייטא אשר לקח ע"ע לעשות כפי כחו בהרמת קרן... וידוע מאמר הקב"ה כשאני מבקש איני מבקש אלא לפי חסם אבל לאידך גיסא ידוע פסק רז"ל כל המוסיף מוסיפין לו, וכיון שגש בחשק ובמרץ לעבודתו בקדש זו הרי מזמן לזמן יוסיפו לו מלמעלה ג"כ כחות להגדיל תורה ולהאדירה, ואשרי וטוב חלקו והאריכות בזה אך למותר.

ובמה שכותב במכתבו:

(א) איך להתנהג עם תלמיד שיש חשש שישפיע לרעה על חבריו, אם להרחיקו מכותלי הישיבה אף שעיי"ז יוגרם לו היזק, או לא. הנה פשיטא אשר היזק היחיד והיזק הרבים הזהירות בהיזק הרבים קודם, אבל במקרים שאפשר להשפיע על התלמיד שלא לקלקל (שרק לעתים רחוקות ביותר א"א זה), ובדרכי קירוב, הנה על פי רוב משנים הנהגת התלמיד בתחלה שלא לקלקל אחרים ואח"כ גם לתקן את עצמו.

(ב) אם עליו להשתדל בקירוב עוד אברכים ונערים בכדי שיכנסו בהישיבה או שימסור את עצמו רק על תלמידי הישיבה דעתה. הנה ההכרח דענין הראשון היינו להגדיל מספר התלמידים הרי פשוט הוא, אלא שבזה יש להעמיס העבודה בקירוב והמשכה זו על שאר אברכי אנ"ש וגם על אנ"ש עצמם הנמצאים תמיד בעיר, והשי"ת יצליחם והוא יעזור להם רק מזמן לזמן כפי הצורך.

(ג) שאלתו הפרטית שיש לו תפילין דרבינו תם, ואם יתחיל בהנחתם. הנה אם נזהר הוא בטבילת עזרא - בלי"ג - ומתפלל נוסח אר"י והתפילין בדוקים הם, יעשה כנ"ל ובפרט עתה שהתחיל בתוספת עבודה בהפצת פנימיות התורה אשר זהו ג"כ אחד החילוקים בפנימיות הדברים בין תפילין רש"י ור"ת, שהתפילין דרש"י בלשון הקבלה הם מוחין דאימא ושייכים יותר להבנה והשגה והוא נגלה דתורה, ותפילין דר"ת בלשון הקבלה הם מוחין דאבא ושייכים יותר להעניינים דתורה דהנחה בנפש - אפלייג - ולא כ"כ בהבנה והשגה שהיא פנימיות התורה, וראה ג"כ תורה אור פ' שמות נב, סע"ב.

מוסג"פ קונטרס והרשימה שהו"ל לחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל שבטח יזכה בתוכנם באופן המתאים את תלמידי הישיבה וכל השייכים לזה, והשי"ת יצליחו בכל הנ"ל.

בברכת הצלחה.

פרק שישי - קדשי קדשים

משנה

שנינו לעיל (מז), שקדשי קדשים דינם להישחט בצפון העזרה, משנתניו דנה האם המזבח עצמו גם כשר לשחיטתם:

קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח החיצון, רבי יוסי אומר באילו נשחטו בצפון ושחיטתם כשירה, רבי יוסי ברבי יהודה אומר, מחצי המזבח ולמזרח – החלק הדרומי של המזבח, דינו כדרום – כדרום העזרה, ופסול לשחיטת קדשי קדשים, מחצי המזבח ולמזרח – החלק הצפוני של המזבח, דינו כצפון, וכשר לשחיטתם.

גמרא

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן, אומר היה רבי יוסי, כוליה מזהב בצפון קא – כל המזבח עמד בצפון העזרה, שהוא מקום הראוי מעיקר הדין לשחיטת קדשי קדשים. ומאי באילו – ואם כן מדוע נקט רבי יוסי במשנתניו בלשון 'כאילו' שחטו בצפון, הלא כאשר שוחט בראש המזבח, נמצא ששחט ממש בצפון העזרה, התשובה לכך היא, מהו דתיקא דענין על דרך וליכא – שמה תאמר שצריך לקיים את הפסוק האמור בקדשי קדשים (ויקרא א יא), וקשח אתו על דרך המזבח צפנה, שלפי פשוטו, הכוונה 'לצד המזבח', ואילו על גבי המזבח לא מתקיים פסוק זה, קא משמע לן – משמע לנו רבי יוסי שאין הדבר כן, אלא אף על גבי המזבח שחיטתם כשירה, כאילו נשחטו ממש בצפון העזרה.

רבי זירא הבין, שרבי יוחנן למד את שית רבי יוסי, מתוך דבריו במשנתניו, שכיון שבמשנה אמר ששחיטה כשרה על גבי המזבח, מוכח שסובר שהמזבח היה בצפון. ולכן מקשה לרב אסי:

אמר ליה רבי זירא לרב אסי, אלא מעתה – עכשיו שאתה אומר שלרבי יוסי המזבח היה בצפון, ולכן כל המזבח כשר לשחיטת קדשי קדשים, אם כן לרבי יוסי ברבי יהודה שהכשיר במשנתניו רק את החלק הצפוני של המזבח ולא את החלק הדרומי, הכי נמי – האמנם הוא סובר דמקום המזבח היה חציו בצפון וחציו בדרום. וכי תיקא הכי נמי – ואם תרצה לומר שאכן כך הוא סובר, קשה, והא אתה הוא דאמרית משמיה דרבי יוחנן, מודי רבי יוסי ברבי יהודה, שאם שחטן בגגותן פסולות, כלומר, שאמנם רבי יוסי ברבי יהודה הכשיר את החלק הצפוני של המזבח לשחיטה, אבל מודה שאם שחט קדשי קדשים על קרקע העזרה במקום שתחת החלק הצפוני של המזבח, שחיטתו פסולה, ועל כרחך, שהטעם לכך הוא משום שמקום זה אינו בצפון, אלא בדרום העזרה, ומוכח שרבי יוסי ברבי יהודה סובר שכל המזבח היה בדרום.

אמר ליה רב אסי לרבי זירא, באמת רבי יוחנן שאמר שרבי יוסי סובר שכל המזבח בצפון, לא למד את ממשנתניו אלא כך היתה קבלה בידו מרביתיו, והמחלוקת במשנתניו לגבי הכשר שחיטת קדשי קדשים בראש המזבח, אינה תלויה במקום המזבח, ולעולם אף שלדעת רבי יוסי ברבי יהודה כל המזבח היה בדרום העזרה, מכל מקום הכשיר את חציו הצפוני, אלא הכי קאמר רבי יוחנן – כך ביאר רבי יוחנן את מחלוקתם במשנתניו, ששניהם מקרא אחד דרשו, שנאמר (שמות כ כא) 'מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליי את עולותיך ואת שללך', ומבואר בפסוק זה שהמזבח כשר לשחיטת עולה ושלמים, רבי יוסי סבר שמשמעות הפסוק היא שכולו ראוי לעולה וכולו ראוי לשלמים, ורבי יוסי ברבי יהודה סבר שעל כרחך כוונת התורה שחציו לעולה וגם לשלמים, וחציו רק לשלמים, דאי סלקא דעתך כולו לעולה כשר, קשה, השתא כולו לעולה כשר כולו לשלמים מיבעיא – עכשיו שאמרה התורה שכל המזבח כשר לעולה, וכי צריכה להוסיף ולומר שכולו כשר לשלמים, והלא קל וחומר הוא, שהרי אם עולה שכשירה רק בצפון העזרה, כשירה על גבי המזבח, שלמים שראויים להישחט בין בצפון ובין בדרום וכמבואר לעיל (נה), כל שכן שראויים להשחט על גבי המזבח, אלא ודאי אין שחיטת עולה כשירה בכל המזבח, ולכן צריך פסוק ללמד ששחיטת שלמים כשירה בכל המזבח.

הגמרא מבארת מה ישיב רבי יוסי על טענתו של רבי יוסי ברבי יהודה, ואיך – ורבי יוסי סבר, שאיצטריך – צריך פסוק לרבות שהמזבח כשר לשלמים, ואין ללמדם בקל וחומר מעולה, משום שאם היה נאמר רק בעולה שכשירה על גבי המזבח, סלקא דעתך אמינא – היה עולה בדעתך לומר, עולה הוא דחייק ליה מקום – דווקא בעולה שדחוק לה המקום בעזרה, שהרי שחיטתה כשרה רק בצפון, ולפעמים יש הרבה קרבתות עולה וצר להם המקום, לכן התורה הוסיפה לה את מקום המזבח לשחיטה, אבל שלמים דלא דחיק ליה מקום, שהרי שחיטתם כשרה בכל העזרה, אימא לא – הייתי אומר שבהם לא התירה התורה לשחוט על גבי המזבח, קא משמע לן – על כן משמיעה לנו התורה שהמזבח כשר גם לשלמים.

גופא, אמר רב אסי אמר רבי יוחנן, מודי רבי יוסי ברבי יהודה שאם שחטן בגגותן פסולות – אם שחט קרבתות עולה בקרקע שכנגד החלק הצפוני של המזבח, פסולות, על אף שצפון המזבח כשר לשחיטת קדשי קדשים. אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבנא, מאי – מה הכוונה בגגותן פסולות? אילימא – אם נאמר שהכוונה ששחט על האמה יסוד או על האמה סוכב, קשה, שהרי האי – מקום זה, גופיה דמזבח הוא – הוא מגוף המזבח ולא כנגדו, ובדאי רבי יוסי ברבי יהודה מכשיר את השחיטה שם כדין כל החלק הצפוני של המזבח. ועוד קשה, מאי – מה הוא הלשון בגגותן פסולות, הלא היסוד והסוכב אינם בקרקע שכנגד מקום המזבח, אלא הם על המזבח. וכי תיקא – ואם תרצה לומר שהכוונה לאופן דעבדי ו-שעשהו מחילות בקרקע שתחת המזבח ושחטו בהו, קשה, וכי תיקא גוונא מי חיי מזהב – באופן זה האם בכלל המזבח כשר, והתניא, נאמר (שמות כ כא) 'מזבח אדמה תעשה לי' ומכאן שצריך שיהיה המזבח מחומר (מאדמה) [באדמה], דהיינו, שלא יבנו לא על גבי מחילות ולא על גבי יסוד – אולמות בעלי תקרה כפופה בעגול כמין קשת.

רבנא מבאר לרב אחא מדיפתי, מה הכוונה 'כנגד בקרקע'. מתרצת הגמרא: לא צריכא – לא הוצרך רבי יוחנן לומר דין זה בשם רבי יוסי ברבי יהודה, אלא לאופן דבצורה צפונה – שקיצרו את המזבח, ועתה שוחט בקרקע העזרה במקום שקודם לכן היה מובת, שבוה מודה רבי יוסי ברבי יהודה שפסול, ודיינו משום שסובר שכל המזבח היה בדרום העזרה.

בסוגיא לעיל התבאר, שרב אסי השיב לרבי זירא, שמה שאמר רבי יוחנן שרבי יוסי סובר שכל המזבח היה בצפון, לא למד זאת ממשנתניו, אלא קבלה היתה בידו מרביתיו. רבי זירא מברר האם יש מקור במשנה, שאכן רבי יוסי סובר כן:

אמר רבי זירא, אפשר איתא להא דרבי יוחנן – היתכן שיש את שמועתו של רבי יוחנן, שאמר שרבי יוסי סובר שכל המזבח היה בצפון, ולא תניא לה בכתבית? – ולא שנינו על כך שום רמז במשנה. נפק דין ואשכח – יצא רבי זירא, ודקדק במשניות, ומצא רמז לכך במשנה, דתני במסכת תמיד (טז) לגבי הדברים הנעשים במקדש לקראת הקרבת התמידי, שלאחר שסדרו את המערכה הגדולה של העצים על המזבח, ביררו משם – בחרו מלשכת דיר העצים, עצי האניה יפים, והעלום על המזבח החיצון, כדי לסדר מערכתה – עריכת עצים? שניה של קמרת, והיו מסדרים אותה, כגון מערכת דרומית, משוך מן הסדר כלפי צפון ארבע אמות וכמות העצים שלקחו היתה באומדן – כפי מה שמשערים שיעשו העצים חמש סאין גחלים. ובשבת, כמות העצים שלקחו היתה באומדן – כפי מה שמשערים שיעשו העצים משלש אמות גחלים, והטעם שבשבת הוצרכו ליותר גחלים, הוא משום ששם אין גחלים, על מערכה זו היו נותנין שני בויבי לבונה של לחם הפנים להקטירם, וצריך שיהיה מספיק גחלים גם לזה. ולגבי מה שנתנה המשנה סימן למקום המערכה את 'קרן מערבית דרומית משוך ארבע אמות לצפון', יש לשאול, ויאי סיקא – מה משמעות סימן זה, כלומר, מדוע דווקא מקום זה נקבע למקום המערכה. משיב רבי זירא, רבי יוסי היא, שלפי דבריו אנו מוכרחים לעשות את המערכה דווקא במקום זה, וכפי שיבואר דתניא – ששנינו בברייתא,

זבחים. פרק שישי – קדשי קדשים דף נח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזליץ) רטו רש"י תוספות

קדשי קדשים. כאילו נשחטו בצפון. בנמ' יליף עממא: נמ' אמר רבי יוחנן אוסר היה בו. גמרא גמיר לה רבי יוחנן: מאי כאילו. הא דרבי בצפון נשחט: אלא מעתה בו. קס"ד דרבי יזרא דממנתי גמיר לה רבי יוחנן להא דאמר היה רבי יוסי: מודה רבי יוסי ברבי יהודה. אע"פ שבכשיר לזבח מחציו לצפון מודה הוא שאם שחטו בכנגד אותו מקום מתחתיהם

בקרע פסולות ולקמיה מפרש היאך יכול לשחוט תחת המזבח: א"ל. רב אסי הכי אמר ר' יוחנן בו' כלומר אומר היה רבי יוסי דקאמר ר' יוחנן לעיל לאו ממנתי גמיר אלא הכי גמיר לה מרבתי ומתניתין לאו במקום מזבח פליגי דנימא רבי יוסיאן כולה בצפון ור' יוסי בר' יהודה נימא חציו צפון אלא מדרשא דקרא: ה"ג כולו לעולה וכולו לשלמים. כולו ראוי לשחיטת עלה דקדשת שחט עליו מגזירת הכתוב וכולו ראוי לשלמים שהשלמים שחיטין אף בצפון מקיז בפירקין דלעיל (דף נח) דרחיק לה מקום. שמקומן קטן ורחוק שאין כשר לה אלא צפון ופעמים שהעולות מרובות וצר להם המקום והכשיר לזון הכתוב ראש המזבח: מאי כנגדו בקרע. הא ליכא לפרושי כנגדו ברצפה למורה המזבח ובמערב דאם כן לא הוה קשיא מילתא לרב אסי לעיל דמהכא ליכא למילף דלית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה חצי המזבח עומד בצפון דאפילו הוא צפון נמי פסיל ליה לרבי יוסי וברבי יהודה ואפילו סמוך לכותל העזרה צפוני פוסל אם משוך מכנגד וזית המזבח צפונה למורה או למערב דדייקין על ירך כדאמר בפ"ב (לעיל כו.) איהו צפון מקיר מזבח צפוני עד כותל עזרה צפונית כנגד המזבח כולו אבל משוך מכנגד המזבח לא הלך על כרחי האי כנגדו דילפינן מינה דמקום המזבח לאו צפון הוא תחתיו קאמר ומאי היא: אי נימא. אם שחטן על בניסת הסוכב והיסוד האי לאו כנגדו הוא אלא מזבח ממש ומכשר בה רבי יוסי בר' יהודה כדקתני מחצי המזבח לצפון: כיפין. אולמים ארקמלו: דבצריה בצור. אם נמלך לקצר את המזבח ושאר מחצה של צפון פניו ושחט שם פסולות ואע"ג דירך הוא פסיל ליה אלא סבירא ליה בדרום עזרה הוא דאי לא אמאי פסיל ליה: אפשר אימא לה דא' יוחנן דאמר אומר היה רבי יוסי כוליה מזבח בצפון קאי ולא תנינן לה שום רמז במשנה בששה סדרים: דק ואשכח. במשנת תמיד: בירור משם. מדיד העצים: עצי תאנה יפין. בשל תאנה היו רגילין וטעם אגדה הוא שבו היתה תקנה לאדם הראשון ויעשו להם תעורות: מערכה שניה של קשרת אצל מערכה גדולה היו מסדרין מערכה קטנה לטיוט ממנה גזלים להכניס על מזבח הפנימי שלשה קבין לכל בקר וערב להקטיר עליהם קטרת ובמסכת יומא בפרק טרף בקלפי (דף מה) בסופיה ילפינן מקרא דעל מזבח החיצון צריך להיות מערכה לכה: כנגד מערכת

משנה קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח, רבי יוסי אומר, כאילו נשחטו בצפון. רבי יוסי ברבי יהודה אומר, מחצי המזבח ולדרום, בדרום. מחצי המזבח ולצפון, בצפון: גמרא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן, אומר היה רבי יוסי, כוליה מזבח, בצפון קאי, ומאי כאילו. מהו דתימא, בעינן על ירך ולפיא, קא משמע לן. אמר ליה רבי יזרא לרב אסי, אלא מעתה, לרבי יוסי ברבי יהודה, הכי נמי דחצי בצפון וחצי ודרום. וכי תימא הכי נמי, והא את הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן, מודי רבי יוסי ברבי יהודה, שאם שחטן כנגדו בקרע פסולה. אמר ליה, הכי קאמר רבי יוחנן, שניהם מקרא אחד דרשו, 'וזבחת עליו את עולותיו ואת שלמיו'. רבי יוסי סבר, כולו לעולה וכולו לשלמים. ורבי יוסי ברבי יהודה סבר, חצי לעולה וחצי לשלמים. דאי סלקא דעתך, כולו לעולה פשר, השתא כולו לעולה פשר, כולו לשלמים מביעאי. ואידך, איצטרך, סלקא דעתך אמינא, עולה הוא דרחיק ליה מקום. אבל שלמים דלא רחיק ליה מקום, אימא לא. קא משמע לן. גופא, אמר רב אסי אמר רבי יוחנן, מודי רבי יוסי ברבי יהודה שאם שחטן כנגדו בקרע, פסולות. אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא, מאי כנגדו בקרע. אילימא, אמה יסוד אמה סובב, האי גופיה מזבח הוא. ועוד, מאי כנגדו בקרע. וכי תימא, דעביד מחילות בקרע ושחיט בהו, וכי האי גוונא, מי הוי מזבח. והתניא, 'מזבח אדמה תעשה לי', שיהא מחובר (מאדמה) [באדמה], שלא יכנונו לא על גבי מחילות ולא על גבי פיפין. לא צריכא, דבצריה בצורי. אמר רבי יזרא, אפשר איתא להא דרבי יוחנן, ולא תנינא לה במתניתין. נפק, דק ואשכח. דתנן, בירור משם עצי תאנה יפין, לסדר מערכה שניה של קשרת, כנגד קרן מערכת דרומית, משוך מן הקרן פלפי צפון, ארבע אמות באומד חמש סאין גזלים. ובשבת, באומד שמונה סאין גזלים, שישם היו נותנין שני פזיזי לבונה של לחם הפנים. ומאי סימנא, רבי יוסי היא. דתניא, רבי

קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח. מדאורייתא שחט לכתחלה בדרשין מזבחת עליו ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרביץ גללים: כולו לשלמים. ואע"ג דקסבר ליה כולו מזבח בצפון קאי אפילו הכי איצטרך לן לעיל קרא להכשיר צפון לשלמים דמהכא לא נפקא דעל המזבח גזירת הכתוב הוא כי היכי דמכשר רבי יוסי ברבי יהודה מחציו ולצפון לעולה אע"ג דכנגדו בקרע פסולות דדרום הוא אלא דעל המזבח גזירת הכתוב: משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות. כולה שמעתא משמע דגזלים דיום הכפורים צריך ליקח כנגד הפתח וצריך לומר דהיינו לכתחילה אבל דיעבד כשר אפילו דהאי גיסא דהאי גיסא כדאמר בפרק טרף בקלפי (יומא מה: מו. ע"ש דה' אב) ואיצטרך מעל המזבח ואיצטרך מפני ה' וא"ת מהכא תיתי עיובא דאיצטרך קרא לאכשורי בדיעבד אין לו בדברים הנעשים בבגדוד לכן לא בפנים ולא בחוץ ובין לרבי יהודה ובין לרבי נחמיה ליכא עיובא וי"ל דאיצטרך משום דצורך פנים כפנים דמי כקטורת שחפנה קודם שחיטת הפר שלא עשה ולא כלום והדרוקה כתיב בה (ויקרא טז) דצורך פנים כפנים דמי וא"ת הכא משמע דלא מקרי לפני ה' אלא במערב וכן גבי נר מעריב בפ' שתי הלחם (מנחות דף נח) ואילו בסוף כל המנחות (באות מצה) (שם סא.) אמרינן לפני ה' במזרח גבי תנופת לוג שכן של מצורע ואשמו וכן גבי שחיטת כתיב לפני ה' ושריא בכל מקום בעזרה וי"ל דשחיטה ותנופת לוג אשם כתיב לפני ה' למעוטי בחוץ דתנופת אשם מחיים אבל גבי גזלים כתיב (ויקרא טז) מעל המזבח ונרות היו בדיכל אם כן לפני ה' למה לי לאו משום דבעינן במערב ומיהו קשה דבהוא שמעתא דכל המנחות באות מצה (גם זה שם) פריך עלה דאמרת במערב לפני ה' פ' גבי הגשת מנחה בפירקין ובריש הקומץ רבה (מנחות דף יט:) ומשני הני מילי מנחות דאיכרי חטאת חטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מורחית לא היה לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה משמע דאי לא בעיא יסוד הוה מכשרנא קרן דרומית מורחית להגשה ואע"ג דכתיב (לפננו) ה' ונראה לי בריך דאי לא כתיב לפני ה' בהגשת מנחה אע"ג דכתיב בה אל פני המזבח דהיינו דרום וגם איתקש לחטאת העוף ליסוד אבתי אמצע לצד דרום באמה של יסוד רחוק מקרן מערבי אבל קשה בלא היקשא לחטאת בעינן ליסוד מערב כיון דכתיב לפני ה' לגלות מערב מנו גבי גזלי יום הכיפורים וגם כתיב פני המזבח דמשמע דרום וכן איתא לקמן בפירקין (דף סג.) בריך.

רבי

רבי ארבע אמות באומד חמש סאין גזלים. ובשבת, באומד שמונה סאין גזלים, שישם היו נותנין שני פזיזי לבונה של לחם הפנים. ומאי סימנא, רבי יוסי היא. דתניא, רבי

אמות שחטן בראש המזבח. מדאורייתא שחט לכתחלה בדרשין מזבחת עליו ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרביץ גללים: כולו לשלמים. ואע"ג דקסבר ליה כולו מזבח בצפון קאי אפילו הכי איצטרך לן לעיל קרא להכשיר צפון לשלמים דמהכא לא נפקא דעל המזבח גזירת הכתוב הוא כי היכי דמכשר רבי יוסי ברבי יהודה מחציו ולצפון לעולה אע"ג דכנגדו בקרע פסולות דדרום הוא אלא דעל המזבח גזירת הכתוב: משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות. כולה שמעתא משמע דגזלים דיום הכפורים צריך ליקח כנגד הפתח וצריך לומר דהיינו לכתחילה אבל דיעבד כשר אפילו דהאי גיסא דהאי גיסא כדאמר בפרק טרף בקלפי (יומא מה: מו. ע"ש דה' אב) ואיצטרך מעל המזבח ואיצטרך מפני ה' וא"ת מהכא תיתי עיובא דאיצטרך קרא לאכשורי בדיעבד אין לו בדברים הנעשים בבגדוד לכן לא בפנים ולא בחוץ ובין לרבי יהודה ובין לרבי נחמיה ליכא עיובא וי"ל דאיצטרך משום דצורך פנים כפנים דמי כקטורת שחפנה קודם שחיטת הפר שלא עשה ולא כלום והדרוקה כתיב בה (ויקרא טז) דצורך פנים כפנים דמי וא"ת הכא משמע דלא מקרי לפני ה' אלא במערב וכן גבי נר מעריב בפ' שתי הלחם (מנחות דף נח) ואילו בסוף כל המנחות (באות מצה) (שם סא.) אמרינן לפני ה' במזרח גבי תנופת לוג שכן של מצורע ואשמו וכן גבי שחיטת כתיב לפני ה' ושריא בכל מקום בעזרה וי"ל דשחיטה ותנופת לוג אשם כתיב לפני ה' למעוטי בחוץ דתנופת אשם מחיים אבל גבי גזלים כתיב (ויקרא טז) מעל המזבח ונרות היו בדיכל אם כן לפני ה' למה לי לאו משום דבעינן במערב ומיהו קשה דבהוא שמעתא דכל המנחות באות מצה (גם זה שם) פריך עלה דאמרת במערב לפני ה' פ' גבי הגשת מנחה בפירקין ובריש הקומץ רבה (מנחות דף יט:) ומשני הני מילי מנחות דאיכרי חטאת חטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מורחית לא היה לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה משמע דאי לא בעיא יסוד הוה מכשרנא קרן דרומית מורחית להגשה ואע"ג דכתיב (לפננו) ה' ונראה לי בריך דאי לא כתיב לפני ה' בהגשת מנחה אע"ג דכתיב בה אל פני המזבח דהיינו דרום וגם איתקש לחטאת העוף ליסוד אבתי אמצע לצד דרום באמה של יסוד רחוק מקרן מערבי אבל קשה בלא היקשא לחטאת בעינן ליסוד מערב כיון דכתיב לפני ה' לגלות מערב מנו גבי גזלי יום הכיפורים וגם כתיב פני המזבח דמשמע דרום וכן איתא לקמן בפירקין (דף סג.) בריך.

רבי

מלמעלה ניתן להורים הרעיון איך לכוון לשם הבן או בת הנולדים.

רבי יוסי היא דתניא רבי יוסי אומר זה סימן. בדרך כל הניטל מבפנים ליתנן בחורז ולקמיה
מפרש מאי נידה: אינו נותן אלא בסמוך שאין לפנים. אינו ניתן בחורז על המזבח החיצון
אלא בסמוך לצד פנים שאין במזבח החיצון מקום הסמוך לפנים יותר ממנו. וכל הניטל
מעל מזבח החיצון ליתן בפנים אינו ניטל אלא ממקום שהוא סמוך לפנים. שאין מקום בכל

מזבח החיצון סמוך ממנו: כל הנישל בפנים לינתן
בחזק מאי ניהו אי ניטא שירי הדם. דרשאות
הפנימיות לית לרביי שווייה דאם כללא הא
בהאי מצב ביה. דיתנין דרשון שבגדה הפתח
דכתיב ישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח
ותו כל הנישל בחזק לינתן בפנים מאי ניהו
אי ניטא נחלים של יום הכיפורים. שמוכסין
במחתה לפני ולפנים להקטיר דון מלא חפני
קטרת טמים דקה דאם הם נשלין ממזבח החיצון
כדכתיב מזבח המלני מלא מוצר המערב
ודרשני ביזמא (דף מה): איזוהו מוצר שמקצתו
לפני ה' ואין כולו לפני ה' זהו מזבח החיצון
ויהיב לו בה רבי יוסי כללא וסימנא דאין נישל

19 אלא ממקום שאין סמוך הימנו ופנים: בהריא
20 כתיב בזה. מלפני ה' הדיינו לצד פנים: אלא כל
21 כתיב בפנים לינתן בחוץ שני בידי לבונה.
22 הניטלן בשבת מן השולחן לינתן על מזבח
23 החיצון ואשמעין ר' יוסי שניתנין כנגד הפתח
24 דגמרי משרדים הפנימיים: והניטלן בחוץ לינתן
25 בפנים נחלים בכל יום. הניטלן ממערכה שנה
26 של טורת לינתן על מזבח הפנימי ואשמעין
27 רבי יוסי דניטלן מכנגד הפתח דגמרי מגחלים
28 של יודי' שקבע לון כנגד הפתח לנטילתן
29 והיני סימנא דתנא בגמסכת תמיד למערכה
30 שנה שהיא לנטילת גחלים ולהקטרת בויקין
31 שתהא בקרן דרומית מערבית ומשוכה לצפון
32 ארבע אמות שתהא מכוונת כנגד הפתח ומינה
33 פשטין דלר' יוסי כוליה מזבח בצפון קאי: ופאי
34 קסבר. שקצב למשיבת המערכה כן הורה ד'
35 אמרת: אי קסבר כוליה מזבח בדרום עורה קאי.
36 ומשיבת: ד' האמות לקרבה כנגד הפתח בא:
כ"ז אמות בני לפיתא. ולמשוך מקרן מערבית
מזבח

38 יצון שהמזבח בדרום נמצא שאין ממנו לפני הפתח אלא ה' אמות צפוניות שלו שכלה
39 מכנגד קרן יסוד המזבח הדרומי ולצפון קודם שהגיע לפתח וא"ל כסבר קדושת היכל
40 מן פתח ההיכל ה' אמות לכל צד שהיה רחבו כ' אמות ברתן במסכת מדות (דף
41 כנגד ההיכל: חד סרי בעי מיתאי. שהרי ט"ו אמותיו בדרום נמצאו מזה "א [אמות]
42 לפיתח. אלא על כרחך לא משכחת לה שנתהא משיבני ד' אמות הללו לקרב בעי
43 ה' אצל קרן דרומית והוון מקרבה ובמך אתה מוכחנה כנגד הפתח ו' אמות הללו ע"כ
44 מצי הפתח אלא חמשה דרומיות ובמך אמה יסוד ואמה סובב ואמה מקום הקרן ואמה
45 דין שייסוד חוצה להן מיד כדי שתהא אמה מן המערכה כנגד הפתח דכי מסגי לצפון
46 י אלא (אימא) רבי יהודה היא דאמר חציו בצפון וחציו בדרום עשר אמות אמצעיות
47 גר דרוב הללו של היכל ועובי כחליו שההיכל חללו כ' אמה ועובי של כחלו ו' אמות
48 ב. ומלמעלה בראש המזבח קחשיב להו ונמצא לפני הפתח שהרי נמשך ו' אמות לו
49 ויסי' **מאצץ**. למה ק' למשקלה מרבי יוסי דשמעת ליה דאמר אי יתינן אלא בסמוך
50 היה מובח בצפון קאי אימא לא היה עלולם קסבר חציו בדרום וחציו בצפון וכו' מרת ביה
51 נכישלן בצפון יתינן בחוץ ויתשלן בחוץ ויתנן בפנים הא כולי עלמא אית להו: ורב
52 מזבח בצפון קאי ומיהו לרבי יוחנן לא תסייעיה מינה דינמא רבי יוסי בן חלפתא היא
53 רבי יוסי הגלילי מוקמינן דשמעין ליה דאמר מזבח בצפון קאי אבל לרבי יוסי סתמא
54 שחזר **שנאמר**. בבית בן אהל מועד ובין המזבח וכתוב אחד אמר מזבח העולה שם
55 מה שיכול לקרבו באויר שבין מזבח לאהל מועד ובלבד שלא יהא מפסיק בין מזבח
לפסח:

ממכתב כ"ז סיוון, תשי"ד

59 כן עֲשִׂים וְשָׁבַע בְּעֵי לְמִיתִי, כלומר היה צריך להרחיק את
 60 המערכה השניה מהקֶרֶן הדרומית, לא רק ארבע אמות כמבואר
 61 במשנה בתמיד, אלא עשרים ושבע אמות. שהרי פתח ההיכל
 62 באמצע העזרה, ורחבו היה עשר אמות, חמש בצפון וחמש בדרום,
 63 ואם כל המזבח היה בדרום, נמצא שרק החמש אמות הצפונית
 64 של המזבח היו מול פתח ההיכל, וכיון שכל אורך המזבח היה
 65 שלושים ושנים אמה (כולל היסוד והסובב), אם כן צריך להרחיק
 66 מהקֶרֶן הדרומית עשרים ושבע אמות, ורק באמה העשרים
 67 ושמונה זהו שטח שכנגד פתח ההיכל ורק שם אפשר לסדר את
 68 המערכה. וְאִי נָמִי קֶסֶבֶר – וגם אם נאמר שסבר שקדושת הִיכָל
 69 וְאוֹלָם תְּרָא הִיא – קדושה אחת היא, ומול פתח האולם גם נקרא
 70 'מלפני ה'/' ומה שנאמר שצריך כנגד פתח אהל מועד, אין זה
 71 דווקא כנגד פתח ההיכל אלא אפילו כנגד פתח האולם, גם יהיה
 72 קשה, שאם כן עֲשִׂים וְתִרְתִּי בְּעֵי מִיתִי, כלומר היה צריך להרחיק
 73 את המערכה השניה מהקֶרֶן הדרומית עשרים ושנים אמות. שהרי
 74 פתח האולם היה באמצע העזרה, ורחבו עשרים אמה, עשר לצפון
 75 ועשר לדרום, ואם כל המזבח היה בדרום נמצא שרק העשר אמות
 76 הצפונית של המזבח היו מול פתח האולם, וכיון שכל המזבח היה
 77 שלושים ושנים אמה, אם כן צריך להרחיק מהקֶרֶן הדרומית
 78 עשרים ושנים אמות, ובאמה העשרים ושלוש לסדר את המערכה,
 79 כדי שתהיה בשטח שכנגד פתח האולם.
 80 וְאִי קֶסֶבֶר – ואם סבר שהמזבח עמד חֲצִי בַצִּפּוֹן וְחֲצִי בַדְרוֹם, יש
 81 מתקשות תר כרי בְּעֵי לְמִיתִי – צריך לתת אחת עשרה אמות
 82 מהקֶרֶן הדרומית עד למערכה השניה. שהרי אם המזבח היה
 83 בדיוק באמצע נמצא שרק עשר אמות אמצעיות שלו נמצאות מול
 84 פתח ההיכל, ומאחר שכל המזבח ארכו שלושים ושנים אמות,
 85 נמצא שכדי להגיע אל העשר האמצעיות צריך להרחיק אחד
 86 עשרה אמות מקצה המזבח. (ואלא) [וְאִי נָמִי] קֶסֶבֶר – ואף אם הוא
 87 סובר שקדושת הִיכָל וְאוֹלָם תְּרָא מְלִיטָא הִיא, ופתח אהל מועד
 88 מתקשות גם כנגד פתח האולם, גם יהיה קשה, שאם כן שִׁית בְּעֵי
 89 לְמִיתִי – שש אמות צריך להרחיק מהקֶרֶן הדרומית. שהרי כדי
 90 להגיע לעשרים אמה האמצעיות, צריך להרחיק שש אמות מקצה
 91 המזבח, ומדוע המשנה בתמיד הצריכה רק הרחקת ארבע אמות.
 92 מסיים רבי זירא את ההוכחה: אֵלָּא לֹא – אלא ודאי מְשֻׁם דְּקֶסֶבֶר
 93 בְּלוֹיָה מִזֶּבֶחַ בַּצִּפּוֹן קָא – משום שסבר שכל המזבח עמד בצפון,
 94 וסבר שאין קדושת היכל ואולם שזה, ונמצא שרק החמש אמות
 95 הראשונות של המזבח היו מול פתח ההיכל ודחינו מול חציו
 96 הפתוח, ואף בחמש אמות אלו אמרה המשנה
 97 שהמערכה צריכה להיות באמה החמישית בלבד, וְהִנֵּי אֲרָבַע
 98 אֲמוֹת – ואותם ארבע אמות שהצריך התנא להרחיק לכיוון צפון,
 99 הוא משום שמתוך החמש אמות, הוצא אֲמָה אחת של הַיְסוֹד
 100 הדרומי, וְאֲמָה של הַסּוּבֵב, וְאֲמָה של מִקְוֵם קְרִינָה – קרן מערבית
 101 דרומית שבראש המזבח, וְאֲמָה רִיקָנִית לְמִקְוֵם גְּזֵלִי הַכֹּהֲנִים, שיהיו
 102 יכולים להלך שם לסדר את המערכה, ורק באמה החמישית
 103 אפשר היה לסדר את המערכה, דְּכִי מְשֻׁם לְקַפִּיָּה מִפִּי – שאם היו
 104 מרחיקים את המערכה יותר מכך, תו לִיכָא פִתְחָא – ייתר לא יהיה
 105 זה מול פתח ההיכל. עלה בידינו, שרבי זירא חיפש ומצא משנה,
 106 שמוכח ממנה שרבי יוסי סבר שכל המזבח היה בצפון, וכשמועתו
 107 של רבי יוחנן.
 108 דוחה רב אדא בר אבהה את דברי רבי זירא: אִמָּר רַב אֲדָא בַר
 109 אֲהֵבָה, אין לדייק מכאן שרבי יוסי סבר שהמזבח היה בצפון, שהרי
 110 אפשר לומר, הָא מִנֵּי – שמשנה זו, ששנינו בה שהרחיקו ארבע
 111 אמות, בשיטת רבי יהודה היא, שמצינו שהוא סובר שהמזבח היה
 112 באמצע העזרה, דְּתִנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִזֶּבֶחַ מְמוּצָע וְעוֹמֵד
 113 בְּאֲמִצְעָה הָעוֹזָה, וְשְׁלִשִׁים וְשָׁתַיִם אֲמוֹת הָיוּ לוֹ, עֶשֶׂר אֲמוֹת
 114 האמצעיות שלו, מכוונות כְּנֶגֶד פִּתְחוֹ שֶׁל הִיכָל, אַחַת עֶשְׂרֵה אֲמָה
 115 מִיָּמִין – מצפון לפתח ההיכל, וְאַחַת עֶשְׂרֵה אֲמָה מִיָּסָן – מדרום
 116 לפתח ההיכל, נִמְצָא הַמִּזְבֵּחַ מְכוּוֵּן כְּנֶגֶד כָּל הַהִיכָל עִם עוֹבֵי כְּתָלָיו.

1 רַבִּי יוֹסִי אָמַר, זֶה סִימָן – כלל זה סימן הוא בידך, כָּל הַנִּשְׁטָל בְּפָנִים
 2 – כל דבר שנוטלים אותו מההיכל לִנְתֵן בַּחוּץ – ליתנו מחוץ
 3 להיכל על המזבח החיצון, אִינוּ נִתֵּן בְּכָל הַמִּזְבֵּחַ, אֵלָּא נִתֵּן בְּסֻמּוֹ
 4 לַצַּד פָּנִים וְלַהִיכָל, באופן שֶׁאֵין לְפָנִים – שאין במזבח החיצון מקום
 5 הסמוך יותר ממנו להיכל. וכמו כן כָּל הַנִּשְׁטָל בַּחוּץ לִנְתֵן לְפָנִים –
 6 כל דבר שנוטלים אותו מהמזבח החיצון, ליתן אותו בהיכל, אִינוּ
 7 נִשְׁטָל אֵלָּא בְּסֻמּוֹ שֶׁאֵין לְפָנִים – לוקחים אותו ממקום הסמוך
 8 להיכל, באופן שאין במזבח מקום סמוך יותר ממנו להיכל.
 9 רבי זירא מבאר לאלו דברים היתה הכוונה בסימן של רבי יוסי.
 10 מברר רבי זירא: מה שאמר רבי יוסי 'כָּל הַנִּשְׁטָל בְּפָנִים לִנְתֵן בַּחוּץ',
 11 מֵאֵי נִהוּ – לאיזה דבר היתה כוונתו. אֵילִימָא – אם נאמר שכוונתו
 12 היתה לְשִׁירֵי הַדָּם של חטאות הפנימיות, שהיו מזים
 13 מדמם בהיכל, ואת שירי הדם נוטלים מבפנים לשפוך אותם בחוץ
 14 על יסוד מזבח החיצון, ובא רבי יוסי ללמדנו שיש לשפכם במקום
 15 הסמוך לפתח, אין לומר כן, שהרי בְּהִירָא בְּתִיב בְּהוּ – מפורש כתוב
 16 בהם דין זה, שנאמר (ויקרא ד ט) 'וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קֶרְנֹת מִזְבֵּחַ
 17 קֹטֶרֶת הַסַּמִּים וגו' וְאֵת כָּל דָּם הַפֶּר יִשְׁפֹךְ אֶל יִסוֹד מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה
 18 אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד', כלומר שהנותר מן הדם צריך להיתן ביסוד
 19 מערבי שמול פתח ההיכל, וכיון שיש פסוק מפורש לכך, לא צריך
 20 רבי יוסי להשמיענו זאת, ומדוע הוצרך לומר כלל בענין זה. וְתו –
 21 ועוד יש לברר בדברי רבי יוסי, מה שאמר 'כָּל הַנִּשְׁטָל בַּחוּץ לִנְתֵן
 22 בְּפָנִים' מֵאֵי נִהוּ – לאיזה דבר היתה כוונתו. אֵילִימָא – אם נאמר
 23 שכוונתו היתה לְנַחֲלִים שֶׁל דָּם הַכֹּהֲנִים, שהיה לוקח הכהן הגדול
 24 מהמזבח החיצון להכניסם אל קֶדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, להקטיר שם קטורת
 25 סמים דקה, ובא רבי יוסי ללמדנו שלוקחם מהמקום הסמוך להיכל,
 26 אין לומר כן, שהרי בְּהִירָא בְּתִיב בְּהוּ – מפורש כתוב בהם 'וְלָקַח
 27 מִלֵּא הַמִּחְתָּה גִּחְלִי אֵשׁ וגו' מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלְּפָנֵי ה', ומזהכתוב 'מלפני
 28 ה'/' מבואר שצריכים להיטל מהמקום הסמוך לפתח ההיכל, ולא
 29 היה צריך רבי יוסי להביא סימן לדבר המפורש בכתוב.
 30 מבאר רבי זירא: אֵלָּא עַל בִּרְחָה כוונת רבי יוסי כן היא, במה
 31 שאמר 'כָּל הַנִּשְׁטָל בְּפָנִים לִנְתֵן בַּחוּץ', כוונתו היתה לִשְׁנֵי בְּיָדֵי
 32 לְבֹנֵה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים, שנלקחים בשבת מהשולחן שהיה בהיכל,
 33 וניתנים על מזבח החיצון, ובסימן זה מחדש לנו רבי יוסי, דְּנִמְרִי
 34 מְשִׁירִים – שנלמדים הם משירי הדם של חטאות פנימיות, שכשם
 35 ששירי הדם הניטלים מבפנים להיתן בחוץ על המזבח החיצון,
 36 נאמר בהם שניתנים 'מול פתח אהל מועד', כך שני בְּיָדֵי הַלְבוּנָה
 37 שגם הם ניטלים מבפנים להיתן בחוץ על המזבח החיצון, צריך
 38 לנתן 'מול פתח אהל מועד' כלומר במקום הסמוך ביותר לפתח
 39 ההיכל. ובמה שאמר 'הַנִּשְׁטָל בַּחוּץ לִנְתֵן בְּפָנִים', כוונתו היתה
 40 לְנַחֲלִים דְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא – לגחלים שלקחו בכל יום ויום מהמזבח
 41 החיצון מהמערכה השניה, והכניסום להיכל לצורך הקטרת
 42 הקטורת במזבח הפנימי, ומשמיע לנו רבי יוסי דְּנִמְרִין – שנלמדים
 43 הם מְנַחֲלִים שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים, שכשם שהגחלים של יום הכיפורים
 44 ניטלים מבחוץ להיתן בפנים ונאמר בהם שנוטלם 'מלפני ה'/' כך
 45 הגחלים של כל יום, שאף הם ניטלים מבחוץ להיתן בפנים, יש
 46 ליטלם 'מלפני ה'/' כלומר מהמקום הסמוך ביותר לפתח ההיכל.
 47 נמצינו למדים, שרבי יוסי נתן סימן וכלל, כדי ללמדנו שניתנת
 48 בְּיָדֵי הַלְבוּנָה, ונטילת הגחלים לקטורת צריך שיעשו כנגד פתח
 49 ההיכל. ושני דברים אלו נעשו במערכה השניה. והבין רבי זירא,
 50 שהמשנה בתמיד שאמרה שמקום המערכה השניה הוא בקרן
 51 מערבית דרומית ומשוכה לצפון ארבע אמות מקצה המזבח,
 52 בשיטת רבי יוסי היא שאמר שדרים אלו צריכים להעשות על
 53 המזבח סמוך לפתח ההיכל, ומזמנת כן המערכה צריכה להיות
 54 דווקא במקום זה וכפי שיתבאר להלן.
 55 מברר רבי זירא על פי זה, היכן עמד המזבח לדברי רבי יוסי: וְאִמָּא
 56 קֶסֶבֶר – מה סבר רבי יוסי, לגבי מקום המזבח, שלכן צריך להרחיק
 57 את המערכה השניה ארבע אמות לכיוון צפון, אִי קֶסֶבֶר בְּלוֹיָה
 58 מִזֶּבֶחַ בְּדְרוֹם קָא – אם סבר שכל המזבח עמד בדרום, קשה, שאם

עלה בידנו שלש שיטות לגבי מקום המזבח: רבי אליעזר בן יעקב
 סובר שהמזבח היה כולו בדרום, רבי יהודה סובר שהיה חציו
 בדרום וחציו בצפון, ורבי יוסי הגלילי סובר שהיה כולו בצפון וכן
 קיבל רבי יוחנן בדעת רבי יוסי בן חלפתא.
 מזבח וכן כבשן שנפגם פסול. הגמרא להלן מחדשת שכל
 הקדשים שנשחטו בזמן שהמזבח פגם, נפסלו. ומביאה מחלוקת
 אמוראים האם כל בעלי החיים שהיו קדושים בזמן זה נפסלו: אמר
 רב, **מִזְבֵּחַ שֶׁנִּפְגַּם, כָּל הַקֳּדָשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטוּ שָׁם – בַּעֲזָרָה, פְּסוּלִין,**
 כלומר כיון שנשחטו בזמן שאין מזבח, נפסלו. מוסיף רב, **וּמִקְרָא**
 ו–פסוק **הָיָה בְיָדֵינוּ שֶׁמִּמֶּנּוּ נִלְמַד דִּין זֶה, וְשִׁכְחֵנוּהוּ.**
 הגמרא מביאה מהו הפסוק שנשכח. מספרת הגמרא: **כִּי סָלַק רַב**
כְּהֵנָּה – כֹּאשֶׁר רַב כְּהֵנָּה עָלָה מִבֵּבֶל לֵארוֹץ יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר־חָתִיחַ
ו–מִצְאָן לְרֵבִי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי, דְּקָאָמַר מִשּׁוֹם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי,
מִנֵּין לְמִזְבֵּחַ שֶׁנִּפְגַּם שָׁכַל הַקֳּדָשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטוּ שָׁם פְּסוּלִין, שְׁנֶאֱמַר (שמות
כב) 'מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וְזִבְחָתָה עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת 'שְׁלֵמֶיךָ'
וְשֶׁלֶּחֶט וְשֶׁלֶּחֶט בַּפֶּסֶק זֶה, וְכִי עָלְיוֹ אֲתָה זִבְחָה – וְכִי שֹׁחֲטִים אֵת
הַקֳּרְבָּנוֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְהֵלֵא מִקּוֹם שְׁחִיתָה הַקֳּרְבָּנוֹת הוּא בִּרְצַפַּת
הַעֲזָרָה, אֲלֵא בֵּא הַפֶּסֶק לִלְמַד שֶׁשְׁחִיתָה קְדָשִׁים כְּשֶׁרַק רַק בְּשֶׁהוּא
(וְהַמִּזְבֵּחַ) שָׁלֵם וְלֹא בְּשֶׁהוּא חָסֵר, וְחִיבָת 'עָלְיוֹ' יֵשׁ לִירוֹשׁ כִּמוֹ
'בִּגְיִנוֹ' רַבְשִׁבִּילִי, שֶׁבִּשְׂבִּיל שֶׁהַמִּזְבֵּחַ שָׁלֵם, לֹכֵן אִפְשָׁר לִשְׁחֹט.
וְכִשְׁמַע רַב כְּהֵנָּה אֵת רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי דֹרֵשׁ כֵּן, אָמַר, הֵינִי קָרָא
דְּאִישְׁתְּמִיט לִיהִי לְרַב – זֶהוּ הַפֶּסֶק שֶׁנִּשְׁכַּח לָרַב.
 בדברי רב מבואר שרק הקדשים שנשחטו בזמן שהמזבח פגם,
 נפסלו, אבל שאר הקדשים שלא נשחטו לא נפסלו. הגמרא מביאה
 שרבי יוחנן חולק על כך. **וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֲחֵד זֶה וְאֲחֵד זֶה – בֵּין**
הַקֳּדָשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטוּ בִּזְמַן שֶׁהַמִּזְבֵּחַ הָיָה פֶּגֶם, וּבֵין אוֹתָם שֶׁלֹּא
נִשְׁחָטוּ עַד לֵאחֲרֵי שְׁחִיתָה אֶת הַמִּזְבֵּחַ, פְּסוּלִין. מִכֵּיוֹן שֶׁכֹּאשֶׁר
הוֹקְדָשׁ הָיוּ רְאוּיִים לְהַקְרִיב, וְכִשְׁנִפְגַּם הַמִּזְבֵּחַ נִדְּחוּ מִהַקְרִיבָה, אִם
כֵּן אִף לֵאחֲרֵי שִׁיתוּק הַמִּזְבֵּחַ שׁוּב אֵינֶם חֹזְרִים לְהִיט רְאוּיִים,
שְׁכִין שֶׁנִּדְּחוּ שׁוּב אֵינֶם נְרָאִים.
 מבררת הגמרא: **כְּפָאִי פְּלִיגִי, כְּלוּמַר מִדּוֹ טַעֲמָם שֶׁל רַב וְרַבִּי**
יוֹחָנָן, מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא: רַב קָרַב בְּעָלֵי חַיִּים אֵינֶן נִדְּחִים וְרַבִּי
יוֹחָנָן קָרַב בְּעָלֵי חַיִּים נִדְּחִין. כְּלוּמַר, רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן נִחְלָקוּ הָאֵם
יֵשׁ דִּין 'דִּיחוּ' בְּבַעֲלֵי חַיִּים בְּעוֹדָם חַיִּים, רַב שְׁסוּבֵר שִׁישׁ דִּין
דִּיחוּ רַק בְּבַעֲלֵי חַיִּים שְׁחוּטִים, סוֹבֵר שֶׁרַק הַקֳּדָשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטוּ
בִּזְמַן שֶׁהַמִּזְבֵּחַ נִפְגַּם נִפְסְלוּ וְנִדְּחוּ, וְאִילוּ רַבִּי יוֹחָנָן שְׁסוּבֵר שִׁישׁ
דִּין דִּיחוּ אִפְשָׁר בְּבַעֲלֵי חַיִּים בְּעוֹדָם חַיִּים, סוֹבֵר שֶׁכָּל הַקֳּדָשִׁים
שֶׁהָיוּ קְדוּשִׁים בְּשִׁלְשׁוֹת שֶׁהַמִּזְבֵּחַ נִפְגַּם נִפְסְלוּ, כִּיּוֹן שֶׁבִּשְׁעַת הַפֶּגֶם
נִדְּחוּ וְאֵינֶם רְאוּיִים.
מִיִּתְיָבִי, שֵׁנִינּוּ בִּבְרִייתָא, כָּל בְּהֵמוֹת הַקֳּדָשִׁים שֶׁהָיוּ קְדוּשִׁים עַד שֶׁלֹּא
נִבְנְה הַמִּזְבֵּחַ, וְאַחֵר קֵדָּה נִבְנְה הַמִּזְבֵּחַ, פְּסוּלִין. וְלִכְאוּרָה קִשְׁדָּה,
הֵאֱמַנְם גּוֹרָסִים בִּבְרִייתָא 'עַד שֶׁלֹּא נִבְנְה', וְהֵלֵא בְּאוֹפֵן זֶה הַקֳּדָשִׁים
דְּהוּיִין מְעִיקְרָא נִיגְהוּ. כְּלוּמַר, אִם אֲבָן כּוֹונָת הַבְּרִייתָא, שֶׁהוֹקְדָשׁוֹ
נִשְׁחָטוּ בִּזְמַן שֶׁהָיוּ בְּגוּלָה וְלֹא הָיָה מִזְבֵּחַ, אִם כֵּן דְּחוּיִים
מִהַהֲתַחֲלָה הֵם, שְׁמִיד כֹּאשֶׁר הַקֳּדָשׁוֹם לֹא הָיוּ רְאוּיִים לְהַקְרִיבָה,
וְאִם כֵּן קִשְׁדָּה מִכָּאֵן לֹא רַק עַל רַב אֵלֵא עַל כָּל מִי שְׁסוּבֵר שִׁדְּחוּ
מִעִיקְרוֹ אֵינּוּ דִּיחוּ. אֲלֵא, עַל כִּרְחָךְ צִרִיךְ לִגְרוֹס בִּבְרִייתָא, כֹּל
הַקֳּדָשִׁים שֶׁהָיוּ עַד שֶׁלֹּא נִבְנְה הַמִּזְבֵּחַ, כְּלוּמַר שֶׁהָיוּ בִּפְנֵי בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ הָרָאשׁוֹן קוֹדֵם שֶׁנִּחְרַב עַל יְדֵי נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל
וְנִשְׁאָרוּ חַיִּים עַד בִּנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי. נִמְצָא שֶׁקִּשְׁדָּה מִבְּרִייתָא
זוֹ עַל רַב שֶׁאִמַּר שֶׁאֵין בְּעָלֵי חַיִּים נִדְּחִים בְּעוֹדָם חַיִּים.
 מקשה הגמרא: אם מדובר בביריתא, על בהמות שהיו קודם
 שֶׁנִּבְנְה הַמִּזְבֵּחַ בְּחוּרְבֵּן בֵּית רֵאשׁוֹן, וְנִשְׁאָרוּ חַיִּים עַד שֶׁחֹזֵר וְנִבְנְה
 בֵּית שֵׁנִי, הֵא אֵיזְקֵין לָהּ – הָרִי נִהְיָ זָקֵנִים, שֶׁהָיוּ עֲבָרוּ שְׁבַעִים שָׁנָה
 בֵּין חוּרְבֵּן בֵּית רֵאשׁוֹן לִבְנֵי בֵּית שֵׁנִי, וְהָדִין הוּא שֶׁבִּהְמָה זָקֵנָה
 פְּסוּלָה לְקָרְבָּן, אִם כֵּן פְּשׁוּט שֶׁהֵם פְּסוּלִים גַּם בְּלֹא דִין דִּיחוּ, וְהֵיא
 מִשְׁנָה מְפֹרֶשֶׁת בְּבִכּוּרֹת (מא), וְלֹא צְרִיכָה הַבְּרִייתָא לְהַשְׁמִיעַ לָנוּ
 שֶׁבִּהְמָמוֹת שֶׁנִּשְׁאָרוּ מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרָאשׁוֹן פְּסוּלוֹת לְהַקְרִיבָה

המשך בעמוד מו

מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְגו' שֶׁם פָּתַח מִשְׁפָּן אֲהֵל מוֹעֵד, דְּהֵינּוּ שֶׁהַמִּזְבֵּחַ צִרִיךְ
לְהִיט מוֹל פָּתַח הַהֵיכָל, וְיֵשׁ לְדִיּוּק בַּפֶּסֶק, שְׁדוּקָא אֵת הַמִּזְבֵּחַ
אֵתָה מְנִיחַ בְּפָתַח אֲהֵל מוֹעֵד וְלֹא כִּיּוֹן בְּפָתַח אֲהֵל מוֹעֵד, דְּהֵינּוּ
שֶׁהִכּוּר לֹא יִצְוֶץ בֵּין הַמִּזְבֵּחַ לִבֵּין הַפָּתַח. וּמִשְׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלוֹ אֵנוּ
לְמַדִּים שִׁישׁ לְקָרַב אֵת הַכּוּיֹר כָּכֵל הָאִפְשָׁר לְאוּרִי שְׁבִין הַמִּזְבֵּחַ
לֵאחֵל מוֹעֵד, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְסִיק בִּינֵיהֶם. אִם כֵּן יִיָּכֵן הָיָה נִתְּנָו –
אֵת הַכּוּיֹר, בֵּין הָאוּלָּם וְלִמְזֵבֶחַ, אִךְ לֹא מִמֶּשׁ בִּינֵיהֶם, אֵלֵא מִשְׁוֹךְ
קִימָעָא ו–קָצַת] תְּרִדוֹם. דְּהֵינּוּ שֶׁהִכּוּר לֹא הָיָה כָּלֵל מוֹל קִיר
הַמִּזְבֵּחַ, אֵלֵא מִשְׁוֹךְ לְדִרּוֹם.
 מברר רב שריבא: **מָא קָסְבֵּר – מַה סוֹבֵר רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי, שֶׁלֹּכֵן**
הַצִּרִיךְ לְמִשְׁוֹךְ אֵת הַכּוּיֹר דְּרוּמִית לְמִזְבֵּחַ, וְאֵינוּ מְקִיִּים אֵת הַפֶּסֶק
וְנִתְּנָה אֵת הַכּוּיֹר בֵּין אֲהֵל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ כְּפִשְׁטוֹ. אִי קָסְבֵּר
בּוּלִיָּה מִזְבֵּחַ בְּדִרּוֹם קָא – שֶׁכָּל הַמִּזְבֵּחַ עֲמַד בְּדִרּוֹם, נִזְקָמִיָּה –
נַעֲמִיד אֵת הַכּוּיֹר שֶׁלֹּא מוֹל פָּתַח הַהֵיכָל, אֵלֵא מִהַמְקוֹם שֶׁמִּתְחִיל
בוֹתֵל הַהֵיכָל, וְלְדִרּוֹם, בֵּין הָאוּלָּם לְמִזְבֵּחַ, כְּפִשְׁט הַפֶּסֶק, וְלֹא הִיא
צִרִיךְ לְהִנְיָחוֹ דְּרוּמִית לְמִזְבֵּחַ. וְאִי נִמִּי קָסְבֵּר – וְגַם אִם סוֹבֵר
שֶׁקְדוּשַׁת הַיָּכָל וְאוּלָּם תְּרָא הִיא – קְדוּשָׁה אַחַת הִיא, וּמִמִּילָא אִם
נַעֲמִיד אֵת הַכּוּיֹר מִיד לֵאחֲרֵי סוּיִם פָּתַח הַהֵיכָל וְלְדִרּוֹם עֲדִיין יֵהֵא
זֶה מוֹל פָּתַח הָאוּלָּם, וּבִכָּלֵל מַה שֶׁאִסְרָה תוֹרָה לְהַעֲמִיד מוֹל
הַפָּתַח, עֲדִיין קִשְׁדָּה דְּנִזְקָמִיָּה אִף שֶׁלֹּא מוֹל פָּתַח הָאוּלָּם, אֵלֵא
מִהַמְקוֹם שֶׁמִּתְחִיל בּוֹתֵל הָאוּלָּם, וְלְדִרּוֹם, בֵּין הָאוּלָּם לְמִזְבֵּחַ,
וּמִדּוֹעַ צִרִיךְ לְמַשְׁכּוֹ לְהֵלֵן מִן הַמִּזְבֵּחַ.
 ואי נמי קסבר – וגם אם סבר שהמזבח היה חצי בצפון וחצי
 בדרום, ונמצא שש עשרה אמה מהמזבח נמצאים בדרום, עדיין
 קשה דנזקמיה מהמקום שמתחיל בוֹתֵל הַיָּכָל וְלְדִרּוֹם, בֵּין פָּתַח
 הָאוּלָּם לְמִזְבֵּחַ, וְאִי נִמִּי קָסְבֵּר – וְגַם אִם סוֹבֵר שֶׁקְדוּשַׁת הָאוּלָּם
 וְהַיָּכָל תְּרָא הִיא וְאֵין לְהִנְיָחוֹ גַּם מוֹל פָּתַח הָאוּלָּם, עֲדִיין קִשְׁדָּה
 דְּנִזְקָמִיָּה מִהַמְקוֹם שֶׁמִּתְחִיל בּוֹתֵל הָאוּלָּם וְלְדִרּוֹם, וְעֲדִיין נִמְצָא
 שֶׁמִּנְיָחוֹ מִמֶּשׁ בֵּין אוּלָּם לְמִזְבֵּחַ, שֶׁהָיוּ עֶשֶׂר אַמּוֹת מִפָּתַח הָאוּלָּם
 דוֹ בְּדִרּוֹם, וְחִצֵּי הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבְּדִרּוֹם הָיוּ שֶׁשׁ עֶשֶׂר אַמּוֹת, וְנִמְצָא
 שֶׁהַמִּזְבֵּחַ נִמְשָׁךְ אַחֵר פָּתַח הָאוּלָּם, עוֹד שֶׁשׁ אַמּוֹת, שֶׁכֵּן אִפְשָׁר
 לְהִנְיָח אֵת הַכּוּיֹר.
 מסיים רב שריבא את ההוכחה: **אֲלֵא לֹא – אֵלֵא וְדֵאִי מַה שֶׁאִמַּר**
רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי שֶׁצִּרִיךְ לְהִנְיָח אֵת הַכּוּיֹר דְּרוּמִית לְמִזְבֵּחַ, הוּא
מִשּׁוֹם דְּקָסְבֵּר בּוּלִיָּה מִזְבֵּחַ בְּצָפוֹן – שְׁסוֹבֵר שֶׁכָּל הַמִּזְבֵּחַ הִיָּה בְּצָפוֹן.
[מקשה הגמרא: וְנִזְקָמִיָּה מִיד לֵאחֲרֵי פָּתַח הַהֵיכָל בֵּין כּוֹתֵל הַיָּכָל
לְצָפוֹן. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: קָסְבֵּר קְדוּשַׁת הַיָּכָל וְאוּלָּם תְּרָא, וְלֹכֵן כִּי
נִמִּי מוֹקְמָת לָהּ – גַּם אִם תַּעֲמִיד אֵת הַכּוּיֹר מִבוֹתֵל הַיָּכָל וְלְצָפוֹן
עֲדִיין הָיָה לִיהִי בֵּין פָּתַח הָאוּלָּם לְמִזְבֵּחַ.
 מקשה הגמרא: וְנִזְקָמִיָּה מִבוֹתֵל אוּלָּם וְלְצָפוֹן – שֶׁנַּעֲמִיד אֵת הַכּוּיֹר
 בְּחֵלֶק הַצָּפוֹן שֶׁל הַעֲזָרָה, לְהֵלֵן מִפָּתַח הָאוּלָּם, בֵּין כּוֹתֵל הָאוּלָּם
 וְלְמִזְבֵּחַ. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: **אָמַר קָרָא – נִאֲמַר בַּפֶּסֶק (ויקרא א יא)**
וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפוֹנָה, וּמִכָּךְ שֶׁלֹּא נִאֲמַר 'עַל יָרֵךְ
הַמִּזְבֵּחַ צָפוֹן', לְרִשּׁוֹ, שֶׁצִּרִיךְ שֶׁהָיָה צָפוֹן פְּנִי מַזְבְּלִים, וּמֵאֲחֵר
שֶׁהִכּוּר הוּא 'כֹּל' לֹכֵן אֵין לְהִנְיָחוֹ בְּצָפוֹן, וְצִרִיךְ לְמוֹשְׁכוֹ לְדִרּוֹם.
נִמְצָא, שֶׁלְדַעַת רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי הַמִּזְבֵּחַ כּוֹלֵל הִיָּה בְּצָפוֹן, וְאֵת
הַכּוּיֹר אִי אִפְשָׁר כָּלֵל לְשִׁים בְּצַד צָפוֹן מִחַמַּת הַפֶּסֶק 'צָפוֹנָה', וְכִדִּי
לְקִיִּים אֵת הַפֶּסֶק 'בֵּין אֵהֵל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ', יֵשׁ לְהִנְיָח אֵת
הַכּוּיֹר בְּדִרּוֹם הַעֲזָרָה כִּנְגַד הַמְקוֹם שְׁבִין אֵהֵל מוֹעֵד וְהַמִּזְבֵּחַ.
נִמְצָאנוּ לְמַדִּים, שִׁשִּׁיטַת רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי, שֶׁכָּל הַמִּזְבֵּחַ הִיָּה בְּצָפוֹן,
וְעַל כֵּן אוֹמַר רַב שְׁרִיבָא שֶׁאִפְשָׁר לֹמַר שֶׁהַמִּשְׁנָה בְּמַסְכַּת תַּמִּיד
הִיא שְׁנִיָּה כְּשִׁישִׁיתוֹ, וְאֵין מִמֶּנָּה מִקּוֹר לְשִׁמּוּעָתוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם
רַבִּי יוֹסִי וְכֵן חִלְפֵתָא.]
 מבררת הגמרא: **מָאֵן תִּנָּא פְּלִיגִי עָלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי – מִי הוּא**
הַתָּנָא שְׁחוּלֵק עַל רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי, וְסוֹבֵר שֶׁהַמִּזְבֵּחַ לֹא הִיָּה כּוֹלֵל
בְּצָפוֹן. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא, דְּתַנָּיָא, רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמַר, דּוֹרְשִׁים אֵת הַפֶּסֶק 'צָפוֹנָה', שֶׁהָיָה צָפוֹן פְּנִי
מַזְבְּלִים, וְאִפְּלִי מִן הַמִּזְבֵּחַ. וְלִשְׁטִיתוֹ כָּל הַמִּזְבֵּחַ הִיָּה בְּדִרּוֹם.

זבחים. פרק שישי – קדשי קדשים דף נט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" ריט רש"י תוספות

פנוי מכלים. אע"פ שמזבח שעשה משה (אינו פנוי) וכלי היה כדאמר דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מכלי משאר כלים קאמר דצפונה אמובח קאי ואע"פ שהיה בצפון ננסין וקלונסות ושלחנות מסתמא הא דאמרה תורה פנוי מכלום משום שחיטה הוא והני צורך שחיטה ניהו:

שיהא צפון פנוי מכלים. אפילו מן המזבח צרים לדרקדק במתני' דמדות (דף לג) שלא תבסעך ורבי אליעזר בן יעקב ס"ל הכא כוליה מזבח בדרום קאי ובפ"ק דיומא (דף טז.) מוקמינן מתני' דמדות כ"א בן יעקב: **ובי** עליו אתה זובח. אע"פ דלעיל דרשינן עליו ממש הכא דייק משום דחבתה עליו משמע שמצוה לזבח עליו וכן לקמן (דף ג.) בבי ואכלה מצות אצל המזבח משמע שמצוה אלא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר:

עד שלא נבנה המזבח. דחויין מעיקרא הן אלא עד שלא נפגם ונפגם ומשני לא תרצי מתרצת לה. ותימא דא"כ משמע דפירכא קמיתא דחויין מעיקרא הוו ואפילו לו' יוחנן ואמאי הוא ר' יוחנן סבר גבי בהמה של ב' שותפין (קדושין דף ז.) דחוי מעיקרא הוי ועוד תנשי ליה ממתני' דמי שהיה נמא (פסחים דף צז.) הופרש נקבה לפסחו דקאמר דחוי מעיקרא הוי דחוי ויש לומר דהתם אין בידו לתקן מיקרי דחוי בדפרישית פ"ק (לעיל דף יב.) אבל הכא בידו לתקן המזבח ולכן משמע ליה הכא דכ"ע לא הוי דחוי מיד דהוא אמוחוסר זמן גופו ובבעלים כגון יולדת זב ומצורע שהפרישו קרבנם קודם זמנם ה"נ מפרש קרבנו להקריב לכשינבה בהמ"ק והוי כמחוסר זמן ולא חשיב נדחה וכן מוכח לקמן פ"ב (דף קיד.) דחובות שהקדישן בגלגל לגבי שילה היו מחוסר זמן וקריבי בשילה דלא אמרינן דחויין הן וקשה לי דבפ"ק (לעיל דף יב.) פריך לכן בתירא פסח היכי משכחת לה אי אפרשי' בצפרא דחוי מעיקרא הוא שאינו ראוי לשלמים לכן בתירא הואיל ומקצתו הוא ראוי לפסח בחצות מה בכך כיון דבידו להשחיתו עד חצות למה לא יהא כשר כמו מקדיש אותו לאחר שחיטתו בנו שראוי למחר ומקדיש בגלגל חובות כששרין בשילה. בריך. וא"ת אחתי כיון דחוי כמחוסר זמן כי ליכא מזבח דפריך דחויין מעיקרא הן אמאי אמר ר' יוחנן ב' השוחט והמעלה (לקמן דף קז.) דהמעלה בזמן הזה בחוץ חייב דקדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא הא אינו ראוי לפתח אהל ותנן גמי פרק בתרא (לקמן דף קיב.) אותו ואת בנו ומחוסר זמן בחוץ אינו אפילו בלא תעשה לרבנן ואם כן לרבי יוחנן אמאי מחייב משום שחוט חוץ ותו הא עדיפא מינה אמרינן בימא פרק שני שעירי (דף סג.) דשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות והיכל

מאי רבי יהודה. דתניא, 'ביום ההוא קידש המלך תוך החצר וגו' פי מזבח (שעשה משה) הנחשת אשר לפני ה', קטן מהיכל', דברים ככתבך, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי יוסי, והלא

שנשחטו שם פסולין: מודה רבי יהודה בדמים. דבעינן מזבח: דברים ככתבך. שקדש את הצרפה כולה לשם מזבח להקטיר עליה לפי שהיה המזבח קטן מהיכל ועלותו ושלמים שהקריבו לתוכת המזבח ואמרינן לקמן לרבי יהודה הכי משמע קרא כי מזבח אבנים אשר תחת מזבח הנחשת קטן היה: אמר לו רבי יוסי והלא כבר נאמר. במזבח שעשה משה במדבר שהיה

אלף

ולפתח היכן היה נתון משוך קיפא. מוית המזבח ולדרום נמצא שאינו כנגד המזבח כלל אלא בכין אהל מועד ולמזבח: ה"ג בת"כ ובמס' מדות ומדמערץ ליה רבי יוסי הגלילי למשכן מכנגד המזבח ולדרום והוא אינו צריך להרחיקו אלא מבין המזבח ולפתח פשוט מינה וכוליה מזבח בצפון קאי ולפיכך על כרחו הוא מושכו מכנגד המזבח כולו

שאם נתנו כלל כנגד המזבח א"א שלא יפסיק בינו ולפתח כדמפרש ואיל: **דמאי קסבר**. שלא קיים את המקרא שכתב בין אהל מועד ובין המזבח והוא מושכו קימנא: אי כוליה בדרום. הרבה מן המזבח יש בדרום כנגד היכל שלא כנגד הפתח והיה לו לתתו שם: לוקמיה מכותל היכל ולדרום. כלומר משמתחיל כותל פתח ההיכל ליסתם לדרום דהיינו בין פתח האולם ולמזבח וכנגד ההיכל שפתח האולם ערוף על של היכל ה' אמות לדרום: וא"כ סבר קדושת אולם והיכל חדא היא. ופתח אולם כפתח היכל והוצרך למושכו אף מכנגד פתחו של אולם: נוקמיה מפתחת כותל אולם ולדרום. הד"ל אכתי בכין האולם ולמזבח דכיון דכותל אולם ככותל היכל קרי ביה בין אהל מועד ולמזבח ומקמינן קראי שפיר: ואי נמי קסבר חציו בצפון בו' יש לו ט"ו אמה בדרום צא מהן ה' אמות של פתח עדיין יש לו מקום י"א אמה לתתו שם מכותל מדרום היכל דרום: וא"כ קסבר קדושת אולם והיכל חדא היא. והוצרך למושכו אף מכנגד פתח אולם נוקמיה ממקום סתימת פתח אולם ולדרום בכין האולם ולמזבח דעדיין בין שם מקום ו' אמות: אלא לאו משום דקסבר כוליה מזבח בצפון. קאי ודרומו של מזבח כולה לפני הפתח ואם היה נתנו כנגד המזבח כלל נמצא מופסק בין מזבח לפתח: ונוקמיה בין המזבח ולחיצה בצפון. בסתימת כותל ההיכל במחצית צפונית ולצפון: קסבר קדושת היכל בו'. ואינו רשאי להפסיק בין פתח אולם ולמזבח וכן מוקמת ליה מכותל היכל ולצפון ה"ל מופסיק בין אולם ולמזבח: שיהא פנוי מכלים. גרס הכא ויחזי כלי ה' אצו: צפונה. מדרוהו ליה למיכתב על ירך המזבח צפון וכתבי צפונה לדרשא אתא: מאן תנא דפליג בו'. ואומר כוליה בדרום קאי: כדרא גרסינן פנוי מכלום: שנשחטו שם. בעורה: כשהוא שלם. והאי עליו בגיטו ובשבילו קאמר: אחד זה ואחד זה. בין שנשחטו בשעת פגמתן בין שנשחטו אחר תיקונן פסולין כל הקדשים שהיו קדושין באותה שעה לפי שגראו ונדחו וקסבר בעלי חיים נדחין כשחוטין: עד שלא נבנה. משמע קודם שלא בנאוהו בני הגולה: דחויין מעיקרא הן. שכשדוקדשו לא נראו שמע מינה דחוי מעיקרא הוי דחוי ותקשה למאן דאמר לא הוי דחוי: נהרם. משמע בימי נבוכדנצר הוי: אוקין להו. עד שלא נבנה בית שני ופשיטא דפסולין דבני מומין קתני להו בבכורות (דף מא.) הוקן והחולה והמוזהר: מזבח שנעקר. במזבח פנימי קמריי וקא סלקא דעתך הוא הדין לחיצון קשיא דרב אורב דאמר לעיל כל הקדשים שנשחטו שם פסולין: מודה רבי יהודה בדמים. דבעינן מזבח: דברים ככתבך. שקדש את הצרפה כולה לשם מזבח להקטיר עליה לפי שהיה המזבח קטן מהיכל ועלותו ושלמים שהקריבו לתוכת המזבח ואמרינן לקמן לרבי יהודה הכי משמע קרא כי מזבח אבנים אשר תחת מזבח הנחשת קטן היה: אמר לו רבי יוסי והלא כבר נאמר. במזבח שעשה משה במדבר שהיה

בנו ובגועז:

עלידי התבוננות הנפש השכלית בגדולה ה' כ' עד שגם נפש הבהמית מסכימה עליזה נעשה יתרון האור מן החושך. ממכתב כ"ט סיוון תשי"ד

ההיכל פטור דאניו ראוי לפתח אהל מועד דמחוסרי מעשה וכ"ז שה ועוד אמרין בפ"ק דמס' ע"ז (דף יג) דאם הקדשי והחריץ והערץ בזמן הזה בהמה תעקר דהיינו נועל דלת בפניה והיא מותה מאלהי כדאיתא והם ופרץ ונישחטניו מישחט ופי' בקונטרס משום שחוט חוץ לא מחייב דמיירי בקדשי ברק הבית דאין חייבין משום שחוט חוץ בדמובח לקמן (דף קיג)

ובפרק שני שעירי (יומא דף סג) וקשה דאי בקדשי

ברק הבית מאי פריך ונישחטניו גיטרא ומשני

מפני שנראה כמטיל מום בקדשים וליכא למימר

דיש איסור מטיל מום אף בהמה תמימה לקדשי

ברק הבית כדאמר המתפס תמימים לבדק הבית

אינן יוצאין מידי מובח לעולם דהיינו מדרבנן

משום קנס בדמובח פרק המנחות והנסכים (מנחות

קא) דקאמר משום דלא שכיח תמימים תקנו

שחינו למובח לכן נראה דמיירי בקדשי מובח

ולא מחייבי משום שחוט חוץ משום דאניו ראוי

לפתח אהל מועד או משום דהוי דחוי או משום

דמחוסר זמן ודוחק לומר דהיא דמס' ע"ז כמ"ד

הותרו הבמות דהא סתם מתניין לקמן (דף קיב)

דירושלים אין אחריה היתר ובפ"ק דנגילה (דף

י) פריך מינה לר' יוחנן דאמר שמעתי שמקריבין

בבית חזינו ונראה לתרץ דר' יוחנן דמחייב לקמן

מעלה בחוץ מיירי בהעלאת קטרת דלא מחוסר

מעשה כדאמר בשמעתין מובח שנעקר מקטירין

קטרת במקומו א"נ בהעלאת מנחה שקבוצה בכלי

שרת בפנים א"ע שאין בית דאובחים דוקא בעי

מובח כדתיב תחבת עליו וניחא השתא הא דנקט

ר' יוחנן מעלה בזמן הזה ולא נקט שחוט בזמן

הזה ואין לתרץ דר' יוחנן כרבי יהודה דשרי

להקטיר ברצפת העזרה דלא מיסתבר דלישרי

רבי יהודה בשעה שהמזבח פגום אלא בשעה

שהמזבח כשר ועוד יש לתרץ דלקמן ר' יוחנן

מיירי כשבנה המזבח במקומו והעלה בחוץ כיון

קדשי לעתיד לבא והוא דפ"ק דע"ז (דף יג)

יש להקשות בקדשי ברק הבית אמאי נועל דלת

בפניה לרבה ונשחטתה או נשחטתה גיטרא אלא

פי' רבינו הקדוש דמדרבנן אסור להטיל בהם

מום גזירה אטו קדשי מובח כדאמר בראשית הגז

(תולין דף קלה) דקדשי ברק הבית אסורין בגזיה

ועבודה גזירה אטו קדשי מובח וא"כ יש ליישב פי'

רשי דפריך בקדשי ברק הבית ונשחטתה משחט

ונשחטתה גיטרא ומשני נראה כמטיל מום דאסור

גזירה אטו קדשי מובח וא"ת מאי טעמא פטרינן

שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל בחוץ

(לעיל דף נה) והלא בפנים כי האי גזירה אם עלו לא ירדו לפי מה שפי' הקונטרס לקמן

קודם שיעמידו לזים את המשכן ולאחר שפרקו לזים את המשכן דשלמים דוקא בעי פתיחת

דלתות ההיכל ולא שאר קדשים וכיון דשאר קדשים כשרין א"כ שלמים נמי אם עלו

לא ירדו וחייב בחוץ כמו הלן ודיוצא ונשחט חוץ ולמנו וחוץ למקומו דחייב עליהן

בחוץ הואיל ומתקבל בפנים וי"ל דהתם מיירי בהעלאת דכיון שהשחטתה נעשית בפנים

כהלכתה מיחייב בהעלאתה כיון דמתקבל בפנים אבל הכא דאין השחטתה כהלכתה לא

ואפילו אם תימצי לומר דפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן בחוץ חייב בהבהמה ראייה

לפנים לבתחילה אבל אלו קדשים אינן ראויין לפנים לבתחילה: **הא** אוקינן להו. וגבי

מומין תנן בבכורות (דף מא.) חזקו וחקו דאמר (באלה הדברים רבה) חיים כלכם היום

קל וחומר מפרים שהתנדבו והנשיאים לשאת הארון במדבר שחיו עד שלמה שהקריבין

לגבוה והוא שנה היתה: **והלא** כבר נאמר אלף עלות יעלה שלמה. וא"ת מנא

ליה דאמזבח הנחשת קאמר הא ג' מזבחות הוו כדאמר לקמן (דף סא:) של נוב ושל

גבעון וגדול היה וי"ל דסמך אקרא (ד"ה ב א) דכתיב בהדיא על מזבח הנחשת שעשה בעלאל: **מה**

לז: **ואומר** קלעים ט"ו אמה אל הבתן. פי' בקונטרס וקס"ד בגובה קאמר וד"ה לכל החצר וקשה לר"ת היכי מצי למימר דאגובה קאי והא מובח קרא בהדיא דברובה מיירי

דקחשיב מעיקרא החצר לפאת ים חמשים אמה ואחר כך מפרש חמש עשרה אמה קלעים ואחר כך לשער החצר מסך

עשירים

והלא כבר נאמר אֵלֶּף עֹלוֹת יַעֲלֶה שְׁלֹמֹה עַל הַמִּזְבֵּחַ

הַהוּא, וְאֵילֹו עֹלָמִים הוּא אוֹמֵר וַיִּזְבַּח שְׁלֹמֹה

אֵת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר זָבַח לָהּ בְּקֶרֶ עֲשָׂרִים וּשְׁנַיִם

אֵלֶּף. וּכְשֵׁאִתָּה מְנִיעַ לַחֲשֹׁבֶנָּה עֹלוֹת, וּלְמַנְיֵן אֲמוֹת,

זֶה גְדוֹל מִזֶּה. אֲלָא, מִהוּ קָטָן מִהִכִּיל, כְּאֵדָם הָאוֹמֵר

לְהִבְרִיז 'פְּלוּנִי נָגַם הוּא, וּפְסוּל לְעִבּוּדָהּ. וְרַבִּי יְהוּדָה,

שֶׁפִּיר קָאָמֵר רַבִּי יוֹסִי. רַבִּי יְהוּדָה לְמַעֲמִייה, דְּאָמַר,

מִזְבֵּחַ שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה, גְּדוֹל הִיָּה. דְּתִנְיָא, 'חֲמִשׁ אֲמוֹת

אוֹרֶךְ וְחֲמִשׁ אֲמוֹת רֹחֶב, דְּבָרִים כִּכְתָּבָן, דְּבָרִי רַבִּי

יוֹסִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, נֶאֱמַר פָּאן 'רְבֻעַ', וְנֶאֱמַר לְחֶלֶן

'רְבֻעַ'. מַה לְחֶלֶן, מֵאֲמָצְעֵיהּ הִיָּה מוֹדֵד. אָף פָּאן,

מֵאֲמָצְעֵיהּ הִיָּה מוֹדֵד. וְהָתָם מְלָן, דְּכָתִיב 'וְהָאֵרִיאֵל

שְׁתִּים עֶשְׂרֵה (אמה) [אוֹרֶךְ בְּשִׁתִּים עֶשְׂרֵה רֹחֶב רְבֻעַ

אֵל אֲרִבְעַת רִבְעֵיו', וְתִנְיָא, שְׁתִּים עֶשְׂרֵה אֶרֶךְ בְּשִׁתִּים

עֶשְׂרֵה רֹחֶב] לְכָל רוּחַ. אוֹ אֵינוֹ אֲלָא שְׁתִּים עֶשְׂרֵה

עַל שְׁתִּים עֶשְׂרֵה. כְּשֵׁהוּא אוֹמֵר 'אֵל אֲרִבְעַת רִבְעֵיו',

מִלְּמַד שֶׁמֵּאֲמָצֵעַ הוּא מוֹדֵד. וְרַבִּי יוֹסִי, פִּי גְבֹר גְּזִירָה

שְׁוֶה, בְּגֻבְהָהּ הוּא דְּגִמְרִי. דְּתִנְיָא, 'וְשִׁלֵּשׁ אֲמוֹת

קוֹמָתָה', דְּבָרִים כִּכְתָּבָן, דְּבָרִי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי

אוֹמֵר, נֶאֱמַר פָּאן 'רְבֻעַ', וְנֶאֱמַר לְחֶלֶן 'רְבֻעַ'. מַה

לְחֶלֶן, גֻּבְהוֹ פִּי שְׁנַיִם פָּאָרְפוֹ. אָף פָּאן, פִּי שְׁנַיִם

פָּאָרְפוֹ. אֵמֵר לִיָּה רַבִּי יְהוּדָה, (וְהָלֹא כִּבְר נֶאֱמַר 'וְאֵת

הַחֲצֵר מֵאָה אֵמֵה וְקוֹמָה חֲמִשׁ אֲמוֹת' וגו'), אֲפִשֵּׁר

כִּהֵן עוֹמֵד עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ וְעִבּוּדָהּ בִּידּוֹ, וְכָל הָעָם

רוֹאִין אוֹתוֹ מִכַּחֲצוֹן. אֵמֵר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְהָלֹא כִּבְר

נֶאֱמַר 'וְאֵת קַלְעֵי הַחֲצֵר וְאֵת מִסַּךְ שַׁעַר הַחֲצֵר אֲשֶׁר

עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ'. מַה מְשַׁכֵּן עֶשֶׂר אֲמוֹת,

אָף מִזְבֵּחַ עֶשֶׂר אֲמוֹת. וְאוֹמֵר, 'קַלְעִים חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה

אמה

אלף עולות יעלה שלמה וגו' וכשאתה מניע לחשבון עולות ולמנין אמות. שהיה מזבח
אבנים של שלמה עורף עליו זה של שלמה גדול משל משה לפי צורך העולות שהרי
מזבח של משה כתיב ביה ד' אמות אורך ד' אמות רוחב צא מהם מקום הקרנות
אמה לכל צד ומקום הדיוק רגלי הכהנים אמה לפנים מן הקרנות סביב המערכה נמצא

מקום המערכה אמה על אמה הבי אמרין

לקמן בפרקין (דף סב.) יסוד וסובב לא היו

ממעטין בארכו ורחבו לפי שמקיפין ובלטין

סביבו מעשה רשת נחושת והוא היה סוכבו

ובמזבח שעשה שלמה היה מקום המערכה כ'

על כ' לרבי יוסי בדרבנן במסכת מדות (דף

לה) חלקו לב' רצועות כל אחת ואחת ברוחב

אמה ואורך עשרים אמה ד' מאות אורך ברוחב

אמה ואין לך איה על אמה שלשים מחזקות

לבער אלף לזים שהיתה אש של משום ממזרת

לאכול הרי ד' מאות אלף: **אלא** מהו **אומר**

קמן מהכיל. לאו במזבח אבנים קאמר ומשום

ההוא יומא אלא למזבח הנחשת קאמר ובא

לפוסלו לעולם שסילקו ומה שתלה הכתוב קטנו

בעולות של אותו היום לישנא מעליא נקט:

כאום שאומר לחבירו. בארם שנפסל: **נגם פלוני.**

לישנא מעליא ולא אמר נפסל פלוני: **ונפסל**

לעבודה. לאו מסקנא דאדם אומר אלא רבי

יוסי קאמר לה ואותו פלוני פסול לעבודה והוא

קורא לו נגס: **שפיר** קא"ר יוסי. וי"ל לקדושי

רצפה: מובח של משה גדול היה. וכשאתה מניע

לחשבון עולות ומנין אמות שבשניהם נמצא

של שלמה קטן לפי הצורך: **ונאמר** לחלן פלוני.

בשל יחזקאל שנתנבא על בית שני או על

העתיד רבוע אל ארבעת רבעיו: מה לחלן. מדה

האמורה בו מאמצעיותו הוא מודד בדמפרש

ואויל: **אף כאן** מודד ח' על ח' מאמצעיותו.

לכל רוח נמצא י' על י' צא מהן אמה מכאן

ואמה מכאן לקרנות וכן למקום הדיוק דרי' ו'

על ו' מקום המערכה ושל שלמה כ' על כ'

מקום המערכה עשה ממנו ג' רצועות של ו'

רוחב נשאו שתי אמות בארך עשרים חזק

ג' הרצועות לרחבו ולחתיכות רבעות של שש

ששן תמצא בכל אחת ג' חתיכות רבעות של

שש שש הרי תשע ועוד נשאו בכל אחת ב'

אמות בארך ששה קרבים ו' אלצו ו' הרי ו' על

ו' הרי עשר חתיכות רבעות ועוד צרף הרצועה

הארכה עשרים ורחבה ב' ותמצא ו' על ו' הרי

י"א וב' אמות על ב' אמות נמצא של משה אחד מי"א כשל שלמה ומניע לחשבון י"א

אלפים עולות ותו לא ובזבוחו כתיב בקר כ"ב אלף וצאן כ"ב אלף: **והאריאל** מקום

מערכה של מזבח: שתיים עשרה. אל ארבעת רבעיו מלמד מאמצעיותו מודד: ורבי

יוסי. דאמר דברים ככתבן: כי גמיר ג"ש. דרבעת רבע בגובהה הוא דגמר ולא מרובע

דיחזקאל אלא מרובע דכתיב במזבח הפנימי דתניא וגו' אמות קומתו כו' (שמות כו)

ובמזבח הנחשת כתיב: **ונאמר** לחלן רבוע. במזבח הזהב אמה ארכו ואמה רחבו רבוע

ואמתיים קומתו (שם ל:) **אף כאן** גובהו פ' שנים בארכו. הרי' אמות ובסיפא מפרש

ו' יוסי מאי וגו' קומתו: **והלא כבר נאמר** וקומה ח' אמות. דאין גובה דחזק הקלעים

של חצר אלא ד' אמות: **אפשר** כן. שהיא כהן בראש המזבח ועבודה בידו כו': מה

משכן. צריך קלעים לחצר סביבו מוקף גובה י' אמות דהא הכי הזה גובהה דכתיב

(שם כו') אמות אורך הקשר: **אף** מובה. צריך דחזק לכדי י' אמות: **ואומר** קלעים פ"ו

אמה

היום יום יח סיוון

1 כיצד אתה אומר שהמזבח של שלמה היה קטן מהכיל את
2 הקרבנות של אותו היום, והלא כבר נאמר (מלכים א' ג ד) 'אלף עולות
3 יעלה שלמה על המזבח ההוא', דהיינו שעל מזבח הנחושת שעשה
4 משה, כאשר היה בגבעון, הקריב עליו שלמה המלך אלף עולות
5 ביום אחד, ואילו במזבח האבנים בבית עולמים ו-בבית המקדש
6 הוא אומר (שם ח טו) 'וְזָבַח שְׁלֹמֹה אֶת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר זָבַח לַה'
7 בְּכָר עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֵלֶּף רֶצֶאן מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֵלֶּף, דהיינו שביום
8 חנוכת המקדש, מספר הקרבנות שהיו זקוקים להקריב היה מאה
9 ארבעים ושנים אלף, והרי, בְּשִׁאֲתָהּ מִנִּיעַ לְחֻשְׁבֹּן עוֹלוֹת וְלִמְנִין
10 אֲמוֹת – אם תעשה חשבון כמה עולות ראויות להיות קריבות בכל
11 אמה, וכמה אמות עודף מזבח האבנים שעשה שלמה על מזבח
12 הנחושת שעשה משה, תמצא שזה גדול מזה – שמזבח של שלמה
13 גדול בהרבה, וראוי להקריב עליו ארבע מאות אלף עולות ביום
14 אחד, אם כן לא יתכן לומר שהיה חסר לשלמה מקום להקריב את
15 כל הקרבנות, אלא מהו שכתוב 'קָטָן מִהֵכִיל', אין הכוונה על מזבח
16 אבנים ומשום ריבוי הקרבנות של אותו יום, אלא הכוונה על מזבח
17 הנחושת שעשה משה, והיינו, בְּאֵדָם הָאוֹמֵר לְחִבְרֹו 'פְּלוֹנִי נָסַם
18 [קטן] הוּא', ובאמת אומר כן משום שאותו פלוני פסול לַעֲבֹדָה,
19 אלא שאומר זאת בלשון פיה, שלא מוכיר פסולו. וכך גם יש לפרש
20 את האמור בפסוק, שכונת הכתוב לומר, שבכך שבנה שלמה את
21 מזבח האבנים, פסל לעולם את מזבח הנחושת שעשה משה, אלא
22 שמפני הכבוד, נקט הכתוב בלשון שהמזבח 'קטן מהכיל' ולא
23 הזכיר פסולו.

24 הגמרא מבארת את מחלוקתם. מקשה הגמרא: ר' יהודה מזה הוא
25 סבר שלכן אמר שהמזבח היה קטן מלהכיל את כל הקרבנות של
26 שלמה, והלא שפיר קאמר ו-יפה אמר ר' יוסי, שהרי הוכיח
27 שהיה בו מקום לארבע מאות אלף קרבנות ושלמה הקריב פחות
28 מכך, ומדוע היה צריך שלמה לקדש את הרצפה. מתרצת הגמרא:
29 ר' יהודה לטעמיה, דאמר מנכח שפירש משה גדול היה יותר מחמש
30 אמות על חמש אמות, וכשנעשה חשבון לפי אלף עולות לגדול זה,
31 וכמה המזבח של שלמה היה עודף עליו, יתברר שאכן לא היה די
32 מקום לכל העולות של שלמה, וכפי שיבואר להלן.

33 הגמרא מביאה את מחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי לגבי גודל
34 המזבח שעשה משה: דתניא, נאמר לגבי המזבח של משה, 'עֲשִׂיתָ
35 אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים, חֲמֵשׁ אַמּוֹת אוֹרֶךְ וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת רֹחֶב רְבֹוע
36 יְהִיהַ הַמִּזְבֵּחַ' (שמות כו א), דְּכָרִים בְּכֻתְּנֵן דְּכָרִי רַבִּי יוֹסִי, כלומר רבי
37 יוסי סובר שהפסוק מתפרש כפשוטו, שמשוה הצטווה לעשות את
38 המזבח בגודל חמש אמות על חמש אמות. ר' יהודה אומר, נאמר
39 בְּאֵן – במזבח של משה, 'רְבֹוע', וְנֶאֱמַר לְהֵלֵן לגבי מקום המערכה
40 במזבח שהתנבא עליו יחזקאל, 'רְבֹוע', שנאמר (יחזקאל מג טז)
41 'וְהָאֲרִיאֵל שְׁתֵּים עָשָׂר אַרְךְ בְּשִׁתִּים עָשָׂר רֹחֶב רְבֹוע אֶל אֲרֻעַת
42 רְבָעִיו, ודורשים גזירה שוה, מה להלן אצל יחזקאל, מֵאֲמָצְעֵיתוֹ
43 הָיָה מוֹדֵד את המידה שהוכרזה בו, שהיו בו שנים עשרה אמות
44 לכל צד, אָם בְּאֵן אצל משה, מֵאֲמָצְעֵיתוֹ הָיָה מוֹדֵד חמש אמות לכל
45 צד. נמצא שמזבח שעשה משה היה בגודל עשר אמות על עשר
46 אמות, צא מהן אמה סביב לקרנות ואמה סביב להילוך רגלי
47 הכהנים, נמצא שהמערכה היתה בגודל שש אמות על שש אמות,
48 סך הכל שלושים ושש אמות מרובעות, ועל שטח זה הקריב
49 שלמה אלף עולות, ולפי חשבון זה, על מזבח האבנים של שלמה
50 היה אפשר להקריב רק כאחד עשר אלף עולות, ואילו שלמה
51 הקריב מאה ארבעים ושנים אלף קרבנות, ולכן פירש רבי יהודה

1 את הפסוק בכתבו, שהמזבח היה 'קטן מהכיל' את כל הקרבנות,
2 והוצרך שלמה לקדש את רצפת העזרה בקדושת מזבח.
3 מבררת הגמרא: וְהָתָם במזבח שהתנבא עליו יחזקאל, מֵלֵן
4 שמאמצעיתו היה מודד. משיבה הגמרא: דְּכָתִיב (שם) 'וְהָאֲרִיאֵל
5 שְׁתֵּים עָשָׂר (אמה) [אַרְךְ בְּשִׁתִּים עָשָׂר רֹחֶב רְבֹוע אֶל אֲרֻעַת
6 רְבָעִיו, וְהֵנָּה, שְׁתֵּים עָשָׂר אַרְךְ בְּשִׁתִּים עָשָׂר רֹחֶב] לְכָל רוּחַ.
7 מבררת הברייתא: או אינו לכל רוח, אלא כולו היה רק שְׁתֵּים
8 עָשָׂר עַל שְׁתֵּים עָשָׂר. משיבה הברייתא: בְּשִׁיחָה אוֹמֵר בסיום
9 הפסוק 'אֶל אֲרֻעַת רְבָעִיו', משמע שכל רבע ממזבח היה בגודל
10 זה, אם כן מֵלֵן – יש ללמוד מכך שִׁמְאָמָצְעֵי הוּא מוֹדֵד, שנים
11 עשרה אמה לכל רוח. ודרש רבי יהודה גזירה שוה 'רְבֹוע רְבֹוע',
12 שגם במזבח של משה מהאמצע היה מודד, חמש אמות לכל רוח,
13 נמצא שהמזבח שעשה משה היה בגודל עשר אמות על עשר
14 אמות.

15 הגמרא מבארת את דעת רבי יוסי הסובר שהמזבח שעשה משה
16 היה רק חמש על חמש אמות, כיצד דרש את הגזירה שוה של
17 'רְבֹוע רְבֹוע': וְרַבִּי יוֹסִי, כִּי נִמְר גְּזִירָה שְׁוֶה בְּגִזְרָה הוּא דְּנִמְר –
18 לענין גובה המזבח למד אותה. וכשהוא לומד 'רְבֹוע' שנאמר
19 במזבח החיצון, אינו לומד לתבית 'רְבֹוע' שביחזקאל, אלא
20 ל'רְבֹוע' שנאמר בתורה במזבח הפנימי. מביאה הגמרא את
21 דרשתו: דְּתַנִּיא, נאמר לגבי המזבח של משה 'עֲשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ
22 עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֵשׁ אַמּוֹת אַרְךְ וְחֲמֵשׁ אַמּוֹת רֹחֶב, רְבֹוע יְהִיהַ הַמִּזְבֵּחַ,
23 וְשִׁשְׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ' (שמות כו א), דְּכָרִים בְּכֻתְּנֵן דְּכָרִי רַבִּי יְהוּדָה,
24 כלומר רבי יהודה מבאר את סוף הפסוק כפשוטו, שמשוה הצטווה
25 לעשות את המזבח בגובה שלש אמות. אבל ר' יוסי אומר, נאמר
26 בְּאֵן – בפסוק זה, לגבי מזבח החיצון 'רְבֹוע', וְנֶאֱמַר לְהֵלֵן – במזבח
27 הפנימי שעשה משה (שמות כו א) 'אֵמָה אַרְבֹּעַ וְאַמָּה רֹחֶב רְבֹוע יְהִיהַ',
28 וְאֲמַתִּים קָמְתוּ, ודורשים גזירה שוה 'רְבֹוע רְבֹוע', מה להלן במזבח
29 הפנימי, גובהו של המזבח היה פ' שְׁנַיִם בְּאֵרְבֹּעַ, שכן ארכו היה
30 אמה וגובהו שתי אמות, אָם בְּאֵן במזבח החיצון, גובהו של המזבח
31 צריך להיות פ' שְׁנַיִם בְּאֵרְבֹּעַ, שאם ארכו הוא חמש אמות, אם כן
32 גובהו צריך להיות עשר אמות ולהלן יבואר כיצד הוא מיישב מה
33 שנאמר 'וְשִׁשְׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ'.

34 הברייתא ממשיכה ומביאה שרבי יהודה הקשה לרבי יוסי: אָמֵר
35 לִיה רַבִּי יְהוּדָה לרבי יוסי, כיצד אתה יכול לומר שגובה המזבח
36 היה עשר אמות (וְהָלֹא בְּכָר נֶאֱמַר (שמות כו יח) לגבי חצר המשכן
37 'וְאֵת הַחֲצֵר מֵאָה אַמָּה וְקוֹמָה חֲמֵשׁ אַמּוֹת' וגו', דהיינו שגובה החצר
38 היה רק חמש אמות), ולדבריו נמצא שהמזבח היה יותר גבוה
39 מהחצר, וכי אֲפֻשֶׁר שיהיה כן, שבהן עומד על גבי המִזְבֵּחַ וְעֹבֵדָה
40 בְּיָדוֹ, וְכָל הַעֵם רֹאִין אוֹתוֹ מִבְּחוּץ, והלא מכבוד העבודה שתייעשה
41 בצניעות.

42 רבי יוסי דוחה את קושייתו של רבי יהודה, ומבאר את הפסוקים
43 לפי שיטתו: אָמֵר לוֹ רַבִּי יוֹסִי לרבי יהודה, איך יתכן לומר שגובה
44 המזבח היה רק שלש אמות, וגובה קלעי החצר היה רק חמש
45 אמות, וְהָלֹא בְּכָר נֶאֱמַר (במדבר כו) 'וְאֵת קְלַעֵי הַחֲצֵר וְאֵת מִסְךְ שַׁעַר
46 הַחֲצֵר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ' ובפסוק זה הוקשו המזבח
47 והמשכן ששניהם היו מוקפים קלעים, ויש לדרוש, מה מִשְׁכָּן היה
48 מוקף קלעים בגובה עֶשֶׂר אַמּוֹת, אָם הַמִּזְבֵּחַ צריך שיהיה סביבו
49 קלעים לכל הפחות בגובה עֶשֶׂר אַמּוֹת, וְאִמֵּר – ובפסוק נוסף נאמר
50 'קְלַעִים חֲמֵשׁ עָשָׂר

ענה הגמרא שבה ומביאה את דברי רבא שהוכרו לעיל (ט).
אמר רבא, אף שלדעת רבי יהודה שלמה המלך קידש את
 הרצפה בקדושת מזבח להקריב עליה, מודה רבי יהודה בדימים,
 שצריך ליתנם דווקא על גבי המזבח, ואין ליתנם על רצפת
 העזרה.
 מביא רבא ראיה לדבריו מברייתא: **דתנא**, לגבי קרבן פסח, **רבי**
יהודה אומר, בום אחד היה אחד הכהנים מלא לאחר שחית כל
 מדם כל הקרבנות, ושופכו על גבי מזבח דינו, כדי שאם ישפך דמו
 של אחת מהן, נמצא זה מכשירו. כלומר, מתוך ריבוי הקרבנות,
 הכהנים היו צריכים לעבוד במהירות ויתכן שישפך הדם של אחד
 הקרבנות, וקרבן שלא נורק מדמו על המזבח, פסול, לכן לאחר
 שחית כולם לקח דם מהרצפה, ושפך ממנו על המזבח, כדי
 לצאת מהספק שמא אחד הקרבנות פסול. מסיים רבא את הראיה:
ואי קלקא דעתך סבר רבי יהודה בולה עזרה מיפקדא – שכל רצפת
 העזרה קדושה בקדושת מזבח אפילו לענין זריקת דמים, אם כן
 מדוע צריך לעשות תיקון זה, והרי גם אם נשפך דם אחד הקרבנות
 על הרצפה, הא איתקדיא ליה מצוותיה – הרי בכך התקיימה
 מצותו להישפך על המזבח, שהרי כל הרצפה דינה כמזבח. אלא
 על כרחך גם רבי יהודה מודה שלענין דין זריקת דמים, צריך
 דווקא מזבח ולא מועיל לזרוק את הדם על הרצפה.
 מקשה הגמרא על ההוכחה של רבא: **ודלמא** – ושמא רצפת
 העזרה ראיה לזריקת דמים, ומה שהצריך רבי יהודה תיקון זה
 בקרבן פסח, הוא משום דקסבר שפיכת מכה האדם בענין [א-צריך],
 וכיון שהחשש הוא שמא ישפך הדם בטעות, נמצא שלא מתקיימת
 בכך מצות השפיכה. מתרצת הגמרא: לא יתכן לומר כן, משום
 שאם כן נשקליה – שיקח דם מהרצפה, ונשפיד ליה ארובתיה –
 וישפוך אותו באותו מקום על הרצפה, ובכך יקיים שפיכה 'מכה'
 אדם' על הרצפה שהיא קדושה בקדושת מזבח, ומדוע אמר רבי
 יהודה 'ושופכו על גבי המזבח'. אלא בהכרח שלענין דין שפיכת
 הדם מודה שאין לרצפת העזרה דין מזבח.
 ממשיכה הגמרא ומקשה: **ודלמא** – ושמא רבי יהודה אמר לשפוך
 על המזבח ולא במקומו על הרצפה, משום דבעינן מצוה מן
 המזבח, ובאשר יש לו אפשרות לזרוק במקומו על הרצפה או
 לזרוק על המזבח, בודאי המצוה המובחרת היא לזרוק על המזבח.
 הגמרא לעיל (ט). הביאה שאין לשחוט קדשים בזמן שהמזבח
 פגום. הגמרא מוסיפה שגם אכילת קדשים אסורה בזמן שהמזבח
 פגום: **אמר רבי אלעזר**, מזבח שנפגם אין אוכלין בגינו [א-מחמתו]
 שרי מנחה, שנאמר לגבי מנחה (ויקרא יב) 'קחו את המנחה הנותרת
 מאשי ה' ואכלוה מצות אצל המזבח' ויש להקשות, וכי אצל
 המזבח אכלוה – וכי מצוה לאכלה דווקא סמוך למזבח [וכמשמעות
 תיבת 'אצל'] והלא נאכלת בכל העזרה, אלא על כרחך תיבת
 'אצל' מתפרשת כמו 'בגינו', והיינו שאכילת המנחה תלויה
 במזבח, והפסוק בא לומר שנמנחה נאכלת רק בגינתו [שהוא] [א-המזבח]
 שלם ולא בגינתו החר. **אמר רבי יוחנן**, שפירש דברים אלו
 מקור לשירי מנחה, שאר קדשי קדשים מנול – מנין לנו שאינם
 נאכלים בזמן שהמזבח פגום. משיבה הגמרא: (תלמוד לומר קדש
 קדשים) [אתיא] 'קדש קדש', כלומר למדים גזירה שה מנחה
 שנאמר בה (שם) 'כי קדש קדשים הוא' לשאר הקדשים שגם בהם
 נאמר 'קדש'. ממשיכה הגמרא לברר: קדשים קלים מנין שאינם
 נאכלים בזמן שהמזבח פגום. **אמר רבי יוחנן**, אתיא – דין זה נלמד
 מדישא דרבי יוחנן. מביאה הגמרא את דרשת רבי יוחנן, דתנא, רבי
 יוחנן אומר 'שלא דברים משום [א-בשם]

אמה אל תתה' (שמות לח יד), כלומר אצל הפתח היו הקלעים בגובה
 חמש עשרה אמה, והוא הדין לכל שאר החצר, ואם כן מה תלמוד
 לומר – מה מלמדנו מה שכתוב (שמות כו יד) שהיה גובה קלעי החצר
 'חמש אמות', שיעור זה הוא מה שהגבירו הקלעים משפת מזבח
 ולמעלה. ומה תלמוד לומר – מה מלמדנו מה שכתוב לגבי המזבח
 (שמות כו א) 'ושלש אמות קומתו', והלא גובהו היה עשר אמות, אלא
 היינו משפת סוכב ולמעלה – מהמקום שמתחיל הסוכב עד גג
 המזבח ובלי הקרנות.
 ומאחר שכל דברי רבי יוסי הם משום שדרש את הגזירה שזה
 'רבע רבוע' לגבי גובה המזבח, על כן מסיימת הגמרא ומביאה את
 דעת רבי יהודה. ורבי יהודה, כי נמר גזירה שזה 'רבע רבוע',
 ברחוק הוא דגמיר – לענין רוחב המזבח למד אותה, כמו ששינו
 בברייתא שהביאה הגמרא לעיל (ט).
 מקשה הגמרא: ולרבי יהודה, הא קא מיתתו פתח – הרי נראה הכהן
 בשעת העבודה, שהרי הקלעים עורפים על גובה המזבח רק שתי
 אמות, ואילו גובה אדם ממוצע הוא שלש אמות, ואין זה מכבוד
 העבודה שאינה נעשית בצניעות. מתרצת הגמרא: נהי דכחן
 מיתתו – אמנם נראה ראשו של הכהן, אבל העבודה דכידו לא
 מיתתו – אינה נראית.
 לאחר שהגמרא ביארה את מחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי, חוזרת
 הגמרא לבאר כיצד יפרשו את הפסוק האמור אצל שלמה ביום
 חנוכת המקדש (מלכים א' ח טו) 'ביום ההוא קדש הקלף את תוך
 החצר אשר לפני בית ה' וגו', כי מנחה הנחשת אשר לפני ה' קטן
 מהכיל את העלה וגו'. מקשה הגמרא: בשלמא לרבי יהודה שסובר
 שאכן לא היה מקום על מזבח האבנים לכל הקרבנות שהקריב
 שלמה באותו היום, היינו דתנינן 'קדש' – מוכן מה שכתוב
 ששלמה קדש את חצר העזרה כדי שאפשר יהיה להקריב עליה,
 אלא לרבי יוסי שסובר שהיה מקום במזבח האבנים להרבה יותר
 קרבנות. מא קדש – מהו שכתוב שקידש את תוך החצר, לשם מה
 קידשה. מתרצת הגמרא: להעמיד בה מזבח – שקידש את החצר
 לשם 'עזרה' שתהיה ראיה לבנות עליה את המזבח.
 מקשה הגמרא: בשלמא לרבי יוסי שמפרש שמה שכתוב 'קטן
 מהכיל' אין הכוונה על מזבח האבנים שבנה שלמה, אלא על מזבח
 הנחושת שעשה משה, היינו דתנינן 'קטן' על מזבח הנחושת, אלא
 לרבי יהודה שפירש כוונת הפסוק שקידש את כל הרצפה משום
 שהמזבח של שלמה לא יכול להכיל את העולה, מא קטן – מהו
 שכתוב קטן על מזבח הנחושת, והלא מזבח האבנים של שלמה
 הוא שהיה קטן. מתרצת הגמרא: ה'י קאמר – כך מתפרש הפסוק
 לשיטת רבי יהודה, מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחושת,
 קטן היה, כלומר הכתוב מכנה את מזבח האבנים 'מזבח הנחושת',
 משום שהוא החליף אותו.
 עולה מהסוגיא, שרבי יהודה ורבי יוסי נחלקו בארבעה דברים,
 ומחלוקתם נובעת מכך שנחלקו כיצד לדרוש את הגזירה שזה.
 מבררת הגמרא: במאי פליגי – במה נחלקו רבי יוסי ורבי יהודה,
 שרבי יוסי סבר שיש ללמוד את הגזירה שזה 'רבע רבוע' ממזבח
 הזהב, ורבי יהודה סבר שיש ללמוד ממזבח הזהב של יחזקאל. משיבה
 הגמרא: מר סבר – רבי יהודה סבר דנין חוץ מחוץ – למדים דינים
 למזבח הנחושת שעמד מחוץ להיכל, ממזבח שהתנבא עליו
 יחזקאל שגם הוא עמד מחוץ להיכל, ואין דיין חוץ מחוץ – אין
 למדים למזבח הנחושת שמחוץ להיכל, ממזבח הזהב שבתוך
 ההיכל. ומר סבר – ורבי יוסי סבר דנין כלי מכלל, ומזבח הנחושת
 של משה ומזבח הזהב, שניהם היו כלים ואפשר לדון מזה לזה,
 ואין דיין כלי מכלל – אין ללמוד ממזבח הנחושת שהיה כלי,
 מהמזבח שמוזכר ביחזקאל שהוא בנוי בקרקע ואינו כלי.

זבחים. פרק שישי – קדשי קדשים דף ס עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכג רש"י תוספות

אמה אל הכתף. אצל השער וקס"ד בגובהה קאמר והיה לכל החצר: משפת מובה ולמעלה. למעלה מן המזבח היה גובהן ה' אמות: משפת סוכב ולמעלה. עד מקום הקרנות ולמטה הימנו ו' אמות וגובה הקרן אמה: ו' יהודה. אומר דברים ככתבן כי גמיר ג"ש דרבע רבע ברחבה דגמיר למימר דמאמצעיתו מורד וממזבח דיחוקאל וברלעלי: ולרבי יהודה.

נוד נמי דדברים ככתבן הא קא מיתחיו כהן דהא גובהו שלש וקלעים אינן אלא חמש וזהו עצמו ג' אמות נמצא ראשו למעלה מן הקלעים: בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב קידש. המלך את ותרן החצר: וגו' שהוצרכה כל הרצפה לקדשה לשם מזבח וקדושתה כשיי מנחה ובשיר כדאמר' בשבועות (דף יד): מאי קידש. את תרן החצר: ומשני קדשו לשם עזרה להעמיד בו מזבח אבנים: בשלמא לר' יוסי. דאמר של שלמה גדול ושל משה קטן: היינו דכתיב קטן. אמזבח הנחשת והכי קאמר העמיד מזבח אבנים כי מזבח הנחשת קטן: אלא לרבי יהודה. דאמר כולה רצפה קדש דמזבח שלמה לא יכול להכיל העולה: מאי קטן. דכתיב אמזבח הנחשת הא דשלמה גופיה קטן הוה: הכי קאמר בו' ומשום דקאי במקום מזבח הנחשת וחילופו הוא קרי ליה מזבח הנחשת ודבריו הימים (ב ד) קרי ליה הכי בהדיא ויעש (המלך) מזבח נחשת ב' אמה ארכו וכו' אמה רחבו ואמקום המערכה קאי: במאי קמיפלג. ר' יוסי דגמיר רבע רבע ממזבח הזהב ורבי יהודה דגמיר רבע משל יחוקאל: בלי מכלי. מזבח הנחשת והזהב כלים הם: מורה ר' יהודה בדמים. דאע"ג דאמר רבי יהודה כל העזרה מקודשת הני מילי להקטיר חלבים אבל לזריקת דמים לא: מרם התעריבות. של פסחים מעל הרצפה: בנינו. בשבילה וכו' אצל המזבח אכלוה. והלא כל העזרה כשרה לכך דכתיב במנחה מצות תאכל במקום קדוש (ויקרא ו) קדש קדשים. בג"ש דקדש קדשים ילפי מהדרה: משום אָמַר אֲבִי, אֲתִיא מִדְּרָשָׁא דְּרַבִּי יוֹסִי. דִּתְנִיא, רַבִּי יוֹסִי אָמַר, שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מִשּׁוּם

אָמַר אֶל הַכֹּתֶף, וּמָה תִּלְמוּד לִזְמַר 'חֲמִשׁ אַמּוֹת', מִשְׁפַּת מִזְבֵּחַ וּלְמַעְלָה. וּמָה תִּלְמוּד לִזְמַר 'שְׁלֹשׁ אַמּוֹת קוֹמָתוֹ', מִשְׁפַּת סוֹכֵב וּלְמַעְלָה. וְרַבִּי יְהוּדָה, פִּי גָמִיר גְּזִירָה שְׁוֶה, בְּרַחֲבָה הוּא דְּגָמִיר. וְלִרְבִּי יְהוּדָה, הָא קָא מִיתְחִיזוּ בְּהֵן. נְהִי דְכֵהֵן מִיתְחִיזוּ, עֲבוּדָה דְּכִידּוֹ לֹא מִיתְחִיזוּ. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי יְהוּדָה, הֵייוֹנוּ דְכֵתִיב 'קִידֹשׁ'. אֱלָא לְרַבִּי יוֹסִי, מֵאִי קִידֹשׁ. לְהַעֲמִיד בֵּה מִזְבֵּחַ. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי יוֹסִי, הֵייוֹנוּ דְכֵתִיב 'קָטָן'. אֱלָא לְרַבִּי יְהוּדָה, מֵאִי 'קָטָן'. הִכִּי קָאָמַר, מִזְבֵּחַ אֲבָנִים שְׁעֵשֶׂה שְׁלֹמֹה תַּחַת מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת, קָטָן הוּהוּ. בְּמֵאִי פְלִיגִי, מִר סָבֵר, דִּנְיָן חוּץ מַחוּץ, וְאִין דִּנְיָן חוּץ מִבְּנִינִים. וּמִר סָבֵר, דִּנְיָן פְּלִי מִפְּלִי, וְאִין דִּנְיָן פְּלִי מִבְּנִין. אָמַר רַבָּא, מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּדָמִים. דִּתְנִיא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כּוֹס אַחֵר הָיָה מְמִילָא מִדָּם הַתַּעֲרֹבוֹת, וְשׁוֹפָכוֹ עַל גְּבִי מִזְבֵּחַ, שְׁאֵם 'שִׁפְף' דְּמוֹ שֶׁל אַחַת מֵהֶן, נִמְצָא וְהַ מְכֻשָּׁרוֹ. וְאִי סִלְקָא דַּעְתְּךָ, סָבֵר רַבִּי יְהוּדָה, כּוֹלֶה עוֹזְרָה מִקְדָּשָׁא, הָא אִיתְעִבִּידָא לִיה מִצְוֹתֶיהָ. וְלִלְמָא, מִשּׁוּם דְּקָסָבֵר, שְׁפִיכָה מִכֶּה הָאֲדָם פְּעִינָן. אִם כֵּן, נִשְׁקָלֶיהָ וְנִשְׁפָּרָה לִיה אֲדוּכִיתֶיהָ. וְלִלְמָא, מִשּׁוּם דְּבַעֲיָנָן מִצְוָה מִן הַמִּיּוֹכָר. אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזָר, מִזְבֵּחַ שְׁנָפָנָם, אִין אֹכִילֵין בְּנִינוּ שְׂרִיר מִנְּהָ, שְׁנָאָמַר 'וְאִכְלֹהָ מִצֹּת אֲצֵל הַמִּזְבֵּחַ'. וְכִי אֲצֵל הַמִּזְבֵּחַ אִכְלֹהָ, אֱלָא בִּזְמַן שְׁהוּא שְׁלֵם, וְלֹא בִּזְמַן שְׁהוּא חֶסֶר. אֲשַׁבְּחָהּ, שְׂרִיר מִנְּהָ. קְדָשִׁי קְדָשִׁים, מְגָלָן. (תִּלְמוּד לִזְמַר קִידֹשׁ קִדְשִׁים) [אֲתִיא, 'קִדֹּשׁ קִדֹּשׁ']. קְדָשִׁים קָלִים, מִזְּנִין. אָמַר אֲבִי, אֲתִיא מִדְּרָשָׁא דְּרַבִּי יוֹסִי. דִּתְנִיא, רַבִּי יוֹסִי אָמַר, שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מִשּׁוּם

שְׁלֹשָׁה

עשרים אמה ובשמעתא קמייתא דעירובין (דף ב) קשה טפי דפרך בין לרבנן בין לר' יהודה לילפו מפתח שער החצר ופי' שם בקנטרס שני לשונות ופי' בלשון שני דפרך שיחשב פתח ברחב עשרים ומשני פתח שער החצר איקרי פתח סתמא לא איקרי ואיבעית אימא כי כתיב חמש עשרה בגובהה כתיב והכתיב וקומה ה' אמות והוא משפת מזבח ולמעלה ופי' שם בקנטרס דהיינו כר' יוסי דשמעתין וזו היא תימה דלא מצינן למימר חמש עשרה אמה בגובה כתיב אלא ברחבה כדפרישית ועוד קשה דאי מרחבה פריך התם הוה ליה למימר הכי אלא הא דתנן הרהב מעשר אמות ימעט גילף מפתח שער החצר כיון דעד השתא איירי בגובהה ועוד לר' יהודה אמאי הוצרך להקשות מפתח החצר פתח אולם דקאי ביה הוה ליה לאקשויי ועוד מאי קושיא מפתח החצר דתנן שיש לו צורת הפתח אי"צ למעט חצר צורת הפתח חלה שהיו העמודים משני צדדים וכלונסות על גביהן שהקלעים תלוין בהן ואמרו בסמוך (קשה) כי פריך ור' יהודה מפתחו של אולם גמר דתנן וכו' לא משני שאני פתחו של אולם הדיל צורת הפתח (ובע"כ ציל) דכיון דאליבא דרב קיימא לא משני הכי דאיהו תני במתני' צריך למעט כדאמר התם ומהאי טעמא פריך (ושפיר) השתא ועוד דשער חצר לא ה"ל צורת הפתח שהכלונסות היו על החוץ שקבועין בעמודין מבחוץ ואמרינן התם בפ"ק (דף יא.) צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה כלום ומפרש רבינו דמגובהה פריך התם דלא יחשב פתח ביתר מה' אמות ומסתברא דאי לן טפי למילף מפתח החצר ממאי דגילף מפתח והדיכא דפתח המושכן על כרחין שלא כדון איקרי פתח אהל מועד וחדושו הוא דלא הוה ליה גיפופי שהיה פרוץ לפניו במלואו להלך פתח ההיכל שהיה במקומו דלמא שלא כדון גמי איקרי פתח ובתר הכי גרס איבעית אימא קלעים ט"ו אמה וכו' כתיב וקומה ברחב ה' אמות משפת קלעים ולמעלה והדיא שינויא כרבי יוסי דהכא ולי"ג ט"ו אמה בגובהה הוא דכתיב וגם לא גרס אל הכתף דלא קאי אחמש עשרה דכתיב בקרא דההוא לא מיתוקמא אלא ברחבה אלא פירוש הוא כלומר הקלעים היו גבוהין חמש עשרה שלא יראו עבודה שבידו כרבי יוסי דאמר מזבח ה' אמות

והאי דכתיב בקלעים וקומה ה' אמות דאי משפת מזבח ולמעלה והאי קרא דמייתי וקומה ברחב ה' אמות (היינו) להוכיח גובה פתח כ' אמה היינו ההוא דכתיב גבי מסך בסוף ויקחל ומפרש דמשפת קלעים ולמעלה קאמר שהקלעים היו גבוהין סביב החצר צפון ודרום ומערב וכן לצד המזרח (ושכמו) שהקלעים היו ט"ו רחב מימין הפתח וכן משאמל הפתח כמו כן היו גבוהין ט"ו אמה ועל מסך הפתח כתיב רחב כ' אמה וקומה ה' אמות ברחב לעומת קלעי החצר פירוש שהמסך כל רחב כ' היה גבוה ה' אמות משאר קלעי החצר אשתכח המסך גבוה כ' וזו היא אמת גובהו של פתח והדיא שינויא בתרא ליתיה אלא לרבנן דהא לרבי יהודה לא מתוקם כלל ואע"ג דקאי התם לשנויי לרבנן ולרבי יהודה שינויא קמא יתיישב לרבי יהודה דשנינן פתח סתמא לא איקרי דהכי גמי לא מתוקם ההוא שינויא כרבי יוסי דהכא אלא כרבי יהודה דפליג עליה והכא בשמעתין גרסי' מה משכן ה' אמות אף מזבח ה' אמות קלעים ט"ו ולא גרסינן גמי אל הכתף דלאו קרא מייתי ובברייתא דמלאכת המשכן לא גרסינן כלל קלעים ט"ו במילתא דר' יוסי ופירושא בעלמא הוא כלומר הקלעים היו גבוהין ט"ו אמה שלא יראה כהן ועבודה בידו ומה ת"ל ה' אמות משפת מזבח כו' ור"ת מפרש בספר הישר דלשמואל עצמו פריך גילף מפתח שער החצר מנא ליה דרושחו פתח אהל מועד אפתח היכל קאי ואי אפשר לומר כן כלל בדמוכחי כמה קראי בפרשת אהל פקודי ובשאר מקומות וקצת קשה לפירוש ר"ת דפרך מגובה חמש דמאי משני פתח שער איקרי פתח סתמא לא איקרי כיון דנקרא שער כ"ש דאיקרי פתח דפתח קטן משער עוד גילף מפתח עזרה שנקרא פתח (ביחוקאל מא) והיה גובהו עשרים: **הכ'** קאמר מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת. תימה דבפ' במה בהמה (שבת דף נה.) אמרינן ויעמוד אצל מזבח הנחשת מזבח הנחשת מי היה אמר ליה הקב"ה התחילו ממקום שאומרים שירה לפני ככלי נחשת ואמאי לא אמר כי הכא וי"ל דהתם מה לו להוכיח מזבח הנחשת כלל: **מורה** רבי יהודה בדמים. תימה מאי קס"ד מעיקרא והא קרן ורבעו יסוד מעבבין: **קדשים** קלים מנין. תימה דלא יליף מהדיקשא מזאת התורה: **אתיא** מדרשא דרבי יוסי. תימה ל"ג ג"ש דקדש קדשים ועוד (קדשים קלים) גופה גילף ממעשר וכו' תימא מה למעשר שכן טעון וידוי וכסף וצורה בכור וזביח ועוד דבהאי קרא דמייתי דמקיש מעשר לכבוד גמי כתיב חטאת ואשם דתניא בספרי פרשת ראה אנכי בקרבם וצאנכם אלו חטאות ואשמות וכן בקרא דלא תוכל לאכול בשעריך דריש פרק בתרא דמכות (דף ק.) בכרך וצאנך אלו חטאות ואשמות: מאי

צריך כל אחד לעבוד עבודתו כדבעי, ולמלא את שליחותו בשמחה ובטוב לבב, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

משיחת שבת פרשת קורח ה'תשכ"ז

מאי קסבר האי תנא. דפשיטא ליה בבור טפי ממעשר אי קסבר קדשה לעתיד לבא בקדושת הארץ וקמבעיה ליה אי קרינא ביה לפני ה' אי לא אפי' בבור נמי יקרב ואכל דמאן דאית ליה קדשה קסבר דמקריבין אע"פ שאין בית כדאיתא פ"ק דמגילה (דף י.) ואי קסבר לא קדשה דבטלה קדושת הארץ ומבעיא ליה במעשר

משום דאינו צריך לבית ומיתאכיל בירושלים
אי קרינא ביה לפני ה' אי לא אפי' בבור
נמי תיבעי היבא דהוי כעין מעשר כגון בבי
ה"ג שאינו צריך לבית שקרבו דמיו ואימוריו
וחרב הבית ובשרו קיים מהו שיאכלהו ומסיק
דקסבר לא קידשה והא דפשיטא ליה בבור
משום דאיתקש בשרו לדמו ולא אכיל בשר
אלא בשעה הראויה לזרקה דם ולא משנהרס
זו היא גירסת הפונטוס ופירושו ואם תאמר
אי קסבר לא קדשה היכי משכחת מעשר שני
דאורייתא כיון דבטלה קדושת הארץ וי"ל דאי
קסבר לא קדשה מוקמינן ליה למעשר שגדל
בפני הבית כמו שפירש בקונטרס (גבי' בבור
שקרבו דמו ואימוריו וחרב הבית ובשרו קיים
א"נ אפי' קסבר לא קדשה הני מילי קדושת
הבית אבל קדושת הארץ לא בטלה ונתחייבו
בתרומות ומעשרות כדאשכחנא (לקמן דף
ק"ב) כשחרב שילה שבטלה קדושת הבית ולא
בטלה קדושת הארץ וא"ת כיון דלא קידשה
והותרו הבמות היא נאכלך בכל ערי ישראל
ולפירוש דרסי' לקמן בפ' בתרא (דף ק"ב)
כאז לטוב ונבענן הותרו הבמות מעשר נאכל
בכל ערי ישראל וי"ל דלפי אותה גירסא לא
מתוקם הכא אלא במעשר שגדל לפני הבית
והחוקק להבאת מקום ואינו נאכל בכל ערי
ישראל וקשה לפירוש הקונטרס מאי דוחקיה
דרבינא לומר לא קדשה ופליג אבוליה הש"ס
דקיס לן ירושלים אין אחרייה היתר כדתנן
בפירק בתרא (גם זה) לימא דלעולם קסבר
קדשה ובכור שנוק דמו ונפגם המזבח דאין
בשרו נאכל בפגימת המזבח ומיהו מצי למימר
דלישנא דברייתא קשיתיה דקתני מה בבור
אינו אלא בפני הבית דמשמע בית ממש צריך
ואי קדשה למא לי בית הלא מקריבין אע"פ
שאין בית ואין צריך רק מזבח משום דאיתקש
בשרו לדמו אבל היה דלעולם מצי סבר קדשה
דכיון דנוק דמו ואח"כ חרב אין אוכלין בשרו
משום דאיתקש לדמו מיהו האי בפני הבית
היינו בפני מזבח ולא בית ממש קאמר אבל
קשה מאי קאמר אפילו בבור נמי תיבעי ולא

תבעי מעשר אדרבה כיון דלא קדשה פשיטא לא קרינא ביה לפני ה' דמחיצה
לאכול דאורייתא ועוד דבכור פשיטא דמפסיל ביצא כשחרב הבית ונפלו מחיצות
כיון דלא קדשה ומה צריך כלל היקישא דבשר ודם וכי תימא כשחרב הבית ונהרס
המזבח אבל חומות ירושלים קיימת ולא בטלה קדושתה לענין קדשים קלים ומעשר
שני וזה תימא לומר דהא ירושלים לא נתקדשה אלא בשביל הבית ואין יתכן
שקדושת הבית תבטל וקדושת ירושלים קיימת לכך נראה כמו גירסת הספרים אי

קסבר קדשה אפילו בבור נמי ואי קסבר לא קדשה אפילו מעשר נמי אמר רבינא לעולם קסבר קדשה וכו' והכי פריך אפילו בבור נמי משכחת לה בלא חומות
ירושלים ובאל חומות עורה כמו שפירש בקונטרס דמקריבין אע"פ שאין בית כלומר יבנה המזבח ויזרוק הדם ויאכל הבשר אבל בלא מזבח פשיטא ליה דאינו יכול
להקריב כדאמרי' לעיל (דף טז.) מודה רב בדמים אע"פ שהבית קיים וכל שכן בזמן הזה ואי קסבר לא קדשה קדושת הבית לבנו המזבח וכל שכן קדושת ירושלים
אבל קדושת הארץ קיימת להתחייב בתרומה ומעשר כמו בגוב ונבענן אפילו מעשר יהא פסול פשיטא דאין לו היתר בירושלים ולא גרסינן לקמן פ' בתרא (דף
ק"ב) מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל ואי גרסינן ליה צריך לומר דהכי פריך אפילו מעשר שני יהא פשיטא דאין חייב להעלותו ואמאי קאמרת יכול עולה אדם
דמשמע

שְׁלֹשָׁה וְקָנִים, וְזֶה אֶחָד מֵהֶן. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר,
יָכוֹל יַעֲלֶה אֶדָם מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי לִירוּשָׁלַיִם וְיֵאָכְלֵנוּ בְּזֶמֶן
הַזֶּה. וְדִין הוּא, בְּכוֹר טַעוֹן הַבָּאָת מְקוֹם, וּמֵעֵשֶׂר טַעוֹן
הַבָּאָת מְקוֹם. מָה בְּכוֹר, אֵינוֹ אֵלָא בִּפְנֵי הַבֵּית, אֵף
מֵעֵשֶׂר, אֵינוֹ אֵלָא בִּפְנֵי הַבֵּית. מָה לְבָכוֹר, שֶׁכֵּן טַעוֹן
מִתֵּן דְּמִים וְאִימּוּרֵין לִגְבֵי מִזְבֵּחַ, בַּפְּנִיִּים יוֹכִיחוּ. מָה
לְבָפְנִיִּים, שֶׁכֵּן טַעוֹנֵין הַחֲחָה, תִּלְמוֹד לומר 'וְהַבְּאִתָּם
שְׁמָה עוֹלוֹתֵיכֶם' וְגו', מְקִישׁ מֵעֵשֶׂר לְבָכוֹר, מָה בְּכוֹר,
אֵינוֹ אֵלָא בִּפְנֵי הַבֵּית. אֵף מֵעֵשֶׂר, אֵינוֹ אֵלָא בִּפְנֵי
הַבֵּית. וְנִיחָדֵר דִּינָא, וְנִיתִי בְּמֹה הַצֵּד. מִשּׁוּם דְּאִיכָא
לְמִיפְרָדָה, מָה לְהַצֵּד הַשּׁוֹנֶה שְׁבָהָה, שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן
צֵד מִזְבֵּחַ. מַאי קָסְבֵּר, אִי קָסְבֵּר, קְדוּשָׁה רְאוּשׁוּנָה
קִידְשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וּקִידְשָׁה לְעֹתִיד לָבָא, אֲפִילוּ
נְמוּ. וְאִי קָסְבֵּר, לֹא קִידְשָׁה לְעֹתִיד לָבָא, אֲפִילוּ
בְּכוֹר נְמוּ תִיבְעִי. אֲמַר רַבִּינָא, לְעוֹלָם קָסְבֵּר, לֹא
קִידְשָׁה. וְהָכָא בְּמַאי עֲסָקִינוּ, בְּבָכוֹר שְׁנוּק דְּמוֹ קוֹדֵם
חוּרְבֵן הַבֵּית, וְחֵרֵב הַבֵּית, וְעֵדִינן בִּשְׁרוֹ קָיִים, וְאִיתִקֵּשׁ
בִּשְׁרוֹ לְדָמוֹ, מָה דְּמוֹ בְּמִזְבֵּחַ, אֵף בִּשְׁרוֹ בְּמִזְבֵּחַ.
וְאַתִּי מֵעֵשֶׂר, וְיִלְוֶה מִבְּכוֹר. וְכִי דָבָר הִלְמוֹד בְּהַקְשָׁה,
חוּרְ וּמִלְמוֹד בְּהַקְשָׁה. מֵעֵשֶׂר דִּנָּן, חוּלִין הוּא. הִנִּיחָא
לְמָאן דְּאָמַר, בְּתֵר לְמוֹד אוֹלִינָן. אֵלָא לְמָאן דְּאָמַר,
בְּתֵר מִלְמוֹד אוֹלִינָן, מַאי אִיכָא לְמִימַר. דָּם וּבִשָּׂר,
חֲדָא מִלְתָּא הוּא. כִּי סָלִיק רַבִּין, אָמַרָה לְשִׁמְעֵתָא
קְמִיָה דְּרַבִּי יְרֵמְיָה. אָמַר, בְּכִלְאִי טַפְשָׁא, אֲמַטּוֹל
דִּיתְכִי בְּאַרְעָא חֲשׂוּכָא, אָמְרִי שְׁמַעְתָּא דְּמַחְשָׁבָא. לֹא
שְׂמִיעַ לְהוּ, הָא דִּתְנִינָא, בְּשַׁעֲתָ סִילּוּק מַפְעוֹת, קְדָשִׁים
נִפְסָלִין וְזָבִים וּמִצּוֹרְעִים מִשְׁתַּלְחִים חוּץ לְמִחְצִיצָה.
וְתִנְיָא אִידָּהּ, בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, קְדָשִׁים נֶאֱכָלִים. מַאי
לָאו, הָא בְּקִדְשֵׁי קְדָשִׁים, הָא בְּקִדְשִׁים קָלִים. אָמַר
רַבִּינָא, אִידִּי וְאִידִּי, בְּקִדְשִׁים קָלִים. וְלֹא קִשְׁיָא,
הָא

דמיפסיל ביצא הוא דהא אהל מועד חשיב ליה: ו תנאי אידך גריס: בשני פסוקות
נאכלין. חד במקומן במחנות האמורות בזן כשהמשכן במקומו וחד בכל מקום שיהא
שם דרך הליכתן משנסעו וקשיין אהדי: מאי לאו. קמייאת בקדשי קדשים והא
בקדשים קלים: הכי גרסינן מאי לאו הא בקדשי קדשים הא בקדשים קלים: אידו ואידו
קדשים קלים ולא קשיא קמייאת

ר

קסבר קדשה אפילו בבור נמי ואי קסבר לא קדשה אפילו מעשר נמי אמר רבינא לעולם קסבר קדשה וכו' והכי פריך אפילו בבור נמי משכחת לה בלא חומות
ירושלים ובאל חומות עורה כמו שפירש בקונטרס דמקריבין אע"פ שאין בית כלומר יבנה המזבח ויזרוק הדם ויאכל הבשר אבל בלא מזבח פשיטא ליה דאינו יכול
להקריב כדאמרי' לעיל (דף טז.) מודה רב בדמים אע"פ שהבית קיים וכל שכן בזמן הזה ואי קסבר לא קדשה קדושת הבית לבנו המזבח וכל שכן קדושת ירושלים
אבל קדושת הארץ קיימת להתחייב בתרומה ומעשר כמו בגוב ונבענן אפילו מעשר יהא פסול פשיטא דאין לו היתר בירושלים ולא גרסינן לקמן פ' בתרא (דף
ק"ב) מעשר שני נאכל בכל ערי ישראל ואי גרסינן ליה צריך לומר דהכי פריך אפילו מעשר שני יהא פשיטא דאין חייב להעלותו ואמאי קאמרת יכול עולה אדם
דמשמע

כל דבר המועיל או מביא לעבודה בפועל, הנה כל מניעה שתהיה לדבר זה – אפילו אם המניעה היא מדבר היותר נעלה – הוא רק
מתחבולותיה של נפש הבהמית.

היום יום כג סיון

הסתפק רבי ישמעאל אם בזמן הזה נחשב לפני ה' / ורצה ללמוד
מעשר שני מבכור ומביכורים במה מצינו, ופרך לימוד זה, והסיק
שאתי מעשר וילוף מבכור – שבא מעשר ולמד בהיקש מבכור, מה
בכור נאכל רק בזמן הבית, אף מעשר נאכל רק בזמן הבית.
ומאחר שלמדנו לגבי בכור שצריך מזבח, מבין אביי שצריך שיהיה
המזבח בנוי וללא פגם, וכיון שהתחדש כן בבכור, יש ללמוד שהוא
הדין בכל קדשים קלים שאין לאכלם בזמן שהמזבח פגום.
הגמרא ממשיכה לברר את דרשתו של רבי ישמעאל. מקשה
הגמרא: הלא מה שבשרו של הבכור אינו נאכל, נלמד מהיקש
לדמו, וכיצד יכול לחזור וללמד בהיקש למעשר שני, ובי דבר
הלמד בהקש חוזר ומלמד בהקש, הלא הכלל הוא, שבקדשים, דבר
הנלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד. מתרצת הגמרא: מעשר דין חולין
הוא – מעשר שני אינו נחשב קדשים אלא חולין, ובחולין אין
אומרים כלל זה.
מקשה הגמרא: הניחא למאן דאמר בתי למה אולין – מוכן הדבר
לפי הסובר שבכלל זה הולכים אחר הנלמד, שכן כאן הנלמד הוא
חולין, אלא למאן דאמר בתי מלמד אולין מאי אימא למימר – איך
נבאר היקש זה, והלא המלמד הוא בכור, שהוא קדשים, וכיצד
ילמד על מעשר שני בהיקש בעוד שהוא בעצמו נלמד בהיקש.
מתרצת הגמרא: דם וכשר הדין מילתא היא – דבר אחד הוא, ואין
זה נחשב שהבשר נלמד בהיקש מהדם, ששוב לא יוכל ללמד
לדבר אחר.
הגמרא מביאה שרבי ירמיה חולק על אביי: כי קליק רבין – כאשר
עלה רבין לארץ ישראל, אמרה לשמעאל קמיה דרבי ירמיה – אמר
לפני רבי ירמיה שמועה זו, שאביי למד מדברי רבי יוסי שאין
לאכול קדשים קלים בזמן שהמזבח פגום. אמר על כך רבי ירמיה
לרבין, בקלאי מפשאי – הבבליים טיפשים הם, אמטול דיתבי
בארעא שווכא – ומפני שיושבים בארץ חשוכה אמרי שמעאל
דמחשכא – לכן אומרים שמועות חשוכות, כלומר דברי אביי
שהיה בבבל אינם נכונים, וכפי שיבואר.
רבי ירמיה מביא שתי ברייתות סותרות, ומיישבן, ומוכיח שמותר
לאכול קדשים קלים בזמן שאין מזבח, ושלא בדברי אביי. ממשיך
רב ירמיה ואומר לרבין: לא שמעי להו הדין דתניא – וכי לא שמעו
מה ששנינו בברייתא, בשעת סילוק מפעויות, כלומר, בשעה שהיו
מפרקים את המשכן ומסלקים את המזבחות, לצורך המסעות
במדבר, קדשים נפסלין – בשר קדשי קדשים נפסל ונאסר באכילה,
וזבים ומצורעים משתלחים חוץ למחיצה, כלומר, אף שפירקו את
המשכן, מכל מקום נשארה קדושת המחנות, ומוכח, שהטעם לכך
שבשר קדשי הקדשים נפסל, אינו מחמת שיצא חוץ למחיצתו,
שהרי עדיין קדושת המחנה קיימת, אלא הטעם הוא מחמת
שהמזבח נעקר. ותניא אידך – ושנינו בברייתא אחרת, בשני
מקומות קדשים נאכלים, כלומר, נאמרו בדין אכילת קדשים
במשכן שתי אפשרויות לגבי מקום אכילתם, האחד, שהותרו
באכילה רק במקום האמור בהם, ודין זה הוא בשעה שהמשכן
במקומו, והשני, שמותר לאכלם בכל מקום שהם, וזהו בשעה
שנסעו, ומוכח שאין הקדשים נפסלו כשנעקר המזבח. מאי לאו –
האם לא מוכרחים לומר כדי ליישב את הסתירה, דהא –
שהברייתא הראשונה עוסקת בקדשי קדשים, שנפסלים במסעות
משום שנעקר המזבח, והא – הברייתא השניה עוסקת בקדשים
קלים שאינם נפסלים במסעות. ומוכח שלא בדברי אביי שאמר
שגם קדשים קלים נפסלים כשאין מזבח.
הגמרא מתרצת את שיטת אביי: אמר רבינא, אידי ואידי ושת
הברייתות בקדשים קלים, ולא קשיא, משום שלא תנא אחד שנה
את שניהם, אלא

שלשה זמנים ודבר אחד מכל זמן, וזה אחד מהן, רבי ישמעאל אמר,
יכול יעלה אדם מעשר שני לירושלים ויאכלנו שם בלא פדיון אף
בזמן הזה, ודין הוא – יש ללמוד מה מצינו מבכור בהמה טהורה
ולאסור זאת, שכן בכור מעון הבאת מקום – להביאו לירושלים,
ומעשר שני מעון הבאת מקום, מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית,
אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית. ואין לפרוך מה לבכור שכן
מעון פתן דמים ואימורין לגבי מזבח, ולכן הדין נותן שיאכל רק בפני
הבית והמזבח, משום שבכורים יובילו, שכן גם ביכורים אינם
טעונים מתן דמים ואמורים, ובכל זאת אינם נאכלים אלא בפני
הבית. אך יש לפרוך, מה לבכורים שכן מעונין הנה בעזרה לפני
המזבח, ולכן צריכים בית שהרי זקוקים למזבח ואין להוכיח מהם
למעשר, לכך מסיק רבי ישמעאל, שאכן דין זה אינו נלמד במה
מצינו אלא נלמד בהיקש, שכן תלמוד לומר (דברים יב ו) והבאתם
שמה עולותיכם וגו' וזבחיכם ואת מעשרותיכם ואת תרומת ידכם
ונזריכם ונדבתים ובכרת בקרב וזאנכם, מקיש כתוב זה מעשר
לבכור, ויש לדרוש, מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית, אף מעשר
שני אינו נאכל אלא בפני הבית.
עד כאן הם דברי רבי ישמעאל, עתה הגמרא דנה בדרשתו, ועל
פי זה יבואר כיצד אביי למד מכאן שאין לאכול קדשים קלים בזמן
שהמזבח פגום. מקשה הגמרא: וניחיה דניא ונתייבשה הדין, כלומר
אין לפרוך מביכורים, שכן בכור יוכיח שאינו טעון הנחה, ומעתה
נלמד מעשר שני מבכור ומביכורים ביחד, שהדין השהו שבהם
שהם טעונים הבאת מקום, ואינם נאכלים אלא בזמן הבית, כך
מעשר שני הטעון הבאת מקום, לא יאכל אלא בזמן הבית, ומדוע
הוצרך רבי ישמעאל להיקש. מתרצת הגמרא: משום דאמרי
למיפרך – יש לפרוך לימוד זה, מה להדין הדין שכן יש בהן
צד מזבח – שבשניהם יש חובת מזבח, בכור להקריבה, וביכורים
להנחה לפני המזבח, ואילו במעשר שני אין שום חובת מזבח, ולכן
אין ללמוד משניהם שיהנה מעשר שני דווקא בזמן הבית.
מוסיפה הגמרא לדון בדברי רבי ישמעאל. מבררת הגמרא: מאי
קפך – מה סבר רבי ישמעאל, שמחמת כן היה פשוט לו שבכור
לא נוהג בזמן הזה, ואילו במעשר שני הסתפק. אי קפך קדישה
ראשונה שהיתה לבית המקדש, קדישה לשעתי – לשעה שביט
המקדש קיים, וגם קדישה לעתיד לבא – קדישה את מקום בית
המקדש לעולם ועדיין קדושה ירושלים להקריב בה כאילו בית
המקדש קיים, ולגבי מעשר שני שנאמר בו (ואכלת לפני ה' אלהיך
(דברים יד כג), הסתפק האם בזמן הזה שאין בית המקדש, נחשב לפני
ה' אלהיך או לא. אם כן אפילו בכור נמי – גם בכור צריך להיות
נקרב ונאכל בזמן הזה, שהרי מי שסובר שקדישה לעתיד לבוא,
סובר שמקריבים אף שאין בית. ואי קפך לא קדישה לעתיד לבא,
ומסתפק במעשר, האם כיון שאינו צריך לבית המקדש, נאכל
בירושלים ובכך מתקיים לפני ה', או שמא אין ירושלים בחורבנה
נקראת לפני ה', אם כן אפילו בכור נמי תיבעי – היה לו להסתפק
גם בבכור, באופן שאין חסרון של מתן דמים ואמורים על גבי
מזבח, כגון שנוקד דמו והוקטר אמורים קודם שנחרב הבית, ועדיין
בשרו קיים, האם רשאים לאכלו.
מבאר הגמרא: אמר רבינא, לעולם קפך קדושה ראשונה לא
קדישה לעתיד לבא. והכא מאי עסקין – וכאן, בהיקש מעשר שני
לבכור במה מדובר, בבכור שנוקד דמו קודם חורבן הבית, ותרב
הבית, ועדיין בשרו קיים, ופשוט שאינו נאכל בזמן הזה משום
שאיתקש בשרו של הבכור לדמו, שנאמר לגבי בכור (במדבר יח יז-יח)
את דמם תורק על המזבח וגו', ובשרם יהיה לך וגו', ודורשים, מה
דמו במזבח אף בשרו במזבח, כלומר הבשר נלמד מהדם, שרק
בשעה הראויה לזריקת דם במזבח בשרו נאכל. ורק לגבי מעשר

קודם שממשיך ללמוד עניינים חדשים, צריך להפסיק ולחזור על הישנות.

תירוצ' נוסף: וְאִיכָּעִית אִימָא, הָא וְהָא – זו זו, כלומר שתי
 הברייתות עוסקות בְּקִדְּשֵׁי קָדְשִׁים, והברייתא הראשונה מיושבת,
 שבשעת המסעות שהמזבח אינו במקומו נפסל בשרם, וכפי
 שדרשה הגמרא לעיל (ס), וּמֵאֵי בְּשָׁנֵי מְקוֹמוֹת – ומה הכוונה
 בברייתא השניה 'שני מקומות', אין כוונתה לומר שמותר לאכול
 קדשים בשעת הנסיעה כאשר המזבח ממש עקור ממקומו, אלא
 לעולם מדובר באופן שהמזבח עומד במקומו, ומקום אחד היינו
 קוֹדֶם שִׁיעָמִירו לְיוֹם אֵת הַמִּשְׁכָּן, כלומר בשעה שהמשכן והמזבח
 עומדים במקומם כתיקונם,

הָא – הברייתא הראשונה, היא דברי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וכמו שביארה
 הגמרא לעיל, שרבי ישמעאל לומד בבכור (שהוא קדשים קלים)
 שהוקש בשר לדם, ואוסר אכילתו בשעה שאין מזבח אף באופן
 שכבר נזרק דמו על גבי המזבח, ומכאן שכל הקדשים הקלים אינם
 נאכלים בשעה שאין מזבח שלם, ולכן בשעת המסעות הקדשים
 הקלים נפסלים. וְהָא רַבִּנָּן – הברייתא השניה סוברת כדעת חכמים,
 שלשיתם אין בבכור היקש בשרו לדמו, וממילא אין מקור לומר
 שקדשים קלים לא יהיו נאכלים בשעה שאין מזבח, ולכן גם בשעת
 המסעות אין הקדשים נפסלים. ואב"י סבר כרבי ישמעאל.

אגרות קודש

ב"ה, ט' תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

נהניתי לקבלת מכתבו המהיר מעש"ק בו כותב אשר סו"ס הנה גם הוא רואה פעולות טובות
 ע"י שהותו בעירו עתה, ובטח למותר להעירו אשר אם נראה כ"כ בעיני בשר הרי הרבה יותר נמצא
 במציאות שאין נראה עדיין והשי"ת יצליחו שגם נסתר זה יראה בגלוי.

(ב) מ"ש שקשה פרנסתו. (ובטח לא נשטט מזכרוננו מרז"ל שמזונותיו של אדם קשים כקרי"ס)
 הנה לפלא שאינו כותב כל פרטים מה הי' סוף דבר בחיפוש מקום מתאים לת"ת ובמשך הזמן גם
 לביהכ"נ בחלק האחר של עירו, ובודאי ימלא בזה בבואו הנה.

(ג) במה ששאלני מאז אם נוהגים אצלינו לומר תחנון ביום הסתלקות של צדיקים.

הנה בטח ידוע לו שגם ביו"ד שבט אומרים תחנון, ופעם שאלתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר, וענני,
 ווען איז נאך אזא גוטע צייט אויף אויסבעטען ווי אין די טעג.

(ד) בסעיף ב' וג' דמכתבו, כיון שבא לכאן בשבוע הבע"ל הרי נמשך בזה בבואו הנה.

(ה) איני יודע אופי אותם שהשפיע עליהם בעירו, אבל בכלל הי' צריך לבאר להם הענין של אהל
 צדיק הדור ומרומז ג"כ בגמרא במרז"ל דכלב נשתטח על קברי אבות, אשר משם מובן שע"ז ניצול
 מעצת כו' ואדרבה עוד ירש חלקם, אשר לכן גם עליהם ליפות את כחו ולתת לו פתקאות וכיו"ב, כיון
 שאין ביכולתם לבקר בעצמם על ציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע, ובטח ימצא
 אותיות המתאימות להסבירם בזה, ויעזיין ג"כ אגה"ק סי' כ"ח וביאורו.

(ו) מוסיג"פ הקונטרס והרשימה שהו"ל לחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל וכן העתק מכתבי
 כללי לאגודת נשי ובנות חב"ד, אשר בטח יפרסם תוכנם בחוגים היותר רחבים ובאופן המתאים.

בברכת הצלחה.

זבחים. פרק שישי – קדשי קדשים דף סא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רכז רש"י תוספות

דמשמע דמספקא ליה אי חייב להעלותו לירושלים או לא כיון דלא קידשה יחא נאכל
בכל ערי ישראל כדתנן לקמן (שם) ואמאי צריך לאקשוי לכבוד דמה בכור אינו מעלהו
אף מעשר אינו מעלהו אמר רבינא לעולם קסבר קדשה ולא מיירי כלל בחובות העלאה
אלא אם יוכל לאוכלו בזמן הזה או לא וליפנין אכילת מעשר מאכילת בכור דמה אכילת
בכור בעיא מזבח משום דאיתקש בשורו לדמו אף
אכילת מעשר בעיא מזבח ואין שום מעשר נאכל
בזמן הזה ואית ספרים דגרסי אי לא קדשה
אפילו מעשר נמי לא דה"פ אפילו מעשר נמי לא
יחא נאכל כלומר דמדקבעית במעשר בזמן הזה
א"כ במעשר שהחזקת להבאת מקום קבעי אבל

הָא רַבִּי יִשְׁמְעֵאל, הָא רַבְּנָן, וְאִיבְעִית
אִימָא, הָא וְהָא בְּקִדְשֵׁי קֳדָשִׁים, וְנֹאזִי בְּשֵׁנִי
מְקוֹמוֹת, קוֹדֶם שְׁעֵמִידוֹ לֹוֹם אֶת הַמִּשְׁכָּן,
ולאחר

לאחר חורבן ההוא שמו לא נתייבש כלל במעשר כיון דלא קדשה ואפילו נתייבש
כמו בזבוב וגבעון מ"מ פשיטא דנאכל בכל ערי ישראל לפי הגירסא לקמן בדפרישית אלא
כי קבעי אותו שגדל בני הבית ודבר הבית הוא פשיטא דאינו נאכל אמר רבינא לעולם
קסבר קדשה ובכבוד שנוקד קודם חורבן הבית נסקינן חורבן הבית ועדיין בשורו קיים
ואיתקש בשורו לדמו וא"ת והא כתיב (במדבר יח) ואת דמם תזרוק ואת חלבם תקטיר
אלמא איתקש בהווא קרא להקטרת חלב ואמרי לעיל דמזבח שנוקד מקטירין קטורת
במקומו דה"א אימורין וי"ל דקולא וחומרא לחומרא מקשינן ומקשינן בשורו לדמו והשתא
מזך דרשא יליף לכל הקדשים דאם נפגם המזבח אין נאכלין וא"ת לפי גירסא זו דגרס
קדשה קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל דלקמן פ' בתרא (דף קט). תניא רבי ישמעאל

אומר זה היה מנוחה ונחלה שילה ופ' בקנטרס דבקדושת ירושלים גופה ס"ל דלא קדשה ויש
חזוני בזמן הזה ואוקמינן כרבי ישמעאל מיהו בזה לא דק בפירושו דההיא דמגילה (גוש) רבי ישמעאל ברבי יוסי
על ברחין קסבר לא קדשה דכיון דמוקי קרא דנחלה בשילה א"כ מנא ליה דירושלים אין אחריה היתר וי"ל דשמא נפקא ליה
קדשה והאי דקאמר זה היה שילה אתא לאשמועינן דשילה אין אחריה היתר ולא במיד' יש אחריה היתר והיינו משום דדרש מנוחה זו
היתר בין זו לזו ופלגי אמתנא דקתני שילה יש אחריה היתר דתנן (לקמן דף קיב): באו לנו וגבעון כי ואין נראה כלל שדרי
את הובא (שמואל א ט) וגם קרי ליה בפסוק במה אבל אחר ירושלים לכולי עלמא לא הותרו הבמות ואפי' מאן דאית ליה לא
(גוש) א"ר יצחק שמעתי שמקריבין בבית חזוני בזמן הזה וקאמר דהדר ביה מהא דתניא ירושלים אין אחריה היתר ואמאי הדר ביה
לא קדשה ומעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר אלא דאי מעיקרא סבר דלמ"ד לא קדשה הותרו הבמות הדר ביה
אין אחריה היתר דמשמע לכולי עלמא אפילו למ"ד לא קדשה ותנאי דמיתיה התם בקדשה ולא קדשה לא קאי אדרבי יצחק
לשעתה וקדשה לעתיד לבא דנקט כתנאי ומיתיה פלוגתא דבתי ערי חומה דמני לקדושת הארץ דמשווי להו אהדרי ובפ"ב דערבין (דף לב)
יהושע וכמה תנאי היה יכול להביא דאיכא דאית ליה קדשה ואיכא דאית ליה לא קדשה ור"מ בפ"ק דחולין (דף ו) קסבר לא קדשה
עולם בפרק הערל (יבמות דף פב) וא"ת ומנא ליה לקמן דרבי יוחנן סבר קדשה משום דמחייב מעלה בזמן הזה לעולם אימנא
דאי לא קדשה לא מחייב דאינו ראוי לפתח אהל מועד דנדרה לגמרי אבל אי קדשה לא נדרה דיכול לבנות מזבח
לעיל ואין להקשות לפי הקונטרס דגרס דהא לא קדשה ובסוף הערל (גוש) שמעתי דרבי יוסי דקדשה בברייתא דסדר עולם
הארץ לא בטלה כדאשכחן בזבוב וגבעון א"נ תני ולא סבר ליה כדבעי למימר פרק יצא דופן (גדה דף מו) א"נ
קדשה הא ר"ל ס"ל אליבא דרבי יוסי (יבמות דף פא). תרומה בזמן הזה דרבנן וי"ל בדפרישית לעיל דאפשר
שמעיה ליה עיגול בעיגולין עולה בפ"ק דביצה (דף ד) ובסוף הערל (יבמות דף פא). מוכח לר"ל למ"ד
שמעיה שמקריבין אע"פ שאין בית ותימה הוא לומר שקדושת הבית קיימת להקריב קרבן בלא במה ולא יתייבש
י"ל דרבי יוסי משום רבי ישמעאל קאמר ולא ס"ל ומר' יהושע י"ל דסבר דאינו מקדש אלא ו' דברים בלבד
(טו) ובפ"ק דמגילה (דף י) אי סבר קדשה או לא קדשה ושמעיה ליה בפ"ק דחגיגה (דף ג) גבי עומן ומוכא מעשרין מעשר עני
כרבים לאו מדבריה ר"א בדפרישית פ"ק דביצה (דף טו). ד"ה עומן ולייתי' במסכת א"כ הוא דבשלמים אם עלו לא ירד
משתלחן שאין מצורע נכנס לדגלי השבטים ולא זב למחנה הלוי' נושאי ארון כדאמר לקמן אע"פ שנסע אהל מועד
אהל מועד חשיב ליה וא"א דלמאי דמוקי לה השתא בקדשי קדשים אפילו בלא סילוק מזבח אלא סילוק קלעי החצר
(מנחות דף צה) דבשעת מסעות אין קרי מחנה שכניה קיים ולחם הפנים ושאר קדשי קדשים מנספלי ביצא
קלים ודאי לא מנספלי ביצא משום מסע המחנות דלענין מחנה ישראל מחנה לוי' אע"פ שנסע אהל מועד
ולכן ובין ומצורעין משתלחין וקדשים קלים אין ננספלין ביצא ואתקפתא הוי מדרקתני נאכלין בשני מקומות דמירי
רבנן. היינו תנאי דפליגי עליה דר' ישמעאל בתמורה פרק ואלו קדשים (דף כא) ודרש' ליה לקרא בע"א: **קדשים**
המשכן והמזבח דאין לפרש ממש קודם שהעמידו המשכן כיון שכבר העמידו המזבח במקומו אוכלין קדשי
מעמידין המזבח ואם שיש הסדר והעמידו המזבח תחילה היאך שחטו קדשים קודם העמדת המשכן
דוקא כתיב בהו ושחטו פתח אהל מועד כל זה פ' רש"י וק"ל (בררף) הא תנן גבי תמיד (תמיד דף ל) לא היה שוחט עד
שחטין משלמים ואין נראה לומר דהיינו מדרבנן דהא בהיקשא דזאת התורה יליף לפסולא משלמים וגם אין לומר
אמרי' פ' שני שעירי (יומא דף סב) דשלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור
דאורייתא חייב בחוץ היכא דאם עלו לא ירדו כדמוכח פרק השוחט והמעלה (לקמן קט). והוה הוכחה דשאר
בשלמים אם עלו לא ירדו דקרי פסולי בקודש היכא דאית ליה הכשריא בעלמא א"כ הוא דבשלמים אם עלו לא ירד
תאמר כיון דלא נפתחו קודם השחיטה דלתות ההיכל חשיב שוחט שלמים שלא במקומו וירדו אע"פ
דמעילה (דף ב) דכמאן דחנקינן דמו וירדו (לרבי יהודה) אע"פ דקדשים קלים שחטתן בדרום כשרין
וגם אין לומר דקודם שפירקו המשכן כלל שחטו וזרקו את הדם ואחרי' כן פירקוהו ושניו הסדר
קדשי המשכן יאכלו קדשי קדשים הלא מיד שפירקוהו נפסלו ביצא הקדשי קדשים ולא אמרינן
העמידו הכל הידושהו דאי אלאחר שפירקו בדקאמר קמ"ל אע"פ דנסע אהל מועד הוא ואע"פ שפירקו
ולאחר

ולאחר

ולאחר

ולאחר

ולאחר

ולאחר

ולאחר

ולאחר

ולאחר

ולאחר

ולאחר

שיפרקו הלוים את המשכן. אבל המזבח וקלעי החצר במקומן אבל נסע מכל וכל אין מחנה שכניה קיים לגבי קדשי קדשים כדפרי' ולחם הפנים א כדאמר התם במסודר השלחן דכ"ע לא פליגי דנפלא ביצא ועוד מכל וכל תיפוק לי דמיפסל מטעם פנימת המזבח וא"ת ובמנחות (דף צה.)

וְלֵאחֶר שִׁפְּרוּ הַלָּוִים אֶת הַמִּשְׁכָּן. מִהוּ דְתִימָא, אִיפְסִיל לְהוּ בִּיזָא, קָא מִשְׁמַע לָן. וְאִמָּא, חֲכִי נְמִי. אָמֹר קָרָא 'וְנָסַע אֶחָל מוֹעֵד', אָף עַל פִּי שְׁנָסַע, אֶחָל מוֹעֵד הוּא. אָמֹר רַב הוּנָא אָמֹר רַב, מִזְבֵּחַ שֶׁל שִׁילָה שֶׁל אֲבָנִים הָיָה. דְתִנָּי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמֹר, מָה תִּלְמוּד לֹאמֹר 'אֲבָנִים' אֲבָנִים' אֲבָנִים, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. אַחֵד שֶׁל שִׁילָה, וְאַחֵד שֶׁל נֹזֵב וְגִבְעוֹן, וְכִית עוֹלָמִים. מִתִּיב רַב אַחָא בַר אֲמִי, אֵשׁ שִׁדְרָה מִן הַשָּׁמַיִם בִּימֵי מֹשֶׁה, לֹא נִסְתַּלְּקָה מֵעַל מִזְבֵּחַ הַנְּחוֹשֶׁת אֲלָא בִּימֵי שְׁלֹמֹה. וְאֵשׁ שִׁדְרָה בִּימֵי שְׁלֹמֹה, לֹא נִסְתַּלְּקָה עַד שֶׁבָא מְנַשֶּׁה וְסִילְקָה. וְאִם אִיתָא, מַעֲיָקְרָא הוּא דְאִיסְתַּלַּק לִיה. הוּא דְאָמֹר קִרְבִּי נִתַּן, דְתִנָּי, רַבִּי נִתַּן אָמֹר, מִזְבֵּחַ שֶׁל שִׁילָה, שֶׁל נְחוֹשֶׁת הָיָה, חֲלוּל וּמָלֵא אֲבָנִים. רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמֹר, מָאי לֹא נִסְתַּלְּקָה, לֹא נִסְתַּלְּקָה לְבִשְׁתֵּלָה. מָאי הָיִי. רַבְּנָן אָמֹר, שְׂבִיבָא הוּהוּ מִשְׁדָּרָא. רַב פָּא אָמֹר, אִישְׁפִּיזָא הוּהוּ נִקְטָ, וְיִמְיָנִי הָכָא וְיִמְיָנִי הָכָא. תַּנּוּן הֵתֵם, וּבִשְׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה, הוֹסִיפוּ עָלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַדְּרוֹם וְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַמַּעֲרֵב, כִּמְיֹן גָּבֵא. מָאי מַעֲמָא, אָמֹר רַב יוֹסֵף, מִשּׁוּם דְּלֹא סַפֵּק. אָמֹר לִיה אֲבִי, הִשְׁתָּא מְקַדֵּשׁ רִאשׁוֹן, דְּכִתִּיב בִּיה 'וְהוֹדֵה וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים כְּחוֹל אֲשֶׁר עַל (שְׁפַת) הַיָּם, סַפֵּק. מְקַדֵּשׁ שֵׁנִי, דְּכִתִּיב בִּיה 'כָּל תְּהִלָּה בְּאַחַד אַרְבַּע רִבּוּא', לֹא סַפֵּק. אָמֹר לִיה, הֵתֵם, אֵשׁ שֶׁל שָׁמַיִם מִסִּיעֶתָּן. הָכָא, אִין אֵשׁ שֶׁל שָׁמַיִם מִסִּיעֶתָּן. כִּי אִתָּא רִבּוּן, אָמֹר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי מִשּׁוּם דְּרַקְרָא, שִׁתִּין הוֹסִיפוּ. מַעֲיָקְרָא סְבוּר, 'מִזְבֵּחַ אֲדָמָה' שְׁהוּא אֲמִים בְּאֲדָמָה. וְכִסּוּף סְבוּר, שְׁתֵּיָה בְּאִכִּילָה, וּמָאי 'מִזְבֵּחַ אֲדָמָה', שְׁהוּא מִחוּבֵר בְּאֲדָמָה, שְׁלֹא יִכְנָנוּ לֹא עַל גִּבֵּי מִיָּפִים וְלֹא

וְאַחֲרֵי שִׁפְּרָקוֹ הַלּוּם אִפְסִיל לָהּ בְּיוֹצֵא, קֹא אֲמֹר קֹרָא וְנִסְעֵ אַהֲל אֲהֵל מוֹעֵד הוּא. אֲמֹר רַב שִׁילָה שֶׁל אֲבָנִים הָיָה. דְּ אֹמֵר, מַה תִּלְמֹד לִזְמֹר שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. אַחֵד שֶׁל יְבִית עוֹלָמִים. מְתִיב רַב מִן הַשְּׂמִימִם בְּיָמֵי מוֹשֶׁה, הַחַוֹּשֶׁת אֵלֶּי בְּיָמֵי שְׁלֹמֹה לֹא נִסְתַּלְקָה עַד שֶׁבָּא מַעֲיָרָא הוּא דִּיאִסְתַּלְקָה תַּנְיָא, רַבִּי נִתָּן אֹמֵר, מִי הָיָה, חֲלוּל וְקוֹלָא אֲבָנִים. לֹא נִסְתַּלְקָה, לֹא נִסְתַּלְקָה אֲמֹר, שְׂבִיבָא הוּא מְשַׁדֵּךְ הָיָה נִקְמָ, וְיִמְנִין חֲכָא וְיִמְנִין בְּנֵי תַּוּלָה, הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם וְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַמַּעֲרָב. אֲמֹר רַב יוֹסֵף, מִשּׁוּם הִשְׁתָּא מְקַדֵּשׁ רֵאשׁוֹן, רַבִּים כְּחוֹל אֲשֶׁר עַל (שֶׁ) דְּכִתִּיב בִּיה' כָּל הַקְּהָל כָּאֵל אֲמֹר לִיָּה, הָתָם, אִשׁ אֵין אִשׁ שֶׁל שְׂמִימִם מִסְבִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי מִשּׁוּם מַעֲיָרָא סְבוּר, מְבֻנָּה אֵין וְלִכְסוּף סְבוּר, שְׁתִּיָּה כָּאֵל שְׁהוּא מְחוּבָּר בְּאַדְמָתָה, שֶׁ

הבור קלטו מתוך המבוזב ושיחין בדרום היו כרתנן בפירקן (לקמן סג.) בג' דברים היתה קרן מערבית דרומית משמשת למעלה ניסוך המים ודיין ועוד חנן במסכת מדות (פ"ג מ"ג) מקום היה שם אמר על אמר תובלן על שיש עליה שבה יצא שחין לשחין ומצניח למיחדק ברוח מערבית היה לצד קרן דרומית אבל קשה עוד חניא במעילה פרק ג' ולא חטאת (ד"א) ומייתל לה בסוכה פרק לולא (דף מט.) לול קטן היה יצד מערבו של כבש אחד לשבעים שנה פרחי כרונה מביאין משם יין קרוש לכך נראה גניסית הספרי דגריס דרום ומערב ובבית ראשון היה להם יסוד לדורות שהיה שחין בולקן של טורף חורן מרורית שהיה שחיה בלא יסוד (ע"ד) חלקו של יהודה כמו בבית שני וקראי דממעטני בפרק איהודו מקומן (לעיל דף נג.) קרן שאין לה יסוד משום בית שני נאמרו אי נמי אף בבית ראשון לא חשיב קרן דרומית קרן כיון דלא הוה ליה יסוד משני צדדין כגון בצד מרורח אי נמי לפי שהיה עתיד להיות בלא יסוד בבית שני לא היו נותנין דמים בו כמו במבוזב של משה לפי שהיה עתיד להיות בלא יסוד בבית ראשון

האבנים, והיתה שורפת את האימורים והאיברים שהוקטרו עליו.
רַב פִּסְאֵא אֲמַר, אוֹשְׁפִיזִינָא הָיָה נֶקֶט – האש היתה כאכסנאי ההולך
ממקום למקום, וְיִקְנִין הָכָא וְיִקְנִין הָכָא – שלפעמים היתה במזבח
האבנים ובו הקריבו ולפעמים היתה במזבח הנחושת ובו הקריבו.
הגמרא מוסיפה לעסוק בענין המזבחות שהיו במשכן ובמקדש,
ומביאה דברים אודות גודל המזבח בבית המקדש השני: **הָיָה הָתָם**
– שנינו במשנה במסכת מידות (פ"ג מ"א), שאמר רבי יוסי שבבית
ראשון היה שטח המזבח בתחתיו עשרים ושמונה אמות על
עשרים ושמונה אמות, ושטח המערכה היה עשרים אמה על
עשרים אמה, וּבִשְׁעָלוּ לִירוּשָׁלַיִם כָּנִי הַגִּזְלָה וּבְנוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
השני, בנו את המזבח באותו מקום שהיה בבית המקדש הראשון,
אולם הוסיפו עָלוּ והגדילו את שטחו בעוד אַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַדְּרוֹם
וְאַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַמַּעֲרָב, באופן שתוספת זו היתה כְּמִין וְכַצּוּרָתוֹ
האות היוונית **קָאָא**, ועתה היה שטח המזבח בתחתיתו שלושים
ושתיים אמה על שלושים ושתיים אמה, ושטח המערכה היה
עשרים וארבע אמות על עשרים וארבע אמות.
הגמרא מבררת את טעם ההוספה. שואלת הגמרא: **מָאִי טַעְמָא** –
מדו הטעם לכך שהוסיפו על גודל המזבח.
הגמרא מביאה על כך שני יישובים: ישוב ראשון, **אֲמַר רַב יוֹסֵף,**
מִשּׁוּם דְּלֹא סַפֵּק – שלא היה גודלו מספיק להקטרת כל הקרבנות
הרבים שהיו צריכים להקטיר עליו.
הגמרא מביאה משא ומתן ביישוב זה: **אֲמַר לִיה אֲבִי רַב יוֹסֵף,**
כיצד ניתן לומר כן, וְהָאֵל הָשִׁיבָהּ (עתה) בבית המקדש הראשון,
דְּבָתִּיב בִּיה – שנאמר בו (מלכים א' ד') שהיו או 'הִחֲדָה יִשְׂרָאֵל רֵבִים
בְּחֹל אִשָּׁר עַל (שַׁפָּת) הַיָּם לְרַב', ובכל זאת **סַפֵּק** וְהַסְפִּיק המזבח
לכל קרבנותיהם, בבית המקדש השני דְּבָתִּיב בִּיה – שנאמר בו (עזרא
בסד) שהיו 'כָּל הַקָּהָל בְּאֶחָד אַרְבַּע רִבּוּאִים אֶלְפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁשִׁים',
היתכן לומר שלא **סַפֵּק** וְהַסְפִּיק המזבח לכל קרבנותיהם.
אֲמַר לִיה רַב יוֹסֵף מֵאֲדָר, הָתָם – שם, בבית המקדש הראשון, אף
שהיה ציבור רב מאד, בכל זאת הספיק המזבח לכל קרבנותיהם
משום ש**אִשׁ שֶׁל שְׁמִים** שהיתה על המזבח, מְסִייעָתָהּ בהקטרה,
שאש זו היה כוחה רב והיתה מכלה את הקרבנות במהירות, אבל
הָכָא – כאן, בבית המקדש השני, אף שהיה הציבור מועט בכל זאת
הזקקו להגדיל את שטח המערכה בכדי להכיל את כל הקרבנות,
משום שאין **אִשׁ שֶׁל שְׁמִים** מְסִייעָתָהּ, והאש שהבעירו היה כוחה
מועט ששם שמים, ולא הספיקה לכלות את כל הקרבנות.
יישוב שני, **כִּי אֲתָא** – כאשר באו רבין מארץ ישראל לבבל, **אֲמַר**
בשם רבי **שְׁמִיעוֹן בֶּן פִּי** שאמר **שְׁמִיעוֹן בֶּר קַפְרָא**, מה שהוסיפו על
המזבח בדרומו ובמערבו, וזהו משום ששיתין הוסיפו בו שבהם
שתתו וירדו היין והמים המתנסכים על גבי המזבח. שמתחילה היו
נסכים אלו שותתים ויורדים לרצפת העזרה וממנה היו נמשכים
ויורדים לבור שהיה בסמוך לקרן דרומית מערבית של המזבח,
וכשבנו את המזבח בבית המקדש השני הרחיבוהו בדרום ובמערב
עד שעלה על אותו בור, ועשו נקבים בראש המזבח בכדי שיהיו
המים והיין שותתים ויורדים דרכם לבור זה. וטעם הדבר ששינו
מאשר היה בבית המקדש הראשון, משום ש**מְסִייעָתָהּ** – מתחילה,
בימי בית המקדש הראשון, **כָּבוֹד** וְהַכָּבוֹד, שמה שאמרה התורה
(שמות כ כא) **מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי**, כוונת התורה שצריך לעשות
מזבח שֶׁהוּא אֲדָמָה וְהַכָּבוֹד (סוֹתוֹם) בְּאֲדָמָה ואין בו חלל, ולפיכך אי אפשר
היה לעשות בו נקב שירדו בו המים והיין, וּלְבַסּוּף, בימי בית
המקדש השני, **כָּבוֹד** שדין הַשְׁתִּיָּה שבמזבח, דהיינו הנסכים
המתנסכים על גבי, פָּדִין הַאֲבִילָה שבמזבח, דהיינו כדון הקרבנות
המוקטרים על גבי, מה אבילה מתעכלת במזבח על ידי האש, אף
השתיה צריכה להבלע במזבח ולא להשפך ממנו על הרצפה, ועל
כן הרחיבו את המזבח על מקום השיתין שבקרקע ועשו בו נקבים
שהנסכים ירדו בהם אליהם. לפי דרשה זו ששתיה כאבילה, אין
לדרוש מהפסוק 'מזבח אדמה' שלא יהיה המזבח חלול כפי
שדרשו בימי בית ראשון, ו**מָאִי** – ומזה כוונת הכתוב 'מִזְבֵּחַ אֲדָמָה',
לומר שֶׁהוּא (המזבח) יהיה מְחֻבָּר בְּאֲדָמָה, כלומר שֶׁלֹא יִכְנָנוּ לֹא
על גַּבִּי כִּיפִים] – (אלולמות)

ומקום שני, היינו **לְאַחַר שִׁפְדָּקוֹן הָלוּם אֶת הַמִּשְׁכָּן** – את קרשי
המשכן וקלעי החצר, אך עדיין המזבח עומד במקומו. ובאופן זה
הוצרכה הברייתא לחדש שעדיין מותרת אכילת קדשי קדשים,
שכן **מִהוּ דְּתִיקָא** – שמו תאמר, שכאשר אין חצר למזבח, **אִיפְסִיל**
לְהוּ כִּיּוּצָא, שהרי אינו בתוך מחיצות חצר המשכן, **קָא מְשַׁמֵּעַ לָן**
שאין זה נחשב יצא מחוץ לקלעים, ומותר באכילה. ונמצא
שהברייתא לא באה לחדש שהותרה אכילת קדשים באופן
שנעקר המזבח ממקומו, שבאופן זה כלל לא עסקה הברייתא, ואין
מכאן סתירה לדברי אביי.
מקשה הגמרא: **וְאִימָא הֵכִי נָמִי** – ושמה תאמר שאכן נפסל משום
'חוץ לקלעים', שהרי באמת הבשר אינו בתוך קלעי החצר.
מתרצת הגמרא: **אֲמַר קָרָא וְנִפְסַע אֲהֵל מוֹעֵד**, ודורשים מפסוק זה
שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁנַפְסַע, מכל מקום **אֲהֵל מוֹעֵד הוּא**, כלומר שאף
שפירקו את המשכן עדיין יש חשיבות למחנה השכינה, ולא נחשב
שהבשר יצא חוץ למחיצתו. ומכל מקום מותר לאכלו רק בשעה
שהמזבח במקומו, וכמו שנדרש לעיל (ב). מהפסוק 'אצל המזבח',
אבל משנעקר המזבח נפסלו קדשי הקדשים, כמבואר בברייתא
הראשונה.
הגמרא מוסיפה לעסוק בענין המזבחות שהיו במשכן ובמקדש,
ומביאה דברים אודות המזבח שהיה בשילה: **אֲמַר רַב הוּנָא אֲמַר**
רַב, מִזְבֵּחַ שֶׁל מִשְׁכָּן שִׁילָה שֶׁל אֲבָנִים הָיָה, שאף שהמזבח שהיה
במדבר ובגלגל היה עשוי עצי שיטים, כאשר באו לשילה עשו
מזבח מאבן.
רב הונא בשם רב מביא מקור לדברים: **דְּתִנָּא בְּבִרְיִיתָא, רַבִּי**
אֶלְעִיָּזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, מֶה תִּלְמוּד לומר – מה מלמדים הכתובים
והאימורים בתורה אודות החומר ממנו יהיה עשוי המזבח, **וְאֲבָנִים**
וְאֲבָנִים 'אֲבָנִים, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, שנאמר (שמות כב) 'וְאִם מִזְבֵּחַ אֲבָנִים
תַעֲשֶׂה לִּי לֹא תִבְנֶה אֶתְהֵן גִּזִּית', ועוד נאמר (דברים כו ד-ה) 'וְהָיָה
עֶבְרָכָם אֶת הַדִּירָדוֹ וְגו' וְגִבִּיתָ שֶׁם מִזְבֵּחַ לָהּ' אֶלְהִיךָ מִזְבֵּחַ אֲבָנִים
לֹא תִבְנֶה עֲלֵיהֶם בְּרִיל', ועוד נאמר (וי' כ) 'אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת
מִזְבֵּחַ ה' אֶלְהִיךָ', והכירה התורה 'אבנים' שלוש פעמים ללמד על
שלושה מזבחות, **אֶחָד שֶׁל שִׁילָה, וְאֶחָד שֶׁל נֹבַח וְנִבְעֹז, וְאֶחָד שֶׁל**
בֵּית עֲזָרָאִים, שכולם ייעשו מאבנים.
מקשה הגמרא על רב: מתיב **רַב אֲהֵא בַר אֲמִי**, שנינו בברייתא, **אִשׁ**
שִׁינָה מִן הַשְּׁמִים למזבח **בִּימֵי מֶשֶׁה רַבֵּנוּ**, לֹא נִתְּלָקָה מֵעַל מִזְבֵּחַ
הַנְּחוּשֶׁת כלל, **אֵלָּא בִּימֵי שְׁלֹמֹה המלך**, שאז בנה מזבח אבנים,
ונסתלקה האש ממזבח הנחושת וירדה אש מן השמים למזבח
האבנים, ו**אִשׁ שִׁינָה בִּימֵי שְׁלֹמֹה המלך** למזבח שבמקדש, לֹא
נִתְּלָקָה מֵעַל עַד שֶׁבָּא מֶשֶׁה המלך וְנִתְּלָקָה, ומעתה קשה, ו**אֵם**
אֵיתָא – ואם אכן כדברי רב, שכבר במשכן שילה פסקו מלהשתמש
במזבח הנחושת שעשה משה ועשו תחתיו מזבח אבנים, איך
אמרה הברייתא שהאש שירדה מן השמים בימי משה לא נסתלקה
עד ימי שלמה, הלא **מְעִיקָרָא הוּא דְּאִיפְסִילָהּ לִיה** – קודם לכן היתה
צריכה להסתלק, בתחילת משכן שילה, כאשר בנו את מזבח
האבנים הראשון. ומובן מדברי הברייתא שהמזבח של משכן
שילה היה המזבח שעשה משה, שלא היה מזבח אבנים.
הגמרא מביאה שני תירוצים ביישוב קושיא זו. תירוצ ראשון: רב
שאמר שהמזבח של משכן שילה היה של אבנים, הוּא דְּאִיפְסִילָהּ
וְהוּא דְּכָרִי נָתַן, דְּתִנָּא בְּבִרְיִיתָא. רַבִּי נָתַן אוֹמֵר, מִזְבֵּחַ שֶׁל שִׁילָה
שֶׁל נְחוּשֶׁת הָיָה, חִלּוֹל וְלֹא אֲבָנִים. ועל כן אין להקשות על רב
ממה שמשמע בברייתא שמזבח שילה היה המזבח שעשה משה,
שלא היה של אבנים, משום שרבי נתן חולק עליה וסובר שבשילה
עשו מזבח חדש, ורב סובר כדעתו. תירוצ נוסף: רב נִתְּנָן כִּי יִצְחָק
אֲמַר, מָאִי – מזהו זה שאמרה הברייתא שהאש שירדה על מזבח
הנחושת לֹא נִתְּלָקָה עד ימי שלמה המלך, הכוונה היא שלא
נִתְּלָקָה לְבִטְלָהּ] – (שתתבטל) לגמרי, שעדיין השתמשו בה, ורק
בימי שלמה התבטלה לגמרי.
מבררת הגמרא: **מָאִי הוּא** – מה הכוונה שלא התבטלה לגמרי.
הגמרא מביאה שתי דעות בדבר: **רַבֵּנָן אֲמָרִי** – חכמים אמרו,
שמזבח הנחושת עמד ליד מזבח האבנים, והאש שעל מזבח
הנחושת שִׁבְכָא הָיָה מְשִׁיבָא – היתה שולחת זיקים ולהבות למזבח

לעתיד לבוא, אפילו יחרב.
הגמרא מביאה שדברי רבי יוחנן נשנו בברייתא, אך באופן אחר:
בְּמִתְנֵי תָנָא – בברייתא שנינו דברים אלו בנוסח זה, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר**
בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, שֶׁלֹּשָׁה נְבִיאִים, וְהָם חָגוּ זְכִרְיָה וּמְלָאכִי, עָלָיו עֲמָהֶן
מִן הַגּוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם, בְּאוֹתָהּ עַת שָׁבְנוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, אָחָד
שֶׁהָעֵדִי לָהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁמִּקְוָמוּ גָדוֹל עַד שִׁישִׁים אִמָּה וְעַל מָקוֹם
הַמִּזְבֵּחַ הַיָּכִין הָיָה, וְאָחָד שֶׁהָעֵדִי לָהֶם שֶׁמִּקְרִיבִין קִרְבָּנוֹת אֵף עַל פִּי
שְׂאִין בֵּית וְ–בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּנוֹי, כִּיֹּן שֶׁקִּדְּשָׁה רֹאשׁוֹנָה שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ
בְּתַחֲלִיל בְּנִייתוֹ, קִידְּשָׁה אוֹתוֹ גַּם לְעֵתִיד לְבֹא, אֲפִילוּ יַחֲרַב, וְאָחָד
שֶׁהָעֵדִי לָהֶם עַל הַתּוֹרָה שֶׁתִּקְרָא מֵעַתָּה בְּאֲשׁוּרִית וְלֹא בְּכַתֵּב עֵבֶרִי
כְּפִי שֶׁנִּכְתְּבָה עַד אַז.
הגמרא מוסיפה לדון בענייני גודל המזבח וצורתו: תָּנּוּ רַבִּנֵּן
בְּבִרְיָתָא, קִרְן וְכֶכֶשׁ וְיֹסֵד וְרִיבּוּעַ מַעֲבָכִין בְּמִזְבֵּחַ, שֶׁאֵם לֹא עָשָׂה
אֶחָד מֵהֶם, כְּגֹן שֶׁעָשָׂה מִזְבֵּחַ לֹא אֲרַבַּע קִרְנוֹת, אוֹ לֹא כֶּבֶשׂ
בְּרוּמָה, אוֹ לֹא יִסֹּד בְּמַעֲרָבוֹ וּבְצִפּוֹנוֹ, אוֹ שֶׁלֹּא עָשָׂה מְרוּבַע,
אִינוּ מִזְבֵּחַ. אֲבָל מִדַּת אֲרָבָּהּ וּמִדַּת רִבְבּוֹ וּמִדַּת קוֹמָתוֹ וְ–גֹבְהוֹ, אֵין
מַעֲבָכִין, וְיִכּוֹל הוּא לְעִשׂוֹת כְּרִצּוֹנוֹ.
הגמרא מבארת את מקורות הדינים שבברייתא. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא:
מִתְנֵי מִיָּלִי – מנין למדה הברייתא דינים אלו. מְבַאֵר הַגְּמָרָא: אָמַר
רַב הִנְיָא, עִם כָּל אֶחָד מֵאלוּ, הִקְרָן, הִכְבֵּשׁ, הִיֹּסֵד וְהִרְבִּיבּוּעַ, אָמַר
קֵרָא – נֹאמַר בְּפִסְקוֹ 'הַמִּזְבֵּחַ', עַל הִקְרָן נֹאמַר (וְקִרָא ד יח) 'וְמִן הָיָם
יָתֵן עַל קִרְנֵת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר בָּאֵהֶן מוֹעֵד', עַל הִכְבֵּשׁ
נֹאמַר (שם) 'וְזֹאת תוֹרַת הַמִּנְחָה הַקָּרֵב אֲתָהּ בְּנֵי אֶדְרִי לִפְנֵי ה' אֵל
פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ', וְהַכּוֹנֵה לִכְבֵּשׁ שֶׁהוּא פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ מִשּׁוּם שֶׁדִּרְבּוּ עוֹלָם
לְמִזְבֵּחַ, עַל הִיֹּסֵד נֹאמַר (שם ד) 'וְזֹאת כָּל דְּמָה יִשְׁפֹּךְ אֵל יֹסֵד
הַמִּזְבֵּחַ', וְעַל הִרְבִּיבּוּעַ נֹאמַר (שמות כו א) 'רִבּוּעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ, וְכָל
מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'הַמִּזְבֵּחַ' הָרִי זֶה בֹא לומר שֶׁהִדְבֵּר שְׁנוֹכֵר בּוֹ דִּינוֹ הוּא
לְעֶבֶכּ בְּמִזְבֵּחַ, שֶׁבֹא הַתּוֹרָה לומר שֶׁאִינוּ נִקְרָא מִזְבֵּחַ בְּלִעְדִּיו.
הגמרא מְבַרְרַת הָאֵם אֵף הַכְּרוּב שֶׁהִיא בְּמִזְבֵּחַ הַנְּחוּשֶׁת, מַעֲבֵכ
בְּמִזְבֵּחַ. מֵאֲחַר שֶׁנֹּאמַר בּוֹ 'הַמִּזְבֵּחַ'. שְׂוֹאל הַגְּמָרָא: אֵלָּא מַעֲתָה
שֶׁכָּל מֵה שֶׁנֹּאמַר בּוֹ 'הַמִּזְבֵּחַ' מִעֲבֵכ, הָאֵם הַכְּרוּב, שֶׁהוּא כִּיּוֹר
וְ–צִיּוּרִים שֶׁל פְּרָחִים וְצִיצִים וְקִלְעִים, שֶׁנַּעֲשׂוּ סָבִיב הַמִּזְבֵּחַ לְמַעַלָּה
מֵאֲמִצְעוֹ לְדַרְעַת רַבִּי, וְסוֹכֵב וְ–בְּלִיטָה לְנוֹי בְּגֹבֵה אִמָּה סָבִיב
הַמִּזְבֵּחַ לְמַעַלָּה מֵאֲמִצְעוֹ לְדַרְעַת רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה, הִכִּי נָמִי
לְמַעֲבָכּ – הָאֵם אֵכֵן אֵף הוּא מִעֲבֵכ מִשּׁוּם שֶׁנֹּאמַר בּוֹ 'הַמִּזְבֵּחַ',
בְּרַבִּי (שמות כו ד) 'עֲשִׂיתָ לוֹ מִכְבָּר מֵעֵשֶׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת וְגַרְוִי נִתְתָּהּ
אוֹתָהּ תַּחַת כְּרִיבּוֹת הַמִּזְבֵּחַ מִלְּפָנֶיהָ, וְתִנָּהּ בְּבִרְיָתָא, אִיּוֹהֵי כְּרִיבּוֹ
הַמְּזוּכָר בְּתוֹרָה שֶׁתַּחְתּוּיָּהּ נִתֵּן הַמְּכַבֵּר, רַבִּי אֱמִירָא זֶה כִּיּוֹר, רַבִּי יוֹסִי
בְּרַבִּי יְהוֹדָה אָמַר זֶה הַסּוֹכֵב, וְאֵם כָּל דָּבָר שֶׁנֹּאמַר בּוֹ 'הַמִּזְבֵּחַ'
מִעֲבֵכ בּוֹ, אֵף הוּא מִעֲבֵכ.
מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֵין – אֵכֵן כֵּן, שֶׁהַכְּרוּב מִעֲבֵכ, בְּרַבִּי תָנָא בְּבִרְיָתָא,
וְכֵן נֹאמַר בּוֹ, 'מַעֲשֶׂה בּוֹכָהֵן צְדוּקִי אֲחִיר שֶׁנִּסָּךְ וְאֵת הַיָּם בָּחַ
הַסּוֹכוֹת' עַל גְּבִי רַגְלָיו וּרְגִמּוֹהוּ כָּל הָעַם בִּתְרוּגִיָּהֵן, וּמוֹסִיפָה
בְּבִרְיָתָא לומר, וְאוֹתוֹ יְהוֹם נִפְתָּחָה קִרְן הַמִּזְבֵּחַ וְנִפְסַל הַמִּזְבֵּחַ מִשּׁוּם
כֵּן, וְהִבְיָא בּוֹל וְ–שִׁיעוֹר מְלֹא אֲגִרוֹן שֶׁל מָלַךְ וְסִתְמוֹהוּ לְקֶרֶן
הַפְּגוּמָה, וְלֹא שֶׁעָשׂוּ סִתִּימָה זֹו מִפְּנֵי שֶׁהַמִּזְבֵּחַ נִעְשָׂה בְּכָךְ כִּשֶּׁר
לְעִבְדָּהּ, אֵלָּא מִפְּנֵי הַכְּבוֹד עָשׂוּ כֵּן, שֶׁלֹּא יִרְאֶה הַמִּזְבֵּחַ פְּגוּם. וְזֶה
שֶׁנִּפְסַל בְּכָךְ הוּא מִשּׁוּם שֶׁל מִזְבֵּחַ שְׂאִין לוֹ קִרְן וְכֶכֶשׁ וְיֹסֵד וְרִיבּוּעַ,
פְּסוּל, רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה אָמַר אֵף הַסּוֹכֵב מִעֲבֵכ בְּמִזְבֵּחַ, שֶׁאֵם
חָסֵר בְּמִזְבֵּחַ, הַמִּזְבֵּחַ פְּסוּל. נִמְצָאנוּ לְמַדִּים שֶׁאֵכֵן כְּרוּב מִעֲבֵכ
בְּמִזְבֵּחַ, לְפִי שֶׁנֹּאמַר בּוֹ 'הַמִּזְבֵּחַ', וְעַל כֵּן אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה,
לְשִׁיתוֹ שֶׁכְּרוּב הוּא הַסּוֹכֵב, שֶׁהַסּוֹכֵב מִעֲבֵכ בְּמִזְבֵּחַ.
הגמרא מביאה ברייתא אודות הכרוב: תָּנּוּ רַבִּנֵּן בְּבִרְיָתָא, אִיּוֹהֵי
כְּרִיבּוֹ וְ–הִיכֵן הָיָה, בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ בֵּין קִרְן לְקִרְן מִקּוֹם הִילּוּךְ רַגְלֵי
הַכְּהֵנִים אֵמָּה. מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי בְּבִרְיָתָא שֶׁהַכְּרוּב הוּא שֹׁטַח הָאִמָּה
שֶׁבִּין קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ, וּשְׁמִקּוֹם זֶה הִיָּה מִיּוֹעַד לְהִילּוֹךְ הַכְּהֵנִים.
שְׂוֹאל הַגְּמָרָא: אֵמָּה וְ–הָאֵם הַכְּהֵנִים בֵּין קִרְן לְקִרְן הוּא אֵלִי וְ–הִי
הוֹלִכִים, הֵלֵא הִיוּ מְהַלְכִים בְּשֹׁטַח פְּנִימִי יוֹתֵר, מִשּׁוּם שֶׁבִּין קִרְן
לְקִרְן אֵין מִקּוֹם הִילּוֹךְ סָבִיב כָּל גַּג הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁהִרְיָ הִקְרָן מִפְּסִיקָתוֹ,

וְלֹא עַל גְּבִי מִחִילּוֹת, אֵלָּא שִׁיבְנוּ עַל גְּבִי הַקִּרְקַע עֲצֻמָּה, אֲבָל לֹא
בֹא הַכְּתוּב לומר שִׁיחִיהָ אֵטוֹם בֹּאדְמָה.
לְעִיל (ס) הִבִּיֵּא הַגְּמָרָא אֶת דְּבָרֵי רַב יוֹסֵף בְּטַעַם הַהוֹסְפָה עַל
הַמִּזְבֵּחַ בְּבֵית הַשֵּׁנִי. הַגְּמָרָא מְבִיֵּא שֶׁרַב יוֹסֵף חֹזֵר בּוֹ וְיִבְיֵא בְּאוֹפֵן
אֲחֵר: אָמַר רַב יוֹסֵף, מִדּוּעַ הוֹצַרְכֵתִי לְעִיל לומר שֶׁטַעַם הַהוֹסְפָה
הוּא מִשּׁוּם שֶׁרַב אֵז, מִשּׁוּם שֶׁאֵשׁ שְׁמִים לֹא מְסִיעֶתָּ, נִתְחַדֵּשׁ
הַצּוֹרֵךְ לְהוֹסִיף עַל הַמִּזְבֵּחַ, לֹא הָיָה בְּרַבִּי תָנָא – הָאֵם אֵין הַטַּעַם
הָאִמָּתִי לְכָךְ מֵה שֶׁשֵּׁנִינּוּ בְּבִרְיָתָא, נֹאמַר (עזרא ג א) 'וַיִּבְנִינוּ (אֵת)
הַמִּזְבֵּחַ עַל מְבֻנּוֹתָיו, וְדוֹרֶשֶׁת הַבְּרִיָּתָא, שֶׁהָעֵדִי לָהֶם עַל מְבֻנּוֹתָיו שֶׁל
הַמִּזְבֵּחַ, כְּלוֹמַר, שֶׁרַב בְּבֵית שְׁנֵי הַתְּגָלוֹ לָהֶם הַמִּידוֹת הָאִמָּתִיּוֹת
שֶׁל הַמִּקּוֹם הַמִּקְדָּשׁ הָרָאִי לְמִזְבֵּחַ, וְנוֹדַע לָהֶם שֶׁאֲפֹשֶׁר לְהוֹסִיף
עַל הַמִּזְבֵּחַ, אֲבָל בְּבֵית רֹאשׁוֹן סָבֵר שֶׁאֵי אֲפֹשֶׁר לְהוֹסִיף עָלָיו, וְלִכֵּן
לֹא הוֹסִיפוּ (וְאֵכֵן אֵם הִיוּ יוֹדְעִים הִיוּ מוֹסִיפִים).
הַגְּמָרָא דִּנָּה בְּדַבְרֵי רַב יוֹסֵף: מֵהָאִמּוֹר שֶׁיֵּלְחִין שֶׁבֵּבִית שְׁנֵי
הַתְּגָלוֹת בְּנוֹאֵה שֶׁלֹּא נִתְגָּלוּת לְשִׁלְמָה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהַכְּתִיב –
וְהֵלֵא נֹאמַר בְּדַבְרֵי הַיָּמִים (א כח יט) שֶׁאֲמַר דּוֹד לְשִׁלְמָה 'הִלֵּךְ בְּכֶתֶב
מִיָּד ה' עָלַי הַשִּׁבְלִי כָּל מְלָאכּוֹת הַתְּבִנָּה', כְּלוֹמַר, שֶׁכָּל תְּבִנָּה
הַמִּקְדָּשׁ וְכָל מְקוֹמוֹת קְדוּשָׁתוֹ וּמִידוּתֵיהֶן, הִכָּל נִמְסַר לְדוֹד
בְּכֶתֶב, וְהוּא מְסַר לְשִׁלְמָה. וְאֵיךְ יִתְּן שֶׁנְּבֹאֵה זֹו לֹא נִתְגָּלוּת לוֹ.
מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֵלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף, לֹא נְבֹאֵה נִתְגָּלוּת לָהֶם,
לְבֹנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, אֵלָּא קֵרָא אֲשֶׁר וְדָרַשׁ – מִצָּאוּ פְּסוּק
שֶׁלְמָה עַל הַבֵּין לְדוֹרְשׁוֹ, וְאֵילוֹ הֵם דְּרִשְׁוֹהוּ, שֶׁנֹּאמַר (דְּבָרֵי הַיָּמִים
א כב א) 'וְאֵמַר דָּוִיד זֶה הוּא בֵּית ה' הָאֵלֵלִים וְזֶה מִזְבֵּחַ הָעֹלָה
לְיִשְׂרָאֵל, וְדָרְשׁוּ שֶׁקִּיבֵל דּוֹד שֶׁמִּקּוֹם הָרָאִי לְמִזְבֵּחַ הוּא כִּי וְ–כִּמּוֹ
מִידַת הַבֵּית וְ–הִהִיבֵל וְקִדֵּשׁ הַקִּדְּשִׁים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, מֵה אוֹרֵךְ
הַבֵּית שִׁשִּׁים אַמָּה, שֶׁנֹּאמַר (מלכים א' ג) 'וְהַבֵּית אֲשֶׁר בְּנָה הַמֶּלֶךְ
שִׁלְמָה לַה' שִׁשִּׁים אַמָּה אֲרָבּוֹ, אֵף שֹׁטַח הַמִּקּוֹם הָרָאִי לְמִזְבֵּחַ הוּא
שִׁשִּׁים אַמָּה. וְאִמָּנֵם לֹא הִגְדִּילוּ אֶת שֹׁטַח הַמִּזְבֵּחַ כָּל כֵּךְ, לְפִי
שִׁיעוֹר גּוֹדֵל הַמִּזְבֵּחַ אִינוּ מַעֲבֵכ בּוֹ אֲפֹשֶׁר לְחַפּוֹת מִמֶּנּוּ,
וְהִגְדִּילוּהוּ רַק אֲרַבַּע אֲמוֹת מִן הָדוֹרֹם וְאֲרַבַּע אֲמוֹת מִן הַמַּעֲרָב
שֶׁזֶה מֵה שֶׁהִיא נִצְרָךְ לָהֶם. וְשִׁלְמָה לֹא יָדַע דְּרִשָּׁה זֹו, וְאֵילוֹ יָדַעָה
אֲפֹשֶׁר שֶׁהִיא אֵף הוּא מִגְדִּיל אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְעוֹד יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהִגְדִּילוּ
הֵם, אֵלָּא שֶׁלֹּא יָדַע שִׁיכּוֹל הוּא לְעִשׂוֹת זֹאת, לְפִי שֶׁלֹּא דָרַשׁ אֶת
הַפְּסוּק הָאִמּוֹר.
הַגְּמָרָא מְבַרְרַת כִּיִּצַּד יָדְעוּ אֲנָשִׁי כִּנְסַת הַגְּדוּלָּה שֶׁבְנוּ אֶת בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, אִיָּה הוּא מִקּוֹם כָּל דָּבָר וְדָבָר בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.
שְׂוֹאל הַגְּמָרָא: בְּשִׁלְמָא – מוֹבֵן הַדָּבָר מֵה שִׁיעֵדָה אֲנָשִׁי כִּנְסַת
הַגְּדוּלָּה הֵיכֵן לְבִנּוֹת אֶת הַבֵּית וְ–הִהִיבֵל וְהַעֲזוּתוֹ, לְפִי שֶׁמִּיִּנְקָרָא
צוּרָתוֹ – צוֹרֶת הַבֵּית הִיָּתָה נִכְרַת בְּקִרְקַע, עַל יַדִּי הִיֹּסוֹדוֹת שְׁנוֹתָיו
בְּמִקּוֹם הַכְּתִלִים, אֵלָּא אֶת מִקּוֹם הַמִּזְבֵּחַ מָנָא יָדְעוּ – מִנֵּין יָדְעוּ הֵיכֵן
הוּא, שֶׁהִרְי אֵין מִקּוֹמוֹ נִיכָר בְּקִרְקַע.
הַגְּמָרָא מְבִיֵּא דְעוֹת שְׁנוֹת בִּישׁוּב הַשְּׂאֵלָה: אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, רָאִו
בְּמִרְאָה נְבֹאֵה מִזְבֵּחַ בְּנוֹי וּמִכָּאֵל הַשֵּׁר הַגְּדוֹל עוֹמֵד וּמִקְרִיב עָלָיו
קִרְבָּנוֹת, וְיָדְעוּ שֶׁשֵּׁם מִקּוֹם הַמִּזְבֵּחַ.
וְרַבִּי יַחֲזֵק נִפְחָא אָמַר, אֲפִרְוִי שֶׁל יַחֲזֵק אֲבִינוּ שֶׁנַּעֲקַד עַל גְּבִי
הַמִּזְבֵּחַ, רָאִו שְׁמִינָה בְּאוֹתוֹ מִקּוֹם שֶׁהִיא הַמִּזְבֵּחַ, וְיָדְעוּ שֶׁזֶהוּ מִקּוֹמוֹ.
וְרַבִּי שְׂמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי אָמַר, מִכָּל שֹׁטַח הַבֵּית בּוֹלֵו הִרְיָחוּ רִית
מִקְרָת, לְפִי שֶׁרִיחָהּ הִיָּה נוֹדֵף בְּכָל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵילוֹ מִשֶּׁם –
מִמִּקּוֹם הַמִּזְבֵּחַ, הִרְיָחוּ רִית אֲפָרִים שְׂרוּפִים שֶׁהוֹקְטֵרוּ בֹאשׁ עַל גְּבִי
הַמִּזְבֵּחַ, וְיָדְעוּ שֶׁשֵּׁם מִקּוֹמוֹ.
הַגְּמָרָא מְבִיֵּא אֶת דְּבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן וְדַבְרֵי בְּרִיָּתָא בְּעִנֵּין זֶה, מֵהֶם
יֵשׁ לְלַמּוֹד בִּיאָר נוֹסֵף מִנֵּין יָדְעוּ לְהוֹסִיף עַל הַמִּזְבֵּחַ וּמִנֵּין יָדְעוּ אִיָּה
מִקּוֹם אָמַר רַבָּה בֶּר בֶּר כְּהֵה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁלֹּשָׁה נְבִיאִים, וְהֵם
חָגוּ זְכִרְיָה וּמְלָאכִי, עָלָיו עֲמָהֶם מִן הַגּוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם, בְּאוֹתָהּ עַת
שָׁבְנוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, אָחָד שֶׁהָעֵדִי לָהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ,
שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ לוֹ מִקּוֹם עַד שִׁישִׁים אִמָּה וְאֲפֹשֶׁר לְהוֹסִיף עָלָיו עַד גּוֹדֵל
זֶה, וְאָחָד שֶׁהָעֵדִי לָהֶם עַל מָקוֹם הַמִּזְבֵּחַ הַיָּכִין הָיָה, וְאָחָד שֶׁהָעֵדִי לָהֶם
שֶׁמִּקְרִיבִין קִרְבָּנוֹת אֵף עַל פִּי שְׂאִין בֵּית וְ–בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּנוֹי, כִּיֹּן
שֶׁקִּדְּשָׁה רֹאשׁוֹנָה שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ בְּתַחֲלִיל בְּנִייתוֹ, קִידְּשָׁה אוֹתוֹ גַּם

זבחים. פרק שישי – קדשי קדשים דף סב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רלא

רש"י
על גבי מחילות. בור של שיתין לא היה חשוב מחילה בין יהוה צורך מזבח:
אף מזבח ששים אמה. והא דאמר (בסוף) (בריש) כיסוי הדם (חולין דף פג) קמוסין אבנין
היינו כשהיה המזבח עד ששים א"נ מגובה פריך תחת אי נמי פריך קמוסין שלא ידא רביע
שעל כל מליקת עוף אין יכולת לתת עפר בכל סביבו כדי לרבעו במשפט: **אחד** שהעיד
להם על המזבח. תימיה קרא כתיב בחוקאל (גז)
והאריאל שתיש עשרה אמות אלמא מקום
המערכה ב"דעל כ"ד והמאי קרא דרשינן במתני'
דמדות (פ"ג מא) ו"ל דאי לאו עדות היינו
מפרשי' עם מקום קרנות שלא לשנות ממזבח
שלמה: **ואחד** שמקריבין אע"פ שאין בית.
דקדושת בית קדשה לשעתה ולעתיד ולא דמי
לקדושת הארץ דקיל דנטלה כדמזבח ב"פ
דחולין (ו) גבי בית שאן שיש חילוק בניהם
כדפרשית לעיל (סא. דה מאי): **מדת** ארכו
ומדת רחבו אין מעבכין. והא דכתיב הכל בכתב
מיד ה' עלי השכיל ומיירא אף גבי מזבח כדאיתא
פרק כיסוי הדם (חולין פג) דמה בית ששים אף
מזבח ששים היינו שיהא קדוש עד ששים אם ירצו
להרחיבו ולא שיהא חובה לעשות כן:
באמה

אמר רב יוסף לאי היינו דתניא כו'. רב יוסף חלה ונעקר למודו ופעמים שאמר דבר ונזכר
ששנה היפך וחזר בו (נדרים דף מא). והכא הכי אמר היכי אמרין לעיל משום אש של
שמים מסייעת לא הוצרכו ליותר: לאי היינו דתניא. שאנשי כנסת הגדולה הגיעו לסוף
מדותיו להם נגלה מקום המקדש למזבח מה שלא נגלה לשלמה: והכתיב הכל בכתב.

שכל מקומות הקדושות ומדותיהן נכתבו לדוד
אלמא במקדש ראשון נמי דאי דלא עשאוהו
גדול לאו משום דלא נגלה לשלמה המקום
במדותיו: אלא **אמר רב יוסף קרא אשכח**
וירש. שנאמר לדוד ששים אמה במקום המזבח
ושלמה לא הבין לדרשו והם דרשוהו והוסיפו
עליו לפי הצורך להם ולששים אמה לא הוצרכו
דאמרין לקמן מדת ארכו ורחבו וקומתו אין
מעבכין: מה בית א' אמה. כדכתיב (מלכים א'
ו) ששים אמה ארכו אף צורתו עד ששים אמה
ראוי לו ומקדש המקום אם ירצה: בשלמא בית.
ידעו אנשי כנסת הגדולה מה קדוש לעורה מה
קדוש להכיל: שניכרים צורתו. יסודות החומות:
מנא ידעי. מקומם היכא: שלשה נביאים. חגי
וכיהר ומלאכי: אחד העיד להם על המזבח.
שיש לו מקום להוסיף עד ששים אמה: על מקום
המזבח. היכן היה: שמקריבין אע"פ שאין בית.
דקדושת הבית קדשה לשעתה וקדשה לעתיד
לכא: שכתב אשורית. שמתחילה ניתנה להם
בכתב עברי כתב ליבנתא כדאמר בסנהדרין
(דף כא): וריבוע. אם אין המזבח מרובע: שכל
מקום שנאמר המזבח לעבד. דהמזבח משמע
כשהוא כן הוא דמיקרי מזבח ואי לא לא ובקרו
כתיב (ויקרא ד) קרנות המזבח ובסוד כתיב
(שם) אל יסוד המזבח ובכבש כתיב אל פני
המזבח (שם ו) והוא הכבש שהוא פניו של
מזבח שעולים לו דרך שם כי היכי דחשיב צד
מורחית פני אהל מועד מחמת שהפתח שם
ובריבוע כתיב (שמות כז) רבוע יתה המזבח:
אלא מעתה ביור לרבי כו'. דכתיב בהו המזבח
הכי נמי דמעבכי לרבי אם לא עשה ציורים של
פרחים וציצים וקלעים סביב למזבח כמו סיידר
וכיירה זה ביור. ציורים סביב למעלה מאמצע:
אותו חיים. שנסך כהן צדוקי מי החג על רגליו
ורגמורו כל העם כדאמרין בסוכה (דף מה):
בול של מלח. מלתא אגרוף של מלח משום (דף מה):
לא שכשר לעבודת. המזבח כל זמן שהקריב פגום
כדמסיים ואזיל שכל מזבח שאין לו כו': אף
הסוכב ומדברי יוסי ברבי יהודה נשמע לרבי

נביאים, עלו עמיהם מן הגולה. אחד שהעיד להם על המזבח, ואחד שהעיד להם על מקום
המזבח, ואחד שהעיד להם שמקריבין אף על פי שאין בית. במתניתא תנא, רבי אליעזר בן
יעקב אומר, שלשה נביאים, עלו עמיהן מן הגולה. אחד שהעיד להם על המזבח ועל מקום
המזבח, ואחד שהעיד להם שמקריבין אף על פי שאין בית, ואחד שהעיד להם על התורה
שתתקבל אשורית. תנו רבנן, קרן וכבש ויסוד וריבוע, מעבכין. מדת ארכו ומדת רחבו ומדת
קומתו, אין מעבכין. מנהגי מילי. אמר רב הונא, אמר קרא 'המזבח', כל מקום שנאמר 'המזבח'
לעבד. אלא מעתה, ביור לרבי, וסוכב לרבי יוסי ברבי יהודה, הכי נמי דמעבכי, דכתיב 'ונתתה
אותה תחת פרסוב המזבח מלמטה', ותניא, איזהו פרסוב, רבי אומר, זה ביור. רבי יוסי ברבי
יהודה אומר, זה הסוכב. אין, דתניא, אותו היום נפגמה קרן מזבח, והביאו בול של מלח
וסתמורו, ולא מפני שפֿשר לעבדה, אלא שלא יראה מזבח פגום, שפֿל מזבח שאין לו קרן
וכבש ויסוד וריבוע, פסול. רבי יוסי ברבי יהודה אומר, אף הסוכב. תנו רבנן, איזהו פרסוב, בין
קרן לקרן, מקום הילוך רגלי הפהגים, אמה. אטו, הפהגים, בין קרן לקרן הוו אולי. אלא אימא,
ומקום הילוך רגלי הפהגים, אמה. והכתיב 'תחת פרסוב מלמטה עד חציו'. אמר רב נחמן בר
יצחק, תרי הוו, חד לגוי, וחד לפהגים דלא גשתרקו. מדת ארכו ומדת רחבו ומדת קומתו,
אין מעבכין. אמר רבי מני, ובליבד שלא יפחתו מזבח שעשה משה. וכמה, אמר רב יוסף,
אמה. מחכו עליה, 'חמש אמות ארך וחמש אמות רוחב רבוע יהיה המזבח'. אמר ליה אביי,
דלמא מקום מערכה, קאמר מר. אמר ליה, מר דנברא רפה הוא, ידע מאי קאמינא. קרי עליהו,
בני

דכיוור מעבכי: איזהו כריבו. וקס"ד אברכו דקרא קאי כרכוב לשון היקף חריץ עגולה כדאמרין בהכל שוחטין (חולין דף כה). כל שעתידי לגר לכרכב: בין קרן לקרן. אמה
רוחב שכנגד בין קרנות היתה עמוקה וכולטת גובה מעט היה סביב לה בשפת המזבח: מקום הילוך רגלי הכהנים אמה. השתא משמע והיא דיתהא אמה של מקום הילוך:
אבו כהנים בין קרן לקרן הוו אולי. והלא כשיגיעו לקרן הקרן מעבכין מהיקף: אלא ה"ק בין קרן לקרן ומקום הילוך רגלי הכהנים. כמין חריץ עמוק ממקום המערכה
משפת המזבח סביב ומקף את מקום המערכה ורחבו של חריץ שני אמות אמה של בין הקרנות ואמה של מקום הילוך: והכתיב. גבי מכבר מעשה רשת נחשת שנתנהו תחת
כרכוב מלמטה: עד חציו הקיפדו למזבח מאמצעו ולמעלה לבוש כמין היקף של כברה והוא עשוי נקבים נקבים ככברה ורשת של דגים ומגיע למעלה עד מתחת לכרכוב
אלמא בקיר מזבח סביב וזה דאי בראש המזבח היכי קרי למכבר הנתון סביב הקיר תחת כרכוב: תרי הוו. שני סוכבין היו לו למזבח שעשה משה: חד לגוי וחד לכהנים
דלא נשתרקו. סביב הקיר משעלה שש אמות גובה לרבי יוסי דאמר לעיל (דף נט) א' אמות גובהו היה היקף הבליטה קטנה חוגרתו סביב לגוי וחזו סוכב וכיוור דאפליגו בה
רבי ור' יוסי בר' יהודה לעיל ומתחת לאותו סוכב נתנו המכבר ורחבו מגיע למטה עד חצי המזבח והוא היה סימן להבדיל בין הדמים העליונים לדמים התחתונים כדאמרין
באיורו מקומן (לעיל דף נג). מהאי קרא התורה נתנה מדיצה כו' וחד לכהנים דלא נשתרקו. ולמעלה בראש המזבח העמיקו סוכב כמין חריץ עמוק דבר מועט להיות
להם שפתו היקף מעקה קטן סביב שלא יחליקו: דלמא מקום מערכה קאמר. דהוי אמה שבין הקרנות ומקום הילוך ממעטין בו אמתים כל צד פש ליה אמה על אמה:
בני

תכלית ירידת הנשמה בגוף היא כדי שיהיה עניין ההליכה.
קודם ירידתה למטה הייתה הנשמה במעמד ומצב של עמידה.

משיחת שבת פרשת קורח ה'תשכ"ז

באמה גרומה. חסירה ובערך פירש גרומה ברי"ש כמו נתן לו את גירומיו (ב"ב פח); ורב יוסף פריך ממתניתא שלא יהו עינים יוצאים: **אזיר** קרקע מפסיקו. קרקע לאו דוקא שהיה פורח אמה על יסוד ואמה על סובב ובאלו קרא היה צריך אזיר משום שנאמר סביב כדבסמוך אלא דסגי במשהו אבל הכא בעינן אזיר גדל וניכר שהוא לצורך אזיר:

דאריך וקטין. והא דכתיב חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב למצוה והאי קרא לעכב ומיהו קשה דלעכב מהמזבח נפקא: **שיתין** דה' הוו. היינו כלי דאמר לעיל (דף נד.) בדמים וקטס כוותיה משום תרגום דידן דמתרגמינן באחסנתיה יתבני מקדשא אבל לרב דלא הוה ליה יסוד בבנין הוה ליה מבוח מן הצפון ולדרום לא וכבש ל"ב הרי ס"ג ה"ל לשנייה שהיה פורח על הסובב אמה: כל

בְּנֵי קְטוֹרֶת. בְּנֵי אֲחִיתֵּיה דְּרַבִּי טַרְפוֹן, הוּוּ יִתְבִּי קָמִיָּה דְּרַבִּי טַרְפוֹן. פֶּתַח וְאֹמֶר, וְיוֹסֵף אֲבָרְהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשִׁמְהָ יוֹתָנִי. אֹמֶרִי לִיָּה, 'קְטוֹרֶת' פְּתִיב. קָרִי עֲלֵיהֶם, 'בְּנֵי קְטוֹרֶת'. אֹמֶר אֲבִי פֶּר הוּנָא, אֹמֶר רַב הָמָא פֶּר גִּירָא, גִּירָאן שְׁעִישָׁה מִשָּׁה, אֹרְכָן אִמָּה וְרוֹחָן אִמָּה, וְעוֹבְדֵין בְּמִחָק גּוֹדֵשׁ סָאָה. אֹמֶר רַבִּי יִרְמְיָה, בְּאִמָּה גִּירָמָה. אֹמֶר רַב יוֹסֵף, וְלֹא הֵינּוּ דְּתַנָּא, עַל הַעֲצִים

אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ, שְׁלֹא יִהְיוּ עֲצִים יוֹצְאִין מִן הַמִּזְבֵּחַ כְּלוּם. תֵּנִן הֵתָם, כִּכְשׁ הִיָּה (לְדוּמוֹה) [דְּרוּמוֹ] שֶׁל מִזְבֵּחַ, אֹרֶךְ שְׁלֹשִׁים וְשִׁתִּים עַל רֹחַב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. מֵנָּה הֵנִי מִלִּי. אֹמֶר רַב הוּנָא, אֹמֶר קָרָא וְשִׁחַט אוֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צְפוֹנָה, שִׁיחָא יֶרֶךְ בְּצַפּוֹן, וּפְגִיזוּ בְּדָרוּם. אִימָא, יֶרֶךְ בְּצַפּוֹן וּפְגִיזוּ בְּצַפּוֹן. אֹמֶר רַבָּא, רַמִּי גִבְרָא אֲפִיָּה. אֹמֶר לִיָּה אֲבִי, אֲדָרְבָּה, תִּרְיִן וְאוֹתִיב גִּבְרָא. אֹמֶר לִיָּה, 'רְבוּעַ' פְּתִיב. וְהָא, מִיבְעִי לִיָּה דְּמִרְבַּע רְבוּעִי. מִי פְתִיב 'מְרֻבָּע', וְלִישְׁמַעְיָד, מִי פְתִיב 'רְבוּעִי'. אֹמֶר לִיָּה, 'רְבוּעַ' פְּתִיב, דְּמִשְׁמַע הָכִי וּמִשְׁמַע הָכִי. וְתַנָּא, מִיִּיתִי לָהּ מִחֵבָא, דְּתַנָּא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֶר, 'מַעֲלֹתֶיהָ פְּנוֹת קָדִים', כֹּל פְּנוֹת שְׂאֵתָהּ פּוֹנֶה, לֹא יִהְיוּ אֵלָּא דֶּרֶךְ יָמִין, לְמוֹרָה. וְאִימָא שְׂמָאל, לְמוֹרָה. לֹא סָלָקָא דְּעַתָּד, דְּתַנִּי רַמִּי פֶּר ('יֹחֻקִּיה') [יֹחֻקָּאֵל], יָם שְׁעִישָׁה שְׁלֹמֹה, 'עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר' (עֲמוּדִים) פֶּקֶר, שְׁלֹשָׁה פּוֹנִים צְפוֹנָה, וְשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים יָמָה, וְשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים נֶגְבָּה, וְשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים מְוֶרְחָה, כֹּל פְּנוֹת שְׂאֵתָהּ פּוֹנֶה לֹא יִהְיוּ אֵלָּא דֶּרֶךְ יָמִין לְמוֹרָה. הֵהוּא, מִיבְעִי לִיָּה לְגוֹפִיָּה. אִם כֵּן, 'פּוֹנִים' 'פּוֹנִים' לָמָּה לִי. שְׂאֵל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסִי בֶן לְקוֹנִיא אֵת רַבִּי יוֹסִי, אוֹמֶר הִיָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסִי, אוֹרִי יֵשׁ בֵּין כִּכְשׁ לְמוֹזָבַח. אֹמֶר לוֹ, וְאַתָּה אִי אַתָּה אוֹמֶר כֵּן, וְהֵלֵא כִּכְרָא נֶאֱמַר 'וְעֹשֶׂיתָ עוֹלוֹתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהַדֶּם', מַה דֵּם בּוֹרִיקָה, אֵף בֶּשֶׂר בּוֹרִיקָה. אֹמֶר לוֹ, שְׂאֵנִי אוֹמֶר, עוֹמֵד בְּצֵד מְעַרְכָּה וּזְרִק. אֹמֶר לוֹ, פֶּשְׁהוּא זְרִיק, לְמַעַרְכָּה דְּלוֹקָה הוּא זְרִיק אוֹ לְמַעַרְכָּה שְׂאֵינָה דְּלוֹקָה הוּא זְרִיק. הִיָּי אוֹמֶר, לְמַעַרְכָּה דְּלוֹקָה הוּא זְרִיק. הֵתָם, מִשּׁוּם דְּלֹא אֲפִשֶׁר. רַב כָּפָא אֹמֶר, כִּי דֵם. מַה דֵם, אוֹרִי קֶרֶקַע מִפְּסִיקוֹ. אֵף בֶּשֶׂר, אוֹרִי קֶרֶקַע מִפְּסִיקוֹ. אֹמֶר רַב יְהוּדָה, שְׁנֵי כִכְשִׁים קָטִינִים יוֹצְאִין מִן הַכִּכְשׁ, שְׂבָהָן פּוֹנִים לְיִסוּד וְלַסּוֹבֵב, וּמוֹבְדִלִין מִן הַמִּזְבֵּחַ מִלֵּא נִימָא, מִשּׁוּם שְׁנֵאמֶר 'סָבִיב'. וְרַבִּי אֲבָהוּ אֹמֶר, רְבוּעִי. וְאִיצְטְרִיךְ לְמַכְתֵּב 'סָבִיב', וְאִיצְטְרִיךְ לְמַכְתֵּב 'רְבוּעִי'. דְּאִי פְתִיב רַחֲמָנָא 'סָבִיב', הוּא אִמִּינָא, דְּעִגִּיל מַעְגָּל. פְּתִיב רַחֲמָנָא 'רְבוּעִי'. וְאִי פְתִיב רַחֲמָנָא 'רְבוּעִי', הוּא אִמִּינָא, דְּאִיצְטְרִיךְ וְקָטִין. פְּתִיב רַחֲמָנָא 'סָבִיב'. תֵּנִן הֵתָם, הַכִּכְשׁ וְהַמִּזְבֵּחַ, שְׁשִׁים וְשִׁתִּים. הֵנִי, שִׁיתִין וְאַרְבָּעָה הוּוּ. נִמְצָא פּוֹרֵחַ אִמָּה עַל יִסוּד וְאִמָּה עַל סוֹבֵב.

אמר

ראש הבבש נוגע במזבח אלא אזיר מעט מפסיק בנתינים: ח"ג אמר לו ואתה אי אתה אומר כן: מה דם. עולה שעומד בארץ וזורק מן הכלי כדכתיב וזורק אף בשר בזריקה אלמא אזיר יש ומחמת האזיר הוא צריך וזיקה שעומד בכבש וזורק אל עבר האזיר למערכה: אמר לו שאני אומר וזורק עומד בצד המערכה. בראש המזבח וזורק ולהכי אתה קרא: אמר לו כשהוא זורק למערכה דלוקה הוא זורק בו'. כלומר משום הא למא לי קרא פשיטא דעל כרחו הוא וזורק שהרי אין יכול לסדר סביב על ראשי העצים שאין המערכה דלוקה שם אלא הימנו והלאה מקום שהמערכה דולקת והתם משום דלא אפשר הוא דע"כ כי אתה קרא לאשמועינן אתה דיש אזיר בין בכש למזבח: רב פפא אמר. לא מצית אמרת דהיקש לאשמועינן אתה דעומד בצד המערכה וזורק דהפסקה אזיר רצפה בעינן כי דם: מה דם אזיר קרקע. הרצפה מפסיק בינו למזבח אף בשר בו: שני כבשים קטנים יוצאין מן הכבש בו'. אותו שפתינן בו לסובב יצא במזרחו של כבש לימין ויצא ומתחיל בשפולו של כבש ומשך ועולה באלכסון עד שמגיע לסובב הצפונה לסיוד יוצא למערבו לחולצין בו שירים של חטאת שזירד מן המזבח פונה לשמאלו לסיוד דרומי ומתחיל לצאת בשפילו של כבש רחוק מן המזבח כדי שיהא נוט לשפע ולירד לסיוד: משום שנאמר פכִּיב. שיהא היקף למזבח כל דדו ואי הוו מתוברין שוב אין היקף אפילו בחוט אין אדם יכול לסובב: רבי אבהו אמר רבוע. ואי מתוברין לא הוי בנינו מרובע: ואיצטרף למיכתב סבִיב ואיצטרף למיכתב רבוע. ואף על גב דאפיקינו לתרווייהו לך דרשא שלא יהא בנין אחר מחובר לו. דעגיל מעגל. ולא יהא לו זווית: דאריך וקטין. ארכו יותר על רחבו וזויות יהא לו: כתב רחמנא פכִּיב. שיהו לו סבִיביו שזין: שיתין וארבע. הוו. דהא תנן לעיל אורך הכבש ל"ב אמה וכן המזבח: ומשני נמצא שראש הכבש פורח ועולה על בניסת היסוד והסובב. ונוגיע לראש המזבח נמצאו שתי אמות העליונות שלו מובלעים בשתי אמות:

בני קטורה. בני אברהם אתם אבל לא כורע יצחק ועקב: הכי גרסינן הוו יתבי קמיה רבבי טרפון. ולא הוו אמרי מידי: פתח ואמר. כדי שידברו: יוחני. מילתא בעלמא הוא דקאמר כדי לפתוח פיהם: בני קטורה. אינם יודעין לדבר בהלכה: גירין. שני גורי עצים צריך לסדר בראש המזבח המערכה לתמיד של שחר בבוקר אחז ולתמיד של בין הערבים בשני כהנים כדקיימא לן בסדר יומא (דף כה.) אמה ארכו ואמה רחבו. כמדידת מקום המערכה: באמה גרומה. קצרה שלא יצאו חוץ למערכה ויעכבו הכהנים מלהקין: לאי היינו דתניא בו'. ואמה גרומה למא לי אלא אמה מצומצמת: פתני מילי. שהכבש בדרום: ידך. רגלים ופניו בדרום כאדם השוכב ארצה ורגליו לצפון נמצא ראשו ופניו לדרום: אימא ידך בצפון ופניו בצפון. כאדם הנישב וקוף רמי ובימי אאפיה. שיער באדם השוכב ארצה: אדרבה תריין ואותיב גברא. וקפודו והשיבוהו ונמצא ראשו ורגליו לרוח אחת: רבוע כתיב. דרבעו באדם רובין ומושכב שיער הכותב: והאי רבוע מיבני ליה דמרבע ריבועי. שיהא מרובע ולא עגול: ה"ג רבוע כתיב דמשמע הכי ומשמע הכי. הלכך תרווייהו ילין מינן: ותנא. דבריייתא מיייתי לה להא דאיתיי רב הונא מירך המזבח מיייתי תנא מהכא: ופעולותיהו פנות קדים כל פניות שאתה פונה יהו דרך ימין למורה. האי קרא במזבח כתיב ביחזקאל וקאמר שתמיד כבש מעלותיו ברוח הראיה לפנות הימנה למורה ותהא אותו הפניה לימין ואין לך רוח ראיה לכך אלא דרום: וריכנין ואימא דרך שפאל למורה. נהי דפנות קדים כתיב בקרא אבל דרך ימין לא כתיב ביה העמידוהו בצפון וכשתגיע לראש המזבח פנה אל קרן מזרחית צפונתה ודרך שפאל: לא ס"ה. שיהיו פונים לשמאל אלא דרך ימין: לא יהו אלא דרך ימין. כי מנינא דקרא דקחשיב ואויל דרך ימין מצפון למערב ומערב לדרום וכשאתה מקיף שום דבר ופניך אליו ואתה סובבו מצפון למערב לימין אתה הולך: למורה. מזהאי קרא לא נפקא לך ומהכא נפקא לך דרך ימין ומקרא דלעיל דכתיב קדים שמעינן למורה דלא תימא דרך ימין למערב ויהא כבש בצפון: מיבעיא ליה לנופיה. להודיעך מושב הים הארץ ומנין לך ללמוד הימנו לפניות המקדש בצורכי עבודה: אזיר יש בין כבש למזבח. שלא היה

תשובת רבא: אָמַר לִיה רבא לאביי, היא הנותנת, שהלא 'רְבוּעַ'
 בְּתֵיב, ולא נאמר לא 'מְרובע' ולא 'רְבוּץ', שכתבה התורה בלשון
 דְּמִשְׁמַע חֵכִי וּמִשְׁמַע חֵכִי – שמשמעו גם כך וגם כך, על כן יש
 לדרוש את שתי המשמעויות, גם שיהיה המזבח מרובע וגם שיהיה
 כאדם רבוע.
 הגמרא מביאה מקור אחר לדין זה שיהיה הכבש בדרום. אומרת
 הגמרא: וְתָנָא מִיְיָתִי לֵה מְהָבָא – והתנא בברייתא למד את הדין
 שיהיה הכבש בדרום, מפסוק זה [ודלהלן], דְּתִנִּינָא בְּבֵרִיתָא, רַבִּי
 יְהוּדָה אָמַר, נאמר בפסוק אודות המזבח (יחזקאל מג ז) 'וַיִּמְעַלְוֹתֶיהּ
 פְּנוֹת קָדִים', שמעלות המזבח [ודחינו הכבש] יהיו באופן שְׂכָל
 פְּנוֹת שְׂאֵתָה פֹנֶה מִמֶּנּוּ אל המזבח, לא יהו אֵלָא דְרָךְ יָמִין לְמוּרָה,
 כלומר, שכאשר תפנה לימין תהיה זו פנייה לצד מזרח, ואופן זה
 שייך רק אם הכבש בדרום, ועל כן יש להעמיד את הכבש ברוח
 זו, כדי שהעולה עליו יפנה לימינו ויהא זה צד מזרח.
 הגמרא הגמרא: וְאִימָא – וְשִׁמָּא נאמר] כל פניות שאתה פונה לא
 יהיו אלא דרך שְׂמָאל לְמוּרָה, שהלא לא נאמר בפסוק אלא לפנות
 למזרח אך לא נאמר לפנות דרך ימין, וניתן יהיה להעמיד את
 הכבש בצפון המזבח באופן שהעולה עליו יפנה לשמאלו ויהא זה
 צד מזרח. משיבה הגמרא: לא סְלָקָא דְעָתָךְ – אל יעלה על דעתך
 לומר שיפנו לשמאל ולא לימין. דְּתִנִּי – [ושננה] רַמִּי בַר (יחזקיה)
 [יחזקאל]. יֵם שְׁעֵשֶׁה שְׁלֹמֹה המלך, נאמר בו (דברי הימים ב ד') 'עוֹמֵד
 עַל שְׁנֵים עָשָׂר (עמודים) בָּקֶר, שְׁלֹשֶׁה פֹּנִים צְפוֹנִים וּשְׁלֹשֶׁה פֹּנִים
 יָמָה וּשְׁלֹשֶׁה פֹּנִים נֶגְבָה וּשְׁלֹשֶׁה פֹּנִים מְזֻרְחָה', ומפסוק זה, יחד עם
 מה שנאמר לעיל 'קדים', יש ללמוד שְׂכָל פְּנוֹת שְׂאֵתָה פֹנֶה
 בעבודות המקדש, לא יהו אֵלָא דְרָךְ יָמִין לְמוּרָה, שממה שמנה
 הכתוב תחילה צפון ואחר כך מערב וכו', וכשאדם מקיף דבר לפי
 סדר צדדים אלו ופניו פונות אל אותו דבר, נמצא שהוא הולך דרך
 ימין, מכאן יש ללמוד שהפניות הן דרך ימין דווקא, וממה שנאמר
 'קדים' יש ללמוד שהפניות הן למזרח וכאמור לעיל.
 שואלת הגמרא: מנין ללמוד זאת מהפסוק, הלא ההוא מִבְּעֵי לִיה
 לְנִפְיָה – אותו פסוק בא ללמד כיצד היה נראה ים של שלמה
 וכיצד ישב, ומנין ללמוד הימנו שההליכה בעת עבודות המקדש
 היא דרך ימין.
 משיבה הגמרא: אִם כֵּן, שלא בא הכתוב אלא לתאר את הים של
 שלמה ולא ללמד את סדר הפניות, 'פֹּנִים' 'פֹּנִים' שנכלל בפסוק
 כמה פעמים, לָמָּה לִי, אלא מיתור הלשון יש ללמוד שבפניות
 שבעבודות המקדש יש ללכת דרך ימין.
 הגמרא דנה האם היה הכבש היה סמוך למזבח או מרוחק ממנו:
 נאמר בברייתא, שְׂאֵל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסִי בֶן לְקוֹנִיָא, אֵת רַבִּי יוֹסִי,
 האם אָמַר הִיא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסִי שְׂאוּרִי יֵשׁ בֵּין בֵּכֶשׁ לְמִזְבֵּחַ, כלומר
 שאין הכבש נוגע במזבח אלא מרוחק ממנו מעט. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי
 לרבי שמעון בן יוסי בן לקוניה, וְאֵתָה אֵי אֵתָה אָמַר בֵּן, שיש אור
 ביניהם, וְהֵלָא כִּכָּר נֶאֱמַר (דברים יב כו) 'וְעִשִּׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהַדָּם',
 שהוקשו הבשר והדם זה לזה, ויש לדרוש מהיקש זה, מָה דָם שֶׁל
 עולה ניתן על המזבח בְּזִרְקָה, שנאמר (ויקרא א ה) 'וְזָרְקוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן
 הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם, אֵף בְּשָׂר קָרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּזִרְקָה, שהדכן עומד
 על הכבש וזורק את בשר העולה מעל האויר אל המערכה שבגג
 המזבח.
 אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסִי בֶן לְקוֹנִיָא לרבי יוסי, אף שגם אני דורש
 היקש זה לענין שהבשר בזריקה, אך איני למד מכך שיש אור בין
 כבש למזבח, שְׂאֵנִי אָמַר שכונת הכתוב היא שהדכן עוֹמֵד בְּצֵד
 הַמְּצֻרָה על גבי המזבח עצמו, וְזִרְקָא אליה את הבשר.
 אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, איני לדרוש כדברייך, שהרי בְּשָׂהוּא זִרְקָא את
 הבשר, האם לְמַעַרְכָּה דְלֹקָה הוא זִרְקָא אוֹ לְמַעַרְכָּה שְׂאֵנִי דְלֹקָה
 הוא זִרְקָא, הֵינִי אָמַר – בודאי צריך לומר שְׂמַעַרְכָּה דְלֹקָה הוא
 זִרְקָא, שאינו יכול לסדר את הבשר על ראשי העצים במקום שאין
 האש דולקת, אלא על כורחו עליו לתתם במקום שהיא דולקת.
 וְהָתָם – [ושם] מה שהוא זורק הרי זה מִשּׁוֹם דָּלָא אֲפָשִׁר להניחו על
 האש בלא זריקה, וכדי ללמד זאת לא הוצרך ההיקש, ועל כרחך

בְּנֵי קְטוֹרֶה, כלומר, אמנם בני אברהם אתם, אבל אין מעשיכם
 כזרע יצחק ויעקב, אלא כבני קטורה אשת אברהם.
 הגמרא מביאה מעשה מעין זה: בְּנֵי אֶהֱרֹתִיהּ – [בני אחותו] דְּרַבִּי
 מִרְיָן, הָיוּ יִתְבִּי קָמִיהּ – [היו יושבים לפניו] דְּרַבִּי מִרְיָן ולא היו
 אומרים דבר, חפץ רבי טרפון לעוררם לדבר, פָּתַח וְאָמַר פֶּסוּק
 וְשִׁנָּה בו כדי שיעירו לו על כך, וְהוּא הפסוק (בראשית כה א) 'וַיִּזְכֹּר
 אֲבֹרָהֶם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשֵׁמָּה יוֹחֵנִי'. אָמַר לִיה – אמרו לו בני אחותו,
 'וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשֵׁמָּה קְטוֹרֶה' בְּתֵיב – [נאמרו]. קָרִי – [קרא] עֲלֵיהֶם רַבִּי
 טרפון וכינה אותם בשם 'בְּנֵי קְטוֹרֶה', שהרי אתם כמותם שאינכם
 יודעים לדבר דברי תורה.
 הגמרא מביאה מימרות בענין גזירי העצים שעל המזבח ומידתם:
 אָמַר אַבְי רַב הוֹנָא אָמַר רַב הָמָא בַר גּוּרִיא, שני גזירין שְׁעֵשֶׁה מִשָּׁה
 רַבְנָא למערכה במזבח שבמשכן, היה אוֹרְכָן אָמָה וְרוֹחְבָן אָמָה
 וְעָוָרְכָן – [גובהם] בְּמָקָם – [ככלי שבו מוחקים ומיישרים] גֹּזֵזֶשׁ של
 כלי המזחיק סָהָה.
 הגמרא מביאה מחלוקת באיזו אמה מדובר: אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה,
 במידת האמה שבגזירים, מדובר בְּאָמָה דְרוּמָה – [קצרה], כדי שלא
 יבלטו הגזירים מחוץ למערכה ויפריעו לכהנים בהליכתם סביב
 המערכה. אָמַר רַב יוֹסֵף, וְלָאוּ הֵינִי דְתִנִּינָא – האם לא שנינו
 בברייתא, נאמר בפסוק (ויקרא א ח) 'וְעָרְבוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים את
 הַנֶּחֱתִים אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפֶּדֶר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל
 הַמִּזְבֵּחַ', ודרוש שאמרה תורה שיהיו העצים על האש על המזבח,
 יש לומר שלא יהו עֵצִים יוֹצֵאִין מִן הַמִּזְבֵּחַ כְּלוֹם, דהיינו שלא
 יבלטו מן המערכה, אבל אָפָשִׁר שיהיו בגודל המערכה בדיוק,
 ומעתה יש ללמוד שמדובר באמה מצומצמת ומדויקת, ואין צריך
 שתהיה גדומה.
 הגמרא עוסקת במקומו של הכבש: תָּנַן הָתָם – שנינו במשנה
 במידות (פ"ג מ"ג), בְּכֶשֶׁ הָיָה לְצֵד (דרומה) [דְרוּמָה] שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ,
 ומידותיו הן אוֹרְכָּה שְׁלֹשִׁים וְשֵׁתִים אמה על רוחב שֶׁשׁ עֶשְׂרֵה אמה.
 מבררת הגמרא: מָנָה הֵי מִילָ – מהיכן למדנו דברים אלו, שהכבש
 עמד בדרום דווקא. אומרת הגמרא: אָמַר רַב הוֹנָא, אָמַר קָרָא
 – [נאמר בפסוק] (ויקרא א יא) 'וְשֵׁתָם אוֹתוֹ עַל יְדֵי הַמִּזְבֵּחַ צְפוֹנָה, ויש
 לדרוש מהלשון 'ירך המזבח' שהמשילה התורה את המזבח לירך
 – [רגל אדם], ולפי זה הכבש הוא כפנים וראש, ויש לדרוש
 מהפסוק 'ירך המזבח צפונה', שְׂחִיָּא הִנֵּךְ, הוא המזבח עצמו
 המשוּל לרגל, בְּצִפּוֹן, וְפָנָיו, הוא הכבש המשוּל לפנים, בְּדָרוֹם,
 כאדם השוכב על הארץ, שכאשר גליו בצפון פניו הם בדרום.
 שואלת הגמרא: אִימָא – [ושמא נאמר] שדִּרְךָ בְּצִפּוֹן וְפָנָיו בְּצָפוֹן,
 כאדם היושב והוא זקוף, שאם ירכו פונה בצפון, גם פניו פונות
 לצפון. משיבה הגמרא: אָמַר רַבָּא, רַמִּי נִבְרָא אֲפִיָּה – הטל את
 האדם על פניו, כלומר יש לקיים את הדרשה האמורה באדם
 שוכב דווקא. אָמַר לִיה אַבְי לרבא, אֲדִרְבָּה, תִּרְיִן וְאוֹתִיב נִבְרָא –
 זקוף והושב את האדם, כלומר שמא יש לקיים את הדרשה באדם
 יושב דווקא. אָמַר לִיה רבא לאביי, 'רְבוּעַ' בְּתֵיב – [נאמרו], שנאמר
 (שמות כו א) 'וְעִשִּׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֵצִי שְׁטִים חֲמֵשׁ אַמּוֹת אָרְךָ וְחֲמֵשׁ
 אַמּוֹת רָחֵב רְבוּעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ, ויש לדרוש 'רְבוּעַ' ושהוא רבוע
 בלשון ארמין, שיהיה המזבח והכבש כאדם הרובץ ושוכב על
 הארץ.
 הקשה אביי לרבא: וְהָא מִבְּעֵי לִיה דְּמַרְבַּע רְבוּעִי – הלא מה
 שאמרה התורה 'רְבוּעַ' בא לומר שיהיה המזבח מרובע ולא עגול,
 וכיצד אפשר ללמוד מכך שיהיה המזבח כאדם רובץ. השיב רבא
 לאביי: מִי – [האם] בְּתֵיב 'מְרובע', שתאמר שבא הכתוב ללמד
 שיהיה המזבח מרובע, וממה שנאמר 'רְבוּעַ' יש לדרוש את הכתוב
 מלשון רביצה. חזר ושאל אביי לרבא: וְלִישְׁמִיעָךְ – [ולשיטתך],
 כיצד תוכל להוכיח שכונת הכתוב ללשון רביצה ממה שלא
 נאמר 'רְבוּעַ', הלא יש לשאול בסגנון זה גם לדברייך, מִי – [האם]
 בְּתֵיב 'רְבוּעַ' שנאמר שבאה התורה ללמד שיהיה המזבח כאדם
 רובץ, שממה שלא אמרה תורה אלא 'רְבוּעַ' מוכח שבאה לומר
 שיהיה המזבח מרובע, ואין לדרוש מכך שיהיה כאדם רובץ.

הגמרא דנה באפשרות ללמוד מנחה מעולה. שואלת הגמרא: כיצד היה אפשר ללמוד מנחה מעולה, הלא יש לפרוך ולומר, מה לעולה שכן היא קריבה לליל, שכל בשרה קרב על המזבח, ולפיכך היא תמורה וטעונה צפון, ועל כן אין ללמוד הימנה למנחה שאינה כליל ושייריה נאכלים לכהנים, שכיון שהיא קלה מעולה אפשר שלא תצטרך צפון. ונמצא שאין צריך פסוק ללמוד שקמיצה כשרה בכל העזרה, ובהכרח שהפסוק 'וקמץ משם' בא לומר שקמיצה פסולה בהיכל, וחזרת הקושיא על רבי אלעזר שהכשיר בכך. משיבה הגמרא: עדיין צריך הפסוק 'וקמץ משם' ללמוד שקמיצה כשרה בכל העזרה, משום שהיינו יכולים ללמוד מנחה מהמנחה, ששתיהן קדשי קדשים, וכשם שחטאת טעונה צפון בשחיתתה אף מנחה תהא טעונה צפון בקמיצתה. דוחה הגמרא: לא יתכן שהיה עולה בדעתנו ללמוד מחטאת, שהרי אפשר לפרוך מה להפאת שהיא חמורה שכן מכפרת על חייבי פרייתות, תאמר במנחה שאינה מכפרת עליהם, ולכך היא קלה ואינה צריכה צפון. משיבה הגמרא: עדיין הייתי לומד מנחה מהמשם, שהוא קדשי קדשים וטעון צפון בשחיתתו, ואף מנחה תהא טעונה צפון בקמיצתה. דוחה הגמרא: אף זאת יש לפרוך, משום שמה למשם שכן הוא מן הקרבנות שהם מיני דמים, תאמר במנחה הבאה מן הצומח שעל כן היא קלה ממנו ואין ללמוד שצריכה צפון כמותו. משיבה הגמרא: הייתי לומד מנחה מהפולחן ו-מכל הקרבנות האמורים יחד, שאף שפרכת שמכל קרבן לבדו אין ללמוד אליה משום שיש בו פירכא, תוכל ללמוד מכולם יחד, שאף שעולה כליל הלא חטאת אינה כליל, וכן אף שחטאת מכפרת על חייבי כריתות, הלא אשם אינו מכפר על חייבי כריתות, הצד השווה בהם שהם קדשי קדשים וטעונים צפון, אף אני אביא את המנחה שהיא קדשי קדשים שחטען צפון. דוחה הגמרא: עדיין אפשר לפרוך, מה להפלות ו-לכל הקרבנות האמורים שכן הם מיני דמים ולכן הם חמורים וטעונים צפון, ואין ללמוד מהם למנחה שאינה מיני דמים. ונמצא שאי אפשר היה ללמוד מכאן שמנחה טעונה צפון, ומעתה אי אפשר לומר שהלימוד 'וקמץ משם' בא לגופו, להכשיר את כל העזרה, ועל כרחק שהוא בא לפסול את ההיכל והואלם לקמיצה, וקשה על רבי אלעזר.

הגמרא מסיקה שהלימוד 'וקמץ משם' נצרך להכשיר את כל העזרה מטעם אחר. מתרצת הגמרא: אלא הלימוד 'וקמץ משם' ממקום שרגלי הור עומדות 'ואינן צריכות' ו-הוצרך להכשיר את כל העזרה לקמיצה מטעם אחר, משום שפליגא דעתך אמרינא – היה עולה בדעתך לומר, שהואיל וכתוב (ויקרא ב ח) 'והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לך' והקריבה אל הכהן והנישה אל המזבח' וכן כתוב (ויקרא ח ו) 'והרים מנחה מקומצו מסלת המנחה ומשמןה' וממה שסמכה התורה הגשה וקמיצה זו לזו יש ללמוד קמיצה מהגשה ולומר, מה הגשה נעשית בקרבן מערבית דרומית של המזבח, אף קמיצה תהיה נעשית בקרבן מערבית דרומית של המזבח, ולא תהיה כשרה בכל העזרה, קא משמע לן – משמיעתנו התורה 'וקמץ משם' ממקום שרגלי הור עומדות, והיינו שהקמיצה נעשית גם בעזרת ישראל וכל שכן בשאר העזרה ובהיכל, וכדברי רבי אלעזר.

הגמרא מביאה דין אודות מקום שחיטת השלמים: אמר רבי יוחנן, שלמים ששחטן בהיכל פשרים, שנאמר (ויקרא ב א) 'ושחטו' (אורת) פתח אהל מועד' וההיכל שבמקדש הוא כנגד אהל מועד שבמשכן, וכיון שתלתה התורה את הכשר העזרה לשחיטת השלמים, בכך שהיא בפתח ההיכל, מוכח שהעזרה טפילה להיכל, ומעתה יש לומר שלא יאמר מפל חמור מן העיקר, ואם שחיתם כשרה בעזרה כל שכן שכשרה בהיכל.

הגמרא מביאה משא ומתן בדין זה: מיתיבי – הקשו בני הישיבה על דברי רבי יוחנן, שנינו בברייתא, רבי יוחנן בן ברתיה אומר, מנין שאם הקיפו עוקרי בוכבים את כל העזרה והם יורים לתוכה חיצים ואבני בליסטראות עד שאי אפשר לשחות שם, שהכהנים נכנסין לשם ו-להיכל ו-אובלין שם קרשי קרשים אף שדינם להאכל

אמר רבי בר קפא, כל כפשי כפשים, כלומר כל הכבשים הגדולים והקטנים שהיו שם, היתה מידת שיפוען שלש אמות אורך לאמה גובה, והיינו שכל שלוש אמות גבה הכבש באמה נוספת, חוץ מכבשו של מופת, והוא הכבש הגדול, שהיה בו אורך של שלש אמות ומופתה ואצבע ושלש אצבע בקרוחא ו-ברוחב האגודל, על כל אמה שגבה, שאם תחלק שלושים ושתים אמה בתשע אמות גובה גג המזבח והיינו כל המזבח עד הקרנות ולא עד בכלל, תעלה בידך המידה האמורה. וטעם השינוי במידת שיפועו של כבש זה משאר כבשים, משום שהיה הכבש חלק, ועולים עליו עם אברי הקרבנות שהם כבדים, וכדי שיהיה נח לעלות, הקפידו שלא יהיה שיפועו גדול.

משנה

כהמשך לפרק הקודם המלמד 'איזהו מקומן של זבחים', מלמדת משנה זו איזהו מקומן של מנחות. מנחות היו נקמצות בכל מקום בעזרה, ונאכלות לפני מן הקלעים, כלומר בעזרה, לוקרי כהונה ו-לכהנים זכרים, בכל מאכל, וזמן אכילתן הוא ליום ההקרבה ולילה שלאחריו עד חצות הלילה.

גמרא

שינוי במשנה שמנחות נקמצות בכל מקום בעזרה. הגמרא מוסיפה שקמיצה כשרה גם בהיכל: אמר רבי אלעזר, מנחה שנקמצה בהיכל כשרה, שכן מצוינו בסילוח פירין ו-נטילת בויכי הלבונה מהשולחן על מנת להקטירם במזבח החיצון, שעבודה זו נחשבת בקמיצה במנחה, ודייתה נעשית בהיכל, ויש ללמוד מכך שאף הקמיצה כשרה שם.

הגמרא מביאה קושיא על רבי אלעזר: מתיב ו-מקשהו רבי ירמיה, שנינו בברייתא, נאמר בפסוק (ויקרא ב ב) אודות הבאת המנחה, והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו, ויש לדרוש מתיבת 'משם', שקומץ הכהן במקום שרגלי הור עומדות, שהרי תיבת 'משם' חזרת על 'הביאה' האמור בתחילת הפסוק, דהיינו ישראל המביא את המנחה, ודורשת בברייתא שכוונת התורה לומר שקומץ ממקום שמביא הור את המנחה, וכיון שאין הור רשאי להכנס לאולם ולהיכל, יש ללמוד מכך שאין הקמיצה כשרה שם. בן ברתיה אומר, תיבה זו נדרשת לדין אחר, מנין שאם קמץ הכהן ביד שטאל, שיתחבר את מה שקמץ לתוך הכלי ויחזור ויקמץ ביד ימין, ואין אומרים שכבר נפסלה המנחה במה שקמיצה בשטאל, תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב 'וקמץ משם', שקומץ במקום שקמץ בכך, והיינו שאם קמץ באופן פסול, יכול לחזור ולקמץ. וקשה שמדברי תנא קמא יש ללמוד שאין קומצים בהיכל, ושלא כפי שאמר רבי אלעזר.

הגמרא מביאה תירוץ לקושיא זו. אומרת הגמרא: איך אמר הוא מתיב לה והוא מפרק לה – יש שאמרו שרבי ירמיה הוא שהקשה מן הברייתא, וכאמור, והוא גם שתירץ את התירוץ לדחלו, איך אמר – ויש שאמרו שתירץ זה אמר ליה רבי עקיבא לרבי ירמיה בר תחליפא, אספיקא לה לא נצרכא – לא הוצרך הלימוד 'וקמץ משם' כדי לדייק ולומר שאין לקמץ באולם ובהיכל, אלא לגופו הוא נצרך, להכשיר את כל העזרה בולה לקמיצה, שלולי הפסוק פליגא דעתך אמרינא – היה עולה על דעתך לומר שהואיל ועולה היא קדשי קדשים ואף מנחה היא קדשי קדשים, יש ללמוד זו מזו בבנין אב ולומר, מה עולה מעונה צפון בשחיתתה, שאינה כשרה אלא בחלק העזרה שמצפון למזבח, אף מנחה תהיה מעונה צפון בקמיצתה, ואין להכשיר קמיצה בשאר העזרה, ולכך בא לימוד זה, לומר שגם המקום שרגלי הור עומדות, ודהיינו עזרת ישראל, כשר לקמיצה, וכל שכן שאר העזרה וההיכל.

זבחים. פרק שישי – קדשי קדשים דף סג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רלה רש"י תוספות

כל כבשי כבשים שלש אמות לאמה. למי"ד (לעיל דף נח) כוליה מזבח בדרום קאי יש תימה על מזבח הנחשת למיד גבוהו עשר לא משכחת לכל היותר כי אם כ' אמות לט' אמות דחצר שלפני המשכן חמשים אמה כ"ה אמות חצי החצר וה' אמות מקום מזבח פש ליה כ' אמה עד כותל דרומי כי מטי כבש עד הכותל לא משכחת לאמה אלא שתי אמות וטפה ואצבע ושליש אצבע דהוה ליה היולך על ידי הדחק כדמוכח בשבת (דף ק) ובעירובין (דף נח) במתקלט עשרה מתוך ארבע דהוי רשות היחיד ולמי"ד דמזבח רחב עשר אמות לא הוה אלא ט"ו אמה עד הכותל ורבי יוסי דאמר לעיל (דף נט): מזבח גבוה עשר אמות ורחב חמש לטעמיה דאמר כוליה מזבח בצפון קאי והיה משוך כל כך לצד צפון עד דמשתתירי ל"ב אמה לכבש ומיהו א"כ לא היה כלל מן המזבח לפני פתח המשכן אי מזבח משוך יותר מכ"ה אמה דמסתמא משכן הזה כמו בית עולמים דגחלי יום הכיפורים צריך לפני ה' ולרבי יהודה דאמר עשר רחבו יש לומר דלדידיה שלש אמות קומתו ולא יותר כדנציא לעיל (דף נט):

חוצץ מכבשו של מזבח שהיה שלש אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע בוכרות. זו היא גרסת הקונטרס ומכון חשבון לט' אמות של מזבח ורבותיו גורסים ג' אמות ומחצה וחצי טפה ואצבע ולשים אצבע בוכרותו ופירש בקונטרס ולחשבון זה לא היה ראש הכבש שה לראש המזבח אלא נמוך ממנו רביע אמה דלחשבון גובה ט' יש לכבש יותר מל"ב אמה ולא דק בקונטרס דאין גובה אלא חומש אמה חסר משוהו והקשה בקונטרס חרי אמרה תורה לא תעלה במעלות על מזבחי ותיירי רבי נתן מדוידא דבפרק שתי הלחם (מנחות צז) אמרין דאמה של יסודו גובה באמה בת חמשה ולפירוש הקונטרס (קשה) דנמצא ראש הכבש גבוה מראשו של מזבח ומיהו אין לחוש אי נמי לפירוש הקונטרס אמות של כבש שלש אמות של מזבח:

שבץ מצינו בסילוק בויכין. ולא שייך למימר כאן טעם אחר ולא ידא טפל חמור מן העיקר כדקאמר בשלמים דשלמים תלוא הכתוב בפתח אהל מועד ואם תאמר ל"ל טעמא דבויכין אמאי ס"ד למיפסח לפי מה שפירש בקונטרס לעיל ספ"ק (דף יד.) מודה ר"ש בהצטות הפסוקים דעבודה שאין יכול לבטלה משום דלאו אורח ארעא לשחוט בהיכל דמשמע דאי לאו הכי היה יכול לשחוט בהיכל אע"י דחשאת בני צפון ואם כן מצינה התכשר ור"ל דסלקא דעתך לפסול דדרשינן מקום שרגלי הור עומדות להכשיר כל מקום שחזר יכול לעמוד ור"ש בהצטות היכל אהל מועד דאין יכול לעמוד שחזר סלקא דעתך אמאי מנחה טענה צפון לכך אתא קרא דממקום שרגלי הור עומדות להכשיר כל מקום שחזר יכול לעמוד אפי' בדרום אבל אין לפרש דרדשי דרום מטעם דאין זו יכול לעמוד בצפון חורא דלעיל בפרק ב' (דף כ.) מוסיף אף מקום דריסת רגלי ישראל דחשוב צפון ועוד אפי' למי"ד מרחק צפון לא מסתבר שיהא זו אסור בצפון כנגד המזבח אלא מדרבנן מעלה בעלמא:

ויורדין

לה. ניסוך המים וחיין. ששם היו שיתין ואי אפשר לנסך כי אם שם: ועולת העוף כשהיא רבה כמורה. דעיקר מקומן בקרן דרומית מורחית כדמפרש טעמא בגמרא מפני שקרובה לבית הדרשן לזרוק שם מוראה ונוצה כדכתיב והשליך אותה וגו' אל מקום הדרשן (ויקרא א) וכשהיא רבה שם שיש כהנים הרבה באותו הקרן עסוקין בעולות ואין לזה מקום בסובב לעמוד שהעולה נעשית למעלה בא לו לקרן מערבית דרומית שאף היא סמוכה לבית הדרשן משאר שתי הקרנות שבית הדרשן סמוך לכבש היה במורו של כבש ולדרומו של מזבח: ומקיפין

ה"נ אמר רמי בר חמא כל כבשי כבשים שלש אמות לאמה חוצץ מכבשו של מזבח שהיה ג' אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע. כל כבשים גדולים וקטנים שהיו שם היה לזון שיפוע שלש אמות לאמה גובה חוצץ מכבש הגדול של מזבח שעולין בו במשא איברים כבידים והוא חלק צריך שיהא משופע ביותר ונח לעלות לכך האריכוהו ל"ב שיפוע לט' אמות חרי לכל אמה שלש אמות ומחצה ואצבע

ושליש אצבע כשתתן לכל אמה שלש מחצה חרי ל' ואחת ומחצה תן עוד ט' אצבעות וט' שלישי אצבע חרי י"ב אצבעות שהן ג' טפחים והן חצי אמה: מתני' היו נקמצות בכל מקום. ואין טענין צפון: לפני מן הקליעם לזכיר כהונה. דכתיב לכל קרבנם ולכל מנחתם ולכל חטאתם וגו' וסמך ליה בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו (במדבר יח): ליום ולילה עד חצות. דלפנין ממנחת לחמי תורה: נמי' שכן מצינו בסילוק בויכין. שהן אוכרה למנחת לחם הפנים כדכתיב והיתה לחם לאוכרה (ויקרא כד) ומתירין את הלחם וסילוקן מעל שלחן הפנים שבהיכל במקום קמיצה דמנחות הנקמצות: מקום שרגלי הור עומדות. לעיל קאי והביא הור א"ל בני אהרן הכהנים שבעלים משם מלא קומצו מקום שרגלי הור עומדין שם וקס"ד השתא לאסור בין האולם קאתי שאין זו נכנס לשם: שחור. הקומץ לתוך השירים ולא אמר' כבר נפסלה: לא נצרכא. דא ממקום רגלי הור דקאמר: אלא להכשיר. דלא ליבעי על ירך המזבח צפונה אלא כל מקום דריסת רגלי ישראל כשר לקמיצה וכל שכן עורת כהנים והיכל: שכן כליל. והיכי הוה ילפינן מיניה וקרא למעוטי למא' לה: מחטאת. אי לאו דמיעשה הוה ילפינן לה מחטאת: ופרכין מה לחטאת שכן מספרת בו' ה"נ מה לאשם שכן מיני דמים: מכלוהו. בעיא למגמריה במיחד דינא ותתייב במה הצד: מה הנשה בקרן מערבית דרומית. קודם קמיצתה מניעתה בתוך כליה לקרן מערבית דרומית של מזבח כדלקמן: שנאמר ושחטו פתח אהל מועד וכו'. אלמא מדתלה הכשר עזרה לשלמים בפתח אהל מועד שמע מינה אהל מועד עיקר ועזרה טפל: ולא ידא טפל חמור מן העיקר. דכיון דטפל חזי לזו כ"ש עיקר: הקיפו גוים. למלחמה ויורים חיצים ואבני בליסטראות לתוך העזרה: בקדש הקדשים. היכל במשמע: ואמאי. אם איתא דאמר' לא ידא טפל חמור מן העיקר למא' לי למיכתב האי קרא לאכשורי היכל לאכילת קדשים דא כתיב בהו בחצר אהל מועד תימא לא ידא טפל חמור מן העזרה: אכילה דאין אדם אוכל בפסוק רבו. דזילותא דרביה היא לעשות צרכי עבד לפני לא ידא טפל חמור ליכא למימר דלאו חומרא היא אלא קולא וכן הדין שיהא טפל חמור מן העיקר: מתני' חטאת העוף היתה נעשית בו'. בגמ' יליף מנא ליה: בכל מקום היתה כשירה בו'. בגמ' פריך מאי קאמר: מלמשה. למשה מן התחת: חטאת. יליף בגמרא שהיא למשה: הנשוח. של מנחות קודם קמיצתן כדכתיב והגישו ובגמ' יליף הא קרן מנא ליה: ושירי הדם. של חטאות החיצונות ובגמ' מפרש

לה. ניסוך המים וחיין. ששם היו שיתין ואי אפשר לנסך כי אם שם: ועולת העוף כשהיא רבה כמורה. דעיקר מקומן בקרן דרומית מורחית כדמפרש טעמא בגמרא מפני שקרובה לבית הדרשן לזרוק שם מוראה ונוצה כדכתיב והשליך אותה וגו' אל מקום הדרשן (ויקרא א) וכשהיא רבה שם שיש כהנים הרבה באותו הקרן עסוקין בעולות ואין לזה מקום בסובב לעמוד שהעולה נעשית למעלה בא לו לקרן מערבית דרומית שאף היא סמוכה לבית הדרשן משאר שתי הקרנות שבית הדרשן סמוך לכבש היה במורו של כבש ולדרומו של מזבח: ומקיפין

יורדין על העקב. לאו משום שלא ירבה בחילוק בהנח דאם כן כשדחה בקרן דרומית
מוזרחית נמי אלא היינו טעמא דהכא חזרתו על העקב הוא לך דרך ימין:
מנחה קריה חטאת חטאת קריה מנחה. תימנה דודו לן למימר מנחה קריה חטאת ואין
חטאת קריה מנחה כדאמרין פ"ק (לעיל ז:) תורה קריה שלמים ואין שלמים

קריין תורה ובמנחות פרק התורה (דף פ:) לחם
איקרי תורה תורה לא איקרי לחם וי"ל דודאי לא
מיקרי שם אחד לענין לשמה דפ"ק ולענין ניתוחו
המעות דפרק התורה אבל הכא דמהיקשא
קדשי דמנחה חטאת איתקש ודאי להדרי
איכא לאקשיינו שפיר: **מנח** חטאת טעונה צפון.
פירש בקונטרס דגירסא זו שובשית היא שהרי לא
חטאת העוף טעונה צפון כדאמר ולא כן עוף
בצפון ולא מנחה טעונה צפון וא"ת מנחת חטאת
הלוקה משאר מנחות ולחטאת בהמה מקדש לה
הוה ליה למינני במתניתין לעיל דקתני כל
המנחות נקמצות בכל מקום בעורה חוץ ממנחת
חטאת ועד אפשר חטאת העוף הבאה בדלות
תחת חטאת בהמה אינה טעונה צפון שהרי נעשית
בקרן מערבית דרומית ומנחה הבאה תחת חטאת
העוף תטען צפון וגירסא אחרינא גריסין בה ואיני
יודע אמיתה ונראה בעיני מה חטאת פסולה שלא
לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה דה"ל לפינן
לה בפ"ק (דמנחות) ע"כ לשון הקונטרס וקשה
לפירושו דודאי מעיקרא אמר' בפ"ק דמנחות (דף
ד.) בשלמא מנחת חטאת חטאת קריה רחמנא
אבל מנחת קנאות מנלן אבל במוסקא אמרין
אלא מנחת חטאת ומנחת קנאות דפסולות שלא
לשמן מנלן חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא ה"ל
הא כתיב בה היא ועד קשה לגירסת הספרים
דברק איהו מקומן (לעיל מ:ט) מוכח דחטאת
הטעונה צפון כעולה הוה היקש אם כן היכי אתאי
מנחה ודרי לפינן מחטאת וכו' דבר הלמד בדקש
חזר ומלמד בדקש ועד כגון שהקשה בקונטרס
דחמית לא היא מנחה מחטאת העוף דאתאי
במקומה ואינה טעונה צפון מידו י"ל הרי בתורת
כהנים ילפינן דחטאת העוף פסולה שלא לשמה
מן הפסוק ולא ילפינן ממנחת חטאת דמפיק פסול
מקרא אחרינא ויש לדחות מידו אמת דמנחה לא
בעיא צפון אלא הגשה בקרן מערבית דרומית
כדבסמוך (וא"י) והקמיצה אינה טעונה צפון אפי'
מנחת חטאת נמי כדמוכח בתוספתא דמנחות פ"ק

חומר בשחיטה שטעונה צפון מה שאין כן בקמיצה וכי תימנה היינו במנחת נדבה אבל במנחת
חטאת טעונה צפון מכל מקום אינו חומר בשחיטה לגמרי שהרי בשחיטה נמי ליתא בצפון
בקלים מיהו י"ל דכלל בקדשי דהוה דוחק ועוד דתני בספא חומר

בקמיצה במבליק שהקמיצה דוחה שבת וטומאה וליתני שהקמיצה טעונה צפון ולא מליקה אף על גב דיש קמיצה דלא בעיא צפון כגון מנחת נדבה כמו כן אינה דוחה שבת מיהו נ"ל לדחות
דה"ל לא מיירי במנחת חטאת דא"ת אינה דוחה שבת אלא מיירי במנחת העומר ומנחת תמיד שהן בעיבור חן ודאי לא בעי צפון אבל מנחת חטאת בעי' צפון דאיתקש לחטאת בהמה שבאה
חליפתה בעשירות. בר"ך: ודבר חי חיים גריס מה חטאת העוף טעונה יסוד דכתיב והגשאר בדם ימצא אל יסוד המזבח אף מנחה טעונה הגשה כנגד היסוד והכי מוכח פ"ק כל המנחות באות
מצה (מנחות דף סא.) [גבי] ואילו טעונות תנופה לוג שמן של מצורע ואשמו [דאמרין להם] לפני ה' במזרח והאמרת לפני ה' במערב פירוש בהך שמעיתו ומשני ה"מ מנחה דאיקרי חטאת
חטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מוזחית לא היה לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה והשתא כולה בדרום ליכא למימר משום יסוד וכולה במערב נמי לא משום דכתיב (ויקרא א) כל פני
המזבח דהיינו דרום מכל מקום איצטרך לפני ה' דלא תימא אל פני המזבח גזירת הכתוב הוא אף על גב דלית ליה יסוד ובריש פירקין פירשתי מה שחשקה דגבי גזלים ידום הכיפורים קרי
לפני ה' במערב דוקא וא"ת ושאר מנחות מנלן וכו' תימא מדאיתקש כל המנחות לחטאת ואשם בפרשת צו וילפינן משירי הדם שטעונין יסוד אם כן מנחת חטאת תיפוק לי מהתם ועד מנלן
דמקשינן לקשינו לתחלת דמים ולא בעי יסוד בחטאת ויש לומר דכתיב לפני ה' במנחת חטאת ובכל המנחות נמי כתיב לפני ה' כי היכי דהא לפני ה' כנגד היסוד והאי נמי כנגד
היסוד ולא ג"ש ממש (והיא) דדבר הלמד בדקש מבעיא לן אי חזר ומלמד בג"ש אי לא אלא גלוי מילתא בעלמא הוא וד"ת גריס מה חטאת טעונה ימין אף מנחה כן והיינו דלא כר"ש דאמר
לעיל (דף כה.) בא לעבודה בכלי עבודה בשמאל אי נמי אפילו כרבי שמעון וכגון שבא לעבודה ביד דאמר עובדה בימין כחטאת: הגה"ה

אף חטאת בקרן מערבית דרומית. תימנה דלא ילפינן מינה מליקה ושמא לא ילפינן אלא מידי דאשכחן דבעי מנחת מנחה וכן פירש בקונטרס בסמוך: **בדרום** קיימת כולה. על ברוך רבי
אלעזר אית ליה ההיא ממה חטאת טעונה יסוד דאי לא הכי מנא ליה דאמר מערבית ותימנה אם כן לפני ה' למה לי דרומית נפקא לן מאל פני המזבח ומערבית מדבעיא יסוד:

ומקיפין דרך שמאל. מקיפים את המזבח בשביל צורכי עבודה או למתן דמי
חטאת או סידור המערכה או היפוך איברים בצניטא ויורדין במערבו של כבש
שהוא שמאל לעולים במזבח בעלייתו: ל' דברים אלו. הנעשים בקרן מערבית
דרומית נסכים ועולת העוף כשהוא עולה למזבח פונה לשמאל באותה הקרן
וכשגמר תזר על העקב דרך עלייתו ובגמ'
פרך הא בעינן דרך ימין ולג' דברים הנעשים
בה למטן אינו עולה ואינו מקיף אלא עומד
על הרצפה בקרקע: **נמו** מנא חני מילי.
דחטאת העוף בקרן מערבית דרומית: לא ישים
עליה וגו'. במנחת חטאת כתיב הבאה תחת
חטאת העוף בדלי דלות וקריה רחמנא חטאת
ואשמעינן נמי שהחטאת קריה מנחה דהכי
משמע נמי כי החטאת נחפזה להיות מנחה:
מה חטאת טעונה צפון. יודע אני שגירסא
זו שיבוש שהרי לא חטאת העוף ולא מנחה
טען צפון וא"ת מנחת חטאת חלוקה מן השאר
ולחטאת בהמה מקדש לה הוה ליה למינני
במתניתין דקתני לעיל המנחות נקמצות בכל
מקום בעורה חוץ ממנחת חטאת ועוד היאך
אפשר חטאת העוף שבתא תחת חטאת בהמה
אינה טעונה צפון שהרי נעשית בקרן מערבית
דרומית ובמנחה הבאה תחת העוף תטען
צפון וגירסא אחרינא גריס' בה ואיני יודע
אמיתה ונראה בעיני מה חטאת פסולה שלא
לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה דה"ל
לפינן לה בפ"ק דמנחות (דף ד.) ופה מנחה.
טעונה הגשה בקרן מערבית דרומית אף
חטאת העוף עבודתה בקרן מערבית דרומית
והזאת דמה היא עיקר עבודתה: לפני ה'.
הקרב אותה בני אהרן לפני ה' היינו שמגיעה
למזבח: אל פני המזבח. דרום ששם הכבש:
וי"ו. במסכת סוטה פ"ב מפרש מאי דיו
וקאמר שאינו צריך להגיע גופה למזבח אלא
הכלי: רבי אליעזר אומר. מאחר שפרט לך
הכתוב בהגשתה שתי רוחות יכול לאיזה
מזון שירצה ה"ל יכול יגישנה למערבה או
לדרומה של קרן: כוליה מוכח בצפון קאי.
נמצא דרומה של מזבח כלה לנגד הפתח
וקרינן נמי בצד דרומה לפני ה': בכל מקום
היתה כשירה למליקתה. בין למעלה בין
למטה דכי ילפינן למטה בחטאת העוף בהזאה

הוא דילפינן לקמן בשמעתין והוה מדם החטאת על קר ואמר מר זה קר
התחתון וקרן מערבית דרומית נמי בהזאה הוא דילפינן דהא מהגשה דמנחה יליף
והנשתה

הוא דילפינן לקמן בשמעתין והוה מדם החטאת על קר ואמר מר זה קר
התחתון וקרן מערבית דרומית נמי בהזאה הוא דילפינן דהא מהגשה דמנחה יליף
והנשתה

בדרום קיימת כולה. על ברוך רבי
אלעזר אית ליה ההיא ממה חטאת טעונה יסוד דאי לא הכי מנא ליה דאמר מערבית ותימנה אם כן לפני ה' למה לי דרומית נפקא לן מאל פני המזבח ומערבית מדבעיא יסוד:
שאל

49 שֶׁל קָרָן כְּפִי שִׁיחֻפּוֹן, אֵין זֶה כֵךְ, לִפִּי שְׁאִמְרַת וּ–עֲלִיךָ לֹמַר שְׁכָל
50 מְקוֹם שְׁאִתָּה מוֹצֵא שְׁנֵי מְקָרָאוֹת בְּעֵינֵי אֶחָד הָאוֹמְרִים דְּבָרִים
51 שׁוּנִים, אַחֲרֵי מָהֶם מְקַיֵּם אֶת דְּבָרֵי עֲצָמוֹ וּמְקַיֵּם גַּם אֶת דְּבָרֵי חֲבִירוֹ,
52 וְאַחֲרֵי מְקַיֵּם אֶת דְּבָרֵי עֲצָמוֹ וּמְקַבֵּל אֶת דְּבָרֵי חֲבִירוֹ, מִיִּזְחִין
53 וּ–עוֹזְבִים אֶת דְּבָרֵי זֶה שְׁמַקְיִים אֶת דְּבָרֵי עֲצָמוֹ וּמְקַבֵּל אֶת דְּבָרֵי
54 חֲבִירוֹ, וְתוֹפְשִׁין אֶת שְׁמַקְיִים אֶת דְּבָרֵי עֲצָמוֹ וּמְקַיֵּם גַּם אֶת דְּבָרֵי
55 חֲבִירוֹ, לִפִּי שֶׁבֶכֶר יִתְקִימוּ שְׁנֵיהֶם. וְכֵן יֵשׁ לְהוֹדֹג כֵּאֵן, שִׁישְׁנָם שְׁנֵי
56 מְקָרָאוֹת, הָאֶחָד אוֹמֵר שִׁישׁ לְהַגִּישָׁה לִפְנֵי ה' וְהָאֲחֵר אוֹמֵר שִׁישׁ
57 לְהַגִּישָׁה בְּדֶרוֹם, שֶׁשְׁשָׁאֲתָה אוֹמֵר לְקִיִּים אֶת הַכְּתוּב 'אֶל פְּנֵי ה'
58 וּלְהַגִּישָׁה בְּמַעְרֵב, הֵיכָן קִיִּימָתָה גַּם אֶת הַמְּקָרָא הַשְּׁנִי בּוֹ נֹאמַר שִׁישׁ
59 לְהַגִּישָׁה 'אֶל פְּנֵי הַמְּזוֹבֵחַ', שֶׁהֵלָא אֵין הַמַּעְרֵב נֹחֵשֵׁב פְּנֵי הַמְּזוֹבֵחַ,
60 וְעַל כֵּן לֹא תוֹכֵל לְהַגִּישָׁה שָׁם, וְלַעֲוֹתָ זֹאת בְּשָׁאֲתָה אוֹמֵר לְקִיִּים
61 אֶת הַכְּתוּב 'אֶל פְּנֵי הַמְּזוֹבֵחַ' וּלְהַגִּישָׁה בְּדֶרוֹם, קִיִּימָתָה גַּם אֶת הַמְּקָרָא
62 הָאֲחֵר בּוֹ נֹאמַר שִׁישׁ לְהַגִּישָׁה 'לִפְנֵי ה' (בְּדֶרוֹם), וְעַל כֵּן עֲלִיךָ
63 לְהַגִּישָׁה בְּדֶרוֹמָה שֶׁל קָרָן, שֶׁבֶכֶר יִתְקִימוּ שְׁנֵי הַמְּקָרָאוֹת.
64 הַגְּמָרָא מְבַרְרַת אֶת כּוּוֹנֵת רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: הֵיכָן
65 בְּהַגִּשָׁה בְּדֶרוֹם הַמְּזוֹבֵחַ קִיִּימָתָה גַּם אֶת הַמְּקָרָא הָאוֹמֵר לְהַגִּישׁ אֶת
66 הַמִּנְחָה 'לִפְנֵי ה' שֶׁלֹּכְאוּרָה הַכּוּוֹנָה הִיא לְהַגִּישָׁה בְּמַעְרֵב הַמְּזוֹבֵחַ.
67 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב אֲשִׁי, קֶסֶר רַב הָאִי תִּנָּא שְׁכּוּלִיָּה מְזוֹבֵחַ בְּצִפּוֹן
68 קָאִי – שְׁכַל הַמְּזוֹבֵחַ הִיָּה עוֹמֵד בְּצִידָה הַצִּפּוֹנִי שֶׁל הָעוֹרָה, וְנִמְצָא
69 שְׁדִּרְמוֹ הוּא מוֹל פֶּתַח הַהֵיכָל, וְעַל כֵּן הִהְיִישָׁה בְּדֶרוֹם הַמְּזוֹבֵחַ הִיא
70 גַּם 'אֶל פְּנֵי הַמְּזוֹבֵחַ', שְׁהָרִי פְּנִי בְּצַד זֶה, וְכֹאמֹר, וְגַם 'לִפְנֵי ה'',
71 שְׁהָרִי מְקוֹם זֶה הוּא מוֹל פֶּתַחוֹ שֶׁל הַהֵיכָל.
72 שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנָה אוֹדוֹת חֲטָאת הָעוֹף שְׁהִיא נַעֲשִׂית עַל קָרָן דְּרוּמִית
73 מְעַרְבִית, בְּכָל מְקוֹם הֵיָּהָ בְּשִׁירָה [וְכוּ'] אֵלָּא זֶה הִיָּה מְקוֹמָה.
74 הַגְּמָרָא מְבַאֵרֶת אֶת הַמִּשְׁנָה. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מָאִי קָאָמַר – מַהִי
75 כּוּוֹנֵת הַמִּשְׁנָה, הֵלָא אִם בְּכָל מְקוֹם הִיא כְּשִׁירָה מְדוּעַ הִיָּה מְקוֹמָה
76 דּוּקָא כֵּאֵן, בְּקָרָן דְּרוּמִית מְעַרְבִית.
77 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב אֲשִׁי, הִכִּי קָאָמַר, בְּכָל מְקוֹם הֵיָּהָ
78 בְּשִׁירָה חֲטָאת לְמַלְיָקָתָה, שֶׁאֲפָשֶׁר לְמוֹלֵקָה בְּכָל מְקוֹם, גַּם
79 בַּחֲצִי הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמְּזוֹבֵחַ וְכֵן לֹא רַק בְּקָרָן דְּרוּמִית מְעַרְבִית,
80 אֲלָּא זֶה [קָרָן] מְעַרְבִית דְּרוּמִית מַחֲצִי הַמְּזוֹבֵחַ וְלִמְטָה] הֵיָּה מְקוֹמָה
81 לְהַוָּאָתָה, שֶׁהַפְּסוּקִים שְׁמַחֵם לְמַדִּים שֶׁעֲשִׂיתָה בַּחֲצִי הַתַּחְתּוֹן
82 שֶׁל הַמְּזוֹבֵחַ וְעַל קָרָן דְּרוּמִית מְעַרְבִית דּוּקָא, לֹא נֹאמְרוּ
83 בְּמַלְיָקָה, אֵלָּא בְּהוֹאָה.
84 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא בְּהָ נֹאמַר כֵּן. אוֹמַרְתָּ הַגְּמָרָא: נִמְצָא אִם כֵּן
85 שְׁתֵּינִיָּא לְהָא דִּתְּנֵי רַבֵּנָן – שֶׁשְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנָה אֶת הָדִין הַמְּבֹאֵר
86 בְּבִרְייתָא, מְלָקָה לְחֲטָאת הָעוֹף בְּכָל מְקוֹם בְּמִזְבֵּחַ, בֵּין לְמַעְלָה וּבֵין
87 לְמַטָּה, וְעַל כֵּל קָרָן, בְּשִׁירָה, שֶׁאֵין קְבִיעוֹת מְקוֹם לְמַלְיָקָה. הֵיָּהָ אֶת
88 דְּמָה שֶׁל חֲטָאת בְּכָל מְקוֹם, בְּשִׁירָה. הֵיָּהָ אֶת דְּמָה וְלֹא מִצָּה
89 אוֹתוֹ, בְּשִׁירָה, וּבְלִבֵּר שִׁתָּן [–שִׁיזָה] מְחוֹשׁ הַפִּיִּקְרָא וְלִמְטָה מְדָם
90 הַנֶּפֶשׁ. וְנִמְצָא שֶׁמְבֹאֵר בְּבִרְייתָא אֶת הָדִין שֶׁפִּירֵשׁ רַב אֲשִׁי
91 בְּמִשְׁנָה, שֶׁהַמְּלִיקָה כְּשִׁירָה בְּכָל מְקוֹם.
92 הַגְּמָרָא מְבַרְרַת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִייתָא. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מָאִי קָאָמַר –
93 מַהִי כּוּוֹנֵת הַבְּרִייתָא, הֵלָא דְּבִידָה סוֹתֵרִים אֶת עֲצָמָם, שְׁמַתְחִילָה
94 נֹאמַר שֶׁהוֹאָה כְּשִׁירָה בְּכָל מְקוֹם, וְשׁוֹב נֹאמַר שֶׁצִּרִּיךְ שִׁתָּן
95 מַחֲצִיָּה וְלִמְטָה מְדָם הַנֶּפֶשׁ.
96 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: הִכִּי קָאָמַר – כֵּךְ יֵשׁ לְתַקֵּן דְּבַרְבִּירָה, מְלָקָה לְחֲטָאת
97 הָעוֹף בְּכָל מְקוֹם בְּמִזְבֵּחַ, בְּשִׁירָה. מִצָּה דְּמָה בְּכָל מְקוֹם בְּמִזְבֵּחַ,
98 בְּשִׁירָה,

1 וּמְקַיֵּם אֶת הַמְּזוֹבֵחַ בְּהַלִּיכְתָּם סְבִיב, שֶׁאֵילוּ יֵשׁוּבוּ לְאַחֲרֵיהֶם
2 נִמְצָא שֶׁהֵם מְהַלְכִים דֶּרֶךְ שְׁמָאל, וְכִסּוּיִם הַקֶּפֶתֶם יוֹרְדִין דֶּרֶךְ שְׁמָאל
3 שֶׁל הַכֶּבֶשׂ. חוּץ מִן הָעוֹלָה לְמִזְבֵּחַ לְשֵׁם עֲשִׂיתָ שְׁלִשָּׁה דְּבָרִים אֵלֶּה,
4 נִיטוֹךְ הֵיין, וְנִיטוֹךְ הַמִּים וְהַקֶּרֶת עוֹלֵת הָעוֹף, שֶׁלֹּא הִיוּ עוֹלִים דֶּרֶךְ
5 יָמִין וּמְקִיפִים עַד שְׁמַגִּיעִים לְקָרָן דְּרוּמִית מְעַרְבִית שְׁבָה מְקוֹם
6 עֲשִׂיתָם, אֵלָּא שְׁהִיוּ עוֹלִין וְיוֹרְדִין עַל הָעֶקֶב – שֶׁהִיוּ הוֹלְכִים וְחוֹזְרִים
7 עַל עֲקֻבוֹתֵיהֶם מְבַלִּי לְהַקִּיף, דִּהְיִינוּ שֶׁהִיוּ עוֹלִים כִּבְכֹּשׁ וּפּוֹנִים מִיד
8 לְשְׁמָאל, וְאַחֲרֵי שֶׁעָשׂוּ מַה שְׁהוֹצֵרְכוּ לַעֲשׂוֹת שְׁבִים לְאַחֲרֵיהֶם
9 וְיוֹרְדִים, וְאִינֶם מְמַשִּׁיכִים לְהַקִּיף אֶת הַמְּזוֹבֵחַ דֶּרֶךְ שְׁמָאל.

גמרא

11 שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנָה שְׁחֲטָאת הָעוֹף הִיתָה נַעֲשִׂית עַל קָרָן דְּרוּמִית
12 מְעַרְבִית. הַגְּמָרָא מְבִיאָה אֶת הַמְּקוֹר לְדִין זֶה. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: מָנָא
13 הֵינִי מִיָּלִי – מִנֵּין לְמַדְנוּ דְּבָרִים אֵלֶּה, אֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ, אֲמַר קָרָא –
14 נֹאמַר בַּפְּסוּק לִגְבִי מִנְחַת חוֹטָא הַבָּאָה בְּקָרְבָן עוֹלָה וְיוֹרֵד (וַיִּקְרָא ה'
15 יֵא) 'לֹא יֵשִׁים עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנֶה כִּי חֲטָאת הִיא', לְמַדְנוּ
16 שֶׁחֲטָאת קָרִיָּה מְנַחָה, שְׁכוּוֹנַת הַכְּתוּב הִיא גַּם זֹו שֶׁהַחֲטָאת בָּהּ הוּא
17 מְחֻיָּב הַנִּפְכָּה בְּרִלִי דְלוֹת לְהִיֹּת לְמִנְחָה, וְכֵן לְמַדְנוּ שֶׁמְנַחָה קָרִיָּה
18 חֲטָאת, וְכַמְּפֹרֶשׁ בְּכַתוּב שֶׁהַמִּנְחָה הִיא חֲטָאת, וְהָרִי זֶה בָּא לְלַמֵּד
19 מִחֲטָאת לְמִנְחָה וּמִמִּנְחָה לְחֲטָאת. מִחֲטָאת לְמִנְחָה כִּיצַד, מַה
20 חֲטָאת בְּהַמָּה מְעֻנָּה [–צִרְיָוֶה] צַד צִפּוֹן בְּעֲשִׂיתָהּ, שֶׁהִיא נַעֲשִׂית
21 בְּצִפּוֹן הָעוֹרָה, אֵיךְ מְנַחָה מְעֻנָּה צִפּוֹן בְּעֲשִׂיתָהּ. וְהַלִּימוֹד מִמִּנְחָה
22 לְחֲטָאת כִּיצַד, מַה מְנַחָה מוֹגֵשֶׁת לְמִזְבֵּחַ בְּקָרָן מְעַרְבִית דְּרוּמִית,
23 וְכַמּוֹ שִׁיתְבָּאֵר לְהֵלֵךְ, אֵיךְ חֲטָאת הָעוֹף נַעֲשִׂית בְּקָרָן מְעַרְבִית
24 דְּרוּמִית, וְעֵיקַר עֲשִׂיתָה הִיא הַזֹּאת דְּמָה, וּמִכָּאֵן הַמְּקוֹר לְדִין
25 הַמִּשְׁנָה שֶׁהַזֹּאת דָּם חֲטָאת הָעוֹף נַעֲשִׂית עַל קָרָן דְּרוּמִית מְעַרְבִית.
26 הַגְּמָרָא מְבַאֵרֶת מִנֵּין נִלְמַד דִּין זֶה בְּהַגִּישָׁה עֲצָמָה. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא:
27 וּמְנַחָה גּוֹפָה [–עֲצָמָה] מְנַלְן שֶׁהַגִּישָׁתָה נַעֲשִׂית בְּקָרָן דְּרוּמִית
28 מְעַרְבִית, דִּתְּנִיָּא, נֹאמַר בְּתוֹרָה בְּפִרְשֵׁת מִנְחָה (וַיִּקְרָא 11) 'זֹאת תֹּרַת
29 הַמִּנְחָה הַקֶּרֶב אֹתָהּ בְּנִי אֲהַרֵן לִפְנֵי ה' אֶל פְּנֵי הַמְּזוֹבֵחַ, וְלִמְדְנוּ שִׁישׁ
30 לְהַקְרִיב [לְהַגִּישׁ] אֶת הַמִּנְחָה לִפְנֵי ה', כְּלוֹמַר שֶׁתַּנַּע בְּמִזְבֵּחַ, וְנֹאמַר
31 בַּפְּסוּק שֶׁמְקוֹם הַהִגִּישָׁה הוּא 'לִפְנֵי ה' וְאֵל פְּנֵי הַמְּזוֹבֵחַ'. וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ
32 זֹאת כֵּךְ, נֹאמַר שִׁישׁ לְהַגִּישָׁה 'לִפְנֵי ה'', וְכֹל הִיִּיתִי לֹמַר שֶׁהַכּוּוֹנָה
33 הִיא שִׁיגִישָׁה לְמִזְבֵּחַ בְּצַד מַעְרֵב, שֶׁמְקוֹם זֶה הוּא לִפְנֵי ה', כִּיֹּן שֶׁהוּא
34 פּוֹנֵה אֶל הַהֵיכָל וְקוֹדֵשׁ הַקִּדְשִׁים, תְּלַמֵּד לֹמֵר 'אֶל פְּנֵי הַמְּזוֹבֵחַ',
35 וּפְנֵי הַמְּזוֹבֵחַ הוּא הָדָרוֹם שֶׁשֶׁם עוֹמֵד הַכֶּבֶשׂ לְעֹלֹת עֲלֵיו אֵל
36 הַמְּזוֹבֵחַ, וְנִמְצָא שִׁישׁ לְהַגִּישָׁה בְּדֶרוֹם הַמְּזוֹבֵחַ. וְאִי – אִם נֹאמַר
37 שִׁיגִישָׁה 'אֶל פְּנֵי הַמְּזוֹבֵחַ', וְכֹל הִיִּיתִי לֹמַר שִׁיגִישָׁה בְּדֶרוֹם הַמְּזוֹבֵחַ,
38 תְּלַמֵּד לֹמֵר 'לִפְנֵי ה'', וְהִיִּינוּ בְּמַעְרֵב כֹּאמֹר, הָאִי כִּיצַד יִתְקִימוּ שְׁנֵי
39 הַמְּקָרָאוֹת שֶׁמִּגִּישָׁה בְּמַעְרֵב וּשְׁמִגִּישָׁה בְּדֶרוֹם, מְגִישָׁה בְּקָרָן
40 מְעַרְבִית דְּרוּמִית, כְּגִנֵּי חוֹדָה [–זוֹתָתָה] שֶׁל קָרָן, וְנִמְצָא שֶׁהַהִגִּישָׁה
41 נַעֲשִׂית גַּם 'לִפְנֵי ה' בְּמַעְרֵב, וְגַם 'אֶל פְּנֵי הַמְּזוֹבֵחַ' בְּדֶרוֹם, וְדִין בְּכֵךְ,
42 שֶׁאֵין צִרִּיךְ יוֹתֵר מִזֶּה.

43 וּמִכֵּין שֶׁלְמַדְנוּ שֶׁהַגִּישָׁתָה מִנְחָה בְּקָרָן דְּרוּמִית מְעַרְבִית, שׁוֹב אֲפָשֶׁר
44 לְלַמֵּד חֲטָאת הָעוֹף מִמִּנְחָה, בְּלִימּוֹד הָאֲמוֹר לְעִיל, שֶׁאֵין הִיא נַעֲשִׂית
45 בְּקָרָן זֹו.

46 הַבְּרִייתָא מְבִיאָה דְּעָה אַחֲרָת בְּמְקוֹם הַגִּשָׁת מִנְחָה: רַבִּי אֲלֵיעֶזֶר
47 אֲמַר, וְכֹל הִיִּיתִי לֹמַר שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁהוֹכִיר הַפְּסוּק גַּם מַעְרֵב וְגַם דְּרוֹם
48 עַל כֵּן יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹנוֹ וְיִגִּישָׁה לְמַעְרָבָה שֶׁל קָרָן אוֹ לְדְרוּמָה

כאשר חולקים על פרט אחד בתורה, הרי זו מחלוקת על כל התורה כולה.

שָׁאם הָיָה וְלֹא מִיָּצָה כְּשִׁירָה, ואין מיצוי מעכב אפילו לא עשאו
כלל, ולכן כשירה גם אם מיצה דמה שלא במקומו, וּבְלִבְדִּי שִׁיתָן
[-יזהו] קודם לכן מִחוּט הַסִּיקָרָה לְמִטָּה מִדֵּם הַנֶּפֶשׁ, ונמצא שאין
כוונת הברייתא שההוא כשירה בכל מקום, שלא אמרה כן אלא
על המיצוי בלבד.
שנינו במשנה, וְשִׁלְשָׁה דְבָרִים ב' היתה אותה קרן משמשת
מלמטה ושלשה מלמעלה, מלמטה חטאת העוף והגשות ושיירי
הדם וכו'.
הגמרא מבררת מנין למדים ששלושת דברים אלו נעשו על קרן
דרומית מערבית. אומרת הגמרא: שנינו שְׁחִטָה הָעוֹף נעשית על
קרן דרומית מערבית. המקור לכך הוא הָא דְאִמְרֵן - הלימוד
שהובא לעיל (סג) מהפסוק האמור במנחת חטא (ויקרא ה) 'בי
חטאת היא', שממנו למדים לדמות חטאת העוף להגשה במנחה
שהיא נעשית על קרן זו.
ומה ששנינו במשנה שהגשות נעשות על קרן דרומית מערבית,
מקור דין זה הוא דְבָרֵינוּ (ויקרא כח) 'וְהִגִּישָׁה אֵל (פני) הַמִּזְבֵּחַ, ולעיל
(סג) הובאה ברייתא שלמדה מהפסוק (ויקרא י) 'וְזָאת תֹּרַת הַמִּנְחָה
הַקָּרֵב אֹתָהּ בְּנֵי אֶהְרֹן לְפָנֵי ה' אֵל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ' שהמקום היחיד
שהוא גם 'לפני ה' וגם 'אל פני המזבח' הוא קרן דרומית מערבית.
ומה ששנינו עוד שְׁחִירֵי הָדָם מקומם בקרן דרומית מערבית,
המקור לכך הוא דְבָרֵינוּ (ויקרא ד) 'וְזָאת כָּל דָּם הַדָּם יִשְׁפֹּךְ אֵל יסוד
הַמִּזְבֵּחַ, ולמדים שהכוונה ליסוד דרומי מערבי.
עוד נאמר במשנה שהיתה קרן דרומית מערבית משמשת שלושה
דברים מִלְּמַעְלָה, והם נִסְפֹךְ הַדָּם וְנִסְפֹךְ הַיֶּיֶן, וְעֵשִׂית עוֹלֹת הָעוֹף
כְּשִׁהֵי דָבָה בְּמִזְבֵּחַ.
מדברי המשנה עולה שעולת העוף היתה נעשית בדרך כלל
בקרן דרומית מזרחית. הגמרא מבארת את טעם הדבר. מבררת
הגמרא: מֵאֵי טַעְמָא, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, שְׁכָרָן זו היא הקרובה
ביותר מִבֵּית הַדֶּשֶׁן, אליו היו זורקים את המזבח והנוצה של
העולה. שכיון שהיה על הכהן לזרוק ממקום עשית העולה אל
בית הדשן, על כן קבעו את מקום עשייתה בקרן זו, שהיא
הקרובה אליו ביותר.
הגמרא מביאה דברים אודות זריקה זו: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בֵּא יִרְאֶה
כְּמֵה גִדּוֹל הִיָּה בְּחַן שֶׁל כֹּהֲנִים, שָׂאִין לָךְ דָּבָר קָל בְּעוֹפֹת וְיֹתֵר
מִמּוֹרָאָה וְנוֹצָה, וככל שהדבר קל יותר כן יותר קשה לזרוקו
למרחוק, ובכל זאת, אף שהן קלות מאוד, פְּעָמִים שֶׁהִבְתָּן וְזָרְקָן
יֹתֵר מִפְּעָמִים אֲמַר. ודבר זה אירע כאשר עולת העוף רבה
במזרח, והיא נעשית בקרן דרומית מערבית הרחוקה מבית הדשן
יותר משלושים אמה, שלולי שכוחן של כהנים גדול לא היו
יכולים להשליך את המזבח והנוצה למרחק רב כזה.
הגמרא מביאה משנה המלמדת היכן היה מקום בית הדשן שממנה
למדים שהיתה רחוקה מקרן דרומית מערבית יותר משלושים
אמה: דִּבְתָּן (תמיד כח) אודות תרומת הדשן, שמי מהכהנים שזכה
בגורל לתרום את המזבח, נָטַל מִחֲתָה [-כף] שֶׁל כֶּסֶף וְעָלָה בִּכְבֹּשׁ
לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ למקום המערכה עליה היה מוקטר בשר הקרבנות,
וְפִינָה אֵת הַנְּחָלִים החיצוניים שבמערכה אֵילָף וְאֵילָף [-ולבאן
ולבאן] בכדי להגיע אל הפנימיים שהם הראויים למצוה זו של
תרומת הדשן, וְחֲתָה [-נטל במחתה] מִן הַגְּחָלִים הַמְּאֻבָּלֹת
[-שנשרפו היטב] הַפְּנִימִיֹת הקרובות להיות דשן, וְיֹרֵד מִן הַמִּזְבֵּחַ
בִּכְבֹּשׁ, והמחתה עם הגחלים בידו. אחר שירד והגיע לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ של
העזרה ופניו לדרום, מְחִיר [-מסובב] פָּנָיו כְּלָפֵי צָפוֹן, וְהוֹלֵךְ
לְמִזְבֵּחוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת לכיוון המזבח. אחר שהלך כעשר
אמות, צָבַר [-ערס] אֵת הַנְּחָלִים על גְּבִי הָרֹאשָׁה בְּמִקּוֹם זה כשהוא
רָחוֹק מִן הַכֶּבֶשׂ למזרח שְׁלֹשָׁה מִפְּסָחִים, והוא בית הדשן, אותו מְקוֹם
שְׁנוֹתָנִין בו גם מוֹרָאָה וְנוֹצָה של עולת העוף, וְכֵן דִּישוֹן אַפְרָם של
מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְהַמְּזִיחָה.
ממשנה זו למדנו שהמרחק בין קרן דרומית מערבית לבית הדשן

היה יותר משלושים אמה, וכך הוא החישוב: ממזרחו של כבש עד
מעברו של המזבח היה עשרים ושתיים אמה, כיצד, רוחב המזבח
בתחתיתו שלושים ושתיים אמה, ובגגו עשרים ושמונה אמה,
ורוחב הכבש שש עשרה אמה, והיה הכבש מכון כנגד אמצע
רוחבו של מזבח וגג המזבח עודף עליו שש אמות מכל צד. נמצא
שממזרח הכבש ועד מערב המזבח יש שש עשרה אמה של רוחב
הכבש ועוד שש אמות שהמזבח עודף עליו למערב, שהן עשרים
ושתיים אמה. כמו כן מבית הדשן ולצפון עד קרנות המזבח היה
עשרים ושתיים אמה, כיצד, אורך הכבש היה שלושים ושתיים
אמה, וזהו המרחק מקצהו ועד המזבח, וכיון שהלך עשר אמות
מקצה הכבש לכיוון המזבח, נותרו מבית הדשן למזבח רק עשרים
ושתיים אמה.
מהאמור עולה שמבית הדשן ועד קרן דרומית מערבית היה
מרחק של עשרים ושתיים אמה למערב ועשרים ושתיים אמה
לצפון, דהיינו מרובע של עשרים ושתיים על עשרים ושתיים
שקרן דרומית מערבית נמצאת בזווית אחת שלו ובית הדשן נמצא
בזווית שכנגדה באלכסון. והנה, לפי הכלל שבידינו שאמה בקו
ישר היא כאמה ושתי חמישיות באלכסון, נמצא שמידת אלכסון
של מרובע בן עשרים ושתיים אמה על עשרים ושתיים אמה, היא
שלושים אמה וארבע חמישיות, וזהו המרחק שהיה הכהן העומד
בקרן דרומית מערבית צריך לזרוק את המזבח והנוצה.
על חישוב זה יש להוסיף שהיה בית הדשן רחוק מן הכבש לצד
מזרח עוד שלושה פסחים, כאמור במשנה הג'ל, ונמצא שעלה
המרחק לכדי שלושים ואחד אמה ומעט יותר מטפח.
הגמרא מבררת את דברי רבי יוחנן שאמר שהמרחק היה רק
שלושים אמה. שואלת הגמרא: מדוע אמר כן רבי יוחנן, הֲנֵי מִפִּי
מִתְלַתֵּן וְחֵד הָיִין - הלא כאמור לעיל היה המרחק יותר משלושים
ואחת אמות.
מתרצת הגמרא: מְקוֹם נְבִירֵי לֹא חָשִׁב רַבִּי יוֹחָנָן, כלומר מקומו של
הכהן הזורק אינו בכלל החישוב, שלא חישוב אלא את המרחק
שמהכהן (ולא הוא בכלל) ועד בית הדשן, ונמצא שיש לנכות אמה
מן החשבון, ואין כאן אלא שלושים אמה ומעט יותר מטפח.
שנינו במשנה, כָּל הָעוֹלִים לְמִזְבֵּחַ עוֹלִין דֶּרֶךְ יָמִין ומקיפין ויורדין
דֶּרֶךְ שְׂמָאל, חוץ מן העולה לשלושה אלו, שהיו עוֹלִין ויורדין על
העקב.
הגמרא מבארת מדוע נשתנו שלושה אלו משאר העולים למזבח.
מבררת הגמרא: מֵאֵי טַעְמָא - מה טעם העולים לשלושה אלו לא
היו מקיפים אלא פונים מיד לשמאל, אף שמצוה לילך דרך ימין
דווקא, כאמור לעיל (סג), אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מֵה שֶׁבִּנְיָמִין לֹא הָיָה
עולה דרך ימין, משום שאם יקף את המזבח, יש לחשוש שְׁמָא
יִתְעַשֶּׂנוּ בַּעֲשֵׂן המערכה, והלא יין מעוֹשֵׁן פֶּסוּל לְנִסְיוֹן, כאמור
במנחות (פג). ומה שהעולה לעשות את עוֹלַת הָעוֹף בקרן דרומית
מערבית לא היה מקף את המזבח אלא פונה מיד לשמאל, שיש
לחשוש שְׁמָא תְּמוֹת העולה פְּעוֹשֵׁן המערכה. כדי למנוע את עישון
הנסיכים ומות העולה היה הכהן העושה אותם פונה מיד לשמאל
ולא היה מקף את כל המזבח, וכך לא היה מקום לחשש זה.
הגמרא מקשה על כך ממשנה בתמיד בה מבואר שגם העולה
לניסוך היה מקף את המזבח. שואלת הגמרא: וְרִמְיָהוּ - יש
לשאל על כך מדברי המשנה בתמיד (לג), שאם הכהן גדול רוצה
להקטיר, בא ומקטיר כרצונו, ואם בָּא לוֹ לְהִקְיָה אֵת הַמִּזְבֵּחַ לשם
ניסוך היין, מֵאֵין הוּא מְתַחֵל להקיף, מִכֵּן דְרֹמִית מִזְבְּחִית, שהלא
כל הפניות היו דרך ימין, ופונה לקרן מִזְבְּחִית צְפוֹנִית ואחר כך
לקרן צְפוֹנִית מְעַרְבִית ואחר כך לקרן מְעַרְבִית דְרֹמִית, ובהגיעו
לשם נוֹתְנִין לוֹ יָיִן לְנֶפֶשׁ, ומנסכו שם לספלים הקבועים סמוך לקרן,
ונמצא שגם העולה לניסוך מקף את המזבח ואין חוששים שמה
יתעשנו הנסיכים.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,

זבחים. פרק שישי – קדשי קדשים דף סד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רלט רש"י תוספות

והגשתה למזבח הוא דילף דומיא להגשה במנחה ומליקה לאו במזבח אלא הוא ומיצי: **מאי קאמר**. קתני הוה דמה בכל מקום ואפילו למעלה מן החוט כשירה והדר תניא ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה הוא ליכא למימר דהוה ואח"כ חזר והוה למטה קא מכשירי דהא הוה דמה קתני כל דמה משמע דלא קתני הוה מדמה: **מיצה** דמה.

שוחטת טענה מיצי אחר הוא כדכתיב והנשאר בדם ימיצה וגו' (ויקרא ה) שמקף הגוף למזבח והחך בית מליקתו בקיר והדם מתמצה ויורד: **בכל מקום כשירה**. כדמפרש טעמא דמיצי בחטאת לאו עבודה היא ליפסל בשניי שאפילו עקר המיצי לגמרי שהוה ולא מיצה כשירה כדאמרן באיזהו מקומן (לעיל דף גב). והנשאר ימיצה שאינו נשאר לא ימיצה אלמא איכא דסבירא דלא מעבד ומהאי קרא: ובלבד. שיהא חזקה הנעשית ראשון מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש: **הא דאמרן**. דילפינן לעיל מבי חטאת היא האומר במנחה: **אל פני המזבח**. ודרשינן לעיל דאקרון מערבית דרומית קאי: **אל יסוד המזבח**. ואמרין באיזהו מקומן (לעיל דף גג). ילמד יידידתו מן הכבש בחטאת החיצונות מיציאתו מן ההיכל בסמוך לו והיינו יסוד דרומי ובלבד הדרום אין לך יסוד אלא אמה אחת בקרן מערבית דרומית כדאמרין (שם דף גד). אוכל בדרום אמה אחת: **פבית הדרשן**. מקום שנותנין שם בכל בקר תרומת הדרשן שכתב בה ושמו אצל המזבח והוא במזרחו של כבש וכתבי גבי מוראה ונוצה (ויקרא א) והשלך אותה אצל המזבח קרמה אל מקום הדרשן ולקמן מייחתי משנה ממסכת תמיד דבמזרחו של כבש הוה והיינו לקרן דרומית מזרחית: **שאין לך קל בעוף**. דובר שהוא קל מאד אין נוח לזרוק למזרח: **פעמים שכתן וזרקו בו**. כשהיא רבה במורה ונעשית בקרן מערבית דרומית צריך לזרוק יותר משלשים אמה: דתנן, במסכת תמיד מי שזכה בתרומת הדרשן של מוחתה נטל מוחתה של כסף ועלה לראש המזבח בו: **הניע לרצפה**. לסוף הכבש: **מחור פניו לצפון**. כלפי המזבח והולך למזרחו של כבש ומתקרב למזבח עשר אמות ממקום שכלה הכבש דהיינו רחוק מעל ראש המזבח כ"ב אמה: **צבר את הנחלים בו**. אלמא התם הוי בית הדרשן וכשהו עושה עולת העוף בקרן מערבית דרומית צריך לזרוק כל אלכסון של כ"ב על כ"ב שהריקאן מדרום לצפון אמרנו דאיכא כ"ב וממקום שהוא עומד עד מזרחו של כבש אין פחות מוכ"ב ואפי' הוא מתקרב לכבש כל אמות רוחב הקרן ואין כאן אלא כ"א תן כנגדה אמה מקום מעמדו שהוא מרוחק מן הצפון לדרום לבית הדרשן שהוא עומד בראש המזבח ולא בסובב שכשהיא נעשית במורה עומד בסובב לפי שיש לו כבש קטן במורה לפנות הימנו לסובב אבל לצד המערב אין לו (ובכש) לפנות לסובב וצריך לעלות על ראש המזבח ועומד בדרומה של קרן דהכי תנן במס' סוכה (דף מה). גבי נסכים עלה ופנה לשמאל ולא תנן בהו ופנה לסובב דהרי משם ולכבש ה' אמות שהכבש רחב ט"ז באמצע המזבח נמצא ראש המזבח עודף עליו לכל צד ר' אמות הרי כ"ב אמה עם רוחב הקרן ואפי' שוה נמשך לצד הכבש של קרן דהיי נחרח כנגדה אמה לדרום נמצא בית הדרשן עומד כנגדה באלכסון של כ"ב על כ"ב וכל אמותא בריבוע אמתא וררי חומשי באלכסון נמצא תוספת ח' אמות וד' חומשים וררי שלשים אמות וד' טפחים גדולים ובית הדרשן היה משוך ממזרחו של כבש שלשה טפחים הרי שלשים וא' אמה וטפח והיינו דפריך טפי (ליה) מתלתין וחדא דהיינו ומשניין מקום גברא לא קחשיב וולא הוי' להו יותר משלשים: **מאי טעמא**. העולה אין עולה דרך ימין ויקף והלא דרך ימין מצוה כדאמרן לעיל: **יתעשנו**. כשיקף את המערכה בעשן המערכה וקיל' במנחות (דף פה) יין מערשן פסול: **בא לו לחקוף בו**. משנה היא במסכת תמיד גבי כהן גדול שאינו כשאר כהנים לזכות בפייס לעבודה אחת אלא עובד וגומר בכל חפצו כדתנן במסכת יומא (דף יז) כהן גדול מקריב חלק בראש אמר עולה זו אני מקריב בזמן שהוא (מקריב) רוצה לחקשתי מי שזכו בחולתת האיברים מושיטין לו הוא עומד בראש המזבח וזורקן למערכה ולאחר שגמר בא לחקוף בו' עד שנגיע לקרן השיתין וקסלקא דעתך דהיינו בידו אלמא לא חישינן לשמוא נתעשנה דהקפה

שאם היה ולא מיצה כשירה, ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש: שלשה דברים בו:
הטאת העוף, הא דאמרן. הנשוח, דכתיב והנישה אל (פני) המזבח. שרי הדם, דכתיב ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד המזבח: מלמעלה, גיפוף הפנים, והיינו, ועולת העוף כשהיא רבה במורה: מאי טעמא, רבי יוחנן אמר, מפני שקרובה מבית הדרשן. אמר רבי יוחנן, בא וראה כמה גדול כהן של פתנים, שאין לך קל בעופות יותר ממורה ונוצה, פעמים שהכהן וזרקן יותר מבשלשים אמה. דתנן, נטל מוחתה של כסף ועלה לראש המזבח, ופינה את הנחלים אילך ואילך, וחתה מן המאופלות הפנימיות, ויורד. הניע לרצפה, מחור פניו כלפי צפון, והולך למזרחו של כבש פעש אמות. צבר את הנחלים על גבי הרצפה, רחוק מן הכבש שלשה טפחים, מקום שנותנין מוראה ונוצה, ורישון מזבח הפנימי והמנוחה. הני, טפי מתלתין וחד הניין. מקום גברי, לא חשיב: כל העולים למזבח: מאי טעמא. אמר רבי יוחנן, נסכים שפא יתעשנו, ועולת העוף שפא חתמת בעשן. ורימינה, בא לו לחקוף את המזבח, מאן הוא מתחיל. מקרן דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, ונותנין לו יין לנסף. אמר רבי יוחנן, הקפה

שאם היה ולא מיצה כשירה. הא דלא פריך מהבא במסכת מעילה פרק חטאת העוף (דף ח) לרב אדא בר אבהו דאמר דתני רב מיצה דמה דמיצי חטאת העוף מעבד דמיצי למימר הא מני תנא דבי ר' ישמעאל היא דאמר אינו מעבד לעיל פ' איזהו מקומן (דף גב) כדאמר תרי תנאי ואליבא דרבי ישמעאל והא דפריך להם לרב הוה דתני הוה דמיצי אינו מעבד ולא משני דאחא כההוא תנא דאמר אינו מעבד ניהא ליה לשנוי טפי לצדין קתני:

הנשוח דכתיב והנישה. הוה לויה בדמימר כדאמרן דמהאי קרא לחודיה לא נפיק:

שרי הדר דכתיב. נראה דהיינו שירים החיצונים דבעי קרן מזרחית דרומית:

מפני שקרובה מבית הדרשן. תימה ולמה הוא הולך עד הקרן שהיה מרחיק מבית הדרשן ואין לומר משום דכל דמים טענין קרן דהא אמר לעיל (דף ס) גבי מורה רבי יוחנה דבמים דנישקליה ונשפך אדוכתיה ואי לא דמים טענין קרן מאי קשיא ליה: **יורר** מלא אמות. פי' בקונטרס כשהיה במורה היה עומד בסובב לפי שבמורה היה כבש קטן שפנה על סובב אבל במערב לא היה לו כבש לשמאל לפנות בו לסובב וצריך לעלות לראש המזבח ולעמוד בדרומית של קרן דהכי תנן במסכת סוכה (דף מה). גבי נסכים עלה בכבש ופנה לשמאלו ולא תנן בהו ופנה לסובב ונראה דאין משם ראי' שלא היה כבש לסובב במערב אם כן כשהיה נתון ארבע מתנות שבחטאת ותנן פרק איזהו מקומן (לעיל דף גג). פנה לסובב גבי חטאת וכשהיה מגיע לקרן מערבית דרומית היה צריך לחזור על עקיבו ולבך נראה דהיה שם כבש אבל קשה דלא חשיב ליה לעיל (דף סב) גבי שני כבשים קטנים יוצאים מן הכבש:

מן המאובלות הפנימיות. אומר ר"ת דגבי נחלים של יום הכפורים לא גרסינן מן המאובלות הפנימיות דהבא חשיבין להו דשן ובינים הכפורים וכן בקטרת של כל השנה בעינן נחלים דוקא

כדאמר התם גחלי אש יכול עוממות: **צבר** את הנחלים. משום דאמר ושמו שלא יפור: **דיישון** מזבח הפנימי והמנורה. הקשה ריב"א כיון דתרומות הדרשן ודרשן מזבח הפנימי והמנורה נלבעים במקומן אמאי מועלין בזה יותר מזה דבתרומת הדרשן מועלין כדאמר לעיל ס"פ ב"ש (דף מו). ובדישון מזבח ומנורה תנן במעילה דלא נחנים ולא מועלים ור"ל דשאני תרומת הדרשן דגלי קרא ושמו וכי תימא כיון דנבלעין דהיי משכחת בהו מעילה שמו לא היו נבלעין מיד ור"ת אומר דתרומת הדרשן לא היה נבלע מדרל חשיב להו פייס (דף כא). בהרי אינך דנבלעין דישון מזבח הפנימי והמנורה ואומר ה"ר יום טוב דאין זו ראייה דה"ר בתי"ס (סדר ויקרא פ' ט) דחשיב ב"ב' בתי דשנים חן אחד בדרום דמוראה ונוצה ודרשן מזבח הפנימי והמנורה ולא חשיב תרומת הדרשן אף על פי שהיה שם כדתנן בתמיד:

חטאת
נסכים עלה ופנה לשמאל ולא תנן בהו ופנה לסובב דהרי משם ולכבש ה' אמות שהכבש רחב ט"ז באמצע המזבח נמצא ראש המזבח עודף עליו לכל צד ר' אמות הרי כ"ב אמה עם רוחב הקרן ואפי' שוה נמשך לצד הכבש של קרן דהיי נחרח כנגדה אמה לדרום נמצא בית הדרשן עומד כנגדה באלכסון של כ"ב על כ"ב וכל אמותא בריבוע אמתא וררי חומשי באלכסון נמצא תוספת ח' אמות וד' חומשים וררי שלשים אמות וד' טפחים גדולים ובית הדרשן היה משוך ממזרחו של כבש שלשה טפחים הרי שלשים וא' אמה וטפח והיינו דפריך טפי (ליה) מתלתין וחדא דהיינו ומשניין מקום גברא לא קחשיב וולא הוי' להו יותר משלשים: **מאי טעמא**. העולה אין עולה דרך ימין ויקף והלא דרך ימין מצוה כדאמרן לעיל: **יתעשנו**. כשיקף את המערכה בעשן המערכה וקיל' במנחות (דף פה) יין מערשן פסול: **בא לו לחקוף בו**. משנה היא במסכת תמיד גבי כהן גדול שאינו כשאר כהנים לזכות בפייס לעבודה אחת אלא עובד וגומר בכל חפצו כדתנן במסכת יומא (דף יז) כהן גדול מקריב חלק בראש אמר עולה זו אני מקריב בזמן שהוא (מקריב) רוצה לחקשתי מי שזכו בחולתת האיברים מושיטין לו הוא עומד בראש המזבח וזורקן למערכה ולאחר שגמר בא לחקוף בו' עד שנגיע לקרן השיתין וקסלקא דעתך דהיינו בידו אלמא לא חישינן לשמוא נתעשנה דהקפה

המוז הגשמי של האדם מתאחד עם התורה שלומד, ועלידייזה מתאחד עם אלקות.

ממאמר פרשת כיורא ה'תשכ"ז

הקפה ברנל. ואין היין בידו ולמצוה בעלמא מפני שכל העולין לשאר דברים פונין לימין ומקפין וזה להקטיר עולה לפיכך מקיף וכו' למקום שמנסכין שם ונותנין לו יין לנסך אבל שאר
 כהנים שהזוכה בנסכים בפייס לא זכה לעבודה אחרת עולה והיין בידו ופנה לשמאל וחזר על העקב כדמתינו: עולים דרך מורה. כשהן עולין לכבש במזרחו אצל שפתו עולין שהרי
 דרך ימין יפנה ולמה לו להאריך הילכו כל רחבו של כבש וכשהוא יורד יורד בשפת מערבו של כבש: ח"ו חוץ מן העולה ל' דברים הללו שעולין דרך מערב ויורדין דרך מערב עולין
 דרך ימין ויורדין דרך ימין: שפאל הוא. מערבו של כבש שמאל היו כשהאיש פניו למזבח: מאי ימין. דקתני בסיפא ימין דמזבח שהמזבח פניו לדרום וימיו למערב: ופאי שפאל. דקתני
 ברישא שמאל דגברא: אידי ואידי. דרישא
 ורסיפא: מתני' ואינו מבדיל. הראש מן הגוף
 אלא סימן אחד לבדו מולק דכתיב בה ומלק את
 ראשו ממול ערפו ולא יבדיל (ויקרא ה) ובחבל
 שוחטין (חולין דף כא) יליפנין דבסימן אחד הוא:
 ופזו. אוחז בעוף עצמו ומוזה היה מתמצה.
 שמקיף ומתקרב בית מליקתו למזבח ודחוקו
 בקיר והדם מתמצה ויורד ליסוד שהרי למטה מן
 החוט היא נעשית ונביסת הסוכב למעלה הימנה
 גמ' מנוף של חטאת. שלא יזה לא בבלי ולא
 באצבע אלא אוחז בעוף עצמו ומוזה קיד
 התחתון. שלמטה מן החוט: בהמה שעולתה
 לפשה. כדאמרן בפ"ק (לעיל דף י) דכתיב
 בחטאת בהמה המחטא אותה אותה דמה
 למעלה ואין אחרת דמה למעלה: חטאתה
 למעלה. דקרת כתיב בה: עוף שעולתו למעלה.
 כדיליף לקמן בפירקין (דף סה). שהשיירי שול.
 כשמוזה הדם שותת ומתמצה ליסוד: ואיזה זה
 קיד התחתון. פעמים שהוא מתמצה לסוכב
 כשהוא עושה למעלה מן הסוכב דמן החוט עד
 הקרת קיד העולין הוא אבל קיד התחתון כולו
 למטה מן הסוכב שהחוט למטה מן הסוכב אמה:
 ונעביד מעילאי. האותה יעשה למעלה ודחין
 נותן כדאמרן והדר נעביד מיצי מתתאי
 דכתיב: מי כתיב. ימצה ימצה כתיב. אי הוה
 כתיב ימצה הוה משמע שמוהיר את הבזק
 שיחזור וימצה אחר הזאה השתא דכתיב ימצה
 משמע נמי לענין הזאה דמליא ידחה דם מצי
 אצל היסוד: אוחז שני נפיה בשתי אצבעות. גוף
 העוף על כפו מבפנים ומכניס שני רגליה בין
 אצבע קטנה וזרת לקמיצה ושני גפיה בין אמה
 לאצבע: ומזה צוארה. גרונה התחתון מוחת על
 רוחב החיצון של גודל שמכניס הצואר בין
 אצבע לגודל נמצא הגרון לצד גודלו ומתחתו
 על גודלו והעורף מלמעלה ומולק ציפרא
 מלכר. כמו שאנו עושים על גב דידא אצל העורף
 פניו של עוף על גב ידו שיהא העורף מלמעלה:
 מותח צוארו. הגרון על רוחב הפנימי של שתי
 אצבעותיו אצבע ואמה: נבי קמיצה נמי תניא זו
 היא עבודה קשה. שצריך למחוק בגודלו
 מלמעלה ובאצבעו קטנה למטה שלא ידא
 הקומץ מבורץ וכן בחפית יום הכפורים נמי
 תניא זו היא עבודה קשה ותרזיהו בסדר זמא
 בפרק הוציא לו (דף מז) ודף מטו: עבודה קשה
 מעבודות קשות. כלומר אחת מעבודות קשות
 שבמקדש: מתני' עלה בכבש. לפי שבשעית
 למעלה כדילפינן בגמרא: בא לו לקרן דרומית
 מורחית. כדאמרן שקרובה לבית הושן. ופבדיל
 בשני סימנין כדיליף בחבל שוחטין (חולין דף
 כא): ערפה. גובה הראש מול ערפו למטה לצד
 חטאת

האגפים מול הרואה את העורף: והקוף את בית מליקתו למזבח. סומכו ודחוקו בקיר כדי שיצמחה הדם: ספגו במלח. מקנהו במלח הנמצא בראש המזבח דכתיב וכל קרבן מנחתך
 במלח תמלח ואומר בהקומץ רבה (מנחות דף כא) בג' מקומות המלח נתונה בלישכת המלח ועל גבי הכבש ובראש המזבח: מוראת. זפק. נוצה. שנטול העור שכנגד הדפס בנצורה עם
 חופק. שיסע. הגוף בין אגפיה הבדיל בחטאת. במליקתה שמולק שני סימנין או לא הבדיל בעולה שמלקה בסימן אחד: פסול. דכל שינוי שהוא לפני עבודות הדם פסולות ובגמרא מפרש
 טעמא: מיצה דם כו'. מפרש טעמא בגמרא: לאכול דבר שדרבו לאכול. חטאת העוף: שדרבו להקטיר. עולת העוף: שלא לשמן. אין מוציא עולה מידי פיגול מפני שהיא כשירה בשלא

לשמה:

זבחים דף סד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (לים שבת קודש) רמא

הקפה זו שהיה מקיף כְּרָגָל היתה, כלומר שהלך הוא לבדו ולא היה היין בידו כלל, אלא כשהגיע לקרן דרומית מערבית הגיש לו כהן אחר את היין.

רבא מביא הוכחה לביאורו של רבי יוחנן: אָמַר רַבָּא, דִּיקָא נָמִי – יש לדייק כפירושו של רבי יוחנן גם בדברי המשנה, דִּיקָאנִי – ששנינו במשנה שאחר שהכהן גדול מקיף את המזבח ומגיע לקרן דרומית מערבית, נוֹתֵנִין לוֹ יַיִן לִנְסֵף, ולא קָתַנִּי במשנה שאומרים לו נֶסֶף, ומוכח שהיין אינו בידו עד שמגיע לקרן זו וההקפה היא הקפה ברגל בלבד, שֶׁמֶע מִיָּנָה – אכן יש להוכיח כן.

הגמרא מביאה ברייתא אודות דרך העליה והירידה במזבח, ומבררת את דבריה: תָּנוּ רַבָּנֵי בְּבֵרִיתָא, כָּל הָעוֹלִין לְמִזְבֵּחַ, עוֹלִין דֶּרֶךְ יָמִין הַכֹּבֵשׁ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וְיוֹרְדִין דֶּרֶךְ שְׂמָאל הַכֹּבֵשׁ, עוֹלִין דֶּרֶךְ מִזְרֵחַ הַכֹּבֵשׁ וְיוֹרְדִין דֶּרֶךְ מַעֲרֵב הַכֹּבֵשׁ, חוּץ מִן הָעוֹלָה לְשִׁלּוֹשֶׁת דְּבָרִים הֵלֵל, לְנִסּוּךְ הָיִין, וּלְנִסּוּךְ הַמִּים, וּלְעִשִּׂית עוֹלַת הָעוֹף כְּשֶׁהָיָה רֶבֶה בְּמִזְבֵּחַ, שְׁעוֹלִים דֶּרֶךְ מַעֲרֵב הַכֹּבֵשׁ וְיוֹרְדִין דֶּרֶךְ מַעֲרֵב הַכֹּבֵשׁ, עוֹלִין דֶּרֶךְ יָמִין הַמִּזְבֵּחַ וְיוֹרְדִין דֶּרֶךְ יָמִין הַמִּזְבֵּחַ.

תמחה הגמרא: האם העולים ויורדים לשלושת אלו עולים ויורדים דֶּרֶךְ יָמִין, הלא הם עולים ככבש ופונים מיד לקרן דרומית מערבית וכן הם חוזרים ויורדים מקרן זו לכבש, ונמצא שעלייתם וירידתם דֶּרֶךְ שְׂמָאל הוא.

הגמרא מביאה שני תירוצים לקושיא זו: א. אָמַר רַבִּינָא, תָּנִי בְּבֵרִיתָא "שְׂמָאל" תחת ימין, וכך צריך לתקן בדבריה, 'חוץ מן העולה לשלושה דברים הללו שעולים דרך מערב ויורדים דרך מערב, עולים דרך שמאל ויורדים דרך שמאל'. ב. רַבָּא אָמַר, מָאִי –מֵהוּ? 'יָמִין' המוזכר לגבי העולים ויורדים לשלושת אלו, יָמִין דְּמִזְבֵּחַ, שכיון שפני המזבח לכיוון דרום, ששם הכבש, ימינו הוא צד מערב, וכונת הברייתא שהם עולים ויורדים דרך ימין המזבח שהוא מערבו. וּמָאִי –מֵהוּ? 'שְׂמָאל' המוזכר ברישא של הברייתא לגבי שאר העולים למזבח, זהו שְׂמָאל דְּבִקְרָא – שמאלו של העולה, וכפי שביארנו לעיל.

הגמרא תמחה על ביאורו של רבא. שואלת הגמרא: מדוע שינתה הברייתא את דבריה, שברישא לגבי שאר העולים למזבח כתבה 'ימין' כפי שהוא מצד העולה ובסיפא לגבי העולים לשלושת אלו כתבה 'ימין' כפי שהוא מצד המזבח, ויָנִיתִי – והיה לה לשנות או אִידִי וְאִידִי –זו וזה? כפי שהם מצד דְּמִזְבֵּחַ, והיינו בשאר העולים למזבח שעולים ויורדים דרך ימין ובעולים ויורדים דרך שמאל ובעולים ויורדים דרך ימין, או אִידִי וְאִידִי כפי שהם מצד דְּבִקְרָא –העולה, והיינו בשאר העולים למזבח שעולים ויורדים דרך ימין ובעולים לשלושת אלו שעולים ויורדים דרך שמאל.

מסיקה הגמרא: קָשְׁיָא – אכן קשה הדבר.

משנה

המשניות הבאות עוסקות בדיני קרבנות העוף. משנתנו עוסקת בסדר הקרבת חטאת העוף: חֲטָאת הָעוֹף בִּיצֵד הִיְתָה נֶעֱשִׂית, (עלה לכבש ופנה לסוכה בא לו לקרן דרומית מזרחית) הָיָה הַכֹּהֵן מוֹלֵךְ אֶת רֹאשָׁהּ מִמּוֹל עֲרֶפְהָ, וְאֵינוּ מְכַרֵּיל הָרָאשׁ מִן הַגּוֹף, אלא חותך סימן אחד בלבד, הקנה או הושט. ואוחז בגוף החטאת וּמִזְחָה מִדְּמָהּ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ בִּקְרָן דְּרֹמִית מַעֲרִבִית לַמִּטָּה מַחֲצִיו, שְׂרִיר הָדָם שְׁנוֹתָיו בַּעוֹף, הָיָה מִתְּמַצֶּה עַל הַיִּסּוּד, שהיה הכהן מקרב את מקום המליקה שבעוף אל קיר המזבח ודוחק בו עד שיצא דמו, והיה הדם יורד מן הקיר ליסוד שתחתיו. וְאֵין לְמִזְבֵּחַ מִקְרָבִין חֲטָאת הָעוֹף אֶלָּא דְּמָה שְׁהוּהָ נִמְצָה עֲלֵיו, וכאמור, [בולת וכל בשרה] היה נאכל לְבִנְיָנִים, ולא היה קרב ממנה על המזבח כלל.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא בה נדרשו מן הכתובים דיני נתינת דם

החטאת: תָּנוּ רַבָּנֵי בְּבֵרִיתָא, נִאֲמַר בְּתוֹרָה (ויקרא טו), 'וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאתָ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהִנָּשָׂא בְּדָם יִמְצָה אֶל יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ חֲטָאת הוּא', ויש ללמוד מהפסוק את דיני נתינת דם החטאת.

'וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאתָ', שיהיה מִגּוֹף הַחֲטָאתָ עֲצָמָה, ולא שיקבל הדם בכלי ויתן ממנו, וכן שלא יתן באצבעו. הָא כִּי בִיצֵד הִיָּה מִזָּה, אֲחִיזוּ בְּרֹאשׁ וּבִגְדָיו וּמִזְחָה מִדָּם עֲצָמָם.

'עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ', שתהיה ההזאה על קיר המזבח עצמו, וְלֹא עַל קִיר הַכֹּבֵשׁ וְלֹא עַל קִיר הַהִיכָל וְלֹא עַל קִיר הָאֵיזֶלֶם.

וְאִיָּה קִיר מִזְבֵּחַ הוּא הַקִּיר שְׁעָלָיו הִיָּה מִזָּה, זֶה הַקִּיר הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, כלומר, מחציו של המזבח ומטה. שואלת הברייתא, או אולי נאמר שאינו הקיר התחתון אֶלָּא הַקִּיר הָעֲלִיוֹן, וְדִין הוּא – והלא אפשר ללמוד בקל וחומר שדמו ניתן על הקיר העליון, ומה בְּהִמָּה שְׂדֵם עוֹלָתָה נִתֵּן לְמִטָּה? ועל הקיר התחתון, בכל זאת דם חֲטָאתָה נִתֵּן לְמִטָּה? ועל הקיר העליון, עוֹף שְׂדֵם עוֹלָתוֹ נִתֵּן לְמִטָּה, הֲאֵם אֵינוּ דִין שְׂדֵם דָּם חֲטָאתוֹ נִתֵּן לְמִטָּה, ומדוע אמרנו שדם חטאת העוף ניתן למטה. תִּלְמִיד לֹמֵר, 'וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאתָ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהִנָּשָׂא בְּדָם יִמְצָה אֶל יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ', שיש להזות מדמה על קיר שְׁחֲשִׁירָיו שָׁלֹ, כלומר הדמים שהזוהו על הקיר, מִתְּמַצֵּים –(שותתים ויורדים) לִיסּוּד, וְאִיָּה קִיר הוּא זֶה, זֶה הַקִּיר הַתַּחְתּוֹן, שאילו יזה על הקיר העליון יתמצו הדמים אל הסוכה בלבד.

הגמרא מבררת את הלימוד מהאמור במצוי לענין מקום ההזאה. שואלת הגמרא: מִנֵּן לַלְמּוּד מִזְחָמִיז בְּמִצְוֵי שְׂדֵם יִמְצָה בְּקִיר הַתַּחְתּוֹן באופן שירד אל היסוד, שגם ההזאה מקומה בְּקִיר זֶה, וְהֵלֵא אֲפֻשֶׁר שְׁנַעֲבִיד מִעֲלֵיָא וְהָדָר נַעֲבִיד מִתַּתָּא – נעשה את ההזאה למעלה, בחציו העליון של המזבח, כמו שלמדנו בקל וחומר, ושוב נעשה את המצוי למטה, בחציו התחתון, כאמור בפסוק, שאין הכתוב סותר את הקל וחומר כלל.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא, מִי –הָיָה? בְּתִיב 'וְהִנָּשָׂא בְּדָם יִמְצָה' אל יסוד המזבח, שמשמע שהפסוק אומר לכהן שאת הנשאר ימצא בדם יִמְצָה אל יסוד המזבח בְּתִיב, דְּמִמִּילָא מִשְׁמַע – שמשמע שיתמצה מאליו, שכיון שכתבה התורה בלשון זו, אף שבאמת היה הכהן היה ממצא את הדם וְלֹא מֵאֵלָיו הִיָּה מִתְּמַצָּה, הרי זה בא ללמד גם על ההזאה שתעשה במקום שדמה יתמצה אל היסוד, והוא הקיר התחתון.

הגמרא מביאה מדברי אמוראים ומברייתא מהו אופן אחיזת העוף בעת המליקה: אָמַר רַב וְזוּמָרָא בִּר מוֹכִיזָה אָמַר רַב, בִּיצֵד מוֹלֵךְ חֲטָאת הָעוֹף, מְכִיסֵי הָעוֹף בִּכְף יָדוֹ, וְאֲחִיזוּ נְפִישׁוֹ –(כנפי העוף) בְּשִׁתֵּי אֲצָבָעוֹתָ, בֵּין הָאֵמָה לְאֲצָבָעוֹ, וְשִׁתֵּי רִגְלִים בְּשִׁתֵּי אֲצָבָעוֹתָ, בֵּין הַקְּמִיצָה לְזֹרֶת, ומכניס את הצוואר בין האצבע לאגודל, וּמוֹתֵחַ צְוֹאֲרָה –(הגרון) עַל רוֹחֵב גִּבּ גְּזֵרָלוֹ –(אגודלו), ובעוד שצווארה שוכב על חלקו התחתון של האגודל נועץ בו את חלקו העליון וּמוֹלֵקָהּ.

בְּמִתְנִיתָא תָּנָא – בברייתא שנו דרך אחרת לאחיזת העוף, באופן שְׂצִיפָא מְלָכִר – העוף אחוז מבחוץ, בגב היד, פניו לכיוון היד ועורפו למעלה. אֲחִיזוּ נְפִישׁוֹ –(כנפיו) בְּשִׁתֵּי אֲצָבָעוֹתָ, בֵּין הָאֵמָה לְקְמִיצָה, וְשִׁתֵּי רִגְלִים בְּשִׁתֵּי אֲצָבָעוֹתָ, בֵּין הַקְּמִיצָה לְזֹרֶת, וּמוֹתֵחַ צְוֹאֲרָה עַל רוֹחֵב שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹתֵי הָאֲחִירוֹת, האמה והאצבע, וּמוֹלֵק, וְעוֹבֵד זֶה הוּא עֲבֹדָה קִשָּׁה שְׁבִמְקָדָשׁ.

הגמרא מבררת את סיום דברי הברייתא שמשמע ממנה שהמליקה היא העבודה הקשה ביותר שבמקדש. שואלת הגמרא: אמרת 'זו עבודה קשה שבמקדש' האם זו היא ותו לא, וְהָאֵיכָא – והלא יש גם קְמִיצָה וְהִפְסִינָה שאף על כל אחת מהן נאמר שזו היא עבודה קשה שבמקדש.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא אֵיכָא – אמור וברא את הברייתא כך, זו, המליקה, היא עֲבֹדָה קִשָּׁה מְעֻבְּדוֹת קְשׁוֹת שְׁבִמְקָדָשׁ, כלומר אחת מהעבודות הקשות, אך איננה היחידה.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 **ב**ח. אכל אם אגרת אחת רפאתה ג' פעמים אפלו לאדם אחד נעשית קמיע זו ממחה לכל אדם שכל
- 2 אדם מתר לצאת בה בשבת שמן הסתם יש לתלות הרפואה בקמיע הממחה ולא במזל החולה¹²
- 3 מה שאין פנ פשג' אגרות רפאו אדם אחד שאז לא נעשית שום אחת מהן קמיע ממחה ועליפן צריך לתלות
- 4 הרפואה במזל אדם או במזל הרופא הכותב אגרות או במזל החולה שמקבל הרפואה מהאגרות אזי לא
- 5 נעשה הרופא ממחה על ידי כך כי שמא מזל החולה גורם אלא אם פנ רפא לג' בני אדם שאז מן הסתם
- 6 הרפואה תלויה במזלו כיון שהחזק בג' אנשים:

חלק ב, הלכות שבת סימן שא, האיך יהא הילוכו בשבת ובאיזה מקומות לא ילך
ובאיזה כלים או חפצים ילך ובאיזה לא ילך ואם נשרו כליו, טעף כח

ביאורי הלכה

- קן במזל החולה - הטעם שהמחאת קמיע עדיפה
מהמחאת גברא, כיון שגם לו יתברר שהקמיע הועיל
רק בזכות מזל החולה - מכל-מקום הקמיע הועיל גם
הוא לרפואתו, שלא היה נרפא בלעדיו, והרי הוא קמיע
- מומחה לחולה זה²⁵⁴,
אבל בהמחאת גברא, אם נאמר שהקמיע הועיל בזכות
מזל החולה, אז מזל הרופא אינו חשוב כלל - עד
שיתברר שהוא מומחה²⁵⁵.

ציונים והוספות

- (254) כמבואר לעיל סעיף כז שייכול לצאת בקמיע שהתרפא
בו כבר, אף שאינו קמיע מומחה לכל אדם, ולא נכתב על
ידי מומחה.
- (255) כדלעיל סעיף כז, שאין לצאת בקמיע אחר של אותו
רופא אף שרפאו שלוש פעמים.
- (וראה שפת אמת (סא, א תוס' ד"ה אע"ג) שאין לתלות
המחאת הקמיע במזל החולה, משא"כ בבני אדם יכול
להיות שמזל הרופא תלוי במזל החולה ואז אין לרופא לבדו
שום מומחיות).

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות לולב - לפי לוח "רב יומי"

- 1 **י**ג במה דברים אמורים כשלא נתכוין ישראל זה שקצץ
- 2 מינים אלו מהאשירה לזכות בהן לצורך עצמו אלא היה
- 3 בדעתו להחזירן להנכרי בעל האשירה בשלימות ולא נטלן
- 4 לשם מצוה ביום הראשון שהרי השאול פסול בו אלא נטלן
- 5 בשאר הימים אבל אם נתכוין לזכות בהן לגמרי שלא
- 6 להחזירן להנכרי הרי מיד בקציצה זו זכה בה הישראל
- 7 ונעשית עבודה זרה של ישראל ואין ביטול הנכרי מועיל
- 8 להתירה בהנאה אם לא בטלה קודם קציצתו והרי היא
- 9 עומדת לשריפה לפיכך אפילו בדיעבד לא יצא:
- 10 **י**ד וכל זה בימיהם שהנכרים היו משתחוים לאילן אבל
- 11 בזמן הזה שאין הנכרים משתחוים לאילן אלא (נוטעין
- 12 אילן לפני עבודה זרה או) שנוטעים אילנות בגן של עבודה
- 13 זרה ודמי פירות האילנות הוא לכהניהם מותר ליקח מהן
- 14 ארבעה מינים שבלולב ועל דרך שנתבאר ביו"ד סי' קמ"ג
- 15 לענין הנאת הדיוט עיי' שם:
- 16 **ט**ו אתרוג שאינו ראוי לאכילה כגון שהוא של טבל או
- 17 של ערלה פסול כל ז' ימים שנאמר ולקחתם לכם
- 18 ודרשו חכמים הראוי לכם לכל דרכי הנאתו ואתרוג שדרך
- 19 הנאתו היא האכילה צריך להיות ראוי לאכילה.
- 20 ואתרוג של ערלת חוץ לארץ אע"פ שאסור באכילה מכל
- 21 מקום כיון שיש מתירין להאכיל ערלת חוץ לארץ לחבירו
- 22 שאינו יודע שזה ערלה וא"כ הרי הוא ראוי לאכילה ואע"פ
- 23 שאין הלכה כדבריהם כמ"ש ביו"ד סימן רצ"ד מכל מקום
- 24 יש לסמוך על דבריהם להכשיר האתרוג למצוה:
- 25 **ט**ז מי שנדר הנאה מלולב שלו או מלולב של חבירו הרי
- 26 לולב זה פסול לו ביום הראשון שהרי אין לולב זה
- 27 ראוי לו לכלום כיון שנדר ממנו הנאה והתורה אמרה לכם
- 28 הראוי לכם לכל דרכי הנאתו ולפיכך צריך ליקח לו לולב
- 29 אחר לצאת בו ביום הראשון אבל בשאר הימים כיון שאין
- 30 חיוב נטילת לולב אלא זכר למקדש לא החמירו כל כך
- 31 לפוסלו בדבר שאין הפסול בגופו שהרי לולב זה כשר הוא
- 32 בעצמו אלא שהוא נדר ממנו הנאה:
- 33 *
- 34 **י**ז אבל שאר כל הדברים הפסולין בכל אחד מארבעה
- 35 מינים שפסולן הוא מגופו פוסל בין ביום הראשון בין
- 36 בשאר הימים חוץ מפסול מחמת חסרון כגון ניקב נקב
- 37 מפולש ויש בו חסרון מגוף האתרוג או שניטל עוקצו ונשאר
- 38 מקומו גומא אבל ניטלה פטמתו אין פיסולו מחמת חסרון

47 שיהא כחו וזכותו בו בתחלת כניסת שאר ימי החג דהיינו
48 בין השמשות של ליל שני אבל אם לא אמר בפירוש שאינו
49 בודל את עצמו ממנו כל שהות בין השמשות אע"פ שהתנה
50 עליו שיהא מותר להסתפק ממנו מיום שני ואילך אסור
51 להסתפק ממנו מיום שני ואילך דכיון שבבין השמשות של
52 ליל ראשון שהוא תחלת כניסת החג היה מוקצה ועומד
53 למצות נטילת אתרוג של כל שבעת ימי החג שהיה אסור
54 לו להסתפק ממנו כל שהות בין השמשות של ליל ראשון
55 שהרי הוא כולו מוקצה למצותו לצאת בו למחר ביום ראשון
56 שהחסר פסול בו וכיון שבין השמשות שהוא תחלת כניסת
57 החג כל האתרוג הוא מוקצה ואסור להסתפק ממנו אפילו
58 משהו הרי כולו הוקצה ונאסר לכל שבעת ימי החג שכל
59 שבעת הימים הן כיום אחד ארוך לענין זה מן הסתם אלא
60 אם כן התנה בפירוש על שאר הימים ועל דרך שנתבאר:

*

61
62 **כא** כל הפסולין ביום ראשון וכשרים מיום שני ואילך
63 היינו בארץ ישראל שיום שני הוא חול המועד ובחוץ
64 לארץ שעושים יום טוב שני ימים יש אומרים שכל הפסולין
65 הנוהגין בראשון מן התורה נוהגין ביום טוב שני מדברי
66 סופרים דכיון שתקנו יום טוב שני מפני הספק שמא הוא
67 יום טוב ראשון א"כ צריך לנהוג בו מחמת הספק כל
68 החומרות של יום טוב הראשון.

69 ויש אומרים כיון שאנו בקיאים בקביעות החודש ויודעין אנו
70 שהשני הוא חול ואין אנו נוהגין בו קודש אלא שלא לזלזל
71 במנהג אבותינו שהיו בזמן שמקדישין על פי הראיה שאז לא
72 היה הדבר תלוי בידיעת חשבון קביעות החדשים ואין אנו
73 מצווים אלא שלא לזלזל בעיקר קדושת היום ולפיכך אנו
74 מקדישין על הכוס ומברכין זמן ביום טוב שני כמו ביום טוב
75 הראשון אבל דברים שאינן מעיקר קדושת היום אלא שהן
76 מצות הנוהגות באותו היום בלבד כגון כל הפסולין ביום
77 טוב הראשון בלבד ואף אם לא תהיינה מצות הללו נוהגות
78 ביום טוב שני אין כאן זלזול ליום טוב השני כלל כיון שאין
79 המצות תלויות בעיקר קדושת היום כלל שהרי מצות נטילת
80 לולב לא תלה הכתוב חיובו מחמת שהוא יום טוב אלא
81 מחמת שהוא יום הראשון שנאמר ולקחתם לכם ביום
82 הראשון.

83 ולענין הלכה ספק ברכות להקל לפיכך כל הפסולין בראשון
84 ניטלין ביום טוב שני של גלויות בלא ברכה ומכל מקום אם
85 אפשר יקח מחבירו לולב ומיניו כשרים במתנה על מנת
86 להחזיר (כדי לחוש לסברא הראשונה דשאל פסול ביום
87 טוב שני) ויברך עליו ואחר כך יטול את שלו (ויאמר בו
88 הלל עם הציבור):

*

89
90 **כב** כל ארבעה מינים הפסולין ופיסולן ניכר בגופן כגון
91 שפסולין מחמת חסרון או מחמת הדור אם הוא שעת
92 הדחק שאי אפשר למצוא מינים אחרים כשרים מותר לברך
93 על מינים הפסולים אלו אפילו ביום הראשון לפי שכל
94 פסולים אלו לא נתפרשו היטיב בכתוב אף על פי שכתוב
95 בתורה הדר מכל מקום לא פירש הכתוב מהו הדר ומהו אינו

1 בלבד אלא מחמת שאין זה הידור לפיכך פסול כל שבעת
2 הימים כשאר כל פסולים שמחמת הידור כגון חזוית וכיוצא
3 בו שפסולין כל ז' ימים:

4 **יח** ואפילו חסרון אינו כשר בשאר הימים אלא אם כן
5 נשתיר בו שלם כשיעור דהיינו כביצה באתרוג אבל
6 אם לא נשתיר בו כביצה פסול וכן הדס וערבה שאין בהן
7 כשיעור דהיינו שלשה טפחים ולולב שאין בו כשיעור
8 דהיינו ארבעה טפחים פסולין כל שבעת הימים:

9 **יט** נמצאת למד שכל הפסולין בראשון מן התורה פסולין
10 בשאר הימים מדברי סופרים חוץ מן עשרה דברים
11 ואלו הם.

12 א' השאול בין מדעת הבעלים בין שנטל שלא מדעת
13 הבעלים אבל לא נתכוין לגזול.

14 ב' הנודר הנאה מלולב ומיניו.

15 ג' לולב שנסדק בענין שנפסל.

16 ד' נחלקה עלה העליון האמצעי (ששני פסולים אלו הן
17 מחמת חסרון כמ"ש בסמ"ח תרמ"ה).

18 ה' נכפפו רוב ראשי העליון שבלולב.

19 ו' הדס שיבשו עליו ונשארו בו שלשה עליון כמושין בראש
20 הבר.

21 ז' אתרוג שניקב אפילו יש בו חסרון ואפילו הרבה יותר
22 מכאיסר ואפילו הוא מפולש.

23 ח' נימוק כל בשרו מבפנים.

24 ט' נסדק בענין שנפסל.

25 י' ניטל עוקצו.

26 ויש מכשירין בשאר הימים אף הפיסול מחמת שאינו הדור
27 כגון ניטלה פיטמתו וחזוית וכיוצא בהם ויש לסמוך על
28 דבריהם בשעת הדחק שאי אפשר למצוא מינים אחרים
29 שהרי יש נוהגין לברך בשעת הדחק על כל הפסולין אף
30 ביום ראשון כמו שיתבאר:

*

31
32 **כ** אתרוג שנקבחהו עכברים אע"פ שהוא כשר בשאר הימים
33 שהרי החסר הוא כשר בשאר הימים מיום שני ואילך
34 מכל מקום לכתחלה לא יטלנו אף בשאר הימים עד שיסיר
35 ניקור העכברים משום מיאוס אבל אם היה פיסולו מחמת
36 שאינו הדור כגון שהיה יבש או מנומר שפסול כל שבעת
37 הימים אין מועיל להכשירו על ידי שיחתוך ויסיר מקום
38 היבשות או מקום המנומר הואיל ובא מכת פסול.

39 ואפילו לכתחלה מותר מיום שני ואילך לחתוך מן האתרוג
40 ולאכול ויוצא ידי חובתו בהנותר אף על פי שהוא מיעוט
41 של כל האתרוג ובלבד שיהיה בו כביצה.

42 במה דברים אמורים כשהתנה עליו קודם בין השמשות של
43 ליל ראשון שאינו בודל את עצמו מלהיות כחו וזכותו
44 בהאתרוג כל שהות בין השמשות של ליל שני דנמצא אתרוג
45 זה לא הוקצה בבין השמשות של ליל ראשון שהוא תחלת
46 החג למצות נטילת אתרוג שהרי לשאר ימי החג התנה עליו

1 הדר אלא כל פסולין אלו מסרן הכתוב לחכמים והם אמרו
2 שלא בשעת הדחק אפילו בדיעבד לא יצא כדי שיהיו ישראל
3 זהירים במצות ויחזרו אחר מינים הכשרים אבל בשעת
4 הדחק כיון שאי אפשר בענין אחר מברכין על אלו הפסולין
5 שלא תשתכח תורת אתרוג מישראל:

6 **כג** אבל כל הפסולין מחמת שאינן מינן כלל כגון הדס
7 שוטה והצפצפה ואתרוג המורכב (או מחמת שאין שמן
8 עליהם כגון נשרו רוב עלין) או מחמת שהן חסירין השיעור
9 דהיינו אתרוג פחות מכביצה ולולב פחות מארבעה טפחים
10 והדס וערבה פחות משלשה טפחים או מחמת מצוה הבאה
11 בעבירה או מחמת עבודה זרה או מחמת שאין האתרוג ראוי
12 לאכילה כל אלו אין ניטלין בשעת הדחק אפילו בלא ברכה
13 גזירה שמא יטעו ויאמרו שגם מינים אלו כשרים הן ולכך
14 הן ניטלין ויטעו להכשירן] אף שלא בשעת הדחק אבל
15 כשהפסול הוא מחמת מום שיש בו חסרון בגופו או שאינו
16 הדר הכל רואים את המום שההדור והחסרון הוא דבר נראה
17 לעינים והכל יודעים שאין מכשירין אותם אלא לפי שהיא
18 שעת הדחק שהרי בשאר כל השנים מחזירין אחר שלימים
19 והדורים.

20 ויש חולקין על כל זה ואומרים דאף הפסולין מחמת מום
21 אין מברכין עליהם לעת הדחק אלא נוטלין אותן בלא ברכה
22 לזכרון בעלמא שלא תשתכח תורת אתרוג.

23 ויש מקומות שנוהגין כסברא הראשונה ובאלו המדינות
24 נוהגין בכל הפסולין כסברא האחרונה חוץ מן לולב והדס
25 היבשים שאם לא היו מברכין עליהם בשעת הדחק על הרוב
26 לא היו מברכין כלל על מצות לולב שאין לולבין לחין ואין
27 הדסים לחים מצויים במדינות אלו:

*

28
29 **כד** ונוהגין במדינות אלו לברך על לולב והדס יבשים אף
30 במקום שיש אחרים לחים בעיר וטעם המנהג הוא
31 משום שגם הלחים אינן לחים גמורים רק שיש בהם מיעוט
32 ליחות ואם כן הלחין והיבשין הן דומין כמעט זה לזה אבל
33 במקום שיש לחין גמורין אין לברך על היבשין אפילו אינן
34 יבשין גמורים רק יש בהם מיעוט ליחות ואם עבר ובירך
35 עליהם יש להסתפק ולומר דצריך לחזור ולברך על הלחין
36 שהרי לא התירו לברך על היבש אלא בשעת הדחק אבל
37 שלא בשעת הדחק אפילו בדיעבד לא יצא וכאן שהיה
38 אפשר לברך על הלחין אם כן לא יצא ידי חובתו ביבשים
39 ומכל מקום כיון שהיבשים אינן יבשים גמורים אפשר לומר
40 דיצא בדיעבד ולכן יטול את הלחין בלא ברכה אבל אם
41 בירך על היבשים גמורים במקום שיש לחין גמורין לא יצא
42 ידי חובתו וצריך לחזור ולברך על הלחין:

חלק ד סימן תרמט דברים הפוסלים בארבעת המינים:

43 **א** שיעור אורך בדי הדס וערבה אין פחות משלשה טפחים
44 שהם י"ב גודלין ושדרו של הלולב אין פחות מארבעה
45 טפחים כדי שיהיה שדרו של לולב יוצא למעלה מההדס
46 וערבה טפח כדי ניענוע שטפח זה היוצא למעלה מהאגודה
47 (פירוש שלשה מינים אלו ביחד נקרא אגודה) הוא המנענע

48 וטפח זה צריך שיהא מהשדרה עצמה לבד מן העלין
49 הארוכים היוצאים למעלה לאחר שכלתה השדרה.

50 ויש אומרים שטפחים אלו הן קטנים שאין בכל טפח רק
51 שלשה גודלין ושליש ונמצא ששלשה טפחים אין בהם רק
52 עשרה גודלין והלולב י"ג גודלין ושליש ויש לסמוך על
53 דבריהם בשעת הדחק וכן בדיעבד שכבר בירך על אגודה
54 שאין בה רק כשיעור זה יצא ואין צריך לחזור ולברך אלא
55 יטול מינים כשרים בלא ברכה:

56 **ב** למעלה אין להם שיעור שאם רוצה להוסיף על שיעורן
57 הרשות בידו להוסיף כמה שירצה ובלבד שיהא שדרו
58 של לולב יוצא למעלה מהאגודה טפח כדי נענוע:

חלק ד סימן תרנ שיעור הדס וערבה:

*

59 **א** מצות ארבעה מינים הללו הוא שיטול כל אחד ואחד
60 מישראל אתרוג אחד בידו אחת ובידו השנית יטול לולב
61 אחד ושני בדי ערבה ושלשה בדי הדס.

62 ובשעת הדחק שאי אפשר למצוא שלשה בדי הדס יוצא ידי
63 חובתו בבד אחד אפילו נקטם ראשו (עיי' סי' תרמ"ו).

64 ואם נטל שלשה מינים אלו עם האתרוג בידו האחת לא יצא
65 ידי חובתו שהרי אחרי שנאמר פרי עץ הדר נאמר כפת
66 תמרים בלא וא"ו כלומר שלא נאמר וכפת כמו שנאמר וענף
67 וגו' וערבי וגו' מכאן אתה למד שהאתרוג הוא צריך להיות
68 בפני עצמו ולא יהיה באגודה אחת עם הלולב עם מיניו כמו
69 ההדס וערבה שנכתב בהן וא"ו המוסיף על ענין ראשון ולכך
70 מותר לאגדן עם הלולב (ואדרבה מצוה מן המובחר הוא
71 לאגדן כמו שיתבאר).

72 ויש חולקין על זה ואומרים שלא מיעט הכתוב אלא שלא
73 יהא האתרוג נאגד עם הלולב ומיניו באגודה אחת ממש
74 אבל כל שאינו אוגדו ממש באגודה אחת אע"פ שנוטלין
75 בידו אחת אין בכך כלום ויוצא ידי חובתו מן התורה.

76 ולענין הלכה יש להחמיר בשל תורה ואם בירך ונטל שניהם
77 בידו אחת יחזור ויטלם בשתי ידיו בלא ברכה דספק ברכות
78 להקל ושמא יצא בברכה הראשונה:

79 **ב** ומצוה מן המובחר לאגוד הלולב עם ההדס וערבה
80 באגודה אחת משום נוי שנאמר זה אלי ואנוהו התנאה
81 לפניו במצות:

82 **ג** ומותר לאגדו אפילו בחוט ובמשיחה אע"פ שחוט האוגד
83 הוא מין אחר ואינו ממינים שבלולב והרי יש כאן בידו
84 חמשה מינים אעפ"כ אינו עובר משום בל תוסיף כיון
85 שהאגוד אינו מעיקר המצוה אלא הוא הידור למצוה ולא
86 הזהירה תורה אלא שלא להוסיף בעיקר המצוה:

87 **ד** ומותר לאחוז את הלולב בידו במקום האגוד בשעה
88 שאוחזו לצאת בו ידי חובתו ואע"פ שהאגוד חוצץ בין
89 ידו ללולב ומיניו אין בכך כלום כיון שהאגוד הוא לגוי
90 ולהידור מצוה וכל שהוא לגוי אינו חוצץ מפני שהוא בטל
91 לגבי הלולב ומיניו וכאלו הוא מגוף הלולב ומיניו:

חלק ד סימן תרנא דין נטילת לולב וברכתו:

'לקוטי תורה' פרשת קרח – הפרשה החסידית

ויקח קרח

- 1 "וַיִּקַּח: קָרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קָהָת בֶּן לֵוִי וְגו'" (במדבר טז, א);
 2 לְהַבִּין עֵנִין מַחְלֻקֹת קָרַח וְעֵדָתוֹ עַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן.
 3 וּבִרְבוֹת פֶּרֶשָׁה זוֹ (יח, ג);
 4 אָמַר רַבִּי לֵוִי: לָמָּה חָלַק קָרַח עַל מֹשֶׁה?
 5 אָמַר: אֲנִי בִנּוֹ שֶׁל שֹׁמֵן – בֶּן יִצְחָר, שֶׁנֶּאֱמַר: 'וְתִירוּשֶׁךָ
 6 וְיִצְחָרְךָ וְגו' אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְתֵת לְךָ רֵישׁ פְּרִשְׁת עֶקֶב
 7 (ו, יג), 'תִּירוּשׁ' – זֶה יִצְחָרְךָ – זֶה הַשֹּׁמֵן; וּבְכָל מְשָׁקִים
 8 שֶׁתֵּתָן אֶת הַשֹּׁמֵן – הוּא נִמְצָא עָלֶיךָ כו'.
 9 וּמָה אֵלּוֹ שֶׁנִּמְשָׁחוּ בְּשֹׁמֵן בְּלֶבֶד – נִטְלוּ כְּהוֹנָה
 10 וּמַלְכוּת, אֲנִי, שְׂאֵנִי בִּנּוֹ שֶׁל שֹׁמֵן – אֵינוֹ נִמְשָׁח וְנַעֲשֶׂה
 11 בְּהֵן וּמִלָּךְ! מִיָּד נִחְלַק עַל מֹשֶׁה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעֵינֵי שֵׁם
 12 בְּאַרְיִכוֹת.
 13 וּלְהַבִּין זֶה, וְגַם הַשִּׁיבּוֹת אֶל הַמַּחְלֻקֹת, שֶׁחָלַק עַל
 14 כְּהוֹנָת אַהֲרֹן – חָלַק גַּם בֵּן עַל מִצְוֹת צִיצִית, כְּמוֹ שֶׁפִּירֶשׁ
 15 רַש"י:
 16 טְלִית שְׂכּוּלָה תְּכַלֵּת – חִיּוּבֵת בְּצִיצִית אוֹ פִּטוּרָה?
 17 אָמַר לָהֶן: חִיּוּבָת. הַתְּחִילוּ לִשְׁחַק עָלַי כו'.
 18 וְהוּא מְבֹאֵר בְּרִבּוֹת פֶּרֶשָׁה זוֹ, וּבִתְנַחוּמָא.
 19 וְגַם אֵינָא בְּרִבּוֹת (יח, ד): שְׁנַתְנָא, לְפִי שְׂבָלוּיִם נֶאֱמַר
 20 (במדבר ז, ז): "וְהִעֲבִירוּ תַעַר כו'"; וְאַהֲרֹן אַחִיו קָשְׁטוּ כו',
 21 דְּהֵינּוּ מִה שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קלג, ב): "בְּשֹׁמֵן הַטּוֹב כו' יוֹרֵד
 22 עַל הַזָּקֵן, וְזֶן אַהֲרֹן כו'".
 23 וּלְהַבִּין כָּל זֶה, צָרִיךְ לְהַבִּין תַּחֲלָה מַעַט מִזְעִיר עֵנִין
 24 מִצְוֹת עֲשִׂית צִיצִית, דְּכָתִיב (במדבר טו, לז:ט): "וְעָשׂוּ לָהֶם
 25 צִיצִית כו', פְּתִיל תְּכֵלֶת כו', וּזְכָרְתֶּם כו', וְלֹא תִתּוּרוּ כו'".
 26 וְהַעֲנִין:
 27 דְּהִנֵּה כְּתִיב (יִשְׁעִיָּה ו, ג): "מֵלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ",

1. (נֶאֱמַר שֶׁבֶת פֶּרֶשֶׁת קָרַח, כִּי סִינן תַּסְבִּיח).

2. (אֲפֻשֶׁר טְלִית שֶׁל מִין אַחֵר – חוּט אַחֵד שֶׁל תְּכֵלֶת פּוֹטְרָה, זוֹ – שְׂכּוּלָה תְּכַלֵּת, לֹא תִפְסֹר אֶת עֲצָמָהּ?).

3. (תַּרְגוּם יוֹנָתָן).

4. כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר: בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "אֲנִי לְדוֹדִי" (סִידוּר רַבּוֹ, א. לִקְמֵן רֵאָה לז, ב). וּבְדַבּוּר הַמִּתְחִיל "וְזֹאת הַמִּצְוָה" (לִקְמֵן וְאַתְחַנֵּן ט, א). וּבִשְׁאֵר דּוּכָתִי.

5. (דְּנִיָּאל ז, ט. תַּרְגוּם: לְבוֹשׁוּ בְּשָׁלָג לָבָן, וְשַׁעַר רֵאשׁוּ כְּצֶמֶר נָקִי וְלָבָן).

6. (וְכִמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "יִבְיֹאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת" (תּוֹרָה אור צב, ב)).

7. כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר לְעֵיל בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "אֲנִי כו' אֲשֶׁר הוּצָאתִי כו'" (לְעֵיל שְׁלַח מו, ב אור א).

8. וְעֵינֵי מִה שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּפֶרֶשֶׁת אָמּוֹר, בְּעֵנִין "וְהַכְּשִׁיבִים הַפְּרִיד יַעֲקֹב" (לִקְמֵן אָמּוֹר לז, ב).

9. (יְבָמוֹת ד, ב. וְשֵׁם נִסְמָן).

10. כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר: בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "כִּי עַל כָּל כְּבוֹד חוּפָה" (לִקְמֵן שִׁיר הַשִּׁירִים מז, ב). וּבְדַבּוּר הַמִּתְחִיל "לְסוּסִית" (לִקְמֵן שִׁיר הַשִּׁירִים יב, א). וְעֵינֵי מִה שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "וְיִדְבַּר אֱלֹקִים כו' אֲנִכִּי הִנֵּה אֱלֹקֶיךָ", גְּבִי "אִם אֵין חֻקָּה אֵין יִרְאָה" (לִקְמֵן בְּמַדְבָּר טו, ב).

עלמא דאתבסאי, שהוא בחינת מקיף, לכן שרשו מבחינת
סובב כל עלמין¹³

אבל האור פנימי נמשך מבחינת ה'יושר' כו'.

ובהקדמה זו יובן ענין 'עליות העולמות' – 'נ' אלפים
יובלות' – הוא הכל בהאור פנימי, שיתגלו אורות
עליונים יותר בהכלים על ידי עליות והודפכות הכלים.
כמו: גן עדן התחתון הוא בחינת כלי לגילוי אור וזו
מאין סוף ברוך הוא; וגן עדן העליון הוא כלי לגילוי
אור ותענוג – גדול ונעלה יותר לאין שיעור על האור
שגן עדן התחתון.

והנה כתיב באדם הראשון (בראשית ב, טו): "וינחםו בגן
עדן לעבדה ולשמרה", פירוש: שהגן עדן, שהוא עתה
אצלנו קבלת שחר על המצות, היה אז אצל אדם
הראשון בחינת מקום העבודה כמו שאצלנו עתה
העולם הזה, וקבלת השחר היה למעלה מן הגן עדן,
ולא היה הגן עדן אצלו נחשב לבחינת קבלת שחר, כי
אם היה אצלו בחינת מדור כמו עתה אצלנו העולם
הזה¹⁴.

וזהו שכתוב (בראשית ב, ח): "ויטע ה' אלקים גן כו",
"ויטע" היינו בחינת עשייה כו'. כי אז קודם החטא, גם
כללות עולם העשייה היה בבחינה עליונה הרבה – יותר
יותר ממה שהוא עתה.

ומזה יובן ענין 'עליות העולמות' – שיתגלו אורות
עליונים יותר בהכלים, עד שמה שעתה הוא בחינת
אצילות יהיה לעתיד לבא בחינת עשייה. דהיינו, שעולם
העשייה דלעתיד לבא יהיה בו הגילוי שעכשיו
באצילות¹⁵, ובחינת האצילות דלעתיד לבא יהיה יותר
גבוה לאין קץ – מפני שיתגלו אורות גדולים יותר
בהכלים¹⁶.

וזהו הכל גילוי אורות פנימים בהכלים, שיתגלה יותר
עד אין קץ, 'נ' אלפים יובלות', אבל לגבי האור מקיף,
שלמעלה מהקו, המקיף מראש א"ק עד רגלי העשייה
בשדה – שם אין שינוי כלל, שהרי מקיף לאצילות
ועשייה בהשואה אחת.

ולכן אמרו רז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים

בהכלי כלל מפני גודל אורו, ונשאר למעלה מן הכלי
בבחינת מקיף; וגם הוא בבחינת 'עגול', שהרי מקיף
הראש והרגל באחד (והיינו בחינת 'מקיף הישר', שמעולם
לא נכנס בהכלי).

והנה ידוע ב"עץ חיים" – ענין ה'קו וחוט' שנמשך מן
אור אין סוף ברוך הוא, שהוא כדי להיות נמשך ומאיר
בבחינת אור פנימי; וראשית הגילוי – בהכמה כו'; ונקרא
'ממלא כל עלמין' – שמאיר בכל עולם לפי ערכו כו'.
אמנם בחינת 'סובב כל עלמין' הוא אור אין סוף המקיף
לכל העולמות בשדה, מראש דא"ק עד רגלי העשייה,
וגם מקיף את הקו כו'¹¹.

והנה שרש המקיפים נמשך מבחינת 'עגולים'. ואף
שהן נמשכים מבחינת ה'קו וחוט', שממנו נמשכים גם
המקיפים שבכל העולמות, אף על פי כן שרש המקיפים
נמשך מבחינת 'העגול הגדול' המקיף את ה'קו וחוט',

(ועל דרך כמו המלכות, אף שנמשכה מן"א, שמתפארת
דן"א נעשה כתר לנוקבא, זה אינו כי אם שהשפעה עובר דרך
הימנו, אבל בשרשה היא נלקחת משרש עליון בפני עצמו.
וכנודע מענין 'בהכמה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה' (משלי ג,
טו), ולכן יש עת שעלייתה למעלה יותר ממנו – כמו בתפלת
נעילה, ונקרא אז 'עטרת בעלה' (משלי יב, ד).

ועל דרך זה גם כן המדות לגבי השכל, דאף שהמדות
נולדים מהשכל, אין זה אלא שהשכל גורם להולדת והתהוות
המדות, אבל עיקר המדות בשרשן – נלקחו ממקום עליון יותר
מהשכל.

"ויפה כח הבן מבח האב" (שבועות מה, א), כמו שנתבאר
במקום אחר, גבי ענין "האבות הן הן המרכבה" (תורה אור עג, א),
וגבי "רצועות דתפילין של ראש" בביאור על פסוק "שימיני
כחותם", עיין שם (לקמן שיר השירים מה, ד), ועל דרך זה יובן כאן
בענין המקיפים, דאף על פי שנמשכים מהקו, מכל מקום שרשן
מבחינה שלמעלה מהקו.

ועיין מה שנתבאר כהאי גוונא בדבור המתחיל "וירא
ישראל את ה'יד" (תורה אור סב, א), בענין עלמא דאתבסאי, בחינת
ים – שהוא בחינת 'סובב כל עלמין' כו', והיינו שלהיותו בחינת

אור מה, ד).

15. (ועיין מה שנתבאר במקום אחר על פסוק "והיה אור הלכנה כו"
(לעיל צו ט, ב ואילך).

16. (ועיין מה שנתבאר על פסוק "כי כאשר השמים החדשים" (תורה
אור בראשית ב, ב). ועיין בספר "הגלגולים" פרק י"ז, פרק י"ט. ועיין מה
שנתבאר בביאור על פסוק "אלה מסעי", גבי "עתידיה ארץ ישראל
שתתפשט כו'" (לקמן מסעי פט, א).

11. (ועיין מה שנתבאר מזה בביאור שעל פסוק "ביאו לבוש מלכות",
בדבור המתחיל "להבין ההפך" (תורה אור מגלת אסתר צב, ב).

12. (ועיין שם בדבור המתחיל "אז וזיר" (תורה אור סב, ב).

13. וכמו שנתבאר מזה גם כן, בביאור על פסוק "את שבתתי תשמרו"
(לקמן פהר מה, ב-ד).

14. (ועיין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "הן האדם היה כאחד
מקונו" (תורה אור ה, א), וסוף בדבור המתחיל "אסרי לגפן עירה" (תורה

32 להאור-מקין, שהרי מה'מקין הגדול, נמשך האור-
33 פנימי, והם דבוקים זה בזה, והוא לשון אחרון וחיבור.
34 (וזהו גם כן ענין "הכנה" במדבר טו, לח) – "מין כנה".
35 והנה המשל לענין אור-מקין ואור-פנימי יובן על
36 דרך משל באדם:
37 דהנה המחשבה פועלת תיכף ומיד בכל האברים.
38 כנראה בחוש, שכשעולה במחשבתו ורצונו לעשות
39 איזה תנועה בידו או לילך ברגליו, אזי תיכף ומיד ממש
40 תתנועע הרגל או היד לפעול מה שעלה במחשבתו,
41 בלתי שיהי כלל.
42 אם כן, על כרחך צריך לומר, שזהו מפני שהמחשבה
43 אינה צריכה לימשך מהמוח לרגל בסדר המדרגות, דאם
44 כן, היתה התנועה מתעכבת איזה רגע – מעליות
45 המחשבה עד כדי הובאה מהמוח לרגל, בסדר מדרגא
46 לדרגא; אלא ודאי, שהמחשבה מקפת כל האברים, ולכן
47 פועלת גם ברגל ברגע זה ממש שעולה במחשבה לנענע
48 רגלו. אך מכל מקום, בודאי עיקר משכן המחשבה
49 וגילוייה הוא במוח, אשר שם מתלבשת בבחינת אור-
50 פנימי, אלא שמקפת גם כן כל האברים בבחינת מקין.²²
51 וממשל זה יובן קצת ענין אור-פנימי ואור-מקין, איך
52 שבאמת המקין פועל ומדוהה ומחיה, אף שאינו מושג
53 כלל בהעולמות. וכמו על דרך משל שהמחשבה פועלת
54 ברגל תיכף ומיד, להיותה מקפת כל האברים, ואף על
55 פי שאין הרגל משיג כלל את המחשבה כנ"ל.²³ :

56 קיצור. ענין 'ממלא כל עלמין' ו'סובב כל עלמין'. בחינת
57 'מלא כל הארץ פבורו' ובחינת 'אני מלא'. והאור פנימי
58 שרשו מהקו; והמקיפים, אף שנמשכו גם כן מהקו, מכל
59 מקום שרשם מבחינת 'סובב כל עלמין'. ועליות
60 העולמות בשמיטין ויובלות – הפל בבחינת 'ממלא כל
61 עלמין', אור פנימי. אבל בחינת 'סובב כל עלמין' –
62 "השוה ומשוה כו". ולכן "פה שעה אחת בתשובה כו"
63 (אבות ד, יז).

1 טובים בעולם-הזה – מפל חיי העולם-הבא – לשון
2 רבים, היינו גם מכל ה'חמשים אלפים יובלות', שהם רק
3 מגילוי האור-פנימי, שהוא בחינת זיו והארה; "ביו"ד
4 נברא העולם הבא"¹⁷ – יו"ד – עצמים גדול כו, אבל "לית
5 מחשבה תפיסא ביה כלל"¹⁸ במהותו ועצמותו. אבל על
6 ידי "תשובה ומעשים טובים בעולם-הזה" – ממשיך
7 בחינת אור-מקין, 'סובב כל עלמין' – מהותו ועצמותו.¹⁹
8 וזהו ענין ב' הפסוקים דכתיב (ירמיהו כג, כד): "את השמים
9 ואת הארץ אני מלא", "אני" ממש – וכתיב (ישעיהו ג, א):
10 "מלא כל הארץ פבורו", ו"פבורו" היינו רק בחינת זיו
11 ולא אני ממש.
12 והענין:
13 כי מה שכתוב "אני מלא", זהו בחינת אור אין-סוף
14 ברוך-הוא הסובב ומקין להקו ולכל העולמות בשוה. כי
15 'סובב ומקין', אין הפירוש שמקין מלמעלה, כי אדרבה,
16 "לית אתר פנוי מיניה"²⁰ ממש, וזהו "אני מלא", וגם "את
17 השמים ואת הארץ" – בשוה; רק שנקרא 'סובב' לפי
18 שהוא אינו מושג בשום עולם, ואינו מתלבש בהשגה.
19 ו"מלא כל הארץ פבורו" (ישעיהו ג, א) "פבורו" הוא
20 בחינת זיו כנ"ל, והיינו האור-פנימי שנמשך ומתלבש
21 בתוך העולמות, ומתגלה בהם על ידי עליות העולמות
22 ב'נ' אלפים יובלות', שמתגלים יותר האורות בהפלים
23 כנ"ל.
24 ובענין 'נ' אלפים יובלות', יש לומר, שזהו מה שכתוב
25 (בראשית ד, כא): "ושם אחיו יובל", ולכן היה "אבי כל תפש
26 כנור כו" (שם). כי כל העליות הוא על ידי שיר כו. וכבר
27 נתבאר, שכל עליות 'נ' אלפים יובלות' זהו עדיין
28 בהאור-פנימי, וזהו ענין "יובל". וזהו ענין מאמר רז"ל:
29 "יובל שמו" (בבכורות דף נ"ה, עמוד ב').²¹
30 אכן על גילוי בחינת המקין נאמר (בראשית ד, כא) "יובל
31 הוא היה אבי יושב אהל כו". ונקרא האור-פנימי "אחיו"

22. (ועיין ב"עץ חיים", שער סדר אבי"ע, סוף פרק י"ג: "כי
הלא המחשבה עם הפעולה כו") ו'באים בידו'. כי כשאדם אוכל, אינו
צריך שתחלה יחשוב איך ילעוס המאכל בשנינו או איך יגביה רגליו לילך ואחר
כך יאכל וילך, כי המחשבה מתפשט באברים עצמן, ואז באים המחשבה
והמעשה בידו. וזהו פשוט".
והנה מזה יובן מה שכתב ב"עץ חיים" גבי שבת: "שהמקיפים
נכנסים בבחינת פנימים, ונמשכים מקיפים עליונים יותר".
היינו כמו המחשבה, אשר על הרגל הוא בחינת מקין, ובמוח
נכנסת בבחינת פנימי, כנ"ל.

23. ועיין מה שנתבאר בביאור על פסוק "יונת", גבי "כי לא מחשבותי
מחשבותיכם" (לקמן שיר השירים יז א).

17. (מנחות כט, ב)

18. (תיקוני זוהר בהקדמה, "פתח אליהו").

19. (ועיין מה שנתבאר מזה: בדבור המתחיל "ובבואה לפני המלך"
(תורה אור מגלת אסתר צו, ב). ובדבור המתחיל "לריח שמניך" (לקמן שיר
השירים ג, ד). ובדבור המתחיל "להבין ענין הפסוק 'מי אל כמוך'" (לקמן
ראש השנה ס, ד ואילך). ועיין מה שנתבאר על פסוק "וכל אשר תתן לי
עשר אעשרנו לך" (תורה אור כא, ד, כב, ד).

20. (תיקוני זוהר תיקון נז).

21. ושם וברשי: "יובל שמו ושל פרת, שנאמר (ירמיהו יז, ח): 'והיה כעץ
שחול על מים ועל יובל ישלח שרשריו ובעץ החיים מישטעי קרא. ו'עץ החיים'
בגן עדן הוא, ופרת הוא המשקה גן עדן. ולמה נקרא שמו פרת? שממיו פרים
ורבים".

וזהו "מלא כל הארץ כבודו", "הארץ" דוקא, שבתתן-תורה נתגלה בעולם הזה בחינת חכמה-עילאה ממש, למעלה מעלה מבועלמות עליונים כו', כנ"ל. ולכן כדי להיות גילוי זה שבחינת דילוג, זהו ענין "ל"ב נתיבות החכמה".

וזהו ענין "ל"ב חוטי הציצית": כי הנה ציצית הוא מלשון "ויקחני בציצית ראשי"²⁸, שהוא המשכת בחינת שערות להאיר לכנסת-ישראל²⁹.

וצריך להבין: כי הרי עיקר ההשתלשלות הוא, ש"נה" יידאמא נעשים מוחין לז"א ונה"י ייד"א נעשו מוחין לנוקבא, ואם כן המלכות מקבלת מבחינת נה"י דז"א, שהן מהותו ממש – ומהו ענין הארה זו ד"ציצית", שהוא בחינת שערות לבד, אשר השערות אינן עצמיות ומהות האדם כלל, כנראה למטה באדם?

אף הענין: כי אדרבה, המשכה זו שעל ידי השערות, שהן הציצית, הוא מה שנמשך מלמעלה מסדר ההשתלשלות עילה ועלול, ולכן אי אפשר לימשך – רק על ידי בחינת שערות. והיינו, שההמשכה שנמשך על ידי הציצית במלכות הוא מ'מוחין דאבא ואימא' עצמן, מה שאין כן סדר ההשתלשלות הוא, שנה"י דתבונה מתלבשין בז"א ואז מנה"י ייד"א נמשך ומתלבש בנוקבא. והוא מפני שההארה היא קטנה, שהוא בחינת נה"י ייד"א לבד, לכן יכולים להתלבש בעצמן ומהותן להיות מוחין לנוקבא.

אבל כשצריכין להמשיך במלכות – מ'מוחין דאבא ואימא' עצמן, שלא על ידי התלבשות ממש בז"א בדרך וסדר ההשתלשלות, לכן מפני שהאור שלהן גדול, אי אפשר להיות נמשך למוחין דנוקבא כי אם דרך בחינת שערות לבד. ולכן גבי זויר נאמר (במדבר ו, ה) "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו". וכמו "ג"ג מדות הרחמים" – שנמשכין מבחינת שערות כו', וכמו שנתבאר במקום אחר.

והוא במשל השערות, שאינן מתאחדים עם האדם כמו האברים, שהרי יכול לחתוף השערה ולא יכאב לו, מה שאין כן באבר כו', אף אף על פי כן הם מחוברים בשרשם אל המוח, ומשם יונקים, ונתצמצמו כל כך עד שנעשו כמו דבר נפרד כו'.

– כך להיות המשכה וגילוי מלמעלה מסדר

ב והנה מה שכתוב (שעריהו ו, ג): "מלא כל הארץ כבודו", "הארץ" דוקא, היינו כי "אין כבוד אלא תורה", "כבוד" בגימטריא ל"ב, שהם "ל"ב נתיבות החכמה" ו"ל"ב חוטים דציצית". וזהו "הודו על ארץ ושמים" (תהלים קמח,

ג) – קדמה ארץ לשמים בגילוי הודו וזיוו יתברך על ידי התורה. וכמו שכתוב בשיר השירים רבה, סוף פסוק (ח, יא) "כרם הנה לשלמה".

והענין הוא, כנ"ל, שעיקר גילוי אלקות בהכלים יהיה²⁴ על ידי עליות העולמות 'נ' אלפים יובלות, עילוי אחר עילוי עד שיתגלה אור אין-סוף ברוך-הוא; הנה ישראל המשיכו בעת מתן-תורה שיתגלה עתה לעולם הנה אור אין-סוף ברוך-הוא, מה שצריך לגילוי זה – הדרגות ועליות עילוי אחר עילוי, 'נ' אלפים יובלות עד שיגיעו לגילוי זה; ועל ידי התורה נתגלה בחינת גילוי זה בעולם-הזה, כי "אורייתא מחכמה נפקת"²⁵, ואור אין-סוף ברוך-הוא מלוכש בחכמה דוקא²⁶.

ולכן אצילות נקרא 'חכמה' בכללות העולמות, לפי שבו מאיר בחינת חכמה-דא"ק, שמתלבשת על ידי המלכות-דא"ק באצילות, ועל כן באצילות הוא גילוי אור אין-סוף ברוך-הוא, שמאיר בבחינת חכמה כו'; מה שאין כן בבריאה, אינו מאיר בחינת חכמה אלא על ידי התלבשות גמור בבניה, וזהו ענין המסך כו', וביצירה אין מאיר אלא על ידי התלבשות עוד בז"א-דבריאה כו' – כמו שכתב כל זה ב"עץ חיים", שער סדר אבי"ע, פרק ג'²⁵.

והנה בשעת מתן-תורה היה למטה בעולם הזה גילוי חכמה-עילאה המאיר באצילות, אשר הוא "חכים ולא בחכמה ידיעה", שבחכמה מלוכש ומאיר ממש אור אין-סוף ברוך-הוא – היה גילוי זה ממש בהר סיני.

וזהו "קול דודי כו' מדלג כו'" (שיר השירים ב, ח), שעל פי סדר ההשתלשלות היה צריך לגילוי זה 'נ' אלפים יובלות, אלא שבא הגילוי על ידי דילוג שלא כפי סדר ההשתלשלות.

(וגם מוכן, כי ערך העשיה לגבי אצילות – כמו דומם לגבי מדבר. ולכן מלכות מקנא בעשייה, וחכמה – באצילות²⁷. ובשיהיה חכמה-עילאה המאיר באצילות נמשך ומתגלה בעשיה, הרי זה דילוג גדול ועצום כו')²⁷

24. (ידידה – כן הוא בגוף כתב יד קדש. וב"לוח התקון" נדפס שצריך להיות: שיהיה).

25. (זהר חלק ב קכא, א, פה, א).

26. (ועיין מה שנתבאר לעיל גבי חג השבועות, על פסוק ו'ידבר אלוקים" (לעיל במדבר טו, ד).

27. ועיין מה שנתבאר לעיל פרשת בראשית, על פסוק ו'ויצר כו'.

(תורה אור ד, א ואילך).

28. (תקאל ח, ג. ובמצודת ציון: "שער ראשי". כי כל דבר היוצא מן הגוף קרוי ציץ).

29. ועיין מה שנתבאר לעיל בדבור המתחיל "והיה לכם לציצית" (לעיל שלח מד, א אות ג).

שְׁעָרוֹת אֵלּוּ דְּצִיצִית הֵם חֲסָדִים, וְהֵינּוּ לְפִי שְׁמֹקוֹר
הַהִמְשָׁכָה – מ'שְׁעָרוֹת דְּאִרְיָ-אֲנָפִין³⁵.

וְזֶהוּ עֵינֵן "הַכֶּנֶף" – "מִין כֶּנֶף":
דְּהִנֵּה הַטְּלִית הוּא בְּחִינַת הַמְּקִיף שְׁלֹמֶעֱלָה
מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, בְּחִינַת 'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין; וְהַצִּיצִית, שֶׁהִן
ל"ב נְתִיבוֹת הַחֲכָמָה", אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מֵהַשְׁמָשָׁף
לְהֵאִיר בְּבִחִינַת אֹרֹךְ פְּנִימִי, בְּחִינַת 'מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין;
שְׂאִין זֶה אֵלָּא זִיו וְהֶאֱרָה, אֵף עַל פִּי כֵּן הוּא "מִין כֶּנֶף"
מִמֶּשֶׁ. שֶׁהִרֵּי הַמְּשָׁכָה זֶה הוּא גַם כֵּן בְּבִחִינַת דִּילּוּג, שֶׁלֹּא
בְּסֹדֶר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַעוֹלָמוֹת הַנִּמְשָׁכִים מִבְּחִינַת 'מְמַלָּא
כָּל עֲלָמִין' כִּנ"ל, אֵלָּא גִילּוֹי חֲכָמָה-עֵילָאָה מִמֶּשֶׁ,
וְהַחֲכָמָה מֵאִין תִּמְצֵא; וְגַם הַחֲכָמָה עֲצֻמָּה נִקְרָא אֵין
לְגַבִּי הַבִּינָה שְׁנִקְרָא "יֵשׁ", כִּי בִּהַ שׁוֹרָה אֹרֹךְ אֵין-סוֹף
בְּרוּךְ-הוּא מִמֶּשֶׁ³⁶. הִרֵּי גִילּוֹי חֲכָמָה-עֵילָאָה נִמְשָׁף לְהִיּוֹת
"מְלָא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", "הוֹדוֹ עַל אָרֶץ כו". וְזֶהוּ "הַכֶּנֶף"
– "מִין כֶּנֶף", בְּחִינַת "וּשְׁעָרֵי רִישִׁיהָ בְּעֶמֶר נֶקֶא" הַנִּמְשָׁף
מִבְּחִינַת "חִיּוּרָא דְּגִלְגֻּלְתָּא".

וּבִמְקוֹם אַחֵר³⁷ נִתְבָּאָר בְּאוֹפֵן אַחֵר:
כִּי הִנֵּה אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא, הוּא ה'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין'
כו', וְאֵינוּ יָכוֹל לְהַתְלַבֵּשׁ בְּשׁוּם כְּלִי בְּבִחִינַת אֹרֶךְ-פְּנִימִי כו',
כִּי אִם בְּבִחִינַת הַחֲכָמָה לְבָדָה כו'. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.
מִזֶּה מִשְׁמַע, שֶׁבְּחֲכָמָה מֵאִיר בְּבִחִינַת אֹרֶךְ-פְּנִימִי – מֵהַ
שֶׁהוּא בְּחִינַת 'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין' וְאוֹרֶמְקִיף.

וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּרוֹשׁ ד'נִשְׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גִרְשׁוֹן"³⁸, גְּבִי
בְּנֵי קֹהֵל, שֶׁהִיוּ נוֹשְׂאִים אֶת הָאָרוֹן, וְ"אוֹרִייתָא מִחֲכָמָה
נִפְקֶת" – הוּא גְבוּהַ מִבְּחִינַת ה'רִיעוֹת' שֶׁנִּשְׂאָו בְּנֵי
גִרְשׁוֹן, אֵף שֶׁהִרִיעוֹת רּוֹמְזִים לְבְּחִינַת מְקִיף וְסוֹבֵב כָּל
עֲלָמִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד, ב): "נוֹטָה שָׁמַיִם כִּי־רִיעָה".
אֵלָּא מִשׁוּם כִּי בְּחֲכָמָה מֵאִיר אֹרֶךְ אֵין-סוֹף בְּבִחִינַת אֹרֶךְ
פְּנִימִי, וְהִיא הַנְּקוּדָה הַתִּיכוֹנִית שֶׁהֵעִיגוֹל סוֹבֵב עֲלֶיהָ כו'.
עֵינֵן שֵׁם (לְעִיל כה, א).

הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, אִי אֲפָשָׁר עַל יְדֵי הַתְלַבְּשׁוֹת בְּחִינַת נְה"י,
שֶׁהוּא בְּחִינַת אֲבָרִים – שִׁיחֵיו נִעְשִׂים מוֹחִין, כִּי אִם עַל
יְדֵי שְׁעָרוֹת כו'³⁹. וְהוּא גַם כֵּן הַמְּשָׁכָה מִלְּמַעְלָה
מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת עֵילָה וְעוֹלָל. וְלָכֵן אֵף שְׁנִמְשָׁף רַק בְּבִחִינַת
שְׁעָרוֹת, הוּא גְבוּהַ לְאִין קֶץ מִן הַהִמְשָׁכָה שֶׁבִּדְרָךְ
הַהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, אֵף שֶׁהוּא מִבְּחִינַת עֲצֻמִּיּוֹת – שִׁנְה"י
שֶׁבְּעֵלְיוֹן נִעְשׂוּ מִמֶּשׁ מוֹחִין לְתַתְּחוֹן'.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּמִתְּנֵי תוֹרָה (שׁוֹפְטִים ה, ד): "ה' בְּצִאתָךְ
מִשְׁעִיר כו" – שֶׁהִיָּה הַגִּילּוֹי עַל יְדֵי בְּחִינַת שְׁעָרוֹת – כִּי
לְפִי שֶׁהִיָּה הַהִמְשָׁכָה שֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, כִּנ"ל,
שֶׁמֶה שְׁצִירָךְ 'נ' אֲלֵפִים יוֹבְלוֹת' עַד שִׁתְּגַלֶּה אֹרֶךְ אֵין-
סוֹף בְּרוּךְ-הוּא נִתְגַּלֶּה בְּשַׁעַת מִתְּנֵי-תוֹרָה בְּעוֹלָם-הַהֵיכָל.

וְהוּא עַל יְדֵי "ל"ב נְתִיבוֹת", שֶׁהֵם "ל"ב חוּטֵי
הַצִּיצִית", שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁעָרוֹת. דְּהֵינּוּ, כְּמוֹ בְּהַשְׁעָרָה
יֵשׁ יִנְיָקָה מִהִמּוֹחַ מִמֶּשֶׁ, רַק שֶׁנִּתְגַּשֵּׁם וְנִתְלַבֵּשׁ בְּבִחִינַת
שְׁעָרָה – כְּמוֹ כֵּן הוּא עֵינֵן "נוֹבְלוֹת חֲכָמָה שְׁלֹמֶעֱלָה –
תוֹרָה"³¹, שֶׁהִיא חֲכָמָתוֹ יִתְבָּרָךְ, "חֲכִים וְלֹא בְּחֲכָמָה
יִדְעָה"³², רַק שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בְּעֵינֵינִים גִּשְׁמִיִּים. שֶׁהוּא כְּמוֹ
הַהִמְשָׁכָה עַל יְדֵי בְּחִינַת שְׁעָרוֹת, שְׂאִין עֲרוֹךְ כָּלֵל מֵהוּת
חֲכָמָה זֶה אֵל מֵהוּת חֲכָמָה-עֵילָאָה כְּמוֹ שֶׁהִיא לְמַעְלָה.
וּמְכַל מְקוֹם, הִרֵּי בְּתוֹכָהּ מִמֶּשֶׁ – מִמְּהוּת חֲכָמָה-עֵילָאָה
שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב הַשְׁעָרָה יֵשׁ
יִנְיָקָה מִן הַמּוֹחִין מִמֶּשֶׁ.

וְזֶהוּ עֵינֵן "ל"ב נְתִיבוֹת הַחֲכָמָה": הַנְּתִיב הוּא קֶצֶר,
וְנִמְשָׁף הֶרְבֵּה לְהֵלָאָה בְּרִיחוֹק מְקוֹם, שֶׁהוֹלְכִים בּוֹ מַעִיר
לְעִיר – כִּי הוּא עֵינֵן "מְלָא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", וְ"אֵין כְּבוֹד
אֵלָּא תוֹרָה", "ל"ב נְתִיבוֹת חֲכָמָה"³³.

וְזֶהוּ עֵינֵן הַצִּיצִית, וְכְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וּשְׁעָרֵי רִישִׁיהָ בְּעֶמֶר
נֶקֶא", וְהוּא הַמְּשָׁכָה הַחֲסָדִים, שְׁעָרוֹת לְבָנִים הַנִּמְשָׁכִים
מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, ב'ל"ב נְתִיבוֹת הַחֲכָמָה".

כִּי יֵשׁ גַּם כֵּן שְׁעָרוֹת-דָּן³⁴, שֶׁהֵם דִּינִים³⁵, אֲבָל

30. וְהוּא כְּעֵינֵן שֶׁנִּתְבָּאָר בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "וְעֵתָה יִגְדֵּל נֶא",
בְּפִירוֹשׁ "כְּאֶשֶׁר דְּבִרְתָּ לְאִמֶּר" (בְּמִדְּבָר יד, יז), שֶׁמִּבְּחִינַת הַדְּבוּר
שֶׁבְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת נִעְשִׂים "כְּתֵר חֲב"ד", שֶׁהוּא מְקוֹר הַשִּׁכָּל
לְעוֹלָם הַבְּרִיָּאָה כו' – וְ"אוֹתִיוֹת הַדְּבוּר" נִקְרָאִים גַּם כֵּן
שְׁעָרוֹת. וְכְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "וְעֵשִׂיתָ בְּגִדֵי קֹדֶשׁ" (לְעִיל
תְּצַוָּה פב, ב).

31. (בְּרַאשִׁית רַבָּה יז, ד).

32. (תִּקְוִי זֶהר בְּהַקְדָּמָה, "פֶּתַח אֲלִיָּהוּ").

33. (וְעֵינֵן מֵהַ שֶׁנִּתְבָּאָר מִעֵינֵן נְתִיבוֹת, עַל פְּסוּק "וְכָל גְּבוּלָךְ לְאֲבְנֵי
חִפְצֶיךָ" (לְקַטָּן רַאָה כו, ב)).

34. וְכְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזֶהר פְּרָשָׁה תִּזְדִּיעַ (דף מ"ח, עמוד ב'), בְּעֵינֵן "וְאִישׁ
כִּי יִמְדַּט רֹאשׁוֹ כו".

35. וְעֵינֵן ב'פְּרִי עֵץ חַיִּים" שֶׁהִרֵּי הַצִּיצִית, פֶּרֶךְ ה', בְּדְרוֹשׁ הַחֲבָרִים.
וְעֵינֵן שֵׁם, וּפְקָרָה ג': וְגַם כִּי שֵׁם כו' וּמְלִבְנִים הַשְׁעָרוֹת כו'.

וְעֵינֵן ב'עֶמֶק הַמֶּלֶךְ" שֶׁהִרֵּי פֶרֶךְ מ'. וְשֶׁהִרֵּי עֲשִׂירֵי פֶרֶךְ ט' בְּעֵינֵן
הַצִּיצִית. וְהוּא קְרוֹב לְמַה שֶׁכָּתוּב ב'עֵץ חַיִּים", שֶׁהִרֵּי אֲבָא וְאִמָּא, פֶּרֶךְ
ג', בְּהִקְוָה מִמְּהוּתָהּ קְמוּא הַמִּתְחַלֵּת "כְּבֵר בִּיאָרָה כו".

וְעֵינֵן בְּזֶהר חֲלָק ג' (נִשְׂא דָף ק"מ, עמוד א'): "וּבְשַׁעֲתָא
דְּאִתְמַשְׁכֵּן שְׁעָרֵי חִיּוּרֵי כו' – כְּתִיב: 'חֲכָמוֹת בְּחוּץ' כו".

36. וְכְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעִיל בְּאִרְכּוֹת – בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "וְיִדְבֵּר כו' אֲנִכִּי
כו" (לְעִיל בְּמִדְּבָר טו, ב בְּהִקְוָה).

37. (לְקַטָּן וְאִתְחַנּוּ יג, א).

38. (לְעִיל נִשְׂא כא, א).

בְּעֵינַי הָיוּ דְּשֵׁם הַיְיָ, שֶׁעַם הָיְתָה בְּחִינַת צִמְצוּם, אִינוּ
הָעֵלֶם גָּמוּר אֲלֵא עַל דֶּרֶךְ "לְעוֹלָם יִשְׁנָה אָדָם לְתַלְמִידוֹ
בְּדֶרֶךְ קֶצֶרָה"⁴⁴. וּמִכּוּן גַּם כֵּן עִם מִשַּׁל הַנּוֹכַח בְּמִדְרָשׁ
מִמְרָאוֹת קִטְנוֹת, דִּהְיִינוּ גַּם כֵּן כְּעֵינַי "יִשְׁנָה אָדָם
לְתַלְמִידוֹ בְּדֶרֶךְ קֶצֶרָה".
וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הוּא עֵינַי שֶׁהִיא מִתְפַּלֵּל הַכֹּהֵן גָּדוֹל
תְּפִלָּה קֶצֶרָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים – שֶׁהוּא "מוֹעֵט הַמִּזְחִיק
הַרְבֵּה". וְשֶׁרֶשׁ בְּחִינָה זֹאת – מִבְּחִינַת "עֲקוּדֵי־סֵם" הַנּוֹכַח
בְּ"עֵץ־חַיִּים" – "עֲקוּדֵי־סֵם בְּכָל־אֶחָד", שֶׁהוּא גַּם כֵּן רִאשִׁית
הַגִּילּוּי, בְּבִחִינַת אֹר־פְּנִימִי מִתּוֹךְ הַהֵעֵלֶם דָּא"ק.
וְזֶהוּ "בְּשִׁמְן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזָּקֵן כו'" (תהלים
קלג, ב). בְּחִינַת "שִׁמְן הַטּוֹב" הוּא 'חֲכֻמָּה־סְתִימָאָה דַּעֲתִיק'
או 'חֲכֻמָּה דַּעֲקוּדִים', שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל גְּלִגְלָתָא, וְאַחֲרֵי כֵן
"יֹרֵד" וְנִמְשָׁךְ "עַל הַזָּקֵן" – דִּהְיִינוּ לְהֵאִיר בְּבִחִינַת
אֹר־פְּנִימִי עַל יְדֵי הַלְכוֹת הַתּוֹרָה, כֵּן"ל.
וְזֶהוּ עֵינַי "זֶקֶן אֶהְיֶה שְׂיוֹרֵד עַל פִּי מְדוּתִיו", הֵיִינוּ
שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִשְׁפָּע וְנִמְשָׁךְ אֶהְבֵּה־רַבָּה בְּכִסְתִּי־יִשְׂרָאֵל
כו'⁴⁵. וְזֶהוּ עֵינַי הַלְכוֹן שְׁבִיבִיצִית, שְׁגוּן הַלְכוֹן הוּא מִבְּחִינַת
"וְרַב חֶסֶד" (שמואל לד, ו) – לְהִיּוֹת הַשְּׁפָעַת הַחֲכֻמָּה וְהַשְּׁפָעַת
אֶהְבֵּה־רַבָּה. :

קִיצוֹר מִדֶּה"ל: וְהִנֵּה עֵינַי "מֵלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", "אֵין
כְּבוֹד אֲלֵא תוֹרָה", שֶׁמָּה שֶׁעַל יְדֵי "נִי" אֲלֵפִים יוֹבְלֹת
יִהְיֶה גִילּוֹי חֲכֻמָּה־דָּא"ק, שְׁאִינוּ מֵאִיר – רַק בְּאֲצִילוֹת,
מֵה שְׁאִין כֵּן בְּכִרְיָאָה כו' – הִנֵּה מִתְגַּלֶּה בְּשַׁעַת מִתְּחִילתוֹרָה
בְּעוֹלָם־הַזֶּה, וְהוּא דִּילּוּג עֲצוּם, כְּמוֹ גִילּוֹי "מִדְּבַר"
בְּ"דוּמָם".
וְזֶהוּ עֵינַי הַצִּיצִית, שֶׁהֵן בְּחִינַת שְׁעֵרוֹת, וְהוּא
בְּשִׁנְמִשָּׁךְ לְנוֹקְבָא מִחֲכֻמָּה־יּוֹבִינָה עֲצוּמָה כו'. וְכָךְ גִּילּוֹי
חֲכֻמָּה־עִילָאָה בְּעוֹלָם־הַזֶּה בְּהַלְכוֹת הַתּוֹרָה – זֶהוּ כְּמוֹ
הַמִּשְׁכַּת הַמוֹחַ בְּהַשְׁעָרָה כו'. וְזֶהוּ עֵינַי הַלְכוֹן שְׁבִיבִיצִית,
שֶׁשֶּׁרֶשׁוֹ מִבְּחִינַת "וְשִׁעַר רִישִׁיהָ כְּעֵמֶר נָקָא", וְזֶהוּ גַּם כֵּן
עֵינַי "זֶקֶן אֶהְיֶה" – לְהִיּוֹת הַשְּׁפָעַת אֶהְבֵּה־רַבָּה.
וְעַל כָּל פְּנִימִי, הַחוּסִין וְהַשְּׁעֵרוֹת הֵם הַמִּשְׁכַּת הָאוֹר
פְּנִימִי. אָכֵן הוּא גַּם כֵּן לְמַעַלָּה מִסֵּדֶר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת,
דִּהְיִינוּ שֶׁנִּמְשָׁךְ הַגִּילּוֹי לְמִטָּה – מִבְּחִינַת חֲכֻמָּה־עִילָאָה
מִמֶּשׁ, שְׁבָה שׁוֹרָה אֹר־אֵין־סוֹף ה'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין,
הַתְּאֲחָדוֹת וְהַתְּקַשְׁרוֹת הָאוֹר־פְּנִימִי בְּהָאוֹר־מִקְיָה, וְזֶהוּ
"הַכֶּנֶף – מִן כֶּנֶף כו'":

וְכֵן מִשְׁמַע בְּדַבּוֹר הַמִּתְחִיל "כִּי אֲבָרְהָם לֹא יָדָעֵנוּ"³⁹,
בְּמָה שְׁכָתוֹב:
וְחֲכֻמָּה־עִילָאָה דַּאֲצִילוֹת הִיא בְּחִינָה מְמוּצָעַת, וְהִיא
כְּלוּלָה מִבְּחִינַת הַמֵּאֲצִיל אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא כו', בְּחִינַת
'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין' כו'⁴⁰.
וְעַל פִּי זֶה אֵתִי שְׁפִיר מַה שְׁכָתוֹב בְּרַבּוֹת בְּרִאשִׁית,
פְּרָשָׁה ד':
כּוּתִי אֶחָד שָׁאֵל אֶת רַבִּי מֵאִיר: [..] אֶפְשָׁר אוֹתוֹ
שְׁכָתוֹב בּוֹ (וּמִמִּידוֹ כו, כד): 'הֲלֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי
מֵלֵא' – הִנֵּה מִדְּבַר עִם מִשָּׁה מִבֵּין שְׁנֵי בְּדֵי הָאָרוֹן!⁴¹
אָמַר לוֹ: הֲבֵא לִי מִרְאוֹת גְּדוּלוֹת, אָמַר לוֹ: רֹאֵה
בְּבוּאָה שְׁלֹף בְּהֵן. רֹאֵה אוֹתָהּ גְּדוּלָּה. אָמַר לוֹ: הֲבֵא
מִרְאוֹת קִטְנוֹת. הֲבֵא לוֹ מִרְאוֹת קִטְנוֹת. אָמַר לוֹ: רֹאֵה
בְּבוּאָה שְׁלֹף בְּהֵן. רֹאֵה אוֹתָהּ קִטְנָה.
אָמַר לוֹ: מַה אִם אֲתָה, שְׁאֲתָה בְּשֹׁר וְדָם, אֲתָה מִשְׁנָה
עֲצָמָךְ בְּכָל מַה שְׁתִּרְצֶה; מִי שְׁאֲמַר וְהִנֵּה הָעוֹלָם –
בְּרוּךְ־הוּא – עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה. הִנֵּה, כְּשֶׁהוּא רוֹצֶה –
'הֲלוֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא', וְכְשֶׁהוּא רוֹצֶה
– הִנֵּה מִדְּבַר עִם מִשָּׁה מִבֵּין שְׁנֵי בְּדֵי הָאָרוֹן. עַד כָּאן
לְשׁוֹנוֹ.
אֲשֶׁר מִזֶּה מוֹכֵן, אִיךָ כִּי מִמֶּשׁ אוֹתָהּ הַבְּחִינָה שְׁנֵאֲמַר
"אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא", שֶׁהוּא בְּחִינַת 'סוֹבֵב
כָּל עֲלָמִין' כֵּן"ל – בְּחִינָה זֹאת מִמֶּשׁ מֵאִיר וּמִתְגַּלֶּה "מִבֵּין
שְׁנֵי בְּדֵי הָאָרוֹן". וְכְמוֹכָן גַּם כֵּן מִהַמִּשַּׁל מִהַמִּרְאוֹת, אֲשֶׁר
גַּם בְּמִרְאֵה הַקִּטְנָה, שְׁנִרְאָה בְּבוּאָה שֶׁל הָאָדָם קִטְנָה, עִם
כָּל זֶה הַכָּל מִמֶּשׁ מִדְּוֹת אָדָם אֶחָד.
וְכֵן לְמַעַלָּה, יֵשׁ זְעִיר־אֲנִפִּין וְאִרִּי־אֲנִפִּין. וּמִבּוּאָר
בְּמִקּוֹם אֲחֵר, כִּי בְּפִנִּימִיּוֹת זְעִיר־אֲנִפִּין מְלוּבֵשׁ מִמֶּשׁ
בְּחִינַת אִרִּי־אֲנִפִּין⁴². וְהֵיִינוּ עַל דֶּרֶךְ הַנִּי, כִּי בְּחֲכֻמָּה
מְלוּבֵשׁ אֹר־אֵין־סוֹף מִמֶּשׁ בְּבִחִינַת אֹר־פְּנִימִי, וּבְחִינָה זֹאת
מֵאִיר בְּהִיכַל קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים "בֵּין שְׁנֵי בְּדֵי הָאָרוֹן".
וְעַל פִּי זֶה אֵתִי שְׁפִיר מֵאִד עֵינַי "הַכֶּנֶף – מִן כֶּנֶף"
מִמֶּשׁ, הֵיִינוּ כִּי בְּבִחִינַת "וְשִׁעַר רִישִׁיהָ כְּעֵמֶר נָקָא", שֶׁהִיא
הַשְּׁפָעָה מִבְּחִינַת חֲכֻמָּה, מֵאִיר מִמֶּשׁ מִבְּחִינַת 'סוֹבֵב כָּל
עֲלָמִין', רַק שְׁנִתְצַמְצַם לְהֵאִיר בְּבִחִינַת אֹר־פְּנִימִי,
דּוּגְמַת הַמִּשַּׁל מִמִּרְאוֹת קִטְנוֹת.
וְכְמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר גַּם כֵּן בְּ"בִיאוּרֵי הַזֶּהֱר" פְּרָשַׁת אֶחָרִי⁴³, עַל
פִּי הַמֵּאֲמָר שֵׁם (דף ע"ט, עמוד ב'), "הֵבִיאוּ עָלֵי כִפְרָה",

43. (פְּרָךְ א עמוד שסב ואילך).

44. וְכִנּוּקָר מִזֶּה לְעִיל בְּבִיאור עַל פְּסוּק "כֹּה תִכְרְכֶנּוּ", גְּבִי "וְשִׁיעוֹר כְּזִית" (לְעִיל נָשָׂא כו, ד).

45. (וְעֵינַי מֵה שְׁנִתְבָּאֵר לְעִיל: עַל פְּסוּק "בְּהַעֲלוֹתָךְ" (לְעִיל בְּהַעֲלוֹתָךְ ל, א) וְעַל פְּסוּק "וְעִשִׂיתָ בְּגִדֵי קֹדֶשׁ" (תוֹרָה אור פב, ב).

39. (תוֹרָה אור מְגִלַּת אֶסְתֵּר צגא).

40. וְכֵן מִשְׁמַע בְּ"בִיאוּרֵי הַזֶּהֱר" רִישׁ פְּרָשַׁת וַצֵּא.

41. (שְׁמוֹת כה, כב): "וּדְבַרְתִּי אִתְּךָ מִעַל הַכַּפֶּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרִבִּים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הַעֲדוּת".

42. (וְעֵינַי זֶהֱר חֲלָק ג, אֶחָרִי ס"ו, ב). נִשְׂא דָף ק"ל, עמוד א'.

ג ועתה יש לבאר ענין חוטי התכלת שבציצית:

כי הנה תכלת הוא מלשון "תכלה"⁴⁶, פירוש: שיכלה ויבער הרע מקרבו, כמו שכתוב (דברים יג, ו ועוד) "ובערת הרע מקרבך", וכמו שכתוב⁴⁷: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם". והנה לשון "זונה" הוא, כמו הזונה שמקבלת מן משפיע אחר ומזנה – כך הוא; כי בנסת ישראל נקראים "מקבלים" מן הקדוש ברוך הוא, והוא ה"משפיע" שלהם.

וכמו שכתוב ברבות במדבר ריש פרשה ג', על פסוק (תהלים צב, יג) "צדיק בתמר יפרח":

מה תמרה זו יש לה תאנה, אף הצדיקים יש להם תאנה. מהו תאנותם? הקדוש ברוך הוא! שנאמר (ישעיהו כו, ט) "נפשי אויתוך בלילה".

וזהו "ולא תתורו כי אשר אתם זונים": כי בש"תתורו אחרי לבבכם", ותקבלו מן משפיע אחר, אזי יהיה בחינת זנות, דומה לזונה. וזהו שבתחלה כתיב (במדבר טו, לט): "וראיתם אותו, וזכרתם [...] ועשיתם אתם, ולא תתורו", שהוא כמו זונה, שבתחלה היה לה משפיע אחר, ואחר כך מקבלת ממשפיע אחר; מה שאין בן אם לא היה לה משפיע בתחלה, דהיינו שהיא פנויה ומקבלת ממשפיע אחר, אין זה זונה האמורה בתורה לענין איסור לכהונה (כדאיתא בגמרא, פרק ו' דיבמות נט, ב).

כך על דרך משל למעלה: מי שלא ראה אור מימיו – אף חושך נדמה לו לאור; אבל בשמקבל מתחלה מהקדוש ברוך הוא, והכיר אותו, כמו שכתוב (דברים ה, לט) "וידעת היום והשבת כי"; והרחיק הרע, וכמו שכתוב "ועשיתם אותם", ואזי "ולא תתורו אחרי כי אשר אתם זונים כי", שדומה לזונה – שאסורה לבעלה – וכך לא יוכל לקבל בתוכו גילוי אלקות אם לא על ידי תשובה. כדאיתא ביומא (דף פ"ו, עמוד ב'): "אמר רבי יוחנן: גדולה תשובה כי⁴⁸, זאת זנית כי, ושוב אלי כי". עיין שם.

46. (תהלים קיט, צו: "לכל תכלה". וברשי"י סיום דבר).

47. (במדבר טו, לט: "והיה לכם לציצת, וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אתם. ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם").

48. (חשם וברשי"י: "גדולה תשובה שדווקא את לא תעשה שבתורה ולא יוכל בעלה הראשון וגו'" (דברים כד, ד), שנאמר (ירמיה ג, א): "לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והתהו לאיש אחר – והשוב אליה עוד? הלא הנוף תתנף הארץ ההיא, זאת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה'").

49. (ישעיהו ס, כו: "ועמך כלם צדיקים").

50. (וזה שלח קעד, א רנו, א ברשי"א מהמקנא: "מצות ציצית, כליל תכלת ולבן, דינא ורחמי בנורא; אשא חורא לא אכיל, תכלא אכיל ושיצי).

אבל אנשים שלא הלכו אחר יראת ה', אינו בחינת זונה – "מי שלא ראה אור כי".

אף באמת הרי נאמר⁴⁹: "ועמך – ישראל – כולם צדיקים", ועל כולם נאמר: "נפשי אויתוך כי", ועם כל זה, הנפקותא הוא, כי יש פנימיות וחיצוניות. וכל מי שנקלט בפנימיותו יותר "קרבת אלקים" – יותר צריך שלא יהיה כמו זונה, אפילו בדקות הענינים כמו בתאוות היתר.

וזהו ענין תכלת – ד"אכיל ושיצי"⁵⁰ הרע דנפש הבהמית שמקליפת נוגה, והיינו, כי כדי להיות "ובערת הרע", "ולא תתורו" – זהו על ידי חוטי התכלת. כי תכלת נקרא "בורסיא דיניא", "דידינין בה דיני נפשות"⁵¹. ומזה יומשך היראה להיות "יראת חטא". וכמו שכתוב שם בפרשת קרח (קע"ח, ב): "אלמלא דינא לא אשתבח בעלמא כי⁵²", עיין שם. ונתבאר במקום אחר (בביאורי זוהר לאדמור האמצעי צד, ג).

ובאמת, עיקר פירוש "יראת חטא" – להתיירא מן החטא; שהרע הוא "מר ממנות"⁵³, כמו שכתוב (דברים ל, טו): "את המנות ואת הרע". והיינו, דכמו שעל ידי קיום המצות תתעלה נפשו מאד – כך לעומת זה על ידי הרעה נאמר (שמואל א' כד, כט): "ראת נפש אויביך וקלענה בתוך כף הקלע". דהיינו קליעה למקום רחוק מאד מאד מאור פני ה', עד שהדין והמשפט הנמשך על החוטא מ"בורסיא דיניא" זהו כמו רפואה לו. כמאמר (חגיגה טו, ב): "מוטב דלידייניה, וליתי לעלמא דאתי", ש"כדאי כל יסורי גיהנם כי⁵⁴". ולכן הדין הנ"ל תכליתו חסד ולא נקמה חס ושלום⁵⁵.

ומזה ימשיך האדם יראה גדולה בנפשו, להתיירא מאד מן החטא, כיון שאפילו "בורסיא דיניא" שלמעלה, "דידינין בה דיני נפשות", זהו טובה עצומה, ו"מוטב דלידייניה", והחטא גרוע יותר. לכן מבחינת תכלת יומשך להיות "ולא תתורו כי".

51. (בזהר חלק ב', תרוימה דף קל"ט, א'. וסוף פרשת שלח, דף קע"ה, א').

52. ("לא הוו ידעי בני נשא מהימנותא עלאה, ולא ישתדלון בני נשא באורייתא, ולא יתקיימו פקודי אורייתא". תרגום: אלמלא הדין לא נמצא בעולם, לא היו יודעים בני אדם אמונה עליונה, ולא ישתדלו בני אדם בתורה, ולא יתקיימו מצוות התורה).

53. (לשון הכתוב קהלת ז, כו).

54. ("אף גם בשביל תענוג גרעון התחתון". לעיל בהר מא, ב).

55. וכמו שנתבאר מזה בדבור המתחיל "החלצו מאתכם" (לקמן משות פו, ב).

בבחינת פנימיות מבחינת תכלת הנ"ל, והוא המשיכת
בחינת יראה. כי הטלית הוא "פרישו דמלכא", "קבלת
עול מלכות שמים", "שום תשים עליך מלך" (דברים יז, טו),
וחוטי התכלת דציצית הם המשיכת בחינת יראה, הנמשך
בנפש, שזהו על ידי בחינת שערות⁵⁹.

וזהו ענין מצות ארבע ציצית – "להיות מסובב במצות
– שני ציצית לפניו, ושני ציצית לאחוריו"⁶⁰:

ה"שנים שלאחוריו": אחד כנגד בחינת "שואלו תחת
לראשי" (שיר השירים ב, ו), והב"ב⁶¹ – "וימינו תחבקני" (שם).
והיינו כנגד בחינת ב' מדרגות ד"תכלת" ו"לכן":
שהתכלת הוא מבחינת גבורה, ונקרא "שואלו", ונקרא
"שואל דוחה", על דרך "ותתצב אחתו מרחוק" (שמות ב,
ד), ואינה דחייה אמיתית⁶². וכדכתיב (ירמיהו לא, ב): "מרחוק
ה' נראה לי", שבחינת חכמה הוא בחינת "רחוק", אך
נמשך ממנו גם בן דחייה ממש לסטרא אחרא, שהמקיף
דתכלת דוחה ומסמא עיני החיצונים.

וזהו מה שכתוב: "ולא תתורו כו' אשר אתם זונים",
שלא להיות בבחינת זונה חס ושלום, והיינו על ידי
המשיכת היראה ופחד ה'.

ובחינת "ימינו תחבקני" הוא בחינת אהבה.
וה"שני ציצית שלפניו" הוא נגד הלב, להמשיך
אורות עליונים אל הלב כו'.

(פירוש: כמו שנתבאר במקום אחר, שיש ב' מיני אהבה:
האהבה הבאה מהשגה מהתבוננות בגדולת ה', ויש אהבה
התלהבות למעלה מהשגתו. והנה האהבה על פי השגה נקרא
"פנים בפנים", כי בפנים יש הכל – שכל, ראייה ושמיעה. מה
שאינן בן אהבה שלא על פי השגה, נקרא "אחור כו'" – כמו
באחור – רק עצמות לבד ועורף; וכמו שאחד דוחף בעורף
ואינו יודע מאין היתה לו זאת כו'.

דמזליהו חזי" כו' (מגילה ג, א).

ומכל מקום, התכלת הוא במלכות, שהוא יראה-תתאה, כי
כן יראה-תתאה שרשה מחכמה ויראה-עילאה – "נעין סופן
בתחלתן".

ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "וזאת המצוה", בענין "ועתה ישראל
מה כו', כי אם ליראה את ה' אלוקיך" (לקמן ואתחנן ט, א).

ועיין עוד מענין תכלת בזה: חלק א', בראשית, דף נ"א, א'. תרומה,
קל"ה, א'.

60. (ראה "פסקי חסידות" הלכות ציצית. שלחן ערוך רבנו חזקוני הלכות ציצית,
סימן ח סעיף י. ושם נסקמו).

61. (והב', "וימינו" – צריך להיות: והב', בחינת "וימינו").

62. וכמו שנתבאר על פסוק "ואימתך לא תבעתני כו'" (איוב יג, כא ושם:
אל). תורה אור מגלת אסתר צח ב).

והנה אמרו רז"ל (חולין פט א): "תכלת דומה לים" – הוא
בחינת מלכות-דאצילות שנקרא ים, "וים דומה לרקיע"
– שהוא בחינת מקיף, וכמו שכתוב בזהר ריש פרשת חיי שנה
4 (קא, א), כי גבי ים כתיב גם בן (מלכים א' ז, כה): "והים" עומד
5 "עליהם מלמעלה"⁵⁶.

והנה כתיב (במדבר ד, ה"ו): "בנסוע המחנה כו' ופרשו בגד
כליל תכלת מלמעלה", דהיינו בנסוע המשכן במדבר,
ששם מדור החיצונים, היו מכסים כלי המשכן בבגדי
תכלת, שהוא בחינת מקיף-דמלכות, והוא מקיף הקשה
ומסמא עיני החיצונים.

והענין: במבואר למעלה, ענין המקיף, שהוא מה
שאינו נמשך ומתלבש בהכלי, מפני שאורו גדול עד
שאין הכלי יכולה להכילו כלל, ולכן הוא מקיף ראש
ורגל באחד. וגם נתבאר לעיל, דשרש כל המקיפים הוא
מהמקיף הגדול, שמקיף כל העולמות בשנה כו'. ולכן
המקיף דוחה ומסמא עיני החיצונים – שיניקת החיצונים
הוא דוקא מחמת ההשתלשלות ב"כלים מכלים
שונים"⁵⁷, שעל ידי זה גם היש יכול לקבל יניקה; מה
שאינן בן על ידי אור-המקיף – הם נדחים מפניו.

אך המקיף האחרון דמלכות הוא בחינת תכלת,
שהוא קשה מכולן; שמפני שהמלכות היא יורדת בבי"ע,
ששם יניקת החיצונים, היו יכולים לשלוט בהשפע, על
בן צריך להיות במלכות דוקא 'מקיף דתכלת' – שהוא
קשה ומסמא עיני החיצונים ביותר.

וזהו תכלת – ד"אכיל ושיצי", "מלך במשפט יעמיד
ארץ" (משלי כט, ד), וזהו שכתוב בזהר פרשת קרח (דף קע"ז,
ב'): "ורוב כסויא דמאני מקדשא, תכלת איהו. בגין
דתכלת הא אוקמוה כו"⁵⁸.

אמנם ענין חוטי הציצית דתכלת הם המשיכות

56. וכמו שנתבאר במקום אחר – בדבור המתחיל "מי מנה" (לקמן בלק
סח, א).

57. (אסתר א, ז).

58. (תרגום: ורב כסויי כלי המקדש, תכלת הם. משום שתכלת הרי בארזה).
ועיין שם בפרשה שלח (דף קס"ג, ב').

59. (ובמקום אחר נתבאר, דתכלת הוא מ'גבורות-דאבא'
ולכן הוא מבחינת 'אימא'. גם נתבאר, דתכלת ולכן הם גילוי
ממקיפים דאבא-ואימא).

והענין, כנודע שיש ד' בחינות: "דחילו ורחימו", ואחר כך
"רחימו ודחילו". נמצא, בחינת אהבה-רבה – זהו בבחינת
בינה, וזהו ענין חוטי הלבן. אמנם יראה-עילאה זהו תכלת,
בחינת גבורה-דאבא, שלמעלה גם מאהבה-רבה; ונקרא גם
בן 'גילוי מקיפים-דאבא' – כי יראה-עילאה זו, הוא בענין
"אבל חרדה גדולה נפלה עליהם" (דניאל י, ז) – "משום

בדבור המתחיל "ואלה המשפטים" (תורה אור משפטים עד, ד), בפירוש
וענין "ונתתי עשב כו" (דברים יא, טו). ענין שם. :

ד ועתה יובן ענין מחלוקת קרח וטעותו:
"אמר קרח: טלית שפולה תכלת כו", ובכתבי
האריז"ל מבואר, דנתקנא קרח על "זקן אהרן" כו – והכל
ענין אחד:

כי הנה ענין כהן גדול נקרא "שושבינא דמטרוניתא",
שהוא המעלה נשמות ישראל – במקורם באור אין-סוף
ברוך-הוא. והיינו על ידי שממשיך להם "אהבה-רבה" –
וזהו ענין "דיקנא דכהנא רבא", וכמו שכתוב (תהלים קלג,
ב) "כשמן הטוב כו זקן אהרן שיוורד על פי מדותיו",
דהיינו שנמשך ו"יורד" על ידו מבחינת "מדותיו" של
הקדוש ברוך-הוא, שהוא "אהבה-רבה" – מבחינת "ורב
חסד".

ולפיכך נמשך דוקא על ידי "זקן אהרן", בחינת
"שערות", שלהיותו מלמעלה מסדר ההשתלשלות על
בן אי אפשר להיות נמשך כי אם על ידי בחינת שערות
דוקא על דרך משל, מה שאין בן האהבה הנולדת
ונמשכת רק מהשכל – שהוא בבחינת השתלשלות.
והוא על דרך שנתבאר למעלה. וזהו ענין "זקן אהרן
שיוורד על פי מדותיו כו", רצונו לומר: המדות שלמעלה
מההשגה כו.

וזהו גם בן ענין חוטי הציצית תכלת ולבן – דחילו
ורחימו עילאין כו. (וב"ב' ציצית שלפניו" – שהאהבה-ויראה
נמשך דרך בחינת פנים, שהוא בחינת השגה, היינו שנמשך
מלמעלה מהחכמה – בחכמה-ובינה כו).

אף בלזים נאמר (במדבר ח, ז) "והעבירו תער", כי מפני
שהלזים הם מסטרא דשמאלא, מבחינת גבורות – על בן
אדרבה, צריך שלא יצא מהם ההמשכה עוד בבחינת
שערות וצמצומים.

(שאם בן, היה זה רבוי כחות הדין. ולכן על זה נאמר (ויקרא
יג, מ) "ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא", וכמו שכתוב
בזהר חלק ג', תזריע (דף מ"ח, עמוד ב') ודף מ"ט, עמוד א'), שעל
שם זה נקרא בן קרח, לפי שהלזים צריך להיות בן. ודוקא
בכהנים, ששרשם מבחינת "ורב חסד", אז השערות הם המשכת
עליונות. ואדרבה, דוקא בבחינת שערות לכד יכול להיות
הגילוי וההמשכה מבחינה זו, שאם לא בן לא יוכלו להכיל; מה
שאינן בן בלזים אין צריך להיות שערות כו⁶⁵.

והנה, לבוא להשגה יותר גדולה, שהיא "פנים בפנים",
צריך מקודם להיות "אחור באחור", היינו להתלהב לבו
למעלה מכפי ערך השגתו כו, ועל דרך זה יש לומר ענין ה"ב'
ציצית שלאחוריו".

וזהו בחינת "קוצי דשערי שמכה מאחוריו כו", שהאהבה
ויראה למעלה מהשגתו, ומזה יבא להשגה יותר גדולה.
ואהבה ויראה הן הב' ציצית שלפניו כו.

ועוד יש לומר: בחינת "אחור ופנים" נקרא 'אתכפיא'
ונתהפכא⁶³. וכך, מבחינת "ב' ציצית שלאחוריו" יומשך הכח
לבוא לבחינת אתכפיא, בחינת "לעשותה, לאהבה" (דברים יא,
כב) ועל ידי זה אחר כך יבא לבחינת "אהבה בתענוגים", וזהו
ענין ה"שני ציצית שלפניו"⁶⁴.

והנה מעלת אהבה-ויראה הנמשך על ידי הציצית,
הוא שיש אהבה-ויראה על פי השתלשלות – שהמדות
נמשכים מהשכל. אמנם יש אהבה-ויראה שלמעלה
מסדר ההשתלשלות, מבחינת "ורב חסד" כו ויראה-
עילאה – וזה נמשך על ידי הציצית, ולכן הם בחינת
חוטין, שנקראים שערות. וכמו שנתבאר לעיל, שלהיות
גילוי בפנימית מלמעלה מסדר ההשתלשלות הוא על
ידי בחינת שערות דוקא, וזהו ענין חוטי הציצית
בנ"ל⁶⁵.

**(קיצור. ענין תכלת – לשון "תכלה", שמכלה ומבער הרע
דהנפש-הבהמית, לקיים מה שכתוב "ולא תתורו", ושלם להיות
בחינת "אתם זונים" אפילו בדקות ותאוות היתר, כי
מהתבוננות בענין "כורסיא דדינא" יומשך יראת-חטא.**

"ותכלת דומה לים" – מלכות-דאצילות, וים דומה לרקיע"
– מקיף. ותכלת – 'מקיף דמלכות' – דוחה ומסמא עיני
החיצונים. ולכן במסע בלי המשכן בתיב: "פרשו בגד כו תכלת
כו". וחוטי תכלת דציצית – המשכת יראה.

וענין "ב' ציצית לאחוריו" – "שמאלו תחת לראשי, וימינו
תחבקני". וב' ציצית לפניו כו.

ודרך כלל, אהבה-ויראה הנמשך על ידי הציצית מבחינת
אהבה-ויראה עילאין, שלמעלה מסדר ההשתלשלות. ולכן
נמשך על ידי חוטי הציצית דוקא, "ושער רישיה בעמר נקא".
וברבות נשא פרשה י"ד איתא: "מפני שתכלת דומה
לעשבים, והעשבים דומים לים כו", ועיין שם עוד הרבה
בחינות עד "כבוד".

יש לומר פירוש "דומה לעשבים" – על דרך מה שנתבאר

65. ועיין מה שנתבאר על פסוק "ועשית ציין כו" (תורה אור פג, א ואילף).

66. וכעין זה נתבאר למעלה – פרשת אמור, על פסוק "ונקדשתי בתוך
כו". בענין מה שכתוב בנזיר "קדוש יהיה. גדל פרע כו". עיין שם (לא,
א ואילף).

63. כמו שנתבאר בדבור המתחיל "זכור" דעמלק (תורה אור נכור פד, ד).

64. ועיין מה שנתבאר: בדבור המתחיל "ואהיה אצלו אמן", בענין
"אחור וקדם צרתני" (לעיל במדבר יח, ב). ובדבור המתחיל "ביום השמיני
שלח" (לקמן שמיני עצרת פו, א).

ההמשכה הנמשך דוקא על ידי השערות, ולכן יוכל הוא
גם בן להיות בה' גדול. אף על פי שכלים אי אפשר
להיות המשכת קדושה עליונה מבחינת שערות – מטעם
הנ"ל – הרי אמר: טלית שכולה תכלת אינה צריכה כלל
לחוטין!

(70) ושרש הענין במחלוקת קרח יש לומר: כי הנה לעתיד
יהיו הלויים כהנים. כמו שכתוב ב"לקוטי תורה מהאר"ז"ל,
ב"חוקאל", כי אז יתעלה בחינת הגבורות. ולכן אמרו רז"ל פרק
ט' דשבת (פט, ב), שלעתידי יאמרו ליצחק (ישעיהו סג, טז): "כי אתה
אבינו". ופירש ב"לקוטי הש"ס מהאר"ז"ל שם: דהיינו
שהגבורות יהיו עיקרים, על ידי בירור עולם התהו, והחסידים
יהיו טפלים להם.⁷¹

ועל דרך זה פירש האר"ז ל המשנה פרק ה' דאבות: "כל
מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים כו' – זו מחלוקת
שמאי והלל".

והקשו על זה: איך ראוי לומר על מחלוקת – שיתקיים,
והרי אי אפשר להתקיים אלא אחד מן הדעות, ומלת
"מחלוקת" בוללת השני צדדים?

ותירצו: משום ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים", ויש לדברי
בית שמאי גם בן שרש למעלה באצילות, רק שאין הלכה כן.⁷²
ואין זה תירוץ מספיק על לשון "סופה להתקיים".

אכן האר"ז ל פירש: שלעתידי בזמן המשיח תהיה הלכה
כבית שמאי,⁷³ וזהו "סופה להתקיים" ממש. ולכן רצה קרח
לעשות גם עכשיו מהגבורות עיקר.

וזהו ענין "טלית שכולה תכלת ואינה צריכה לחוטין" שהם
המשכות, שהוא מבחינת חסד; ואף חוטי התכלת הוא כענין
אור החסד בכלי הגבורה, כי החוט זהו ההמשכה כו'.⁷⁴

אף באמת שגה בראיה.⁷⁵ כי הנהגה זו אי אפשר להיות כי
אם אחר שלימות הברורים שמעולם התהו, שהוא בחינת
גבורה, כשיתבררו הסיגים לגמרי. והרי אז גם היצר הרע
שמבחינת גבורה יתהפך להיות "טוב מאד".

מה שאין בן עכשיו, "היום לעשותם", מהגבורות יש יניקה
לחיצונים. וזהו ענין היצר הרע כו'. ולכן החסידים הם עיקר,
והגבורות, אפילו דקדושה, צריכים להיות טפלים לגבי

ואף על גב דתכלת הוא גם בן גבורה, ואף על פי בן
אדרבה, חוטי תכלת דציצית הוא המשכת קדושה עליונה – לא
דמי. דהא "תכלת" – עמרא הוא⁶⁷ – צמר לבן, שהוא מבחינת
"שער רישיה כעמר נקא", שהוא אדרבה אמינות החסד, רק
שצבע בגוון תכלת. והיינו גם בן גבורות דאבא, שהם גבורות
ממוקדות, "יראת ה' – לחיים" (משלי יט, כג), וגם אור אבא דוחה
החיצונים.⁶⁸

מה שאין בן הלויים, הם בעצם בחינת גבורה. והיינו גם בן
גבורות דאימא, אשר מ"בינה" דינין מתערין, ואף על פי שהם
גם בן גבורות עליונות דקדושה, לעורר הרנה והתשוקה כו',
מכל מקום, ביון דמשם "דינין מתערין" – צריך להיות "והעבירו
תער כו'".⁶⁹

וזה היה קנאתו על אהרן – שהוא בחינת "שושבינא
דמטרוניתא", שמבחינת "זקן אהרן", ו"שערות דכהנים"
נמשך קדושה עליונה, המשכת אהבה ויראה לנשמות
ישראל. וכלים אדרבה – "והעבירו תער כו'" – שאין
יהם המשכת בחינה זו. ומפני שלא היה אצלו בחינת
המשכה זו על בן חלק עליו על זה, ואמר שאין נצרך
כלל לבחינת שערות וחוטי דציצית, שהשערות וחוטין
הוא ההמשכה בבחינת צמצום.

ולכן שאל: "טלית שכולה תכלת כו'", פירוש: שהוא
אמר שהעיקר הוא התכלת. כי תכלת הוא גם בן בחינת
גבורות כנ"ל – "אכיל ופצי כו'". ואמר שהעיקר הוא
ה"טלית שכולה תכלת", דהיינו המקיף שהוא המסמא
עיני החיצונים כנ"ל, ושהוא "פטור מן הציצית" שהם
החוטין והשערות הממשיכים האורות בבחינת פנימיים.
ואמר שאינו צריך כלל להמשכה זו, כי הרי המקיף
עצמו גבוה יותר מהחוטין ואור פנימי הנמשכים ממנו,
(וגם כמו שנתבאר לעיל, דשרש כל המקיפים הוא מבחינת
המקיף הגדול, שלמעלה מה"קו חוט" כו').

ואיך יתכן שבהטלית והמקיף עצמו לא יהיה המצנה
כי אם רק כאשר נמשך ממנו חוטין, שהם רק המשכה
מצומצמת לגבי המקיף עצמו כו'!

והיתה פונתו, שבוה יחלוק גם בן על בהונת אהרן;
דכשאיין צריך לחוטי הציצית, כמו בן אין צריך לבחינת

67. (יבמות ד, ב).

68. כמו שכתב ב"עין חיים" בדורש הנגעים.

69. וענין מה שנתבאר לעיל, בדבור המתחיל "בהעלותך את הנרות",
בענין קרבת הנשיאים והעלאת הנרות דאחר, שאמרו רז"ל: "שלך
גדול משלכם כו'". ענין שם (לב א ואילף).

70. וב"מגיד מישרים" פ'שט קרח איתא גם בן על זה. וצריך להיות:
על דרך זה. אבל בגוף כתב יד קדש 1122: על זה.

71. וכמו שכתב הרמ"ז פ'שט עקב (בדף רע"א, סוף עמוד א').

72. כמו שכתב ב"מדרש שמואל", באבות שם.

73. כמו שכתב ה"מקדש מלך" (פ'שט בראשית, דף י"ז, עמוד ב').

74. וענין מה שנתבאר במקום אחר, בענין פ'רשה שניה
דקריאת שמע, שהיא בחינת גבורה, ואף על פי בן יש בה
שם ע"ב, שהוא בחינת חסד.

75. (שגו בראיה. – ישעיהו כח, ז).

36 שהטלית רומז להמקיף, שגדלה מעלתו במאד מאד על
37 קדושת הציצית שהן נימין ואור פנימי הנמשכים ממנו,
38 כמו שנתבאר לעיל;

39 מכל מקום היא הנותנת, שמפני גודל מעלתו שהוא
40 אור גדול לאין קץ ממש, על בן אין⁷⁶ יכולה המשכה זו
41 להתגלות למטה כלל להתלבש בטלית הגשמית. אבל
42 הציצית, לפי שהם מבחינת 'נימין', ואור פנימי הנמשכים
43 ממנו על ידי צמצום בבחינת שערות, לכך יוכלו
44 להתלבש ממש בציצית הגשמיים.

45 ולכן אפילו "טלית שכולה תכלת", ותכלת דומה
46 לים" הוא ים החכמה", יום דומה לרקיע", שהוא
47 בחינת מקיף, אף על פי כן "חייב בחוטי ציצית דתכלת",
48 שהם נימין, ואור פנימי הנמשך משם שיאירו ללב
49 בבחינת פנימית. כי "האומר אין לי אלא תורה – אפילו
50 תורה אין לו"⁸⁰, וצריך להמשיך יראה ואהבה מלמעלה,
51 על ידי הציצית שהם השערות כו.

52 (וזהו "ויקח קרח בן יצהר" (במדבר טו, א): שלקח לו לטענה
53 היותו "בן יצהר" שהוא שמן.

54 והענין:

55 כי הנה מבואר לעיל פירוש מה שכתוב "בשמן הטוב על
56 הראש כו", וכן אהרן כו", והוא מוחין דאבא (בפרשת ויקרא דף
57 ז', עמוד ב'), ושרשו מההשפעה הנמשך מיסוד דעתיק על
58 גלגלתא דאריך אנופין⁸¹.

59 ולכן הוא עליון על כל המשקים, כי יין – מוחין דאימא,
60 ההעלם השייך לגילוי, אבל מוחין דאבא הוא מה שלמעלה
61 מסדר ההשתלשלות, ששרשו מעתיק שהוא "חוד, ולא בחושבן"
62 העשר ספירות כו⁸².

63 והנה בחינת שמן זה, הוא הנמשך על ידי מעשה המצות,
64 שנקרא (משלי ו, כג) "כי נר מצוה"⁸³. אך על ידי המצות הוא
65 עדיין בבחינת מקיף. ושיבא לידי גילוי – זהו על ידי החכמה,
66 בחינת "ותורה אור" (שם) שהוא גילוי "טעמי מצות". שהאור
67 אינו מאיר אלא על ידי השמן שבגר; והשמן עצמו אינו מאיר
68 כי הוא בחינת "לשון חושך סתר" (תהלים יח, יב), שהוא בחינת
69 כתר ורצון העליון – שלמעלה מההשגה. אלא שמאיר לגילוי
70 על ידי אור החכמה.

1 החסדים. ולכן הלכה ב"בית הלל" דוקא, אף שמחלוקת שמאי
2 היה לשם שמים, אף על פי כן "בית שמאי במקום בית הלל –
3 אינו משנה" (ברכות לו, ב ופס נסמן).

4 וזהו שאמרו רז"ל פרק קמא דשבת, דף י"ז: "ואותו היום היה
5 הלל כפוף כו", והיה קשה לישראל כיום כו" – דלכאורה הדמיון
6 תמוה.

7 אלא שהוא מטעם הנ"ל. רק לעתיד דוקא, הוא שיתעלה
8 הגבורות. והיינו דוקא אחר שנכנעו להחסדים. וזהו ענין "בית
9 שמאי"⁷⁶. מה שאין כן קרח שלא נכנע, לכן היה לו מפלה
10 כו⁷⁷ :

11 קיצור. (ענין בהן גדול, וכן אהרן" להמשיך אהבה רבה, הוא
12 קרוב לענין ההמשכה שעל ידי חוטי הציצית. ולפי שכלוים
13 נאמר "והעבירו תער" על בן חלק על זה ואמר: טלית שכולה
14 תכלת אינה צריכה כלל לחוטי הציצית – שהם בחינת שערות
15 כו, כדי שעל ידי זה יהיה הוא יש ודבר, אף שאין בו בחינה
16 הנ"ל.) :

17 ה והשיב לו משה רבינו עליו השלום: כי אפילו טלית
18 שכולה תכלת, צריך וחיוב דוקא לעשות חוטיין.

19 יען, כי עיקר סוד התורה ומצות הוא להמשיך גילוי
20 אור אין סוף ברוך הוא למטה. וכמאמר: "אם רץ לבך –
21 שוב לאחד" ולא די בבחינת רצוא לבד, שזהו בחינת
22 לויים כו; וכדי שיהיה ההמשכה והגילוי למטה בבחינת
23 אור פנימי מלמעלה מהשתלשלות, הוא דוקא על ידי
24 החוטיין, שהם המשכת אורות אל הלב בבחינת פנימיים.
25 ואף על פי שהחוטיין הם בחינת צמצומים, הרי כן
26 היא המדה: שלהיות המשכה עליונה מלמעלה מסדר
27 ההשתלשלות בבחינת פנימיות, אי אפשר כי אם על ידי
28 שערות וחוטיין כו, ואם לאו לא יומשך כלל בבחינת
29 המשכה וגילוי למטה. (והרי תכלית הבריאה הוא "לשבת
30 יצרה" (ישעיהו מו, יח) "להיות דירה בתחתונים", שיהיה הגילוי
31 מלמעלה למטה⁷⁸, וישאר בבחינת העלם ובבחינת מקיף
32 לבד. והעיקר הוא, שיומשך בבחינת גילוי, והיינו על ידי
33 חוטי הציצית דוקא.

34 ולכן אין בהטלית שום קדושה כלל, ומותר
35 להשתמש בו דברי חול, מה שאין כן בציצית – אף

81. עיין ובהר"ו בקדושת אומר דף פ"ח, סוף עמוד ב'. ובפירוש הרמ"ז לשם.

82. (תיקוני זוהר בהקדמה, "פתח אליהו"). וכמו שנתבאר במקום אחר, בפירוש "אל עליון" – בחינת 'סובב כל עלמין' (לקמן ראש השנה סא, א).

83. כמבואר ב"תורה אור" פרשת מקץ: בדבור המתחיל "ענין חנוכה" (לב, ב ואילך). ובדבור המתחיל "ראיתי והנה מנורת זהב" (שם לד, ד ואילך).

76. ועיין ביבמות (דף י"ד עמוד א').

77. ועיין בהר"ו חלק א', בראשית, דף י"ז. ובפרשת ויחי, דף ר"ג, עמוד א'.

78. ועיין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "בפרשת נסכים כתיב" (לעיל שלח מ, א ואילך).

79. (אין – כן הוא בדפוסים ובכתב יד מעתיק. וצריך להיות: אינה).

80. (יבמות קט, ב).

אך באמת טעה בזה, דהשמן עצמו אי אפשר להגיע כלל, כי הוא "ישת חשך סתרו", ואי אפשר להיות ממנו שום גילוי, כי אם אחר שנמשך על ידי השערות דוקא, בחינת "עמר נקא", שהוא בחינת "עמרם" כנ"ל.

וזהו ענין אהרן – בחינת "נראה אור" (תהלים לו, י) – אותיות אהרן, שבו ועל ידו דוקא "נראה אור", והוא נמשך מבחינת "שמן למאור" (שמות כה, י) – מקור האור. אבל עם כל זה השמן בעצמו אינו מאיר כלום, כי אם על ידי האור, הוא בחינת חכמה שיונק על ידי שערות ד"עמר נקא" הנ"ל.

מה שאין בן "קרח" – בחינת "קרח" שאין בו בחינת שערות, לא יוכל להמשיך כלום מבחינת "שמן הטוב".

ולכן אדרבה נהפוך הוא, דמשה ואהרן דוקא נקראו (וכריה ד, יד) "שני בני היצחק", כמו שכתוב ברבות בא, ריש פרשה ט"ו, לפי שבהם ועל ידם דוקא נמשך בחינת "כשמן הטוב כו". כמו שכתוב (תהלים קלג, א-ב) "מה טוב ומה נעים, שבת אחים גם יחד [...] כשמן הטוב כו", דקאי על משה ואהרן – כמה שאמרו רז"ל⁸⁶. והיינו לפי שהם מבחינת ב' מזלות – "ינוצר", "ונקה" שבהם ועל ידם דוקא, נמשך בחינת "שמן הטוב"!).

וגם בתחלת אצילות העולמות היה צמצום, ונמשך האור בבחינת 'קו וחוט' דוקא, כדי שעל ידי זה יוכל להיות המשכת אור אין-סוף בפרך-הוא בבחינת גילוי בפנימית כו. מה שאין בן אם לא היה נמשך בבחינת קו לא היה יכול להיות שום גילוי למטה.

וגם כל העגולים והמקיפים אינן נמשכים מאור אין-סוף אלא על ידי ה'קו וחוט', שהוא אור-פנימי, ונמשך על ידי צמצום ומקום פנוי מקודם כו. ואחר כך נמשך בחינת הקו, ואז ממנו דייקא מתעגלים העגולים והמקיפים כו. ואם לא בן לא היה יכול להיות שום המשכה⁸⁷.

וכמו בן בחוטי הציצית עצמן, ששרשן מבחינת שער רישיה בעמר נקא. והרי איתא ב"עץ חיים", שער אר"י אנפיו, פרק ה': "יש בחינת שערות מעולין – מן הלכנוניות כו". [כן הוא ב"מבוא שערים", שער ג', חלק ב', סוף פרק ט': "לפי שהשערות הם ווין, ונמשכים מתפארת-דעתיק כו".]

וגם, כי הרי מבואר למעלה שחוטי הציצית זהו ענין אחד עם "זקן אהרן", שלכן קרח שחלק על כהונת אהרן

וזהו "ואספת דגגך ותירושך ויצחקך" (דברים יא, יד) פירוש:

"דגגך" – הנגלות שבתורה שנקרא חטה, "לכו לחמו בלחמי" (משלי טו, ה)

"תירושך" – בחינת "נכנס יין יצא סוד", שהוא "זין דאורייתא". והוא כמו "גופא דאורייתא" ו"נשמתא"⁸⁴,

"ויצחקך" – הוא "רזא דרזין", בחינת "נשמתא לנשמתא", ובענין "טמירא דכל טמירין", שגם מבחינת ההעלם הוא נעלם. כענין "כי גאה גאה" (שמות טו, א).

וכמו שנתבאר בביאור על פסוק "בהעלותך", בפירוש "שמן משחת קדש" (שמות לו, כה), שבחינת "קדש-העליון" הוא חכמה-עילאה, והשמן מושח את הקדש, כי הוא 'מוחא-סתימאה דעתיקא'. אשר אבא יונק ממזל השמיני שבו נמשך הארה מבחינת "שמן דמוחא-סתימאה". וזהו ענין "כשמן הטוב כו" זקן אהרן.

ולכן הוא "בן עמרם" דפירש דרח"ו, הובא ב"מקדש מלך", פרשת שמות (דף י"א עמוד ב'), שהוא מענין "עמר נקא". כי הוא אבא דיניק ממזל הח'. עיין שם.

וקסבר קרח, שאביו שהוא "שמן", אם בן הוא מוחא-סתימאה, שלמעלה מבחינת אהרן שנמשך רק בהארה ממנו, הנמשך על ידי שערות כו. ועם היותו מגבורה, הרי במוחא-סתימאה מלוכש בגבורה-דעתיק, ומגבורה זו – עיקר שרש היחוד, שהוא השפעת השמן כו.

ועיין בהרמ"ז פרשת אמור שם: "שמן משחת קדש איהו מסטרא דשמאלא, דאתמר בה: 'וקדשת את הלויים' – היינו גבורה דעתיק-יומין שבמוחא-סתימאה". אם בן הוא למעלה ממשה ואהרן, שהם בחכמה-יבנה דאצילות, שמקבלים רק ממזלות דמוחא-סתימאה. וכמו השערה שאינה ערוף לגבי עצמיות המוחין⁸⁵.

וזהו ויקח קרח בן יצחק: שלקח לו לטענה היותו "בן יצחק". ורצונו לומר: שאף לו יהא שבאצילות החסדים גבוהים מהגבורות, אמנם היותו "בן יצחק", בחינת "שמן", מוחא-סתימאה, הרי שם הגבורות גבוהים יותר, על דרך שיאמרו ליצחק "כי אתה אבינו", פנימיות-אבא; ובמשה נאמר (שמות לו, כג): "ופני לא יראו", וזהו "להצהיל פנים משמן" (תהלים קד, טו) – ועל בן סבר שהוא בגבורה שלו, יגיע למעלה ממשה ואהרן כו.

84. הנזכר ובהורו בפרשת בהעלותך (דף קנ"ב, עמוד א').

85. ועיין ברעיא מהימנא ריש פרשת כי תשא, גבי "במי מתקדש על פי בית דין", ובפירוש הרמ"ז שם.

86. (בהוריות פרק ג', דף י"ב, עמוד א'. ובברכות: פרשה קרח. ובפרשה

ויקרא, סוף פרשה ג').

87. ועיין מה שנתבאר במקום אחר בענין "הרועה בשושנים" (שיר השירים ב, טו): "אל תקרי שושנים אלא שושנים כו" (לקמן ראה לג, ד).

ה'סובב כל עלמין' שלמעלה מהקו כו', שהמקיף יתגלה
בבחינת פנימי. והיינו דוקא על ידי שנמשך תחלה גילוי
אור פנימי מבחינת הקו, אזי דוקא יוכל להיות לעתיד
לבא גם בן גילוי המקיף, מה שאין בן אם לא היה נמשך
תחלה גילוי זה כו'.

וזהו "ואמר ביום ההוא, הנה אלקינו זה קנינו לו"
(ישעיהו כה, ט). שעל ידי שהמשכנו אותו בבחינת קניין, על
ידי ההמשכות שעל ידי תורה ומצות, שהם שלשה קניין:
תורה ועבודה וגמילות חסדים⁸⁷ – על ידי זה יהיה
נגלה אחר כך אור המקיף עצמו – שלמעלה מהקו⁸⁸.

וזהו מאמר רז"ל בשיר השירים רבה על פסוק (שיר
השירים ה, ב) "אני ישנה", "פתחי לי פתח אחד של תשובה
כחודה של מחט, ואני פותח לך פתחים שיהיו כו'". ועיין
שם בילקוט; ובזהר חלק ג' פרשת אמור (דף צ"ה, א'): "ואני
אפתח לך תרעין עילאין", ובמקום אחר אמרו: "ואני
אפתח לך בפתחו של אולם".

פירוש: שכל האתערותא דלתתא שבעולם נקרא רק
"פתח בחודה של מחט" לגבי אור איין סוף ברוך הוא
ה'סובב כל עלמין', שאין ערוף אליו כו'. כי בפתח זה אי
אפשר להיות נמשך – רק מבחינת ה"קו וחוט" הנמשך
מאור איין סוף ברוך הוא. וזהו פירוש "בחודה של מחט"
– על דרך משל – שבו נמשך החוט.

וזהו ענין "בן פורת יוסף" (בראשית מט, כב). פורת אותיות
תופר, דהיינו שמחבר בחינת ב"ע לאצילות, שיהיה
הגילוי למטה כמו למעלה⁸⁹. וזהו ענין המשכת הקו
וחוט מאור איין סוף גם למטה. וזהו על ידי "פתח של
תשובה ומעשים טובים".

והנה, עם היות שהוא רק בחינת "בחודה של מחט",
המשכת הקו כו', אף על ידי זה דוקא "אפתח לך
בפתחו של אולם", והוא גילוי אור איין סוף ברוך הוא
ה'סובב כל עלמין ממשי.

ומכל זה יובן ענין מה שהשיבו משה רבינו עליו
השלום, שהעיקר הוא בהמשכת חוטי הציצית דוקא –

חלק גם בן על מצות ציצית. וזקן אהרן זהו בחינת י"ג
תיקוני דיקנא' אשר שם י"ג מדות הרחמים. ומבואר
במקום אחר, שבי"ג תיקוני דיקנא' מאיר ונמשך הארה
שלמעלה מעלה מהשתלשלות. שהרי י"ג מדות
הרחמים הוא בחינת "נושא עון", לכפר על פגם וחסרון
המשכת המקיפים שנמשכים על ידי המצות כו'. ועל
כרחק צריך לומר, שמאיר בהן הארה שלמעלה
מהמקיף.

וכן הוא ב"מבוא שער" שער ג', חלק ב', סוף פרק ה',
בענין "רישא, תנינא דאריף – שמתלבש בי"ג תיקוני
דיקנא, ולא באברים – לרוב העלמו" כו'⁸⁸.

ועיין מה שנתבאר סוף דבור המתחיל "את שבתותי תשמרו"
(לקמן בפר מז, ד). בענין פירוש "אני הו"ה", דפירושו: "אני"
הוא עצמותו יתברך, עם שם "הו"ה", שהוא מה שמאיר
על ידי צמצום, בחינת יו"ד כו' – בולא חד ממשי.

וכמו שכתוב לעיל, בשם בראשית רבה פרשה ד':
"הו", כשהוא רוצה – "הלוא את השמים ואת הארץ אני
מלא" (ירמיהו כג, כד), וכשהוא רוצה היה מדבר עם משה
מבין שני בדי הארז⁹⁰. ועיין שם [משל לזה]⁸⁹.

וזהו שאמרו: "צמצם שכנינו בין שני בדי ארז", הרי
שזה נקרא צמצום לגבי איין סוף ברוך הוא – ועל ידי זה
עיקר הגילוי, עד שהכלי לגילוי בחינה זו דייקא נקרא
קדש הקדשים, ומכל מקום בא הגילוי על ידי צמצום
דוקא⁹⁰.

ועוד זאת, כמו שנתבאר בפרשה וישלח, בדבור
המתחיל "ויקח מן הבא בידו מנחה" (בראשית לב, יד):
ו"יעקב" – יו"ד עקב כו'. הגם שיו"ד היא הארה
מצומצמת כו'. עיין שם – שצריך להיות בחינה זו דייקא;
ועל דרך זה נתבאר על פסוק (תהלים קית, ח) "טוב לחסות
כו'" (לקמן שמיני עשרת צא, א). כי העיקר שיהיה "הו"ה לי כו'".
עיין שם.

והנה, על ידי שנמשך עתה הגילוי בבחינת "קו" על
ידי התורה ומצות, יהיה אחר כך לעתיד לבא גילוי אור

עו, ג ואילך. ביאורי הזהר לאדמו"ר הצמח צדק.

91. (אבות א, ב).

92. וכמו שנתבאר במקום אחר – בפרשת ויקרא, גבי ענין העבודה
ומצות תלמוד תורה (ביאור "ולא תשביח" לעיל וקרא ה' ריש עמוד א').

93. כמו שנתבאר במקום אחר על פסוק "לעשות ה'ש" כו'" (לקמן ראה
בג, א).

88. ועיין מה שנתבאר מזה בביאור על פסוק "שוש אש"ש" (לקמן
נצבים מט, ד). ומה שנתבאר סוף דבור המתחיל "כי הקרים ימוש",
בענין "מאי פרי – מצות" (לקמן תצא מא, א).

89. (נוסף בגוף פתב יד קדש 1122).

90. ועיין מה שנתבאר מענין יו"ד דשם. בדבור המתחיל "שירי אשתך"
(תורה אור יג, ב). ובמקום אחר, על פי מאמר הזהר (חלק ג', פרשה
אחר, דף ע"ט): "הביאו עלי כפכה כו'" (ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי

1 אֲשֶׁר זֶהוּ הַתְּכֵלִית וְהִיכּוֹלֶת שְׁאִפְשֶׁר לְהַמְשִׁיךְ עִתָּהּ, וְעַל
2 יְדֵי זֶה מִמִּילָא לְעִתִּיד "וְאֵנִי אֶפְתָּח לָכֶם כו" 94.
3 קוֹצוֹר. שְׂכָדִי שִׁימוּשׁ הַגִּילּוּי בְּבַחֲנֵינִי פְּנִימִיּוֹת צָרִיךְ
4 לְהִיזוֹת עַל יְדֵי צִמְצוּם וְהַמְשָׁכַת קוֹ. וְלָכֵן בְּחוּטֵי הַצִּיצִית
5 אֶסּוֹר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, מִה שְׁאִין בֵּן בְּהַטְלִית, וְעַל דֶּרֶךְ זֶה
6 אָמְרוּ רַז"ל: "כָּל הָאוֹמֵר אֵין לִי אֱלָא תוֹרָה כו" 95. וְזֶהוּ
7 "פְּתַחֲחִי לִי פֶתַח – שֶׁל תְּשׁוּבָה – בְּחוּדָה שֶׁל מַחֲטָא".
8 "בֵּן פּוֹרֵת יוֹסֵף". וְעֵנִין "בֵּן יִצְהָר" – שְׁמֵן, מְקוֹר "מוֹחִין
9 דְּאָבָא". וְעֵנִין "דִּגְנָף תִּירוּשָׁף וְיִצְהָרֶךְ". וְאַהֲרֵן נִמְשָׁךְ

10 מִבַּחֲנֵינִי הָאֵרֶת מוֹחָא־סְתִימָאָה שְׁבִמְזֻלוֹת, "וְנוֹצֵר",
11 "וְנִקְהָה".
12 וְלִקְרַח טַעַן שֶׁהוּא "בֵּן שְׁמֹן" עֲצָמוֹ. אִךְ בְּאֵמַת הַשְׁמֵן
13 עֲצָמוֹ הוּא "יִשֶׁת חֲשָׁף סִתְרוֹ", וְאִי אֶפְשֶׁר לְהַמְשִׁיכוֹ בִּי
14 אִם עַל יְדֵי "שִׁיּוּרָה עַל הָרָאשׁ", בַּחֲנֵינִי "וּשְׁעֵר רִישִׁיהָ
15 כְּעֶמֶר נָקָא", וְכֵן "עַל הַזֶּקֶן". וְזֶהוּ דוֹקָא עַל יְדֵי מוֹשֶׁה
16 וְאַהֲרֵן, כְּמוֹ שֶׁתּוֹבָב: "מִה טוֹב וּמִה זָעִים שָׁבַת אֲחִים גַּם
17 יָחַד, כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב כו" .:

94. וְעֵינִי בְּרִבּוּת סֵדֶר לָךְ לָךְ סוֹף פְּרָשָׁה מ"ג, גְּבִי "אִם מַחוּט וְעַד כו",
"מִה יָפֹו פְּעֻמָּיָךְ בְּנִעְלִים".

וְעֵינִי בְּזִהָר חֶלֶק א' וְיָגֵשׁ (דָּף ר"ז עמוד ב'), בְּעֵינִי "חוּט שֶׁל חֶסֶד",
וּבְפִירוּשׁ הַרַמְ"ז שֵׁם. (חֶלֶק ב', תְּרוּמָה, קמ"ט, א'. חֶלֶק ג': וְיִקְרָא כ"ג
ב'. כ"ה סוֹף עמוד א' – עמוד ב'). וּבְפִירוּשׁ אַהֲרִי (דָּף ס"ד, סוֹף עמוד
ב'). וְכִּי מְקַדֵּשׁ מְלָךְ שֵׁם.

וְעֵינִי בְּפִירוּשׁ נִשְׂא (קל"ד, עמוד א'): "הָאִי חוּטָא וְיִקְרָא קְדִישָׁא כו".
וּבְמִשְׁנֵה סוֹף פֶּרֶק קָמָא דְּקִדּוּשִׁין: עַל זֶה נֶאֱמַר (קֹהֶלֶת ד, יב): "וְהַחוּט
הַמְשׁוּלֵשׁ כו".

וְעֵינִי מִה שְׁנִיתָבְאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר, עַל פִּי מֶאֱמַר הַזֶּהר חֶלֶק א' פְּרָשַׁת
וְיִשְׁלַח (דָּף קע"ה, ב') בְּעֵינִי "כִּי יִשְׁרִים דְּרָכֵי ה'" (בִּיאֲוִרִי הַזֶּהר וְיִשְׁלַח).

וְעֵינִי בְּ"תוֹרָה אוֹר" (לב, ב) סוֹף דְּבִיּוֹר הַמִּתְחִיל "וְהִיא מִקֵּץ", מִה
שְׁנִיתָבְאָר בְּפִירוּשׁ מֶאֱמַר רַז"ל (פֶּרֶק ב' דְּחִיגָה י"ב ב') "חוּט שֶׁל
חֶסֶד מְשׁוּךְ עָלָיו בְּיוֹם".

וּמִזֶּה יֵשׁ לְהַעֲבִיר לָמָּה שֶׁתּוֹבָב (בַּמִּדְבָּר טז, ד): "בְּקֶר וְיִוֹדַע ה'" –
בְּקֶר דוֹקָא. וְעֵינִי מִעֵינִי "בְּקֶר וְיִוֹדַע" – בַּמִּדְבָּר. וּבְזִהָר חֶלֶק ג': פְּרָשַׁת
קֹרַח (קע"ו, ב') וּבְפִירוּשׁ בְּלֶק (דָּף ר"ד, עמוד ב'), עַל פְּסוּק "בְּקֶר
אֶעֱרֹךְ לָךְ וְאֶצְפֶּה".

וְאֶפְשֶׁר לִזְמַר, דְּלָכֵן לְעֵינִי חוּטֵי הַצִּיצִית קִיִּימָא לָן גַּם בֵּן
דְּ"בִסּוֹת לִילָה פְּטוֹר מִן הַצִּיצִית", כִּי עֵיקַר הַמְשָׁכַת חוּט שֶׁל
חֶסֶד הוּא מִבַּחֲנֵינִי "מִנְדַּת יוֹם כו".

95. ("אֶפִּילוֹ תוֹרָה אֵין לוֹ").

ב.

הוֹד כ"ק אַדמו"ר מֶרְנָא וּרְבִנָּא דּוֹבְעֵר – אַדמו"ר הָאֲמַצְעִי

שְׁעֵרֵי תְּשׁוּבָה

18 בַּעֲצֵם הוּא בַּח' אֵין דַּח"ע כְּמוֹ וְנַחֲנוּ מִה וְלִכְךָ א' יֵהב
19 חֲכַמְתָּא לַחֲכִימִין דַּח"ע מִה בַּעֲצֵם אֵינוּ שׁוֹרָה רַק
20 בְּבִיטוֹל הִישׁ דּוֹק' וְכַמְאֲרֻז' לֹא בִים בְּמִי שְׁמַרְחִיב
21 דַּעְתּוֹ כו' וְכַמְ"שׁ בְּמ"א. וְזֶהוּ עֵיקַר הַהִפְרָשׁ בְּנִשְׁמוֹת
22 בֵּין בְּהִיוֹתָם בְּשִׁרְשָׁם וּמִקּוֹרָם עֵדִיין שֶׁהוּא בַּעֲצָמוֹת
23 אַא"ס בַּח' אֵין הָאֲמִיתִי שְׁמִלּוּבֵשׁ בְּאֵין דְּפִנִּימִי ח"ע
24 כַּמְ"שׁ וְהַחֲכַמָּה מֵאֵין כו' כִּי אַתָּה אֲבִינוּ כַּנ"ל שְׂאֵז אֵינָה
25 בְּכַלֵּל יֵשׁ שִׁיתְכֵן לִזְמַר בַּה בִּיטוֹל הִישׁ אֱלָא כְּלוּלָה
26 בְּהַתְּכַלּוֹת אֲמִיתִי בַּבַּח' אֵין כו' וְכַנ"ל בְּמִשְׁל בִּיטוֹל
27 אוֹתִיוֹת הַמַּחֲשָׁב' בְּשַׁעָה שְׁמַעְמִיק בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ הַעֲצָמִית
28 כו' אֵךְ הֵנָּה אַח"כ הוֹשְׁפֵלָה וְיִרְדָּה הַנִּשְׁמָה מִבַּח' הָעֵלֶם
29 דְּפִנִּימִי ח"ע לִידֵי גִילּוּי לְמַטָּה בְּאוֹתִיו' הַדִּיבּוֹר מֵאֵין
30 לִישׁ עַד שִׁיתְכֵן לִזְמַר בַּה בַּח' בִּיטוֹל יֵשׁ נִפְרָד לְבַד
31 אֲבַל לֹא בַּבַּח' בִּיטוֹל עֲצָמִי כָּלֵל אֵךְ מ"מ מֵאִיר בַּה
32 מִבַּח' שְׂרֵשָׁה וּמִקּוֹרָה בִּיטוֹל הַעֲצָמִי דְּנַעוֹץ תַּחֲלָתָן
33 בְּסוֹפֵן ח"ע בַּח"ת כו' וְזֶהוּ יִרְאָה עִילָאָה דַּח"ע בִּירְאָה
34 תַּתָּאָה כַּמְ"שׁ בְּמ"א בַּעֲנִין דַּחִילוֹ וְרַחֲמִיּוֹ רַחֲמִיּוֹ וְדַחִילוֹ

1 (כַּח) וְזֶהוּ הַבָּאִים יִשְׁרֵשׁ יַעֲקֹב דַּבַּח' יַעֲקֹב יוֹד עֵקֶב
2 הוּא בַּח' הַשְׂרֵשׁ שֶׁל כְּלָלוֹת נִשְׂ"י הַבָּאִים
3 אַח"כ בַּבַּח' גִּילּוּי מֵאֵין לִישׁ בְּבִי"ע דִּהְנָה מְבוֹאֵר
4 לְמַעֲלָה בְּשִׁרְשׁ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁהָן לְמַעֲלָה בְּמִקּוֹר
5 חוּצָבָה הָרָאשׁוֹן בְּמַחֲשָׁב' עִילָא' בַּבַּח' פְּנִימִי וְעֲצָמוֹת
6 הַרְצוֹן הַפְּשוּט שֶׁזֶה שְׂאֵמֵר בְּמִי נִמְלֵךְ בְּנִשְׁמַתָּן כו' אֲשֶׁר
7 ע"כ הַיְחוּדִי שֶׁלָּהֶם מְקוֹר לְכָל הַיְחוּדִים עֲלִיוֹנִים דְּסוֹכֵב
8 וּמִמֵּלָא בְּכַלֵּל וּבְפִירוּשׁ בְּאַבְי"ע כו' וְהֵנָּה יֵשׁ לְהַקְדִּים לְזֶה
9 עוֹד עֵינִין א' וְהוּא בַּבַּח' הַבִּיטוֹל שִׁישׁ בּו ב' מְדִרְיָגוֹת
10 בִּיטוֹל עֲצָמִי וּמִקּוֹרִי וּבִיטוֹל הִישׁ לְבַד וז"ש מִה שְׁמוֹ
11 וְמִה שֵׁם בְּנוֹ בַּח' מִה בַּעֲצֵם כַּמְ"שׁ וְנַחֲנוּ מִה מִה שֵׁם
12 בְּנוֹ הֵן כַּנ"י לְמַטָּה בַּח' בִּיטוֹל הִישׁ לְבַד כו' וְכַמְ"שׁ
13 בְּמ"א בַּעֲנִין חֲכָמוֹת בַּחוּץ ח"ע וְח"ת חֲכָמָה עִילָאָה
14 הוּא בַּח' בִּיטוֹל בַּעֲצֵם (שֶׁזֶהוּ בַּח' פְּנִימִיּוֹת אוֹר אַבָּא
15 שֶׁהוּא פְּנִימִיּוֹת ע"י כו') וְכַעֲנִין הַנ"ל בְּפִי אֵין עוֹד לֹא
16 שִׁישׁ עוֹד וְהוּא בְּטַל שֶׁזֶהוּ בִּיטוֹל הִישׁ לְבַד דִּהֵינּוּ
17 שְׂאֵינְנוּ יֵשׁ נִפְרָד אֲבַל לְכַלֵּל אֵין לֹא בַּח כו' אֲבַל בִּיטוֹל

לשרש הנשמה שלא היתה מושרשת בעומק עפר הגוף
כלל לא תגיע למעלה גדולה כזאת ולא ה' ביכולת
השרש של הנשמה הנ"ל ליתן כח ועוז לבחי' גילוי אור
פנימי שבנפש בתו"מ ותשוב' כנ"ל שזהו ממש כמשל
שרש האילן שמצד יניקתו בעפר הארץ יש ביכולתו
ליתן כח להענפים באילן להוציא פירות וא"ל אין
השרש מועיל כלום כנ"ל (והיינו לפי שבעפר הארץ יש
כח גדול מכחו של השרש שהרי השרש יונק מעפר
לחלוחי' הארץ ובזאת דוקא תגדל כחו כנ"ל והוא
משום דנעוץ תחלתו בסופן דוקא וכמ"ש הכל ה' מן
העפר כו' וראי' ממה שבעפר דוקא יש כח המהווה
מאין ליש משא"כ במים ואש ורוח כו' כמ"ש במ"א
בענין מים חיים שבארץ כו' לפי שהארץ סוף הכל יש
בה דוקא מבחי' התחלה שהוא פנימי' הכתר ששם כל
מקור התהו' מאין כו' וזהו עיקר הטעם ליניקת שרש
האילן בארץ שע"ז דוקא יוכל תת כח באילן לפי ערך
יניקתו והתפשטותו בארץ דוקא כו'. ושרש הדברים
בנפש הבהמית היינו משום שנקרא עפר שהוא מבחי'
התוהו שקדם לתיקון ולזה בחי' אדם דתיקון שהוא
בחי' צומח כו' כי האדם עץ השדה מקבל יניקתו
בשרש האילן מן השדה שהוא העפר כו' וכך נפש
האדם צמיחתה למעלה מעלה הוא רק ע"י השרשת'
בעומק בעפר הנה"ב כו' וראיה ממה שאם בירך על
פירות האילן בפה"א יצא דהכל הולך אחר המעמיד
יניקת השורש כו' וז"ש יציץ ופרח ישראל שהן
הנשמות הוא ע"י בחי' השרשה דיעקב שהן הנשמו'
בגופא כמשי"ת בע"ה) וכל זה מפני שלזה ה' עיקר
הכוונה בתחלה בירידת שרש הנשמה ממקור חוצב'
הראשון בעצמות המחשבה הפשוטה הנ"ל ואם לא
היתה הנשמה מושרשת בעפר הגוף לא נשלם הכונה
הראשונה וזהו מאמר רז"ל במי נמלך בנשמתן של
צדיק' כו' שהן הנשמו' שהיו מושרשים בגופי' ויצאו
מחומר הגוף בצמיחת תו"מ ותשובה ותפלה כו' שלזה
היה תחלת המחשבה והרצון התענוג הפשוט ממש
הנ"ל משום דסוף מעש' דוקא עלה במחשבה תחלה
כנ"ל (ומ"ש אשר ישנו פה נשמו' בגופי' ואשר איננו
פה ויבואו בגופים או קאי על נשמות חדשות לגמרי
שבימות המשיח והעוה"ב שלא באו בגופים מעולם
ונק' בנות ירושלים כמ"ש במ"א והן למעלה מנשמות
שבגופי' גם לאחר עלייתם בתחלת המחשבה ועליהם
אמר הבאים ישרש שהן באים מן העצמו' לפעול כח
ועוז ביעקב לעשות ההשרשה דתחלה וסוף כו' וכמו
ענין נשמתא דפרחא מחי העולמים עצמו שלמעלה
מבחי' אדם קדמא (כו') :

כו' וד"ל. וזהו ענין השרש של הנשמה הנ"ל שמאיר
לפרקים בצדיקים ובבע"ת במס"נ לגמרי שהוא כמשל
השרש של האילן ממש ולזאת מובן ממילא שגם כל
היחודים עליונים דתו"מ ותפלה ותשובה כו' שהן באין
בגילוי אור באבי"ע הכל תלוי במקור ושרש של כנ"י
למעלה שלמעלה מכל היחודי' דסובב וממלא כו' ע"י
מס"נ האמיתי בהתכללו' גמו' מצד שרשם בעצמות
ממש כנ"ל אך לזאת ירדה הנשמה בעלמא דאתגלייא
מאין ליש בבחי' ביטול היש כדי לעורר בזה בחי'
ביטול העצמי כמו שהוא למעלה בשרשה שזהו בחי'
העלם אור עצמות אור א"ס שבפנימיות ח"ע שהוא
נקרא עיקרא ושרשא דכולהון עלמין סתימין ואתגליין
דהיינו בחי' מקור ליחוד דכל העלם וגילוי סובב
וממלא בפרט ובכלל כנ"ל באריכות וד"ל. וזהו מ"ש
ישרש ביו"ד לפעול ההשרשה להיות כי ההשרשה
דכנ"י שנקרא יעקב יו"ד עקב בפנימיות ח"ע כנ"ל יש
לה בחי' מקור ושרש הנקרא שורש לשורש והוא בחי'
עצמות אא"ס שהוא שורש כל השרשים העליונים
ואמנם במה עושה השרשה זו הוא בחי' יו"ד עילאה
דח"ע דוקא כי אין אא"ס עצמו שורה רק בבחי' אין
בעצם דפנימיות ח"ע דוקא ולכך אמר ישרש ביו"ד
דוקא הוא יו"ד דיעקב יו"ד עקב (ומ"ש הבאים ישרש
ר"ל על מה שבאים אורות עליונים בעצמות הפשוט
להיות עושים שרשים ליעקב כמ"ש ה' אלקיו עמו כו'
וכמ"ש במ"א). אך הנה עדיין יש להבין בענין המשל
הנ"ל באילן ששרשיו מכוסים בעומק העפר דמשמע
שמסיבת הכיסוי של השורש בעפר הארץ שיניקתו
משם מזה דוקא נתחזקו כחות השרש ליתן כח ועוז
לגידול וצמיחת האילן בכל אשר בו כנ"ל ואם לא
ההשרשה בעומק הארץ אין האילן עושה פירות כלל
מצד השרש עצמו וזה פלא לכאורה וגם איך ומה יובן
הנמשל למעל' בשרש הנשמה שנקר' עץ השדה כנ"ל
אך הענין הוא דיש ב' מדריגות יעקב וישראל בחי'
ישראל היינו כמו שעלה במחשב' בבחי' עצמות הרצון
הפשוט מחשבה סתימא מסתימו דכל סתימין הנ"ל
וירדה למט' מטה בגוף וחומר גשמי כדי שיהי' בחי'
ביטול היש הנפרד דוקא כנ"ל מפני שנעוץ תחלתו
בסופן דוקא וסוף מעשה הוא מה שעלה במחשב'
תחלה ע"כ מה שהשרש של הנשמה מקבל יניקה ותוס'
אור במקור חוצבו למעל' בעלי' יותר היינו ע"י
שהשרש מכוס' בחומר עפר הגוף עד שנק' שוכן עפר
ממש כמ"ש הקיצו שוכני עפר (רישא שכבת לעפרא
שזהו ישראל לי ראש דשכיב בעפר הנה"ב כו' וע"ז נא'
מקים מעפר דל כו') ואם לא ה' מכסה חומר עפר הגוף

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

וזהו ענין ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו, כי וישב הוא בחי' ישיבה וכידוע המדרש אגוסטוס יושב ומלך עומד, כי ישיבה הוא למעלה מבחי' עמידה, כי ישיבה הוא הקביעות וכמו במשכן כתי' ואהי' מתהלך וכו' שזהו אינו קביעות אבל במקדש כתיב מכון לשבתך פעלת שזהו ענין קביעות, וכמשארז"ל כל הקובע מקום לתפילתו אויביו נופלים תחתיו, וכענין תורתך קבע ומלאכתך עראי שאין הפי' הרבה ומעט אלא קבע היינו בפנימי' ובקביעות ועראי הוא חיצוני', וזהו בחי' ישיבה שיהי' בבחי' פנימיות התגלות אלקות, על כסא שזהו ענין כסא מלוכה וזהו כמו המלך שגזור ומקיים, וזהו ע"י התורה שמחכ' עילאה נפקת שגזור ומקיים כשר ופסול טמא וטהור כשר ופסול, וזהו ענין בחכ' אתברירו לברר בין טוב לרע, וע"י התורה הוא בחי' ישיבה בחי' מלוכה בקביעות בבחי' פנימיות התגלות אוא"ס, וכמו במקדש הי' התגלות אוא"ס למטה בקביעות כך משחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה שזהו ענין ד' אותיות שבשם הוי' שמלוכש בתורה שזהו תורת הוי', וזהו שהתורה הוא מחבר יחו"ע ביחו"ת שיהי' הגילוי ביחו"ת כמו ביחו"ע, וזהו ה' עילאה הוא בחי' ה' חומשי תורה וא"ו הוא שיתא סדרי משנה שמחבר לה"א תתאה שיהי' גילוי אלקות בה"א תתאה שזהו יחו"ת כמו ביחו"ע.

בשנה ששלח משה למרדכי

וזהו ענין יקו המים אל מקום אחד ותראה היבשה כידוע שיש ים ויבשה וכל מה שיש בים יש ביבשה, וברואים שביבשה הגם שנבראו מן הארץ כי הכל הי' מן העפר אעפ"כ הם נפרדים אבל ברואים שבים הם מובלעים בים וחיותם מן המים וכשפורשים מן הים מיד מתים, ולמעלה הוא ג"כ זהו עלמין דאתגליין הם ברואים נפרדים מאין ליש בבחי' נפרד לגמרי ועלמין סתימין דלא אתגליין הם בבחי' ביטול הגם שהם נבראים הם בבחי' ביטול, וזהו ענין יקו המים אל מקום אחד שזהו ענין יחו"ע ותראה היבשה הוא יחו"ת, וזהו ענין ב' פסוקים שבק"ש אחד ובשכמל"ו שזהו ענין יחו"ע ויחו"ת, ושביעאה עליהו שזהו ענין בינה שנק' שביעאה אם הבנים ונמשך בחי' ביטול כנבראים היינו ביטול היש לאין שבנבראים שנמשך ע"י התבוננות מהשתלשלות העולמות כי הנה הכל הוא ע"י ביטול כי האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו כי צריך להיות בחי' ביטול, וכן הוא כשנותן צדקה מיגיע כפיו הכל הוא צריך ביטול כי על שלשה דברים העולם עומד והכל ע"י ביטול, ושביעאה עליהו שבשיתא יומין עילאין היינו הגם שגם הם בבחי' ביטול אבל זהו ביטול היש אבל הנה כתי' לך ה' הגדולה והגבורה שאפי' מדות עליונות הם בטלים לגמרי כי אא"ס לאו מכל אינון מדות איהו כלל וזהו ענין הביטול בעצמות אא"ס ע"י התבוננות בעצמות אא"ס, וזהו ענין ה"א עילאה וה"א תתאה שבשם הוי'.

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

הלבושי' שנעשי' ממעשה המצות שנמשכי' מבחי' לבושי' כתלג חיור וכת' הנותן שלג כצמר וכת' ושער רישי' כעמר נקי, שעלו מן הרחצה ר"ת משה שהרחיצה נמשך ע"י משה שהוא הנותן מי החכ' בכיור כו'. ורחצו כו' את ידיהם ואת רגליהם היינו כי הידי' הם חו"ג ומהצפרני' יכול להיות יניקה מחסד לישמעאל, ומגבורה כו', ולכן הם צריכי' רחיצה ע"י מי החכ' להיות בבחי' ביטול ומותר בעולם, וע"ד ונחנו מ"ה דמשה שזהו מבחי' חכ' כח מ"ה, ואז ממילא אינו שייך

ויתן שמה מים ורחצו כו' הוא בחי' הרחיצה שאח"כ מן הכיור, והיינו כי הלבושי' דתומ"צ וביורור נה"ב שהם בחי' העלאת מ"ן צריכי' רחיצה במי המ"ד דחכ', והוא ע"י משה דכתי' בו כי מן המים משיתיהו בחי' ים החכ' שכל התורה הוא בחי' כד מים זה, ולכן משה דוקא הוא הנותן שמה מים מי החכ', שימושך המשכת מ"ד לרחוץ הלבושי' דתומ"צ וביורור נה"ב הצריכי' כיבוס ע"י המשכת מ"ד, ועז"נ שיניין כעדר הרחלי' שעלו מן הרחצה, רחלי' הוא בחי' צמר הם

8 ותורה צוה לנו משה כו' להיות כי מן המי' משיתיהו
9 כנ"ל, וענין הטהרה ע"י התורה הוא כענין שהאור
10 דוחה ממילא את החושך ואינו יודע כלל אן ואין נדחה
11 החשך, כך כדי לדחות כל ההרהורי' רעי' הוא ע"י אור
12 התורה, וכמ"ש ותורה אור להאיר אור הנפש דנש"י
13 שהיא בחי' נר ה', ולהאיר אורה הוא ע"י התורה שנק'
14 תורה אור כו'.

וישם את הכיור

בס"ד. (ש"פ פקודי, ל"ב).

1 תאווה דישמעאל שצריך לכולא כמ"ש ידו בכל, ולא
2 כעס ורציחה דקו השמאל, וזהו שורש ענין רחיצת
3 ידים. וכמו"כ יובן ענין רחיצת הרגלי' מבחי' האבק
4 מל' דק"נ שלא יומשך אחריה ושלא להיות בבחי' ואין
5 ברגלי' כו' כ"א שיטהרו ע"י הרחיצה ממי החכ' שנתן
6 משה בכיור כו', שזהו בחי' רחצו הזכר כו' שפי' הת"י
7 שזהו ע"י התורה, והיינו להיותה כד מים החכ' הנ"ל

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

11 והענין הוא - לבאר מהו אופן הב' הביטחון, דכתיב³⁵
12 טוב (עדיף) לחסות בה' מבטוח באדם ולכאורה פסוק
13 זה צריך ביאור, דמשמע מזה שמוב גם כן לבטוח באדם
14 שאין זה מושלל רק שיותר טוב לבטוח בה' מאשר
15 באדם, ואינו מוכן איך טוב לבטוח באדם חס ושלום. -
16 הרי הביטחון צריך להיות רק על ה' לבדו.
17 אך הענין הוא דבאדם אין הכוונה על האדם הגשמי,
18 אלא הכוונה על דרגת אדם העליון כדברי הפסוק³⁶ "ועל
19 דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה" כמו
20 שנתבאר בלקוטי תורה דרושים לשמיני עצרת³⁷ על

1 ואופן הב' בבטחון הוא שיש ענינים שאינו צריך להיות
2 עשיית כלי גם כן - יש מצבים שנדרש מהאדם לא
3 לעשות כלי בכלל.
4 (או באופן אחר, לא למנוע את הכלי לגמרי, אלא
5 שהכלי היא לפי ערך כפי הצורך לו בהחשפעה או
6 בהישועה מלמעלה כו') - כלומר שאין ענין הכלי עשיה
7 בדרך הטבע (כבאופן הראשון) אלא סומך על שפע
8 וישועה שתמשך מלמעלה, והכלי הוא רק כסיבה
9 צדדית שדרך זה השפע נמשך, ועיין מה שכתוב
10 בהקדמת דרך חיים³⁴ לכ"ק אדמו"ר האמצעי).

ברוב השתדלות בכל מיני מסחור לדוב כנ"ל. ואם אנו רואין שיש מתעשר
במיעוט המסחור וינינו בהצלחה גדולה במסחור מועט שלא לפי ערך כלל
זה יצא מן הכלל ואמנם יכול להיות שלא ברוב הסחורה ימצא עושר רב
כעושר דיוסף שכל אשר עושה ה' מצליח בידו ובלתי מוגבל כו'. ודרך כלל
ה' ב' מיני ברכה והצלחה א' ברוב העסק ברוב הסחורה דוקא כמו שאחד
ירבה בסחורה והב' במיעוט העסק ברוב ההצלחה וברכה ביותר כנ"ל והיינו
ב' מיני שפע פרנסה שנמשך מלמעלה. א' הבא ומתלבש בדרכי הטבע
ביותר והוא ברוב הסחורה שיצליח על ידי רוב המסחור דוקא ולא בזולת
זה כנ"ל והב' הבא מלמעלה למטה שלא בהתלבשות בדרכי הטבע כל כך
רק במעט עסק יראה מה שיהיה יתברך ויצליח בו בלי שיעור כו' וד"ל. עיין
שם המשך הביאור.

35. תהילים קיה, ח.

36. יחזקאל א, כו.

37. וזה לשונו שם (צא, ב): וזה טוב לחסות בה' מבטוח באדם
טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים. ופי' בזה שאין הכוונה על האדם הגשמי
ונדיבים הגשמיים שא"כ לא היה אומר טוב לחסות בה' וגו'. דמשמע שגם
לבטוח באדם ובנדיבים טוב הוא אלא שיותר טוב לחסות בה' דהא כתיב
ארוך הגבר אשר יבטח באדם וכתוב אל תבטחו בנדיבים וגו'. אך הכוונה
הוא על אדם העליון והוא מ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם והוא
בחינת תורה שבכתב שיש בה רמ"ח מ"ע וטע"ה ל"ת כמראה אדם שיש
בו רמ"ח אברים וטע"ה גידים (וכמ"ש מזה בד"ה ויאכילך את המן בפ' עקב)
ובדאי טוב יהיה לפיה בתורתו ית' אך יותר טוב מזה לחסות בה'. לחסות
פי' מלשון מחסה ומסתור והוא כמו למשל ענין מכסה החופה שבמדינותינו

34. וזה לשונו שם: אך הנה באמת יש ב' דרכים בעסק הפרנסה א'

ברבינו הסחורה דוקא כנ"ל ותצליח דוקא בזה האופן כי חיי פרנסתו
ומזונתו הקצובין לו מאת ה' הן ומפרנס לכל כו' במידה ושיעור הצריך לו
וכל עניניו הרי הוא נמשך ומתלבש ברוב הסחורה דוקא והשתדלות רבה
בכל מיני מסחור ביותר מכפי ערך מידתו וקרתו כו' וזולת זה האופן לא
יצליח להרויח כדי פרנסתו כלל. והדרך הב' במיעוט העסק דוקא והיינו
שלא ירבה בסחורה כלל רק כפי קרתו יקנה ויתברך מידי יום במעט הסחורה
מעט מעט וכל אשר יהיה מקבץ ברוב הסחורה ימצא במעט עסק הזה ממש
בשווה ואפשר שיצליח יותר על פי סיבות שונות מן הצד שלא על פי דרכי
הטבע כלל. וזהו עיקר ענין הברכה שהברכה הרי היא באה במעשה ידי
בלתי מוגבלת כלל כמו יורע יצחק כו' וימצא מאה כו' וכן על דרך זה
בפרי תבואות במסחור כמו בדגן ותיורוש וכל סחורה שמוליך ומביא
ממקום למקום שמן המעט יעשה רווח הרבה הרי זה כמו מין זריעת הקב
שיעשה כמה כורים כו' וזהו וברכך ה' בכל אשר תעשה שהמעשה מועטת
והברכה באה מרובה שזה הבא מכלו עליון שלמעלה מהטבע. ואמנם אין
זה נקרא עושר אלא ברכה שהעושר אינו נק' אלא הבא מרוב סחורה דוקא
רק ברכת ה' היא תעשר שממילא יבוא לכלל עושר רב מצד רוב הברכה
וכמו וה' ברך את אברהם כו' שהיה הברכה מרובה ביותר במעשה ידיו עד
שהיה לו כסף וזהב לרוב ובהמה רבה וכו' וכן ביצחק ויעקב דכתיב ויפרוץ
האיש כו'. ואמנם גם העושר מאת ה' הוא בו בודאי אך שבא בהתלבשות
ברוב הסחורה דוקא וזהו שאמר מה יעשה אדם יתעשר ירבה בסחורה
דוקא כי ברבינו הסחורה שם מוכן כלי ההצלחה לענין רוב העושר אם מאת
ה' יבוא ויצא דבר מלכות שיתעשר פ' בעסקיו והוא דוקא על פי הטבע

עילת העילות הוא בחינת ממלא כל עלמין ומשם
נמשכים הדברים שהולכין בסדרן שעל פי הטבע ובענין
הטבע בנימטריה אלקים (86) בו, - 'עילת העילות'
הכוונה להשתלשלות הדרגות בסדר מסודר, שדרגה
אחת משתלשלת מהדרגה שמעליה. והיינו, שלכל דבר
וענין יש עילה (מקור) הקודמת לו, ולעילה יש עילה
שמעליו, עד הגילוי האלקי של הממלא כל עלמין שהוא
עילת כל העילות.
וסיבת הסיבות הוא בחינת ההנהגה של סוכב כל עלמין
ומשם נמשכים הדברים שהן בעין סבה שלא על פי
הטבע - משמעות המושג 'סיבה' שאמנם זה נגרם על
ידי משהו מסוים, אך לא באופן שכך היה צריך להיות
על פי הטבע, אלא בדרך 'סיבה' בלבד.
ובכמו המסופר על רחבעם המלך שכאשר באו אליו העם
וביקשו שיקל מעליהם את עול אביו לא שמע אליהם,
ואדרבה אמר שיכביד עליהם יותר, ועל זה אומר
הפסוק³⁸ כי היתה סיבה מעם ה' למען הקים את דברו
אשר דבר ה' ביד אחיה השילני אל ירבעם בן נבט,
"רצה לומר: לא בעבור גודל סכלתו השיב מה שהשיב,
כי אם מה' היתה"³⁹ - על מנת שירבעם ימלוך. ומכאן
רואים את המשמעות של המושג 'סיבה' שאין זה בדרך
המחוייבת להיות, על פי סדר של הנהגה, אלא מחמת
רצון ה' שיעשה הדבר כך, היפך הסדר הרגיל.

בסוכות תשנב

פסוק זה והיינו בבחינת ממלא כל עלמין, - כלומר האור
שמצטייר בצירור עשר ספירות, בחינת ציור אדם, שהוא
אור הממלא כל עלמין.
ועל זה אומר הפסוק, שאף שיש מקום לבטוח באדם,
היינו בהנהגת הטבע - אור הממלא כל עלמין, הרי
שטוב יותר לבטוח בה' בחינת סוכב כל עלמין בו, ועל
כן אומר רק טוב לחסות בה' - בסוכב כל עלמין,
שהלשון "טוב לחסות" משמע שזה ענין של עדיפות,
אך לא חובה גמורה, מפני שצריך להיות גם לבטוח
באדם העליון - בהנהגה של הממלא כל עלמין, וכמו
שנתבאר שם בלקומי תורה הענין בעבודה הרוחנית -
שלבטוח באדם היינו לימוד תורה, ולבטוח בה' היינו
מסירות נפש בפסוק ראשון בקריאת שמע שלמעלה
מבחינת התורה, וגם בגשמיית יש ענין לבטוח באדם,
והכוונה היא שצריך האדם להתנהג על פי הטבע (אור
הממלא כל עלמין - בחינת אדם), אבל יותר טוב -
מדריגה גבוהה יותר - הוא לחסות בה' בו. כלומר
לבטוח באור הסוכב כל עלמין.
והענין הוא - מהי המשמעות בפועל לבטוח ב'סוכב כל
עלמין', הרי לכאורה עשיית כלים בדרך הטבע היא
רצון ה' - רהנה ידוע שיש ב' מיני הנהגות מלמעלה והוא
ענין עילת העילות וסיבת הסיבות, שב' לשונות אלו,
מבטאים ב' סוגים בהנהגה של ה'.

להחיות לב נדכאים.

38. מלכים א יב, טו.

39. מצודת דוד שם.

מקדשין תחת ידיעה ובכמה מקומות פורסין טלית על החתן וכלה.
ואמרו"ת כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו יכול לבגוד בה כך הנה אצלו
ית' כתיב עוטה אור כשלה. ופורש טליתו מעטה לבושו מבחינת סוכ'ע

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים - אידיש (מתורגם)

[תמוז ה'תד"ש]

והן בחברותא שאחד משמיע וכולם מקשיבים. [ב]
להיות ירא-שמים. ירא-שמים משמעו שני דברים:
אוהב מצוה ושונא עבירה, שמשמעותו ירא-חטא.
בשני דברים אלו של חכמה ויראת חטא, מוכרח שדבר
אחד יבוא קודם והשני אחר-כך.

"רבי חנינא בן דוסא אומר: כל שיראת חטאו קודמת
לחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו קודמת
ליראת חטאו, אין חכמתו מתקיימת"¹.
ישנם, וצריכים להיות, שני ענינים.
[א] להיות חכם, שמשמעותו לומד-תורה, הן בעצמו

גם לא יודע ללמוד.
 ידיעת התורה היא רק כאשר ישנו קיום המצוות
 ועבודת התפילה, אבל כאשר קיום המצוות או עבודת
 התפילה אינם קיימים, חס־ושלום, אזי גם התורה
 איננה.
 אין זו תורה, זהו סם המות. כפי שהגמרא אומרת³
 "זכה – נעשה לו סם חיים, לא זכה – נעשה לו סם
 המות", כפי שאנו רואים שאלו שלמדו תורה בעבר
 ויצאו לתרבות רעה, רחמנא־ליצלן, נופלים למטה יותר,
 הן בכפירה והן בעבירות בפועל, יותר מאלו שלא
 למדו.
 אלו שלא למדו, גם ההעדר של מצוות עשה וגם
 העבירות שהם עושים הם למלאות תאוות נפשם אבל
 לא להכעיס. אבל אלו שלמדו ויצאו לתרבות רעה הם
 מומרים להכעיס.
 ההתחלה היא בכך שלומדים תורה ללא עבודת
 התפילה, ובמילא מובן ש"כל האומר אין לי אלא
 תורה, אפילו תורה אין לו".
 אמנם במשנה זו של יראת חטא ולימוד התורה, מדובר
 על מי שלא זו בלבד שהוא רוצה לקיים המצוות והוא
 זהיר בתפילה ביראת שמים, אלא הוא גם ירא־חטא,
 אך בשני הענינים של תורה ויראת חטא הוא מקדים
 את ענין לימוד התורה ליראת חטא, מדוע, בכל זאת,
 "אין חכמתו מתקיימת"?
 צריך להבין מה המעלה הגדולה של "יראת חטא
 קודמת", שעל־ידי הקדימה בלבד שמקדימים יראת
 חטא ללימוד התורה, "חכמתו מתקיימת"?
 קיצור. מבאר שהקדימה של יראת חטא ללימוד
 התורה עושה שלתורה יהיה קיום. רבי עובדיה
 מברטנורא מבאר את הטעם מדוע יראת חטא מחזקת
 את הקיום של חכמת התורה. ישנם כאלה שלומדים
 תורה ואינם רוצים לקיים מצוות או שמקילים הקלות
 בתפילה, כאלה "אפילו תורה אין לו" באמת, אבל אלו
 שהם יראי חטא, אבל אינם מקדימים יראת חטא
 ללימוד התורה מדוע "אין חכמתו מתקיימת"?

אומר על כך ר' חנינא בן דוסא, לא זו בלבד
 שיראת־חטא צריכה להיות לפני חכמה, אלא שקדימת
 היראת־חטא חשובה לקיום החכמה.
 דוקא זה ש"יראת חטא קודמת לחכמתו", אצלו
 "חכמתו מתקיימת". ללימוד התורה שלו יש קיום:
 אבל זה ש"חכמתו קודמת ליראת חטא, אין חכמתו
 מתקיימת".
 הסדר של שני הענינים הוא: יראת שמים ותורה. קודם
 יראת חטא ורק אחר־כך תורה.
 רבי עובדיה מברטנורא מפרש את המשנה:
 "כל שיראת חטא קודמת לחכמתו" – הוא מקדים
 במחשבה יראת חטא ללימוד התורה, תחילת המחשבה
 היא בשביל המעשה שבא לבסוף – "חכמתו
 מתקיימת";
 לימוד התורה מביא אותו לתאוות לבו, קיום מצוות, ואז
 הלימוד נושא פירות בקיום בפועל ממש.
 "וכל שחכמתו קודמת ליראת חטא" – הוא לומד רק
 כדי לדעת ללמוד ולהבין את חכמת התורה, אבל לא
 כדי לקיים את ציווי התורה בפועל ממש, כיוון שלבבו
 פונה מלהיות ירא־חטא, הרי לחכמת התורה שהוא
 לומד אין קיום, כיון שמה שהוא לומד אפילו ללא
 יראת חטא, הרי זמנית עוצר לימוד התורה בעדו
 מלממש את ה'כוח־ההתירא' הפראי שבלבו.
 ככלות הכל הוא יפסיק ללמוד, ולתורתו אין קיום.
 הרי שלא זו בלבד שיראת חטא צריכה להיות הבסיס,
 אלא גם שיראת חטא צריכה להיות לפני לימוד התורה.
 ישנם כאלו, רחמנא־ליצלן, שרוצים ללמוד תורה ואינם
 רוצים לקיים מצוות, או כאלה, רחמנא־ליצלן, שהם
 בעד לימוד התורה, והם לומדים, אבל אינם בעד
 תפילה ואינם מתפללים כלל או שמקילים הקלות של
 קלות־ראש בענין התפילה, שעליהם אומרת הגמרא²
 "כל האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו":
 האומר שאינו רוצה אלא ללמוד את התורה, הוא רוצה
 לדעת ללמוד ואילו לקיים אינו רוצה, אומרת הגמרא
 שאדם כזה גם את התורה שהוא לומד "אין לו" – הוא

ב.

71

תורה היא חכמה ושכל. חכמה ושכל הם המעלה
 הגדולה ביותר, לא רק אצל מין המדובר, אלא גם אצל
 המלאכים וצבא מעלה, הנקראים⁴ "שכלים הנבדלים".

כאשר מתעמקים בהבנת ענין יראת חטא ולימוד
 התורה, מבינים שלימוד התורה הוא הרבה יותר נעלה
 בדרגה מאשר יראת־חטא.

(3) יומא, עב ע"ב.

(4) ספר העקרים פרק ג, ה. אור התורה מסעי, ע' א'שצח.

(2) יבמות, קט ע"ב. ספר המאמרים תש"ח, ע' 266. וראה

לעיל ע' 61.

פנימי, אבל מידות הן רק פנימי.³⁹
 בכך יבואר הענין שספירת הבינה היא מקור המקיפים⁴⁰,
 כמובא⁴¹ בענין הסוכה וסכך הסוכה, שלכאורה אין זה
 מובן:
 בינה היא הרי חלק הביאור שבהבנה.
 הבנה משמעותה שאור השכל מתאים את עצמו לכלי
 השכל, זוהי פנימיות. וכדי שהשכל יתאים את עצמו
 בכלי השכל, זהו על-ידי כוח הבינה.
 הכיצד בינה היא מקור המקיפים?
 הביאור:
 אמנם ענינו של שכל הוא אור בכלי, שכתוצאה מכך
 ענינו הכללי של השכל הוא פנימי, אבל התכונה
 הפרטית של שכל היא מקיף. אין זו אלא הבנת הדבר.
 הוא מבין את הדבר שהוא מבין, אבל אין הוא נעשה
 כמו הדבר שהוא מבין.
 מה שאין כן תכונת המידות היא, שהוא נהיה הדבר
 שהוא התגלות המידה, הן באהבה ויראה הן בקירוב
 וריחוק.
 לכן אנו רואים במוחש שתכונת השכל היא, שבעל
 השכל יכול לסבול ולהתבונן שכלית גם בדבר השנאוי
 לו, אבל תכונת המידות היא שהוא מואס בתכלית
 בדבר השנאוי.
 טעם הדבר הוא כי שכל אינו אלא הבנת הדבר, אבל
 מידות הן שהוא מתאחד עם הדבר.
 זהו הטעם לכך שצריכה להיות הקדמת יראת חטא
 לפני לימוד התורה.
 ללא הקדמת יראת חטא, פחד שמא יעבור עבירה, אין
 ללימוד התורה קיום והוא יכול להיות "סם המות".
 אבל על-ידי קדימת היראת חטא, יש לתורתו קיום
 והיא נעשית "סם חיים".
 קיצור. מבאר ששכל הוא הדרגה הנעלית ביותר
 בנבראים, שאפילו סוגי המלאכים מחולקים על-פי
 השגת השכל שלהם באלקות, ומידות הן דרגה נחותה
 יותר בנבראים, שקיימת אפילו בבעלי חיים. תורה
 שהיא חכמה ופתחים הפנימיים היא נעלית יותר מיראת
 חטא שהיא מידות ופתחים חיצוניים. מבאר את יתרון
 המעלה של מידות, שהן פנימי שתופס לגמרי, על תורה
 שהיא חכמה ושכל.

ר' חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטא

— כפי שהרמב"ם אומר⁵ שישנן עשר דרגות של
 מלאכים הנקראים בעשרה שמות שונים. ההבדל
 בשמות הוא משום שהם שונים בהבנה ובהשגות
 שלהם באלקות. כל סוג מלאך, הנעלה יותר יש לו
 השגת שכל ורגש עדינים יותר באלקות —
 לעומתה יראת חטא היא ענין המידות.
 כללות ענין המידות אינו ממעלת המדבר. מעלת
 המדבר היא חכמה ושכל, מידות ישנן גם בבעלי-חיים,
 ומעלת המידות באדם היא המידות שהן על-פי השכל,
 שהרי העיקר הוא השכל והחכמה שמחיים את המידות.
 לאמיתו של דבר, התורה היתה צריכה לתת חיוזק
 ביראת-חטא, לכן באמת לא מובן מדוע יש צורך
 בהקדמת היראת חטא לפני לימוד התורה ודוקא
 הקדמת היראת חטא נותנת חיוזק וקיום בתורה.
 מכל זה מובן שיראת חטא היא נעלית מלימוד התורה.
 רבה בר רב הונא אומר⁶ שתורה היא הפתחים⁷
 הפנימיים והמפתחות הפנימיים, ויראת שמים היא
 הפתחים החיצוניים והמפתחות החיצוניים.
 מובן, שהפתחים והמפתחות הפנימיים, שהם התורה,
 נעלים בדרגה מהפתחים והמפתחות החיצוניים, שהם
 יראת שמים.
 על פי זה, מדוע צריכה להיות ההקדמה של יראת-חטא
 לפני לימוד התורה וקדימת היראת-חטא נותנת חיוזק
 וקיום בתורה?
 אלא הענין בזה הוא: תורה היא חכמה ושכל, ויראת-
 חטא היא מידות.
 בשכל ומידות, אף ששכל נעלה בדרגה ממידות, עם
 זאת, ה' יתברך הטביע במידות תכונה נעלית, שאף
 שהמידות בטבען נחותות בענין מהשכל, אבל תכונת
 המידות נעלית מהתכונה שה' יתברך הטביע בשכל —
 תכונת המוחין היא מקיף ותכונת המידות היא פנימי.
 השכל⁸ נקרא פנימי לגבי כוחות הרצון והתענוג מצד
 ענין הכלים, שלשכל יש מקום מוגבל בגוף האדם,
 ולרצון ולענוג אין כלים, איברים, מוגבלים בגוף האדם.
 לכן השכל נקרא פנימי לגבי הרצון והתענוג שהם
 כוחות מקיפים, אבל ביחס למידות — שכל הוא מקיף
 ומידות הן פנימי.
 כלומר: מוחין בכלל, הם שני הדברים, גם מקיף וגם

(5) בהלכות יסודי התורה פרק ב הלכה ז.

(6) שבת לא ע"ב.

(7) ראה את המאמר ד"ה אמר רבה ב"ר הונא (לעיל ע' 62)
 [הערת כ"ק אדמו"ר].

(8) ראה את המאמר ד"ה אני ישנה (לעיל ע' 9) [הערת כ"ק
 אדמו"ר].

(9) ראה באריכות לקוטי שיחות חלק כט, ע' 211 ואילך.
 (10) זוהר, חלק ג, רנה ע"ב.

43 אצל הדוד מהרי"ל היו שני תלמידים, אחד
44 מדנבורג והשני ממניסק, שהדריך אותם ולמד אתם.
45 הם היו מאד חשובים אצלו.
46 עבודתו של הדוד מהרי"ל היתה כמו של הרבי
47 האמצעי. כידוע שהרבי האמצעי היה אומר חסידות
48 ביחוד לפניו. באותו זמן כתב ה"צמח צדק" את ספרי
49 החקירה, והדוד מהרי"ל לקח שלא בידיעה את
50 מאמרי החקירה ולמד עם החסידים האמורים את
51 המאמר "שאו מרום עיניכם", ואמר: כל מלה היא
52 מלאך ממלאכי השרת. - זה מאמר של רבנו הזקן
53 אלא בקיצור - כשהיו שואלים אותו משהו, ענה להם
54 הדוד מהרי"ל, שבאמת הוא יכול בעצמו לענות להם,
55 אלא שזה בשכל בלבד, אך כדי שהדברים יפעלו -
56 זקוקים לתשובה של הרבי.
57 פעם הוא נכנס אל ה"צמח צדק" לשאול מה
58 שהתלמידים האמורים שאלוהו, וענה לו ה"צמח
59 צדק":
60 יהודי משעדרין יכסה ששה עשר מדנבורג
61 וששה עשר ממניסק. יהודי משעדרין הולך אחרי
62 המחרישה ואומר תהלים, הרי הוא זורע תהלים
63 וצומח תהלים בכל המדינה.
64 מה שה"צמח צדק" הזכיר המספר ט"ז ט"ז,
65 הכוונה לענין ל"ב נתיבות חכמה של חקירה.
66 יד. כמה טוב היה אילו היו מתהלכים עם ספרי
67 תהלים או משניות בכיסים, במקום עיתונים, הרי זה
68 היה מטהר את האויר. אכן, ישנן ישיבות ולומדים די
69 טוב, אך יש הרי זמן גם לדברים בטלים, ונעשה מזה
70 לשון הרע, שקר ורכילות, הרי מה טוב היה אילו היו
71 מתהלכים בתהלים ומשניות, ובזמן הפנוי אומרים
72 תהלים או חוזרים משניות.
73 טו. בשנת תרע"ב ישבו במסיבה עם הוד כ"ק
74 אאמו"ר הרה"ק, והיה נוכח גם הר' יעקב מרדכי
75 מפולטובה.
76 בתוך ההתוועדות ניגנו ניגון בהתרגשות. שאל הוד
77 כ"ק אאמו"ר הרה"ק את הרי"מ: הזוכרים אתם?
78 וענה הרי"מ: כן, אני זוכר.
79 אנחנו לא ידענו מה היתה השאלה ומה היתה
80 התשובה.
81 בתוך כך קם הרי"מ וסיפר, שבשמחת תורה
82 תרל"ז יצא הוד כ"ק אאמו"ר מהר"ש אל החסידים
83 להתוועדות. אם הוא היה יושב בהתוועדות חצי שעה
84 - זה כבר היה הרבה. אמר אז הוד כ"ק אאמו"ר

1 י. בשנת תרנ"ט הגיע לליובאוויטש אחד
2 מקרובינו, נכדו של הדוד זלמן, ורצה להתקבל
3 בישיבת תומכי תמימים. הוא היה בקי בכמה סדרים
4 משניות בעל-פה.
5 אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק: גם אם יחזור כל
6 ימי חייו משניות בעל-פה - לא יקבלוהו לתומכי
7 תמימים, שכן ענינו של "תמים" הוא להיות טופח על
8 מנת להטפית. ישנה אצלי עדיין הרשימה מאבי על
9 כך.
10 יא. ישנה עבודת הגוף ועבודת הנשמה. עבודת
11 הנשמה משמעה, לימוד החסידות, להרהר בחסידות
12 ולהיות שקוע בה. כיום יוצא לדבר על דברים שלא
13 היו צריכים לדבר אודותם כלל, ופשוט אין כוח.
14 אך, לא צריכים לנטות מארבע האמות שלנו,
15 צריכים לומר חסידות.
16 (ואמר כ"ק אאמו"ר המאמר ד"ה כי עמך מקור
17 חיים¹³).
18 יב. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ה"צמח צדק" אמר,
19 שהוד כ"ק אאמו"ר הזקן עמל במשך עשרים ושמנה
20 שנים על חסידים ולא על חסידות, והיו חסידות
21 לוהטת וחסידים קרים. מסירות הנפש היתה לערבב
22 אותם, על-דרך נטל אש ומים ופתתן זה עם זה
23 ונעשה שמים שא מים¹⁴.
24 'חסידים קרים' - אין הכוונה לגריעותא, אלא
25 למעליותא. שכן זה הענין של פנימי. המעלה של
26 פנימי היא שהוא מחכה עד שיהיה באותה דרגא.
27 חיצון אינו מחכה עד שיהיה באותה דרגא. לאמיתו
28 של דבר גם זו עבודה, לפעמים נזקקים לכך, כגון
29 בענין נטילת ידיים ג' פעמים על היד ועם בגד, כדי
30 שלא לגעת בכלי.
31 מסירות הנפש שהיתה להוד כ"ק אאמו"ר הזקן
32 על חסידים פעלה בהם לדורות שיהיה בהם הענין של
33 אהבת ישראל, וכשזה לא היה, היו זקוקים ליגיעה
34 ועבודה כדי לגלות זאת.
35 לא צריכים לנצל את אהבת ישראל עבור סוכריה
36 בלבד, עבור גשמיות, אלא צריכים לנצל אותה על
37 רוחניות. כשאומרים לזולת מתוך אהבת ישראל לתקן
38 דרכיו, דבריו נשמעים.
39 יג. אצל הרבי האמצעי היתה חשובה העיר
40 נעוויל. החסיד ר' מיכאל 'הזקן' היה אומר "הללוהו
41 בנעוויל". אצל ה"צמח צדק" היתה חשובה העיר
42 שצעדין - בגלל החסידים הגדולים שדרו בה -

- 1 מהר"ש: בשום אופן אינני רוצה לוותר על מה שיש
- 2 לנו בירושה מאבותינו, אינני יכול ואינני רוצה.
- 3 כשמנגנים ניגון במסיבה של חסידים הרי זה
- 4 התעוררות לתשובה, ובד' האמות שלנו זה מביא
- 5 לתשובה. והוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק החל לנגן ניגון
- 6 וכולם הצטרפו לניגונו. כשסיים הרי"מ לספר, ניגן
- 7 אותו ניגון ששמע את הוד כ"ק אאזמו"ר מהר"ש לנגן
- 8 באותו שמחת תורה ועיניו זלגו דמעות.
- 9 היו צריכים לעשות גדר וסייג שלא לבטל את ד'
- 10 האמות. וציווה כ"ק אדמו"ר לנגן ניגון חס לבבי.

ש"פ קרח, ג' תמוז, בסעודת היום

אגרות קודש

ב"ה י"ג כסלו תרצ"ב

ריגא

ידידי התלמיד החשוב והנעלה מר

שניאור זלמן שי

1 שלום וברכה!

2 מכתבו מז' כסלו קבלתי, ובטח קבל בינתים את
3 מכתבי מה' כסלו שבו בארתי כוונתי בשיבתו שם, ובדאי
4 ימלא מה שבקשתי לכתוב לי לפרקים קרובים.

5 ומה שכותב בנדון אלו שהולכים בלא זקן, רק
6 שמבטיחים שכאשר יהיו בהשיבה דווארשא אזי יגדלו
7 זקנם, הנה הוא א"א לבא להשיבה דווארשא בלא זקן,
8 כי שם עלולים להתקבל רק אלו שבהנהגתם החיצונית
9 ג"כ מתנהגים כראוי.

10 ובכלל הנני חושב אשר בכל ישיבה וישיבה יש רק
11 מספר ידוע של תלמידים שיכולים ללמוד באמת, ולפי ערך
12 זה יש גם בתו"ת, והחילוק הוא רק שהתלמידים שלנו
13 אינם עוסקים בזה להראות הדבר אל הזולת, ואינם

עוסקים לפעול על הזולת, אשר הוא מחסור גדול העדר
השימת לב לפעול בהזולת. אמנם מקוה אני אשר במשך
הזמן יתוקן דבר זה.

17 כפי שכתבתי במכתבי הקודם, ישנה שם לערך חדש
18 וחצי, ובמשך הזמן הזה יספיק לאגד חברים כאלו אשר
19 יוכלו ללמוד בעצמם איזה ענין בדא"ח, כמו פרק תניא או
20 מאמר בלקו"ת או מהקונטרסים הקלים שנתן להם. ובטח
21 יהיו לו איזה מהם אשר יוכל לבא עמיהם בכתובים כאשר
22 יסע, ולפעול עליהם אשר יעבדו בהשיבה בהנוגע
23 להתעוררות ללמוד החסידות וידיעת החסידות. ובכדי
24 אשר אלו האחדים שחושבים לזמן הבא לבא לווארשא
25 יוכלו להתקבל, נחוץ אשר יעשו בזה דבר מה.

26 וגם נחוץ לדעת מצבם בלימוד הנגלה, והנני חושב
27 אשר במשך הששה שבועות יוכל לפעול דבר זה.

28 בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר

29 ח. ליבערמאן

אג"ק מוהריי"צ כרץ יז

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח סיון, ה'תשי"ג

ברוקלין, נ.י.

הרב הגאון הרה"ח וו"ח א"א נוי"נ עוסק בצרכי ציבור
באמונה איש חי רב פעלים בעל מדות תרומיות וכו'
מוהר"ר בן ציון מאיר חי עוזיאל שליט"א
ראשון לציון, רב הראשי
שלמא דכת"ר יסגי.

בנועם קבלתי מכתבו עם המצורף אליו - שני מאמרים, וחכיתי מיום ליום גם לקבלת ספרו
הגיוני עוזיאל ח"א, כמו שכתב במכתבו, וזוהי סיבת עיכוב המענה שלי עד עתה, ואת כהדר"ג רוב
הסליחה והמחילה.

ות"ח ת"ח על תשורתו זו ובפרט ספרו הנ"ל, וראויים הדברים למי שאמרם. אלא שעל פי מרז"ל (ב"מ פ"ד סע"א) הוה מקשי לי עשרין וארבע קושייתא ומפריקנא לי' עשרין וארבע פרוקי וממילא רוחא שמעתא, ארשה לי לבוא בהערה כללית בהנוגע לספרו.

ובהקדמה מיוסדת על מרז"ל: מה שכל תלמיד ותיק עתיד לחדש (כן העתיק רבנו הזקן) בעל התניא) בקו"א שם קנט, ב. וי"ח בהקדמת הש"ך עה"ת. תורת העולה ח"ב פנ"ה. ובמט"מ ש"ב מויק"ר פכ"ב) נאמר לו למשה מסיני. וכוונתי לתורת הנסתר תורת החסידות. כי הנה עד שהתלמיד ותיק מגלה הדבר, יש לכל אחד ואחד לחפש דרכו וביאורו הוא בענין זה, כיון שאין אתנו יודע עד מה, מי הוא התלמיד ותיק שגילה הנאמר למשה מסיני. אבל לאחר שהענין יצא מההעלם לגילוי על ידי תלמיד ותיק, ונתפרסם ונתקבל בתוך כמה וכמה מבני ישראל, ובפרט אשר גם המציאות הוכיחה כי הנה אמת נכון הדבר, הרי שוב אי אפשר לומר אין לנו עסק בנסתרות, ועל כל אחד להביא בחשבון ולהגיב באופן המתאים על חידושו של תלמיד ותיק זה.

והנה רוב הבעיות שעליהן דן כהדר"ג שליט"א בספרו, שהם מעקרי תורתנו, ומאותם העקרים הקשורים בעיקר בתורת הנסתר ובפנימיות התורה, הרי קודם שנעשית תורת הנסתר רכושו הגלוי של כל בן תורה, היי אפשר להסתפק ולדון על בעיות ושאלות אלו מנקודת המבט של חכמת החקירה וכיו"ב, כיון, שכלשון רבינו הזקן בעל התניא והשו"ע, באגרת הקדש שלו סכ"ו, הנה ספר הזהר וכל חכמת הקבלה היתה "נסתרה בימיהם ונעלמה מכל תלמידי חכמים, כי אם ליחידי סגולה, ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים", משא"כ בימינו אלה, שכציווי הארז"ל - בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה, הרי לכאורה (ראה שד"ח פוסקי' טז, ח), אין מקום לדון דיון ממצה בבעיות אלו מבלי להביא ולהסביר מימרא ופסק של תורת הנסתר, תורת הקבלה ותורת החסידות, בהנוגע לשאלות אלו.

- ועל פי הנ"ל מובן, שאין סתירה כלל מזה שהרס"ג והרמב"ם ובעל העקרים וכו' וכו', מגדולי חוקרי בני ישראל הנאמנים לה' ולתורתו, דנו בשאלות אלו מבלי להביא חוות דעת תורת הקבלה, אף שלכמה דיעות ידועה היתה להם, כיון שכנ"ל, עדין לא בא התלמיד ותיק וחידשה באופן שנתפרסמה לכל ונעשית תורת הנסתר - גלוי' -

בלי ספק, אשר לכהדר"ג ידועים ספרי הקבלה והחסידות הדנים בשאלות אלו, וכידוע, אשר מאז ומקדם חיבה יתרה נודעת מחכמי הספרדים ורבניהם לתורת הנסתר, ובימינו אלה, הרי כנ"ל מפי הארז"ל, לא רק שאין לכסות הדברים, אלא אדרבה מצוה לגלותם.

בתקוה שכהדר"ג שליט"א לא יקפיד על הערתי זו, וידינני לכך זכות, ובפרט על פי הידוע באגרת הבעש"ט, מענה מלכא משיחא שביאת המשיח תלוי' בהפצת המענינות (מענינות תורת הנסתר ותורת החסידות) חוצה. וידוע ג"כ הדיוק בלי חוצה.

בכבוד והוקרה רבה ובברכה.

בהמשך להנ"ל - נשלח לכהדר"ג בחבילה בפ"ע ספר **טעמי המצוות** לכ"ק אדמו"ר בעל ה"צמח צדק", אשר גם בו מבוארים כמה ענינים מאלו שעליהם דן כהדר"ג בספרו, וכמסומן שם במפתח הענינים.

הערה קלה, אבל חמורה היא מפני פריצי עמנו, והיא אשר ראיתי כת"ר מביא במכתבו הספר מורה נבוכי הזמן, ספר התקופה וכו'. ואף שבכל דבר שבעולם הזה יש טוב, הרי לאו כל מוחא סביל, לזרוק הקליפה ולחפש ולמצוא הטוב, ורק אותו לאכול.

וכיון שכהדר"ג מעתיק בספרו ספרים הנ"ל, אף דפליג עליהם, הרי בפני כו"כ מהקוראים ישמש זה להסכמה, ובדרך פשיטות - שגם בבתייהם צריך להיות נמצאים ספרים אלו, בה בשעה אשר לתושבי רוסיה ופולין בפרט ידוע ההרס הרב שעשו ספרים אלו וכיוצא בהם, ה' יצילנו.

פרק ד משנה ו

רבי יוסי אומר: כל המכבד את התורה, גופו מכבד על הבריות. וכל המחלל את התורה, גופו מחלל על הבריות:

נקודות משיחות קודש

לכן, כאשר יהודי משתדל שהתורה תהיה מכובדת בעיני כולם, גם בעיני הבריות (אומות העולם), הבריות מכבדות "את גופו".

(שיחות קודש תשל"ח - מוצ"ש פרשת קורח)

דברי המשנה צריכים עיון: אצל יהודי הנשמה היא העיקר והגוף רק טפל אליה⁶. לפי זה, כאשר המשנה עוסקת בכבוד האדם ("מכובד על הבריות"), היה עליה להדגיש את הנשמה ולא את הגוף?!

זאת ועוד: הביטוי "בריות" מתאים למי שאין להם שום מעלה (לא מצד שכלם ולא מצד מידותיהם) והם בבחינת "בריות בעלמא"⁷, דהיינו שמעלתם היחידה היא שנבראו על-ידי הקב"ה. נשאלת אפוא השאלה - מהו השבח להיות מכובד על-ידי "בריות" נחותות שכאלה?

ההסבר הוא: כבוד התורה (שהיא חכמתו של הקב"ה) הוא דבר המתחייב בפשטות (גם ללא הנמקות והבטחות). אולם לעיתים עשויה השמירה על כבוד התורה להיות כרוכה בקשיים שמציבים חיי הגוף. שכן, בהיות בני ישראל נתונים בגלות כ"כבשה אחת בין שבעים זאבים"⁸, יתכן שהקפדה יתרה על ענינים הקשורים לכבוד התורה תסב להם קשיים בפרנסה וכיוצא בזה.

אומרת לנו המשנה: כאשר יהודי מכבד את התורה, אזי אפילו ה"בריות" הנחותות ביותר לא זו בלבד שלא יפריעו לו בעיני הגוף הגשמיים, אלא הן אף יסייעו לו בעיני הגוף. ואמנם כך גם רואים בפועל, שכאשר יהודי עומד בתוקף על עקרונותיו בכל הקשור לעניני יהדות - סביבתו רוחשת לו כבוד והערכה ומתקיים בו "כל המכבד את התורה - גופו מכובד על הבריות".

(תורת מנחם - התוועדות' תשד"מ, כרך ג, עמ' 1820)

המפרשים¹ ביארו שהכוונה לכבד את 190 התורה ולומדיו. ואולם מכיון שכיבוד ספר-תורה הוא הלכה בשולחן-ערוך² ומסכת אבות באה ללמדנו ענינים שהם "מילי דחסידותא"³, מוכרחים, לכאורה, לפרש את המשנה באופן אחר.

עוד יש לדייק בדברי המשנה - "גופו מכובד" - מהו הדגש על "גופו" דוקא?

להבנת הדברים יש להתבונן בהנהגתו של רבי יוסי עצמו: מסופר במדרש⁴ על "מטרונה" (גבירה מבית המלוכה) שנהגה להציג לרבי יוסי שאלות שונות (כגון, מה הם מעשי הקב"ה לאחר שסיים לברוא את העולם?) ורבי יוסי היה משיב לה על שאלותיה. למרות שיכול היה להמנע מלהשיב לה - ובפרט שהשאלות לא נגעו כלל לאותן מצוות שהיא מחוייבת בהן - עם כל זאת השתדל רבי יוסי לענות על כל שאלותיה, וזאת כדי להעלות את כבוד התורה אף בעיניה של אותה "מטרונה".

לפי זה יש לומר כי באומרו "כבוד התורה" נתכוון רבי יוסי להסברת התורה באופן כזה שיעלה את קרנה וכבודה בעיני הבריות.

זאת אפוא מלמדנו רבי יוסי כי על-פי מידת חסידות יש לכבד את התורה גם במקום שאינו מחוייב מצד הדין וכמו במקרה הנ"ל: אשה נוכריה שואלת שאלות על התורה ואין כל חיוב לענות עליהן - אף-על-פי-כן טרח רבי יוסי להשיב עליהן, בכדי שגם אומות העולם ("הבריות") יכבדו את התורה.

זו גם הסיבה שרבי יוסי נקט הלשון "גופו מכובד", שכן לגויים יש שייכות אך ורק לגופו של היהודי (כנאמר בתניא⁵: "הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם"), אך בכל הנוגע לנשמת היהודי - אין לגויים כל קשר ושייכות.

(1) רש"י ורע"ב. (2) אורח-חיים סימן קמו, יורה-דעה סימן רמד. (3) בבא קמא ל, א. (4) לדוגמה ראה בראשית-רבה ד, ו. שם יז, ז. ועוד. (5) פרק מט. (6) ראה תניא פרק לב. (7) תניא שם. (8) מדרש תנחומא תולדות ה.

פרשת קרח

טז וַיִּקַּח קָרַח בֶּן־יִצְחָק בֶּן־קֵהָת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֵלִיאָב וְאֹזָן בֶּן־פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן: ^אוַיִּקְרְאוּ לַפָּנִי מִשָּׁה וְאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמוּשִׁים וּמֵאֲתָיִים נִשְׂאִי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנִש־שָׁם: ^בוַיִּקְהָלוּ עַל־מִשָּׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם פִּי כָל־הָעֵדָה בָּלָם קֹדָשִׁים וּבְתוֹכָם יְהוָה וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קַהֲלֵי יְהוָה: ^גוַיִּשְׁמַע מִשָּׁה וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו: ^דוַיַּדְבֵּר אֶל־קָרַח וְאֶל־פִּלֵּת וְאֶת־הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר־בוּ יִקְרִיב אֵלָיו: ^הוְזֹאת עָשׂוּ קָחִיר לָכֶם מַחֲלֹת קָרַח וְכָל־עֲדָתוֹ: ^ווַתִּגְוִי־בָהֶן אִשְׁ וַיִּשְׁמְרוּ עֲלֵיהֶן: ^זקָמְרָת לַפָּנִי יְהוָה מִחֵר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקְּדוֹשׁ רַב־לָכֶם בְּנֵי לֵוִי: ^חוַיֹּאמֶר מִשָּׁה אֶל־קָרַח שְׁמַעוּ־נָא בְּנֵי לֵוִי: ^טהַמַּעֲט מִכֶּם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעֵדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת מוֹשֶׁה בְּיְהוָה וְלַעֲמֹד לַפָּנִי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם: ^יוַיִּקְרַב אֶתָּךְ וְאֶת־כָּל־אֶחָיֶךָ בְּנֵי־לֵוִי אֶתָּךְ וּבִקְשַׁתֶּם גַּם־כִּפָּהֶנָּה: ^{יא}לָכֵן אֶתָּה וְכָל־עֲדָתְךָ הַנֹּעֲדִים עַל־יְהוָה וְאַהֲרֹן מִה־הוּא כִּי כְתִיב תִּלְוֶנּוּ קִיר תִּלְוֶנּוּ עָלָיו: ^{יב}וַיִּשְׁלַח מִשָּׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלֹאֲבִירָם בְּנֵי אֵלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה: ^{יג}הַמַּעֲט פִּי הָעֵלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זִבְתַּח חֶלֶב וּדְבַשׁ לַחֲמִיתָנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׁתַּחֲרַר עָלֵינוּ גַם־הַשְׁתַּחֲרַר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (290) (2)קוטי שיחות יח עמ' 290

בית מלא ספרים מהו שיהא חביב במזונה (רש"י טז, א)

לא מצינו שמשה ענה על שאלות אלו של קרח, לא לגבי מזונה ולא לגבי ציצית: הוא רק אמר "ואם בריאה יברא ה'". וגש לומר, שמשה היה נוגע בדבר, בהיותו אחי אהרן, והתלכה היא שתלמיד חכם שמורה הוראה והוא נוגע בדבר, אינו מסמך לומר "כך קבלתי".

שני י אף לא אל־אֶרֶץ זִבְתַּח חֶלֶב וּדְבַשׁ הִבִּיאָנוּ וְתַתֵּן־לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וְכֶרֶם הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנָּקֵר לֹא נַעֲלָה: ^אוַיַּחֲר לְמִשָּׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה אֶל־תִּפְּנֵן אֶל־מִנְחָתָם לֹא חֲמוּר אֶחָד מֵהֶם נִשְׂאִיתִי וְלֹא הִרְעֵנִי אֶת־אֶחָד מֵהֶם: ^בוַיֹּאמֶר מִשָּׁה אֶל־קָרַח אֶתָּה וְכָל־עֲדָתְךָ הָיוּ לַפָּנִי יְהוָה אֶתָּה וְהֵם וְאַהֲרֹן מִחֵר: ^גוַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֲתָלוֹ וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם קָמְרָת וְהַקְרַבְתֶּם לַפָּנִי יְהוָה אִישׁ מִחֲתָלוֹ חֲמוּשִׁים וּמֵאֲתָיִים מִחֲתָת וְאַתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מִחֲתָתוֹ: ^דוַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֲתָלוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיִּשְׁמְרוּ עֲלֵיהֶם קָמְרָת וַיַּעֲמִדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמִשָּׁה וְאַהֲרֹן: ^הוַיִּקְהָל עֲלֵיהֶם קָרַח אֶת־כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעֵדָה: ^ו

~ נקודות משיחות קודש ~ (2)קוטי שיחות גל עמ' 109

שניש להם חלק בתמידי צבור (רש"י טז, טז)

במדרש נאמר: "חלק באותה מנחה שהקריבו". אבל רש"י לא כתב כן, שהרי חלקם של עדת קרח במנחה אינו שנה פרוטה ולכן אין שיעור בזה 'שלהם' (ורש"י לשיטתו, שפחות משנה פרוטה אינו נחשב שלו - סוכה כז, ב ד"ה כל האזרח). מה־שאינ־כן חלקם של החמישים ומאתיים איש בתמידי צבור של כל השנה (לא במנחה או בתמיד של אותו היום) - שפיר שיעור לקרותו חלק.

שלישי ב וַיַּדְבֵּר יְהוָה אֶל־מִשָּׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: ^אכֹּה הִבְדִּלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאִכְלָה אֹתָם כָּרְנָע: ^בוַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל־בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יִחָטֵא וְעַל כָּל־הָעֵדָה תִּקְצָף: ^גוַיַּדְבֵּר יְהוָה אֶל־מִשָּׁה לֵאמֹר: ^דדַּבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הִעֲלוּ מִסְכֵּיב לְמִשְׁכַּן־קָרַח דָּתָן וְאֲבִירָם: ^הכֹּה וַיָּקָם מִשָּׁה וַיִּלָּךְ אֶל־דָּתָן וְאֲבִירָם וַיִּלְכּוּ אַחֲרָיו וְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ווַיַּדְבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ זֹאת מֵעַל אֶהְיִי הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאֶל־תִּגְעוּ בְּכָל־אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן־תִּסָּפּוּ בְּכָל־חַטָּאתָם: ^זוַיַּעֲלוּ מֵעַל

על-מִשֶּׁה וְעַל-אַהֲרֹן וַיִּפְּנוּ אֶל-אַהֲלֵ מוֹעֵד וַהֲנִיחָה
כִּסְהוּ הָעֵנָן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה: ^ה וַיָּבֹא מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן אֶל-פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 53)

מֶלֶךְ בֶּשֶׁר וְדָם שֶׁסָּרְחָה עָלָיו מִקְצֵת מְדִינָה (רש"י טז, כב)
הֵינּוּ שֶׁהִנְהִיגָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיטָה סְרוּחָהּ וּמְאוּסָה בְּעֵינֵי
ה', אָבֵל לֹא הִתְבַּנְּנוּ לְמַרְדּ בּוֹ, שֶׁהָרִי קִרַּח וּפְתָה אוֹתָם
עַד שֶׁהִכְנִיסָם לְמַחְלָקֶת זֶה. וְאֵלּוּ קִרַּח, שֶׁהִבִּיא אוֹתָם לְסִרְחוֹן
זֶה, הוּא חוּטֵא מִמֶּשׁ, מוֹרֵד בְּמַלְכוּת. מֶלֶךְ בֶּשֶׁר וְדָם, שֶׁאֵינוֹ
יודֵעַ מִי הַחוּטֵא, נִפְרַע מִכָּלֵם, גַּם מֵאֵלּוּ שֶׁסָּרְחוּ; אָבֵל
הַקִּבְיָה, הַיּוֹדֵעַ מִחֻשְׁבוֹת, הָרִי יוֹדֵעַ מִיְהוּ הָאִישׁ הָאֶחָד
הַחוּטֵא, וּמִדּוּעַ יִקְצָף עַל כָּל הָעֵדָה.

רביעי ט וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^י הֲרִמּוּ
מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרֹנֵעַ וַיִּפְּלוּ
עַל-פְּנֵיהֶם: ^{יא} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קַח אֶת-
הַמַּחֲתָה וְתִן-עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים
קִטְרֹת וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה אֶל-הָעֵדָה וּכְפַר עֲלֵיהֶם
כִּי-יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה הַחֹל הַגִּנָּף: ^{יב} וַיִּקַּח
אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר ^{יג} דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרֶץ אֶל-תּוֹךְ הַקָּהָל
וַהֲנִיחָה הַחֹל הַגִּנָּף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת-הַקִּטְרֹת וּכְפַר
עַל-הָעָם: ^{יד} וַיַּעֲמֵד בֵּין-הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים
וַתַּעֲצֹר הַמּוֹגֵפָה: ^{טו} וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמּוֹגֵפָה אַרְבַּעַה
עָשָׂר אָלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלִּבְדַּר הַמֵּתִים עַל-
דִּבְרֵי-קִרַּח: ^{טז} וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל-מֹשֶׁה אֶל-פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמּוֹגֵפָה נִעְצְרָה: ^{יז} פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לח עמ' 69)

שֵׁם הַקָּדִים לֹוי אֶת הַכֹּהֵן . . צְרִיד לְהַפְרִישׁ . . לְתַרְוּמָה
גְּדוּלָּה (רש"י יח, כט)
בְּלִמּוּד עַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט לֹא מִסְתַּבֵּר לומר שֶׁמִּצְדָּע עֲצָם
הַחַיִּים לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה כְּכֹר יִשְׁנוּ בְּפֶלֶע בְּטָבֵל חֵלֶק הַתְּרוּמָה
(שְׁעִתִּיד לְהַפְרִישׁ). וְלִפִּי זֶה מוֹכֵן מִדּוּעַ צְרִיכִים פְּסוּק מִיָּתֵד
שֵׁם הַקָּדִים הַלֹוי אֶת הַכֹּהֵן בְּכָרִי חֵיב לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה
גְּדוּלָּה.

חמישי ט וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^י דִּבֶּר
אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֲתָם מִטּוֹה מִטָּה לְבֵית
אֵב מֵאֵת כָּל-נִשְׂיָאֵהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר

מִשְׁכַּן-קִרַּח דָּתָן וְאֶבִירָם מִסָּבִיב וְדָתָן וְאֶבִירָם
יֵצְאוּ נֹצֵחִים פֶּתַח אֹהֶל יֵהִי וְנִשְׂיָאֵהֶם וּבְנֵיהֶם
וְטַפָּם: ^{כא} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְרְעוּן כִּי-יִהְיֶה
שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל-הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי-לֹא
מִלִּפְנֵי: ^{כב} אִם-כָּמוֹת כָּל-הָאָדָם יִמְתּוּן אֵלֶּה
וּפְקַדְתָּ כָּל-הָאָדָם וּפְקַד עֲלֵיהֶם לֹא יִהְיֶה
שְׁלַחְנִי: ^{כג} וְאִם-בְּרִיאָה יִכְרֹא יְהוָה וּפְצָתָה
הָאָדָמָה אֶת-פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר
לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעֻתָם כִּי נִאֲצוּ
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת-יְהוָה: ^{כד} וַיְהִי כְכֹלָתוֹ לְדַבֵּר
אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע הָאָדָמָה אֲשֶׁר
תַּחְתֵּיהֶם: ^{כה} וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וַתִּבְלַע
אֹתָם וְאֶת-בָּתֵּיהֶם וְאֶת כָּל-הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרַּח
וְאֶת כָּל-הַרְבִּישׁ: ^{כו} וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם
חַיִּים שְׂאֵלָה וַתִּבָּקַע עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיִּאֲבְדּוּ מִתּוֹךְ
הַקָּהָל: ^{כז} וְכָל-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיהֶם גָּסוּ
לְקַלָּם כִּי אָמְרוּ פֶּן-תִּבְלַעֵנוּ הָאָרֶץ: ^{כח} וְאֵשׁ
יֵצְאָה מֵאֵת יְהוָה וְתֹאכַל אֶת הַחַמְשִׁים וּמֵאֵתֵם
אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקִּטְרֹת: ^{כט} וַיִּדְבֹּר יְהוָה
אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^ל אִמְרָם אֶל-אַלְעָזָר בֶּן-אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן וַיֵּרֶם אֶת-הַמַּחֲתָה מִבֵּין הַשְּׂרָפָה וְאֶת-
הָאֵשׁ וְרַחֲמֵהָ לֵאמֹר כִּי קָדְשׁוֹ: ^{לא} אֶת מַחְתֹּת
הַחֻטָּאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם וַעֲשׂוּ אֹתָם רִקְעֵי
פָחִים צָפוּי לְמוֹזַח כִּי-יִהְיֶיהֶם לִפְנֵי-יְהוָה
וַיִּקְדָּשׁוּ וַיְהִיו לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{לב} וַיִּקַּח אֲלֵעָזָר
הַכֹּהֵן אֶת מַחְתֹּת הַנִּחֲשָׁת אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ
הַשְּׂרָפִים וַיִּרְקְעוּם צָפוּי לְמוֹזַח: ^{לג} וּזְכֹרֶן לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא-יִקְרַב אִישׁ זֶר אֲשֶׁר לֹא
מוֹרֵעַ אַהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קִטְרֹת לִפְנֵי יְהוָה
וְלֹא-יִהְיֶה כְּקִרַּח וּכְעֵדָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
בְּיַד-מֹשֶׁה לוֹ: ^{לד} וַיִּלְנוּ כָּל-עֵדֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
מִמַּחְתָּת עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲתָם
הַמֵּתִים אֶת-עַם יְהוָה: ^{לה} וַיְהִי בַּהֲקָהֶל הָעֵדָה

מִטּוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מִטָּהוּ: ^י וְאֵת שֵׁם אֹהֶלן תִּכְתֹּב עַל־מִטָּה לְיוֹ בִּי מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם: ^י וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אוֹעֵד לָכֶם שָׁמָּה: ^כ וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבַחֲרֶבּוּ מִטָּהוּ יִפְרַח וְהִשְׁפַּתִּי מֵעַלִּי אֶת־תְּלוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מְלִינִם עֲלֵיכֶם: ^{כא} וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו: ^{כב} כָּל־נִשְׂיֵאֵיהֶם מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִטּוֹת וּמִטָּה אֶהְרֹן בְּתוֹךְ מִטּוֹתָם: ^{כג} וַיִּנַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמִּטָּה לִפְנֵי יְהוָה בְּאֹהֶל הָעֵדוּת: ^{כד} וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח מִטָּה־אֶהְרֹן לְבֵית לֵוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיֵּצֵץ צִיץ וַיִּגְמַל שָׁקְדִים: ^{כה} וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמִּטָּה מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מִטָּהוּ: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לג עמ' 196)

וְלָמָּה שָׁקְדִים, הוּא הַפְּרִי הַמְּמַהֵר לְהַפְרִיחַ מִכָּל הַפְּרוֹת

(רש"י יז, כג)

מבאר בהסידות, שיש שפע של חסד המתעבב עד שנמשך למשה, כי בכל היכל דגים את האדם אם הוא ראוי לשפע זה. אך בקרבנות כהנים עובר השפע במהירות דרך כל העולמות, וכמו נהר גדול מאד, ש"הלוך דרך כמנהגו וישטף העצים והעפר המצפכים". ובה נרמז גם ענין האתהפכא: כאשר המים בוקעים את הסתימה, היא נסחפת בנרם וּמִמְהֵרָה לָלֶכֶת, עד שהמים נגזרים אחריה".

ששי ^{כה} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁב אֶת־מִטָּה אֶהְרֹן לִפְנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לְבְנֵי־מִרִי וְתִכְתֹּב תְּלוֹנוֹתָם מֵעַלִּי וְלֹא יָמָתוּ: ^{כו} וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה: ^{כז} וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גִּוַעְנוּ אֲבֹדְנוּ כָּלֵנוּ אֲבֹדְנוּ: ^{כח} כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה יָמוּת הָאֵם תִּמְנוּ לָגֹעַ: ^{כט} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֶהְרֹן אַתָּה וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ תִּשְׂאוּ אֶת־עֹנֵן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ תִּשְׂאוּ

אֶת־עֹנֵן כְּהִנַּחְתֶּם: ^ל וַיִּגַּם אֶת־אֲחִיךָ מִטָּה לְיוֹ שִׁבְט אֲבִיךָ הַקָּרֵב אֶתְּךָ וַיָּלוּ עֲלֶיךָ וַיִּשְׁרַתוּךָ וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ לִפְנֵי אֹהֶל הָעֵדוּת: ^{לא} וַיִּשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתְךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֹהֶל אַךְ אֶל־כָּל־הַקָּדָשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יָמָתוּ גַם־הֵם גַּם־אַתֶּם: ^{לב} וַיָּלוּ עֲלֶיךָ וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזָר לֹא־יִקְרַב אֲלֵיכֶם: ^{לג} וַיִּשְׁמְרֻם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקָּדָשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{לד} וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מִתְּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: ^{לה} וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהִנַּחְתֶּם לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבְּרִית לַפָּרֶכֶת וְעֲבֹדָתָם עֲבֹדַת מִתְּנָה אֶתְּךָ אֶת־כְּהִנַּחְתֶּם וְהִזָּר הַקָּרֵב יוֹמָת: ^{לו} וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־אֶהְרֹן וְאֲנִי הִנֵּה נִתְּנִי לְךָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי לְכָל־קֹדֶשׁ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתֻנִים לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָד לְחֻק־עוֹלָם: ^{לז} זֶה יִהְיֶה לְךָ מִקְדָּשׁ הַקִּדְשִׁים מִן־הָאִשׁ כָּל־קָרְבָּנָם לְכָל־מִנְחָתָם וּלְכָל־חֲטָאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יִשְׁכִּיבוּ לִי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים לְךָ הוּא וּלְבִנְיָד: ^{לח} בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים תֹּאכְלֵנוּ כָּל־זֶכֶךְ יֹאכֵל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לְךָ: ^{לט} וְזֶה־לְךָ תְּרוּמָת מִתְּנָם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתֻנִים וּלְבִנְיָד וּלְבִנְיָד אֶתְּךָ לְחֻק־עוֹלָם כָּל־מִטְהוֹר בְּבִיתְךָ יֹאכֵל אֹתוֹ: ^מ כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל־חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לְךָ נְתֻנִים: ^{מא} בְּפוּרִי כָּל־אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר־יִבְיֹאוּ לַיהוָה לְךָ יִהְיֶה כָּל־מִטְהוֹר בְּבִיתְךָ יֹאכְלֵנוּ: ^{מב} כָּל־חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה: ^{מג} כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּאַדָּם וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה־לְךָ אַךְ הַפָּדָה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֵת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה: ^{מד} וּפְדוּיוֹ מִבֶּן־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְפְּךָ כֶּסֶף

חֲמִשָּׁת שָׁקָלִים בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הָיָה:
 י אֵךְ בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹי־בְכוֹר כָּשָׁב אוֹי־בְכוֹר עֹז לֹא
 תִּפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ
 וְאֶת־חִלְבָּם תִּקְמִיר אִשָּׁה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:
 יח וּבְשָׂרָם יִהְיֶה־לָּךְ כַּחוּז הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין
 לָךְ יִהְיֶה: יט כָּל | תְּרוּמַת הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי לָךְ וּלְבִנְיָד וּלְבִנְיָד
 אַתָּה לְחֶק־עוֹלָם בְּרִית מֶלֶח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי
 יְהוָה לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אַתָּה: כ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן
 בְּאַרְצֶם לֹא תִנָּחַל וְחֶלֶק לֹא־יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם
 אֲנִי חֶלְקֶךָ וְנִחַלְתָּךְ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לו עמ' 63)

כָּל פֶּסֶד רָחֵם . . יִהְיֶה לָךְ . . וְאֵת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַשְּׂמֵמָה

תִּפְדֶּה (יח, טו)

מפשטות הפתרונים מוכח שגדר הפדיון הוא פדית החמור
 מיד הפה, כי חכך משולד הוא של הפה ("לך יהיה").
 אלא שהתורה צותה לישראל לפדותו מן הפה, וגם הקלה
 עליו שיכול לפדותו בשה. והנה, יש אומרים שאם נתן לפה
 את החמור לא קים את המצוה. אבל יש לומר, שגם לשיטה
 זו הפדיה היא מן הפה, אלא שבכתוב נתפרשו רק שתי
 בורות, פדיה וצריפה, לא נתינת החמור.

שביעי כא ולבני לוי הנה נתתי כל־מעשר בישראל
 לנחלה חלף עבדתם אשר־הם עבדים את־
 עבדת אהל מועד: כב ולא־יקרבו עוד בני
 ישראל אל־אהל מועד לשאת חטא למות:
 כג ועבד הלוי הוא את־עבדת אהל מועד והם
 ישאו עונם חקת עולם לדורותיכם ובתוך בני
 ישראל לא ינחלו נחלה: כד כי את־מעשר
 בני־ישראל אשר ירימו ליהוה תרומה נתתי
 ללויים לנחלה על־פני אמרתי להם בתוך בני
 ישראל לא ינחלו נחלה: כה וידבר יהוה
 אל־משה לאמר: כו ואל־הלויים תדבר ואמרת
 אליהם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר
 אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֵתָם בְּנִיחַלְתֶּם וְהִרְמַתֶם
 מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר:

כ וּנְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בַּדָּגָן מִן־הַגֶּרֶן
 וּבַמִּלֹּאֶה מִן־הַיֶּקֶב: כח כֵּן תִּרְיֻמוּ גַם־אֵתֶם
 תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ
 מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת
 יְהוָה לַאֲהֹרֶן הַכֹּהֵן: כט מִכָּל מִתְּנֵיתֵיכֶם תִּרְיֻמוּ
 אֵת כָּל־תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־חִלְבּוֹ אֶת־מִקְדָּשׁוֹ
 מִמֶּנּוּ: ל ואמרת אליהם בְּהִרְיַמְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
 מִמֶּנּוּ וּנְחֹשֶׁב לַלְוִיִּם כְּתֻבֹּאת גֶּרֶן וְכְתֻבֹּאת
 יֶקֶב: לא וְאִכַּלְתֶּם אוֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אֵתֶם וּבֵיתְכֶם
 כִּי־שֹׂכֵר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבַדְתֶּם בְּאֵהֶל מוֹעֵד:
 לב וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא בְּהִרְיַמְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
 מִמֶּנּוּ וְאֶת־קֹדְשֵׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִלוּ וְלֹא

תָּמוּתוּ: פפפ

♦ ♦ ♦

חצי קדיש

יתגדל ויתקדש שְׁמֹה רַבָּא. אמן בעלמא די ברא
 כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב
 משיחה. אמן בתיכון וביומיוון ובחיי דכל בית ישראל,
 בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך
 לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך: יהא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמֵ
 וְלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרומם,
 ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שְׁמֹה דְקֹדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא,
 תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

♦ ♦ ♦

~ נקודות משיחות קודש ~ (מהתוודות שבדוקדוש פרשת קרח

תשכ"ד)

ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חִלְבּוֹ מִמֶּנּוּ (יח, לב)
 מניין אתה אומר שאם הפרשת אותו שלא מן המבקר,
 שאדם בנשיאת עון? תלמוד לומר, ולא תשאו עליו חטא
 (ספרי)

מדברי הספרי נמצאנו למדים, עד כמה חייב אדם לקיים
 כל מצוה באופן של הדור, לפנים משורת־הדין. וזה היה אחד
 הדברים שתבע כ"ק אדמו"ר מוהר"צ יו"ת מן הנשיאים
 שקדמו לו, ובמיוחד בשנותיו האחרונות.

צ"ה פסוקים, דניאל סימן.

לֹא־תִשָּׂאוּ עָלָיו חֲטֹאתֵיכֶם אֶת־חַלְבֹּ
מִמֶּנּוּ וְאֶת־קִדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִלּוּ וְלֹא
תָמוּתוּ: פפפ

מפֿטיר ל וְאֶמְרַת אֱלֹהִים בְּהִרְמִיכֶם אֶת־חַלְבֹּ
מִמֶּנּוּ וְנִחַשְׁבֹּ לְלֹאִים פִּתְבוֹאת גִּזְרֹן וְכִתְבוֹאת
יָקֹב: לא וְאֶכְלֶתֶם אֹתוֹ בְּכָל־מָקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם
כִּי־שָׂכַר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבַדְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵינֵי־חַיִּים הִיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְחֻמְקֶיהָ מְאֹשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶעֱם, וְכָל־נִתְיבְתֶיהָ שְׁלֹם. אַרְבֵּי יָמִים בִּימִינָהּ, בִּשְׂמֹאלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. יי חֶפֶץ לְמַעַן צִדְקוֹ, גִּדְּלִיל תּוֹרָה וְיֹאדִיר:

מדִּיִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפֿטיר להפֿטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפֿטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפֿטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנִּצְמָרִים בְּאַמַּת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבַנְּבִיאִי הָאֵמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפֿטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפֿטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפֿטרה ושומעין הברכות מפי המפֿטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפֿטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

יד וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ
וְנִלְכָה הַגִּלְגָל וְנִחַדֵּשׁ שָׁם
הַמְּלוּכָה עַל כִּי בְרָאשׁוֹנָה לֹא קָבְלוּ
כֶּלֶם בְּרִצּוֹן: טו וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם
הַגִּלְגָל וַיִּמְלְכוּ שְׁנֵי שָׁם אֶת־
שָׂאוּל בְּחֻסְפָּת כֶּלֶם וּבְרִצּוֹן טוֹב.
לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם
זִבְחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה
וַיִּשְׁמַח שָׁם שָׂאוּל וְכָל־אֲנָשָׁיו

הפֿטרה לפרשת קרח לקריאה בציבור

ולשנים מקרא ואחד תרגום

בשמואל א פרק י"ב

יא יד וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ
וְנִלְכָה הַגִּלְגָל וְנִחַדֵּשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה: טו וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם הַגִּלְגָל
וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת־שָׂאוּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זִבְחִים

שי למורא

יד) וְנִלְכָה הַגִּלְגָל, שְׂבָקִיב
לְאוֹתוֹ מָקוֹם עֲשֵׂה ה' תְּשׁוּעָה לְיִשְׂרָאֵל
בְּמַלְחַמַת שָׂאוּל נַגַּד נָחַשׁ הַעֲמוּנִי.
וְנִחַדֵּשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה, לִפִּי
שְׂבָרָאוֹנָה הָיוּ עוֹרְרִים עַל הַדָּבָר.
טו) וַיִּמְלְכוּ שָׁם, הַמְּלוּכָהוּ שְׁנֵי

עטרת מרים

שי למורא

בהסכמת כלם וברצון טוב. (ב) ואני זקנתי ושבתתי, מרב עבודה ועל הצבור קפצה עליו זקנה ושבתה קדם תוכן, 'שתיה או כן חמישים שנה). ובני הנגם אתכם, ובני לא יורשו את זקלתי, כי הנגם אתכם באחד ככם.

(ג) ענו כי, העידו בי. כמו "לא תענה ברעך" (שמות כ"ג). ונגד משיחו, ולפני המלך שנמשח למלוכה. את שור מי לקחתי, האם לקחתי את שורו של משיחו לעבודתי. וחסור מי לקחתי, כשהייתי חולד מעיר לעיר לשפט אתכם על עסקי צדדיכם הייתי חולד על החסור שלי, ולא לקחתי משל הצבור. את מי רצותי, מלשון רצון ושבירה. לקחתי כפר, שיהא פדיון לו על פשעו. ואעלים עיני בו, ובחמדות הכפר העלמתי עיני מפשעו. ואשיב לכם, ואשיב לשלם כל מה ששאתמרו. פרוש אחר, ואשיב לכם תשובה על כל מה שנעשה, מאזיה טעם נעשה. (ה) ויאמר עד, כל העם אמר "עד". ור"ל אמרו, שצאצא בת קול ואמרה "עד", אמר להם חקב"ה, אתם מעידים עליו על מה שפגלתי, ואני מעיד עליו על מה שפסקתי. והוא אחר משלשה מקומות שהופיע רוח הקודש בבית דין של משה. (ו) אשר עשה את משה ואת אהרן, כלומר, הלא כלכם יודעים את מעשי ה' ונפלאותיו אשר עשה עם משה ועם אהרן. ואשר העלה וגו', ועל ידי הנפלאות ההם העלים ממצרים. (ז) צדקות ה', הצדקות שעשה ה'.

ישראל עד-מאד: א ויאמר שמואל אל-כל-ישראל הנה שמעתי בקלכם לכל אשר-אמרתם לי. פן תחשבו שתכלית דברי הנה למנוע מחלוקת מלך ואמליך עליכם מלך: ב ועתה הנה-המלך. מתהלך לפניכם ואני זקנתי ושבתתי ובני הנגם אתכם נבונים לעבודת המלך

וחפצים בו כמותכם ואני התהלכתי לפניכם מעיר לעיר לשפוט אתכם, ולא יום ולא יומים, אלא מנערי עד-היום הנה: ג הנני בעוד שאני פה ענו כי נגד יהוה ונגד משיחו המלך הנמשח מה את-שור. א של מי לקחתי לעבודתי וחסור מי לקחתי ואת-מי עשקתי גלתי בממון את-מי רצותי עשקתי בגופו ומיד-מי לקחתי כפר לחפזת הדין ואעלים עיני בו מבלי לעגשו עונש הראוי ואשיב לכם על דברכם: ד ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד-איש מאומה שום דבר: ה ויאמר אליהם עד יהיה יהוה בכם ועד משיחו המלך שאל היום הנה כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר כל ישראל באחד אמרו עד: ו אחר שאמרו שלא מצאו בידו מאומה ויאמר שמואל אל-העם הלא כלכם ידעתם מעשה יהוה אשר עשה את על ידי-משה ואת-אהרן הנפלאות שעשה על ידם ועמם ואשר העלה על ידי הנפלאות ההם את-אבותיכם מארץ מצרים: ז ועתה הואיל וידעתם התייצבו עמנו ואשפטה ואתכם אתכם לפני יהוה את על כל-צדקות יהוה אשר-עשה אתכם ואת-אבותיכם: ח כה-אשר-בא יעקב מצרים ויזעקו אבותיכם אל-יהוה משם השעבוד וישלח יהוה את-משה ואת-אהרן ויצאו את-אבותיכם ממצרים וישבום במקום הנה: ט ובואם לארץ וישפחו את-יהוה אל-היהם וימכרו אתם משרם ביד תוים, ביד סיסרא שר-צבא חצור ובני-

ויאמר שמואל אל-העם יהוה אשר עשה את-משה ואת-אהרן ואשר העלה את-אבותיכם מארץ מצרים: ז ועתה התייצבו ואשפטה אתכם לפני יהוה את כל-צדקות יהוה אשר-עשה אתכם ואת-אבותיכם: ח כה-אשר-בא יעקב מצרים ויזעקו אבותיכם אל-יהוה וישלח יהוה את-משה ואת-אהרן ויצאו את-אבותיכם ממצרים וישבום במקום הנה: ט ובואם לארץ וישפחו את-יהוה אל-היהם וימכרו אתם ביד תוים, ביד סיסרא

(יא) אֶת יִרְבֶּעֶל, הוא גִּדְעוֹן הַשּׁוּפָט. וְאֵת בְּרָךְ, הוא שְׁמִשׁוֹן, שָׁבָא מִשִּׁבְט דָּן. "בְּרָךְ" כְּמוֹ "בְּרָן דָּן". (יב) וְה' אֱלֹהֵיכֶם מִלִּכְכֶּם, לֹא יֵי אִלָּם שִׁפְשָׁעֶתֶם בּוֹ, כִּי אִם בְּהַקְבִּי'ה שְׁחָוָא מִלִּכְכֶּם מֵאִסְתָּם בּוֹ מִמִּלְךְ עֲלֵיכֶם. (יג) וְעִתָּהּ הִנֵּה הַמִּלְכָּה, בְּלִמְרָה, מִה שְׁעָבֵר אִין, שְׁהֵרִי הַמִּלְכָּה הִנֵּה הוּא מוֹלֶךְ בְּפֶעֱל. וְהִנֵּה נִתָּן ה',

שֶׁר־צָבָא חָצֹר וּבִיד־פְּלִשְׁתִּים וּבִיד־
מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֲמוּ בָּם׃ וַיִּזְעְקוּ אֶל־
יְהוָה וַיֹּאמְרוּ חָטֵאנוּ כִּי עֲזַבְנוּ אֶת־
יְהוָה וַנַּעֲבֹד אֶת־הַבְּעָלִים וְאֶת־
הָעִשְׁתָּרוֹת וְעַתָּה הֲצִילֵנוּ מִיַּד אֲיֵבֵינוּ
וַנַּעֲבֹדָךְ׃ יֵי־יִשְׁלַח יְהוָה אֶת־יְרֵבְעֵל
וְאֶת־בְּדָן וְאֶת־יִפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל וַיִּצֹל
אֶתְכֶם מִיַּד אֲיֵיכֶם מִסָּבִיב וַתִּשְׁכּוּ
בְּבֵטַח׃ יֵי־וַתֵּרְאוּ כִּי נָחַשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן

בָּא עֲלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לִי לֹא כִּי־מִלֶּךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ וַיְהִי־הָאֱלֹהִים מִלְּכֶכֶם׃ י וַעֲתָה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בַּחֲרַתֶּם אֲשֶׁר שָׁאֲלַתֶּם וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ׃ יא אִם־תִּירָאוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אוֹתוֹ וְשָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְלֹא תִמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה וְהִיתֶם גַּם־אַתֶּם וְגַם־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מֶלֶךְ עֲלֵיכֶם אַחֵר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ יב וְאִם־לֹא תִשְׁמָעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת־פִּי יְהוָה וְהִיתָה יַד־יְהוָה בָּכֶם וּבִאֲבוֹתֵיכֶם׃ יג גַּם־עַתָּה הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת־הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לְעֵינֵיכֶם׃ יד הֲלוֹא קִצִּיר־חֹטִים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן קִלּוֹת וּמָטָר וַדְּעוּ וּרְאוּ כִּי־רַעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לְשֹׂאֹל לָכֶם מֶלֶךְ׃ טו וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קִלְתָּ וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיֵּירָא כָּל־הָעָם מֶאֶד אֶת־יְהוָה וְאֶת־שְׁמוּאֵל׃ טז וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אֶל־שְׁמוּאֵל הֲתַפְּלֵל בְּעַד־עַבְדֶּיךָ אֶל־יְהוָה

וְיִשְׁעֻקוּ אֶל־יְהוָה הַחַלְלֵם
אֶת־יְהוָה וְנַעֲבֹד אֶת־הַבְּעֵלִים
יַד אִיכְנֵינוּ וְנַעֲבֹדָךְ אֲבָל לֹא שָׂאֵל
יְהוָה אֶת־יִרְבֶּעֶל גִּדְעוּ וְאֵת בֶּרֶךְ
שִׁמְשׁוֹן וְאֵת יִפְתָּח וְאֵת־שְׂמוּאֵל
עַם כִּי לֹא הָיוּ מַלְכִּים בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּצֵּל
ה' אֹתְכֶם עַל יְדֵיהֶם מִיַּד אֹיְבֵיכֶם
הַיּוֹשִׁיבִים מַסְכִּיב וּתְשֻׁבוּ בְּטַח:
יב אֲבָל אַתֶּם בְּאֶשֶׁר וּתְרֹאוּ כִּי
נָחַשׁ מֶלֶךְ בְּגִי־עֲמוּן בָּא עֲלֵיכֶם
לְמַלְחָמָה וּתֹאמְרוּ לֵי לֹא נִהְיָה
בְּאֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר הָיָה הַשּׁוֹפֵט וַיֵּצֵא
לְפָנֵינוּ בְּמַלְחָמָה כִּי אִם מֶלֶךְ
יִמְלֹךְ עָלֵינוּ וְהוּא יִלְחֶם מַלְחַמָּתָנוּ
תְּהֵם שִׁדְיֵה לָכֶם כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם
מַלְכְּכֶם: יג וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם בְּעִבּוֹר הַחֲשׁוּעָה
שָׁעֲשֵׂה, מֵאִתּוֹ אֲשֶׁר שְׂאֵלְתֶם עַל מֶלֶךְ
וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ כִּי
הַסִּסִּים עַל יְדֶכֶם וְהַמִּלִּכִּי: יד אַךְ
אִם־תִּירְאוּ אֶת־יְהוָה וְעַבַדְתֶּם

אֹתוֹ וְתִשְׁמְרוּ מִצְוֹתַי וְשִׁמַּעְתֶּם
 בְּקוֹלוֹ בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תִמְרוּ
 אֶת־פִּי יְהוָה בְּמִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה
 וְהִיתֶם גַּם־אַתֶּם וְגַם־הַמֶּלֶךְ
 אֲשֶׁר מֶלֶךְ עֲלֵיכֶם אַחֵר יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר יֵלֶךְ לְפָנֵיכֶם לְמַלְכֻמָּה
 לְחֹשֶׁעַ אַתֶּם: מִזֶּה וְאִם־לֹא
 תִשְׁמָעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמִרִיתֶם
 אֶת־פִּי יְהוָה אֲנִי לֹא יִסֵּר הַשְּׁעָתָה
 מִמֶּכֶם, וְכִי וְהִיתָה יַד־יְהוָה בָּכֶם
 כְּמִזֶּמֶר שְׂחִיתָה וּבְאַבֹּתֵיכֶם: מִזֶּה־גַם־
 עֲתֵדָה אַחֵר שֶׁהַכֹּסִים לְהַמֶּלֶךְ עֲלֵיכֶם
 מֶלֶךְ הַתְּחִבּוּ וְרָאוּ אֶת־הַדָּבָר
 הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עָשָׂה
 לְעֵינֵינוּ אֲשֶׁר יִמְלֹא שְׂאֵלַת הַשְּׂוֹאֵל
 וְאֵם אִם הוּא רָעָה בְּעֵינֵי ה' וְלֹא לְטוֹבָה
 יִתְחַשֵּׁב: יִזְהָר הַלֹּא קִצְי־רַחֲמִים הַיּוֹם
 וְהַמָּקָר לִקְלֵלָה יִחַשֵּׁב, וְעַם כָּל זֹאת
 אֶקְרָא אֱלֹהֵיָהּ עַל הַמָּקָר וְיִתֵּן
 קָלֹת וּבִמְרֵר בִּי כִּן יִמְלֹא שְׂאֵלַת

הַמִּבְקֶשׁ, הַטּוֹבָה הִיא אִם רָעָה וְדַעוּ וְדָאוּ בִּירְעוּתְכֶם רַבָּה פֶּאֶשֶׁר אִמְרִיתִי אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לַעֲמֻכְכֶם וּבְעֵינֵי יְהוָה לִשְׁאוֹל לָכֶם מִלֶּךְ: יִחַ וַיִּקְרָא שְׂמוֹאל אֶל־יְהוָה עַל הַמָּסָר וַיִּתֵּן יְהוָה קֶלֶת וַיִּמָּסֶר בֵּינוֹם הַהוּא וַיִּירָא כְּלִי־הַעֵם מִאֹד אֶת־יְהוָה בַּעֲבוּר הַמָּא שְׂאֵלַת הַפֶּלֶךְ וְאֶת־שְׂמוֹאֵל עַל שְׁמֵלִיכוֹ מֶלֶךְ בְּחַיִּיתוֹ, וְכֵאלוֹ מֵאִסּוֹ בּוֹ: וַיֹּם וַיֹּאמְרוּ כְּלִי־הָעֵם אֶל־שְׂמוֹאֵל הַתְּפִלָּל בַּעֲדֵי־עֲבֹרְדָךְ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְאִי־נִמוּת בִּירְסוּפֵנוּ עוֹד

עטרת מרים

על־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ אֲשֶׁר עָשִׂינוּ בָּזֶה, לַעֲשׂוֹת רָעָה לְשָׂאֵל לָנוּ מִלֶּךְ: כַּיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם אֶל־תִּיָּדָאוּ הֲלֹא אַתֶּם כָּבֵד עָשִׂיתֶם אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת וְאִין לְהִשָּׁב. אֵד אֶל־תִּסְּוֹרוֹ מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְעַבַּדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־לִבְבְּכֶם וּכְפַר הָעוֹן: וְחַוֵּן מִנֶּה...: כֹּא וְלֹא תִסְּוֹרוּ מֵאַחֲרֵי

ה' כי | תְּהַלִּיכָה הַחַיָּה הַזֹּאת הַלִּיכָה
אַחֲרֵי הַתְּהוֹ הַחַיָּים אֲשֶׁר לֹא־
יִזְעִילוּ וְלֹא יִצְּלוּ בִּירְתֵּהוּ הַמָּה
וְאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ: כֹּב כִּי אֶדְעִיכִי
שְׂאֵתָם חֹטְאִים לָפָנַי לֹא־יִפְּשׁ לֹא
יַעֲזֹב יְהוָה אֶת־עַמּוֹ וּמִשְׁנֵיחַ עֲלֵיהֶם
בְּאִפְּסֵן נִפְלֵא שׁוֹכֵר בְּעֶבֶד שְׂלֵא
יִתְּמַעַט שְׂמוֹ הַגָּדוֹל בְּנוֹם שֶׁה'
מוֹשִׁיעֲכֶם כִּי הוֹאִיל נִשְׁבַּע יְהוָה
לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם לֹא לָעָם סְגוּלָּה:

שי למורא

חֲדָשׁ סִינּוֹ (כֹּא) הַתְּהוֹ, בְּנוֹ
לַעֲבֹד־יְהוָה. (כֹּב) בְּעֶבֶד שְׂמוֹ
הַגָּדוֹל, בְּעֶבֶד שְׂעִיָּא שְׂמוֹ עֲלֵיכֶם
שְׂהוּא מוֹשִׁיעֲכֶם. כִּי הוֹאִיל ה', כִּי
נִשְׁבַּע ה'. לָעָם, לָעָם סְגוּלָּה מִכָּל
הָעַמִּים.

אֱלֹהֶיךָ וְאֶל־נַמּוֹת כִּי־יִסְפְּנוּ עַל־כָּל־
חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לְשָׂאֵל לָנוּ מִלֶּךְ:
כַּיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם אֶל־תִּיָּדָאוּ
אַתֶּם עָשִׂיתֶם אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת
אֵד אֶל־תִּסְּוֹרוֹ מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְעַבַּדְתֶּם
אֶת־יְהוָה בְּכָל־לִבְבְּכֶם: כֹּא וְלֹא תִסְּוֹרוּ כִּי | אַחֲרֵי הַתְּהוֹ אֲשֶׁר
לֹא־יִזְעִילוּ וְלֹא יִצְּלוּ בִּירְתֵּהוּ הַמָּה: כֹּב כִּי לֹא־יִפְּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בְּעֶבֶד שְׂמוֹ הַגָּדוֹל
כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם לֹא לָעָם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בָּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צָדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְּדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׂכַל דְּבָרָיו אֶמֶת וְצֶדֶק:
נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אַחֵד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מִלֶּךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבָת נֶפֶשׁ תוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִגְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לָבֵנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד
אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשֵּׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לֹא, שְׂלֵא יִכְבֶּה נִירוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בָּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתְּתָ לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרֶךְ שְׁמֲךָ בְּכִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

קריאת התורה למנחת שבת-קודש
 יט * וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר:
 זאת חקת התורה אשר־צוה יהוה לאמר
 דבר אל־בני ישראל ויקחו אליהם פרה אדמה
 תמימה אשר אין־בה מום אשר לא־עלה עליה
 על: ונתתם אותה אל־אלעזר הכהן והוציא
 אותה אל־מחוז למחנה ושחט אותה לפני:
 ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה
 אל־נכח פני אהל־מועד מדמה שבע פעמים:
 ושרף את־הפרה לעיניו את־ערה ואת־בשרה
 ואת־דמה על־פרשה שרף: ולקח הכהן עץ
 ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל־תוד
 שרפת הפרה: (לוי) וכבם בגדיו הכהן ורחץ
 בשרו במים ואחר יבא אל־המחנה וטמא הכהן
 עד־הערב: והשרף אותה וכבם בגדיו במים
 ורחץ בשרו במים וטמא עד־הערב: ואסף
 איש טהור את אפר הפרה והניח מחוז
 למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני־ישראל

למשמרת למי נדה חטאת הוא: (ישראל) וכבם
 האסף את־אפר הפרה את־בגדיו וטמא עד־
 הערב והיתה לבני ישראל ולגד הנגר בתוכם
 לחקת עולם: * הנגע במת לכל־נפש אדם
 וטמא שבעת ימים: * הוא יתחטא־בו ביום
 השלישי וביום השביעי וטהר ואם־לא יתחטא
 ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר: * כל־
 הנגע במת בנפש האדם אשר־ימות ולא
 יתחטא את־משכן יהוה טמא ונכרתה הנפש
 ההוא מישראל כי מי נדה לא־זרק עליו טמא
 יהיה עוד טמאתו בו: * זאת התורה אדם
 כי־ימות באהל כל־הבא אל־האהל וכל־אשר
 באהל וטמא שבעת ימים: * וכל כלי פתוח
 אשר אין־צמיד פתיל עליו טמא הוא: * וכל
 אשר־יגע על־פני השדה בחלל־הרוב או במת
 או־בעצם אדם או בקבר וטמא שבעת ימים:
 * ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן
 עליו מים חיים אל־כלי:

אגרות קודש

בי"ה, כ"ט סיון, תשי"ג
 ברוקלין.

שלום וברכה!

...נפלאותי במאד מאד על הטאן שבמכתבו... שי, שהוא כאילו זהו עניניו הפרטים של הנ"ל,
 והוא מצדו עושה טובה ומטפל בהם. ונפלאותי על תמים ואשר עוסק בעבודת החנוך זה כמה וכמה
 שנים, שלכאורה אינו תופס הענין על בוריו, כי עבודת חינוך חב"ד בכלל ו... בפרט, זהו ענינו של הקב"ה
 ושלוחו בזה הוא נשיאנו צי"ע כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ובמילא אלו המקושרים אל
 כ"ק מו"ח אדמו"ר ואפילו רק השייכים אליו, הרי ע"פ המובא בתניא כל עניניהם צריכים הם לקבל
 ע"י נשיאם ובפרט שהנשיא הוא ג"כ נשיא הדור הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר. אלא שאפשר להשפעה זו
 באופנים שונים אם בבחי' פנים או כו'. ואלו אשר זכו וזיכם השי"ת ובחר בהם כ"ק מו"ח אדמו"ר
 שהשפעתם תהי' דרך צנור שענינו לקרב את לבם של בני ובנות ישראל לאביהם שבשמים ולהמשיך
 בהם ג"כ מאור שבתורה זוהי תורת החסידות, הרי אשרי חלקם שזכו שהשפעתם הרוחנית והגשמית
 ילכו בבחי' פנים בפנים ובאופן שגם האופנים מצ"ע השפעות הם להעוסקים האלו. ואם הי' מי שהוא
 המתווך והסרסור בזה, הרי חייבים גם להודות לו להלל ולשבח על שהעמידם על חלק היפה הטוב לו
 ולפני ב"ב שיחיו ברוחניות ובגשמיות גם יחד. ותמ"י אחר תמ"י שאפילו לדכוותי צריך להסביר את
 כל זה...

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובעניניו הפרטים שלו ושל כב"ב שיחיו.

לוח זמנים לשבוע פרשת קרח בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
באר שבע (ק)	5:36	5:36	8:25	8:26	9:06	9:07	10:19	10:20	19:45	19:47	20:14	20:17	19:26	20:29
חיפה (ק)	5:31	5:32	8:21	8:22	9:03	9:04	10:17	10:18	19:51	19:53	20:18	20:20	19:23	20:33
ירושלים (ק)	5:33	5:33	8:23	8:23	9:04	9:05	10:17	10:18	19:50	19:52	20:14	20:16	19:11	20:29
תל אביב (ק)	5:34	5:34	8:24	8:24	9:05	9:06	10:18	10:19	19:47	19:49	20:17	20:19	19:29	20:31
נוסטריה, וינה (ק)	4:54	4:53	7:39	7:37	8:52	8:52	10:14	10:15	20:54	20:57	21:38	21:42	20:39	22:01
אוסטרליה, מלבורן (ח)	7:32	7:34	9:14	9:16	9:53	9:55	10:43	10:45	17:09	17:09	17:39	17:39	16:51	17:51
אוקראינה, אודסה (ק)	5:04	5:04	7:53	7:52	8:59	8:59	10:19	10:20	20:49	20:52	21:31	21:34	20:34	21:52
אוקראינה, דונייצק (ק)	4:29	4:29	7:15	7:13	8:27	8:27	9:49	9:49	20:27	20:31	21:11	21:15	20:12	21:34
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	4:38	4:38	7:22	7:20	8:37	8:37	9:59	10:00	20:40	20:44	21:25	21:29	20:25	21:48
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	4:55	4:54	7:28	7:23	8:58	8:58	10:22	10:22	21:15	21:18	22:02	22:06	21:00	22:28
אוקראינה, קייב (ק)	4:47	4:46	7:18	7:11	8:50	8:50	10:14	10:14	21:08	21:12	21:56	22:00	20:53	22:22
איטליה, מילאנו (ק)	5:35	5:34	8:24	8:24	9:27	9:27	10:47	10:47	21:14	21:17	21:51	21:55	20:58	22:12
אקוואדור, קיטו (ח)	6:10	6:11	8:39	8:40	9:10	9:11	10:12	10:14	18:17	18:18	18:41	18:42	18:00	18:52
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:57	7:59	9:45	9:47	10:23	10:25	11:14	11:16	17:51	17:51	18:19	18:20	17:33	18:31
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	9:07	9:09	10:42	10:43	11:24	11:26	12:12	12:14	18:23	18:23	18:56	18:56	18:04	19:08
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:39	5:39	8:31	8:31	9:21	9:21	10:37	10:38	20:33	20:35	21:07	21:10	20:17	21:24
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:24	5:24	8:16	8:16	9:08	9:08	10:25	10:26	20:26	20:29	21:02	21:05	20:11	21:19
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	5:25	5:25	8:17	8:17	9:08	9:09	10:25	10:26	20:27	20:30	21:02	21:05	20:11	21:20
ארה"ב, דטרויט (ק)	5:55	5:55	8:47	8:47	9:41	9:42	11:00	11:00	21:08	21:11	21:45	21:48	20:53	22:04
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:20	6:20	9:09	9:09	9:48	9:49	11:01	11:02	20:23	20:25	20:51	20:53	20:07	21:05
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:41	5:41	8:31	8:31	9:14	9:15	10:28	10:29	20:03	20:05	20:34	20:36	19:47	20:49
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:29	6:29	9:15	9:16	9:53	9:53	11:03	11:04	20:12	20:14	20:40	20:42	19:56	20:53
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:18	5:18	8:10	8:10	9:03	9:03	10:20	10:21	20:24	20:27	21:00	21:03	20:09	21:18
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	5:49	5:49	8:41	8:41	9:32	9:33	10:49	10:50	20:50	20:52	21:25	21:28	20:34	21:43
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:15	5:15	8:07	8:07	9:01	9:01	10:18	10:19	20:25	20:28	21:02	21:05	20:09	21:20
בוליביה, לה-פס (ח)	6:57	6:59	9:10	9:12	9:43	9:44	10:40	10:42	18:07	18:08	18:32	18:33	17:50	18:42
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:27	5:26	7:42	7:43	9:33	9:33	10:57	10:57	21:57	22:00	22:47	22:51	21:42	23:14
בלגיה, בריסל (ק)	5:29	5:28	7:52	7:43	9:34	9:34	10:58	10:58	21:55	21:58	22:44	22:48	21:40	23:11
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:45	6:47	8:50	8:51	9:23	9:25	10:19	10:20	17:32	17:33	17:54	17:54	17:15	18:04
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:31	6:33	8:37	8:39	9:11	9:12	10:07	10:08	17:17	17:18	17:43	17:44	16:59	17:54
בריטניה, לונדון (ק)	4:44	4:43	7:00	7:01	8:50	8:50	10:15	10:15	21:18	21:22	22:07	22:11	21:06	22:34
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	4:41	4:39	7:08	7:10	8:53	8:53	10:19	10:20	21:36	21:40	22:32	22:37	21:25	23:04
גרמניה, ברלין (ק)	4:44	4:43	7:06	7:07	8:53	8:53	10:19	10:19	21:30	21:33	22:21	22:25	21:15	22:51
גרמניה, פרנקפורט (ק)	5:16	5:15	7:50	7:46	9:19	9:19	10:42	10:42	21:34	21:37	22:21	22:25	21:19	22:47
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:51	6:53	8:52	8:54	9:27	9:28	10:21	10:23	17:29	17:30	17:49	17:50	17:12	18:00
הודו, מומבאי (ח)	6:00	6:01	8:43	8:43	9:17	9:18	10:25	10:26	19:16	19:17	19:42	19:43	18:59	19:54
הודו, פונה (ח)	5:57	5:58	8:39	8:40	9:14	9:15	10:22	10:23	19:11	19:12	19:36	19:38	18:54	19:49
הונגריה, בודפשט (ק)	4:47	4:46	7:33	7:32	8:43	8:43	10:04	10:05	20:40	20:43	21:23	21:26	20:25	21:45
טורקיה, איסטנבול (ח)	4:28	4:28	7:20	7:20	8:12	8:12	9:29	9:30	19:32	19:35	20:08	20:11	19:16	20:25
יוון, אתונה (ק)	6:02	6:02	8:54	8:54	9:41	9:42	10:57	10:58	20:47	20:50	21:20	21:23	20:31	21:37
מולדובה, קישינב (ק)	5:10	5:09	7:57	7:56	9:05	9:05	10:26	10:27	20:59	21:02	21:41	21:45	20:44	22:03

רעט

לוח זמנים לשבוע פרשת קרח בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	5:57	5:57	8:39	8:40	9:14	9:15	10:22	10:24	19:14	19:16	19:40	19:42	18:57	19:52
ניו-זילנד, קרייטטצ'רץ' (ח)	8:05	8:09	9:29	9:31	10:15	10:17	11:01	11:03	16:52	16:51	17:28	17:28	16:33	17:42
נפאל, קטמנדו (ח)	5:07	5:08	7:55	7:55	8:33	8:34	9:45	9:45	18:59	19:01	19:27	19:29	18:43	19:41
סין, בייג'ין (ח)	4:45	4:45	7:37	7:37	8:28	8:28	9:44	9:45	19:42	19:45	20:17	20:20	19:24	20:34
סינגפור, סינגפור (ח)	6:58	6:59	9:28	9:29	9:59	10:00	11:02	11:03	19:10	19:11	19:34	19:35	18:53	19:45
פולין, ורשא (ק)	4:15	4:14	6:35	6:37	8:23	8:23	9:49	9:49	20:56	21:00	21:48	21:53	20:41	22:17
פרו, לימה (ח)	6:25	6:26	8:43	8:44	9:14	9:16	10:13	10:15	17:51	17:52	18:15	18:16	17:33	18:26
צרפת, ליאון (ק)	5:51	5:50	8:40	8:40	9:44	9:44	11:04	11:04	21:30	21:33	22:10	22:14	21:14	22:31
צרפת, פריז (ק)	5:47	5:46	8:29	8:27	9:47	9:47	11:09	11:10	21:55	21:58	22:38	22:42	21:40	23:02
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:44	5:45	8:17	8:18	8:48	8:49	9:52	9:53	18:08	18:09	18:32	18:33	17:51	18:43
קנדה, טורונטו (ק)	5:36	5:35	8:27	8:27	9:24	9:25	10:43	10:44	21:02	21:04	21:37	21:40	20:46	21:56
קנדה, מונטריאול (ק)	5:05	5:05	7:55	7:54	8:58	8:58	10:18	10:18	20:44	20:47	21:23	21:26	20:28	21:43
קפריסין, לרנקה (ק)	5:31	5:31	8:22	8:22	9:06	9:07	10:20	10:21	19:59	20:01	20:30	20:33	19:43	20:46
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	4:19	4:18	6:56	6:57	8:36	8:35	10:04	10:04	21:32	21:36	22:33	22:38	21:18	23:10
רוסיה, מוסקבה (ח)	3:46	3:44	6:29	6:30	8:06	8:05	9:35	9:35	21:17	21:21	22:17	22:22	21:02	22:58
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:25	4:24	7:12	7:11	8:21	8:21	9:42	9:43	20:16	20:19	20:59	21:02	20:01	21:21
שווייץ, ציריך (ק)	5:29	5:28	8:16	8:15	9:25	9:26	10:47	10:47	21:27	21:30	22:04	22:08	21:12	22:27
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:50	5:51	8:29	8:30	9:02	9:03	10:08	10:09	18:45	18:47	19:10	19:12	18:29	19:22

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואזרב ולסמים וחיזת רעות בדרך ומכל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00632
10/06/2018

P.P.

שולם

1949

תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

